

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο πενταμελές τμήμα)

της 12ης Δεκεμβρίου 2018*

«Ανταγωνισμός – Συμπράξεις – Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Αγορά της περινδοπρίλης, φαρμάκου προοριζομένου για τη θεραπεία των καρδιαγγειακών νοσημάτων, στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή του – Απόφαση διαπιστώνουσα παράβαση των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ – Αρχή της αμεροληψίας – Διαβούλευση με τη συμβουλευτική επιτροπή επί συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων – Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής – Σύντομη διάρκεια της προθεσμίας για την άσκηση προσφυγής σε σχέση με την έκταση της προσβαλλόμενης απόφασης – Συμφωνίες διακανονισμού των διαφορών σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας – Συμφωνίες για την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης – Συμφωνίες για την απόκτηση τεχνολογίας – Συμφωνία αποκλειστικής προμήθειας – Δυνητικός ανταγωνισμός – Περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου – Περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος – Ισορροπία μεταξύ δικαίου του ανταγωνισμού και δικαίου των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας – Χαρακτηρισμός χωριστών παραβάσεων ή ενιαίας παράβασης – Ορισμός της σχετικής αγοράς σε επίπεδο μορίου του οικείου φαρμάκου – Πρόστιμα – Σώρευση προστίμων βάσει των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ – Αρχή “*nullum crimen, nulla poena sine lege*” – Αξία των πωλήσεων – Τρόπος υπολογισμού σε περίπτωση σώρευσης παραβάσεων στις ίδιες αγορές»

Στην υπόθεση T-691/14,

Servier SAS, με έδρα το Suresnes (Γαλλία),

Servier Laboratories Ltd, με έδρα το Wexham (Ηνωμένο Βασίλειο),

Les Laboratoires Servier SAS, με έδρα το Suresnes,

εκπροσωπούμενες αρχικά από τον I.S. Forrester, QC, τον J. Killick, barrister, τον O. de Juvigny, δικηγόρο, και την M. Utges Manley, solicitor, στη συνέχεια από τον J. Killick, τον O. de Juvigny, τη M. UtgesManley, τον J. Jourdan και τον T. Reymond, δικηγόρους,

προσφεύγουσες,

υποστηριζόμενες από την

European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations (EFPIA), με έδρα τη Γενεύη (Ελβετία), εκπροσωπούμενη από την F. Carlin, barrister, και τους N. Niejahr και C. Paillard, δικηγόρους,

παρεμβαίνουσα,

κατά

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης αρχικά από τους Τ. Χριστοφόρου, Β. Mongin, C. Vollrath, τις F. Castilla Contreras και Τ. Vecchi, στη συνέχεια από τους Τ. Χριστοφόρου, Β. Mongin, C. Vollrath, τις F. Castilla Contreras και J. Norris-Usher,

καθής,

με αντικείμενο αίτημα δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ για την ακύρωση της απόφασης C(2014) 4955 τελικό της Επιτροπής, της 9ης Ιουλίου 2014, σχετικά με διαδικασία βάσει των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ [Υπόθεση AT.39612 – Perindopril (Servier)], κατά το μέτρο που αφορά τις προσφεύγουσες και, επικουρικώς, για μείωση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε σε αυτές με την προμνησθείσα απόφαση,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους S. Gervasoni (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, E. Bieliūnas, L. Madise, R. daSilva Passos και K. Kowalik-Bańczyk, δικαστές,

γραμματέας: G. Predonzani, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως που διεξήχθη από τις 6 έως τις 9 Ιουνίου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση¹

I. Ιστορικό της διαφοράς

A. Οι προσφεύγουσες

- 1 Ο όμιλος Servier, τον οποίο απαρτίζουν μεταξύ άλλων η Servier SAS, μητρική εταιρία εγκαταστημένη στη Γαλλία, η Les Laboratoires Servier SAS και η Servier Laboratories Ltd (στο εξής, μεμονωμένα ή από κοινού: Servier ή προσφεύγουσες), συγκεντρώνει φαρμακευτικές εταιρίες σε παγκόσμιο επίπεδο. Τον αποκλειστικό έλεγχο της διαχείρισης της μητρικής εταιρίας του ομίλου ασκεί η Stichting FIRS, ίδρυμα μη κερδοσκοπικού σκοπού ολλανδικού δικαίου.

B. Επί της περινδοπρίλης και των σχετικών με αυτήν διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας

1. Περινδοπρίλη

- 2 Η Servier ανέπτυξε, μέσω μηχανισμού αναστολής του μετατρεπτικού ενζύμου της αγγειοτασίνης (στο εξής: ΜΕΑ), την περινδοπρίλη, φάρμακο που χρησιμοποιείται στην καρδιαγγειακή ιατρική και προορίζεται, κυρίως, για την καταπολέμηση της υπέρτασης και της καρδιακής ανεπάρκειας.
- 3 Η δραστική φαρμακευτική ουσία (στο εξής: ΔΦΟ) της περινδοπρίλης, ήτοι η βιολογικά δραστική χημική ουσία που παράγει τα σχετικά θεραπευτικά αποτελέσματα, έχει τη μορφή άλατος. Το άλας που χρησιμοποιούνταν αρχικά ήταν η ερβουμίνη (ή t-βουτυλαμίνη), η οποία έχει κρυσταλλική μορφή λόγω της μεθόδου που χρησιμοποιεί η Servier για τη σύνθεσή της.

1 Παρατίθενται μόνον οι σκέψεις των οποίων η δημοσίευση κρίνεται σκόπιμη από το Γενικό Δικαστήριο.

2. Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για το μόριο

- 4 Η αίτηση για χορήγηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας για το μόριο της περινδοπρίλης (δίπλωμα ευρεσιτεχνίας EP0049658, στο εξής: δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 658) κατατέθηκε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΓΔΕ) στις 29 Σεπτεμβρίου 1981. Η ισχύς του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 658 επρόκειτο να λήξει στις 29 Σεπτεμβρίου 2001, αλλά η προστασία του παρατάθηκε σε αρκετά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ άλλων και στο Ηνωμένο Βασίλειο, μέχρι τις 22 Ιουνίου 2003, βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) 1768/92 του Συμβουλίου, της 18 Ιουνίου 1992, σχετικά με την καθιέρωση συμπληρωματικού πιστοποιητικού προστασίας για τα φάρμακα (ΕΕ 1992, L 182, σ. 1). Στη Γαλλία, η προστασία του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 658 παρατάθηκε έως τις 22 Μαρτίου 2005, στη δε Ιταλία έως τις 13 Φεβρουαρίου 2009.

3. Επακόλουθα διπλώματα ευρεσιτεχνίας

- 5 Το 1988, η Servier κατέθεσε, επιπλέον, ενώπιον του ΕΓΔΕ αιτήσεις για χορήγηση αρκετών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σχετικά με τις μεθόδους παρασκευής του μορίου της περινδοπρίλης, των οποίων η ισχύς θα έληγε στις 16 Σεπτεμβρίου 2008: τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας EP0308339, EP0308340, EP0308341 και EP0309324 (στο εξής, αντιστοίχως: το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 339, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 340, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 341 και το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 324).
- 6 Αιτήσεις για χορήγηση νέων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε σχέση με την ερβουμίνη και τις μεθόδους παρασκευής της κατατέθηκαν το 2001 από τη Servier ενώπιον του ΕΓΔΕ, μεταξύ των οποίων αιτήσεις για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας EP1294689 (αποκαλούμενο και δίπλωμα ευρεσιτεχνίας βήτα, στο εξής: δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 689), για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας EP1296948 (αποκαλούμενο και δίπλωμα ευρεσιτεχνίας γάμμα, στο εξής: δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 948) και για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας EP1296947 (αποκαλούμενο και δίπλωμα ευρεσιτεχνίας άλφα, στο εξής: δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947).
- 7 Η αίτηση για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, η οποία αφορά την κρυσταλλική μορφή άλφα της ερβουμίνης και τη μέθοδο παρασκευής της, κατατέθηκε στις 6 Ιουλίου 2001 και το σχετικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας χορηγήθηκε από το ΕΓΔΕ στις 4 Φεβρουαρίου 2004.
- 8 Η Servier κατέθεσε επίσης αιτήσεις χορήγησης εθνικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε αρκετά κράτη μέλη της Ένωσης προτού αυτά γίνουν συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης για τη χορήγηση ευρωπαϊκών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η οποία υπεγράφη στο Μόναχο στις 5 Οκτωβρίου 1973 και τέθηκε σε ισχύ στις 7 Οκτωβρίου 1977 (στο εξής: ΣΕΔΕ). Για παράδειγμα, η Servier κατέθεσε αιτήσεις χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που αντιστοιχούσαν στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 στη Βουλγαρία (BG 107 532), στην Τσεχική Δημοκρατία (PV2003-357), στην Εσθονία (P200300001), στην Ουγγαρία (HU225340), στην Πολωνία (P348492) και στη Σλοβακία (PP0149-2003). Όλες οι επίμαχες αιτήσεις χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας έφεραν την ίδια ημερομηνία κατάθεσης: 6 Ιουλίου 2001. Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας χορηγήθηκαν στις 16 Μαΐου 2006 στη Βουλγαρία, στις 17 Αυγούστου 2006 στην Ουγγαρία, στις 23 Ιανουαρίου 2007 στην Τσεχική Δημοκρατία, στις 23 Απριλίου 2007 στη Σλοβακία και στις 24 Μαρτίου 2010 στην Πολωνία.

4. Περινδοπρίλη δεύτερης γενιάς

- 9 Από το 2002, η Servier ξεκίνησε να αναπτύσσει περινδοπρίλη δεύτερης γενιάς, η οποία παρασκευάζεται από διαφορετικό άλας σε σχέση με την ερβουμίνη, την αργινίνη. Η εν λόγω περινδοπρίλη από αργινίνη παρουσιάζει βελτιώσεις όσον αφορά τη διάρκεια διατήρησης, η οποία αυξάνεται από δύο σε τρία έτη, τη σταθερότητα, καθότι χρειάζεται ένα και μόνον είδος συσκευασίας για όλες τις κλιματικές ζώνες, και την αποθήκευση, καθότι ουδόλως απαιτεί ιδιαίτερες συνθήκες.

- 10 Στις 17 Φεβρουαρίου 2003, η Servier υπέβαλε αίτηση για χορήγηση ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας για την περινδοπρίλη από αργινίνη (δίπλωμα ευρεσιτεχνίας EP1354873B, στο εξής: δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 873). Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 873 τής χορηγήθηκε στις 17 Ιουλίου 2004, με ημερομηνία λήξης της ισχύος του τη 17η Φεβρουαρίου 2023. Η περινδοπρίλη από αργινίνη ετέθη σε κυκλοφορία στις αγορές της Ένωσης το 2006.

Γ. Επί των διαφορών σχετικά με την περινδοπρίλη

1. Διαφορές ενώπιον του ΕΓΔΕ

- 11 Το 2004, δέκα εταιρίες παραγωγής γενοσήμων, μεταξύ των οποίων η Niche Generics Ltd (στο εξής: Niche), η Krka Tovarna Zdravil d.d. (στο εξής: Krka), η Lupin Ltd και η Norton Healthcare Ltd, θυγατρική της Ivax Europe (στο εξής: Ivax), η οποία συγχωνεύθηκε αργότερα με την Teva Pharmaceuticals Ltd (στο εξής, μεμονωμένα ή από κοινού με τις άλλες εταιρίες του ομίλου Teva: Teva), άσκησαν ενώπιον του ΕΓΔΕ ανακοπή κατά του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, ζητώντας την πλήρη ανάκλησή του, προβάλλοντας λόγους αντλούμενους από έλλειψη καινοτομίας και εφευρετικής δραστηριότητας και από ανεπαρκή περιγραφή της εφεύρεσης.
- 12 Στις 27 Ιουλίου 2006, το τμήμα ανακοπών του ΕΓΔΕ επιβεβαίωσε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 κατόπιν επουσιωδών τροποποιήσεων των αρχικών αιτημάτων της Servier (στο εξής: απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006). Επτά εταιρίες άσκησαν προσφυγή κατά της εν λόγω απόφασης. Η Niche παραιτήθηκε από την ανακοπή στις 9 Φεβρουαρίου 2005, η Krka στις 11 Ιανουαρίου 2007 και η Lupin στις 5 Φεβρουαρίου 2007. Με απόφαση της 6ης Μαΐου 2009, το τεχνικό συμβούλιο προσφυγών του ΕΓΔΕ ακύρωσε την απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 και ανακάλεσε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947. Η αίτηση αναθεώρησης που υπέβαλε η Servier κατά της απόφασης αυτής απορρίφθηκε στις 19 Μαρτίου 2010.
- 13 Στις 11 Αυγούστου 2004, η Niche κατέθεσε, επίσης, ενώπιον του ΕΓΔΕ ανακοπή κατά του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 948, αλλά παραιτήθηκε από την ανακοπή στις 14 Φεβρουαρίου 2005.
- 14 Στις 13 Απριλίου 2005, η Teva κατέθεσε ανακοπή κατά του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 873. Το τμήμα ανακοπών απέρριψε την ανακοπή αυτή, με την αιτιολογία ότι η Teva δεν απέδειξε την ανεπάρκεια της εφευρετικής δραστηριότητας του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Στις 22 Δεκεμβρίου 2008, η Teva άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης αυτής, αλλά παραιτήθηκε από αυτήν στις 8 Μαΐου 2012.

2. Ένδικες διαφορές ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων

- 15 Επιπλέον, εταιρίες παραγωγής γενοσήμων αμφισβήτησαν το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 ενώπιον των δικαστηρίων ορισμένων κρατών μελών, μεταξύ άλλων στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις Κάτω Χώρες.

α) Ένδικη διαφορά μεταξύ της Servier και των Niche και Matrix

- 16 Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Servier άσκησε κατά της Niche, στις 25 Ιουνίου 2004, αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων που αντλούνται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα), Ηνωμένο Βασίλειο], προβάλλοντας τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της 339, 340 και 341, δεδομένου ότι η Niche είχε καταθέσει αιτήσεις για χορήγηση άδειας κυκλοφορίας στην αγορά (ΑΚΑ) στο Ηνωμένο Βασίλειο για γενόσημο εκδοχή της περινδοπρίλης, η οποία είχε αναπτυχθεί σε συνεργασία με τη

Matrix Laboratories Ltd (στο εξής: Matrix) δυνάμει συμφωνίας συναφθείσας στις 26 Μαρτίου 2001 (στο εξής: συμφωνία διακανονισμού Niche-Matrix). Στις 9 Ιουλίου 2004, η Niche επέδωσε στη Servier ανταγωγή με αίτημα την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947.

- 17 Η επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)] με αντικείμενο το βάσιμο της προβαλλομένης προσβολής ορίσθηκε τελικώς για τις 7 και τις 8 Φεβρουαρίου 2005, διήρκεσε όμως μισή μόνον ημέρα, λόγω της συμφωνίας διακανονισμού που υπεγράφη μεταξύ της Servier και της Niche στις 8 Φεβρουαρίου 2005, με την οποία τερματίστηκε η δικαστική διένεξη μεταξύ των δύο αυτών μερών.
- 18 Η Matrix ενημερωνόταν από τη Niche για τη διεξαγωγή της ένδικης αυτής διαδικασίας, στην οποία μετέσχε επίσης προβαίνοντας σε καταθέσεις ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)] εξ ονόματος της Niche. Η Servier απέστειλε εξάλλου στη Matrix, στις 7 Φεβρουαρίου 2005, εξώδικο έγγραφο οχλήσεως, με το οποίο της προσήπτε προσβολή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 339, 340 και 341 και την απειλούσε ότι θα ασκούσε αγωγή λόγω της προσβολής αυτής.
- 19 Το φθινόπωρο του 2004, η Servier άρχισε να εξετάζει το ενδεχόμενο εξαγοράς της Niche. Για τον σκοπό αυτό, η Servier διενήργησε έλεγχο δέουσας επιμέλειας, το πρώτο στάδιο του οποίου ολοκληρώθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2005, ημερομηνία κατά την οποία υπέβαλε προκαταρκτική μη δεσμευτική προσφορά εξαγοράς του κεφαλαίου της Niche για ποσό μεταξύ 15 και 45 εκατ. αγγλικών λιρών (GBP). Μετά το δεύτερο στάδιο του ελέγχου δέουσας επιμέλειας, που διεξήχθη στις 21 Ιανουαρίου 2005, η Servier ενημέρωσε προφορικά την Niche, στις 31 Ιανουαρίου 2005, ότι δεν προτίθετο πλέον να προβεί στην εξαγορά της.

β) Ένδικες διαφορές μεταξύ της Servier και των Ivax και Teva

- 20 Στο Ηνωμένο Βασίλειο, στις 9 Αυγούστου 2005, η Ivax ζήτησε την ανάκληση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)]. Εντούτοις, τον Οκτώβριο του 2005, η Servier και η Ivax αποφάσισαν να αναστείλουν τη διαδικασία έως την έκδοση της τελικής απόφασης στη διαδικασία ανακοπής ενώπιον του ΕΓΔΕ. Ως αντάλλαγμα, η Servier δεσμεύθηκε, έναντι της Ivax, των δικαιοδόχων και των πελατών της, κατά τη διάρκεια της αναστολής και στο Ηνωμένο Βασίλειο, να μην κινήσει διαδικασίες εναντίον τους, να μην ζητήσει την απόδοση κερδών ή οικονομική αντιστάθμιση πλην εύλογης αμοιβής για κάθε πράξη προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 και να μην επιδιώξει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων ούτε την απόδοση των προϊόντων. Η Servier δεσμεύθηκε επίσης να συνεχίσει με επιμέλεια τη διαδικασία ενώπιον του ΕΓΔΕ και να μην επιδιώξει τη λήψη προσωρινών μέτρων στο πλαίσιο αγωγής λόγω προσβολής δικαιωμάτων που αντλούνται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας μετά την περάτωση της διαδικασίας ενώπιον του ΕΓΔΕ.
- 21 Στις Κάτω Χώρες, η Pharmachemie BV, θυγατρική της Teva, κατέθεσε στις 15 Αυγούστου 2007 ενώπιον του Rechtbank Den Haag (πρωτοδικείου της Χάγης, Κάτω Χώρες) αίτηση ανακλήσεως του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, όπως επικυρώθηκε στις Κάτω Χώρες, προβάλλοντας έλλειψη καινοτομίας και εφευρετικής δραστηριότητας και αδυναμία αναπαραγωγής του. Στις 11 Ιουνίου 2008, το Rechtbank Den Haag (πρωτοδικείο της Χάγης) έκανε δεκτή την αίτηση αυτή. Στις 7 Οκτωβρίου 2008, η Servier άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής, αλλά εν συνεχεία δεν κατέθεσε καμία έκθεση αιτιάσεων.

γ) Ένδικες διαφορές μεταξύ της Servier και της Krka

- 22 Στις 30 Μαΐου 2006, η Servier κατέθεσε στην Ουγγαρία αίτηση λήψεως προσωρινών μέτρων με σκοπό την απαγόρευση της εμπορίας γενοσήμου εκδοχής της περινδοπρίλης την οποία είχε θέσει σε κυκλοφορία στην αγορά η Krka, λόγω προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε τον Σεπτέμβριο του 2006.
- 23 Στο Ηνωμένο Βασίλειο, στις 28 Ιουλίου 2006, η Servier άσκησε κατά της Krka, ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων που αντλούνται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 340. Στις 2 Αυγούστου 2006, άσκησε επίσης κατά της Krka αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων που αντλούνται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και κατέθεσε αίτηση λήψεως προσωρινών μέτρων. Την 1η Σεπτεμβρίου 2006, η Krka άσκησε ανταγωγή με αίτημα την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 και, στις 8 Σεπτεμβρίου 2006, άλλη ανταγωγή με αίτημα την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 340. Στις 3 Οκτωβρίου 2006, το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], έκανε δεκτή την αίτηση λήψεως προσωρινών μέτρων της Servier και απέρριψε την αίτηση συνοπτικής διαδικασίας (motion of summary judgment) που κατέθεσε η Krka την 1η Σεπτεμβρίου 2006 για την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947. Την 1η Δεκεμβρίου 2006, η δίκη καταργήθηκε κατόπιν του διακανονισμού που επιτεύχθηκε μεταξύ των διαδίκων και η προσωρινή διαταγή ήρθη.

δ) Ένδικη διαφορά μεταξύ της Servier και της Lupin

- 24 Στις 18 Οκτωβρίου 2006, η Lupin άσκησε, ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], αγωγή με αίτημα την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, όπως επικυρώθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, και την αναγνώριση της μη προσβολής του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας από τη γενόσημο εκδοχή της περινδοπρίλης την οποία είχε την πρόθεση να διαθέσει στο εμπόριο στη χώρα αυτή.

ε) Ένδικες διαφορές μεταξύ της Servier και της Apotex

- 25 Στο Ηνωμένο Βασίλειο, την 1η Αυγούστου 2006, η Servier άσκησε κατά της Apotex Inc., ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων που αντλούνται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προβάλλοντας την προσβολή του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, καθώς η Apotex είχε θέσει σε κυκλοφορία γενόσημο εκδοχή της περινδοπρίλης στις 28 Ιουλίου 2006. Η Apotex άσκησε ανταγωγή με αίτημα την ακύρωση του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Στις 8 Αυγούστου 2006, εκδόθηκε προσωρινή διαταγή με την οποία απαγορεύθηκε στην Apotex η εισαγωγή, η προσφορά προς πώληση ή η πώληση της περινδοπρίλης. Στις 6 Ιουλίου 2007, το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], έκρινε άκυρο το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, λόγω έλλειψης καινοτομίας και εφευρετικής δραστηριότητας σε σχέση με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 341. Ως εκ τούτου, η διαταγή ήρθη πάραυτα και η Apotex μπόρεσε να επαναλάβει τις πωλήσεις της γενοσήμου εκδοχής της περινδοπρίλης στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου. Στις 9 Μαΐου 2008, το Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) [εφετείο (Αγγλία και Ουαλία) (τμήμα αστικών διαφορών), Ηνωμένο Βασίλειο] απέρριψε την έφεση που άσκησε η Servier κατά της απόφασης του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)].

- 26 Στις 9 Οκτωβρίου 2008, το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [άνωτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)] επιδίκασε αποζημίωση στην Arotex ύψους 17,5 εκατ. GBP, λόγω διαφυγόντος κέρδους κατά τη διάρκεια ισχύος της διαταγής. Εντούτοις, στις 29 Μαρτίου 2011, το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [άνωτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)] ζήτησε από την Arotex να επιστρέψει το ποσό αυτό στην Servier, βάσει της αρχής *ex turpi causa*, δεδομένου ότι έγκυρο καναδικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προστάτευε το μόριο της περινδοπρίλης έως το 2018 και δεδομένου ότι η Arotex παρασκεύαζε και πωλούσε το φάρμακό της στον Καναδά. Ωστόσο, στις 3 Μαΐου 2012, το Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) [εφετείο (Αγγλία και Ουαλία) (τμήμα αστικών διαφορών)] ακύρωσε την απόφαση αυτή. Στις 29 Οκτωβρίου 2014, το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) απέρριψε την αίτηση αναίρεσεως που άσκησε η Servier κατά της απόφασης του Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) [εφετείου (Αγγλία και Ουαλία) (τμήμα αστικών διαφορών)].
- 27 Στις Κάτω Χώρες, η Katwijk Farma BV, θυγατρική της Arotex, προσέφυγε στις 13 Νοεμβρίου 2007 ενώπιον του Rechtbank Den Haag (πρωτοδικείου της Χάγης) με αίτημα την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, όπως επικυρώθηκε στις Κάτω Χώρες. Η Servier κατέθεσε αίτηση λήψεως προσωρινών μέτρων κατά της Katwijk Farma στις 7 Δεκεμβρίου 2007, την οποία το Rechtbank Den Haag (πρωτοδικείο της Χάγης) απέρριψε στις 30 Ιανουαρίου 2008. Κατόπιν ακύρωσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 για τις Κάτω Χώρες, στις 11 Ιουνίου 2008, από το Rechtbank Den Haag (πρωτοδικείο της Χάγης) στο πλαίσιο της αγωγής που άσκησε η Pharmachemie, η Servier και η Katwijk Farma παραιτήθηκαν από τις εκκρεμείς διαδικασίες.

Δ. Επί των συμφωνιών διακανονισμού των σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών

- 28 Η Servier συνήψε σειρά συμφωνιών διακανονισμού για διπλώματα ευρεσιτεχνίας με αρκετές εταιρίες παραγωγής γενοσήμων με τις οποίες είχε διαφορές που αφορούσαν διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Εντούτοις, δεν συνήψε συμφωνία διακανονισμού με την Arotex.

1. Συμφωνία της Servier με τις Niche και Unichem και με τη Matrix

- 29 Στις 8 Φεβρουαρίου 2005, η Servier συνήψε δύο συμφωνίες διακανονισμού, τη μία με τη Niche και τη μητρική εταιρία της, Unichem Laboratories Ltd (στο εξής: Unichem), και την άλλη με τη Matrix. Την ίδια ημέρα, η Niche συνήψε συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και προμήθειας με τη Biogaran, θυγατρική κατά 100 % της Les Laboratoires Servier.
- 30 Η συμφωνία που συνήψε η Servier με τις Niche και Unichem (στο εξής: συμφωνία διακανονισμού με τη Niche) κάλυπτε όλες τις χώρες στις οποίες ίσχυαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340, 341 και 947 (άρθρο 3).
- 31 Με τη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche, η Niche και η Unichem δεσμεύθηκαν να απέχουν από την παρασκευή, την ανάθεση παρασκευής, την κατοχή, την εισαγωγή, την προμήθεια, την πρόταση προμήθειας ή διάθεσης γενοσήμου περινδοπρίλης που παρασκευάζεται σύμφωνα τη μέθοδο την οποία ανέπτυξε η Niche και η οποία, κατά την άποψη της Servier, προσέβαλε τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340 και 341, όπως έχουν επικυρωθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο, σύμφωνα με κατ' ουσίαν παρόμοια μέθοδο ή σύμφωνα με οιαδήποτε άλλη μέθοδο που ενδέχεται να προσβάλει τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340 και 341 (στο εξής: επίμαχη μέθοδος) έως τη λήξη της τοπικής ισχύος των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (άρθρο 3). Αντιθέτως, η συμφωνία διακανονισμού με τη Niche όριζε ότι η Niche και η Unichem θα μπορούσαν να εμπορεύονται ελεύθερα την περινδοπρίλη που παρασκευάζεται με την επίμαχη μέθοδο, χωρίς να προσβάλουν τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας,

μετά τη λήξη της ισχύος τους (άρθρα 4 και 6 της συμφωνίας). Η Niche όφειλε, εξάλλου, να ακυρώσει, να καταγγείλει ή να αναστείλει, μέχρι την ημερομηνία λήξης της ισχύος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, όλες τις συμβάσεις που είχε ήδη συνάψει σε σχέση με την περινδοπρίλη που παρασκευάζεται με την επίμαχη μέθοδο, καθώς και σε σχέση με αιτήσεις χορήγησης ΑΚΑ για την εν λόγω περινδοπρίλη (άρθρο 11). Επιπλέον, η Niche και η Unichem δεσμεύθηκαν να μην υποβάλουν καμία αίτηση χορήγησης ΑΚΑ για την περινδοπρίλη που παρασκευάζεται με την επίμαχη μέθοδο και να μην συνδράμουν τρίτους για τη χορήγηση τέτοιας ΑΚΑ (άρθρο 10). Τέλος, όφειλαν να απόσχουν από κάθε αγωγή ακυρώσεως ή από κάθε αναγνωριστική αγωγή περί μη προσβολής σε σχέση με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340, 341, 947, 689 και 948 έως τη λήξη της ισχύος τους, πλην της περίπτωσης άμυνας στο πλαίσιο αγωγής λόγω προσβολής δικαιωμάτων που αντλούνται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (άρθρο 8). Η Niche συμφώνησε, επίσης, να παραιτηθεί από τις ανακοπές που είχε ασκήσει ενώπιον του ΕΓΔΕ κατά των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 947 και 948 (άρθρο 7).

- 32 Ως αντάλλαγμα, η Servier δεσμευόταν, αφενός, να μην ασκήσει αγωγή λόγω προσβολής κατά της Niche ή των πελατών της και κατά της Unichem βάσει των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 339, 340, 341 και 947, αναφορικά με κάθε εικαζόμενη προσβολή που σημειώθηκε πριν από τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche (άρθρο 5), και, αφετέρου, να καταβάλει στη Niche και στην Unichem ποσό ύψους 11,8 εκατ. GBP σε δύο δόσεις (άρθρο 13). Το ποσό αυτό συνιστούσε αντάλλαγμα για τις δεσμεύσεις της Niche και της Unichem και για το «σημαντικό κόστος και τις ευθύνες που ενδεχομένως θα έφεραν η Niche και η Unichem λόγω της παύσης του προγράμματός τους για την ανάπτυξη περινδοπρίλης παρασκευαζόμενης σύμφωνα με την [επίμαχη] μέθοδο».
- 33 Επιπλέον, στις 8 Φεβρουαρίου 2005, η Niche συνήψε συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και προμήθειας με τη Biogaran (στο εξής: συμφωνία διακανονισμού με τη Biogaran), σχετικά με τη μεταβίβαση, αφενός, όλων των πληροφοριών και δεδομένων που είχε η Niche στην κατοχή της σχετικά με τρία φάρμακα, που απαιτούνταν για τη χορήγηση ΑΚΑ και, αφετέρου, της γαλλικής ΑΚΑ για ένα εξ αυτών. Ως αντάλλαγμα, η Biogaran όφειλε να καταβάλει στη Niche ποσό 2,5 εκατ. GBP, μη επιστρεπτέο ακόμη και σε περίπτωση μη χορήγησης των ΑΚΑ στη Biogaran. Μετά τη χορήγηση των ΑΚΑ, η Biogaran θα έπρεπε, επιπλέον, να παραγγείλει από τη Niche τα οικεία προϊόντα. Εάν οι ΑΚΑ δεν χορηγούνταν εντός 18 μηνών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της συμφωνίας, αυτή θα ελύετο αυτοδικαίως (άρθρο 14.4), χωρίς κανένα μέρος να δικαιούται αποζημίωση (άρθρο 14.5).
- 34 Η συμφωνία που συνήψε η Servier με τη Matrix (στο εξής: συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix) κάλυπτε όλες τις χώρες στις οποίες ίσχυαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340, 341 και 947, με εξαίρεση ένα κράτος που δεν ήταν μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) (τμήμα 1, παράγραφος 1, στοιχείο xiii, της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix).
- 35 Με τη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix, η Matrix δεσμεύθηκε να απέχει από την παρασκευή, την ανάθεση παρασκευής, την κατοχή, την εισαγωγή, την προμήθεια, την πρόταση προμήθειας ή διάθεσης περινδοπρίλης που παρασκευάζεται σύμφωνα με την επίμαχη μέθοδο, έως τη λήξη της τοπικής ισχύος των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (άρθρα 1 και 2). Αντιθέτως, η συμφωνία όριζε ότι η Matrix θα μπορούσε να εμπορεύεται ελεύθερα την περινδοπρίλη που παρασκευάζεται με την επίμαχη μέθοδο, χωρίς να προσβάλλει τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας, μετά τη λήξη της ισχύος τους (άρθρο 4). Η Matrix όφειλε, εξάλλου, να ακυρώσει, να καταγγείλει ή να αναστείλει, μέχρι την ημερομηνία λήξης της ισχύος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, όλες τις συμβάσεις που είχε ήδη συνάψει σε σχέση με την περινδοπρίλη που παρασκευάζεται με την επίμαχη μέθοδο, καθώς και σε σχέση με αιτήσεις χορήγησης ΑΚΑ για την εν λόγω περινδοπρίλη, το αργότερο στις 30 Ιουνίου 2005 (άρθρα 7 και 8). Επιπλέον, η Matrix δεσμεύθηκε να μην υποβάλει καμία αίτηση χορήγησης ΑΚΑ για την περινδοπρίλη που παρασκευάζεται με την επίμαχη μέθοδο και να μην συνδράμει τρίτους για τη χορήγηση τέτοιας ΑΚΑ (άρθρο 6). Τέλος, η Matrix όφειλε να απόσχει από κάθε αγωγή ακυρώσεως ή από κάθε αναγνωριστική αγωγή περί μη προσβολής σε σχέση με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340, 341, 947, 689 και 948 έως τη λήξη της ισχύος τους, πλην της περίπτωσης άμυνας στο πλαίσιο αγωγής λόγω προσβολής δικαιωμάτων που αντλούνται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (άρθρο 5).

36 Ως αντάλλαγμα, η Servier δεσμευόταν, αφενός, να μην ασκήσει αγωγή λόγω προσβολής κατά της Matrix βάσει των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 339, 340, 341 και 947, αναφορικά με κάθε εικαζόμενη προσβολή που σημειώθηκε πριν από τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix (άρθρο 3), και, αφετέρου, να καταβάλει στη Matrix ποσό ύψους 11,8 εκατ. GBP σε δύο δόσεις (άρθρο 9). Το ποσό αυτό συνιστούσε αντάλλαγμα για τις δεσμεύσεις της Matrix και για το «σημαντικό κόστος και τις ευθύνες που ενδεχομένως θα έφερε η Matrix λόγω της παύσης του προγράμματός της για την ανάπτυξη περινδοπρίλης παρασκευαζόμενης σύμφωνα με την [επίμαχη] μέθοδο».

2. Συμφωνία της Servier με την Teva

37 Στις 13 Ιουνίου 2006, η Servier συνήψε με την Teva συμφωνία διακανονισμού και αποκλειστικής προμήθειας (στο εξής: συμφωνία διακανονισμού με την Teva). Η περινδοπρίλη την οποία αφορούσε η συμφωνία διακανονισμού με την Teva ήταν η περινδοπρίλη από ερβουμίνη (άρθρο 1.12).

38 Βάσει των σχετικών με τον διακανονισμό ρητρών, η Teva δεσμεύθηκε να καταστρέψει όλες τις ποσότητες περινδοπρίλης που είχε στην κυριότητα ή υπό τον έλεγχό της οι οποίες προορίζονταν για πώληση στο Ηνωμένο Βασίλειο (άρθρο 2.2). Η Teva όφειλε επίσης να απόσχει, στο Ηνωμένο Βασίλειο, από την παρασκευή, την ανάθεση παρασκευής, την κατοχή, την εισαγωγή, την προμήθεια, την πρόταση προμήθειας ή διάθεσης γενοσήμου περινδοπρίλης είτε παρασκευαζόμενης σύμφωνα τη μέθοδο την οποία αυτή ανέπτυξε και η οποία, κατά την άποψη της Servier, προσέβαλε τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 947 και 339 έως 341, όπως έχουν επικυρωθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο, είτε προσβάλλουσας τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας έως την καταγγελία ή τη λήξη της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ή τη λήξη ισχύος των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (άρθρο 2.3). Επιπροσθέτως, η Teva δεσμεύθηκε να μην αμφισβητήσει το κύρος των ως άνω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, με τη διευκρίνιση ότι δεν απαγορευόταν να συνεχίσει τη διαδικασία ανακοπής κατά των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ενώπιον του ΕΓΔΕ (άρθρο 2.4).

39 Ως αντάλλαγμα για τις δεσμεύσεις της Teva, η Servier δεσμεύθηκε να παραιτηθεί από κάθε αξίωση έναντι της Teva σχετικά με ενδεχόμενη προσβολή των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν από την έναρξη ισχύος της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva (άρθρο 2.1).

40 Βάσει των σχετικών με την υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας ρητρών, η Teva δεσμεύθηκε να προμηθεύεται αποκλειστικά από την Servier, για την κάλυψη όλων των αναγκών της, γενόσημο περινδοπρίλη προοριζόμενη για διανομή στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva (άρθρα 3.1 και 1.14). Σε περίπτωση μη προμήθειας από τη Servier, η Teva δεν θα δικαιούταν να ασκήσει προσφυγή ή να υποβάλει καταγγελία, αλλά θα είχε δικαίωμα κατ' αποκοπήν αποζημίωσης ύψους 500 000 GBP μηνιαίως (άρθρα 1.8 και 3.8.3).

41 Βάσει των γενικών όρων της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, αυτή συνήφθη για διάρκεια τριών ετών και μπορούσε να ανανεωθεί για συμπληρωματική διάρκεια δύο ετών (άρθρα 8.1 και 8.2). Επιπλέον, η Servier όφειλε να καταβάλει στην Teva, κατά την υπογραφή της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva και με την προσκόμιση «κατάλληλου τιμολογίου», ποσό 5 εκατ. GBP, ως «συνεισφορά στα έξοδα που πραγματοποίησε η Teva για την προετοιμασία της για τη σύναψη της παρούσας συμφωνίας, περιλαμβανομένων -και χωρίς περιορισμό- των δαπανών που σχετίζονται με την καταγγελία των ισχυουσών συμφωνιών προμήθειάς της για το Ηνωμένο Βασίλειο» (άρθρο 10).

42 Στις 23 Φεβρουαρίου 2007, η Servier και η Teva συνήψαν πρόσθετη πράξη στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva (στο εξής: πρόσθετη πράξη στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva), με την οποία επιβεβαίωσαν την υλοποίηση της υποχρέωσης περί αποκλειστικής προμήθειας, καθορίζοντας ημερομηνία στην οποία η Teva θα μπορούσε να αρχίσει να διανέμει τη γενόσημο

περινδοπρίλη που θα προμηθευόταν από τη Servier. Η ημερομηνία αυτή επρόκειτο είτε να καθοριστεί μονομερώς από την Servier είτε να αντιστοιχεί στην ημερομηνία ανάκλησης ή λήξης της ισχύος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 είτε να είναι αυτή κατά την οποία η Arotex θα άρχιζε να διανέμει τη γενόσημο περινδοπρίλη στο Ηνωμένο Βασίλειο κατόπιν της επίλυσης της ένδικης διαφοράς της με τη Servier.

3. Συμφωνίες της Servier με την Krka

- 43 Στις 27 Οκτωβρίου 2006, η Servier συνήψε με την Krka συμφωνία διακανονισμού και συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η οποία συμπληρώθηκε με πρόσθετη πράξη συναφθείσα στις 2 Νοεμβρίου 2006.
- 44 Στη συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη με την Krka, προβλέπεται ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 καλύπτει επίσης τα αντίστοιχα εθνικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας (παράρτημα Β).
- 45 Βάσει της συμφωνίας διακανονισμού που συνήφθη με τη Servier, η οποία θα ίσχυε έως τη λήξη ισχύος ή την ανάκληση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 947 ή 340, η Krka δεσμεύθηκε να παραιτηθεί από αξίωση έναντι του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 παγκοσμίως και έναντι του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 340 στο Ηνωμένο Βασίλειο και να μην αμφισβητήσει το κύρος κανενός εκ των δύο αυτών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο μέλλον παγκοσμίως (άρθρο I, στοιχείο ii). Επιπλέον, η Krka και οι θυγατρικές της δεν είχαν το δικαίωμα να θέσουν σε κυκλοφορία ή να εμπορευθούν γενόσημο εκδοχή της περινδοπρίλης η οποία θα προσέβαλε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 κατά τη διάρκεια ισχύος αυτού και στη χώρα στην οποία ίσχυε ακόμη, εκτός εάν η Servier παρείχε ρητώς την άδειά της (άρθρο V). Ομοίως, η Krka δεν μπορούσε να προμηθεύσει σε κανέναν τρίτο γενόσημο εκδοχή της περινδοπρίλης η οποία θα προσέβαλε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, εκτός εάν η Servier παρείχε ρητώς την άδειά της (άρθρο V, παράγραφος 2). Ως αντάλλαγμα, η Servier όφειλε να παραιτηθεί από τις ανά τον κόσμο εκκρεμείς δίκες κατά της Krka, οι οποίες στηρίζονταν σε προσβολή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 947 και 340, περιλαμβανομένων των αιτήσεων λήψεως προσωρινών μέτρων (άρθρο I, στοιχείο i).
- 46 Βάσει της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η οποία συνήφθη με την Krka για διάρκεια αντίστοιχη προς τη διάρκεια ισχύος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 (άρθρο 5), η Servier παραχώρησε στην Krka «αποκλειστική» και αμετάκλητη άδεια εκμετάλλευσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, προκειμένου να χρησιμοποιεί, να παρασκευάζει, να πωλεί, να προτείνει προς πώληση, να προωθεί και να εισάγει τα δικά της προϊόντα που περιείχαν την κρυσταλλική μορφή άλφα της ερβουμίνης (άρθρο 2) στην Τσεχική Δημοκρατία, στη Λεττονία, στη Λιθουανία, στην Ουγγαρία, στην Πολωνία, στη Σλοβενία και στη Σλοβακία (άρθρο 1). Ως αντάλλαγμα, η Krka υποχρεούνταν να καταβάλει στη Servier αμοιβή ύψους 3 % επί του καθαρού ποσού των πωλήσεων της στο σύνολο των εδαφών αυτών (άρθρο 3). Στα ίδια αυτά κράτη, η Servier είχε το δικαίωμα να χρησιμοποιεί άμεσα ή έμμεσα (ήτοι, για μία εκ των θυγατρικών της ή για έναν μόνο τρίτο ανά χώρα) το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 (άρθρο 2).
- 47 Επιπλέον, στις 5 Ιανουαρίου 2007, η Servier συνήψε με την Krka συμφωνία μεταβίβασης και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.
- 48 Βάσει της συμφωνίας μεταβίβασης και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η Krka μεταβίβασε δύο αιτήσεις διπλώματος ευρεσιτεχνίας στη Servier, εκ των οποίων η μία αφορούσε μέθοδο παραγωγής της περινδοπρίλης (WO 2005 113500) και η άλλη την παρασκευή μορφοποιήσεων περινδοπρίλης (WO 2005 094793) (άρθρο 1). Η προστατευόμενη από αυτές τις αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τεχνολογία χρησιμοποιούνταν για την παραγωγή της περινδοπρίλης της Krka.
- 49 Η Krka δεσμεύθηκε να μην αμφισβητήσει το κύρος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που θα χορηγούνταν βάσει των επίμαχων αιτήσεων (άρθρο 3).

- 50 Ως αντάλλαγμα για τη μεταβίβαση αυτή, η Servier κατέβαλε στην Κτκα ποσό 15 εκατ. ευρώ για καθεμία από τις επίμαχες αιτήσεις (άρθρο 2).
- 51 Η Servier παραχώρησε επίσης στην Κτκα μη αποκλειστική, αμετάκλητη, μη μεταβιβάσιμη και απαλλαγμένη από αμοιβές άδεια εκμετάλλευσης, χωρίς δικαίωμα παραχώρησης επιμέρους αδειών εκμετάλλευσης (παρά μόνο στις θυγατρικές της), των αιτήσεων ή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που θα προκύψουν από αυτές, χωρίς χρονικούς ή τοπικούς περιορισμούς ή περιορισμούς όσον αφορά τη χρήση τους (άρθρο 4).

4. Συμφωνία της Servier με τη Lupin

- 52 Στις 30 Ιανουαρίου 2007, η Servier συνήψε συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin (στο εξής: συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin).
- 53 Με τον τρόπο αυτό, οι συμβαλλόμενοι αποφάσισαν να θέσουν τέλος στις μεταξύ τους διαφορές σχετικά με την περινδοπρίλη (άρθρα 1.1, 1.2 και 1.4).
- 54 Επιπλέον, η Lupin δεσμεύθηκε να μην επιχειρήσει, άμεσα ή έμμεσα, και να μην βοηθήσει ή αναθέσει σε τρίτο, την ανάκληση, την ακύρωση ή την αμφισβήτηση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 ή οποιουδήποτε άλλου διπλώματος ευρεσιτεχνίας κατέχει η Servier ή οι θυγατρικές της το οποίο προστατεύει την περινδοπρίλη, σε κάθε χώρα, με εξαίρεση ένα κράτος που δεν ήταν μέλος του ΕΟΧ (άρθρο 1.3). Επιπλέον, η Lupin και οι θυγατρικές της όφειλαν να απόσχουν από την πώληση ή την προσφορά προς πώληση κάθε φαρμακευτικού προϊόντος που περιέχει, ως ΔΦΟ, «περινδοπρίλη[-]ερβουμίνη [...] και κάθε άλας αυτής», σε κάθε χώρα, με εξαίρεση ένα κράτος που δεν ήταν μέλος του ΕΟΧ (άρθρο 1.6). Εντούτοις, επιτρεπόταν στη Lupin να εμπορεύεται προϊόντα που προμήθευε η Servier ή τη δική της περινδοπρίλη στις χώρες στις οποίες γενόσημος εκδοχή της περινδοπρίλης ήταν διαθέσιμη στην αγορά ή σε περίπτωση λήξης της ισχύος όλων των σχετικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier ή στις χώρες στις οποίες τρίτος είχε θέσει σε κυκλοφορία στην αγορά γενόσημο εκδοχή της περινδοπρίλης και στις οποίες η Servier δεν είχε καταθέσει καμία αίτηση ασφαλιστικών μέτρων για την απαγόρευση της πώλησής της (άρθρα 1.6 και 4.1).
- 55 Εξάλλου, η Servier και η Lupin συνήψαν επίσης, στο πλαίσιο της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin, συμφωνία μεταβίβασης δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.
- 56 Συγκεκριμένα, η Servier απέκτησε τρεις αιτήσεις χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας για μεθόδους παρασκευής περινδοπρίλης τις οποίες είχε καταθέσει η Lupin:
- την αίτηση W0 2004/075889 (EP1603558B1), σχετικά με νέα μέθοδο παρασκευής της περινδοπρίλης και αλάτων αυτής, έναντι 20 εκατ. ευρώ·
 - την αίτηση W0 2006/097941 (EP1861367 A), σχετικά με νέα βελτιωμένη μέθοδο καθαρισμού της περινδοπρίλης, έναντι 10 εκατ. ευρώ·
 - την αίτηση W0 2005/037788 (EP1675827 A 1), σχετικά με νέα μέθοδο παρασκευής της περινδοπρίλης «κρυσταλλικής ερβουμίνης», έναντι 10 εκατ. ευρώ.
- 57 Η Servier παραχώρησε επίσης στη Lupin δωρεάν, μόνιμη και αμετάκλητη, μη αποκλειστική, μη μεταβιβάσιμη άδεια εκμετάλλευσης, χωρίς δικαίωμα παραχώρησης επιμέρους αδειών εκμετάλλευσης των τριών αυτών αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, με σκοπό την παρασκευή περινδοπρίλης στις χώρες που καλύπτονταν από τις επίμαχες αιτήσεις (άρθρο 3.1).

- 58 Τέλος, η συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin προέβλεπε τη σύναψη συμφωνίας προμήθειας μεταξύ των συμβαλλομένων εντός χρονικού διαστήματος τεσσάρων εβδομάδων, η οποία εντούτοις δεν συνήφθη.

Ε. Επί της απόκτησης τεχνολογιών γενικής εφαρμογής

- 59 Στις 3 Σεπτεμβρίου 2001, οι προσφεύγουσες συνήψαν με τη Rolabo, SL συμφωνία για την πώληση αίτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας την οποία είχε καταθέσει η Rolabo στις 24 Ιουλίου 2001, σχετικά με ΔΦΟ περινδοπρίλης και με χημικό φάκελο για τη ΔΦΟ περινδοπρίλης, έναντι ποσού 10 εκατ. δολαρίων ΗΠΑ (USD).
- 60 Στις 9 Νοεμβρίου 2004, οι προσφεύγουσες συνήψαν με την Azad Pharmaceutical Ingredients AG (στο εξής: Azad) συμφωνία μεταβίβασης αίτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας την οποία είχε καταθέσει η Azad για δύο νέες πολύμορφες μορφές περινδοπρίλης, δέλτα και έψιλον, και της αντίστοιχης τεχνολογίας παγκοσμίως, έναντι ποσού 13 374 243 ευρώ.
- 61 Στις 15 Οκτωβρίου 2007, οι προσφεύγουσες συνήψαν πρωτόκολλο συμφωνίας με τη Sandoz AG, που προέβλεπε ότι θα αποκτούσαν την τεχνολογία ΔΦΟ περινδοπρίλης που ανέπτυξε η Sandoz, εφόσον αποδεικνυόταν ότι η τεχνολογία αυτή δεν προστατευόταν από διπλώματα ευρεσιτεχνίας και ήταν πηγή βιώσιμου ανταγωνισμού σε βιομηχανικό επίπεδο, έναντι ποσού που μπορούσε να υπερβαίνει τα 50 εκατ. USD. Οι διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν έως τον Ιούλιο του 2008, αλλά δεν συνήφθη τελικώς καμία συμφωνία.

ΣΤ. Επί της τομεακής έρευνας

- 62 Στις 15 Ιανουαρίου 2008, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποφάσισε να κινήσει έρευνα στον φαρμακευτικό τομέα βάσει των διατάξεων του άρθρου 17 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16 Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101] και [102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), με σκοπό να εντοπίσει, αφενός, τις αιτίες για τη μείωση της καινοτομίας στον εν λόγω τομέα, η οποία υπολογίζεται βάσει του αριθμού των νέων φαρμάκων που διατίθενται στην αγορά και, αφετέρου, τους λόγους για την καθυστερημένη διάθεση στην αγορά ορισμένων γενοσήμων φαρμάκων.
- 63 Η Επιτροπή δημοσίευσε προκαταρκτική έκθεση για το πόρισμα της έρευνάς της στις 28 Νοεμβρίου 2008 και επακολούθησε δημόσια διαβούλευση. Στις 8 Ιουλίου 2009, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με αντικείμενο τη σύνοψη της έκθεσης έρευνάς της στον φαρμακευτικό τομέα. Στην ανακοίνωση αυτή, η Επιτροπή επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι έπρεπε να συνεχίσει την εποπτεία των συμφωνιών διακανονισμού διαφορών για διπλώματα ευρεσιτεχνίας που συνάπτονταν μεταξύ των εταιριών παραγωγής πρωτοτύπων φαρμάκων και των εταιριών παραγωγής γενοσήμων φαρμάκων, προκειμένου να καταστεί σαφέστερη η χρήση των συμφωνιών αυτών και να εντοπιστούν οι συμφωνίες εκείνες οι οποίες καθυστερούν την είσοδο των γενοσήμων φαρμάκων στην αγορά εις βάρος των καταναλωτών της Ένωσης και οι οποίες ενδέχεται να συνιστούν παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού. Στη συνέχεια, η Επιτροπή εξέδωσε έξι ετήσιες εκθέσεις για την εποπτεία των συμφωνιών διακανονισμού που σχετίζονται με διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

Ζ. Επί της διοικητικής διαδικασίας και της προσβαλλόμενης απόφασης

- 64 Στις 24 Νοεμβρίου 2008, η Επιτροπή πραγματοποίησε αιφνίδιους ελέγχους, μεταξύ άλλων στις εγκαταστάσεις της Servier. Τον Ιανουάριο του 2009, η Επιτροπή απέστειλε αιτήσεις παροχής πληροφοριών σε διάφορες εταιρίες, μεταξύ των οποίων και η Servier. Στις 2 Ιουλίου 2009, η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση περί κίνησης διαδικασίας.

- 65 Τον Αύγουστο του 2009 και από τον Δεκέμβριο του 2009 έως τον Μάιο του 2012, η Επιτροπή απηύθυνε νέες αιτήσεις για παροχή πληροφοριών στη Servier. Καθώς αυτή αρνήθηκε να απαντήσει σε ορισμένα μέρη των αιτήσεων παροχής πληροφοριών της 7ης Φεβρουαρίου και της 11ης Απριλίου 2011 σχετικά με τη συμφωνία διακανονισμού με τη Biogaran, η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003. Η Servier παρέσχε τις πληροφορίες που ζητήθηκαν στις 7 Νοεμβρίου 2011.
- 66 Από το 2009 έως το 2012, η Servier κλήθηκε να μετάσχει σε αρκετές ενημερωτικές συσκέψεις.
- 67 Στις 27 Ιουλίου 2012, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση των αιτιάσεων, την οποία απηύθυνε σε πλείονες εταιρίες, μεταξύ των οποίων και στη Servier, η οποία απάντησε στις 14 Ιανουαρίου 2013.
- 68 Μετά τις ακροάσεις των οικείων εταιριών, που έλαβαν χώρα από τις 15 έως τις 18 Απριλίου 2013, οργανώθηκαν νέες ενημερωτικές συσκέψεις και εστάλησαν στη Servier νέες αιτήσεις παροχής πληροφοριών.
- 69 Στις 18 Δεκεμβρίου 2013, η Επιτροπή παρέσχε στη Servier πρόσβαση στα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία είχαν συγκεντρωθεί ή είχαν δημοσιοποιηθεί ευρύτερα μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων και απέστειλε έκθεση των πραγματικών περιστατικών, στην οποία η Servier απάντησε την 31η Ιανουαρίου 2014. Ο σύμβουλος ακροάσεων εξέδωσε την τελική έκθεση του στις 7 Ιουλίου 2014.
- 70 Στις 9 Ιουλίου 2014, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2014) 4955 τελικό, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ [Υπόθεση AT.39612 – Perindopril (Servier)] (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), η οποία κοινοποιήθηκε στις προσφεύγουσες στις 11 Ιουλίου 2014.
- 71 Η Επιτροπή έκρινε ότι οι προσφεύγουσες είχαν παραβεί, αφενός, το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, καθότι μετέσχον σε πέντε συμφωνίες διακανονισμού των διαφορών σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας έναντι αντίστροφης πληρωμής (άρθρα 1 έως 5 της προσβαλλόμενης απόφασης), και, αφετέρου, το άρθρο 102 ΣΛΕΕ, καθότι ανέπτυξαν και εφάρμοσαν, μέσω της απόκτησης τεχνολογίας και των εν λόγω πέντε συμφωνιών διακανονισμού, στρατηγική αποκλεισμού καλύπτουσα την αγορά μορφοποιήσεων περινδοπρίλης στη Γαλλία, στις Κάτω Χώρες, στην Πολωνία και στο Ηνωμένο Βασίλειο και την αγορά της τεχνολογίας της ΔΦΟ περινδοπρίλης (άρθρο 6 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 72 Για τις παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, η Επιτροπή επέβαλε στις προσφεύγουσες τα ακόλουθα πρόστιμα, συνολικού ύψους 289 727 200 ευρώ (άρθρο 7, παράγραφοι 1 έως 5, της προσβαλλόμενης απόφασης):
- για τη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche: 131 532 600 ευρώ, από κοινού και εις ολόκληρον με τη Biogaran;
 - για τη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix: 79 121 700 ευρώ·
 - για τη συμφωνία διακανονισμού με την Teva: 4 309 000 ευρώ·
 - για τη συμφωνία διακανονισμού με την Krka: 37 661 800 ευρώ·
 - για τη συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin: 37 102 100 ευρώ.
- 73 Για την παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, η Επιτροπή επέβαλε στις προσφεύγουσες πρόστιμο ύψους 41 270 000 ευρώ (άρθρο 7, παράγραφος 6, της προσβαλλόμενης απόφασης).

II. Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 74 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 21 Σεπτεμβρίου 2014, οι προσφεύγουσες άσκησαν την υπό κρίση προσφυγή.
- 75 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο:
- να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει τα άρθρα 1 έως 8 της προσβαλλόμενης απόφασης, καθόσον αφορούν τις προσφεύγουσες·
 - επικουρικώς, να ακυρώσει τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν σε αυτές ή να μειώσει ουσιωδώς το ποσό τους·
 - να αποφανθεί ότι τυχόν ολική ή μερική ακύρωση της προσβαλλομένης απόφασης, στο πλαίσιο της προσφυγών που άσκησαν η Servier και οι λοιποί αποδέκτες της απόφασης αυτής, θα παραγάγει αποτελέσματα και υπέρ αυτών·
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.
- 76 Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να απορρίψει την προσφυγή·
 - να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.
- 77 Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 2 Φεβρουαρίου 2015, η European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations (EFPIA) (στο εξής: EFPIA ή παρεμβαίνουσα) ζήτησε να παρέμβει στην υπόθεση υπέρ των προσφευγουσών.
- 78 Οι προσφεύγουσες και η Επιτροπή ζήτησαν την εμπιστευτική μεταχείριση, έναντι της EFPIA, ορισμένων στοιχείων που περιέχονται στο δικόγραφο της προσφυγής, στο υπόμνημα αντικρούσεως, στο υπόμνημα απαντήσεως, στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, στην απάντηση σε ορισμένα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας, στις παρατηρήσεις σχετικά με τις απαντήσεις αυτές και στις παρατηρήσεις των προσφευγουσών επί του υπομνήματος παρεμβάσεως.
- 79 Με διάταξη του προέδρου του δεύτερου τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου της 14ης Οκτωβρίου 2015, έγινε δεκτό το αίτημα της EFPIA να παρέμβει στην παρούσα υπόθεση υπέρ των προσφευγουσών. Δεδομένου ότι η EFPIA δεν προσέβαλε τις αιτήσεις εμπιστευτικής μεταχείρισης, το Γενικό Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε επί του βασίμου τους.
- 80 Η παρεμβαίνουσα ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση καθόσον αφορά τις προσφεύγουσες·
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της παρεμβαίνουσας.
- 81 Στο πλαίσιο των προβλεπόμενων στο άρθρο 89, παράγραφος 3, στοιχεία α' και δ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, η Επιτροπή κλήθηκε να απαντήσει γραπτώς σε ερωτήσεις, καθώς και να προσκομίσει έγγραφα σχετικά, ειδικότερα, με τη διαβούλευση με τη συμβουλευτική επιτροπή επί συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων, τον υπολογισμό του προστίμου και τα σχετικά με τις συμφωνίες που συνήφθησαν με την Kkrka στοιχεία, τα οποία δεν παρατέθηκαν, ως εμπιστευτικά, στην προσβαλλόμενη απόφαση. Η Επιτροπή διαβίβασε τις απαντήσεις της εμπρόθεσμα.

- 82 Κατόπιν της μεταβολής της σύνθεσης των τμημάτων του Γενικού Δικαστηρίου, ο εισηγητής δικαστής τοποθετήθηκε στο ένατο τμήμα, στο οποίο, κατά συνέπεια, ανατέθηκε η υπό κρίση υπόθεση.
- 83 Κατόπιν πρότασης του ένατου τμήματος, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να παραπέμψει την υπόθεση ενώπιον πενταμελούς τμήματος, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 28 του Κανονισμού Διαδικασίας.
- 84 Κατόπιν πρότασης του εισηγητή δικαστή, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπονται στο άρθρο 89, παράγραφος 3, στοιχείο α', του Κανονισμού Διαδικασίας, έθεσε γραπτώς ορισμένες ερωτήσεις στους διαδίκους και τους κάλεσε να απαντήσουν σε αυτές κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.
- 85 Στις 24 Φεβρουαρίου 2017, οι διάδικοι κλήθηκαν από το Γενικό Δικαστήριο να παραστούν σε ανεπίσημη σύσκεψη, βάσει του άρθρου 89, παράγραφος 3, στοιχείο ε', του Κανονισμού Διαδικασίας, ενώπιον του προέδρου του ένατου πενταμελούς τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου και του εισηγητή δικαστή, προκειμένου να εξεταστούν ο τρόπος διεξαγωγής της επ' ακροατηρίου συζήτησεως και η εμπιστευτική μεταχείριση ορισμένων στοιχείων. Οι προσφεύγουσες και η Επιτροπή παρέστησαν στη σύσκεψη αυτή η οποία διεξήχθη στο Γενικό Δικαστήριο στις 3 Μαΐου 2017.
- 86 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις γραπτές και προφορικές ερωτήσεις που τους έθεσε το Γενικό Δικαστήριο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η οποία διεξήχθη από τις 6 έως τις 9 Ιουνίου 2017.

III. Σκεπτικό

A. Επί του παραδεκτού

1. Επί του παραδεκτού του τρίτου αιτήματος

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 89 Κατά πάγια νομολογία, οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της προσφυγής αποτελούν κανόνες δημοσίας τάξης, τις προϋποθέσεις δε αυτές ο δικαστής της Ένωσης μπορεί και πρέπει να εξετάζει ενδεχομένως αυτεπαγγέλτως (αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 2002, *Johnson κατά Επιτροπής*, T-231/99, EU:T:2002:84, σκέψη 154, και της 14ης Δεκεμβρίου 2005, *Honeywell κατά Επιτροπής*, T-209/01, EU:T:2005:455, σκέψη 53). Ως εκ τούτου, ακόμη και αν η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε στα υπομνήματά της, αλλά μόνο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση απαντώντας σε ερώτηση του Γενικού Δικαστηρίου, το παραδεκτό του τρίτου αιτήματος των προσφευγουσών, απόκειται στο Γενικό Δικαστήριο να εξετάσει αυτεπαγγέλτως αν αυτό είναι παραδεκτό.
- 90 Βάσει του άρθρου 21, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος έχει εφαρμογή στο Γενικό Δικαστήριο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 53, πρώτο εδάφιο, του ιδίου Οργανισμού, και του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της 2ας Μαΐου 1991, που ίσχυε κατά τον χρόνο άσκησης της προσφυγής, το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να αναφέρει το αντικείμενο της διαφοράς, τα αιτήματα και συνοπτική έκθεση των προβαλλόμενων λόγων. Ο σκοπός που επιδιώκεται με την απαίτηση αυτή είναι να παρέχονται

στοιχεία αρκούντως σαφή και ακριβή ώστε να καθίσταται δυνατό στον καθού να αμυνθεί λυσιτελώς και στον δικαστή της Ένωσης να ασκήσει τον δικαστικό έλεγχο του (αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1995, ICI κατά Επιτροπής, T-37/91, EU:T:1995:119, σκέψη 42· της 24ης Φεβρουαρίου 2000, ADT Projekt κατά Επιτροπής, T-145/98, EU:T:2000:54, σκέψη 66, και της 16ης Μαρτίου 2004, Danske Busvognmænd κατά Επιτροπής, T-157/01, EU:T:2004:76, σκέψη 45). Επομένως, όπως υποστήριξε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, γενική παραπομπή, με το δικόγραφο προσφυγής, στους λόγους ακυρώσεως και στα επιχειρήματα που προβλήθηκαν προς στήριξη προσφυγής ασκηθείσας στο πλαίσιο συναφούς υπόθεσης δεν πληροί την απαίτηση αυτή (απόφαση της 24ης Μαρτίου 2011, Legris Industries κατά Επιτροπής, T-376/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:107, σκέψη 32).

- 91 Εντούτοις, επισημαίνεται ότι ο δικαστής της Ένωσης δέχθηκε ως έγκυρη τη μέσω παραπομπής προβολή λόγων ακυρώσεως που δεν διατυπώνονταν ρητώς στο δικόγραφο της προσφυγής όταν ο προσφεύγων παρέπεμπε σε δικά του δικόγραφα σε άλλη υπόθεση (βλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2005, Honeywell κατά Επιτροπής, T-209/01, EU:T:2005:455, σκέψεις 61 και 62 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Οι περιπτώσεις αυτές αφορούσαν περιπτώσεις στις οποίες συνέτρεχε ταυτότητα των διαδίκων, όπως και των εκπροσώπων και των δικηγόρων τους. Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι η αναγνώριση του παραδεκτού των λόγων ακυρώσεως που δεν εκτίθενται ρητώς με το δικόγραφο της προσφυγής για τον λόγο ότι προβλήθηκαν από τρίτον σε άλλη υπόθεση, στην οποία παραπέμπει το δικόγραφο της προσφυγής, θα είχε ως συνέπεια την καταστράτηγηση των επιτακτικών απαιτήσεων του άρθρου 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 44, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της 2ας Μαΐου 1991 (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 2005, Honeywell κατά Επιτροπής, T-209/01, EU:T:2005:455, σκέψεις 63 και 64· της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Dura Vermeer Infra κατά Επιτροπής, T-352/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:483, σκέψεις 25 και 26· της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Koninklijke BAM Groep κατά Επιτροπής, T-355/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:486, σκέψεις 26 και 27, και της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Heijmans κατά Επιτροπής, T-360/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:490, σκέψεις 25 και 26). Τέλος, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι κάθε διάδικος είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για το περιεχόμενο των διαδικαστικών εγγράφων που καταθέτει, κανόνας ο οποίος καθιερώνεται ιδίως με το άρθρο 43, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας της 2ας Μαΐου 1991 (πρβλ. αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1995, ICI κατά Επιτροπής, T-37/91, EU:T:1995:119, σκέψη 46, και της 14ης Δεκεμβρίου 2005, Honeywell κατά Επιτροπής, T-209/01, EU:T:2005:455, σκέψη 66). Πλην όμως, εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι οι προσφεύγουσες προβάλλουν ενδεχόμενη ακύρωση την οποία πέτυχαν τρίτοι και, ως εκ τούτου, δεν συντρέχει ταυτότητα ούτε των διαδίκων ούτε των εκπροσώπων τους.
- 92 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι απόφαση που λαμβάνεται στον τομέα του ανταγωνισμού έναντι περισσοτέρων επιχειρήσεων, μολονότι έχει συνταχθεί και δημοσιευθεί υπό τη μορφή μιας και μόνον απόφασης, πρέπει να αναλύεται ως δέσμη ατομικών αποφάσεων, με τις οποίες διαπιστώνεται έναντι καθεμίας από τις αποδέκτριες επιχειρήσεις η παράβαση ή οι παραβάσεις που αποδείχθηκαν εναντίον της και της επιβάλλουν, ενδεχομένως, πρόστιμο (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ., C-310/97 P, EU:C:1999:407, σκέψη 49, και της 15ης Οκτωβρίου 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 100). Το Δικαστήριο έκρινε ότι, εάν ο αποδέκτης απόφασης αποφασίσει να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως, ο δικαστής της Ένωσης επιλαμβάνεται μόνο των στοιχείων της απόφασης που αφορούν τον προσφεύγοντα, ενώ τα στοιχεία που αφορούν άλλους αποδέκτες δεν εμπίπτουν στο αντικείμενο της διαφοράς την οποία ο δικαστής της Ένωσης καλείται να επιλύσει (αποφάσεις της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ., C-310/97 P, EU:C:1999:407, σκέψη 53· της 29ης Μαρτίου 2011, ArcelorMittal Luxembourg κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ., C-201/09 P και C-216/09 P, EU:C:2011:190, σκέψη 142, και της 11ης Ιουλίου 2013, Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-444/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:464, σκέψη 66). Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, καταρχήν, το δεδικασμένο σκέψης της ακυρωτικής απόφασης δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωση προσώπων που δεν ήταν διάδικοι στη δίκη και έναντι των

- οποίων δεν κρίθηκε απολύτως τίποτε με την απόφαση (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ., C-310/97 P, EU:C:1999:407, σκέψη 55). Επομένως, η ακύρωση ατομικής απόφασης έχει αποτέλεσμα *erga omnes* και ισχύει προς όλους, αλλά δεν αντλούν όλοι όφελος από αυτήν, αντιθέτως προς την ακύρωση πράξης γενικής ισχύος (βλ. απόφαση της 15ης Ιουλίου 2015, Emesa-Trefilería και Industrias Galycas κατά Επιτροπής, T-406/10, EU:T:2015:499, σκέψη 126 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 93 Εντούτοις, το Δικαστήριο άμβλυνη την αρχή αυτή στην απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψεις 43 έως 49), στην οποία εκτίμησε ότι, στο μέτρο που η ευθύνη της μητρικής εταιρίας απορρέει στο σύνολό της από την ευθύνη της θυγατρικής της και που η μητρική εταιρία και η θυγατρική της είχαν ασκήσει παράλληλες προσφυγές με το ίδιο αντικείμενο, το Γενικό Δικαστήριο δεν είχε αποφανθεί *ultra petita* λαμβάνοντας υπόψη το αποτέλεσμα της προσφυγής που άσκησε η θυγατρική για να ακυρώσει την επίδικη απόφαση για το επίμαχο χρονικό διάστημα όσον αφορά τη μητρική εταιρία, έστω και αν αυτή δεν είχε αμφισβητήσει την ύπαρξη της παράβασης για το σύνολο του αμφισβητούμενου από τη θυγατρική της χρονικού διαστήματος. Εντούτοις, το Δικαστήριο έκρινε αναγκαίο, για να μπορέσει να εφαρμόσει τέτοια λύση στο πρόστιμο που επιβλήθηκε σε μητρική εταιρία της οποίας η ευθύνη απορρέει στο σύνολό της από εκείνη της θυγατρικής της, να συντρέχουν ιδιαίτερες περιστάσεις και ιδίως να πρόβαλαν οι δύο εταιρίες λόγους ακυρώσεως «που έχουν το ίδιο αντικείμενο» και να επικαλέστηκε η προσφεύγουσα μητρική εταιρία τέτοιες περιστάσεις (πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, Team Relocation κατά Επιτροπής, C-444/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:464, σκέψη 66).
- 94 Το Δικαστήριο δεν όρισε, όμως, την έννοια του «ίδιου αντικειμένου» και ανέπτυξε τη θέση του σχετικά με το αν ιδιαίτερες περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), ήταν δημόσιας τάξης και έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. Συγκεκριμένα, εφάρμοσε καταρχάς τη λύση αυτή όταν οι δύο εταιρίες είχαν αμφισβητήσει τη διάρκεια της παράβασης και όταν τουλάχιστον τμήμα του αμφισβητούμενου χρονικού διαστήματος ήταν ίδιο (απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, Επιτροπή κατά Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψεις 43 και 44). Ωστόσο, το Δικαστήριο επικύρωσε επίσης απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου που είχε ενεργήσει με τον ίδιο τρόπο όταν η θυγατρική είχε επιτύχει μείωση του προστίμου που της είχε επιβληθεί, βάσει εσφαλμένης συνεκτίμησης της συνεργασίας της για λόγους επιείκειας, εκτιμώντας, στην περίπτωση εκείνη, ότι η μητρική εταιρία είχε ζητήσει, επικουρικά, τη μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική της και εις ολόκληρον στην ίδια και ότι ορισμένοι από τους λόγους ακυρώσεως που προέβαλε «είχαν ιδίως ως αντικείμενο τη δικαιολόγηση της χορήγησης τέτοιας μείωσης» (απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, Alliance One International κατά Επιτροπής, C-679/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:606, σκέψεις 103 έως 107). Τέλος, στην απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, Total κατά Επιτροπής (C-597/13 P, EU:C:2015:613, σκέψεις 31 έως 42), το Δικαστήριο κατέκρινε απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου η οποία δεν είχε λάβει υπόψη, στη σχετική με τη μητρική εταιρία απόφαση, μείωση του προστίμου που παρασχεθήκε στη θυγατρική της σε άλλη απόφαση εκδοθείσα την ίδια ημέρα, λόγω της μεθόδου που χρησιμοποίησε η Επιτροπή κατά τον υπολογισμό του προστίμου για να καθορίσει τον πολλαπλασιαστικό συντελεστή που αντιστοιχεί στη διάρκεια της παράβασης. Εντούτοις, η μητρική εταιρία δεν είχε προβάλει τέτοιο λόγο ακυρώσεως (είχε, αντιθέτως, αμφισβητήσει τη διάρκεια της παράβασης) ούτε είχε ζητήσει από το Γενικό Δικαστήριο να μειωθεί το πρόστιμο που της επιβλήθηκε, εάν η θυγατρική της εξασφάλιζε τέτοια μείωση.
- 95 Εν προκειμένω, η Biogaran, θυγατρική της Servier, άσκησε επίσης προσφυγή [υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η σημερινή απόφαση, Biogaran κατά Επιτροπής (T-677/14)] κατά των άρθρων 1, 7 και 8 της προσβαλλόμενης απόφασης. Εντούτοις, όπως υπενθύμισε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι περιστάσεις στην υπό κρίση υπόθεση διαφέρουν από τις κρίσιμες στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), και στη μεταγενέστερη νομολογία, ιδίως καθότι η ευθύνη των προσφευγουσών δεν απορρέει στο σύνολό της από εκείνη της θυγατρικής τους Biogaran (αιτιολογικές σκέψεις 3006 και 3013 της προσβαλλόμενης απόφασης). Επιπλέον, εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι η προσφυγή

που άσκησε η Biogaran στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η σημερινή απόφαση, Biogaran κατά Επιτροπής (T-677/14), απορρίπτεται με την εν λόγω απόφαση, το αίτημα των προσφευγουσών να επωφεληθούν απόφασης ακύρωσης εκδοθείσας υπέρ της Biogaran δεν μπορεί να ευδοκιμήσει.

- 96 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν επίσης ότι θα πρέπει να μπορούν να επωφεληθούν ενδεχόμενης ακύρωσης την οποία θα επιτύχει άλλος αποδέκτης της προσβαλλόμενης απόφασης «προς αποφυγή διαφορετικής μεταχείρισης ίδιων νομικών και πραγματικών καταστάσεων». Την εφαρμογή της προσέγγισης αυτής επιβάλλουν τόσο η αρχή της ίσης μεταχείρισεως όσο και ένα «γενικό καθήκον συνοχής».
- 97 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της ίσης μεταχείρισεως συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, κατοχυρωμένη στα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία επιβάλλει να μην τυγχάνουν συγκρίσιμες καταστάσεις διαφορετικής μεταχείρισης ούτε διαφορετικές καταστάσεις της ίδιας μεταχείρισης, εκτός εάν τέτοια μεταχείριση δικαιολογείται αντικειμενικώς (βλ. απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής κ.λπ., C-550/07 P, EU:C:2010:512, σκέψεις 54 και 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Πάντως, απόφαση που λαμβάνεται στον τομέα του ανταγωνισμού έναντι περισσοτέρων επιχειρήσεων, μολονότι έχει συνταχθεί και δημοσιευθεί υπό τη μορφή μιας και μόνον απόφασης, πρέπει να αναλύεται ως δέσμη ατομικών αποφάσεων με τις οποίες διαπιστώνεται έναντι καθεμίας από τις αποδέκτριες επιχειρήσεις η παράβαση ή οι παραβάσεις που αποδείχθηκαν εναντίον της και της επιβάλλουν, ενδεχομένως, πρόστιμο (βλ. σκέψη 92 ανωτέρω). Επομένως, οι επιχειρήσεις αυτές τελούν, a priori, πλην εξαιρέσεων, σε διαφορετικές καταστάσεις. Ως εκ τούτου, η αρχή της ισότητας δεν επιτρέπει στον δικαστή της Ένωσης να παρεκκλίνει από τους δικονομικούς κανόνες που ρυθμίζουν το παραδεκτό των αιτημάτων, παρέχοντας τη δυνατότητα σε επιχείρηση αποδέκτρια απόφασης στον τομέα του ανταγωνισμού να επωφεληθεί της ακύρωσης που επέτυχε άλλη επιχείρηση αποδέκτρια της εν λόγω απόφασης βάσει λόγων ακυρώσεως που πρόβαλε μόνο η δεύτερη αυτή επιχείρηση.
- 98 Επιπλέον, η υποχρέωση του Γενικού Δικαστηρίου να αιτιολογεί τις αποφάσεις του δεν μπορεί να φθάνει σε σημείο να υποχρεούται να δικαιολογεί τη λύση που πρόκρινε σε υπόθεση σε σχέση με εκείνη που πρόκρινε σε άλλη υπόθεση της οποίας επιλήφθηκε, ακόμη και αν αφορά την ίδια απόφαση (πρβλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, Team Relocation κατά Επιτροπής, C-444/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:464, σκέψη 66).
- 99 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το τρίτο αίτημα των προσφευγουσών να επωφεληθούν ενδεχόμενης ακύρωσης την οποία θα πετύχουν άλλοι αποδέκτες της προσβαλλόμενης απόφασης βάσει των λόγων ακυρώσεως που αυτοί πρόβαλαν είναι απαράδεκτο. Ακόμη και αν το αίτημα είναι παραδεκτό, θα πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να απορριφθεί ως αβάσιμο, δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προβάλουν βασίμως, προς όφελός τους, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 92 έως 98 ανωτέρω, λύση η οποία δόθηκε προς όφελος των λοιπών αποδεκτών της προσβαλλόμενης απόφασης.

2. Επί του παραδεκτού ορισμένων παραρτημάτων του δικογράφου της προσφυγής

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 102 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα παραρτήματα Α 2 και Α 3 του δικογράφου της προσφυγής είναι απαράδεκτα βάσει της αρχής *jura novit curia*. Συγκεκριμένα, τα παραρτήματα, τα οποία επιτελούν μόνον αποδεικτική και διευκρινιστική λειτουργία, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επίκληση ή τη διευκρίνιση διάταξης του δικαίου της Ένωσης, η οποία εμπίπτει αποκλειστικά και μόνο στον τομέα εμπειρογνωμοσύνης του Γενικού Δικαστηρίου. Η Επιτροπή επικαλείται τις αποφάσεις της 5ης Ιουλίου 2011, Edwin κατά ΓΕΕΑ (C-263/09 P, EU:C:2011:452, σκέψη 53), και της 20ής Μαρτίου 2013, El Corte Inglés κατά ΓΕΕΑ – Chez Gerard (CLUB GOURMET) (T-571/11, EU:T:2013:145, σκέψη 35), βάσει των οποίων η αρχή *jura novit curia* εφαρμόζεται μόνο στο δίκαιο της Ένωσης και όχι στο εθνικό δίκαιο. Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η αρχή αυτή συνεπάγεται ότι ο καθορισμός της έννοιας του νόμου απόκειται αποκλειστικά και μόνο στον δικαστή και όχι στους διαδίκους. Η νομολογία εφάρμοσε την αρχή αυτή προκειμένου να υπογραμμίσει ότι, αν και οφείλει να αποφαινεται μόνον επί των αιτημάτων των διαδίκων, στους οποίους απόκειται ο καθορισμός του πλαισίου της διαφοράς, ο δικαστής δεν δεσμεύεται μόνον από τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι διάδικοι προς στήριξη των ισχυρισμών τους, διότι, σε αντίθετη περίπτωση, θα μπορούσε να θεμελιώσει την απόφασή του σε εσφαλμένους νομικούς ισχυρισμούς (διατάξεις της 27ης Σεπτεμβρίου 2004, UER κατά Μ6 κ.λπ., C-470/02 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:565, σκέψη 69· της 13ης Ιουνίου 2006, Mancini κατά Επιτροπής, C-172/05 P, EU:C:2006:393, σκέψη 41· αποφάσεις της 21ης Σεπτεμβρίου 2010, Σουηδία κ.λπ. κατά ΑΡΙ και Επιτροπής, C-514/07 P, C-528/07 P και C-532/07 P, EU:C:2010:541, σκέψη 65, και της 8ης Ιουλίου 2010, Επιτροπή κατά Putterie-De-Beukelaer, T-160/08 P, EU:T:2010:294, σκέψη 65). Ομοίως, δυνάμει της αρχής αυτής, ο προσδιορισμός της έννοιας του νόμου δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της αρχής περί ελεύθερης διάθεσης του αντικειμένου της δίκης από τους διαδίκους και, επομένως, ο δικαστής της Ένωσης δεν υποχρεούται να ανακοινώσει στους διαδίκους την ερμηνεία που προτίθεται να προκρίνει προκειμένου να λάβουν θέση συναφώς (βλ. απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2009, Επιτροπή κατά Roodhuijzen, T-58/08 P, EU:T:2009:385, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), με την επιφύλαξη της τήρησης από τον δικαστή της υποχρέωσης να παράσχει τη δυνατότητα στους διαδίκους να γνωρίζουν και να μπορούν να συζητήσουν κατ' αντιμωλία τόσο τα πραγματικά όσο και τα νομικά στοιχεία που έχουν αποφασιστική σημασία για την έκβαση της διαδικασίας (απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ., C-89/08 P, EU:C:2009:742, σκέψη 56). Εντούτοις, η αρχή αυτή δεν συνεπάγεται ότι τα παραρτήματα του δικογράφου της προσφυγής που αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης είναι απαράδεκτα.
- 103 Το απαράδεκτο που προβάλλει η Επιτροπή φαίνεται, επιπλέον, ότι βασίζεται στην περίπτωση ότι τα δύο επίμαχα παραρτήματα περιέχουν γνωμοδοτήσεις διατυπωθείσες υπέρ των προσφευγουσών από τον Sir F. Jacobs και την F. Macken, υπό την δικηγορική τους ιδιότητα, ενώ είναι γνωστό ότι διετέλεσαν μέλη του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι δε προσφεύγουσες προβάλλουν την τελευταία τους ιδιότητα. Ερωτηθείσα, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, αν, μέσω της αμφισβήτησης του παραδεκτού των συγκεκριμένων νομικών γνωμοδοτήσεων, η Επιτροπή είχε την πρόθεση να προβάλει παράβαση από τα εν λόγω πρώην μέλη του Δικαστηρίου υποχρεώσεών τους που απορρέουν από τον κώδικα δεοντολογίας των μελών του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2007, C 223, σ. 1), και ιδίως από το άρθρο 6 του εν λόγω κώδικα δεοντολογίας, σχετικά με τη δέσμευση των μελών μετά το πέρας της θητείας τους, η Επιτροπή απάντησε ότι δεν είχε τέτοια πρόθεση. Το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε τη δήλωση αυτή στα πρακτικά της συνεδρίασης
- 104 Επικουρικώς, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, κατά τη νομολογία, νομική γνωμοδότηση προσαρτημένη σε δικόγραφο προσφυγής είναι παραδεκτή μόνο για να τεκμηριώσει και να συμπληρώσει τα βασικά στοιχεία που πρέπει να περιέχονται στο δικόγραφο της προσφυγής, εφόσον τα κρίσιμα αποσπάσματα των προσαρτημένων εγγράφων προσδιορίζονται και αποτελούν αντικείμενο παραπομπών στο δικόγραφο της προσφυγής. Πλην όμως, εν προκειμένω, όσον αφορά ορισμένους λόγους ακυρώσεως, το γράμμα και τα επιχειρήματα που περιέχονται στα παραρτήματα Α 2 και Α 3 του δικογράφου της προσφυγής περιέχουν την ουσία, ακόμη και το σύνολο, της επιχειρηματολογίας των προσφευγουσών.

- 105 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 90 ανωτέρω, βάσει του άρθρου 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, της 2ας Μαΐου 1991, που ίσχυαν κατά τον χρόνο άσκησης της προσφυγής, το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να περιέχει το αντικείμενο της διαφοράς και συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση και ότι, για να είναι παραδεκτή η προσφυγή, τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων αυτή στηρίζεται πρέπει να προκύπτουν, τουλάχιστον συνοπτικώς, πλην όμως κατά τρόπο συνεκτικό και κατανοητό, από το ίδιο το κείμενο του δικογράφου.
- 106 Μολονότι το κυρίως σώμα της προσφυγής μπορεί να τεκμηριωθεί και να συμπληρωθεί, επί συγκεκριμένων σημείων, με παραπομπές σε συγκεκριμένα χωρία συνημμένων εγγράφων, η γενική παραπομπή σε άλλα κείμενα, ακόμη και συνημμένα στην προσφυγή, δεν μπορεί να καλύψει την έλλειψη ουσιωδών στοιχείων της νομικής επιχειρηματολογίας, τα οποία, δυνάμει των προμνησθεισών διατάξεων, πρέπει να περιλαμβάνονται στο κείμενο της προσφυγής. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο δεν έχει υποχρέωση να αναζητεί και να εντοπίζει, στα παραρτήματα, τους ισχυρισμούς και τα επιχειρήματα που θα μπορούσαν, κατά την κρίση του, να αποτελούν τη βάση της προσφυγής, δεδομένου ότι τα παραρτήματα αυτά επιτελούν αμιγώς αποδεικτική και διευκρινιστική λειτουργία (βλ. απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2007, Microsoft κατά Επιτροπής, T-201/04, EU:T:2007:289, σκέψη 94 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Ως εκ τούτου, εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη τα παραρτήματα Α 2 και Α 3 του δικογράφου της προσφυγής μόνο στο μέτρο που τεκμηριώνουν ή συμπληρώνουν λόγους ακυρώσεως ή επιχειρήματα που προβλήθηκαν ρητώς από τις προσφεύγουσες στο κυρίως σώμα του δικογράφου της προσφυγής και εφόσον το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να καθορίσει με ακρίβεια τα στοιχεία των παραρτημάτων αυτών που τεκμηριώνουν ή συμπληρώνουν τους εν λόγω λόγους ακυρώσεως ή τα εν λόγω επιχειρήματα (απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2007, Microsoft κατά Επιτροπής, T-201/04, EU:T:2007:289, σκέψη 99).
- 107 Όσον αφορά ειδικότερα το παράρτημα Α 2 του δικογράφου της προσφυγής, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, η ουσία της επιχειρηματολογίας των προσφευγουσών περιέχεται όντως στο κυρίως σώμα του δικογράφου της προσφυγής και ότι τα στοιχεία που εκτίθενται στο παράρτημα αυτό απλώς τεκμηριώνουν και συμπληρώνουν, σε συγκεκριμένα σημεία, τους λόγους ακυρώσεως και τα επιχειρήματα που περιέχονται στο κυρίως σώμα του δικογράφου της προσφυγής και ότι το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να τα εντοπίσει ευχερώς.
- 108 Συγκεκριμένα, όσον αφορά το σημείο 103 του δικογράφου της προσφυγής, οι προσφεύγουσες διαπίστωσαν σε αυτό ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αναγνωρίζει ότι οι διακανονισμοί των διαφορών που αφορούσαν διπλώματα ευρεσιτεχνίας μεταξύ ανταγωνιστών είχαν γενικά θεμιτό σκοπό και ότι ορισμένα κράτη μέλη παροτρύνουν την χρήση διακανονισμών. Στο σημείο 24 του παραρτήματος Α 2 του δικογράφου της προσφυγής, στο οποίο παραπέμπει το σημείο 103 του δικογράφου της προσφυγής, επισημαίνεται, ομοίως, ότι ο διακανονισμός των ένδικων διαφορών είναι προς το δημόσιο συμφέρον, ότι πολλά εθνικά νομικά συστήματα παροτρύνουν, ακόμη και επιβάλλουν, την επιδίωξη διακανονισμού, ως προϋπόθεση για τη δυνατότητα άσκησης δικαστικής προσφυγής, και ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, στο μέτρο που συνιστά περιορισμό στο δικαίωμα επίλυσης διαφοράς με φιλικό τρόπο, αντιβαίνει στην πολιτική αυτή και έχει ως αποτέλεσμα να επιβάλλει περιττά έξοδα στους διαδίκους και στα δικαστήρια. Επομένως, δεδομένου ότι, στο σημείο 24 του παραρτήματος Α 2 του δικογράφου της προσφυγής, οι προσφεύγουσες προέβαλαν επιχειρήματα τα οποία περιορίζονται στην τεκμηρίωση και στη συμπλήρωση των στοιχείων που επικαλέστηκαν ρητώς στο κυρίως σώμα του δικογράφου της προσφυγής, αυτά είναι παραδεκτά.
- 109 Όσον αφορά τα σημεία 29 και 818 του δικογράφου της προσφυγής, ως προς τα οποία η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι προσφεύγουσες περιορίστηκαν στο να παραπέμψουν απλώς στη γνωμοδότηση του Sir F. Jacobs, επισημαίνεται ότι οι προσφεύγουσες εξέθεσαν λεπτομερώς στα σημεία 816 έως 822 του δικογράφου της προσφυγής τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή δεν μπορούσε, κατά την άποψη

- τους, να τους επιβάλει πρόστιμο λόγω του πρωτόγνωρου και απρόβλεπτου χαρακτήρα της θέσης που αυτή πρόκρινε και ότι τα σημεία 70 και 76 του παραρτήματος Α 2 του δικογράφου της προσφυγής δεν περιέχουν νέα επιχειρήματα ή νέες εξελίξεις συναφώς.
- 110 Όσον αφορά το σημείο 147 του δικογράφου της προσφυγής, στο οποίο οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι η προσέγγιση την οποία προτείνουν για τον εντοπισμό των συμφωνιών διακανονισμού που αντιβαίνουν στις διατάξεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ είναι συνεκτική με τη θέση που έγινε δεκτή στην απόφαση του Supreme Court of the United States (Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής) της 17ης Ιουνίου 2013, Federal Trade Commission κατά Actavis [570 U. S. (2013), στο εξής: απόφαση Actavis], επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η τελευταία παραπέμπει, μέσω της υποσημείωσης 153, στα σημεία 32 και 33 του παραρτήματος Α 2. Πάντως, στο σημείο 32 του παραρτήματος αυτού, οι προσφεύγουσες τεκμηριώνουν απλώς το επιχείρημα αυτό και, στο σημείο 33 του παραρτήματος αυτού, περιορίζονται στο να υποστηρίξουν ότι η εμβέλεια της απόφασης Actavis δεν μπορεί να περιοριστεί σε εθνικό πλαίσιο ξένο προς το δίκαιο της Ένωσης και ότι η άποψη του Supreme Court of the United States (Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής) είναι αξιосέβαστη, λαμβανομένων υπόψη της φήμης του και της πείρας του στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, τα επιχειρήματα αυτά είναι παραδεκτά.
- 111 Όσον αφορά το παράρτημα Α 3 του δικογράφου της προσφυγής, διαπιστώνεται, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, ότι, καίτοι, στο σημείο 11 του δικογράφου της προσφυγής, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η στάση της Επιτροπής δεν είναι ουδέτερη έναντι των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, περιορίζονται εντούτοις στο να παραπέμψουν στα σημεία 8, 15, 31, 34 και 41 του παραρτήματος Α 3 του δικογράφου της προσφυγής, στα οποία η F. Macken αναπτύσσει επιχειρήματα σχετικά με την αναγκαιότητα διάκρισης μεταξύ των διάφορων τομέων της διανοητικής ιδιοκτησίας, την περίπτωση ότι η χορήγηση μονοπωλίου επί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας συνιστά το αντάλλαγμα της γνωστοποίησης της εφεύρεσης στο κοινό, την εσφαλμένη χρήση της έννοιας της «εμπορικής αποκλειστικότητας» από την Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση και την εσφαλμένη ερμηνεία της ΣΕΔΕ από αυτήν. Ως εκ τούτου, τα επιχειρήματα αυτά δεν είναι παραδεκτά, εξαιρουμένου αυτού που αφορά την περίπτωση ότι η χορήγηση μονοπωλίου επί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας συνιστά το αντάλλαγμα της γνωστοποίησης της εφεύρεσης στο κοινό. Πράγματι, στο σημείο 67 του δικογράφου της προσφυγής, οι προσφεύγουσες μνημόνευσαν το ότι η Επιτροπή «αγνόησε πλήρως την ουσιώδη αυτή πτυχή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ήτοι τη δημοσίευσή τους για σκοπούς διάδοσης των εφευρέσεων».
- 112 Ομοίως, στο σημείο 68 του δικογράφου της προσφυγής, οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι η Επιτροπή παρέθεσε κατά μεροληπτικό τρόπο τις δηλώσεις του δικαστή του Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) [εφετείου (Αγγλία και Ουαλία) (τμήμα αστικών διαφορών)] οι οποίες περιέχονται στην απόφαση της 9ης Μαΐου 2008, με την οποία απορρίφθηκε η έφεση που άσκησε η Servier κατά της απόφασης του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], και προσάπτουν στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη την έκθεση του καθηγητή S., η οποία προσαρτάται στην απάντησή τους συναφώς στην ανακοίνωση των αιτιάσεων. Επιπλέον, παραπέμπουν στα σημεία 113 έως 117 του παραρτήματος Α 3 του δικογράφου της προσφυγής. Στα σημεία αυτά, όμως, η F. Macken δεν περιορίζεται να συμπληρώσει ή να αναπτύξει τα επιχειρήματα αυτά, αλλά προβάλλει επιχειρήματα σχετικά με την εσφαλμένη χρήση από την Επιτροπή των αποδεικτικών στοιχείων που την οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 είναι άκυρο. Επομένως, η F. Macken αναπτύσσει επιχειρήματα με σκοπό την αμφισβήτηση της ερμηνείας που πρόκρινε η Επιτροπή όσον αφορά τη δήλωση της διευθύντριας διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της προσφεύγουσας που μνημονεύεται στις αιτιολογικές σκέψεις 127 και 185 της προσβαλλόμενης απόφασης, τη δήλωση του νομικού συμβούλου της Krka που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 883 της απόφασης αυτής και τη δήλωση του διευθυντή πωλήσεων Δυτικής Ευρώπης της Krka που μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 895 της ίδιας απόφασης. Κατά συνέπεια, τα επιχειρήματα αυτά δεν είναι παραδεκτά.

- 113 Όσον αφορά το σημείο 76 του δικογράφου της προσφυγής, επιβάλλεται επίσης η διαπίστωση, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, ότι, καίτοι επισήμαναν στην υποσημείωση 79 του δικογράφου της προσφυγής ότι η αποστολή εγγράφων οχλήσεως είναι νόμιμη, οι προσφεύγουσες περιορίστηκαν εντούτοις στο να παραπέμψουν στα σημεία 58 έως 67 του παραρτήματος Α 3 του δικογράφου της προσφυγής για να εκθέσουν τους λόγους που καθιστούν δυνατή τη διαπίστωση της νομιμότητας των εν λόγω αποστολών. Επομένως, τα επιχειρήματα που προβάλλονται στο παράρτημα Α 3 του δικογράφου της προσφυγής επί του ζητήματος αυτού δεν είναι παραδεκτά.
- 114 Στο σημείο 103 του δικογράφου της προσφυγής, οι προσφεύγουσες περιορίστηκαν στο να διαπιστώσουν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αναγνωρίζει ότι οι διακανονισμοί των διαφορών που αφορούσαν διπλώματα ευρεσιτεχνίας μεταξύ ανταγωνιστών είχαν κατά κανόνα θεμιτό σκοπό και ότι ορισμένα κράτη μέλη παροτρύνουν τη χρήση διακανονισμών. Αντιθέτως, στα σημεία 50 έως 54 του παραρτήματος Α 3 του δικογράφου της προσφυγής, στα οποία παραπέμπει το σημείο 103 του δικογράφου της προσφυγής (υποσημείωση 113), οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι δεν αξιολόγησε επαρκώς τις πρακτικές διακανονισμού που χρησιμοποιούνται ανά τον κόσμο, οι οποίες εκτίθενται αναλυτικώς.
- 115 Όσον αφορά το σημείο 46 του υπομνήματος απαντήσεως, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η άποψη κατά την οποία θα ήταν προτιμότερο κάθε ένδικη διαφορά να καταλήγει στην έκδοση απόφασης θα «αντέβαινε στον τρέχοντα προβληματισμό σχετικά με τη δικαστική διαδικασία», παραπέμποντας στο σημείο 112 του παραρτήματος Α 3 του δικογράφου της προσφυγής, το οποίο αναφέρει ότι η προσέγγιση της Επιτροπής αντιβαίνει στην οδηγία 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2008, για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2008, L 136, σ. 3). Δεδομένου ότι τα επιχειρήματα αυτά δεν περιορίζονται στην τεκμηρίωση ή στη συμπλήρωση των στοιχείων που οι προσφεύγουσες προέβαλαν ρητώς στο κυρίως σώμα του δικογράφου της προσφυγής, είναι απαράδεκτα.
- 116 Τέλος, στο σημείο 262 του δικογράφου της προσφυγής, οι προσφεύγουσες ανέφεραν ότι είναι ζωτικής σημασίας για την Τενα να συγκαταλέγεται μεταξύ των πρώτων εταιριών γενοσήμων οι οποίες θα εισέλθουν στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου, παραπέμποντας στο σημείο 90 του παραρτήματος Α 3 του δικογράφου της προσφυγής. Εν αντιθέσει όμως προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, στο σημείο αυτό του παραρτήματος Α 3 του δικογράφου της προσφυγής, οι προσφεύγουσες τεκμηρίωσαν και συμπλήρωσαν απλώς τα ως άνω παραθέτοντας τους λόγους για τους οποίους μια εταιρία γενοσήμων έχει συμφέρον να εισέλθει σε αγορά μόνο εάν συγκαταλέγεται μεταξύ των πρώτων νεοεισερχόμενων. Ως εκ τούτου, τα επιχειρήματα που προβάλλονται στο παράρτημα Α 3 του δικογράφου της προσφυγής επί του ζητήματος αυτού είναι παραδεκτά.

B. Επί της ουσίας

1. Επί της παραβίασης της αρχής της αμεροληψίας και επί της προσβολής του δικαιώματος χρηστής διοικήσεως

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 119 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι μεταξύ των εγγυήσεων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης στο πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών περιλαμβάνεται, ιδίως, η αρχή της χρηστής διοικήσεως, την οποία καθιερώνει το άρθρο 41 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, με την οποία συνδέεται η

υποχρέωση του αρμοδίου θεσμικού οργάνου να ερευνά, με επιμέλεια και αμεροληψία, όλα τα κρίσιμα στοιχεία της συγκεκριμένης περίπτωσης (αποφάσεις της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, *Atlantic Container Line* κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-191/98 και T-212/98 έως T-214/98, EU:T:2003:245, σκέψη 404, και της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, *Shell Petroleum* κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-343/06, EU:T:2012:478, σκέψη 170). Η επιταγή αυτή της αμεροληψίας καλύπτει, αφενός, την υποκειμενική αμεροληψία, κατά την οποία κανένας υπάλληλος της οικείας αρχής δεν πρέπει να εκδηλώνει μεροληψία ή προσωπικές προκαταλήψεις, και, αφετέρου, την αντικειμενική αμεροληψία, κατά την οποία το θεσμικό όργανο πρέπει να παρέχει επαρκή εχέγγυα για τον αποκλεισμό κάθε εύλογης αμφιβολίας συναφώς (βλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, *Ziegler* κατά Επιτροπής, C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 155 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επιβάλλεται επίσης η υπόμνηση ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 6 της Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), και ότι, επομένως, η διοικητική διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής για θέματα συμπράξεων δεν διέπεται από το άρθρο 47, αλλά από το άρθρο 41 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (βλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, *Ziegler* κατά Επιτροπής, C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 154 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

¹²⁰ Οι προσφεύγουσες επικαλούνται δύο αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ). Πρώτον, οι προσφεύγουσες επικαλούνται την απόφαση του ΕΔΔΑ της 25ης Μαρτίου 2008, *Vitan* κατά Ρουμανίας (CE:ECHR:2008:0325JUD004208402), σχετικά με το τεκμήριο αθωότητας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΣΔΑ, στην οποία το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παράβαση της διάταξης αυτής, καθόσον ο υπεύθυνος για την ποινική έρευνα κατά του προσφεύγοντος εισαγγελέας διαβεβαίωσε, κατά τη διάρκεια συνέντευξης Τύπου, ότι ο προσφεύγων ήταν ένοχος αθέμιτης άσκησης επιρροής έναντι ανταλλάγματος, ενώ η ενοχή του δεν είχε ακόμη διαπιστωθεί νομίμως, και δεν «διατύπωσε επιφυλάξεις ούτε μερίμνησε να εντάξει τις δηλώσεις του στο πλαίσιο της εκκρεμούς κατά του προσφεύγοντος διαδικασίας» (σκέψεις 70 και 71). Συναφώς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ, προσβολή του τεκμηρίου αθωότητας μπορεί να προέρχεται όχι μόνον από δικαστή ή δικαστήριο, αλλά και από άλλες δημόσιες αρχές, ότι πρέπει να υπογραμμιστεί η σημασία των λέξεων που επιλέγουν οι εκπρόσωποι του κράτους στις δηλώσεις τους προτού ένα πρόσωπο δικαστεί και κριθεί ένοχο για αδίκημα και ότι αυτό που προέχει για την εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφος 2, ΕΣΔΑ είναι η πραγματική έννοια των επίμαχων δηλώσεων και όχι η λεκτική μορφή τους (βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 15ης Μαρτίου 2011, *Begu* κατά Ρουμανίας, CE:ECHR:2011:0315JUD002044802, § 126 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εντούτοις, το ΕΔΔΑ αναγνωρίζει ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΣΔΑ δεν μπορεί να εμποδίζει, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 10 ΕΣΔΑ, το οποίο προστατεύει την ελευθερία έκφρασης, τις αρχές να ενημερώνουν το κοινό σχετικά με τις τρέχουσες ποινικές έρευνες, αλλά επιβάλλει σε αυτές να το πράττουν με κάθε διακριτικότητα και εχεμύθεια που απαιτεί ο σεβασμός του τεκμηρίου αθωότητας (απόφαση του ΕΔΔΑ της 10ης Φεβρουαρίου 1995, *Allenet de Ribemont* κατά Γαλλίας, CE:ECHR:1995:0210JUD001517589, § 38).

¹²¹ Δεύτερον, οι προσφεύγουσες επικαλούνται την απόφαση του ΕΔΔΑ της 16ης Σεπτεμβρίου 1999, *Buscemi* κατά Ιταλίας (CE:ECHR:1999:0916JUD002956995), στην οποία το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ και του δικαιώματος κάθε προσώπου να δικαστεί η υπόθεσή του δικαίως από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, καθόσον ο πρόεδρος του δικαστηρίου είχε χρησιμοποιήσει δημοσίως εκφράσεις οι οποίες υποδήλωναν αρνητική εκτίμηση επί της υπόθεσης του προσφεύγοντος προτού να προεδρεύσει του δικαστικού οργάνου που κλήθηκε να αποφανθεί επί της υπόθεσής του (σκέψεις 68 και 69). Στην απόφαση αυτή, το ΕΔΔΑ υπενθύμισε, εξάλλου, ότι επιβάλλεται η τήρηση της μεγαλύτερης δυνατής διακριτικότητας από τις δικαστικές αρχές όταν καλούνται να δικάσουν, προκειμένου να διαφυλάσσεται η εικόνα τους ως αμερόληπτων δικαστών, και ότι η διακριτικότητα αυτή θα πρέπει να τις οδηγεί να μην καταφεύγουν στον Τύπο, ούτε καν για να απαντήσουν σε προκλήσεις (σκέψη 67). Επιβάλλεται, εντούτοις, η υπενθύμιση ότι, στη νομολογία της Ένωσης, η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 6 ΕΣΔΑ (βλ. σκέψη 119 ανωτέρω).

- 122 Επιπλέον, οι προσφεύγουσες επικαλούνται την απόφαση της 8ης Ιουλίου 2008, Franchet και Byk κατά Επιτροπής (T-48/05, EU:T:2008:257, σκέψεις 210 έως 219), στην οποία το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως, παραβίαση από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) των αρχών του τεκμηρίου αθωότητας και της χρηστής διοικήσεως και παράβαση της υποχρέωσης τήρησης του απορρήτου, καθόσον είχε προκαλέσει τη δημοσίευση στον Τύπο ευαίσθητων στοιχείων από εν εξελίξει έρευνες επισημαίνοντας ότι οι προσφεύγοντες μπορεί να είχαν επιδοθεί σε «τεράστια επιχείρηση λεηλασίας των [...] κονδυλίων [της Ένωσης]» (σκέψη 216).
- 123 Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο έχει ήδη παράσχει διευκρινίσεις όσον αφορά την υποχρέωση αμεροληψίας και σεβασμού της αρχής της χρηστής διοικήσεως την οποία υπέχει η Επιτροπή στις υποθέσεις που άπτονται του δικαίου του ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, στην απόφαση της 20ής Μαρτίου 2002, ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής (T-31/99, EU:T:2002:77, σκέψεις 99 έως 107), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε λόγο ακυρώσεως με τον οποίο προβαλλόταν παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως σε υπόθεση στην οποία η προσφεύγουσα υπήρξε, κατά τη διάρκεια της ακρόασης της από την Επιτροπή, αποδέκτης μειωτικής παρατήρησης σχετικά με τη φήμη της και της τέθηκε σειρά προκατειλημμένων ερωτήσεων επί πραγματικών περιστατικών που αυτή δεν αμφισβητούσε πλέον, από υπάλληλο της Επιτροπής επιφορτισμένο με την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, και στην οποία ο ίδιος αυτός υπάλληλος, κατά τη διάρκεια διάλεξης για θέματα του δικαίου του ανταγωνισμού που διεξήχθη πριν από την έκδοση της απόφασης της Επιτροπής, εκφράστηκε παραθέτοντας χωρίο άρθρου δυσφημιστικό για τις δραστηριότητες της προσφεύγουσας. Συγκεκριμένα, καίτοι αναγνώρισε ότι οι παρατηρήσεις αυτές κατεδείκνυαν μια όχι κόσμια συμπεριφορά και φρασεολογία εκ μέρους μέλους της ομάδας που ήταν επιφορτισμένη με την υπόθεση και υπενθύμισε ότι ο γενικός διευθυντής της Γενικής Διεύθυνσης (ΓΔ) Ανταγωνισμού της Επιτροπής είχε ζητήσει συγγνώμη από την προσφεύγουσα κατόπιν του σχολίου που διατυπώθηκε κατά τη διάλεξη, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι παρατηρήσεις αυτές δεν μπορούσαν να δημιουργήσουν αμφιβολία ως προς τον βαθμό επιμέλειας και αμεροληψίας με τον οποίο η Επιτροπή διεξήγαγε την έρευνά της επί της επίμαχης παράβασης και ότι η ατυχής συμπεριφορά μέλους της ομάδας που είναι επιφορτισμένη με ορισμένη υπόθεση δεν θίγει, από μόνη της, τη νομιμότητα της απόφασης που εκδίδεται επί της υπόθεσης αυτής από το σώμα των Επιτρόπων.
- 124 Όσον αφορά τη σώρευση από την Επιτροπή των καθηκόντων έρευνας και κύρωσης των παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν αντιβαίνει αυτή καθαυτήν στο άρθρο 6 ΕΣΔΑ, όπως ερμηνεύεται από το ΕΔΔΑ (πρβλ. απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψεις 33 και 34) το δε Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν συνιστά παράβαση της απαίτησης περί αμεροληψίας (πρβλ. απόφαση της 27ης Ιουνίου 2012, Bolloré κατά Επιτροπής, T-372/10, EU:T:2012:325, σκέψεις 65 έως 67). Η απουσία διαχωρισμού των καθηκόντων έρευνας και των καθηκόντων επιβολής κυρώσεων εντός των υπηρεσιών της Επιτροπής συνεπάγεται, εντούτοις, ιδιαίτερη ευθύνη για τα μέλη του θεσμικού αυτού οργάνου, και ιδίως για το μέλος της Επιτροπής που είναι αρμόδιο για τον ανταγωνισμό, ήτοι υποχρέωση να απέχουν από κάθε επίδειξη μεροληψίας κατά τη διερεύνηση και τη διεξαγωγή των διαδικασιών επί παραβάσει, δεδομένου ότι έχουν την εξουσία να επιβάλλουν κυρώσεις στις οικείες επιχειρήσεις κατά το πέρας των εν λόγω διαδικασιών.
- 125 Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η εκ μέρους της Επιτροπής δήλωση της αποφασιστικότητάς της να μην επιτρέψει στα μέλη των επιζήμιων για τον ανταγωνισμό συμπράξεων να αποφεύγουν, για διαδικαστικούς λόγους, τις κυρώσεις που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης, δεν αποτελεί εκδήλωση μεροληψίας, αλλά απλώς την επιβεβαίωση σαφούς βούλησης, που είναι πλήρως σύμφωνη με την αποστολή που έχει ανατεθεί στην Επιτροπή, αποκατάστασης, ανά περίπτωση, των διαπιστωμένων διαδικαστικών παρατυπιών, προκειμένου να μην εξασθενήσει η αποτελεσματικότητα του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης (απόφαση της 27ης Ιουνίου 2012, Bolloré κατά Επιτροπής, T-372/10, EU:T:2012:325, σκέψεις 73 και 74).

- 126 Επιπλέον, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι ο δικαστής της Ένωσης, προκειμένου να απορρίψει λόγο ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη ή παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως, λόγω απόψεων που διατύπωσε δημοσίως η Επιτροπή ή ένας εκ των υπαλλήλων της κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, στηρίχθηκε ήδη στην αιτιολογία ότι κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν καθιστούσε δυνατό να θεωρηθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν θα είχε εκδοθεί ή θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο, αν δεν υφίσταντο οι επίμαχες δηλώσεις (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1975, *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, EU:C:1975:174, σκέψη 91, και της 7ης Ιουλίου 1994, *Dunlop Slazenger* κατά Επιτροπής, T-43/92, EU:T:1994:79, σκέψη 29). Επομένως, κατά τη νομολογία, απόκειται στον προσφεύγοντα να προσκομίσει τουλάχιστον ενδείξεις για τη στήριξη ενός τέτοιου συμπεράσματος (απόφαση της 15ης Μαρτίου 2006, *BASF* κατά Επιτροπής, T-15/02, EU:T:2006:74, σκέψη 606).
- 127 Πρέπει επίσης να υπενθυμιστεί ότι η λειτουργία της Επιτροπής διέπεται από την αρχή της συλλογικότητας που απορρέει από το άρθρο 250 ΣΛΕΕ, η οποία βασίζεται στην ισότητα των μελών της Επιτροπής κατά τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, αφενός, ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται από κοινού και, αφετέρου, ότι όλα τα μέλη του σώματος έχουν συλλογική ευθύνη, σε πολιτικό επίπεδο, για το σύνολο των αποφάσεων που εκδίδουν. Τούτο ισχύει ιδίως όσον αφορά πράξεις ρητώς χαρακτηριζόμενες ως αποφάσεις, τις οποίες εκδίδει η Επιτροπή έναντι επιχειρήσεων, προκειμένου να γίνονται σεβαστοί οι κανόνες του ανταγωνισμού, και με τις οποίες διαπιστώνονται οι παραβάσεις των κανόνων αυτών, απευθύνονται εντολές προς τις επιχειρήσεις και τους επιβάλλονται χρηματικές κυρώσεις. Δεδομένου ότι το διατακτικό και η αιτιολογία απόφασης συνιστούν αδιαίρετο σύνολο, απόκειται αποκλειστικά και μόνο στο σώμα των Επιτρόπων, βάσει της αρχής της συλλογικότητας, να αποφασίσουν ταυτόχρονα τόσο για το πρώτο όσο και για τη δεύτερη (απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, *Heijmans Infrastructuur* κατά Επιτροπής, T-359/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:489, σκέψεις 126 και 127). Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, ότι η έκφραση γνώμης του αρμοδίου για ζητήματα ανταγωνισμού μέλους της Επιτροπής επί εκκρεμούσας διαδικασίας, εφόσον εκφράζεται υπό επιφύλαξη και είναι αυστηρά προσωπική, δεν μπορεί να αποδοθεί παρά μόνο στο μέλος αυτό και δεν προδικάζει τη θέση την οποία θα λάβει το σώμα των Επιτρόπων κατά το πέρας της διαδικασίας (απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, *Vlaamse Televisie Maatschappij* κατά Επιτροπής, T-266/97, EU:T:1999:144, σκέψεις 49 και 54). Επιπλέον, δεν είναι δυνατόν να τεκμαίρεται ότι τα μέλη της Επιτροπής επηρεάστηκαν, ως προς την ελευθερία εκτίμησής τους, από ένα αίσθημα κακώς εννοουμένης αλληλεγγύης έναντι του συναδέλφου τους που ήταν αρμόδιος για τις υποθέσεις ανταγωνισμού (απόφαση της 15ης Μαρτίου 2006, *BASF* κατά Επιτροπής, T-15/02, EU:T:2006:74, σκέψη 610).
- 128 Όσον αφορά την αντικειμενική αμεροληψία, κατά την οποία το θεσμικό όργανο πρέπει να παρέχει επαρκείς εγγυήσεις ώστε να αποκλείεται κάθε δικαιολογημένη αμφιβολία, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή, όπως διευκρίνισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση απαντώντας σε ερώτηση του Γενικού Δικαστηρίου, έχει εκδώσει αρκετά εσωτερικά έγγραφα τα οποία της επιβάλλουν να σέβεται ορισμένους κανόνες στις δημόσιες δηλώσεις της. Ειδικότερα, στο άρθρο 1.7 του κώδικα συμπεριφοράς των Επιτρόπων [C(2011) 2904], ο οποίος εκδόθηκε το 2011, προβλέπεται ότι, συνεπεία της αρχής της συλλογικότητας, τα μέλη της Επιτροπής απέχουν από κάθε σχόλιο το οποίο θα μπορούσε να θέσει υπό αμφισβήτηση απόφαση ληφθείσα από την Επιτροπή και απέχουν επίσης από τη δημοσιοποίηση του περιεχομένου των συζητήσεων της Επιτροπής. Επιπλέον, στις διατάξεις του παραρτήματος της απόφασης 2000/633/EK, EKAΧ, Ευρατόμ της Επιτροπής, της 17ης Οκτωβρίου 2000, για την τροποποίηση του εσωτερικού της κανονισμού (ΕΕ 2000, L 267, σ. 63), με τίτλο «Κώδικας ορθής διοικητικής συμπεριφοράς του προσωπικού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις σχέσεις του με το κοινό», επισημαίνεται ότι «[η] υπηρεσία ποιότητας απαιτεί από την Επιτροπή και το προσωπικό της ευγενική, αντικειμενική και αμερόληπτη συμπεριφορά» και, στο σημείο 2, σχετικά με την αντικειμενικότητα και την αμεροληψία, ότι «[τ]ο προσωπικό ενεργεί κατά τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο, προς το συμφέρον της [Ένωσης] και των πολιτών» και ότι «[ε]νεργεί ανεξάρτητα, εντός του πλαισίου πολιτικής που καθορίζεται από την Επιτροπή, και η συμπεριφορά του ουδέποτε κατευθύνεται από προσωπικά ή εθνικά συμφέροντα ή πολιτικές πιέσεις». Ομοίως, ο κώδικας δεοντολογίας και

ακεραιότητας της ΓΔ Ανταγωνισμού, ο οποίος εκδόθηκε στις 28 Ιουνίου 2010, συνιστά στο προσωπικό, όσον αφορά την ελευθερία έκφρασης, να αποφεύγει κάθε συζήτηση σχετικά με υπόθεση για την οποία η Επιτροπή δεν έχει εκδώσει επίσημη θέση και, όσον αφορά την επικοινωνία με τα μέσα ενημέρωσης, να αποφεύγει να διατυπώνει σχόλια σχετικά με υπόθεση η οποία αποτελεί ακόμη αντικείμενο διερεύνησης και στην οποία η Επιτροπή δεν έχει εκδώσει επίσημη θέση.

- 129 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι ο Διαμεσολαβητής έχει ήδη διαπιστώσει περίπτωση κακοδιοίκησης σε σχέση με το αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής το οποίο ασκούσε επίσης καθήκοντα κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης, καθόσον, όπως και στην υπό κρίση υπόθεση, είχε προβεί σε δημόσιες δηλώσεις αφήνοντας να εννοηθεί ότι είχε ήδη καταλήξει σε συμπέρασμα πριν από την περάτωση της έρευνας.
- 130 Συναφώς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι τα πορίσματα του Διαμεσολαβητή με τα οποία διαπιστώνεται η ύπαρξη «πράξης κακοδιοίκησης» δεν δεσμεύουν τον δικαστή της Ένωσης και συνιστούν απλώς και μόνον ένδειξη ότι το οικείο θεσμικό όργανο παραβίασε την αρχή της χρηστής διοικήσεως. Συγκεκριμένα, η διαδικασία ενώπιον του Διαμεσολαβητή, ο οποίος δεν έχει την εξουσία να λαμβάνει δεσμευτικές αποφάσεις, αποτελεί εξωδικαστική δυνατότητα έννομης προστασίας, την οποία έχουν οι πολίτες της Ένωσης εναλλακτικά προς τη δυνατότητα προσφυγής ενώπιον του δικαστή της Ένωσης και η οποία ανταποκρίνεται σε ειδικότερα κριτήρια και δεν έχει κατ' ανάγκην τον ίδιο σκοπό με την προσφυγή στη δικαιοσύνη (απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2007, Κομνηνού κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-167/06 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2007:633, σκέψη 44). Α fortiori, ερμηνείες του δικαίου της Ένωσης από τον Διαμεσολαβητή δεν είναι δυνατόν να δεσμεύουν τον δικαστή της Ένωσης.
- 131 Εν προκειμένω, όσον αφορά την υποκειμενική αμεροληψία, κατά την οποία κανένας υπάλληλος του οικείου θεσμικού οργάνου που είναι επιφορτισμένος με την υπόθεση δεν πρέπει να εκδηλώνει μεροληψία ή προσωπικές προκαταλήψεις, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στα δύο μέλη της Επιτροπής τα οποία ήταν διαδοχικά επιφορτισμένα με τον τομέα του ανταγωνισμού, την N. Kroes και τον J. Almunia, ότι σε τρεις περιπτώσεις διατύπωσαν δημοσίως σχόλια σχετικά με την έκβαση της έρευνας που τις αφορούσε, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Όπως επισήμαναν οι προσφεύγουσες κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, τα δύο αυτά μέλη της Επιτροπής ασκούσαν ακόμη τα καθήκοντά τους στην Επιτροπή κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης, συμμετείχαν στην έκδοση αυτής και ήταν άμεσα επιφορτισμένα με τη διερεύνηση της υπόθεσης σε διαφορετικές περιόδους. Εξάλλου, η προσβαλλόμενη απόφαση υπογράφεται από τον J. Almunia.
- 132 Κατά πρώτον, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η N. Kroes δήλωσε, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης Τύπου για την παρουσίαση των συμπερασμάτων της ερευνητικής έκθεσης σχετικά με τον φαρμακευτικό τομέα, ότι «[δ]υστυχώς, η έκθεση επιβεβαιώνει την ύπαρξη προβλημάτων ανταγωνισμού στον φαρμακευτικό τομέα», ότι «οι πρακτικές των επιχειρήσεων είναι σημαντικός παράγοντας συναφώς» και ότι, «[ε]ιδικότερα, η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι παρασκευαστές πρωτότυπων φαρμάκων επιχειρούν ενεργά να καθυστερήσουν την είσοδο γενοσήμων φαρμάκων στις αγορές τους» (ομιλία δημοσιευθείσα στον δικτυακό τόπο της ΓΔ Ανταγωνισμού). Κατά τις προσφεύγουσες, η N. Kroes πρόσθεσε, επιπλέον, ότι «[σ]υνολικά, μπορεί όντως να συναχθεί το συμπέρασμα ότι κάτι σάπιο υπάρχει στο βασίλειο» (απόσπασμα από τον διαδικτυακό τόπο της εφημερίδας *EU Observer*). Στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι δηλώσεις αυτές δημοσιεύθηκαν από έναν μόνο δημοσιογράφο και ότι το άρθρο επιβεβαιώνει ότι η λέξη «σάπιο» παρέπεμπε στην τομεακή έρευνα και όχι στις προσφεύγουσες. Κατά τη διάρκεια της ίδιας συνέντευξης Τύπου, το ίδιο αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής μνημόνευσε, σε χωριστή ενότητα με τίτλο «Υποθέσεις ανταγωνισμού και έλεγχος», την κίνηση διαδικασίας κατά των προσφευγουσών και ορισμένων εταιριών γενοσήμων, διευκρινίζοντας ότι «[π]ρόκειται για εικαζόμενες παραβάσεις των κανόνων της Συνθήκης[ΛΕΕ] όσον αφορά τόσο τις περιοριστικές εμπορικές πρακτικές (άρθρο [101 ΣΛΕΕ]) όσο και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά (άρθρο [102 ΣΛΕΕ])», ότι «[θ]α εξεταστούν, στο πλαίσιο της υπόθεσης αυτής, οι συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και ορισμένων εταιριών γενοσήμων» και ότι «[ο]ι συμφωνίες αυτές επηρέασαν την είσοδο στην αγορά γενοσήμων ανταγωνιστικών της περινδοπρίλης, γνωστού φαρμάκου για την καταπολέμηση των

καρδιοπαθειών και της αρτηριακής υπέρτασης». Επομένως, το αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής διέκρινε όντως τα αποτελέσματα της τομεακής έρευνας από την απόφαση κίνησης διαδικασίας κατά των προσφευγουσών. Όσον αφορά την απόφαση αυτή, το αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής μερίμνησε να διευκρινίσει ότι επρόκειτο για δυνητικές παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού. Η περίπτωση και μόνο ότι μνημόνευσε, στην επόμενη φράση, ότι οι επίμαχες συμφωνίες είχαν επηρεάσει την είσοδο στην αγορά των γενοσήμων φαρμάκων δεν μπορεί, αφ' εαυτής, να υποδηλώνει ότι θεωρούσε ότι επρόκειτο για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, λαμβανομένων υπόψη των όσων υπομνήσθηκαν στην προηγούμενη φράση. Επομένως, αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής περιορίστηκε, κατά τη συγκεκριμένη συνέντευξη Τύπου, να ενημερώσει το κοινό σχετικά με έρευνα ευρισκόμενη σε εξέλιξη, με τη διακριτικότητα και την εχεμύθεια που επιβάλλει ο σεβασμός του τεκμηρίου αθωότητας.

133 Κατά δεύτερον, στις 8 Οκτωβρίου 2012, κατά τη διάρκεια ομιλίας για την παρουσίαση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο του προγράμματος δραστηριοτήτων της Επιτροπής σε θέματα ανταγωνισμού για την περίοδο 2013-2014, ο J. Almunia μνημόνευσε, μεταξύ άλλων, τη σχετική με τις επίμαχες συμφωνίες διαδικασία επισημαίνοντας ότι, «[σ]τον φαρμακευτικό τομέα, [...] και οι αιτιάσεις [της Επιτροπής] κοινοποιήθηκαν στη Servier πριν από το καλοκαίρι», ότι «ανησυχ[ούσε] ότι οι εταιρίες αυτές καταχράστηκαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας τους για να εμποδίσουν την πρόσβαση στην αγορά φθηνότερων γενοσήμων φαρμάκων» και ότι «[ήλπιζε] ότι οι αποφάσεις που θα εκδοθούν –ιδανικά το 2013– θα έχουν ως αποτέλεσμα να αλλάξουν τις τρέχουσες πρακτικές ορισμένων φορέων του κλάδου, οι οποίες απέχουν πολύ από τις προσήκουσες» (ομιλία δημοσιευθείσα στον διαδικτυακό τόπο της ΓΔ Ανταγωνισμού). Εντούτοις, μνημονεύοντας την αποστολή ανακοίνωσης των αιτιάσεων από την Επιτροπή στις προσφεύγουσες καθώς και σε άλλες επιχειρήσεις εμπλεκόμενες στην υπό κρίση υπόθεση και σε άλλη υπόθεση, καθώς και την έκδοση αποφάσεων το 2013, το μέλος της Επιτροπής δεν παρέβη την υποχρέωση αμεροληψίας και περιορίστηκε στο να ενημερώσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με εν εξελίξει έρευνα, με τη διακριτικότητα και την εχεμύθεια που επιβάλλει ο σεβασμός του τεκμηρίου αθωότητας. Συγκεκριμένα, πρέπει να υπομνησθεί ότι η ανακοίνωση των αιτιάσεων έχει προκαταρκτικό χαρακτήρα, λαμβανομένου υπόψη ότι η λειτουργία του εγγράφου αυτού, όπως αυτή καθορίζεται στους κανονισμούς της Ένωσης, συνίσταται στην παροχή όλων των αναγκαίων στοιχείων στις επιχειρήσεις, ώστε να μπορέσουν να αμυνθούν προσηκόντως πριν εκδώσει η Επιτροπή οριστική απόφαση (βλ. απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Koninklijke Wegenbouv Stevin κατά Επιτροπής, T-357/06, EU:T:2012:488, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Ειδικότερα, καίτοι η Επιτροπή πρέπει, βάσει του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003, να εκδίδει οριστική απόφαση που να στηρίζεται μόνο στις αιτιάσεις για τις οποίες δόθηκε στα μέρη η δυνατότητα να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους, εντούτοις δεν υποχρεούται να επαναλάβει όλα τα στοιχεία που μνημονεύθηκαν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ιδίως εάν τα στοιχεία αυτά κρίθηκαν ανεπαρκή. Συνεπώς, η ανακοίνωση των αιτιάσεων, λόγω της φύσης της, είναι προσωρινή και ενδέχεται να τροποποιηθεί κατά την αξιολόγηση στην οποία προβαίνει στη συνέχεια η Επιτροπή βάσει των παρατηρήσεων που τα μέρη υπέβαλαν σε αυτήν ως απάντηση και άλλων διαπιστώσεων ως προς τα πραγματικά περιστατικά (απόφαση της 10ης Ιουλίου 2008, Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala, C-413/06 P, EU:C:2008:392, σκέψη 63). Επιπλέον, μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, με την οποία η Επιτροπή εκτιμά, κατόπιν πρώτης ανάλυσης, ότι διαπράχθηκε παράβαση, το καθήκον εχεμύθειας του αρμοδίου για τον ανταγωνισμό μέλους της Επιτροπής δεν πρέπει απαραίτητως να είναι τόσο ευρύ, και το εν λόγω μέλος της Επιτροπής μπορεί, σε δημόσιες δηλώσεις, να επισημαίνει, με την απαιτούμενη σύνεση δεδομένου ότι πρόκειται για προσωρινή εκτίμηση, τα όσα προσάπτονται στην επιχείρηση στο συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας.

134 Τέλος, κατά τρίτον, από τη δικογραφία προκύπτει ότι, στις 12 Απριλίου 2013, ο J. Almunia φέρεται να δήλωσε, σε ομιλία ενώπιον του δικηγορικού συλλόγου στην Ουάσιγκτον η οποία δημοσιεύθηκε στον Τύπο, ότι «η Επιτροπή [...] θα αποφανθεί τους επόμενους μήνες σχετικά με τη νομιμότητα των συμφωνιών που συνήφθησαν μεταξύ των φαρμακευτικών εταιριών με στόχο την καθυστέρηση της εισόδου στην αγορά των φθηνότερων γενοσήμων φαρμάκων» και ότι «τα αποτελέσματα της τομεακής έρευνας θα καταλήξουν σε αποφάσεις στις υποθέσεις [...] και Servier» (απόσπασμα από τον διαδικτυακό τόπο MLex). Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το άρθρο αυτό μεταφέρει μόνο έμμεσα τις

- δηλώσεις του μέλους της Επιτροπής. Επιπλέον, έστω και αν το αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής προέβη όντως στις δηλώσεις αυτές, αυτές μπορούν να ερμηνευθούν μόνο ως πιθανότητα να ληφθεί απόφαση στην επίμαχη υπόθεση (πρβλ. και κατ' αναλογία, απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, *Vlaamse Televisie Maatschappij κατά Επιτροπής*, T-266/97, EU:T:1999:144, σκέψη 53). Ως εκ τούτου, το αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής περιορίστηκε στο να ενημερώσει το κοινό σχετικά με έρευνα ευρισκόμενη σε εξέλιξη, με τη διακριτικότητα και την εχεμύθεια που επιβάλλει ο σεβασμός του τεκμηρίου αθωότητας. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι δηλώσεις αυτές αποτελούσαν απλώς έκφραση γνώμης του αρμοδίου για τον ανταγωνισμό μέλους της Επιτροπής επί εκκρεμούσας διαδικασίας, η οποία μπορούσε να αποδοθεί μόνο στο μέλος αυτό και δεν προδίκαιζε τη θέση την οποία θα ελάμβανε το σώμα των Επιτρόπων κατά το πέρας της διαδικασίας (βλ. σκέψη 127 ανωτέρω).
- 135 Ως εκ τούτου, παρέλκει η εξέταση του επιχειρήματος των προσφευγουσών κατά το οποίο η προσβαλλόμενη απόφαση θα ήταν διαφορετική εάν δεν είχαν γίνει οι ως άνω δηλώσεις των μελών της Επιτροπής.
- 136 Προς στήριξη αυτού του λόγου ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες προσάπτουν, επιπλέον, στο αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής και στο επιτελείο του ότι δεν παρέστησαν στο μεγαλύτερο μέρος της ακρόασης. Εντούτοις, η περίπτωση, την οποία υπογράμμισαν οι προσφεύγουσες κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι ο J. Almunia δεν παραβρέθηκε στην ακρόασή τους ενώπιον της Επιτροπής ούτε μερίμνησε για την εκπροσώπησή του από μέλος του επιτελείου του, δεν είναι ικανή να καταδείξει ότι η απόφαση για επιβολή κυρώσεων είχε ήδη εκδοθεί, καταρχήν, πριν ακόμη από την ακρόαση αυτή. Επιπλέον, καμία διάταξη δεν προβλέπει ότι η συμμετοχή στην ακρόαση του μέλους της Επιτροπής ή μέλους του επιτελείου του είναι υποχρεωτική. Πάντως, ο δικαστής της Ένωσης εκτιμά ότι η αρχή της χρηστής διοικήσεως δεν μπορεί να μεταβάλει σε υποχρέωση ό,τι ο νομοθέτης θεώρησε ως μη υποχρέωση (πρβλ. απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, *Koninklijke Wegenbouw Stevin κατά Επιτροπής*, T-357/06, EU:T:2012:488, σκέψη 242).
- 137 Εξάλλου, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι παρέβη τους εφαρμοστέους κανόνες και το εφαρμοστέο επίπεδο απόδειξης, παραπέμποντας σε αρκετές αιτιολογικές σκέψεις της προσβαλλόμενης απόφασης τις οποίες αμφισβητούν σε άλλους λόγους ακυρώσεως του δικογράφου της προσφυγής (παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών, πλάνη όσον αφορά το εφαρμοστέο νομικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό παράβασης ως εκ του αντικειμένου, υπερβολική ερμηνεία της έννοιας του δυνητικού ανταγωνισμού κ.λπ.). Στο υπόμνημα απαντήσεως, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι σκοπός των παραδειγμάτων αυτών είναι να καταδείξουν τη μεροληψία την οποία πάσχει η έρευνα. Εντούτοις, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, αυτή η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών συγχέεται με το αν το θεσμικό όργανο προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία για να στοιχειοθετήσει τα πραγματικά περιστατικά που διαπίστωσε στην προσβαλλόμενη απόφαση και αν η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο στην ανάλυσή της (πρβλ. απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1991, *Atochem κατά Επιτροπής*, T-3/89, EU:T:1991:58, σκέψη 39). Ως εκ τούτου, τα επιχειρήματα αυτά θα εξεταστούν κατωτέρω, με τους επί της ουσίας λόγους ακυρώσεως. Εν πάση περιπτώσει, επιβάλλεται η επισήμανση ότι τα επιχειρήματα αυτά απορρέουν από απλούς ισχυρισμούς και δεν μπορούν να αποδείξουν ότι η προσφεύγουσα είχε πράγματι προδικάσει την προσβαλλόμενη απόφαση ή ότι επέδειξε μεροληψία κατά την έρευνα (πρβλ. απόφαση της 6ης Ιουλίου 2000, *Volkswagen κατά Επιτροπής*, T-62/98, EU:T:2000:180, σκέψη 272).
- 138 Τέλος, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η έλλειψη αντεξέτασης από εσωτερική ομάδα της ΓΔ Ανταγωνισμού αποδεικνύει τη μεροληψία της προσβαλλόμενης απόφασης και δικαιολογεί την ακύρωσή της λόγω παραβίασης της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας και παράβασης του άρθρου 41 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Εντούτοις, επιβάλλεται η επισήμανση ότι καμία κανονιστική διάταξη και κανένας εσωτερικός κανόνας της Επιτροπής δεν επιβάλλει σε αυτήν να οργανώσει αντεξέταση του συνόλου των υποθέσεων από εσωτερική ομάδα, καθώς και η υπόμνηση ότι η αρχή της χρηστής διοικήσεως δεν μπορεί να μεταβάλει σε υποχρέωση ό,τι ο νομοθέτης θεώρησε ως μη υποχρέωση (βλ. σκέψη 136 ανωτέρω). Πάντως, το 2004, καθιερώθηκε στη ΓΔ Ανταγωνισμού

σύστημα ελέγχου από ομοτίμους. Εντούτοις, από έγγραφο το οποίο δημοσίευσε η Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2011, με τίτλο «Διαδικασία για την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ: καθοριστικοί παράγοντες και ισορροπία των εξουσιών», προκύπτει ότι ο Γενικός Διευθυντής της ΓΔ Ανταγωνισμού αποφασίζει, σε συμφωνία με το αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής, τις υποθέσεις στις οποίες οργανώνεται τέτοια εσωτερική ομάδα, ότι η απόφαση συγκρότησης τέτοιας ομάδας και η σύνθεση αυτής δεν δημοσιοποιούνται και ότι στην εξέταση υπόθεσης από ομοτίμους δεν μετέχουν σε καμία περίπτωση τα μέρη που αποτελούν αντικείμενο της διαδικασίας ή οποιοδήποτε τρίτος. Επομένως, η οργάνωση τέτοιας αντεξέτασης από τη ΓΔ Ανταγωνισμού δεν απαιτείται σε όλες τις υποθέσεις, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν οργάνωσε τέτοια αντεξέταση εν προκειμένω.

139 Επομένως, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

2. Επί της έλλειψης πραγματικής διαβούλευσης με τη συμβουλευτική επιτροπή επί συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

142 Το άρθρο 14 του κανονισμού 1/2003, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο IV σχετικά με τη συνεργασία, αφενός, της Επιτροπής και, αφετέρου, των αρχών ανταγωνισμού και των δικαστηρίων των κρατών μελών, προβλέπει, στην παράγραφο 1, ότι «[π]ριν από την έκδοση οποιασδήποτε απόφασης κατ' εφαρμογή των άρθρων 7, 8, 9, 10, 23, του άρθρου 24 παράγραφος 2 και του άρθρου 29 παράγραφος 1 [του ίδιου κανονισμού] η Επιτροπή ζητεί τη γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων». Το άρθρο 14, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 ορίζει ότι «[γ]ια τη συζήτηση συγκεκριμένων υποθέσεων, η συμβουλευτική επιτροπή συγκροτείται από αντιπροσώπους των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών». Στο άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 διευκρινίζεται ότι η συμβουλευτική επιτροπή γνωμοδοτεί εγγράφως επί του προσχεδίου απόφασης της Επιτροπής και στο άρθρο 14, παράγραφος 5, του ίδιου κανονισμού ότι «[η] Επιτροπή λαμβάνει απόλυτα υπόψη της τη γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής» και την «ενημερώνει [...] για τον τρόπο με τον οποίο ελήφθη υπόψη η γνώμη της». Επιπλέον, «[κ]ατ' αίτηση ενός ή περισσότερων μελών, οι θέσεις που εκφράζονται στη γνώμη αιτιολογούνται» (άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003). Στο σημείο 58 της ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (ΕΕ 2004, C 101, σ. 43, στο εξής: ανακοίνωση σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού) προβλέπεται, επιπλέον, ότι «[η] συμβουλευτική επιτροπή είναι το όργανο στο οποίο εμπειρογνώμονες από τις διάφορες αρχές ανταγωνισμού συζητούν επιμέρους υποθέσεις και γενικά ζητήματα [...] νομοθεσίας ανταγωνισμού [της Ένωσης]».

143 Σε διαδικαστικό επίπεδο, το άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 προβλέπει ότι οι διαβουλεύσεις με τη συμβουλευτική επιτροπή «μπορούν να πραγματοποιούνται στο πλαίσιο σύσκεψης την οποία συγκαλεί και της οποίας προεδρεύει η Επιτροπή, δεκατέσσερις ημέρες τουλάχιστον μετά την αποστολή της ειδοποίησης για τη σύγκλησή της, η οποία συνοδεύεται από περίληψη των δεδομένων της υπόθεσης, μνεία των σημαντικότερων εγγράφων και προσχέδιο απόφασης». Εντούτοις, «[ό]ταν η Επιτροπή αποστέλλει ειδοποίηση για τη σύγκληση της σύσκεψης με την οποία προβλέπεται μικρότερη προθεσμία από αυτές που αναφέρονται παραπάνω, η σύσκεψη μπορεί να πραγματοποιείται την προτεινόμενη ημερομηνία, εφόσον δεν υπάρχει αντίρρηση από κάποιο κράτος μέλος». Στο σημείο 66 της ανακοίνωσης σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού διευκρινίζεται ομοίως ότι «[ο] κανονισμός του Συμβουλίου καθιερώνει τη δυνατότητα

των κρατών μελών να συμφωνούν βραχύτερο χρονικό διάστημα μεταξύ της αποστολής της πρόσκλησης και της συνεδρίασης». Το άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 προβλέπει, επιπλέον, ότι η συμβουλευτική επιτροπή «δύναται να εκδώσει γνώμη ακόμη και αν ορισμένα μέλη απουσιάζουν και δεν εκπροσωπούνται». Τέλος, το άρθρο 14, παράγραφος 4, του κανονισμού 1/2003 ορίζει ότι «[ο]ι διαβουλευσεις είναι επίσης δυνατόν να διεξάγονται με γραπτή διαδικασία», αλλά, «εάν αυτό ζητηθεί από κράτος μέλος, η Επιτροπή συγκαλεί σύσκεψη». Κατά τη διάταξη αυτή, «[σ]την περίπτωση γραπτής διαδικασίας, η Επιτροπή τάσσει χρονική προθεσμία τουλάχιστον δεκατεσσάρων ημερών, εντός της οποίας τα κράτη μέλη οφείλουν να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους προκειμένου να διαβιβαστούν σε όλα τα υπόλοιπα κράτη μέλη».

- 144 Στο έγγραφο με τίτλο «Διατάξεις σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής», της 19ης Δεκεμβρίου 2008, το οποίο προσκόμισε η Επιτροπή στις 6 Νοεμβρίου 2015 στο πλαίσιο μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας, διευκρινίζονται τα διάφορα στάδια που προηγούνται των διαβουλεύσεων με τη συμβουλευτική επιτροπή και, ειδικότερα, αυτά που παρέχουν τη δυνατότητα στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού να λάβουν γνώση του φακέλου ενόσω εξελίσσεται η διερεύνηση της υπόθεσης.
- 145 Κατά πρώτον, υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, βάσει των διατάξεων του άρθρου 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, «[η] Επιτροπή διαβιβάζει στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών αντίγραφο των σημαντικότερων στοιχείων που έχει συλλέξει με σκοπό την εφαρμογή των άρθρων 7, 8, 9 και 10 και του άρθρου 29 παράγραφος 1», του εν λόγω κανονισμού και, «[κ]ατόπιν αιτήσεως της αρχής ανταγωνισμού κράτους μέλους, η Επιτροπή της διαβιβάζει αντίγραφο άλλων υφιστάμενων εγγράφων που είναι αναγκαία για την εκτίμηση της υπόθεσης». Το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 προβλέπει, επιπλέον, ότι «[η] κίνηση διαδικασίας με σκοπό την έκδοση απόφασης κατ' εφαρμογή του κεφαλαίου ΙΙΙ από την Επιτροπή συνεπάγεται την απώλεια από τις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών της αρμοδιότητάς τους να εφαρμόζουν τα άρθρα [101 και 102 ΣΛΕΕ]» και ότι, «[ε]άν η αρχή ανταγωνισμού κράτους μέλους έχει ήδη επιληφθεί μιας υπόθεσης, η Επιτροπή κινεί διαδικασία μόνον κατόπιν διαβούλευσης με αυτή την εθνική αρχή ανταγωνισμού». Κατ' εφαρμογή των διατάξεων αυτών, η Επιτροπή διαβιβάζει στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, αμέσως μετά την κοινοποίησή τους στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση ή την παραλαβή τους, την αρχική απόφαση κίνησης της διαδικασίας, την ανακοίνωση των αιτιάσεων που εστάλη στην εν λόγω επιχείρηση, την απάντηση αυτής στο έγγραφο αυτό και τα άλλα σημαντικότερα έγγραφα της υπόθεσης (βλ. σημεία 6 και 7 των διατάξεων σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής).
- 146 Κατά δεύτερον, οι διατάξεις σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής προβλέπουν, στα σημεία 33 έως 36, ότι, για κάθε υπόθεση στην οποία η Επιτροπή αποστέλλει ανακοίνωση των αιτιάσεων σε επιχείρηση, η Επιτροπή, ορίζει, εντός προθεσμίας 45 ημερών από την αποστολή της ανακοίνωσης των αιτιάσεων στους ενδιαφερομένους, μία εκ των εθνικών αρχών ανταγωνισμού εισηγήτρια της υπόθεσης (στο εξής: εισηγήτρια ΕΑΑ), εκ περιτροπής και κατ' αντιστοιχία προς τις εκ περιτροπής προεδρίες του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκτός εάν είναι αναγκαίο να επιλεγεί άλλη εθνική αρχή ανταγωνισμού για λόγους αντικειμενικότητας, οπότε η Επιτροπή δύναται, με την επιφύλαξη της συγκατάθεσης της πρώτης εθνικής αρχής ανταγωνισμού, να επιλέξει την επόμενη αρχή στον κατάλογο των εκ περιτροπής προεδριών (σημεία 28, 33 και 34). Η εισηγήτρια ΕΑΑ, η οποία αναλαμβάνει να επεξηγήσει την υπόθεση στις άλλες εθνικές αρχές ανταγωνισμού και να τις ενημερώσει για τα κύρια στάδια της διερεύνησης της υπόθεσης, συνεργάζεται στενά με την Επιτροπή για τον σκοπό αυτό (σημεία 40 και 42). Οι διατάξεις σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής συνιστούν επίσης στην εισηγήτρια ΕΑΑ να διανείμει κατάλογο των βασικών ζητημάτων της υπόθεσης τουλάχιστον πέντε ημέρες πριν από τη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής (σημείο 44, περίπτωση i) και να εκθέσει την υπόθεση και τα όσα διακυβεύονται σε αυτή στην αρχή της συνεδρίασης της συμβουλευτικής επιτροπής (σημείο 44, περίπτωση ii).

- 147 Κατά τρίτον, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 773/2004 της Επιτροπής, της 7ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη διεξαγωγή από την Επιτροπή των διαδικασιών δυνάμει των άρθρων [101 και 102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2004, L 123, σ. 18), «[η] Επιτροπή παρέχει στα μέρη προς τα οποία αποστέλλει κοινοποίηση αιτιάσεων τη δυνατότητα να τύχουν ακρόασης, πριν ζητήσει τη γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής του άρθρου 14 παράγραφος 1 του κανονισμού [...] 1/2003». Επιπλέον, το άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 773/2004 ορίζει ότι «[η] Επιτροπή καλεί τις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών να λάβουν μέρος στην προφορική ακρόαση» και ότι «[ο]μοίως, μπορεί να καλεί υπαλλήλους και δημόσιους λειτουργούς και άλλων αρχών των κρατών μελών». Στο σημείο 12 των διατάξεων σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής διευκρινίζεται ότι η συμμετοχή των εθνικών αρχών ανταγωνισμού στην ακρόαση είναι χρήσιμη για την αποτελεσματική λειτουργία της συμβουλευτικής επιτροπής. Αντιθέτως, καμία διάταξη δεν προβλέπει ότι η εισηγήτρια ΕΑΑ διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο κατά την ακρόαση.
- 148 Κατά τη νομολογία σχετικά με τις αντίστοιχες διατάξεις του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [101] και [102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 1962, 13, σ. 204), τον οποίο διαδέχθηκε ο κανονισμός 1/2003, η λήψη της γνώμης της συμβουλευτικής επιτροπής αποτελεί ουσιώδη τύπο, η παράβαση του οποίου θίγει τη νομιμότητα της τελικής απόφασης της Επιτροπής, αν αποδειχθεί ότι η μη τήρηση των κανόνων των διαβουλεύσεων εμπόδισε τη συμβουλευτική επιτροπή να εκφέρει τη γνώμη της έχοντας πλήρη γνώση των δεδομένων. Επομένως, το περιεχόμενο και ο ουσιώδης ή μη χαρακτήρας των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις διατάξεις που ρυθμίζουν τις διαβουλεύσεις της συμβουλευτικής επιτροπής πρέπει να εκτιμώνται, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού αυτού, που να είναι να καταστεί εφικτό για την επιτροπή να ασκήσει το συμβουλευτικό της έργο εν πλήρει γνώσει των οικείων δεδομένων (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 1991, RTE κατά Επιτροπής, T-69/89, EU:T:1991:39, σκέψεις 21 και 23, και της 15ης Μαρτίου 2000, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-25/95, T-26/95, T-30/95 έως T-32/95, T-34/95 έως T-39/95, T-42/95 έως T-46/95, T-48/95, T-50/95 έως T-65/95, T-68/95 έως T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 και T-104/95, EU:T:2000:77, σκέψη 742).
- 149 Συναφώς, όσον αφορά τα έγγραφα τα οποία έπρεπε να διαβιβαστούν στη συμβουλευτική επιτροπή, θεωρήθηκε ότι, καίτοι οι διαβουλεύσεις εντάσσονται στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών και δεν έχουν ως αντικείμενο την οργάνωση διαδικασίας εκατέρωθεν ακροάσεως έναντι των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, η συμβουλευτική επιτροπή πρέπει, ειδικότερα, να ενημερώνεται απολύτως αντικειμενικά σχετικά με την άποψη και τα βασικά επιχειρήματα που προβάλλουν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις στις παρατηρήσεις τους επί του συνόλου των αιτιάσεων που διατύπωσε εις βάρος τους η Επιτροπή στο πέρας της έρευνας. Επομένως, μεταξύ άλλων, το πρακτικό της ακρόασης περιλαμβάνεται, καταρχήν, στα σπουδαιότερα έγγραφα, κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 5, του κανονισμού 17 και πρέπει, συνεπώς, να κοινοποιηθεί στη συμβουλευτική επιτροπή κατά τη σύγκλησή της. Εντούτοις, η κοινοποίηση του πρακτικού της ακρόασης συνιστά ουσιώδη τύπο μόνον εάν, σε συγκεκριμένη περίπτωση, αποδεικνύεται αναγκαία για να μπορέσει η συμβουλευτική επιτροπή να εκφέρει τη γνώμη της έχοντας πλήρη γνώση των δεδομένων, ήτοι χωρίς να υποπέσει σε σφάλμα όσον αφορά κρίσιμο ζήτημα λόγω ανακριβειών ή παραλείψεων. Δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο όταν το πρακτικό της ακρόασης δεν περιέχει σημαντικά στοιχεία εκτίμησης, μη περιλαμβανόμενα στις γραπτές απαντήσεις της ενδιαφερόμενης επιχείρησης στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, οι οποίες προσαρτώνται στην πρόσκληση προς σύγκληση της συμβουλευτικής επιτροπής. Συγκεκριμένα, σε τέτοια περίπτωση, η μη διαβίβαση από την Επιτροπή του πρακτικού της ακρόασης στη συμβουλευτική επιτροπή κατά την πρόσκληση προς σύγκληση αυτής δεν θίγει τα δικαιώματα άμυνας της ενδιαφερόμενης επιχείρησης και δεν έχει καμία επίπτωση στην έκβαση της διαδικασίας διαβουλεύσεων. Κατά συνέπεια, η εν λόγω παράβαση δεν καθιστά ελαττωματική τη διοικητική διαδικασία στο σύνολό της ούτε θίγει, ως εκ τούτου, τη νομιμότητα της τελικής απόφασης (απόφαση της 10ης Ιουλίου 1991, RTE κατά Επιτροπής, T-69/89, EU:T:1991:39, σκέψεις 21 έως 23).

- 150 Επιπλέον, κατά τη νομολογία, δεν συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου των διαβουλεύσεων της συμβουλευτικής επιτροπής το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν της κοινοποίησε το ακριβές ποσό του προτεινόμενου προστίμου, εφόσον η Επιτροπή της διαβίβασε το σύνολο των ουσιωδών στοιχείων που ήταν αναγκαία για να διαμορφώσει γνώμη επί των προστίμων. Η συμβουλευτική επιτροπή πρέπει μόνο να πληροφορηθεί τα υπό εξέταση κριτήρια επιβολής των προστίμων (πρβλ. απόφαση της 15ης Μαρτίου 2000, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-25/95, T-26/95, T-30/95 έως T-32/95, T-34/95 έως T-39/95, T-42/95 έως T-46/95, T-48/95, T-50/95 έως T-65/95, T-68/95 έως T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 και T-104/95, EU:T:2000:77, σκέψεις 747 και 748). Συγκεκριμένα, στο σημείο 23 των διατάξεων σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής, υπενθυμίζεται η αναγκαιότητα να διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα των απόψεων που ανταλλάσσονται εντός της συμβουλευτικής επιτροπής, ιδίως όσον αφορά το ποσό του προστίμου. Στο σημείο 24 των ίδιων διατάξεων προβλέπεται ότι, όσον αφορά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου, η Επιτροπή διανέμει κατά τη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής έγγραφο στο οποίο εκτίθεται η επιλεγείσα μέθοδος υπολογισμού, παραπέμποντας ακριβώς στις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α' του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων), ότι τα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής μπορούν να ζητήσουν πρόσθετο χρόνο για να εξετάσουν το έγγραφο αυτό και ότι, στο πέρας της συνεδρίασης, το έγγραφο επιστρέφεται στην Επιτροπή.
- 151 Εν προκειμένω, πρώτον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή δεν διενήργησε πραγματικές διαβουλεύσεις με τη συμβουλευτική επιτροπή, λόγω της μη διαβίβασης του σχετικού με τα πρόστιμα μέρους του προσχεδίου απόφασης και των απαντήσεων των επιχειρήσεων στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, του χρόνου διαβίβασης του προσχεδίου της προσβαλλόμενης απόφασης στα μέλη της, των παραλείψεων στη σύνοψη του προσχεδίου απόφασης που διαβιβάστηκε στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και της ανεπαρκούς αιτιολογίας της γνώμης της συμβουλευτικής επιτροπής. Τα διάφορα αυτά επιχειρήματα πρέπει να εξεταστούν λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων της δικογραφίας και ειδικότερα των διευκρινίσεων ως προς τα πραγματικά περιστατικά που παρέσχε η Επιτροπή στις 6 Νοεμβρίου 2015, απαντώντας στο προμνησθέν μέτρο οργάνωσης της διαδικασίας, καθώς και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.
- 152 Όσον αφορά το επιχείρημα των προσφευγουσών σχετικά με τη μη διαβίβαση του σχετικού με τα πρόστιμα μέρους του προσχεδίου απόφασης, οι προσφεύγουσες το απέσυραν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, και το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε τη δήλωση αυτή στο πρακτικό της συνεδρίασης. Καίτοι, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού δεν είχαν τη μέθοδο υπολογισμού του προστίμου κατά τις συνεδριάσεις της συμβουλευτικής επιτροπής, η αιτίαση αυτή δεν έχει έρεισμα στα πραγματικά περιστατικά, δεδομένου ότι από τη δικογραφία προκύπτει ότι, στις 3 Ιουλίου 2014, η Επιτροπή διαβίβασε στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού το σχετικό με τα πρόστιμα κεφάλαιο 10, το οποίο περιλαμβάνει επεξήγηση των βασικών στοιχείων της μεθόδου αυτής, μαζί με υπενθύμιση της πρόσκλησης στη δεύτερη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής στις 7 Ιουλίου 2014. Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι είχαν αποσταλεί προηγουμένως, στις 23 Ιουλίου 2013, στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού οι απαντήσεις των επιχειρήσεων στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, καθώς και έκθεση των πραγματικών περιστατικών, στις 19 Δεκεμβρίου 2013, και οι απαντήσεις των επιχειρήσεων σε αυτήν, στις 13 Φεβρουαρίου 2014. Τέλος, στις 20 Μαΐου 2014, η Επιτροπή διαβίβασε στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού έκθεση των πραγματικών περιστατικών σχετικά με τον καταλογισμό της ευθύνης για τις παραβάσεις, καθώς και τις απαντήσεις των Mylan, Niche και Unichem σε αυτήν.
- 153 Όσον αφορά τον χρόνο διαβίβασης του προσχεδίου απόφασης, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η Επιτροπή το απέστειλε στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών σε τρία στάδια: τα κεφάλαια 1 έως 4 εστάλησαν στις 12 Ιουνίου 2014, μαζί με την πρόσκληση στην πρώτη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής στις 30 Ιουνίου 2014, τα κεφάλαια 5 έως 9 εστάλησαν στις 20 Ιουνίου 2014 μαζί με σύνοψη του προσχεδίου απόφασης και το σχετικό με τα πρόστιμα (εκτός του ακριβούς ποσού αυτών) κεφάλαιο 10 εστάλη στις 3 Ιουλίου 2014, μαζί με υπενθύμιση της αποσταλείσας στις

30 Ιουνίου 2014 πρόσκλησης στη δεύτερη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής στις 7 Ιουλίου 2014, η οποία θα αφορούσε το σύνολο του προσχεδίου απόφασης. Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, καίτοι, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, κατά το εγχειρίδιο της διαδικασίας σε θέματα πολιτικής του ανταγωνισμού της ΓΔ Ανταγωνισμού (σημείο 10, σελίδα 109), οργανώνονται συνήθως δύο συνεδριάσεις της συμβουλευτικής επιτροπής, εκ των οποίων μία αφορά την ουσία της υπόθεσης και η άλλη το ποσό των προστίμων, το εγχειρίδιο δεν επιβάλλει εντούτοις τη συστηματική τήρηση του οργανωτικού αυτού μοντέλου. Επιπλέον, από τη δικογραφία προκύπτει ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή επισήμανε ρητώς, στην πρόσκληση στη δεύτερη συνεδρίαση, η οποία εστάλη στις 30 Ιουνίου 2014, καθώς και σε ηλεκτρονικό μήνυμα της 3ης Ιουλίου 2014, ότι η ημερήσια διάταξη της συνεδρίασης της 7ης Ιουλίου 2014 αφορούσε τη συζήτηση της υπόθεσης στο σύνολό της.

- 154 Ασφαλώς, η σταδιακή αυτή αποστολή των εγγράφων, η οποία πραγματοποιήθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις κατά παράβαση της προθεσμίας των δεκατεσσάρων ημερών, υποδηλώνει κάποια βιασύνη, η οποία συνδέεται πιθανώς με την περίπτωση ότι, ήδη από την αποστολή της πρόσκλησης στη συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2014, η Επιτροπή είχε ανακοινώσει στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού ότι είχε την πρόθεση να εκδώσει την απόφασή της στις 9 Ιουλίου 2014, και δεν παρείχε στα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής τις καλύτερες συνθήκες για να λάβουν θέση. Παρ' όλα αυτά, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι καμία εθνική αρχή ανταγωνισμού δεν πρόβαλε αντίρρηση σχετικά με τις ημερομηνίες των συνεδριάσεων αυτών, καίτοι, δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, τέτοιες αντιρρήσεις θα είχαν εμποδίσει την πραγματοποίηση των επίμαχων συνεδριάσεων. Επιπλέον, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η Επιτροπή διαβίβασε στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, στις 6 Ιουλίου 2009, την αρχική απόφαση περί κίνησης της διαδικασίας, στις 31 Ιουλίου 2012, την ανακοίνωση των αιτιάσεων που απηύθυνε στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, στις 23 Ιουλίου 2013, τις απαντήσεις των επιχειρήσεων στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, στις 19 Δεκεμβρίου 2013, έκθεση των πραγματικών περιστατικών, στις 13 Φεβρουαρίου 2014, τις απαντήσεις των επιχειρήσεων σε αυτήν και, στις 20 Μαΐου 2015, έκθεση των πραγματικών περιστατικών σχετικά με τον καταλογισμό της ευθύνης για τις παραβάσεις, καθώς και τις απαντήσεις των Mylan, Niche και Unichem σε αυτήν. Επιπλέον, στις 25 Ιουνίου 2014, η Επιτροπή απέστειλε στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού το προσχέδιο του πρακτικού της ακρόασης του συμβούλου ακροάσεων.
- 155 Ως εκ τούτου, έστω και αν είναι ατυχές ότι, ειδικότερα, τα κεφάλαια 5 έως 9 του προσχεδίου απόφασης, λαμβανομένων υπόψη της έκτασης (σχεδόν 600 σελίδες) και της πολυπλοκότητάς τους, εστάλησαν από την Επιτροπή στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών μόλις δέκα ημέρες πριν από την πραγματοποίηση της πρώτης συνεδρίασης της συμβουλευτικής επιτροπής, επιβάλλεται η διαπίστωση, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που παρατίθενται στις σκέψεις 153 και 154 ανωτέρω, ότι τα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής ενημερώθηκαν επαρκώς για την ουσία του φακέλου και για το περιεχόμενο του προσχεδίου της απόφασης και ότι, εν συνεχεία, η συμβουλευτική επιτροπή μπόρεσε να εκφέρει τη γνώμη της έχοντας πλήρη γνώση των δεδομένων.
- 156 Επιπλέον, επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ούτε οι διατάξεις του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 ούτε το σημείο 66 της ανακοίνωσης σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού επιβάλλουν στην Επιτροπή να εξασφαλίσει προηγούμενη ρητή συμφωνία των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών προκειμένου να παρεκκλίνει από το χρονικό διάστημα των δεκατεσσάρων ημερών το οποίο προβλέπεται ότι μεσολαβεί μεταξύ της αποστολής της πρόσκλησης στα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής και της συνεδρίασης αυτής. Συγκεκριμένα, από το άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 προκύπτει ότι, εάν η Επιτροπή αποστείλει την πρόσκληση σε συνεδρίαση εντός προθεσμίας βραχύτερης της προμνησθείσας, απόκειται στα κράτη μέλη να εκφράσουν τυχόν αντιρρήσεις συναφώς, άλλως η συνεδρίαση πραγματοποιείται κατά την καθορισθείσα από την Επιτροπή ημερομηνία. Επιπλέον, όσον αφορά την προβαλλόμενη παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι αυτή δεν μπορεί να μεταβάλει σε υποχρέωση ό,τι ο νομοθέτης θεώρησε ως μη υποχρέωση (βλ. σκέψη 136 ανωτέρω).

- 157 Όσον αφορά τη γνώμη που εξέδωσε η συμβουλευτική επιτροπή, πρέπει να υπενθυμιστεί, αφενός, ότι, βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003, αυτή δεν δημοσιεύεται συστηματικά, κατά δε τη νομολογία η έλλειψη κοινοποίησης της γνώμης στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δεν αντίκειται στην αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων του αμυνομένου (πρβλ. απόφαση της 7ης Ιουνίου 1983, *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, 100/80 έως 103/80, EU:C:1983:158, σκέψεις 35 και 36) και, αφετέρου, ότι οι διατάξεις του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 προβλέπουν ότι οι θέσεις που εκφράζονται στη γνώμη αυτή αιτιολογούνται μόνο κατ' αίτηση τουλάχιστον ενός εκ των μελών της συμβουλευτικής επιτροπής, αίτηση η οποία δεν υποβλήθηκε εν προκειμένω. Επιπλέον, το άρθρο 27, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 προβλέπει ότι τα εμπλεκόμενα σε διαδικασία κινηθείσα από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ μέρη δεν έχουν πρόσβαση στην αλληλογραφία μεταξύ της Επιτροπής και των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών ή μεταξύ των τελευταίων, περιλαμβανομένων των εγγράφων που συντάσσονται κατ' εφαρμογή των άρθρων 11 και 14 του εν λόγω κανονισμού. Επιπροσθέτως, βάσει του άρθρου 28, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό της Επιτροπής και των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών οφείλουν να μην δημοσιοποιούν τα στοιχεία που συγκεντρώνουν ή ανταλλάσσουν κατ' εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού και τα οποία, ως εκ της φύσεώς τους, καλύπτονται από την υποχρέωση του επαγγελματικού απόρρητου, και η υποχρέωση αυτή ισχύει επίσης για όλους τους αντιπροσώπους και εμπειρογνώμονες των κρατών μελών που συμμετέχουν στις συνεδριάσεις της συμβουλευτικής επιτροπής κατ' εφαρμογή του άρθρου 14 του κανονισμού 1/2003. Ως εκ τούτου, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να υποστηρίξουν λυσιτελώς ότι η γνώμη που εξέδωσε η συμβουλευτική επιτροπή δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη. Επιπλέον, λαμβανομένων υπόψη των εφαρμοστέων διατάξεων, η περίπτωση ότι η γνώμη είναι σύντομη και ελάχιστα λεπτομερής δεν είναι δυνατόν να σημαίνει ότι η συμβουλευτική επιτροπή δεν είχε στη διάθεσή της όλα τα στοιχεία τα οποία της παρείχαν τη δυνατότητα να εκφέρει γνώμη έχοντας γνώση των δεδομένων και δεν σημαίνει επίσης ότι η συμβουλευτική επιτροπή δεν διατύπωσε τη γνώμη της έχοντας πλήρη γνώση των δεδομένων, τούτο δε έστω και αν η γνώμη της διατυπώθηκε συνοπτικά.
- 158 Τέλος, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, δεδομένου ότι η σύνοψη του προσχεδίου απόφασης που απέστειλε η Επιτροπή στα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής ήταν αποσπασματική και μη πλήρης, η συμβουλευτική επιτροπή δεν μπόρεσε να εκφέρει τη γνώμη της έχοντας πλήρη γνώση των δεδομένων. Εντούτοις, πρέπει να υπενθυμιστεί, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, ότι σκοπός της σύνοψης αυτής δεν είναι η καταγραφή των επιχειρημάτων άμυνας της ενδιαφερόμενης επιχείρησης, αλλά η διευκόλυνση της συζήτησης στη συμβουλευτική επιτροπή σχετικά με το κείμενο του προσχεδίου απόφασης. Εν πάση περιπτώσει, εν προκειμένω, από την απάντηση της Επιτροπής στο μέτρο οργάνωσης της διαδικασίας προκύπτει ότι η Επιτροπή εξέθεσε, στη σύνοψη που συνόδευε το προσχέδιο απόφασης, τα κύρια σημεία αυτής, υπογραμμίζοντας τα πιο λεπτά ζητήματα της ανάλυσης της (κριτήρια τα οποία καθιστούν εφικτό τον προσδιορισμό της ύπαρξης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, ορισμός της αγοράς, εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ). Η περίπτωση και μόνον ότι η Επιτροπή δεν μνημόνευσε, στην εν λόγω σύνοψη, την κατάσταση όλων των σχετικών με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 διαφορών, την ερμηνεία της εμβέλειας ορισμένων διατάξεων των συμφωνιών διακανονισμού, τα μεταγενέστερα της ακύρωσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 από το ΕΓΔΕ γεγονότα ή τις διαφορές μεταξύ της απόκτησης της τεχνολογίας της Rolabo και εκείνης άλλης εταιρίας δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η συμβουλευτική επιτροπή, η οποία διέθετε, εξάλλου, σημαντικό αριθμό εγγράφων σχετικά με την υπόθεση, και ειδικότερα τα επιχειρήματα που πρόβαλαν οι προσφεύγουσες στις παρατηρήσεις τους επί της ανακοίνωσης των αιτιάσεων και επί της έκθεσης των πραγματικών περιστατικών (βλ. σκέψεις 152 και 154 ανωτέρω), δεν μπόρεσε να εκφέρει την άποψή της έχοντας πλήρη γνώση των δεδομένων.
- 159 Κατά δεύτερον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι οι διαβουλεύσεις με τη συμβουλευτική επιτροπή δεν πραγματοποιήθηκαν προσηκόντως, καθόσον ο αριθμός των μελών που παρέστησαν στις συνεδριάσεις της ήταν μικρός και η εισηγήτρια στην υπόθεση EAA, η οποία ορίστηκε με καθυστέρηση, δεν ήταν παρούσα κατά την ακρόαση των μερών και κατά τη δεύτερη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής.

- 160 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι δεν όρισε την εισηγήτρια ΕΑΑ εντός προθεσμίας 45 ημερών από την αποστολή της ανακοίνωσης των αιτιάσεων και ότι επέλεξε σκοπίμως εθνική αρχή ανταγωνισμού η οποία δεν ήταν παρούσα κατά την ακρόαση.
- 161 Δεν αμφισβητείται ότι οι διατάξεις σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής προβλέπουν ότι ο ορισμός της εισηγήτριας ΕΑΑ πραγματοποιείται, καταρχήν, εντός προθεσμίας 45 ημερών από την αποστολή της ανακοίνωσης των αιτιάσεων στις επιχειρήσεις και βάσει αντικειμενικού κριτηρίου, ήτοι, καταρχήν, εκ περιτροπής κατ' αντιστοιχία προς τις εκ περιτροπής προεδρίες του Συμβουλίου (βλ. σκέψη 146 ανωτέρω). Εν προκειμένω, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η διαδικασία ορισμού της εισηγήτριας ΕΑΑ ξεκίνησε στις 7 Μαΐου 2014 και ότι ο ορισμός της Bundeswettbewerbsbehörde (ομοσπονδιακής αρχής ανταγωνισμού, Αυστρία, στο εξής: BWB) ως εισηγήτριας ΕΑΑ έλαβε χώρα στις 3 Ιουνίου 2014, ήτοι μετά την ακρόαση, αλλά πολύ πριν από τις συνεδριάσεις της συμβουλευτικής επιτροπής, και ότι ο ορισμός αυτός πραγματοποιήθηκε βάσει αντικειμενικού κριτηρίου, ήτοι τη σειρά των εκ περιτροπής προεδριών του Συμβουλίου. Πάντως, η υπέρβαση και μόνο της προθεσμίας 45 ημερών για τον ορισμό της εισηγήτριας ΕΑΑ, παράβαση την οποία η Επιτροπή αναγνώρισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν μπορεί να θεωρηθεί, εν προκειμένω, ότι εμπόδισε τη συμβουλευτική επιτροπή να ασκήσει τα καθήκοντά της έχοντας γνώση των δεδομένων. Συγκεκριμένα, ο ρόλος της εισηγήτριας ΕΑΑ στην εμπέδωση της υπόθεσης από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και στην ενημέρωσή τους είναι ιδιαίτερα σημαντικός μόνο στο στάδιο της προετοιμασίας των συνεδριάσεων της συμβουλευτικής επιτροπής (βλ. σκέψη 164 κατωτέρω) και, εν προκειμένω, στο συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας, η εισηγήτρια ΕΑΑ είχε οριστεί. Όσον αφορά, εξάλλου, τον ορισμό της BWB ως εισηγήτριας ΕΑΑ, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι προσφεύγουσες δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο το οποίο μπορεί να αποδείξει ότι αυτός συνδεόταν με την απουσία της συγκεκριμένης εθνικής αρχής ανταγωνισμού από την ακρόαση που πραγματοποιήθηκε από τις 15 έως τις 18 Απριλίου 2013 και ότι, εν πάση περιπτώσει, ο ορισμός αυτός πραγματοποιήθηκε βάσει αμιγώς αντικειμενικού κριτηρίου, ήτοι τη σειρά των εκ περιτροπής προεδριών του Συμβουλίου.
- 162 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν επίσης ότι η συμβουλευτική επιτροπή δεν μπόρεσε να εκφέρει τη γνώμη της έχοντας πλήρη γνώση των δεδομένων, δεδομένου ότι η εισηγήτρια ΕΑΑ δεν παρέστη ούτε στην ακρόαση των μερών η οποία διεξήχθη από τις 15 έως τις 18 Απριλίου 2013 ούτε στη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής της 7ης Ιουλίου 2014. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι κανένα κείμενο δεν προβλέπει την υποχρεωτική συμμετοχή της εισηγήτριας ΕΑΑ στην ακρόαση και υπενθυμίζει ότι στην ακρόαση ήταν παρόντα οκτώ κράτη μέλη.
- 163 Επισημαίνεται ότι, καίτοι στο σημείο 12 των διατάξεων σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής διευκρινίζεται ότι η συμμετοχή των εθνικών αρχών ανταγωνισμού στην ακρόαση είναι χρήσιμη για την αποτελεσματική λειτουργία της συμβουλευτικής επιτροπής, καμία διάταξη δεν επιβάλλει, αντιθέτως, στην εισηγήτρια ΕΑΑ να μετέχει στην ακρόαση, το δε άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 773/2004 προβλέπει απλώς και μόνον ότι οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών καλούνται να λάβουν μέρος στην ακρόαση, και τούτο πόσω μάλλον που όλες οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού λαμβάνουν αντίγραφο του πρακτικού της ακρόασης. Μπορεί, εξάλλου, να επισημανθεί ότι, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού κλήθηκαν προσηκόντως να μετάσχουν στην ακρόαση και οκτώ εξ αυτών εκπροσωπήθηκαν όντως σε αυτήν (βλ., για περίπτωση μη πρόσκλησης των εθνικών αρχών ανταγωνισμού στην ακρόαση, απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, Feralpi κατά Επιτροπής, C-85/15 P, EU:C:2017:709, σκέψεις 38 έως 44). Επιπλέον, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι ο ρόλος της εισηγήτριας ΕΑΑ στην εμπέδωση της υπόθεσης από τις ΕΑΑ και στην ενημέρωσή τους είναι ιδιαίτερα σημαντικός ενώπιον της συμβουλευτικής επιτροπής και όχι στο στάδιο της ακρόασης. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής συνιστούν επίσης στην εισηγήτρια ΕΑΑ να διανείμει, τουλάχιστον πέντε ημέρες πριν από την πρώτη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής, κατάλογο των βασικών ζητημάτων της υπόθεσης, με στόχο μεταξύ άλλων να διαπιστωθεί αν οι ΕΑΑ μπορούν να συμφωνήσουν συνολικά με το προσχέδιο απόφασης, αν έχουν παρατηρήσεις επί ορισμένων πτυχών και αν επιθυμούν τη δημοσίευση της γνώμης (σημείο 44, περίπτωση i), και να εκθέσει την υπόθεση και τα όσα διακυβεύονται σε αυτή στην αρχή της πρώτης συνεδρίασης της συμβουλευτικής επιτροπής

(σημείο 44, περίπτωση ii). Πάντως, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η BWB συζήτησε όντως με την Επιτροπή προκειμένου να καταρτιστεί ο κατάλογος των ερωτήσεων που απέστειλε η Επιτροπή για εξέταση στα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής και ότι έλαβε μέρος στην πρώτη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής, κατά την οποία παρουσίασε την έκθεσή της, οι δε προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν ότι, με την ευκαιρία αυτή, άσκησε πλήρως τον ρόλο της εισηγήτριας ΕΑΑ. Εξάλλου, η περίπτωση και μόνον ότι η Επιτροπή διαβίβασε στις άλλες εθνικές αρχές ανταγωνισμού τον κατάλογο των βασικών ζητημάτων της υπόθεσης το πρωί της 26ης Ιουνίου 2014, ήτοι τέσσερις ημέρες πριν από την πρώτη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής, ενώ οι διατάξεις σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής συνιστούν χρονικό διάστημα πέντε ημερών, είναι ανεπαρκής για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η συμβουλευτική επιτροπή δεν ήταν σε θέση να εκφέρει τη γνώμη της έχοντας πλήρη επίγνωση των γεγονότων. Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν όφειλε επίσης να ορίσει άλλη εισηγήτρια ΕΑΑ, καθόσον στο σημείο 38 των διατάξεων σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής προβλέπεται μόνο δυνατότητα αντικατάστασης του φυσικού προσώπου που εκπροσωπεί την εθνική αρχή ανταγωνισμού από άλλο φυσικό πρόσωπο της ίδιας αυτής αρχής, εφόσον είναι αναγκαίο. Ως εκ τούτου, η περίπτωση ότι η BWB δεν παρέστη, εν προκειμένω, στην ακρόαση των μερών η οποία διεξήχθη από τις 15 έως τις 18 Απριλίου 2013 και, δυστυχώς, στη δεύτερη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής της 7ης Ιουλίου 2015 δεν εμπόδισε τη συμβουλευτική επιτροπή να εκφέρει τη γνώμη της έχοντας πλήρη γνώση των δεδομένων.

¹⁶⁴ Όσον αφορά την αιτίαση που αντλείται από την παρουσία περιορισμένου αριθμού κρατών μελών στις συνεδριάσεις της συμβουλευτικής επιτροπής, από τη δικογραφία προκύπτει ότι, κατά τη συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2014, εκπροσωπήθηκαν μόνο πέντε εθνικές αρχές ανταγωνισμού (αυτές του Βασιλείου της Ισπανίας, της Ιταλικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας) και ότι, κατά τη συνεδρίαση της 7ης Ιουλίου 2014, εκπροσωπήθηκαν μόνο δύο εθνικές αρχές ανταγωνισμού (αυτές της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Δημοκρατίας της Φινλανδίας). Από τα προεκτεθέντα προκύπτει, όντως, ότι στη γνώμη που εξέδωσε εν προκειμένω η συμβουλευτική επιτροπή έλαβε μέρος μόνο περιορισμένος αριθμός εκπροσώπων κρατών μελών, δεδομένου ότι, βάσει των σημείων 20 και 21 των διατάξεων σχετικά με τις μεθόδους εργασίας της συμβουλευτικής επιτροπής, μόνο τα σχόλια και οι παρατηρήσεις που διατυπώνονται από τα παρόντα στη συνεδρίαση μέλη λαμβάνονται υπόψη στη γνώμη που εκδίδει η συμβουλευτική επιτροπή. Ερωτηθείσα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση σχετικά με τους λόγους της τόσο μικρής συμμετοχής και του ενδεχομένου αναβολής των συνεδριάσεων της συμβουλευτικής επιτροπής, η Επιτροπή εξήγησε ότι είχε πληροφορηθεί την ύπαρξη απεργιών των σιδηροδρόμων και είχε επικοινωνήσει με τα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής για να μάθει εάν είχαν συγκεκριμένα σχόλια, αλλά δεν είχε εξετάσει το ενδεχόμενο αναβολής των συνεδριάσεων.

¹⁶⁵ Καίτοι είναι αλήθεια ότι, υπό τέτοιες περιστάσεις, θα ήταν σκόπιμο να αναβάλει η Επιτροπή τις συνεδριάσεις της συμβουλευτικής επιτροπής, δεν μπορεί εντούτοις να συναχθεί από τον μικρό αριθμό εκπροσώπων των κρατών μελών στις συνεδριάσεις ότι η Επιτροπή παρέβη εν προκειμένω τον ουσιώδη τύπο των διαβουλεύσεων με τη συμβουλευτική επιτροπή.

¹⁶⁶ Πράγματι, καταρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, έστω και αν αυτό μπορεί να φαίνεται ασυνήθιστο και ελάχιστα συμβατό με ορισμένη αντίληψη της χρηστής διοικήσεως, καμία διάταξη δεν προβλέπει κανόνα περί απαρτίας για την έκδοση των γνωμών της συμβουλευτικής επιτροπής. Επιπλέον, το άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 προβλέπει ρητώς ότι η συμβουλευτική επιτροπή «δύναται να εκδώσει γνώμη ακόμη και αν ορισμένα μέλη απουσιάζουν και δεν εκπροσωπούνται». Εν συνεχεία, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή οφείλει να παρέχει τη δυνατότητα στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών να μετέχουν στη συμβουλευτική επιτροπή και, εν προκειμένω, έπραξε κάθε αναγκαία ενέργεια προς τον σκοπό αυτό, δεδομένου ότι απέστειλε σε αυτές προσκλήσεις στις συνεδριάσεις της συμβουλευτικής επιτροπής της 30ής Ιουνίου και της 7ης Ιουλίου 2014, καθώς και όλα τα αναγκαία έγγραφα από την κίνηση της διαδικασίας και εφεξής (βλ. σκέψεις 153 και 154 ανωτέρω) και ότι δεν προβλήθηκε καμία αντίρρηση όσον αφορά την ημερομηνία των συνεδριάσεων

(βλ. σκέψη 154 ανωτέρω). Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η συμβουλευτική επιτροπή μπορεί να χρησιμεύσει ως πλαίσιο το οποίο συμβάλλει στη συνεπή εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης, όπως προβλέπεται στην αιτιολογική σκέψη 19 του κανονισμού 1/2003, μόνον εάν οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών είναι διατεθειμένες να συνεργαστούν αποτελεσματικά στους κόλπους της, η δε Επιτροπή δεν διαθέτει συναφώς καμία εξουσία εξαναγκασμού.

¹⁶⁷ Επομένως, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

3. Επί της προσβολής του δικαιώματος σε πραγματική προσφυγή, των δικαιωμάτων άμυνας και επί της παραβίασης της αρχής της ισότητας των όπλων

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

¹⁷⁰ Πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία κατοχυρώνεται σήμερα στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Χαλκόρ κατά Επιτροπής, C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 52). Η αρχή αυτή αποτελείται από διάφορα στοιχεία, στα οποία καταλέγονται ιδίως τα δικαιώματα άμυνας, η αρχή της ισότητας των όπλων, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήρια, καθώς και το δικαίωμα ακρόασης, άμυνας και εκπροσώπησης (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2012, Otis κ.λπ., C-199/11, EU:C:2012:684, σκέψη 48). Η αρχή της ισότητας των όπλων αποτελεί συμπλήρωμα της έννοιας της δίκαιης δίκης και συνεπάγεται ότι πρέπει να παρέχεται σε καθέναν από τους διαδίκους ευλόγως η δυνατότητα να εκθέτει την άποψή του, περιλαμβανομένων των αποδεικτικών στοιχείων, υπό συνθήκες που δεν τον περιάγουν σε σαφώς μειονεκτική θέση έναντι του αντιδίκου (αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 2012, Otis κ.λπ., C-199/11, EU:C:2012:684, σκέψη 71, και της 12ης Νοεμβρίου 2014, Guardian Industries και Guardian Europe κατά Επιτροπής, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, σκέψη 31).

¹⁷¹ Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι οι πιέσεις στις οποίες υποβλήθηκαν για να καταθέσουν το δικόγραφο της αγωγής τις περιήγαγαν σε σαφώς μειονεκτική θέση έναντι της Επιτροπής, η οποία δεν υπέστη καμία πίεση σχετικά με τον χρόνο ή την έκταση της πράξης όταν συνέταξε την προσβαλλόμενη απόφαση. Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί ότι, από τη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, η οποία πρέπει να χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς κατά το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, προκύπτει ότι το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη δεν είναι απόλυτο. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού υπόκειται σε περιορισμούς, ειδικότερα όσον αφορά τους όρους παραδεκτού μιας προσφυγής (απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2013, Επανεξέταση Arango Jaramillo κ.λπ. κατά ΕΤΕπ, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, σκέψη 43). Μολονότι οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να αναμένουν την εφαρμογή των κανόνων αυτών, εντούτοις, η εφαρμογή που επιλέγεται δεν πρέπει να παρακωλύει την εκ μέρους του πολίτη άσκηση των διαθέσιμων ένδικων βοηθημάτων (απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2013, Επανεξέταση Arango Jaramillo κ.λπ. κατά ΕΤΕπ, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, σκέψη 43). Συγκεκριμένα, το ΕΔΔΑ εκτιμά ότι οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να περιστέλλουν τη δυνατότητα του πολίτη να προσφύγει στη δικαιοσύνη κατά τρόπο που να θίγεται η ίδια η υπόσταση του δικαιώματός του ένδικης προστασίας και ότι συνάδουν με το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ μόνον όταν αποβλέπουν στην επίτευξη θεμιτού σκοπού και όταν υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού (βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 6ης Δεκεμβρίου 2011, Αναστασάκης κατά Ελλάδας, CE:ECHR:2011:1206JUD004195908, § 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 172 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αυστηρή εφαρμογή των κανόνων της Ένωσης περί δικονομικών προθεσμιών ανταποκρίνεται στην αρχή της ασφάλειας του δικαίου και στην ανάγκη να αποφεύγεται κάθε αυθαίρετη διάκριση ή μεταχείριση κατά την απονομή της δικαιοσύνης (βλ. απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 1987, *Misset κατά Συμβουλίου*, 152/85, EU:C:1987:10, σκέψη 11 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και διάταξη της 8ης Νοεμβρίου 2007, *Βέλγιο κατά Επιτροπής*, C-242/07 P, EU:C:2007:672, σκέψη 16 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία) και ουδόλως θίγει το δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία (πρβλ. διάταξη της 17ης Μαΐου 2002, *Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου*, C-406/01, EU:C:2002:304, σκέψη 20). Όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η αρχή της ισότητας των όπλων δεν επιβάλλει να είναι ίδιες η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας και εκείνη της προθεσμίας για την άσκηση προσφυγής ακυρώσεως. Συγκεκριμένα, αντικείμενο της διοικητικής διαδικασίας είναι να παράσχει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να διενεργήσει έρευνα, προκειμένου να καθορίσει αν πρέπει να εκδώσει απόφαση διαπιστώνουσα παράβαση των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, και στις επιχειρήσεις να αμυνθούν. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας επιτάσσει επίσης να παρέχεται στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση, κατά τη διοικητική διαδικασία, η δυνατότητα να καταστήσει λυσιτελώς γνωστή την άποψή της επί του υποστατού και του κρίσιμου χαρακτήρα των προβαλλόμενων πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων, καθώς και επί των εγγράφων που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή για να στηρίξει τον ισχυρισμό της περί ύπαρξης παράβασης της Συνθήκης (αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 1983, *Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής*, 100/80 έως 103/80, EU:C:1983:158, σκέψη 10, και της 7ης Ιανουαρίου 2004, *Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, EU:C:2004:6,, σκέψη 66). Υπ' αυτή την έννοια, ο κανονισμός 1/2003 προβλέπει την αποστολή στους ενδιαφερομένους της ανακοίνωσης αιτιάσεων, η οποία πρέπει να παραθέτει σαφώς όλα τα ουσιώδη στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται η Επιτροπή στο στάδιο αυτό της διαδικασίας. Ωστόσο, η μνεία των εν λόγω στοιχείων μπορεί να γίνει συνοπτικά, η δε απόφαση δεν χρειάζεται κατ' ανάγκη να είναι αντίγραφο της έκθεσης των αιτιάσεων, καθόσον η ανακοίνωση αυτή συνιστά προκαταρκτικό έγγραφο, του οποίου οι πραγματικές και νομικές εκτιμήσεις έχουν καθαρά προσωρινό χαρακτήρα. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή μπορεί -και μάλιστα οφείλει- να λαμβάνει υπόψη της τα στοιχεία που προκύπτουν από τη διοικητική διαδικασία, για να αποσύρει, μεταξύ άλλων, αιτιάσεις που αποδείχθηκαν αβάσιμες (απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004, *Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, EU:C:2004:6, σκέψη 67).
- 173 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, καίτοι, βάσει των διατάξεων του άρθρου 263, έκτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και του άρθρου 102, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, της 2ας Μαΐου 1991, είχαν στη διάθεσή τους προθεσμία δύο μηνών και δέκα ημερών για να ασκήσουν προσφυγή κατά της προσβαλλόμενης απόφασης, από την κοινοποίησή της, και η προθεσμία αυτή κατέστησε το καθήκον της σύνταξης του δικογράφου της προσφυγής ιδιαίτερα δυσχερές, λαμβανομένης υπόψη της ασυνήθιστα μεγάλης έκτασης της προσβαλλόμενης απόφασης, η οποία κοινοποιήθηκε επιπλέον κατά τη θερινή περίοδο, οι προσφεύγουσες είχαν εντούτοις την ευκαιρία να προβούν σε εκτενή αλληλογραφία με την Επιτροπή επί της υπόθεσης κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή απέστειλε αιτήσεις παροχής πληροφοριών στις προσφεύγουσες τον Ιανουάριο του 2009, τον Αύγουστο του 2009, καθώς και από τον Δεκέμβριο του 2009 έως τον Μάιο του 2012. Επιπλέον, οι προσφεύγουσες κλήθηκαν να μετάσχουν σε αρκετές ενημερωτικές συσκέψεις από το 2009 έως το 2012. Στις 27 Ιουλίου 2012, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση αιτιάσεων, επί της οποίας οι προσφεύγουσες απάντησαν στις 14 Ιανουαρίου 2013. Εν συνεχεία, πραγματοποιήθηκε η ακρόαση των προσφευγουσών από τις 15 έως τις 18 Απριλίου 2013, οργανώθηκαν νέες ενημερωτικές συσκέψεις και εστάλησαν στις προσφεύγουσες νέες αιτήσεις παροχής πληροφοριών. Στις 18 Δεκεμβρίου 2013, η Επιτροπή παρέσχε στις προσφεύγουσες πρόσβαση στα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία είχαν συγκεντρωθεί ή είχαν δημοσιοποιηθεί ευρύτερα μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων και απέστειλε έκθεση των πραγματικών περιστατικών, στην οποία οι προσφεύγουσες απάντησαν την 31η Ιανουαρίου 2014. Επιπλέον, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι οι προσφεύγουσες επωφελήθηκαν, κατά τη γραπτή φάση της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, όλων των παρατάσεων

προθεσμιών που ζήτησαν και, επομένως, δεν περιήχθησαν συνολικά, παρά τις ιδιαίτερες πιέσεις στις οποίες υποβλήθηκαν για την κατάθεση του δικογράφου της προσφυγής, σε σαφώς μειονεκτική θέση έναντι της Επιτροπής στο πλαίσιο της παρούσας δίκης.

174 Όσον αφορά την έκταση του δικογράφου της προσφυγής, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η νομοθεσία σχετικά με τις διατυπώσεις που πρέπει να τηρούνται για την άσκηση προσφυγής σκοπεί στη διασφάλιση ορθής απονομής της δικαιοσύνης, οι δε ενδιαφερόμενοι πρέπει να αναμένουν την εφαρμογή των κανόνων αυτών (απόφαση του ΕΔΔΑ της 6ης Δεκεμβρίου 2011, Αναστασιάκης κατά Ελλάδας, CE:ECHR:2011:1206JUD004195908, § 24). Όσον αφορά τη διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, επισημαίνεται ότι, δυνάμει του σημείου 15 των πρακτικών οδηγιών προς τους διαδίκους ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, της 24ης Ιανουαρίου 2012 (ΕΕ 2012, L 68, σ. 23), ως ίσχυαν κατά την ημερομηνία άσκησης της προσφυγής, η έκταση του δικογράφου της προσφυγής περιορίζεται, καταρχήν, σε 50 σελίδες, αλλά καθορίζεται πάντοτε ανάλογα με την πολυπλοκότητα της επίμαχης υπόθεσης από άποψης νομικών ζητημάτων και πραγματικών περιστατικών (πρβλ. διάταξη της 10ης Απριλίου 2014, Langguth Erben κατά ΓΕΕΑ, C-412/13 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:269, σκέψη 63). Πάντως, εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες προέβαλαν την πολυπλοκότητα της επίμαχης υπόθεσης από άποψης νομικών ζητημάτων και πραγματικών περιστατικών και το Γενικό Δικαστήριο τους επέτρεψε να καταθέσουν δικόγραφο προσφυγής έκτασης 186 σελίδων, συνταγμένο με μειωμένο διάστιχο, συνοδευόμενο από 10 158 σελίδες σε παραρτήματα. Καίτοι είναι αλήθεια ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ιδιαίτερα μακροσκελής και επαναλαμβανόμενη ως προς ορισμένες πτυχές, αυτό οφείλεται εντούτοις, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, στο πλήθος των παραβάσεων που προσάπτονται στις προσφεύγουσες, οι οποίες εμφανίζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, καθώς και στο μέτρο απόδειξης που απαιτεί η νομολογία της Ένωσης όσον αφορά παραβάσεις των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ. Επιπλέον, όπως υπενθυμίζει η Επιτροπή, οι προσφεύγουσες είχαν την ευκαιρία να απαντήσουν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, έκτασης 755 σελίδων, υποβάλλοντας έγγραφο έκτασης άνω των 600 σελίδων. Η έκταση του δικογράφου της προσφυγής και το πλήθος των προβαλλόμενων λόγων ακυρώσεως καταδεικνύουν, εξάλλου, ότι οι προσφεύγουσες είχαν τον χρόνο να προετοιμάσουν την επιχειρηματολογία τους, έστω και αν ασφαλώς κατέβαλαν έντονες προσπάθειες για τον σκοπό αυτό. Επομένως, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προβάλουν ότι αντιμετώπισαν ανυπέρβλητες δυσχέρειες για να αποκτήσουν πρόσβαση στο Γενικό Δικαστήριο και ότι περιήχθησαν σε σαφώς μειονεκτική θέση έναντι της Επιτροπής.

175 Όσον αφορά το επιχείρημα σχετικά με τις επαναλήψεις και τις παραπομπές της Επιτροπής στην προσβαλλόμενη απόφαση, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι απόκειται στην Επιτροπή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 296 ΣΛΕΕ, να εκθέσει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο τη συλλογιστική της, προκειμένου να παρέχεται η δυνατότητα στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που υπαγόρευαν το ληφθέν μέτρο και στον αρμόδιο δικαστή να ασκεί τον έλεγχό του. Αυτή η απαίτηση περί αιτιολόγησης πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης, και ιδίως του περιεχομένου της πράξης, της φύσης των προβαλλόμενων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως προς παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά. Δεν απαιτείται εξειδικευμένη αιτιολογία για κάθε κρίσιμο πραγματικό και νομικό στοιχείο, καθόσον το αν η αιτιολογία μιας πράξης πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 296 ΣΛΕΕ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει του γράμματος της διάταξης αυτής, αλλά και του πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται, καθώς και του συνόλου των κρίσιμων για το ζήτημα αυτό κανόνων δικαίου (βλ. απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Heijmans Infrastructuur κατά Επιτροπής, T-359/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:489, σκέψη 133 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η περίπτωση και μόνον ότι η Επιτροπή μνημόνευσε τα ίδια εσωτερικά έγγραφα επανειλημμένως στην προσβαλλόμενη απόφαση και πραγματοποίησε μεγάλο αριθμό παραπομπών σε άλλα μέρη της προσβαλλόμενης απόφασης δεν επαρκεί ώστε να αποδειχθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν παρέσχε σε αυτές τη δυνατότητα να γνωρίζουν τους λόγους που υπαγόρευαν το ληφθέν μέτρο ή εμπόδισε το Γενικό Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του.

- 176 Όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από έλλειψη σαφούς νομικού κριτηρίου, οι προσφεύγουσες επισήμαναν ότι αυτό αντιστοιχεί σε άλλους λόγους ακυρώσεως του δικογράφου της προσφυγής τους. Ως εκ τούτου, θα εξεταστεί με τους αντίστοιχους λόγους ακυρώσεως.
- 177 Τέλος, τα επιχειρήματα που αντλούν οι προσφεύγουσες από τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 27ης Οκτωβρίου 1993, *Dombo Beheer B. V. κατά Κάτω Χωρών* (CE:ECHR:1993:1027JUD001444888), της 15ης Ιουλίου 2003, *Ernst και λοιποί κατά Βελγίου* (CE:ECHR:2003:0715JUD003340096), και της 18ης Απριλίου 2006, *Vezon κατά Γαλλίας* (CE:ECHR:2006:0418JUD006601801), επίσης δεν μπορούν να ευδοκιμήσουν. Συγκεκριμένα, τα πραγματικά περιστατικά και τα νομικά ζητήματα των υποθέσεων αυτών διέφεραν πολύ από αυτά της υπό κρίση υπόθεσης. Ειδικότερα, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του ΕΔΔΑ της 27ης Οκτωβρίου 1993, *Dombo Beheer B. V. κατά Κάτω Χωρών* (CE:ECHR:1993:1027JUD001444888), στην οποία το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, η ένδικη διαφορά αφορούσε δύο ιδιώτες και ένας εκ των διαδίκων είχε περιαχθεί σε σαφώς μειονεκτική θέση έναντι του άλλου, ο οποίος ήταν ο μόνος που μπορούσε να κάνει χρήση της κατάθεσης μάρτυρα. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του ΕΔΔΑ της 15ης Ιουλίου 2003, *Ernst και λοιποί κατά Βελγίου* (CE:ECHR:2003:0715JUD003340096), στην οποία το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν υπήρχε παράβαση του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, το ζητούμενο ήταν αν ένα κράτος μπορεί να παράσχει σε προσφεύγοντα πρόσβαση στο δικαστήριο περιοριζόμενη σε προκαταρκτικό ερώτημα παραδεκτού, για τον λόγο ότι η αγωγή του στρεφόταν κατά δικαστή ο οποίος απολάμβανε προνομίου δικαιοδοσίας. Τέλος, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του ΕΔΔΑ της 18ης Απριλίου 2006, *Vezon κατά Γαλλίας* (CE:ECHR:2006:0418JUD006601801), η προσφυγή αφορούσε προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη λόγω νομοθετικής παρέμβασης η οποία επέλυε επί της ουσίας, τελεσιδικώς και αναδρομικώς, εκκρεμείς ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων διαφορές, χωρίς εντούτοις αυτή να δικαιολογείται από επαρκή λόγο γενικού συμφέροντος.
- 178 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο λόγος είναι, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμος, ακόμη και αν είναι λυσιτελής προς στήριξη αιτίας σχετικής με τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης απόφασης.

4. Επί της παραμόρφωσης των πραγματικών περιστατικών

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 184 Η Επιτροπή αμφισβητεί το παραδεκτό του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως βάσει των διατάξεων του εφαρμοστέου εν προκειμένω άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας, της 2ας Μαΐου 1991, εν προκειμένω, κατά τις οποίες το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να περιέχει το αντικείμενο της διαφοράς και συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να είναι επαρκώς σαφή και ακριβή ώστε να επιτρέπουν στον μεν εναγόμενο να προετοιμάσει την άμυνά του, στο δε Γενικό Δικαστήριο να κρίνει επί της αγωγής, ενδεχομένως, χωρίς άλλα πληροφοριακά στοιχεία. Προς εγγύηση της ασφάλειας δικαίου και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, είναι αναγκαίο, για να είναι βάσει των προμνησθεισών διατάξεων παραδεκτή μια προσφυγή, τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται η προσφυγή να προκύπτουν, τουλάχιστον συνοπτικά, αλλά με συνοχή και κατανοητό τρόπο, από το ίδιο το δικόγραφο της προσφυγής (διάταξη του 28ης Απριλίου 1993, *de Hoe κατά Επιτροπής*, T-85/92, EU:T:1993:39, σκέψη 20). Ειδικότερα, το Δικαστήριο έκρινε ότι, καίτοι πρέπει να γίνει δεκτό ότι η διατύπωση των λόγων άσκησης της προσφυγής δεν συνδέεται με την ορολογία και την απαρίθμηση που προβλέπονται στο άρθρο 263, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, η έκθεση των λόγων άσκησης της προσφυγής, διά της ουσίας τους μάλλον παρά διά του νομικού χαρακτηρισμού τους, μπορεί να αρκεί,

- υπό την προϋπόθεση εντούτοις ότι προκύπτει επαρκώς από το δικόγραφο της προσφυγής ο προβαλλόμενος προβλεπόμενος στη Συνθήκη λόγος προσφυγής (απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1961, *Fives Lille Cail* κ.λπ. κατά Ανωτάτης Αρχής, 19/60, 21/60, 2/61 και 3/61, EU:C:1961:30, σ. 588).
- 185 Εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες προσάπτουν, κατ' ουσίαν, στην Επιτροπή ότι δεν εξέθεσε ορισμένα πραγματικά περιστατικά με αντικειμενικό τρόπο και ότι παρέθεσε μη λυσιτελή πραγματικά περιστατικά για να διαπιστώσει την ύπαρξη παράβασης. Πάντως, καίτοι χαρακτηρίζουν τον συγκεκριμένο λόγο ακυρώσεως ως «παραμόρφωση του πλαισίου των πραγματικών περιστατικών στο οποίο στηρίζονται οι πρακτικές που αποτελούν αντικείμενο της απόφασης», οι προσφεύγουσες δεν προσδιόρισαν τον κανόνα δικαίου του οποίου η παράβαση, από την Επιτροπή, είναι ικανή να θεμελιώσει την προσφυγή, τα δε στοιχεία που παρέχουν στο δικόγραφο της προσφυγής τους δεν είναι επαρκώς σαφή και ακριβή ώστε η Επιτροπή να μπορεί να απαντήσει στα προβαλλόμενα επιχειρήματα και το Γενικό Δικαστήριο να μπορεί να ασκήσει τον δικαστικό έλεγχό του. Συγκεκριμένα, τα επιχειρήματα που προβάλλουν θα μπορούσαν να εμπίπτουν σε λόγο ακυρώσεως αντλούμενο από πλάνη περί τα πράγματα, σφάλμα νομικού χαρακτηρισμού των πραγματικών περιστατικών, παραβίαση της αρχής της αμεροληψίας ή παράβαση της υποχρέωσης επιμέλειας, κατάχρηση εξουσίας ή ακόμη προσβολή της φήμης ικανή να δικαιολογήσει την άσκηση αγωγής αποζημίωσης.
- 186 Επομένως, για τον λόγο αυτό, ο συγκεκριμένος λόγος ακυρώσεως πρέπει να κριθεί απαράδεκτος.
- 187 Επικουρικώς, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο συγκεκριμένος λόγος ακυρώσεως είναι επίσης απαράδεκτος καθόσον μόνον οι συμπεριφορές των προσφευγουσών οι οποίες κρίθηκε ότι συνιστούν παραβάσεις των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ στο διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης έχουν βλαπτικό για αυτές χαρακτήρα και μπορούν να αμφισβητηθούν στο πλαίσιο δικαστικής προσφυγής.
- 188 Κατά τη νομολογία, μόνον το διατακτικό της απόφασης μπορεί να παραγάγει έννομες συνέπειες και, κατά συνέπεια, να βλάψει, οι δε εκτιμήσεις που διατυπώνονται στις αιτιολογικές σκέψεις απόφασης δεν μπορούν να αποτελέσουν, αυτές καθαυτές, αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως. Οι εκτιμήσεις αυτές δεν μπορούν να υπαχθούν στον έλεγχο νομιμότητας που ασκεί ο δικαστής της Ένωσης παρά μόνον καθόσον, ως αιτιολογικές σκέψεις μιας βλαπτικής απόφασης, συνιστούν το αναγκαίο για το διατακτικό της έρεισμα (διάταξη της 28ης Ιανουαρίου 2004, *Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής*, C-164/02, EU:C:2004:54, σκέψη 21, και απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 1992, *NBV και NVB κατά Επιτροπής*, T-138/89, EU:T:1992:95, σκέψη 31) και εφόσον, ειδικότερα, οι εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις είναι ικανές να αλλοιώσουν την ουσία των διαλαμβανόμενων στο διατακτικό της επίμαχης πράξης (βλ. απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2007, *Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse* κατά Επιτροπής, T-474/04, EU:T:2007:306, σκέψη 73 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το περιεχόμενο της αιτιολογίας μιας πράξης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό του περιεχομένου του διατακτικού (αποφάσεις της 15ης Μαΐου 1997, *TWD* κατά Επιτροπής, C-355/95 P, EU:C:1997:241, σκέψη 21, και της 20ής Νοεμβρίου 2002, *Lagardère και Canal+ κατά Επιτροπής*, T-251/00, EU:T:2002:278, σκέψη 67).
- 189 Επομένως, εν προκειμένω πρέπει να καθοριστεί αν τα στοιχεία που επικρίνουν οι προσφεύγουσες και τα οποία περιλαμβάνονται στο σημείο 4 της προσβαλλόμενης απόφασης συνιστούν το αναγκαίο έρεισμα για το διατακτικό αυτής και αν οι εκτιμήσεις αυτές είναι ικανές να αλλοιώσουν την ουσία των διαλαμβανόμενων στο εν λόγω διατακτικό.
- 190 Διευκρινίζεται ότι η Επιτροπή επισήμανε, στις αιτιολογικές σκέψεις 85 και 110 της προσβαλλόμενης απόφασης, σχετικά με την έκθεση των διάφορων στοιχείων που συνιστούν τη στρατηγική των προσφευγουσών κατά των γενοσήμων (μεταξύ άλλων, τη σύσταση «συστοιχίας διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας» με «χάρτινα» διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τη σταδιακή μετάβαση στο άλας αργινίνης), ότι οι πρακτικές που δεν εξετάζονται στα σημεία 5 (εξέταση των συμφωνιών διακανονισμού υπό το πρίσμα του άρθρου 101 ΣΛΕΕ) και 8 (εξέταση της απόκτησης τεχνολογίας και των συμφωνιών διακανονισμού υπό το πρίσμα του άρθρου 102 ΣΛΕΕ) της προσβαλλόμενης απόφασης εκτίθενται χωρίς να θίγεται η νομιμότητά τους από απόψεως του δικαίου του ανταγωνισμού. Ομοίως,

στην αιτιολογική σκέψη 2764 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι κανένα από τα στοιχεία της γενικής στρατηγικής των προσφευγουσών «δεν μπορεί να χαρακτηριστεί εγγενώς προβληματικό από απόψεως του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης». Επιπλέον, στις αιτιολογικές σκέψεις 2917 και 2960, η Επιτροπή υπενθύμισε ότι, «όσον αφορά την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, αντικείμενο της απόφασης αυτής είναι η συνολική παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, η οποία συνίσταται σε συνδυασμό διαδοχικών συμφωνιών διακανονισμού σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας και της απόκτησης της τεχνολογίας της Azad». Εξάλλου, οι ίδιες οι προσφεύγουσες ζήτησαν από το Γενικό Δικαστήριο να καταστήσει εμπιστευτικά έναντι της παρεμβαίνουσας πολλά αποσπάσματα της προσβαλλόμενης απόφασης σχετικά με τη στρατηγική τους κατά των γενοσήμων, με την αιτιολογία ότι τα πραγματικά αυτά στοιχεία και η ερμηνεία τους δεν εμπίπτουν στο πεδίο των αιτιάσεων που διατύπωσε εναντίον τους η Επιτροπή και ότι η δημοσιοποίησή τους θα τις έθιγε σοβαρά παραβιάζοντας το τεκμήριο της αθωότητας και προσβάλλοντας τη φήμη τους. Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν χαρακτήρισε παράβαση τα στοιχεία που συνιστούν τη στρατηγική των προσφευγουσών κατά των γενοσήμων, αυτά δεν λήφθηκαν υπόψη για τη διαπίστωση των παραβάσεων και την επιβολή κυρώσεων σε αυτές στο διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης.

- 191 Εντούτοις, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, στην αιτιολογική σκέψη 2766 της προσβαλλόμενης απόφασης, η οποία περιλαμβάνεται στο σημείο 8 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή επισήμανε ότι η εξέταση των πρακτικών για τις οποίες επιβάλλονται κυρώσεις στην περίπτωση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ «θα λάβει υπόψη το πλήρες πλαίσιο των πραγματικών περιστατικών, περιλαμβανομένων των άλλων πρακτικών που απορρέουν από τη στρατηγική αυτή, των οποίων η συμβολή στο αποτέλεσμα αποκλεισμού δεν αποδεικνύεται στην παρούσα απόφαση». Επιπλέον, στην αιτιολογική σκέψη 2772 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή επισήμανε ότι η στρατηγική κατά των γενοσήμων των προσφευγουσών, η οποία εκτίθεται στο σημείο 4 της εν λόγω απόφασης, και ιδίως η δημιουργία «συστοιχίας» διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, υποδεικνύει «σημαντικά πραγματικά στοιχεία τα οποία εξηγούν, για παράδειγμα, κατά την εξέταση των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων αποκλεισμού της συμπεριφοράς της Servier, τους λόγους για τους οποίους ο βαθμός (δυσνητικού) ανταγωνισμού για την προμήθεια περινδοπρίλης ήταν ιδιαίτερα περιορισμένος».
- 192 Στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι όφειλε να εκθέσει, στην προσβαλλόμενη απόφαση, τις πρακτικές της στρατηγικής κατά των γενοσήμων των προσφευγουσών, οι οποίες δεν χαρακτηρίστηκαν εντούτοις παραβάσεις των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, ώστε να μπορέσει να εξετάσει τις παραβάσεις στο νομικό, οικονομικό και πραγματικό πλαίσιο τους. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή τόνισε τη σημασία του σημείου 4 της προσβαλλόμενης απόφασης για την κατανόηση της συνολικής στρατηγικής της Servier έναντι των εταιριών γενοσήμων και της εμβέλειας των πρακτικών της στην αγορά, κάνοντας διάκριση μεταξύ του πραγματικού πλαισίου των πρακτικών αυτών, το οποίο διαφωτίζεται μεταξύ άλλων από το εν λόγω σημείο 4, και του παραβατικού χαρακτήρα τους. Η διάκριση αυτή κατέστη σαφής στην αιτιολογική σκέψη 2766 της προσβαλλόμενης απόφασης.
- 193 Πάντως, κατά πάγια νομολογία, για να εκτιμηθεί αν μια συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων είναι αρκούντως επιζήμια για τον ανταγωνισμό, ώστε να εκληφθεί περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ιδίως το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται (βλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Για να εκτιμηθεί η επίμαχη συμφωνία, πρέπει να ενταχθεί στο οικονομικό και νομικό πλαίσιο εντός του οποίου συνήφθη από τα μέρη, χωρίς να μπορεί αυτό να θεωρηθεί ανάμιξη σε πράξεις ή νομικές καταστάσεις που δεν αποτελούν αντικείμενο της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής (απόφαση της 13ης Ιουλίου 1966, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, 56/64 και 58/64, EU:C:1966:41, σ. 375). Στο πλαίσιο της εκτίμησης αυτής του νομικού και οικονομικού πλαισίου, πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη η φύση των επηρεαζόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών καθώς και οι πραγματικές συνθήκες της λειτουργίας και της διάρθρωσης της οικείας αγοράς ή των οικείων αγορών (βλ. αποφάσεις της

- 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 19ης Μαρτίου 2015, Dole Food και Dole Fresh Fruit Europe κατά Επιτροπής, C-286/13 P, EU:C:2015:184, σκέψη 117 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 194 Ομοίως, στο πλαίσιο του ελέγχου της συμπεριφοράς επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση και προκειμένου να εντοπισθεί η τυχόν καταχρηστική εκμετάλλευση τέτοιου είδους θέσης, η Επιτροπή υποχρεούται να εκτιμήσει το σύνολο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών που πλαισιώνουν την εν λόγω συμπεριφορά (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 2007, British Airways κατά Επιτροπής, C-95/04 P, EU:C:2007:166, σκέψη 67, και της 27ης Μαρτίου 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, σκέψη 26). Συναφώς, παρατηρείται, εξάλλου, ότι, όταν η Επιτροπή αξιολογεί τη συμπεριφορά επιχείρησης κατέχουσας δεσπόζουσα θέση, έλεγχος που είναι αναγκαίος προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη καταχρηστικής εκμετάλλευσης αυτής της θέσης, καλείται εκ των πραγμάτων να αξιολογήσει την εμπορική στρατηγική της οικείας επιχείρησης. Στο πλαίσιο αυτό, είναι φυσιολογικό να προβάλλει η Επιτροπή παράγοντες υποκειμενικής φύσης, ήτοι τα κίνητρα στα οποία βασίσθηκε η επίμαχη εμπορική στρατηγική (απόφαση της 19ης Απριλίου 2012, Tomra Systems κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-549/10 P, EU:C:2012:221, σκέψη 19).
- 195 Από τις σκέψεις 193 και 194 ανωτέρω προκύπτει ότι, καίτοι η Επιτροπή υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η συμπεριφορά επιχείρησης προκειμένου να εξετάσει τη συμβατότητά της προς τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ, η συνεκτίμηση αυτή δεν μπορεί, εντούτοις, να την οδηγήσει να συμπεράνει την ύπαρξη παράβασης ή να επιβεβαιώσει τη διαπίστωση παράβασης βάσει χωριστής συμπεριφοράς η οποία θεωρείται αντίθετη ή μη συνάδουσα προς το δικαίω του ανταγωνισμού, χωρίς παρ' όλα αυτά να μπορεί να χαρακτηριστεί η συμπεριφορά αυτή ως παράβαση.
- 196 Εν προκειμένω, από την προσβαλλόμενη απόφαση (βλ. σκέψη 190 ανωτέρω) προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν χαρακτήρισε παράβαση τα στοιχεία που συνιστούν τη στρατηγική κατά των γενοσήμων των προσφευγουσών, τα οποία μνημονεύονται στο σημείο 4 της προσβαλλόμενης απόφασης και τα οποία παρουσιάζουν με αρνητικό τρόπο τις ενέργειες της Servier, και δεν έλαβε υπόψη τα στοιχεία αυτά για να χαρακτηρίσει παράβαση τις πρακτικές για τις οποίες επέβαλε κύρωση προστίμου. Εάν τα είχε όντως λάβει υπόψη για να χαρακτηρίσει παράβαση τις πρακτικές για τις οποίες επέβαλε κυρώσεις, θα μπορούσε να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι διαπίστωσε παραβάσεις βασιζόμενη εν μέρει σε υπόνοιες ή διαβεβαιώσεις οι οποίες θα είχαν προκύψει από συμπεριφορές διαφορετικές από τις πρακτικές και μόνο για τις οποίες αποφάσισε να επιβάλει κυρώσεις. Τέτοια προσέγγιση θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα να αναλυθεί, ως παράμετρος εξέτασης των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό πρακτικών που προσάπτονται στην επιχείρηση, η θεωρούμενη κακή φήμη αυτής, η οποία συνάγεται από απλούς ισχυρισμούς ή πραγματικά περιστατικά τα οποία δεν εξακριβώθηκαν με σαφήνεια. Εντούτοις, η αμεροληψία και η αντικειμενικότητα που πρέπει να διέπουν τον χαρακτηρισμό παραβάσεων από την Επιτροπή και την καταστολή τους, καθώς και το δικαίωμα στον σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας, αποκλείουν, καταρχήν, τέτοιες παραδοχές. Η έλλειψη σαφήνειας εκ μέρους της Επιτροπής όσον αφορά το περιεχόμενο των πολύ κρίσιμων αυτών στοιχείων της συμπεριφοράς της Servier, τα οποία εκτίθενται στο σημείο 4 της προσβαλλόμενης απόφασης, σε σχέση με τα οποία ισχυρίζεται ταυτόχρονα ότι είναι σημαντικά στην ανάλυσή της και ότι δεν μπορούν να αμφισβητηθούν ενώπιον του δικαστηρίου, είναι ενδεικτική των αμφιβολιών που μπορούν να γεννούν αυτά τα σημεία της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης απόφασης.
- 197 Τέλος, διευκρινίζεται ότι, έστω και αν υποθεθεί ότι οι διάφορες πτυχές της συνολικής στρατηγικής των προσφευγουσών κατά των γενοσήμων περιλαμβάνονται στα στοιχεία που συνιστούν το πλαίσιο των παραβάσεων που διαπιστώνονται στην προσβαλλόμενη απόφαση, οι εκτιμήσεις αυτές δεν μπόρεσαν, εντούτοις, να αλλοιώσουν την ουσία του διατακτικού της προσβαλλόμενης απόφασης. Συγκεκριμένα, υπενθυμίζεται ότι ο συνυπολογισμός της γενικής αλληλουχίας κατά την αναζήτηση του αντίθετου προς τους κανόνες του ανταγωνισμού αντικειμένου ουδόλως μπορεί να καλύψει την περίπτωση έλλειψης ουσιαστικής διαπίστωσης κάποιου αντίθετου προς τους κανόνες του ανταγωνισμού αντικειμένου (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στην υπόθεση CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:1958, σημείο 44). Ομοίως, όσον αφορά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ, καίτοι,

προκειμένου να εντοπισθεί τυχόν καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, η Επιτροπή υποχρεούται να εκτιμήσει το σύνολο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών που πλαισιώνουν την εν λόγω συμπεριφορά, η ύπαρξη τυχόν αντίθετης προς τον ανταγωνισμό πρόθεσης συνιστά μια μόνον από τις πολλές πραγματικές παραμέτρους που μπορούν να ληφθούν υπόψη προκειμένου να διαπιστωθεί καταχρηστική εκμετάλλευση τέτοιας θέσης (πρβλ. απόφαση της 19ης Απριλίου 2012, Tomra Systems κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-549/10 P, EU:C:2012:221, σκέψεις 18 έως 20).

- 198 Ως εκ τούτου, και εν πάση περιπτώσει, ο συγκεκριμένος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής, δεδομένου ότι βάλλει κατά αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης απόφασης οι οποίες δεν αφορούν τις συμπεριφορές και τις πρακτικές των προσφευγουσών που συνιστούν παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού και για τις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις με την εν λόγω απόφαση. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι πολλά πραγματικά στοιχεία τα οποία οι προσφεύγουσες επέκριναν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως (μεταξύ άλλων, η απόκτηση εναλλακτικών τεχνολογιών και οι συμφωνίες διακανονισμού ένδικων διαφορών σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας) συνδέονται άμεσα με τις πρακτικές που η Επιτροπή χαρακτήρισε παραβάσεις και προβάλλονται επίσης στο πλαίσιο άλλων λόγων ακυρώσεως, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή στο υπόμνημα αντικρούσεως. Τα στοιχεία αυτά, τα οποία μπορούν στην περίπτωση αυτή να είναι λυσιτελή, θα εξεταστούν κατά την ανάλυση των συγκεκριμένων λόγων ακυρώσεως.

5. Επί της πλάνης περί το δίκαιο όσον αφορά τον ορισμό της έννοιας του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου

[παραλειπόμενα]

- 211 Με τον παρόντα λόγο ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα διατείνονται ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο χαρακτηρίζοντας περιορισμούς του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου τις συμφωνίες διακανονισμού των σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών και ότι δεν εκτίμησε ορθώς το περιεχόμενο των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που συνιστούν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Ως εκ τούτου, απόκειται στο Γενικό Δικαστήριο να καθορίσει αν τέτοιες συμφωνίες διακανονισμού μπορούν να συνιστούν περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, και υπό ποιες προϋποθέσεις, εξετάζοντας παράλληλα αν, στην ανάλυσή της, η Επιτροπή δεν εκτίμησε ορθώς το περιεχόμενο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.
- 212 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή ανέλυσε τον τρόπο με τον οποίο, κατ' αυτήν, οι συμφωνίες διακανονισμού ένδικων διαφορών σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας έπρεπε να εκτιμηθούν βάσει των διατάξεων του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και, ειδικότερα, τη δυνατότητα χαρακτηρισμού τέτοιων συμφωνιών ως περιορισμών ως εκ του αντικειμένου (αιτιολογικές σκέψεις 1102 έως 1155 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 213 Κατ' ουσίαν, καίτοι αναγνώρισε, γενικώς, το δικαίωμα των επιχειρήσεων να ρυθμίζουν με φιλικό διακανονισμό ένδικη διαφορά, μεταξύ άλλων όταν αφορά διπλώματα ευρεσιτεχνίας (αιτιολογική σκέψη 1118 της προσβαλλόμενης απόφασης), η Επιτροπή εκτίμησε ότι οι συμφωνίες διακανονισμού σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας πρέπει να συνάδουν προς το δίκαιο του ανταγωνισμού της Ένωσης και, ειδικότερα προς τις διατάξεις του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 1119, 1122 και 1123 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 214 Η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη το ιδιαίτερο πλαίσιο στο οποίο ασκείται, στον φαρμακευτικό τομέα, ο ανταγωνισμός μεταξύ εταιριών πρωτότυπων φαρμάκων και εταιριών γενοσήμων. Επισήμανε, ειδικότερα, τη σημασία, στον συγκεκριμένο τομέα, της αμφισβήτησης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (αιτιολογικές σκέψεις 1125 έως 1132 της προσβαλλόμενης απόφασης).

- 215 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, η Επιτροπή εκτίμησε ότι, καταρχήν, θα μπορούσε να δικαιολογείται η σύναψη από τα μέρη συμφωνίας διακανονισμού η οποία θέτει τέλος σε ένδικη διαφορά, ακόμη και η συμπερίληψη στην απόφαση αυτή των ρητρών περί μη εμπορίας και περί μη αμφισβήτησης (αιτιολογικές σκέψεις 1133 και 1136 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 216 Εντούτοις, η Επιτροπή έκρινε ότι, ανάλογα με τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης, συμφωνία διακανονισμού σχετική με διπλώματα ευρεσιτεχνίας με την οποία εταιρία γενοσήμων αποδέχεται περιορισμούς στην ικανότητα και στα κίνητρά της να ανταγωνίζεται τους ανταγωνιστές της με αντάλλαγμα μεταβίβαση αξίας, υπό μορφή καταβολής σημαντικού χρηματικού ποσού ή άλλου σημαντικού κινήτρου, μπορεί να συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου ο οποίος αντιβαίνει στο άρθρο 101 ΣΛΕΕ (αιτιολογική σκέψη 1134 της προσβαλλόμενης απόφασης). Συγκεκριμένα, σε τέτοια περίπτωση, η παραίτηση της εταιρίας γενοσήμων από τις ανεξάρτητες προσπάθειές της εισόδου στην αγορά θα προκύπτει όχι από την εκτίμηση, εκ μέρους των μερών, του βασίμου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, αλλά από τη μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων (αιτιολογική σκέψη 1137 της προσβαλλόμενης απόφασης) και, επομένως, από πληρωμή αποκλεισμού η οποία συνιστά εξαγορά του ανταγωνισμού (αιτιολογική σκέψη 1140 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 217 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή ανακοίνωσε ότι, προκειμένου να εκτιμήσει αν οι επίμαχες συμφωνίες διακανονισμού συνιστούν ή όχι περιορισμούς του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, θα ανέλυε κατά περίπτωση τα σχετικά με κάθε συμφωνία πραγματικά περιστατικά. Για τον σκοπό αυτό, διευκρίνισε ότι θα επιχειρούσε, ειδικότερα, να καθορίσει, πρώτον, αν «η εταιρία γενοσήμων και η εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων ήταν, τουλάχιστον δυνητικοί, ανταγωνιστές», δεύτερον, αν «η εταιρία γενοσήμων δεσμεύθηκε, στη συμφωνία, να περιορίσει, κατά τη διάρκεια της συμφωνίας, τις ανεξάρτητες προσπάθειές της εισόδου σε μία ή περισσότερες αγορές της [Ενωσης] με γενόσημο προϊόν» και, τρίτον, αν «η συμφωνία συνδεόταν με μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων, η οποία συνιστούσε σημαντικό κίνητρο που μείωνε αισθητά τα κίνητρα για την εταιρία γενοσήμων να διατηρήσει τις ανεξάρτητες προσπάθειές της εισόδου σε μία ή περισσότερες αγορές της [Ενωσης] με γενόσημο προϊόν» (αιτιολογική σκέψη 1154 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 218 Εν συνεχεία, η Επιτροπή εφάρμοσε τα τρία κριτήρια που απαριθμούνται στη σκέψη 217 ανωτέρω σε καθεμία από τις επίμαχες συμφωνίες διακανονισμού και κατέληξε στο συμπέρασμα, για καθεμία από τις συμφωνίες αυτές, ότι τα τρία αυτά κριτήρια πληρούνταν και ότι, ως εκ τούτου, οι εν λόγω συμφωνίες έπρεπε να χαρακτηριστούν, μεταξύ άλλων, περιορισμοί του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.

α) Επί του εξ αντικειμένου περιοριστικού χαρακτήρα των συμφωνιών διακανονισμού σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας

1) Επί των περιορισμών του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου

- 219 Το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ορίζει ότι δεν συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και όλες οι εναρμονισμένες πρακτικές που έχουν «ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα» την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά. Κατά πάγια νομολογία που αναπτύχθηκε με την απόφαση της 30ής Ιουνίου 1966, LTM (56/65, EU:C:1966:38, σ. 321), ο διαζευκτικός χαρακτήρας των προϋποθέσεων αυτών, ο οποίος εκφράζεται με τη χρήση του συνδέσμου «ή», επιβάλλει καταρχάς να εξετάζεται το αντικείμενο της συμφωνίας, λαμβανομένου υπόψη του οικονομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται. Εάν πάντως από την ανάλυση του περιεχομένου της συμφωνίας δεν προκύψει ότι αυτή είναι αρκούντως επιζήμια για τον ανταγωνισμό, πρέπει να εξετασθούν τα αποτελέσματά της, προς επιβολή δε της απαγόρευσης πρέπει να συντρέχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι ο ανταγωνισμός πράγματι είτε παρεμποδίστηκε είτε περιορίστηκε είτε νοθεύτηκε αισθητά (βλ. αποφάσεις της 19ης Μαρτίου 2015, Dole Food και Dole Fresh Fruit Europe

- κατά Επιτροπής, C-286/13 P, EU:C:2015:184, σκέψη 116 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 16ης Ιουλίου 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Αντιθέτως, δεν είναι αναγκαίο να εξεταστούν τα αποτελέσματα συμφωνίας στον ανταγωνισμό, εφόσον έχει διαπιστωθεί το αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενό της (βλ. απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2016, Toshiba Corporation κατά Επιτροπής, C-373/14 P, EU:C:2016:26, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επομένως, στην προσβαλλόμενη απόφαση, ορθώς η Επιτροπή υπενθύμισε, αφενός, ότι το αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο και αποτέλεσμα συμφωνίας συνιστούν διαζευκτικές και όχι σωρευτικές προϋποθέσεις προκειμένου να εκτιμηθεί αν συμφωνία εμπίπτει στην προβλεπόμενη στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ απαγόρευση (αιτιολογική σκέψη 1109) και, αφετέρου, ότι δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθούν τα συγκεκριμένα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα συμπεριφοράς, εφόσον διαπιστώνεται το αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενό της (αιτιολογική σκέψη 1112).
- 220 Η έννοια του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου μπορεί να εφαρμοστεί μόνο σε ορισμένα είδη συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων τα οποία είναι, ως εκ της φύσεώς τους, αρκούντως επιβλαβή για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού ώστε να παρέλκει η εξέταση των αποτελεσμάτων τους (πρβλ. αποφάσεις της 30ής Ιουνίου 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, σ. 321· της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψεις 49, 50 και 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία· της 16ης Ιουλίου 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, σκέψη 31, και της 26ης Νοεμβρίου 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, σκέψη 20).
- 221 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, για να εκτιμηθεί αν συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων είναι αρκούντως επιζήμια για τον ανταγωνισμό, ώστε να εκληφθεί ως περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη το περιεχόμενο των διατάξεών της, οι σκοποί τους οποίους επιδιώκει, καθώς και το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται (βλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Στο πλαίσιο της εκτίμησης του νομικού και οικονομικού πλαισίου, πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη η φύση των επηρεαζόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών καθώς και οι πραγματικές συνθήκες της λειτουργίας και της διάρθρωσης της οικείας αγοράς ή των οικείων αγορών (βλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2015, Dole Food και Dole Fresh Fruit Europe κατά Επιτροπής, C-286/13 P, EU:C:2015:184, σκέψη 117 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί ότι η εξέταση των πραγματικών συνθηκών της λειτουργίας και της διάρθρωσης της επίμαχης αγοράς δεν μπορεί να οδηγήσει το Γενικό Δικαστήριο να εκτιμήσει τα αποτελέσματα του οικείου συντονισμού (πρβλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψεις 72 έως 82), άλλως θα έχανε την πρακτική αποτελεσματικότητά της η προβλεπόμενη στις διατάξεις του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ διάκριση.
- 222 Επιπλέον, μολονότι η πρόθεση των μερών δεν συνιστά στοιχείο αναγκαίο για τον προσδιορισμό του περιοριστικού χαρακτήρα μιας μορφής συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων, ουδόλως απαγορεύεται στις αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές ή στα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα και τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης να τη λαμβάνουν υπόψη (βλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2015, Dole Food και Dole Fresh Fruit Europe κατά Επιτροπής, C-286/13 P, EU:C:2015:184, σκέψη 118 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εντούτοις, η κατάσταση και μόνο ότι συμφωνία επιδιώκει επίσης θεμιτούς σκοπούς δεν αρκεί για να εμποδίσει τον χαρακτηρισμό περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008, Beef Industry Development Society και Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, σκέψη 21· πρβλ. επίσης αποφάσεις της 8ης Νοεμβρίου 1983, IAZ International Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, EU:C:1983:310, σκέψη 25, και της 6ης Απριλίου 2006, General Motors κατά Επιτροπής, C-551/03 P, EU:C:2006:229, σκέψη 64).
- 223 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον έκρινε ότι η περίπτωση και μόνον ότι μια συμφωνία μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στον ανταγωνισμό αρκεί για να χαρακτηριστεί αυτή ως περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου. Πάντως,

στην αιτιολογική σκέψη 1111 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή επισήμανε, μνημονεύοντας τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 4ης Ιουνίου 2009, T-Mobile Netherlands κ.λπ., C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 31, και της 14ης Μαρτίου 2013, Allianz Hungária Biztosító κ.λπ., C-32/11, EU:C:2013:160, σκέψεις 35 έως 38), ότι, «[γ]ια να έχει αντικείμενο αντίθετο προς τον ανταγωνισμό, αρκεί να είναι η συμφωνία ικανή να επαχθεί αρνητικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματα» και ότι, «[μ]ε άλλα λόγια, πρέπει να είναι εν τοις πράγμασι ικανή, λαμβανομένου υπόψη του νομικού και οικονομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, να παρεμποδίσει, να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό εντός της εσωτερικής αγοράς».

224 Συναφώς, πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή υπενθύμισε ορθώς τη σχετική με τον ορισμό των περιορισμών του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου νομολογία, η οποία μνημονεύθηκε στις σκέψεις 219 έως 222 ανωτέρω. Συγκεκριμένα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 1109 και 1110, 1112 έως 1117 και 1211 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι η Επιτροπή υπενθύμισε τη νομολογία αυτή χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο και ότι την εφάρμοσε στην ανάλυση κάθε συμφωνίας (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 1369 έως 1375, 1475 έως 1481, 1622 έως 1627, 1763, 1804 έως 1810 και 1994 έως 2000 της προσβαλλόμενης απόφασης). Είναι αλυσιτελές το ότι η Επιτροπή δεν χρησιμοποίησε τους όρους «αρκούντως επιζήμια» στην προσβαλλόμενη απόφαση, δεδομένου ότι προκύπτει από αυτήν ότι αντιλήφθηκε ορθώς την έννοια του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου. Ειδικότερα, η Επιτροπή επισήμανε, στις αιτιολογικές σκέψεις 1110 και 1113 της εν λόγω απόφασης, ότι οι περιορισμοί αυτοί, «εκ φύσεως, μπορεί να θίγουν την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού», ότι, «για να εκτιμηθεί αν μια συμφωνία συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, πρέπει να ληφθούν υπόψη, μεταξύ άλλων, το περιεχόμενο των διατάξεών της, οι σκοποί τους οποίους επιδιώκει καθώς και το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται» και ότι, «για να καθοριστεί το πλαίσιο αυτό, είναι επίσης σκόπιμο να ληφθούν υπόψη η φύση των επηρεαζόμενων αγαθών και υπηρεσιών καθώς και οι πραγματικές συνθήκες της λειτουργίας και της διάρθρωσης της οικείας αγοράς ή των οικείων αγορών». Η Επιτροπή υπενθύμισε επίσης ορθώς ότι, «καίτοι η πρόθεση των μερών δεν συνιστά στοιχείο αναγκαίο για τον προσδιορισμό του ως εκ του αντικειμένου περιοριστικού του ανταγωνισμού χαρακτήρα συμφωνίας, ουδόλως απαγορεύεται στην Επιτροπή ή στα δικαστήρια της Ένωσης να τη λαμβάνουν υπόψη» (αιτιολογική σκέψη 1113 της προσβαλλόμενης απόφασης).

225 Εν συνεχεία, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, στη σκέψη 31 της απόφασης της 4ης Ιουνίου 2009, T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343), η οποία επαναλαμβάνεται στη σκέψη 38 της απόφασης της 14ης Μαρτίου 2013, Allianz Hungária Biztosító κ.λπ. (C-32/11, EU:C:2013:160), το Δικαστήριο δεν είχε την πρόθεση να βεβαιώσει ότι μια ελάχιστα επιζήμια συμφωνία, δυνάμενη, ως εκ τούτου, να έχει ενδεχομένως αρνητικό αντίκτυπο στον ανταγωνισμό, μπορεί να συνιστά εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού, αλλά μόνον, αφενός, ότι ο προσδιορισμός των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων συμφωνίας στον ανταγωνισμό δεν είναι λυσιτελής στην ανάλυση του ως εκ του αντικειμένου περιορισμού του ανταγωνισμού και, αφετέρου, ότι η περίπτωση και μόνον ότι η συμφωνία δεν εφαρμόστηκε δεν μπορεί να εμποδίσει τον χαρακτηρισμό της ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου. Συγκεκριμένα, η ερμηνεία της σκέψης 31 της απόφασης της 4ης Ιουνίου 2009, T-Mobile Netherlands κ.λπ. (C-8/08, EU:C:2009:343), σε συνδυασμό, μεταξύ άλλων, με τις σκέψεις 29 και 30 αυτής και με το σημείο 46 των προτάσεων της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση αυτή, στο οποίο παραπέμπει ρητώς η απόφαση, και με το σημείο 47 των προτάσεων αυτών, καθιστά εφικτή την εκ νέου τοποθέτησή της στο πλαίσιο της διάκρισης μεταξύ των ως εκ του αποτελέσματος και των ως εκ του αντικειμένου περιορισμών του ανταγωνισμού.

226 Ως εκ τούτου, τα επιχειρήματα των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο στην αιτιολογική σκέψη 1111 της προσβαλλόμενης απόφασης πρέπει να απορριφθούν.

- 227 Οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα διατείνονται, επιπλέον, στηριζόμενες στην απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής (C-67/13 P, EU:C:2014:2204), ότι η έννοια της εξ αντικειμένου παράβασης θα πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς, εν αντιθέσει προς την προσέγγιση που εφάρμοσε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση.
- 228 Συναφώς, πρέπει καταρχάς να υπομνησθεί ότι, στην απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 58), το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η έννοια του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου μπορεί να εφαρμόζεται μόνο σε ορισμένα είδη συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων τα οποία είναι αρκούντως επιβλαβή για τον ανταγωνισμό, ώστε να μπορεί να γίνει δεκτό ότι παρέλκει η εξέταση των αποτελεσμάτων τους, και όχι σε συμφωνίες για τις οποίες ουδόλως αποδεικνύεται ότι είναι, εκ φύσεως, επιζήμιες για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο αναίρεσε λόγω πλάνης περί το δίκαιο την κρίση του Γενικού Δικαστηρίου κατά την οποία η έννοια της εξ αντικειμένου παράβασης δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς. Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν αμφισβήτησε τη νομολογία κατά την οποία τα είδη συμφωνιών τα οποία αφορά το άρθρο 101, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως ε', ΣΛΕΕ δεν συνιστούν εξαντλητικό κατάλογο απαγορευομένων συμπράξεων (απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008, Beef Industry Development Society και Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, σκέψη 23· πρβλ. επίσης απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 58), διαπίστωση η οποία προκύπτει από τη χρήση του όρου «ιδίως» στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (προτάσεις της γενικής εισαγγελέα V. Trstenjak στην υπόθεση Beef Industry Development Society και Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:467, σημείο 46).
- 229 Εν συνεχεία, πρέπει να επισημανθεί ότι η Επιτροπή εφάρμοσε, εν προκειμένω, προσέγγιση σύμφωνη προς την απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής (C-67/13 P, EU:C:2014:2204), αναλύοντας τις επίδικες συμφωνίες λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που υπενθυμίζονται στις σκέψεις 219 έως 222 ανωτέρω (βλ. σκέψη 224 ανωτέρω), τα οποία είναι καθεαυτά περιοριστικά, δεδομένου ότι προϋποθέτουν τον προσδιορισμό των συμφωνιών ως αρκούντως επιβλαβών. Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα, η ανάλυση της Επιτροπής δεν έπρεπε, a priori, να βασίζεται σε προσέγγιση πιο περιοριστική από εκείνη που συνεπάγονται τα κριτήρια της έννοιας του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, αλλά προϋπέθετε τον προσδιορισμό αρκούντως επιβλαβούς περιορισμού του ανταγωνισμού ή, άλλως, την ανάλυση των συγκεκριμένων αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων των επίμαχων συμφωνιών.
- 230 Εξάλλου, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η έλλειψη προηγούμενου εμποδίζει κάθε χαρακτηρισμό περιορισμού ως εκ του αντικειμένου και διατείνονται ότι ο πρώην επιφορτισμένος με την υπόθεση προϊστάμενος μονάδας είχε αναγνωρίσει δημοσίως τον καινοφανή χαρακτήρα αυτής, τον οποίο αναγνώρισε και η Επιτροπή στην ίδια την προσβαλλόμενη απόφαση. Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι πρακτικές που μνημονεύονται στο άρθρο 101, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως ε', ΣΛΕΕ δεν συνιστούν εξαντλητικό κατάλογο απαγορευομένων συμπράξεων (απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008, Beef Industry Development Society και Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, σκέψη 23) και ότι, έστω και αν η κτηθείσα πείρα μπορεί αναμφίβολα να υποστηρίξει τον εγγενώς επιζήμιο για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα ορισμένων ειδών συνεργασίας (απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 51), το γεγονός ότι στο παρελθόν η Επιτροπή δεν έχει κρίνει ότι μια δεδομένου είδους συμφωνία συνιστούσε, εκ του ίδιου της του αντικειμένου, περιορισμό του ανταγωνισμού δεν είναι επομένως ικανό, αυτό καθαυτό, να την παρεμποδίσει να το πράξει στο μέλλον κατόπιν εξατομικευμένης και εμπεριστατωμένης εξέτασης των κρίσιμων μέτρων (βλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναίρεσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 438 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 231 Ομοίως, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η περίπτωση και μόνον ότι χρειάζεται μια κατά περίπτωση προσέγγιση για τον προσδιορισμό περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου δεν εμποδίζει τον χαρακτηρισμό αυτό. Συγκεκριμένα, η νομολογία δεν απαιτεί, εξάλλου, να πρέπει να είναι μια συμφωνία, εκ πρώτης όψεως και χωρίς καμία αμφιβολία, επαρκώς επιζήμια για

τον ανταγωνισμό, χωρίς να διεξαχθεί, από την Επιτροπή ή τον δικαστή της Ένωσης, ατομική και συγκεκριμένη εξέταση του περιεχόμενου και του σκοπού της και του οικονομικού και νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται προκειμένου να χαρακτηριστεί περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Μαρτίου 2013, *Allianz Hungária Biztosító κ.λπ.*, C-32/11, EU:C:2013:160, σκέψη 51, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, *Lundbeck κατά Επιτροπής*, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 775).

²³² Εξάλλου, οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα διατείνονται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση περιέχει αντίφαση αιτιολογιών, δεδομένου ότι, στην αιτιολογική σκέψη 2764, επισημαίνεται ότι οι συμφωνίες διακανονισμού σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν είναι αφ' εαυτές αντίθετες προς τον ανταγωνισμό βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ. Εντούτοις, από την επίμαχη φράση στην αιτιολογική σκέψη 2764 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει σαφώς ότι η Επιτροπή παρέπεμπε μόνο στις πρακτικές που μνημονεύονται στην προσβαλλόμενη απόφαση ως στοιχεία της γενικής στρατηγικής κατά των γενοσήμων των προσφευγουσών οι οποίες δεν χαρακτηρίστηκαν, εντούτοις, παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού στην προσβαλλόμενη απόφαση. Ως εκ τούτου, η φράση αυτή δεν αφορούσε τις συμφωνίες διακανονισμού που συνήψαν οι προσφεύγουσες. Εξάλλου, από την προσβαλλόμενη απόφαση, και ιδίως από το σημείο της 8.3, προκύπτει ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι οι συμφωνίες διακανονισμού που συνήψαν οι προσφεύγουσες συνιστούσαν καταχρηστική συμπεριφορά η οποία συνέβαλε στην ενιαία και διαρκή συνολική στρατηγική αποκλεισμού που συνιστά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 102 ΣΛΕΕ. Επομένως, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν πάσχει λόγω της προβαλλόμενης αντίφασης αιτιολογιών.

²³³ Μετά την υπόμνηση αυτή των προϋποθέσεων εφαρμογής της έννοιας του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου και την εξέταση των αιτιάσεων των προσφευγουσών με τις οποίες επικρίνουν την ερμηνεία της έννοιας αυτής, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, εν προκειμένω, οι επίμαχες συμφωνίες αφορούσαν, κατά τις προσφεύγουσες, τον διακανονισμό ένδικων διαφορών μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και συνήφθησαν στο ιδιαίτερο πλαίσιο του δικαίου των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, καθόσον οι επίμαχες διαφορές αφορούσαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας των προσφευγουσών. Πάντως, εφόσον ο καθορισμός της ύπαρξης περιορισμού ως εκ του αντικειμένου προϋποθέτει την εξέταση του περιεχομένου της επίμαχης συμφωνίας, των σκοπών της και του οικονομικού και νομικού πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται (βλ. σκέψη 221 ανωτέρω), πρέπει, εν προκειμένω, να αναλυθούν οι ρήτρες περί μη αμφισβήτησης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και οι ρήτρες περί μη εμπορίας των προϊόντων που προσβάλλουν τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας, οι οποίες περιέχονται στους διακανονισμούς, εν γένει, και ειδικότερα στις επίμαχες συμφωνίες, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού τους να επιλύσουν με φιλικό τρόπο τις σχετικές με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικες διαφορές και του συγκεκριμένου πλαισίου, το οποίο συνιστούν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, με σκοπό να εξακριβωθεί αν η Επιτροπή χαρακτήρισε, ορθώς και βάσει νομικά κατάλληλων κριτηρίων, τις εν λόγω συμφωνίες ως περιοριστικές του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.

2) Επί των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και, ειδικότερα, επί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας

²³⁴ Το ειδικότερο αντικείμενο της χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας συνίσταται στη διασφάλιση υπέρ του κατόχου του, για να ανταμειφθεί η δημιουργική προσπάθεια του εφευρέτη, του αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης μιας εφεύρεσης για την κατασκευή και την πρώτη θέση σε κυκλοφορία βιομηχανικών προϊόντων, είτε απ' ευθείας είτε μέσω της χορήγησης αδειών εκμετάλλευσης σε τρίτους, καθώς και του δικαιώματος εναντίωσης σε οποιαδήποτε παραποίηση (απόφαση της 31ης Οκτωβρίου 1974, *Centrafarm και de Peijper*, 15/74, EU:C:1974:114, σκέψη 9). Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το οποίο έχει χορηγηθεί από δημόσια αρχή απολαύει τεκμηρίου νομιμότητας, ενώ η εκ μέρους επιχείρησης κατοχή του θεωρείται θεμιτή. Η απλή κατοχή τέτοιου αποκλειστικού δικαιώματος αρκεί κατά κανόνα

για την εκ μέρους επιχείρησης προβολή προσκομμάτων στους ανταγωνιστές, οι οποίοι υποχρεούνται, βάσει της δημοσίου χαρακτήρα κανονιστικής ρύθμισης, να σέβονται το αποκλειστικό αυτό δικαίωμα (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 362).

235 Εντούτοις, η άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας χορηγηθέν σύμφωνα με τη νομοθεσία κράτους μέλους δεν συνιστά, αυτή καθαυτήν, παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού που καθορίζονται στη Συνθήκη (απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 1968, Parke, Davis and Co., 24/67, EU:C:1968:11, σ. 689). Ασφαλώς, οι κανόνες στον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας είναι ουσιώδεις για τη διατήρηση ανόθευτου ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά (απόφαση της 16ης Απριλίου 2013, Ισπανία και Ιταλία κατά Συμβουλίου, C-274/11 και C-295/11, EU:C:2013:240, σκέψη 22). Συγκεκριμένα, ανταμείβοντας τη δημιουργική προσπάθεια του εφευρέτη, το δικαίωμα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αφενός, συμβάλλει στην προώθηση ευνοϊκού για την καινοτομία και τις επενδύσεις περιβάλλοντος και, αφετέρου, στοχεύει στη δημοσιοποίηση του τρόπου λειτουργίας των εφευρέσεων προκειμένου να καταστήσει, με τον τρόπο αυτό, εφικτή περαιτέρω πρόοδο. Ειδικότερα, στο σημείο 7 των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, του οποίου το περιεχόμενο επαναλαμβάνεται αυτούσιο στο σημείο 7 των κατευθυντήριων γραμμών του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, αναγνωρίζονται τα εξής:

«[Δεν] υπάρχει εγγενής αντινομία μεταξύ των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού. Ειδικότερα, και τα δύο σώματα δικαίου έχουν τον ίδιο βασικό στόχο, δηλαδή την προώθηση της ευημερίας των καταναλωτών και την αποτελεσματική κατανομή των πόρων. Η καινοτομία αποτελεί ουσιώδες και δυναμικό στοιχείο μιας ανοικτής και ανταγωνιστικής οικονομίας της αγοράς. Τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας προωθούν τον δυναμικό ανταγωνισμό ενθαρρύνοντας τις επιχειρήσεις να επενδύουν στην ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και διαδικασιών. Το ίδιο αποτέλεσμα έχει και ο ανταγωνισμός, καθότι ασκεί πίεση στις επιχειρήσεις να προβούν σε καινοτομίες. Συνεπώς, τόσο τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, όσο και ο ανταγωνισμός είναι απαραίτητα στοιχεία για την προώθηση της καινοτομίας και την ανταγωνιστική της εκμετάλλευση.»

236 Κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα ιδιοκτησίας, του οποίου μέρος αποτελούν τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2008, Promusicae, C-275/06, EU:C:2008:54, σκέψη 62· πρβλ. επίσης απόφαση της 12ης Ιουλίου 2005, Alliance for Natural Health κ.λπ., C-154/04 και C-155/04, EU:C:2005:449, σκέψη 126 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

237 Εντούτοις, το δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας, και ιδίως το απορρέον από διπλώματα ευρεσιτεχνίας δικαίωμα δεν είναι απόλυτο, αλλά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε σχέση με την κοινωνική του λειτουργία και πρέπει να συμβιβάζεται με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, μπορεί δε να περιοριστεί χάριν σκοπών γενικού συμφέροντος που επιδιώκει η Ένωση, χωρίς αυτοί να συνιστούν εντούτοις, σε σχέση προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, δυσανάλογη και ανεπίτρεπτη επέμβαση που να θίγει την ίδια την υπόσταση του κατοχυρουμένου δικαιώματος (βλ. απόφαση της 12ης Ιουλίου 2005, Alliance for Natural Health κ.λπ., C-154/04 και C-155/04, EU:C:2005:449, σκέψη 126 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Για παράδειγμα, το Δικαστήριο έκρινε, σε ένδικες διαφορές σχετικές με την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 469/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 2009, περί του συμπληρωματικού πιστοποιητικού προστασίας για τα φάρμακα (ΕΕ 2009, L 152, σ. 1), ότι πρέπει να γίνεται στάθμιση μεταξύ των συμφερόντων της φαρμακευτικής βιομηχανίας δικαιούχου διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και εκείνων της δημόσιας υγείας (πρβλ. απόφαση της 12ης Μαρτίου 2015, Actavis Group PTC και Actavis UK, C-577/13, EU:C:2015:165, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

238 Επιβάλλεται επίσης η υπόμνηση ότι στο άρθρο 3, παράγραφος 3, ΣΕΕ ορίζεται ότι η Ένωση εγκαθιδρύει εσωτερική αγορά, η οποία, βάσει του πρωτοκόλλου (αριθ. 27) σχετικά με την εσωτερική αγορά και τον ανταγωνισμό, το οποίο προσαρτάται στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2010, C 83, σ. 309), το οποίο, δυνάμει του άρθρου 51 ΣΕΕ, αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα

των Συνθηκών, περιλαμβάνει σύστημα που εξασφαλίζει ότι δεν στρεβλώνεται ο ανταγωνισμός. Εξάλλου, τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ καταλέγονται μεταξύ των κανόνων περί ανταγωνισμού οι οποίοι, όπως αυτοί που διαλαμβάνονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', ΣΛΕΕ, είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της εν λόγω εσωτερικής αγοράς. Συγκεκριμένα, με τέτοιους κανόνες επιδιώκεται ακριβώς η αποφυγή της νόθευσης του ανταγωνισμού εις βάρος του γενικού συμφέροντος, των επιμέρους επιχειρήσεων και των καταναλωτών, γεγονός που συμβάλλει επομένως στη διασφάλιση της ευημερίας στην Ένωση (απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, *TeliaSonera Sverige*, C-52/09, EU:C:2011:83, σκέψεις 20 έως 22).

- 239 Καίτοι οι Συνθήκες δεν προέβλεψαν ρητώς συμβιβασμό μεταξύ των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και του δικαίου του ανταγωνισμού, το άρθρο 36 ΣΕΚ, του οποίου οι διατάξεις επαναλαμβάνονται στο άρθρο 36 ΣΛΕΕ, προέβλεψε εντούτοις συμβιβασμό των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, διευκρινίζοντας ότι οι σχετικές με την απαγόρευση των ποσοτικών περιορισμών μεταξύ των κρατών μελών διατάξεις της Συνθήκης δεν αντιτίθενται στους περιορισμούς εισαγωγών, εξαγωγών ή διαμετακομίσεων οι οποίοι δικαιολογούνται, μεταξύ άλλων, για λόγους προστασίας της διανοητικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, με την επισήμανση ότι οι περιορισμοί αυτοί δεν πρέπει να συνιστούν ούτε μέσο αυθαίρετης διακριτικής μεταχείρισης ούτε συγκεκριμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Επομένως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι σκοπός του άρθρου 36 ΣΕΚ είναι η καθιέρωση διάκρισης μεταξύ της ύπαρξης δικαιώματος αναγνωριζομένου από τη νομοθεσία κράτους μέλους περί προστασίας της καλλιτεχνικής και πνευματικής ιδιοκτησίας, το οποίο δεν δύναται να επηρεάζεται από τις διατάξεις της Συνθήκης, και της άσκησης του που δύναται να συνιστά συγκεκριμένο περιορισμό στο μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο (πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, *Coditel κ.λπ.*, 262/81, EU:C:1982:334, σκέψη 13).
- 240 Ο νομοθέτης της Ένωσης είχε, εξάλλου, την ευκαιρία να υπενθυμίσει την αναγκαιότητα τέτοιου συμβιβασμού. Συγκεκριμένα, στην οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΕΕ 2004, L 157, σ. 45), στόχος της οποίας είναι η προσέγγιση των νομοθετικών συστημάτων προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλό, ισοδύναμο και ομοιογενές επίπεδο προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας στην εσωτερική αγορά (αιτιολογική σκέψη 10) και η οποία «αποσκοπεί συγκεκριμένα στη διασφάλιση του πλήρους σεβασμού της διανοητικής ιδιοκτησίας, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 2, του [...] Χάρτη [των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων]» (αιτιολογική σκέψη 32), διευκρινίζεται ότι η οδηγία «δεν θα πρέπει να θίγει την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού, ιδίως των άρθρων [101] και [102 ΣΛΕΕ]», και ότι «[τ]α μέτρα που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για τον αδικαιολόγητο περιορισμό του ανταγωνισμού κατά τρόπο αντίθετο προς τη Συνθήκη» (αιτιολογική σκέψη 12).
- 241 Το Δικαστήριο ανέπτυξε νομολογία σχετική με τα διάφορα είδη δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας με στόχο τον συμβιβασμό των κανόνων ανταγωνισμού με την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών, χωρίς να θίγεται η ουσία τους, χρησιμοποιώντας την ίδια συλλογιστική με εκείνη που κατέστησε εφικτό τον συμβιβασμό των δικαιωμάτων αυτών και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. Επομένως, το Δικαστήριο επιβάλλει κυρώσεις στην ασυνήθη χρήση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και όχι στη νόμιμη χρήση τους, την οποία καθορίζει με αφετηρία το ειδικό αντικείμενό τους, έννοια η οποία χρησιμοποιείται στη νομολογία του Δικαστηρίου ως συνώνυμη αυτής της ίδιας της ουσίας των δικαιωμάτων αυτών και ουσιαστικών προνομίων του δικαιούχου των δικαιωμάτων αυτών. Κατά το Δικαστήριο, η άσκηση των προνομίων που εμπίπτουν στο ειδικό αντικείμενο ενός δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας αφορά, επομένως, την ύπαρξη του δικαιώματος αυτού (πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα C. Gulmann στην υπόθεση RTE και ITP κατά Επιτροπής, C-241/91 P, EU:C:1994:210, σκέψεις 31 και 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Παρ' όλα αυτά, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η εκ μέρους του δικαιούχου άσκηση του αποκλειστικού δικαιώματος μπορεί, υπό εξαιρετικές περιστάσεις, να συνεπάγεται συμπεριφορά αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού (απόφαση

- της 6ης Απριλίου 1995, RTE και ITP κατά Επιτροπής, C-241/91 P και C-242/91 P, EU:C:1995:98, σκέψη 50· βλ. επίσης απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2007, Microsoft κατά Επιτροπής, T-201/04, EU:T:2007:289, σκέψη 691).
- 242 Όσον αφορά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν αποκλείεται να μπορούν να τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας, εάν η χρήση ενός ή περισσότερων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, κατόπιν σύμπραξης μεταξύ επιχειρήσεων, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κατάστασης η οποία μπορεί να εμπίπτει στις έννοιες των συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, των αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων ή των εναρμονισμένων πρακτικών κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 1968, Parke, Davis and Co., 24/67, EU:C:1968:11, σ. 689). Το Δικαστήριο έκρινε εκ νέου, το 1974, ότι, καίτοι τα δικαιώματα που αναγνωρίζει η νομοθεσία ενός κράτους μέλους στον τομέα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν θίγονται στην υπόστασή τους από το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, εντούτοις, οι όροι άσκησης τους μπορούν να εμπίπτουν στις απαγορεύσεις αυτού του άρθρου και ότι τούτο μπορεί να συμβαίνει κάθε φορά που η άσκηση τέτοιου δικαιώματος φαίνεται ότι είναι το αντικείμενο, το μέσο ή η συνέπεια σύμπραξης (απόφαση της 31ης Οκτωβρίου 1974, Centrafarm και de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, σκέψεις 39 και 40).
- 243 Υπενθυμίζεται ότι, ελλείψει εναρμόνισης στο επίπεδο της Ένωσης του δικαίου των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση, η έκταση της προστασίας που παρέχει δίπλωμα ευρεσιτεχνίας χορηγηθέν από εθνικό γραφείο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ή από το ΕΓΔΕ μπορεί να καθοριστεί μόνο ως προς κανόνες που δεν εμπίπτουν στο δίκαιο της Ένωσης, αλλά στο εθνικό δίκαιο ή στη ΣΕΔΕ (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Σεπτεμβρίου 1999, Farmitalia, C-392/97, EU:C:1999:416, σκέψη 26, και της 24ης Νοεμβρίου 2011, Medeva, C-322/10, EU:C:2011:773, σκέψεις 22 και 23). Ως εκ τούτου, όταν, στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως κατά απόφασης της Επιτροπής, ο δικαστής της Ένωσης καλείται να εξετάσει συμφωνία διακανονισμού ένδικης διαφοράς σχετικής με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το οποίο διέπεται από κανόνες διαφορετικούς εκείνων του δικαίου της Ένωσης, δεν απόκειται σε αυτόν να ορίσει την εμβέλεια του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας ούτε να αποφανθεί επί του κύρους του. Εξάλλου, πρέπει να επισημανθεί ότι, καίτοι, εν προκειμένω, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή μνημόνευσε, στις αιτιολογικές σκέψεις 113 έως 123, στρατηγική των προσφευγουσών για τη σύσταση «συστοιχίας διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας» και «χάρτινων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας», δεν εξέφερε άποψη σχετικά με το κύρος των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας κατά τη σύναψη των συμφωνιών.
- 244 Καίτοι δεν απόκειται ούτε στην Επιτροπή ούτε στο Γενικό Δικαστήριο να αποφανθούν επί του κύρους διπλώματος ευρεσιτεχνίας, η ύπαρξη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας πρέπει, εντούτοις, να ληφθεί υπόψη στην ανάλυση που διενεργείται στο πλαίσιο των κανόνων ανταγωνισμού της Ένωσης. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι, καίτοι η Επιτροπή δεν είναι αρμόδια να καθορίσει την έκταση ισχύος διπλώματος ευρεσιτεχνίας, δεν μπορεί εντούτοις να απόσχει από κάθε πρωτοβουλία, όταν η έκταση ισχύος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για να εξακριβωθεί αν συντρέχει παράβαση των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι, ακόμη και στην περίπτωση που η πραγματική έκταση ισχύος διπλώματος ευρεσιτεχνίας αποτελεί αντικείμενο διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, η Επιτροπή πρέπει να μπορεί να ασκήσει τις αρμοδιότητές της σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού 1/2003, ότι οι τυχόν διαπιστώσεις της Επιτροπής ουδόλως προδικάζουν τις κρίσεις στις οποίες θα καταλήξουν τα εθνικά δικαστήρια επί των διαφορών που αφορούν τα δικαιώματα διπλώματος ευρεσιτεχνίας και ότι η απόφαση της Επιτροπής υπόκειται στον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, Windsurfing International κατά Επιτροπής, 193/83, EU:C:1986:75, σκέψεις 26 και 27).
- 245 Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας προστατεύονται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, στον οποίο η Συνθήκη της Λισσαβώνας αναγνώρισε το ίδιο νομικό κύρος με εκείνο των Συνθηκών (άρθρο 6, παράγραφος 1, ΣΕΕ), «[κ]άθε πρόσωπο δικαιούται να είναι κύριος των νομίμως κτηθέντων αγαθών του, να τα χρησιμοποιεί, να τα διαθέτει και να τα κληροδοτεί», «[κ]ανείς δεν

μπορεί να στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας, στις περιπτώσεις και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο και έναντι δίκαιης και έγκαιρης αποζημίωσης για την απώλειά της» και «[η] χρήση των αγαθών μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς από το νόμο, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο προς το γενικό συμφέρον». Επιπλέον, στο άρθρο 17, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών διευκρινίζεται ότι «[η] διανοητική ιδιοκτησία προστατεύεται». Ως εκ τούτου, οι εγγυήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 17, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων εφαρμόζονται και στη διανοητική ιδιοκτησία. Πάντως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η αναγνώριση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων συνεπάγεται αυξημένη απαίτηση προστασίας αυτών και ότι πρέπει να σταθμιστούν, αφενός, η διαφύλαξη του ελεύθερου ανταγωνισμού, προς διασφάλιση του οποίου το πρωτογενές δίκαιο και ιδίως τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ απαγορεύουν τις συμπράξεις και τις καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης, και, αφετέρου, η αναγκαία προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, η οποία προκύπτει από το άρθρο 17, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, Huawei Technologies, C-170/13, EU:C:2015:477, σκέψεις 42 και 58).

3) Επί των συμφωνιών διακανονισμού ένδικων διαφορών σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας

²⁴⁶ Προκαταρκτικώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι σκέψεις που ακολουθούν δεν αφορούν τις περιπτώσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αποκτηθέντων μέσω απάτης, «εικονικών» ένδικων διαφορών ή διαφωνιών οι οποίες δεν έχουν ακόμη αχθεί ενώπιον δικαστηρίων. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή αναγνώρισε στην αιτιολογική σκέψη 1170 της προσβαλλόμενης απόφασης ότι, κατά τη σύναψη των συμφωνιών διακανονισμού, οι προσφεύγουσες και οι εταιρίες γενοσήμων ήταν όλες διάδικοι ή εμπλέκονταν σε ένδικη διαφορά ενώπιον εθνικού δικαστηρίου ή του ΕΓΔΕ, η οποία αφορούσε το κύρος ορισμένων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας των προσφευγουσών ή το γεγονός ότι το προϊόν που ανέπτυξε η εταιρία γενοσήμων προσέβαλε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

²⁴⁷ Καταρχάς, πρέπει να επισημανθεί ότι είναι a priori θεμιτό, για τους διαδίκους σε ένδικη διαφορά σχετική με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, να συνάψουν συμφωνία διακανονισμού αντί να κινήσουν διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου. Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1102 της προσβαλλόμενης απόφασης, οι επιχειρήσεις δικαιούνται γενικά να επιλύουν με φιλικό τρόπο τις διαφορές, περιλαμβανομένων εκείνων που αφορούν διπλώματα ευρεσιτεχνίας, καθόσον οι διακανονισμοί αυτοί είναι συχνά επωφελείς για αμφότερα τα μέρη της διαφοράς και παρέχουν τη δυνατότητα αποτελεσματικότερης κατανομής των πόρων από ό,τι αν η εκδίκαση της διαφοράς συνεχιζόταν έως την έκδοση δικαστικής απόφασης. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα δεν υποχρεούται να δώσει συνέχεια σε διαφορά την οποία υπέβαλε οικειοθελώς στην κρίση δικαστηρίου. Επιπλέον, η δικαστική επίλυση των διαφορών, πέραν του ότι συνεπάγεται κόστος για το κοινωνικό σύνολο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά τον προτιμότερο και ιδανικό τρόπο επίλυσης των διαφορών. Ο πολλαπλασιασμός των διαφορών ενώπιον των δικαστηρίων μπορεί να αντικατοπτρίζει δυσλειτουργίες ή ανεπάρκειες, οι οποίες μπορούν να θεραπευθούν με άλλους τρόπους ή να αποτελέσουν αντικείμενο προσαρμοσμένων προληπτικών ενεργειών. Εάν υποθεθεί ότι τα εθνικά συστήματα χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ή το σύστημα του ΕΓΔΕ αντιμετωπίζουν τέτοιες δυσχέρειες, για παράδειγμα, χορηγώντας με υπερβολική γενναιοδωρία προστασία σε μεθόδους που στερούνται εφευρετικού χαρακτήρα, τα προβλήματα αυτά δεν μπορούν να δικαιολογούν υποχρέωση ή ακόμη παρότρυνση των επιχειρήσεων να δώσουν συνέχεια σε διαφορές σχετικές με διπλώματα ευρεσιτεχνίας έως την έκδοση δικαστικής απόφασης επ' αυτών.

²⁴⁸ Ομοίως, στα σημεία 204 και 209 των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, οι οποίες ίσχυαν τουλάχιστον σε συμφωνίες που αφορούσαν την παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης τεχνολογίας, αναγνωρίζεται η δυνατότητα σύναψης συμφωνιών διευθέτησης και μη διεκδίκησης οι οποίες περιλαμβάνουν την παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης και επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο τέτοιας συμφωνίας διευθέτησης και μη διεκδίκησης, ρήτρες μη αμφισβήτησης θεωρούνται γενικά ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Στο σημείο 235 των κατευθυντήριων γραμμών του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, οι οποίες

αντικατέστησαν εκείνες του 2004, επισημαίνεται επίσης ότι «[ο]ι συμφωνίες διευθέτησης στο πλαίσιο διαφορών για θέματα τεχνολογίας αποτελούν, όπως και σε πολλούς άλλους τομείς των εμπορικών διαφορών, καταρχήν θεμιτό μέσο για την εξεύρεση ενός αμοιβαίως αποδεκτού συμβιβασμού σε περίπτωση νομικής ασυμφωνίας η οποία προέκυψε καλή τη πίστει». Επιπλέον, στο σημείο αυτό διευκρινίζεται ότι «[τ]α μέρη ενδέχεται να προτιμήσουν να μην δώσουν συνέχεια στη διαφορά ή την αντιδικία εάν αυτή αποδειχθεί υπερβολικά δαπανηρή, χρονοβόρα και/ή η έκβασή της είναι αβέβαια» και ότι «[μ]ε τις διευθετήσεις, τα δικαστήρια και/ή οι αρμόδιοι διοικητικοί φορείς μπορεί επίσης να μη χρειασθεί να καταβάλουν μεγάλες προσπάθειες προκειμένου να καταλήξουν σε απόφαση για μια συγκεκριμένη υπόθεση, γεγονός που μπορεί να δημιουργήσει γενικότερα οικονομικά οφέλη».

- 249 Η ίδια η Επιτροπή χρησιμοποιεί, εξάλλου, διοικητική διαδικασία σχετική με τις συμπράξεις, η οποία εμφανίζει ορισμένες ομοιότητες με διακανονισμό. Συγκεκριμένα, σκοπός της διαδικασίας διευθέτησης, η οποία θεσπίστηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 622/2008 της Επιτροπής, της 30ής Ιουνίου 2008, για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 773/2004, της Επιτροπής σχετικά με τη διεξαγωγή των διαδικασιών διευθέτησης διαφορών σε υποθέσεις συμπράξεων (ΕΕ 2008, L 171, σ. 3), είναι η απλοποίηση και επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών καθώς και ο περιορισμός του αριθμού των προσφυγών που ασκούνται ενώπιον του δικαστηρίου της Ένωσης, προκειμένου να παρασχεθεί με τον τρόπο αυτό στην Επιτροπή η δυνατότητα να επεξεργαστεί περισσότερες υποθέσεις με την ίδια διοικητική επιβάρυνση (απόφαση της 20ής Μαΐου 2015, *Timab Industries* και *CFPR* κατά Επιτροπής, T-456/10, EU:T:2015:296, σκέψεις 59 και 60).
- 250 Επιπλέον, κατά τη νομολογία, η δυνατότητα προάσπισης εκ μέρους ενός προσώπου των δικαιωμάτων του δικαστικώς και ο δικαστικός έλεγχος που συνεπάγεται αποτελούν την έκφραση γενικής αρχής του δικαίου στην οποία στηρίζονται οι κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και η οποία καθιερώνεται και στα άρθρα 6 και 13 ΕΣΔΑ. Δεδομένου ότι η πρόσβαση στη δικαιοσύνη είναι θεμελιώδες δικαίωμα και γενική αρχή διασφαλίζουσα την τήρηση του δικαίου, μόνον υπό περιστάσεις όλως εξαιρετικές μπορεί να θεωρηθεί ότι το γεγονός της κίνησης δίκης συνιστά παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού (απόφαση της 17ης Ιουλίου 1998, *ITT Promedia* κατά Επιτροπής, T-111/96, EU:T:1998:183, σκέψη 60). Όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο, η αυξημένη απαίτηση προστασίας δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας συνεπάγεται ότι ο δικαιούχος τους δεν μπορεί καταρχήν να στερηθεί τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγές αποβλέπουσες στη διασφάλιση του αποτελεσματικού σεβασμού των αποκλειστικών του δικαιωμάτων (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, *Huawei Technologies*, C-170/13, EU:C:2015:477, σκέψη 58). Αντίστοιχα, το γεγονός ότι επιχείρηση αποφασίζει να παραιτηθεί από τη δικαστική οδό και προτιμά να προσφύγει σε εξωδικαστικό διακανονισμό της διαφοράς είναι απλώς έκφραση της ίδιας ελευθερίας επιλογής των μέσων για τη διασφάλιση της άμυνας των δικαιωμάτων της και δεν μπορεί, καταρχήν, να συνιστά παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 251 Καίτοι η πρόσβαση σε δικαστήριο συνιστά θεμελιώδες δικαίωμα, δεν μπορεί εντούτοις να θεωρηθεί ότι συνιστά υποχρέωση, έστω και αν συμβάλλει στην ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ οικονομικών φορέων. Συγκεκριμένα, αφενός, πρέπει να υπομνησθεί ότι, παρά την ποικιλία των διαδικασιών και των συστημάτων χορήγησης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που υπήρχαν στα διάφορα κράτη μέλη της Ένωσης και ενώπιον του ΕΓΔΕ κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών στην υπό κρίση υπόθεση, δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας, το οποίο έχει απονεμηθεί από δημόσια αρχή απολαύει τεκμηρίου νομιμότητας, ενώ η εκ μέρους επιχείρησης κατοχή του θεωρείται θεμιτή (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, *AstraZeneca* κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 362). Αφετέρου, καίτοι είναι ασφαλώς προς το δημόσιο συμφέρον η άρση κάθε εμποδίου για την οικονομική δραστηριότητα που θα μπορούσε να προκύψει από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που χορηγήθηκε κακώς (πρβλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, *Windsurfing International* κατά Επιτροπής, 193/83, EU:C:1986:75, σκέψεις 92 και 93) και αναγνωρίζεται γενικώς ότι οι δημόσιοι προϋπολογισμοί, περιλαμβανομένων εκείνων που προορίζονται για την κάλυψη των εξόδων υγείας, υφίστανται σημαντικές πιέσεις και ότι ο ανταγωνισμός, ιδίως υπό τη μορφή των γενοσήμων φαρμάκων που αναπτύσσουν εταιρίες γενοσήμων, μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στον έλεγχο των προϋπολογισμών αυτών, πρέπει επίσης να υπομνησθεί, όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή στην

αιτιολογική σκέψη 1201 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι κάθε επιχείρηση παραμένει ελεύθερη να αποφασίσει αν θα ασκήσει ή όχι προσφυγή κατά των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας επί των πρωτότυπων φαρμάκων που κατέχουν οι εταιρίες πρωτότυπων φαρμάκων. Επιπλέον, αυτή η απόφαση άσκησης ή μη προσφυγής ή περάτωσης διαφοράς μέσω διακανονισμού δεν εμποδίζει, καταρχήν, άλλες επιχειρήσεις να αποφασίσουν να αμφισβητήσουν τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

252 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι, για τους σκοπούς του συμβιβασμού του δικαίου των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και του δικαίου του ανταγωνισμού στο συγκεκριμένο πλαίσιο της σύναψης συμφωνιών διακανονισμού μεταξύ των μερών σε διαφορά σχετική με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, πρέπει να βρεθεί το σημείο ισορροπίας μεταξύ, αφενός, της αναγκαιότητας να μπορούν οι επιχειρήσεις να συνάπτουν διακανονισμούς των οποίων η ανάπτυξη είναι προς όφελος του κοινωνικού συνόλου και, αφετέρου, της αναγκαιότητας πρόληψης του κινδύνου χρησιμοποίησης των συμφωνιών διακανονισμού για σκοπούς καταστρατήγησης, αντίθετης προς το δίκαιο του ανταγωνισμού, με αποτέλεσμα τη διατήρηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας χωρίς κανένα κύρος και, ιδίως στον τομέα των φαρμάκων, αδικαιολόγητη οικονομική επιβάρυνση για τους δημόσιους προϋπολογισμούς.

4) Επί του συμβιβασμού μεταξύ των συμφωνιών διακανονισμού σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας και του δικαίου του ανταγωνισμού

253 Υπενθυμίζεται ότι η προσφυγή σε διακανονισμό διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν απαλλάσσει τα μέρη από την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, Bayer και Maschinenfabrik Hennecke, 65/86, EU:C:1988:448, σκέψη 15, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 118· βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 1985, BAT Cigaretten-Fabriken κατά Επιτροπής, 35/83, EU:C:1985:32, σκέψη 33· βλ., επίσης, σημείο 204 των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας καθώς και σημείο 237 των κατευθυντήριων γραμμών του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας).

254 Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε, ειδικότερα, ότι ρήτρα μη αμφισβήτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας, ακόμη και όταν έχει τεθεί σε συμφωνία με στόχο τον τερματισμό διαφοράς εκκρεμούσας ενώπιον δικαστηρίου, μπορεί, λαμβανομένου υπόψη του νομικού και οικονομικού πλαισίου, να περιορίζει τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, Bayer και Maschinenfabrik Hennecke, 65/86, EU:C:1988:448, σκέψεις 14 έως 16).

255 Επομένως, πρέπει να προσδιοριστούν τα κρίσιμα στοιχεία τα οποία καθιστούν εφικτή τη διαπίστωση του εξ αντικειμένου περιοριστικού χαρακτήρα του ανταγωνισμού ρήτρας μη αμφισβήτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας και, ευρύτερα συμφωνίας διακανονισμού σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, με την υπόμνηση ότι ο καθορισμός της ύπαρξης περιορισμού ως εκ του αντικειμένου προϋποθέτει την εξέταση του περιεχομένου της επίμαχης συμφωνίας, των σκοπών που αυτή επιδιώκει και του οικονομικού και οικονομικού πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται (βλ. σκέψη 221 ανωτέρω).

256 Προκαταρκτικώς, πρέπει να επισημανθεί ότι συμφωνία διακανονισμού ένδικης διαφοράς αφορώσας διπλώματα ευρεσιτεχνίας ενδέχεται να μην έχει καμία αρνητική συνέπεια στον ανταγωνισμό. Τέτοια περίπτωση συντρέχει, παραδείγματος χάριν, όταν τα μέρη συμφωνήσουν ως προς το ότι το κρίσιμο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν είναι έγκυρο και προβλέψουν, ως εκ τούτου, την άμεση είσοδο της εταιρίας παραγωγής γενοσήμων στην αγορά.

257 Εν προκειμένω, οι επίμαχες συμφωνίες δεν εμπίπτουν στην κατηγορία αυτή, καθόσον περιέχουν ρήτρες περί μη αμφισβήτησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και περί μη εμπορίας προϊόντων, οι οποίες έχουν, αφ' εαυτών, περιοριστικό για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, η ρήτρα περί μη αμφισβήτησης βλάπτει το δημόσιο συμφέρον για άρση κάθε εμποδίου στην οικονομική δραστηριότητα το οποίο θα μπορούσε να προκύψει από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που χορηγήθηκε

- κακώς (πρβλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, Windsurfing International κατά Επιτροπής, 193/83, EU:C:1986:75, σκέψη 92), η δε ρήτρα περί μη εμπορίας συνεπάγεται τον αποκλεισμό από την αγορά ενός εκ των ανταγωνιστών του δικαιούχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 258 Εντούτοις, η πρόβλεψη τέτοιων ρητρών μπορεί να είναι θεμιτή, αλλά μόνο στον βαθμό που βασίζεται στην αναγνώριση από τα μέρη του κύρους του κρίσιμου διπλώματος ευρεσιτεχνίας (και, παρεπόμενα, του χαρακτήρα των οικείων γενοσήμων προϊόντων ως προσβαλλόντων τα δικαιώματα από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας).
- 259 Ειδικότερα, αφενός, οι ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης είναι αναγκαίες για τον φιλικό διακανονισμό ορισμένων ένδικων διαφορών σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Εάν οι διάδικοι δεν είχαν τη δυνατότητα να κάνουν χρήση τέτοιων ρητρών, ο διακανονισμός της ένδικης διαφοράς θα έχανε κάθε ενδιαφέρον για τις διαφορές στις οποίες τα δύο μέρη συμφωνούν επί του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί συναφώς ότι η Επιτροπή επισήμανε, στο σημείο 209 των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, ότι «[ε]ίναι δεδομένο ότι στις συμφωνίες [διακανονισμού] τα μέρη συμφωνούν ότι δεν θα αμφισβητήσουν εκ των υστέρων τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας που καλύπτονται από τη συμφωνία [δεδομένου ότι] ο ίδιος ο σκοπός της συμφωνίας είναι η διευθέτηση υπάρχουσας διαφοράς ή/και η αποφυγή μελλοντικών διαφορών». Πάντως, είναι εξίσου αναγκαίο, για την επίτευξη του σκοπού αυτού, να συμφωνήσουν τα μέρη ότι δεν θα επιτρέπεται η εμπορία κανενός προϊόντος το οποίο προσβάλλει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.
- 260 Αφετέρου, η συμπερίληψη ρητρών μη εμπορίας περιορίζεται, εν μέρει, στην αντιμετώπιση των προϋφιστάμενων νομικών συνεπειών διπλώματος ευρεσιτεχνίας του οποίου το κύρος αναγνωρίζουν, ρητώς ή σιωπηρώς, τα μέρη. Συγκεκριμένα, συνέπεια του διπλώματος ευρεσιτεχνίας είναι, κατά κανόνα, να εμποδίζει, προς όφελος του δικαιούχου του, την εμπορία από ανταγωνιστές του προϊόντος που αποτελεί αντικείμενο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή του προϊόντος που αποκτάται από τη μέθοδο που αποτελεί αντικείμενο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 234 ανωτέρω). Όταν, όμως, δέχεται ρήτρα μη εμπορίας, η εταιρία γενοσήμων δεσμεύεται να μην πωλεί προϊόντα τα οποία μπορούν να προσβάλλουν το επίμαχο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Η ρήτρα αυτή, καίτοι περιορίζεται στο πεδίο εφαρμογής του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, μπορεί τότε να θεωρηθεί ότι αναπαράγει, κατ' ουσίαν, τις συνέπειες του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας, στο μέτρο που στηρίζεται στην αναγνώριση του κύρους του. Όσον αφορά ρήτρες μη αμφισβήτησης, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν μπορεί να έχει την έννοια ότι εξασφαλίζει προστασία κατά των αμφισβητήσεων του κύρους διπλώματος ευρεσιτεχνίας (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, Windsurfing International κατά Επιτροπής, 193/83, EU:C:1986:75, σκέψη 92). Επομένως, τα αποτελέσματα των ρητρών αυτών δεν συγχέονται με τα αποτελέσματα του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Εντούτοις, όταν ρήτρα μη αμφισβήτησης θεσπίζεται στο πλαίσιο συμφωνίας διακανονισμού πραγματικής ένδικης διαφοράς στην οποία ο ανταγωνιστής είχε ήδη την ευκαιρία να αμφισβητήσει το κύρος του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας και αναγνωρίζει τελικώς το κύρος αυτό, τέτοια ρήτρα δεν μπορεί να θεωρηθεί, σε τέτοιο πλαίσιο, ότι θίγει το δημόσιο συμφέρον για άρση κάθε εμποδίου στην οικονομική δραστηριότητα που θα μπορούσε να προκύψει από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που χορηγήθηκε κακώς (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω).
- 261 Η ίδια η Επιτροπή επισήμανε, στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας είναι εν γένει εγγενείς σε κάθε διακανονισμό. Συγκεκριμένα, εκτίμησε ότι «δεν είναι πιθανό ότι διακανονισμός ο οποίος συνήφθη στο πλαίσιο ένδικης ή άλλης διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, βάσει της εκτίμησης από κάθε μέρος της διαφοράς την οποία αντιμετωπίζει, θα συνιστά παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού, έστω και αν η συμφωνία προβλέπει την υποχρέωση της εταιρίας γενοσήμων να απέχει από τη χρήση της καλυπτόμενης από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας εφεύρεσης καθ' όλη τη διάρκεια της προστασίας αυτού (για παράδειγμα, με ρήτρα μη εμπορίας) ή/και να μην αμφισβητήσει το επίμαχο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ενώπιον των δικαστηρίων (για παράδειγμα, με ρήτρα μη αμφισβήτησης)» (αιτιολογική σκέψη 1136 της προσβαλλόμενης απόφασης).

- 262 Επομένως, η ύπαρξη και μόνο, στις συμφωνίες διακανονισμού, ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης των οποίων το περιεχόμενο περιορίζεται σε εκείνο του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας δεν οδηγεί, παρά το γεγονός ότι οι ρήτρες αυτές έχουν, αφ' εαυτών, περιοριστικό χαρακτήρα (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω), σε διαπίστωση ότι υφίσταται περιορισμός του ανταγωνισμού αρκούντως επιζήμιος ώστε να χαρακτηριστεί περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, όταν οι συμφωνίες αυτές στηρίζονται στην αναγνώριση από τα μέρη του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (και, παρεπόμενα, του χαρακτήρα των οικείων γενοσήμων προϊόντων ως προσβαλλόντων τα δικαιώματα που απορρέουν από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας).
- 263 Η πρόβλεψη ρητρών περί μη εμπορίας και περί μη αμφισβήτησης, το περιεχόμενο των οποίων περιορίζεται στο κρίσιμο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι, αντιθέτως, προβληματική όταν είναι προφανές ότι η εκ μέρους της εταιρίας παραγωγής γενοσήμων συνομολόγηση των ρητρών αυτών δεν στηρίζεται στην εκ μέρους της αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, «παρότι οι περιεχόμενοι στη συμφωνία περιορισμοί στην εμπορική αυτονομία της εταιρίας παραγωγής γενοσήμων δεν βαίνουν πέραν του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, συνιστούν παράβαση του άρθρου 101 [ΣΛΕΕ], όταν οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να δικαιολογηθούν και δεν προκύπτουν από την εκ μέρους των μερών αξιολόγηση του βασίμου του ίδιου του αποκλειστικού δικαιώματος» (αιτιολογική σκέψη 1137 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 264 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η ύπαρξη «αντίστροφης πληρωμής», δηλαδή πληρωμής από την εταιρία παραγωγής πρωτοτύπων φαρμάκων στην εταιρία παραγωγής γενοσήμων, είναι διπλά ύποπτη στο πλαίσιο συμφωνίας διακανονισμού. Πράγματι, πρώτον, υπενθυμίζεται ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αποσκοπεί στην ανταμοιβή της δημιουργικής προσπάθειας του εφευρέτη, παρέχοντάς του τη δυνατότητα να αποκομίσει εύλογο κέρδος από την επένδυση (βλ. σκέψη 234 ανωτέρω) και ότι ένα έγκυρο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας πρέπει συνεπώς, κατ' αρχήν, να καθιστά δυνατή τη μεταβίβαση αξίας προς τον δικαιούχο του –παραδείγματος χάριν, μέσω συμφωνίας για παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης– και όχι το αντίστροφο. Δεύτερον, η ύπαρξη αντίστροφης πληρωμής δημιουργεί υπόνοιες ως προς το ότι η συμφωνία διακανονισμού βασίζεται στην αναγνώριση από τα συμβαλλόμενα στη συμφωνία μέρη του κύρους του κρίσιμου διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 265 Εντούτοις, από την ύπαρξη και μόνον αντίστροφης πληρωμής δεν είναι δυνατόν να συνάγεται η ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αντικειμένου. Πράγματι, δεν αποκλείεται να δικαιολογούνται ορισμένες αντίστροφες πληρωμές, όταν είναι εγγενείς στη συμφωνία για τον διακανονισμό της κρίσιμης διαφοράς (βλ. σκέψεις 277 έως 280 κατωτέρω). Αντιθέτως, σε περίπτωση που, κατά τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού, πραγματοποιείται μη δικαιολογημένη αντίστροφη πληρωμή, πρέπει να θεωρηθεί ότι με την πληρωμή αυτή παροτρύνεται η εταιρία παραγωγής γενοσήμων να συνομολογήσει ρήτρες περί μη εμπορίας και περί μη αμφισβήτησης και συνάγεται ότι υφίσταται περιορισμός ως εκ του αντικειμένου. Στην περίπτωση αυτή, οι περιορισμοί του ανταγωνισμού που επιφέρουν οι ρήτρες περί μη εμπορίας και περί μη αμφισβήτησης δεν συνδέονται πλέον με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και με τη συμφωνία διακανονισμού, αλλά εξηγούνται από την παροχή ενός πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο για την εταιρία παραγωγής γενοσήμων να εγκαταλείψει τις ανταγωνιστικές της προσπάθειες.
- 266 Σημειωτέον ότι, καίτοι ούτε η Επιτροπή ούτε ο δικαστής της Ένωσης, είναι αρμόδιοι να αποφαίνονται επί του κύρους διπλώματος ευρεσιτεχνίας, εντούτοις, τα εν λόγω όργανα μπορούν, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους και χωρίς να αποφανθούν επί του εγγενούς κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψεις 243 και 244 ανωτέρω), να διαπιστώσουν ότι συντρέχει ασυνήθης χρήση του, η οποία δεν συναρτάται με το ειδικό αντικείμενό του (πρβλ. αποφάσεις της 29ης Φεβρουαρίου 1968, Parke, Davis and Co., 24/67, EU:C:1968:11, σ. 689, και της 31ης Οκτωβρίου 1974, Centrafarm και de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, σκέψεις 7 και 8· βλ. επίσης, κατ' αναλογία, αποφάσεις της 6ης Απριλίου 1995, RTE και ITP κατά Επιτροπής, C-241/91 P και C-242/91 P, EU:C:1995:98, σκέψη 50, και της 4ης Οκτωβρίου 2011, Football Association Premier League κ.λπ., C-403/08 και C-429/08, EU:C:2011:631, σκέψεις 104 έως 106).

- 267 Η παρότρυνση ενός ανταγωνιστή να αποδεχθεί ρήτρες περί μη εμπορίας και περί μη αμφισβήτησης, κατά την περιγραφείσα ανωτέρω, στη σκέψη 265, έννοια, ή το επακόλουθό της, δηλαδή η κατόπιν παρότρυνσης συνομολόγηση τέτοιων ρητρών, συνιστούν ασυνήθη χρήση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 268 Όπως ορθώς ανέφερε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1137 της προσβαλλόμενης απόφασης, «το δίκαιο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας δεν προβλέπει δικαίωμα πληρωμής προς τους πραγματικούς ή δυνητικούς ανταγωνιστές προκειμένου αυτοί να παραμείνουν εκτός αγοράς ή να μην αμφισβητήσουν ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας πριν από την είσοδο στην αγορά». Ομοίως, πάντοτε κατά την Επιτροπή, «οι δικαιούχοι διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας δεν επιτρέπεται να πληρώνουν εταιρίες παραγωγής γενοσήμων για να τις κρατήσουν εκτός αγοράς και για να μειώσουν τον κίνδυνο λόγω του ανταγωνισμού, είτε αυτό συμβαίνει στο πλαίσιο συμφωνίας διακανονισμού για δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είτε με άλλο μέσο» (αιτιολογική σκέψη 1141 της προσβαλλόμενης απόφασης). Τέλος, η Επιτροπή ορθώς προσέθεσε ότι «η πληρωμή προς τους δυνητικούς ανταγωνιστές ή η με άλλον τρόπο παρότρυνσή τους προκειμένου αυτοί να παραμείνουν εκτός αγοράς δεν περιλαμβάν[ανόταν] σε κανένα σχετικό με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας δικαίωμα και δεν αντιστοιχ[ούσε] σε κανένα από τα μέσα που προβλέπονται στο δίκαιο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τη μη προσβολή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας» (αιτιολογική σκέψη 1194 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 269 Οσάκις διαπιστώνεται η παροχή κινήτρου, τα μέρη δεν μπορούν πλέον να προβάλουν την εκ μέρους τους αναγνώριση, στο πλαίσιο της συμφωνίας διακανονισμού, του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Το γεγονός ότι το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας επιβεβαιώνεται από δικαστική ή διοικητική αρχή δεν ασκεί επιρροή συναφώς.
- 270 Επομένως, η παροχή κινήτρου, και όχι η εκ μέρους των συμβαλλόμενων στη συμφωνία διακανονισμού μερών αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, είναι εκείνη που πρέπει να θεωρηθεί η πραγματική αιτία των περιορισμών στον ανταγωνισμό τους οποίους εισάγουν οι ρήτρες περί μη εμπορίας και περί μη αμφισβήτησης (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω), οι οποίες, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή είναι παντελώς αθέμιτες, είναι επιζήμιες για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού σε τέτοιον βαθμό ώστε να μπορεί να γίνει δεκτό ότι υφίσταται περιορισμός ως εκ του αντικειμένου.
- 271 Δεδομένης της παροχής κινήτρου, οι επίμαχες συμφωνίες πρέπει επομένως να θεωρηθούν συμφωνίες αποκλεισμού από την αγορά, με τις οποίες οι παραμένοντες αποζημιώνουν τους αποχωρούντες. Τέτοιες συμφωνίες συνιστούν στην πραγματικότητα εξαγορά του ανταγωνισμού και πρέπει συνεπώς να χαρακτηρίζονται περιορισμοί του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, όπως προκύπτει από την απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008, Beef Industry Development Society και Barry Brothers (C-209/07, EU:C:2008:643, σκέψεις 8 και 31 έως 34), και από τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα V. Trstenjak στην υπόθεση Beef Industry Development Society και Barry Brothers (C-209/07, EU:C:2008:467, σημείο 75), που παρατίθενται, μεταξύ άλλων, στις αιτιολογικές σκέψεις 1139 και 1140 της προσβαλλόμενης απόφασης. Επιπλέον, ο αποκλεισμός των ανταγωνιστών από την αγορά αποτελεί ακραία μορφή κατανομής της αγοράς και περιορισμού της παραγωγής (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 435) η οποία, σε ένα πλαίσιο όπως αυτό των επίμαχων συμφωνιών, είναι ακόμη πιο επιζήμια δεδομένου ότι οι αποκλεισόμενες εταιρίες είναι εταιρίες παραγωγής γενοσήμων, η είσοδος των οποίων στην αγορά ευνοεί, καταρχήν, τον ανταγωνισμό και εξυπηρετεί εξάλλου το γενικό συμφέρον να εξασφαλισθεί υγειονομική περίθαλψη με χαμηλό κόστος. Τέλος, στις επίμαχες συμφωνίες, ο αποκλεισμός αυτός εντείνεται από την αδυναμία της εταιρίας παραγωγής γενοσήμων να προσβάλει το επίμαχο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.
- 272 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι, στο πλαίσιο των συμφωνιών διακανονισμού των διαφορών σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, η διαπίστωση ως εκ του αντικειμένου περιορισμού του ανταγωνισμού προϋποθέτει ότι η συμφωνία διακανονισμού παρέχει κίνητρο στην εταιρία γενοσήμων και, ταυτόχρονα, περιορίζει, ως επακόλουθο, τις προσπάθειές της να ανταγωνισθεί την εταιρία παραγωγής πρωτότυπων φαρμάκων. Οσάκις πληρούνται οι δύο αυτές προϋποθέσεις, επιβάλλεται η

διαπίστωση ότι συντρέχει περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, λόγω του επιζήμιου για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού χαρακτήρα που έχει η κατ' αυτόν τον τρόπο συναφθείσα συμφωνία.

- 273 Επομένως, παρουσία συμφωνίας διακανονισμού σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας η οποία περιλαμβάνει ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης των οποίων ο εγγενώς περιοριστικός χαρακτήρας (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω) δεν αμφισβητήθηκε βασίμως, η ύπαρξη παροχής κινήτρου προς την εταιρία γενοσήμων ώστε να δεχθεί τις ρήτρες αυτές οδηγεί στη διαπίστωση περιορισμού ως εκ του αντικειμένου, και τούτο παρότι υπάρχει πραγματική ένδικη διαφορά, παρότι η συμφωνία διακανονισμού περιλαμβάνει ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης των οποίων το περιεχόμενο δεν υπερβαίνει αυτό του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, και παρότι το εν λόγω δίπλωμα ευρεσιτεχνίας θα μπορούσε λαμβανομένων υπόψη, ειδικότερα, των αποφάσεων που λαμβάνουν οι αρμόδιες διοικητικές αρχές ή τα αρμόδια δικαστήρια, να θεωρηθεί εύλογα έγκυρο από τα μέρη της συμφωνίας κατά τον χρόνο έγκρισής αυτής.
- 274 Πάντως, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή ορθώς εξέτασε αν οι επίμαχες συμφωνίες περιλάμβαναν μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων στην εταιρία γενοσήμων η οποία συνιστούσε «σημαντική» παροχή κινήτρου, ήτοι μπορούσε να οδηγήσει την εταιρία γενοσήμων να δεχθεί τους όρους μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, ώστε να διαπιστώσει, εφόσον υπήρχε τέτοια παροχή κινήτρου, την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 275 Επομένως, εφαρμόζοντας το κριτήριο της παροχής κινήτρου, με σκοπό τη διάκριση των συμφωνιών διακανονισμού που συνιστούν εξ αντικειμένου περιορισμούς από εκείνες που δεν συνιστούν τέτοιους περιορισμούς, κριτήριο το οποίο θα καλείται κατωτέρω κριτήριο «της παροχής κινήτρου» ή του «πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο», η Επιτροπή δεν υπέπεσε, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, σε πλάνη περί το δίκαιο στην απόφασή της.
- 276 Τέτοια πλάνη περί το δίκαιο δεν μπορεί εξάλλου να συναχθεί από δήθεν μη συνεκτίμηση του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται οι επίμαχες συμφωνίες (βλ., σχετικά με την έννοια του πλαισίου, απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 53), δεδομένου ότι προκύπτει επίσης από την προεκτεθείσα συλλογιστική ότι το κριτήριο της παροχής κινήτρου στηρίζεται σε ανάλυση του περιεχομένου των επίμαχων συμφωνιών όχι μόνον ως προς τον δεδηλωμένο σκοπό τους, ο οποίος είναι ο φιλικός διακανονισμός των ένδικων διαφορών σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, αλλά και ως προς το ειδικό πλαίσιο τους το οποίο χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη, στον φαρμακευτικό τομέα, διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τα οποία συνιστούν αποκλειστικά δικαιώματα που τεκμαίρονται ότι είναι έγκυρα και των οποίων η κατοχή έχει κατά κανόνα ως συνέπεια να τίθενται οι ανταγωνιστές εκτός αγοράς (βλ. σκέψη 234 ανωτέρω). Το πλαίσιο εντός του οποίου συνήφθησαν οι επίμαχες συμφωνίες ελήφθη υπόψη από την Επιτροπή, εν προκειμένω, κατά μείζονα δε λόγο δεδομένου ότι αυτή κατέδειξε, για καθεμία εξ αυτών, ότι η επίμαχη εταιρία γενοσήμων ήταν δυνητικός ανταγωνιστής της Servier, ήτοι είχε πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου στην αγορά (βλ. σκέψεις 317 κ. επ. κατωτέρω). Προκειμένου να συμπληρωθεί η απάντηση που θα δοθεί στον λόγο ακυρώσεως που αντλείται από πλάνη περί το δίκαιο στην οποία εικάζεται ότι υπέπεσε η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη περιορισμού ως εκ αντικειμένου, και να εξεταστεί, εν συνεχεία αν, για κάθε συμφωνία, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη εκτίμησης, πρέπει επίσης να διευκρινιστούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να διαπιστωθεί η ύπαρξη παροχής κινήτρου.

5) Επί της παροχής κινήτρου

- 277 Προκειμένου να καθοριστεί αν μια αντίστροφη πληρωμή, ήτοι μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων, συνιστά ή όχι παροχή κινήτρου για την αποδοχή των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας, πρέπει να εξεταστεί αν, λαμβανομένων υπόψη της φύσης και του δικαιολογητικού λόγου της, καλύπτει κόστος εγγενές στη συμφωνία

διακανονισμού της διαφοράς. Επομένως, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή ορθώς εξέτασε αν η μεταβίβαση αξίας αντιστοιχούσε στα ειδικό κόστος του διακανονισμού με το οποίο επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων (αιτιολογικές σκέψεις 1333 κ. επ., 1461 κ. επ., 1592 κ. επ. και 1969 κ. επ. της προσβαλλόμενης απόφασης).

278 Στην περίπτωση που η αντίστροφη πληρωμή η οποία προβλέπεται σε συμφωνία διακανονισμού περιέχουσα περιοριστικές του ανταγωνισμού ρήτρες στοχεύει στην αντιστάθμιση του κόστους που συνεπάγεται ο διακανονισμός με το οποίο επιβαρύνεται η εταιρία γενοσήμων, η πληρωμή αυτή δεν μπορεί καταρχήν να θεωρηθεί ότι παρέχει κίνητρο. Συγκεκριμένα, επειδή είναι εγγενές στον διακανονισμό, το κόστος αυτό συνεπάγεται ότι, ως τέτοιο, βασίζεται στην αναγνώριση του κύρους των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας την οποία επιδιώκει να κατοχυρώσει ο διακανονισμός αυτός θέτοντας τέλος στην αμφισβήτηση του κύρους αυτού και στη δυνητική προσβολή των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τέτοια αντίστροφη πληρωμή δημιουργεί υπόνοιες ως προς το ότι η συμφωνία διακανονισμού βασίζεται στην αναγνώριση από τα συμβαλλόμενα στη συμφωνία μέρη του κύρους του κρίσιμου διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψεις 264 και 265 ανωτέρω). Η διαπίστωση της ύπαρξης παροχής κινήτρου και περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου δεν αποκλείεται, παρ' όλα αυτά, στην περίπτωση αυτή. Προϋποθέτει, εντούτοις, ότι η Επιτροπή αποδεικνύει ότι τα ποσά που αντιστοιχούν στο συγκεκριμένο εγγενές κόστος του διακανονισμού, έστω και αν καθορίστηκαν και υπολογίστηκαν με ακρίβεια από τα μέρη του διακανονισμού, είναι υπερβολικά (πρβλ. αιτιολογικές σκέψεις 1338, 1465, 1600 και 1973 της προσβαλλόμενης απόφασης). Συγκεκριμένα, μια τέτοια δυσαναλογία θα ήρε τον εγγενή χαρακτήρα του κόστους στη συμφωνία διακανονισμού και, ως εκ τούτου, θα εμπόδιζε να συναχθεί, από την επιστροφή του κόστους αυτού, το συμπέρασμα ότι η επίμαχη συμφωνία διακανονισμού στηρίζεται στην αναγνώριση του κύρους των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

279 Όπως αναγνώρισαν οι προσφεύγουσες και η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, μπορεί να θεωρηθεί ότι το εγγενές στον διακανονισμό της διαφοράς κόστος καλύπτει, μεταξύ άλλων, τα δικαστικά έξοδα με τα οποία επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της με την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων. Συγκεκριμένα, τα έξοδα αυτά πραγματοποιήθηκαν μόνο για τους σκοπούς της σχετικής με το κύρος ή την προσβολή των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας διαφοράς, στον τερματισμό της οποίας σκοπεύει ακριβώς ο διακανονισμός βάσει συμφωνίας η οποία αναγνωρίζει το κύρος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Επομένως, η ανάληψη των εξόδων αυτών συνδέεται άμεσα με έναν τέτοιο διακανονισμό. Ως εκ τούτου, όταν τα ποσά των δικαστικών εξόδων της εταιρίας γενοσήμων καθορίζονται από τα μέρη του διακανονισμού, η Επιτροπή μπορεί να διαπιστώσει ότι είχαν χαρακτήρα κινήτρου μόνον εφόσον αποδείξει ότι ήταν υπερβολικά. Συναφώς, πρέπει να θεωρηθούν υπερβολικά τα ποσά τα οποία αντιστοιχούν σε δικαστικά έξοδα των οποίων ο αντικειμενικά αναγκαίος χαρακτήρας για τη διεξαγωγή της επίμαχης διαδικασίας, λαμβανομένων επίσης υπόψη της δυσκολίας των εξεταζόμενων νομικών και πραγματικών ζητημάτων καθώς και του οικονομικού συμφέροντος που εμφανίζει η διαφορά για την εταιρία γενοσήμων, δεν διαπιστώνεται βάσει συγκεκριμένων και αναλυτικών εγγράφων.

280 Αντιθέτως, ορισμένα έξοδα τα οποία επιβαρύνουν την εταιρία γενοσήμων είναι, a priori, υπερβολικά ξένα προς τη διαφορά και τον διακανονισμό της ώστε να μπορούν να θεωρηθούν εγγενή στον διακανονισμό διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Πρόκειται, για παράδειγμα, για τα έξοδα παρασκευής των προϊόντων που προσβάλλουν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τα οποία αντιστοιχούν στην αξία του αποθέματος των εν λόγω προϊόντων, καθώς και για τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης τα οποία πραγματοποιήθηκαν για την τελειοποίηση των προϊόντων αυτών. Συγκεκριμένα, τέτοιο κόστος και έξοδα πραγματοποιούνται a priori ανεξάρτητα από την εμφάνιση διαφορών και τον διακανονισμό τους και δεν συνεπάγονται ζημίες λόγω του διακανονισμού αυτού, όπως επιβεβαιώνεται ειδικότερα από το γεγονός ότι τα επίμαχα προϊόντα πωλούνται συχνά, παρά την απαγόρευση εμπορίας τους βάσει της συμφωνίας διακανονισμού, σε αγορές μη καλυπτόμενες από την εν λόγω συμφωνία και ότι οι αντίστοιχες έρευνες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την τελειοποίηση άλλων προϊόντων. Το ίδιο ισχύει για τα ποσά που πρέπει να καταβάλει η εταιρία γενοσήμων σε τρίτους λόγω συμβατικών δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν εκτός της διαφοράς (για παράδειγμα, συμβάσεις

προμήθειας). Συγκεκριμένα, τα έξοδα καταγγελίας συμβάσεων συναφθεισών με τρίτους ή αποζημίωσης των τρίτων αυτών επιβάλλονται από τις επίμαχες συμβάσεις ή σε άμεση σχέση με τις συμβάσεις αυτές, οι οποίες συνήφθησαν, εξάλλου, από την οικεία εταιρία γενοσήμων ανεξάρτητα από κάθε ένδικη διαφορά με την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων ή τον διακανονισμό αυτής. Επομένως, απόκειται στα μέρη της συμφωνίας, εφόσον επιθυμούν να μην χαρακτηριστεί η πληρωμή των εξόδων αυτών ως παροχή κινήτρου και ως ένδειξη της ύπαρξης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, να καταδείξουν ότι αυτά είναι εγγενή στη διαφορά ή στον διακανονισμό της και να δικαιολογήσουν το ποσό τους. Για τον ίδιο σκοπό, τα μέρη θα μπορούσαν επίσης να στηριχθούν στο επουσιώδες ποσό της επιστροφής των εξόδων αυτών τα οποία, a priori, δεν είναι εγγενή στον διακανονισμό της διαφοράς και, επομένως, δεν επαρκούν για να συνιστούν σημαντική παροχή κινήτρου αποδοχής των περιοριστικών του ανταγωνισμού ρητρών που προβλέπονται στη συμφωνία διακανονισμού (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 360).

281 Επίσης, για την ολοκλήρωση της ανάλυσης της πλάνης περί το δίκαιο στην οποία φέρεται να υπέπεσε η Επιτροπή δεχόμενη την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, πρέπει να εξεταστούν τρία δευτερεύοντα επιχειρήματα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα, και τα οποία αντλούνται από τη δυνατότητα εφαρμογής στις επίμαχες συμφωνίες της θεωρίας των δευτερευόντων περιορισμών, τις συνέπειες του αμερικανικού δικαίου στην επίλυση της διαφοράς και τα αμφίβολα αποτελέσματα που έχουν οι συμφωνίες διακανονισμού σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

6) Επί της δυνατότητας εφαρμογής της θεωρίας των δευτερευόντων περιορισμών στις συμφωνίες διακανονισμού

282 Οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα υποστηρίζουν ότι, λόγω του θεμιτού σκοπού των συμφωνιών διακανονισμού των σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών, η Επιτροπή όφειλε να είχε εφαρμόσει το κριτήριο της αντικειμενικής αναγκαιότητας, κατά το οποίο μια συμφωνία μπορεί να μην υπόκειται στην εφαρμογή του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ όταν εξυπηρετεί θεμιτό σκοπό και οι περιορισμοί του ανταγωνισμού που επιβάλλει είναι αντικειμενικά αναγκαίοι και ανάλογοι.

283 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι προσφεύγουσες δεν προέβαλαν την εφαρμογή της θεωρίας των δευτερευόντων περιορισμών κατά τη διοικητική διαδικασία και ότι αυτή δεν μνημονεύεται στην προσβαλλόμενη απόφαση.

284 Από τη νομολογία προκύπτει ότι, εάν συγκεκριμένη πράξη ή δραστηριότητα δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της αρχής της απαγόρευσης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, λόγω του ουδέτερου ή θετικού αποτελέσματός της στον ανταγωνισμό, τότε ο περιορισμός της εμπορικής αυτονομίας ενός ή περισσοτέρων από τους μετέχοντες στην εν λόγω πράξη ή δραστηριότητα δεν εμπίπτει επίσης στο πεδίο εφαρμογής της ανωτέρω αρχής της απαγόρευσης, εφόσον είναι αντικειμενικά αναγκαίος για την υλοποίηση της πράξης ή της δραστηριότητας αυτής και ανάλογος με τους σκοπούς που αυτή επιδιώκει (βλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 89 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Συγκεκριμένα, όταν δεν είναι δυνατόν να αποσυνδεθεί ένας τέτοιος περιορισμός, ο οποίος χαρακτηρίζεται δευτερεύων περιορισμός, από την κύρια πράξη ή δραστηριότητα χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ύπαρξη και το αντικείμενό τους, τότε η συμβατότητα του περιορισμού αυτού προς το άρθρο 101 ΣΛΕΕ πρέπει να εκτιμάται από κοινού με τη συμβατότητα της κύριας πράξης ή δραστηριότητας της οποίας αποτελεί παρεπόμενο, ακόμη και αν, εξεταζόμενος αυτοτελώς, ένας τέτοιος περιορισμός θα μπορούσε, εκ πρώτης όψεως, να φαίνεται ότι εμπίπτει στο πεδίο της απαγόρευσης του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 90).

- 285 Η Επιτροπή διατείνεται ότι η προϋπόθεση για την εφαρμογή του κριτηρίου της αντικειμενικής αναγκαιότητας δεν πληρούται, δεδομένου ότι ένας διακανονισμός διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν μπορεί, καταρχήν, να χαρακτηριστεί πράξη η οποία δεν παράγει αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα λόγω του ουδέτερου ή θετικού αποτελέσματός της στον ανταγωνισμό. Βεβαίως, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι ο διακανονισμός διαφοράς δεν απαλλάσσει τα μέρη από την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ουδεμία διάκριση γίνεται μεταξύ των συμφωνιών που έχουν ως αντικείμενο τον τερματισμό διαφοράς και εκείνων που επιδιώκουν άλλους σκοπούς (βλ. σκέψη 253 ανωτέρω). Εντούτοις, όπως ορθώς υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα, η νομολογία δεν αποκλείει να μην εμπίπτει μια συμφωνία διακανονισμού διαφοράς στην αρχή της προβλεπόμενης στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ απαγόρευσης λόγω του ουδέτερου ή θετικού αποτελέσματός της στον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή του κριτηρίου της αντικειμενικής αναγκαιότητας σε συγκεκριμένη περίπτωση προϋποθέτει να μην έχει η κύρια πράξη ή δραστηριότητα χαρακτήρα αντίθετο προς τον ανταγωνισμό λόγω του ουδέτερου ή θετικού αποτελέσματός της στον ανταγωνισμό, αλλά δεν επιβάλλει να μην έχει η κύρια πράξη ή δραστηριότητα, εκ φύσεως και ανεξαρτήτως των περιστάσεων κάθε περίπτωσης, χαρακτήρα αντίθετο προς τον ανταγωνισμό. Εξάλλου, στη νομολογία υπενθυμίζεται ότι η εξέταση της κύριας πράξης ή δραστηριότητας δεν μπορεί να πραγματοποιείται *in abstracto*, αλλά είναι συνάρτηση των ρητρών ή των δευτερευόντων περιορισμών κάθε περίπτωσης (πρβλ. αποφάσεις της 28ης Ιανουαρίου 1986, *Pronuptia de Paris*, 161/84, EU:C:1986:41, σκέψη 14 της 15ης Δεκεμβρίου 1994, *DLG*, C-250/92, EU:C:1994:413, σκέψη 31, και της 12ης Δεκεμβρίου 1995, *Oude Luttikhuis κ.λπ.*, C-399/93, EU:C:1995:434, σκέψεις 12 έως 14). Επιπλέον, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι πολλές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης παροτρύνουν τον φιλικό διακανονισμό των διαφορών (βλ. σκέψεις 247 έως 250 ανωτέρω).
- 286 Επιπροσθέτως, η Επιτροπή δεν μπορεί να επικαλεστεί την απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, *Bayer και Maschinenfabrik Hennecke* (65/86, EU:C:1988:448), για να αποκλείσει καταρχήν κάθε δυνατότητα εφαρμογής της θεωρίας των δευτερευόντων περιορισμών στον διακανονισμό των διαφορών. Συγκεκριμένα, καίτοι από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι το Δικαστήριο αρνήθηκε να ακολουθήσει τη συλλογιστική της Επιτροπής να θεωρηθεί μια ρήτρα μη αμφισβήτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας τεθείσα σε συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συμβατή με το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, όταν πληρούνται μερικές προϋποθέσεις, και διευκρίνισε ότι στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ δεν γίνεται καμία διάκριση μεταξύ των συμφωνιών που έχουν ως αντικείμενο να τερματιστεί μια διαφορά και εκείνων που επιδιώκουν άλλους σκοπούς, εντούτοις το Δικαστήριο δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο συμφωνία διακανονισμού διαφοράς η οποία περιέχει ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας να μπορεί, ανάλογα με το νομικό και οικονομικό πλαίσιο, να μην περιορίζει τον ανταγωνισμό (απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, *Bayer και Maschinenfabrik Hennecke*, 65/86, EU:C:1988:448, σκέψη 21). Εξάλλου, η απόφαση αυτή δεν εκδόθηκε στο πλαίσιο του διακανονισμού διαφοράς, αλλά στο πλαίσιο συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.
- 287 Καίτοι συμφωνία διακανονισμού διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας η οποία έχει ουδέτερο ή θετικό αποτέλεσμα στον ανταγωνισμό δεν μπορεί καταρχήν να αποκλειστεί από το πεδίο εφαρμογής της θεωρίας των δευτερευόντων αποκλεισμών, πρέπει εντούτοις να εξεταστεί το περιεχόμενο του δευτερεύοντος αποκλεισμού του ανταγωνισμού, κάτι το οποίο συνεπάγεται διττή εξέταση. Συγκεκριμένα, πρέπει να εξεταστεί, αφενός, αν ο περιορισμός είναι αντικειμενικά αναγκαίος για την πραγματοποίηση της κύριας πράξης ή δραστηριότητας και, αφετέρου, αν είναι ανάλογος προς αυτή (αποφάσεις της 18ης Σεπτεμβρίου 2001, *M6 κ.λπ. κατά Επιτροπής*, T-112/99, EU:T:2001:215, σκέψη 106, και της 29ης Ιουνίου 2012, *E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής*, T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 64).
- 288 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, κατά τη νομολογία, πρέπει να εξεταστεί αν η πραγματοποίηση της πράξης ή της δραστηριότητας αυτής θα ήταν αδύνατη χωρίς τον επίμαχο περιορισμό. Επομένως, το γεγονός ότι η έλλειψη του επίμαχου περιορισμού απλώς θα δυσχέραινε την υλοποίηση της εν λόγω πράξης ή δραστηριότητας, ήτοι θα την έκανε λιγότερο επικερδή, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δίνει στον εν λόγω περιορισμό τον χαρακτήρα του αντικειμενικώς αναγκαίου που απαιτείται για να

μπορέσει να χαρακτηριστεί ως παρεπόμενος. Πράγματι, μια τέτοια ερμηνεία θα οδηγούσε στη διεύρυνση της έννοιας αυτής, ώστε να περιλαμβάνει περιορισμούς που δεν είναι απολύτως αναγκαίοι για την υλοποίηση της κύριας πράξης ή δραστηριότητας. Το αποτέλεσμα αυτό θα έθιγε την πρακτική αποτελεσματικότητα της απαγόρευσης που προβλέπεται στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΕΚ (πρβλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 91).

- 289 Όσον αφορά τις ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας, αυτές είναι εγγενείς μόνο σε ορισμένους διακανονισμούς, ήτοι εκείνους που στηρίζονται στην αναγνώριση του κύρους του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 259 ανωτέρω). Επομένως, τέτοιες ρήτρες, εφόσον αντικατοπτρίζουν την αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας από κάθε μέρος και το περιεχόμενό τους περιορίζεται σε εκείνο του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, πρέπει να θεωρείται ότι μπορούν να πληρούν την πρώτη προϋπόθεση της προβλεπόμενης από τη θεωρία των δευτερευόντων περιορισμών παρέκκλισης.
- 290 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, πρέπει να υπομνησθεί ότι, εφόσον ένας περιορισμός είναι αντικειμενικά αναγκαίος για την πραγματοποίηση κύριας πράξης ή δραστηριότητας, πρέπει να διαπιστωθεί επιπλέον αν η διάρκεια ή το ουσιαστικό, χρονικό και γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής του δεν υπερβαίνουν αυτό που είναι αναγκαίο για την πραγματοποίηση της εν λόγω πράξης ή δραστηριότητας. Εάν το πεδίο εφαρμογής του περιορισμού υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την υλοποίηση της κύριας πράξης ή δραστηριότητας, ο περιορισμός πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο χωριστής ανάλυσης στο πλαίσιο του άρθρου 101, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ (απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2001, M6 κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-112/99, EU:T:2001:215, σκέψη 113). Ως εκ τούτου, η θεωρία των δευτερευόντων περιορισμών θα μπορούσε να εφαρμοστεί σε συμφωνία διακανονισμού της οποίας οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας δεν υπερβαίνουν τη διάρκεια και το πεδίο εφαρμογής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας του οποίου το κύρος αυτή αναγνωρίζει.
- 291 Εντούτοις, εν προκειμένω, ευλόγως η Επιτροπή δεν εξέτασε το ενδεχόμενο εφαρμογής της θεωρίας των δευτερευόντων περιορισμών, εφόσον εκτίμησε ότι οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας δεν στηρίζονταν σε αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, αλλά σε μεταβίβαση αξίας από το εργαστήριο παραγωγής πρωτότυπων φαρμάκων στην εταιρία γενοσήμων, η οποία συνιστούσε παροχή κινήτρου, στην εν λόγω εταιρία, ώστε να παραιτηθεί από την άσκηση ανταγωνιστικών πιέσεων στην εταιρία δικαιούχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Συγκεκριμένα, σε τέτοια περίπτωση, η συμφωνία διακανονισμού συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου ο οποίος δεν μπορεί να χαρακτηριστεί πράξη η οποία δεν παράγει αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα λόγω του ουδέτερου ή θετικού αποτελέσματός της στον ανταγωνισμό. Εξάλλου, οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας μπορούν να είναι αναγκαίο παρεπόμενο μόνο συμφωνίας διακανονισμού η οποία στηρίζεται στην αναγνώριση του κύρους του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας από τα μέρη της συμφωνίας αυτής (βλ. σκέψη 289 ανωτέρω). Πάντως, εάν υπάρχει παροχή κινήτρου, ο διακανονισμός δεν στηρίζεται σε τέτοια αναγνώριση. Στην περίπτωση αυτή, οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας δεν μπορούν να θεωρηθούν αναγκαίες σε τέτοιο διακανονισμό.

7) Επί του συμβιβασμού μεταξύ των συμφωνιών διακανονισμού σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας και του αμερικανικού δικαίου του ανταγωνισμού

- 292 Οι προσφεύγουσες επικαλούνται την απόφαση Actavis, υποστηρίζοντας ότι το Supreme Court of the United States (Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών) απέρριψε την προσέγγιση που εφάρμοσε εν προκειμένω η Επιτροπή. Εντούτοις, η Επιτροπή, η οποία μνημόνευσε την απόφαση αυτή στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1199), υποστηρίζει ότι εφάρμοσε την ίδια προσέγγιση με το Supreme Court of the United States (Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων

Πολιτειών), καθόσον έκρινε ότι δεν υπήρχε τεκμήριο παρανομίας των συμφωνιών διακανονισμού που περιλαμβάνουν μεταβίβαση αξίας από το εργαστήριο παραγωγής πρωτότυπων φαρμάκων στην εταιρία γενοσήμων.

- 293 Η απόφαση Actavis αφορά συμφωνίες διακανονισμού συναφθείσες στον φαρμακευτικό τομέα, με τις οποίες οι εταιρίες γενοσήμων δεσμεύθηκαν να μην εισέλθουν στην αγορά πριν από την ημερομηνία λήξης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της εταιρίας του πρωτότυπου φαρμάκου (65 μήνες πριν από την ημερομηνία λήξης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας για την Actavis) και να προωθήσουν το επίμαχο φάρμακο στους ιατρούς με αντάλλαγμα σημαντικές πληρωμές (για την Actavis, ετήσιες πληρωμές ύψους 19 έως 30 εκατ. USD επί εννέα έτη).
- 294 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, εθνική πρακτική, ακόμη και αν είναι υποθεθεί ότι είναι κοινή σε όλα τα κράτη μέλη, δεν μπορεί να υπερισχύσει της εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης (πρβλ. απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 1984, VBVB και VBBB κατά Επιτροπής, 43/82 και 63/82, EU:C:1984:9, σκέψη 40) και ότι αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν πρόκειται για εθνικές πρακτικές τρίτων χωρών (πρβλ. απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2002, Compagnie générale maritime κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-86/95, EU:T:2002:50, σκέψη 341 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Συγκεκριμένα, η προσέγγιση που εφαρμόζει το δίκαιο του ανταγωνισμού της Ένωσης, όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ των ως εκ του αντικειμένου και των ως εκ του αποτελέσματος περιορισμών του ανταγωνισμού, διαφέρει από εκείνη της αμερικανικής αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, η οποία διακρίνει τους περιορισμούς του ανταγωνισμού *per se*, οι οποίοι αφορούν αποκλειστικά περιπτώσεις όπου τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα είναι τόσο πρόδηλα ώστε να αρκεί απλώς η εφαρμογή ταχείας και εκ πρώτης όψεως προσέγγισης (*quick look approach*), χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το πλαίσιο, και οι οποίοι είναι κατ' ανάγκη και ανεπανόρθωτα απαγορευμένοι, από τις παραβάσεις οι οποίες πρέπει να αποδειχθούν βάσει κανόνα λογικής («*rule of reason*»), ήτοι κατόπιν εξέτασης στην οποία σταθμίζονται τα υπέρ και τα κατά του ανταγωνισμού αποτελέσματα της συμφωνίας. Πάντως, αφενός, το δίκαιο της Ένωσης δεν θεωρεί κανέναν περιορισμό του ανταγωνισμού ως κατ' ανάγκη και ανεπανόρθωτα παράνομο, δεδομένου ότι ένας ως εκ του αντικειμένου περιορισμός του ανταγωνισμού μπορεί, καταρχήν, να εμπίπτει στις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 101, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ. Αφετέρου, όπως υπενθυμίζεται στη νομολογία, η ύπαρξη κανόνα λογικής δεν μπορεί να γίνει δεκτή στο δίκαιο του ανταγωνισμού της Ένωσης (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2012, E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής, T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 65· πρβλ. επίσης απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2003, Van den Bergh Foods κατά Επιτροπής, T-65/98, EU:T:2003:281, σκέψη 106). Επιπλέον, οι διαφορές μεταξύ των ισχυόντων στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ένωση ρυθμιστικών πλαισίων, τα οποία αφορούν ειδικότερα τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας στον φαρμακευτικό τομέα, καθιστούν ακόμη πιο δυσχερή τη μεταφορά κατ' αναλογία, στην υπό κρίση διαφορά, του περιεχομένου της απόφασης Actavis (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 513).
- 295 Ως εκ τούτου, το επιχείρημα των προσφευγουσών το οποίο αντλείται από μη συνεκτίμηση της θέσης του Supreme Court of the United States (Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών) πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

8) *Επί των εκ φύσεως αμφίβολων αποτελεσμάτων των συμφωνιών διακανονισμού*

- 296 Οι προσφεύγουσες εκτιμούν ότι τα αποτελέσματα των συμφωνιών διακανονισμού είναι εκ φύσεως αμφίβολα και, επομένως, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 297 Πρώτον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι τέτοιες συμφωνίες έχουν αμφίβολα δυνητικά αποτελέσματα στην αμφισβήτηση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, δεδομένου ότι υπάρχουν παράλληλες ένδικες διαφορές και ότι, στις διαδικασίες ενώπιον του ΕΓΔΕ, η ανάκληση της ανακοπής από ένα μέρος δεν εμποδίζει τη συνέχιση της διαδικασίας, τα δε επιχειρήματά της μπορούν να

προβληθούν αυτεπαγγέλτως από το τμήμα ανακοπών ή το τμήμα προσφυγών του ΕΓΔΕ. Επιπλέον, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν έλαβε υπόψη την περίπτωση ότι οι συμφωνίες διακανονισμού έχουν μόνο αμφίβολα αποτελέσματα επί των μελλοντικών ένδικων διαφορών, δεδομένου ότι οι εταιρίες γενοσήμων παραμένουν ελεύθερες να κινηθούν ή όχι δαπανηρές δικαστικές διαδικασίες και ότι αυτές μπορεί να αποδειχθούν, εν πάση περιπτώσει, άσκοπες σε ορισμένα κράτη μέλη όταν εκκρεμεί διαδικασία ενώπιον του ΕΓΔΕ.

- 298 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες εκτιμούν ότι τα δυνητικά αποτελέσματα των συμφωνιών αυτών επί της εισόδου των γενοσήμων στην αγορά είναι επίσης αμφίβολα, ανάλογα με τους όρους των συμφωνιών και το πλαίσιο εντός του οποίου συνάπτονται. Επομένως, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη η ύπαρξη της ένδικης διαφοράς και οι πιθανότητες επιτυχίας των διαδικιών, η ύπαρξη άλλων ένδικων διαφορών και η δυνατότητα αναπτύξεων άλλων εναλλακτικών μορφών του προϊόντος. Επιπλέον, οι συμφωνίες αυτές μπορούν να καταστήσουν εφικτή την ταχύτερη είσοδο των γενοσήμων στην αγορά. Τέλος, η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει υπόψη την ικανότητα και την πρόθεση των εταιριών γενοσήμων να πραγματοποιήσουν είσοδο με κίνδυνο στην αγορά.
- 299 Τρίτον, οι προσφεύγουσες εκτιμούν ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να επιβάλει κυρώσεις για τις συμφωνίες διακανονισμού των σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών χωρίς να εκτιμήσει τα συγκεκριμένα αποτελέσματά τους στην αγορά, σύμφωνα με τη θέση που υιοθέτησε το Supreme Court of the United States (Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών) στην απόφαση Actavis.
- 300 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το επιχείρημα αυτό είναι αλυσιτελές, δεδομένου ότι, για να καθοριστεί αν μια συμφωνία συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, δεν συντρέχει λόγος συνεκτίμησης των αποτελεσμάτων της και ότι ένας περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου μπορεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, λόγω μεταγενέστερων περιστάσεων, ακόμη και να μην παραγάγει κανένα αποτέλεσμα. Επομένως, η ανάλυση του εξ αντικειμένου περιορισμού δεν απαιτεί να καταδειχθούν οι περιπτώσεις αντιπαραδειγμάτων οι οποίες θα μπορούσαν να ανακλύσουν απουσία των συμφωνιών.
- 301 Επικουρικώς, η Επιτροπή υπενθυμίζει, όσον αφορά τα αποτελέσματα των συμφωνιών διακανονισμού στην αμφισβήτηση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ότι, εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες αναγκάστηκαν να συνάψουν συμφωνίες με το σύνολο των δυνητικών ανταγωνιστών τους και ότι μόνο δύο εκ των πέντε συμφωνιών που συνήψαν περιείχαν ρήτρα η οποία προέβλεπε την είσοδο των εταιριών γενοσήμων στην αγορά σε περίπτωση ακύρωσης του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 302 Επιπλέον, η Επιτροπή εκτιμά ότι εξέτασε, στην προσβαλλόμενη απόφαση, την ικανότητα και την πρόθεση κάθε εταιρίας γενοσήμων να πραγματοποιήσει είσοδο με κίνδυνο στην αγορά.
- 303 Τέλος, κατά την Επιτροπή, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν είναι ασυνεπής προς την προσέγγιση που εφάρμοσε το Supreme Court of the United States (Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών) στην απόφαση Actavis, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ της ευρωπαϊκής έννοιας του ως εκ του αντικειμένου περιορισμού και της αμερικανικής έννοιας του περιορισμού *per se*. Υπενθυμίζει επίσης ότι η νομολογία της Ένωσης απορρίπτει την ύπαρξη κανόνα λογικής, τα δε υπέρ του ανταγωνισμού αποτελέσματα συμφωνίας πρέπει να εξετάζονται στο πλαίσιο του άρθρου 101, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.
- 304 Πρέπει να ληφθεί υπόψη, όπως επισημαίνουν οι προσφεύγουσες, ότι η Επιτροπή και ο δικαστής ουδόλως μπορούν, κατά την εξέταση του περιοριστικού αντικειμένου συμφωνίας και, ειδικότερα, στο πλαίσιο της συνεκτίμησης του οικονομικού και νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, να αγνοήσουν πλήρως τα δυνητικά αποτελέσματα της συμφωνίας αυτής (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στην υπόθεση ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:272, σημείο 84). Συγκεκριμένα, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι οι εξ αντικειμένου περιοριστικές του ανταγωνισμού συμφωνίες είναι εκείνες που είναι αρκούντως επιζήμιες, υπό την έννοια ότι ενδέχεται να έχουν τέτοια αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα ώστε να παρέλκει να αποδειχθεί ότι έχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα στην αγορά

(πρβλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψεις 49 και 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Ως εκ τούτου, δεν μπορούν να θεωρούνται περιοριστικές του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου οι συμφωνίες οι οποίες, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται, έχουν αμφίβολα αποτελέσματα στην αγορά (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στην υπόθεση CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:1958, σημείο 56).

- 305 Εντούτοις, εν προκειμένω, στο μέτρο που οι προσφεύγουσες προβάλλουν κυρίως, προς στήριξη των σχετικών με τα αμφίβολα δυνητικά αποτελέσματα των επίμαχων συμφωνιών ισχυρισμών τους, επιχειρήματα αντλούμενα από καθεμία από τις συμφωνίες αυτές και από το πλαίσιο της, τα εν λόγω επιχειρήματα πρέπει να απαντηθούν στο πλαίσιο της απάντησης στις αιτιάσεις που βάζουν κατά του χαρακτηρισμού κάθε συμφωνίας ως περιορισμού ως εκ του αντικειμένου και τούτο, κατά μείζονα λόγο, επειδή, όπως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή, η εκτίμηση της ύπαρξης περιορισμού ως εκ του αντικειμένου πρέπει να πραγματοποιείται για κάθε συμφωνία ως σύνολο, χωρίς να διαχωρίζεται η ανάλυση του περιοριστικού χαρακτήρα των ρητρών μη αμφισβήτησης από εκείνη των ρητρών μη εμπορίας.
- 306 Επομένως, στην απάντηση που θα δοθεί στους λόγους ακυρώσεως με τους οποίους επικρίνεται η εκτίμηση καθεμίας από τις επίμαχες συμφωνίες, θα εξεταστεί αν η Επιτροπή ορθώς έλαβε υπόψη την ύπαρξη τέτοιου περιορισμού παρά τα προβαλλόμενα δυνητικά υπέρ του ανταγωνισμού αποτελέσματα τα οποία προκύπτουν, ειδικότερα, από το πλαίσιο της σύναψης των εν λόγω συμφωνιών, με τη διευκρίνιση ότι θα ληφθούν υπόψη μόνο οι συμφωνίες εκείνες που παραμένουν στο πλαίσιο της ανάλυσης των περιορισμών του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψεις 525, 644 και 989 κατωτέρω).
- 307 Επιπλέον, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 293 έως 295 ανωτέρω, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να επικαλεστούν λυσιτελώς την απόφαση Actavis.

β) Επί των κριτηρίων που εφάρμοσε η Επιτροπή για τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών διακανονισμού ως περιορισμό ως εκ του αντικειμένου

- 308 Τα επιχειρήματα των προσφευγουσών, τα οποία αφορούν ειδικά καθένα από τα τρία κύρια κριτήρια που έλαβε υπόψη η Επιτροπή για να χαρακτηρίσει τις επίμαχες συμφωνίες διακανονισμού ως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, ήτοι, πρώτον, η ιδιότητα των εταιριών γενοσήμων ως δυνητικού ανταγωνιστή, δεύτερον, η δέσμευση των εταιριών αυτών να περιορίσουν τις προσπάθειές τους εισόδου στην αγορά με γενόσημο προϊόν και, τρίτον, η μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων στην εταιρία γενοσήμων η οποία συνιστά σημαντική παροχή κινήτρου στη δεύτερη να περιορίσει τις προσπάθειές της εισόδου στην αγορά (αιτιολογική σκέψη 1154 της προσβαλλόμενης απόφασης), πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα των ως άνω παρατηρήσεων.

1) Επί του σχετικού με τον δυνητικό ανταγωνισμό κριτηρίου

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

316 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν, κατ' ουσίαν, στην Επιτροπή ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθότι έλαβε υπόψη εσφαλμένα κριτήρια για να χαρακτηρίσει ως δυνητικούς ανταγωνιστές τις εταιρίες γενοσήμων που συνήψαν με αυτές τις επίμαχες συμφωνίες. Επικρίνουν επίσης την εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση των εμποδίων στην ύπαρξη του δυνητικού αυτού ανταγωνισμού τα οποία προκύπτουν από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας τους.

– Επί των κριτηρίων εκτίμησης του δυνητικού ανταγωνισμού

Επί του ορισμού της έννοιας του δυνητικού ανταγωνισμού

317 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι περιορίστηκε, προκειμένου να διαπιστώσει την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού μεταξύ των μερών στις επίμαχες συμφωνίες, στο να ελέγξει την απουσία ανυπέρβλητων εμποδίων στην είσοδο των εταιριών γενοσήμων στην αγορά και ότι δεν εξέτασε αν οι εν λόγω εταιρίες είχαν πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου στην αγορά (βλ. σκέψη 309 ανωτέρω).

318 Από τη νομολογία που επικαλούνται οι προσφεύγουσες προκύπτει όντως ότι μια επιχείρηση συνιστά δυνητικό ανταγωνιστή εφόσον έχει πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες να διεισδύσει στην επίμαχη αγορά και να ανταγωνισθεί τις ήδη δραστηριοποιούμενες σε αυτήν επιχειρήσεις. Η απόδειξη αυτή δεν μπορεί να βασίζεται σε απλή υπόθεση, αλλά πρέπει να τεκμηριώνεται από πραγματικά στοιχεία ή από ανάλυση των δομών της οικείας αγοράς. Επομένως, μια επιχείρηση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως δυνητικός ανταγωνιστής εάν η είσοδός της στην αγορά δεν ανταποκρίνεται σε βιώσιμη εμπορική στρατηγική (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2012, E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής, T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 86· πρβλ. επίσης απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής, T-461/07, EU:T:2011:181, σκέψεις 166 και 167 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εκ των ανωτέρω προκύπτει αναγκαστικά ότι, καίτοι η πρόθεση της επιχείρησης για διείσδυσή της σε αγορά αποτελεί ενδεχομένως στοιχείο κρίσιμο προκειμένου να εξακριβωθεί αν μπορεί να θεωρηθεί δυνητικός ανταγωνιστής στην εν λόγω αγορά, εντούτοις, το βασικό στοιχείο επί του οποίου πρέπει να στηρίζεται ένα τέτοιο συμπέρασμα είναι η ικανότητά της να διεισδύσει στην εν λόγω αγορά (απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής, T-461/07, EU:T:2011:181, σκέψη 168, και της 29ης Ιουνίου 2012, E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής, T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 87).

319 Σε άλλα πλαίσια, έχει επίσης κριθεί ότι μια επιχείρηση συνιστά δυνητικό ανταγωνιστή εάν δεν υπάρχουν ανυπέρβλητοι φραγμοί στην είσοδό της στην αγορά (πρβλ. αποφάσεις της 21ης Μαΐου 2014, Toshiba κατά Επιτροπής, T-519/09, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2014:263, σκέψη 230, επικυρωθείσα με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2016, Toshiba Corporation κατά Επιτροπής, C-373/14 P, EU:C:2016:26, σκέψεις 28, 29, 32 και 34, και της 28ης Ιουνίου 2016, Portugal Telecom κατά Επιτροπής, T-208/13, EU:T:2016:368, σκέψη 181).

320 Επομένως, από τη νομολογία προκύπτει ότι, ανάλογα με το πλαίσιο και την επίμαχη παραβατική συμπεριφορά, το κατώτατο όριο από το οποίο γίνεται δεκτή η ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού μπορεί να διαφέρει. Συγκεκριμένα, η εξέταση μόνο των ανυπέρβλητων εμποδίων στην είσοδο συνεπάγεται ότι κάθε δυνατότητα, έστω θεωρητική, εισόδου στην αγορά αρκεί για να διαπιστωθεί η ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού, ενώ η ανάλυση των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων εισόδου έχει ως αποτέλεσμα να αναγνωρίζεται η ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού μόνο σε περιπτώσεις ρεαλιστικών δυνατοτήτων εισόδου, οι οποίες θα μπορούσαν να υλοποιηθούν, απουσία περιοριστικής πράξης.

321 Μολοταύτα, η εξακρίβωση του ανυπέρβλητου χαρακτήρα ορισμένων εμποδίων στην είσοδο στην αγορά, τα οποία συνίσταται κυρίως, εν προκειμένω, στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και στην υποχρέωση λήψης ΑΚΑ, δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την εξέταση των πραγματικών και

συγκεκριμένων δυνατοτήτων εισόδου των εταιριών γενοσήμων, η οποία στηρίζεται στον έλεγχο της ικανότητας και της πρόθεσής τους να εισέλθουν στην αγορά, ούτε είναι ασυμβίβαστη προς την εξέταση αυτή. Όπως ορθώς υπογράμμισε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (υποσημείωση 1666) και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η εν λόγω εξακρίβωση επαλήθευση της απουσίας ανυπέρβλητων εμποδίων «χρησίμευσε ώστε να διαπιστωθεί αν, παρά τη γενική ικανότητα των εταιριών γενοσήμων και την αποδεδειγμένη πρόθεσή τους να εισέλθουν στην αγορά, υπήρχαν αντικειμενικοί λόγοι οι οποίοι καθιστούσαν αδύνατη την είσοδο των γενοσήμων στην αγορά» και, επομένως, να συμπληρωθεί η βασισμένη στο κριτήριο των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων ανάλυση. Συγκεκριμένα, εάν υπάρχουν ανυπέρβλητα εμπόδια στην είσοδο σε αγορά, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ένας οικονομικός φορέας έχει πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου σε αυτήν. Επομένως, όταν η αγορά χαρακτηρίζεται από εμπόδια στην είσοδο σε αυτήν, η αντικειμενική εξέταση του ανυπέρβλητου χαρακτήρα τους συμπληρώνει λυσιτελώς την εξέταση των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων, η οποία στηρίζεται σε ατομικά κριτήρια ικανότητας και πρόθεσης εισόδου της εταιρίας στην επίμαχη αγορά.

322 Συνεπώς, δεν μπορεί να συναχθεί, όπως συνάγουν οι προσφεύγουσες, από τις επανειλημμένες παραπομπές στο κριτήριο των ανυπέρβλητων εμποδίων στην προσβαλλόμενη απόφαση (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 1125 και 1181), ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη έναν ορισμό του δυνητικού ανταγωνισμού βάσει του κριτηρίου αυτού και μόνο.

323 Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο δεδομένου ότι η Επιτροπή παρέθεσε, πέραν της απόφασης της 21ης Μαΐου 2014, Toshiba κατά Επιτροπής (T-519/09, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2014:263), στην οποία εφαρμόστηκε το κριτήριο των ανυπέρβλητων εμποδίων (βλ. σκέψη 319 ανωτέρω), τις αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, European Night Services κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-374/94, T-375/94, T-384/94 και T-388/94, EU:T:1998:198), και της 14ης Απριλίου 2011, Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής (T-461/07, EU:T:2011:181), στις οποίες ελήφθη υπόψη το κριτήριο των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων, οι οποίες μνημονεύονται επιπλέον στην εισαγωγή της έκθεσης των κανόνων καθορισμού των δυνητικών ανταγωνιστών (αιτιολογικές σκέψεις 1156 και 1157 της προσβαλλόμενης απόφασης), καθώς και αρκετές άλλες αποφάσεις στις οποίες υπενθυμίζεται και εφαρμόζεται ο συγκεκριμένος ορισμός του δυνητικού ανταγωνισμού, περιλαμβανομένης της απόφασης της 29ης Ιουνίου 2012, E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής (T-360/09, EU:T:2012:332) (βλ. σκέψη 318 ανωτέρω). Εξάλλου, η Επιτροπή επισήμανε σαφώς ότι η ικανότητα εισόδου σε αγορά, η οποία χαρακτηρίζει το κριτήριο των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων (βλ. σκέψη 318 ανωτέρω), «παραμένει η κρίσιμη πτυχή για την απόδειξη του δυνητικού ανταγωνισμού» (αιτιολογική σκέψη 1163 της προσβαλλόμενης απόφασης). Τέλος, και κυρίως, η Επιτροπή συμπέρανε, στο πλαίσιο της ανάλυσης της ιδιότητας του δυνητικού ανταγωνιστή καθεμίας εκ των επίμαχων εταιριών γενοσήμων, βάσει αρκετών συγκεκριμένων στοιχείων που αφορούσαν καθεμία εξ αυτών, σχετικών, μεταξύ άλλων, με τις ικανότητες παραγωγής τους και τα αποθέματα προϊόντων τους, τις εμπορικές συμβάσεις τους, τις ενέργειές τους με σκοπό την απόκτηση ΑΚΑ και τις ένδικες προσφυγές τους κατά της Servier, ότι είχαν όλες πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου στην αγορά (βλ. σκέψεις 432 έως 438, 579 έως 585 και 718 έως 722 κατωτέρω). Πάντως, τέτοια εμπεριστατωμένη ανάλυση βάσει στοιχείων που αφορούν κάθε εικαζόμενο δυνητικό ανταγωνιστή είναι χαρακτηριστική της εξέτασης των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων του να εισέλθει στην αγορά και διαφέρει από την επαλήθευση μόνο των ανυπέρβλητων εμποδίων στην είσοδο σε ορισμένη αγορά, η οποία μπορεί να οδηγήσει στη διαπίστωση της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού από το γεγονός και μόνον ότι οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας εισήλθε στην επίμαχη αγορά.

324 Οι διαπιστώσεις αυτές δεν τίθενται υπό αμφισβήτηση από τα επιχειρήματα των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε κατ' ουσίαν στην πρόθεση των εταιριών γενοσήμων να εισέλθουν στην αγορά και σε συσσώρευση μη ρεαλιστικών παραδοχών (βλ. σκέψη 309 ανωτέρω), δεδομένου ότι από το υπόμνημα απαντήσεως προκύπτει ότι οι προσφεύγουσες αμφισβητούν, με τα επιχειρήματα αυτά, όχι

- το κριτήριο που προκρίθηκε αλλά την εφαρμογή, εν προκειμένω, του κριτηρίου των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων, η οποία εξετάζεται εν συνεχεία στο πλαίσιο της απαντήσεως στις αιτιάσεις που βάλλουν κατά της εκτίμησης καθεμίας από τις επίμαχες συμφωνίες.
- 325 Ως εκ τούτου, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή αξιολόγησε τον δυνητικό ανταγωνισμό στην επίμαχη αγορά στηριζόμενη στο κριτήριο των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων.
- 326 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστήριξε η Επιτροπή στο υπόμνημα ανταπαντήσεως παραπέμποντας στην απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2016, Toshiba Corporation κατά Επιτροπής (C-373/14 P, EU:C:2016:26) (βλ. σκέψη 312 ανωτέρω), η Επιτροπή δεν μπορούσε να περιοριστεί εν προκειμένω σε έλεγχο της απουσίας ανυπέρβλητων εμποδίων στην είσοδο στην αγορά για να συναγάγει εξ αυτού την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψεις 99 έως 101).
- 327 Βεβαίως, από τις σκέψεις 28, 29, 32 και 34 της απόφασης της 20ής Ιανουαρίου 2016, Toshiba Corporation κατά Επιτροπής (C-373/14 P, EU:C:2016:26) προκύπτει ότι, όσον αφορά συμφωνίες κατανομής των αγορών, η ανάλυση του οικονομικού και νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται η πρακτική μπορεί να περιορίζεται στα όσα είναι απολύτως απαραίτητα προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου και, ειδικότερα, να ελεγχθεί ότι οι φραγμοί στην είσοδο στην επίμαχη αγορά δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ανυπέρβλητοι (πρβλ. επίσης απόφαση της 28ης Ιουνίου 2016, Portugal Telecom κατά Επιτροπής, T-208/13, EU:T:2016:368, σκέψεις 177 και 181).
- 328 Εντούτοις, πρέπει να ληφθεί υπόψη, καταρχάς, ότι από την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2016, Toshiba Corporation κατά Επιτροπής (C-373/14 P, EU:C:2016:26), σε συνδυασμό με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Wathelet στην υπόθεση Toshiba Corporation κατά Επιτροπής (C-373/14 P, EU:C:2015:427, σημεία 69, 70, 89 και 90), προκύπτει ότι ο περιορισμός της ανάλυσης του οικονομικού και νομικού πλαισίου που αυτή καθιερώνει απορρέει από τον ιδιαίτερα πρόδηλο χαρακτήρα ορισμένων εξ αντικειμένου περιορισμών οι οποίοι, μεταξύ άλλων, επειδή οι επίμαχες συμφωνίες δεν είναι ούτε άτυπες ούτε πολύπλοκες, δεν απαιτούν εις βάθος ανάλυση του οικονομικού και νομικού πλαισίου προκειμένου να διαπιστωθεί ότι είναι εκ φύσεως αρκούντως επιζήμιες.
- 329 Πλην όμως, εν προκειμένου, επειδή οι επίμαχες συμφωνίες συνήφθησαν υπό μορφή διακανονισμών σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, ο παραβατικός, και ιδίως ο εξ αντικειμένου περιοριστικός του ανταγωνισμού χαρακτήρας των εν λόγω συμφωνιών μπορούσε να μην είναι πρόδηλος για τον εξωτερικό παρατηρητή. Συναφώς, ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι η Επιτροπή ανέλυσε τόσο τον εξ αντικειμένου όσο και τον εκ του αποτελέσματος αντίθετο προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρα τους. Τούτο επιβεβαιώνεται επίσης από τον χαρακτηρισμό από την Επιτροπή των επίμαχων συμφωνιών ως περιορισμού ως εκ του αντικειμένου κατά την έννοια της απόφασης της 20ής Νοεμβρίου 2008, Beef Industry Development Society και Barry Brothers (C-209/07, EU:C:2008:643), χωρίς μάλιστα να είναι αναγκαίο να διατυπωθεί στο στάδιο αυτό κρίση επί του χαρακτηρισμού αυτού. Συγκεκριμένα, καίτοι από τη σκέψη 34 της απόφασης αυτής προκύπτει ότι οι συμφωνίες αποκλεισμού από την αγορά έρχονται σε «πρόδηλη αντίθεση» προς τη συμφυή με τις διατάξεις της Συνθήκης περί ανταγωνισμού αντίληψη, το Δικαστήριο δεν έκρινε ότι οι επίμαχες στη συγκεκριμένη υπόθεση συμφωνίες ήταν, για τον εξωτερικό παρατηρητή, κατάφωρα ή προδήλως, συμφωνίες αποκλεισμού και, επομένως, περιορισμοί ως εκ του αντικειμένου οι οποίοι δεν απαιτούσαν λεπτομερή ανάλυση του οικονομικού και νομικού πλαισίου τους. Αντιθέτως, προέβη σε τέτοια ανάλυση του πλαισίου αυτού καθώς και σε ανάλυση των ρητρών και των σκοπών των επίμαχων συμφωνιών και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ήταν συμφωνίες αποκλεισμού και, εν συνεχεία, ότι ήταν συμφωνίες περιοριστικές του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου που έρχονταν σε «πρόδηλη αντίθεση» προς τις διατάξεις της Συνθήκης (απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008, Beef Industry Development Society και Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, σκέψεις 31 έως 40).

330 Εν συνεχεία, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2016, Toshiba Corporation κατά Επιτροπής (C-373/14 P, EU:C:2016:26), δεν αμφισβητούνταν οι ικανότητες παραγωγής και εμπορίας των παραγωγών που είχαν μετάσχει στις επίμαχες πρακτικές και η σχετική αγορά ουδόλως αποτελούσε αντικείμενο μονοπωλίου. Εν προκειμένω, όμως, αμφισβητείται ακριβώς η ικανότητα των εταιριών γενοσήμων να παραγάγουν και να εμπορευθούν το επίμαχο προϊόν, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των αποκλειστικών δικαιωμάτων που συνεπάγονται τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας των προσφευγουσών (βλ. σκέψη 234 ανωτέρω και σκέψη 357 κατωτέρω). Συνεπώς, δεν μπορεί να συναχθεί από την απόφαση αυτή ότι ο καθορισμός του ως εκ του αντικειμένου περιοριστικού του ανταγωνισμού χαρακτήρα συμφωνίας δεν απαιτεί, γενικά και ειδικότερα υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες εν προκειμένω, τον έλεγχο των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων των μερών της συμφωνίας να εισέλθουν στην επίμαχη αγορά.

331 Εκ του συνόλου των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η αιτίαση που αντλείται από την εφαρμογή εσφαλμένου ορισμού του δυνητικού ανταγωνισμού πρέπει να απορριφθεί.

Επί του κριτηρίου της εισόδου στην αγορά που γίνεται αρκετά γρήγορα

332 Στην προσβαλλόμενη απόφαση, στηριζόμενη στις αποφάσεις της 3ης Απριλίου 2003, BaByliss κατά Επιτροπής (T-114/02, EU:T:2003:100), και της 14ης Απριλίου 2011, Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής (T-461/07, EU:T:2011:181), η Επιτροπή έκρινε ότι το ουσιώδες στοιχείο για να χαρακτηριστεί μια επιχείρηση δυνητικός ανταγωνιστής είναι να μπορεί να εισέλθει αρκετά γρήγορα στην αγορά ώστε να δημιουργήσει πίεση στους παράγοντες που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά. Η Επιτροπή υπογράμμισε ότι, καίτοι οι καθυστερήσεις μπορεί να αντικατοπτρίζουν τη δυσχέρεια εισόδου από την άποψη του κόστους και του χρόνου και η είσοδος στην αγορά μπορεί να είναι από εμπορική άποψη λιγότερο ελκυστική λόγω των καθυστερήσεων αυτών, δεν θέτουν αφ' εαυτές υπό αμφισβήτηση την ικανότητα εισόδου στην αγορά ή τις πιέσεις που ασκούνται στη Servier ή στις άλλες εταιρίες γενοσήμων. Εν προκειμένω, παραπέμποντας στις χρονικές ενδείξεις που παρέχονται στους κανονισμούς περί απαλλαγής και στις κατευθυντήριες γραμμές της –μεταξύ άλλων στις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 [ΣΛΕΕ] στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας (ΕΕ 2011, C 11, σ. 1, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές για τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας του 2011), οι οποίες προβλέπουν χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη– καθώς και στις ενδεικτικές και πραγματικές διάρκειες των δικαστικών διαδικασιών, των διαδικασιών χορήγησης των ΑΚΑ και ανάπτυξης των ΔΦΟ, η Επιτροπή συνήγαγε ότι οι προβαλλόμενες από τις προσφεύγουσες και τις εταιρίες γενοσήμων καθυστερήσεις δεν είναι προφανώς επαρκώς μεγάλες ώστε η ανταγωνίστρια εταιρία γενοσήμων να μην ασκεί ανταγωνιστικές πιέσεις (αιτιολογικές σκέψεις 1158, 1159, 1182 και υποσημείωση 1669 της προσβαλλόμενης απόφασης· βλ., επίσης, αιτιολογικές σκέψεις 1125, 1126 και 1296 της ίδιας απόφασης).

333 Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, από χρονική άποψη, η ανάλυση αυτή του δυνητικού ανταγωνισμού από την Επιτροπή συνάδει προς τις εφαρμοστέες αρχές.

334 Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, για να μπορεί να χαρακτηριστεί ένας οικονομικός φορέας δυνητικός ανταγωνιστής, η δυνητική είσοδος του στην αγορά πρέπει να μπορεί να γίνει αρκετά γρήγορα ώστε να δημιουργεί ανταγωνιστική πίεση στους παράγοντες που δραστηριοποιούνται στην αγορά (απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής, T-461/07, EU:T:2011:181, σκέψη 189· πρβλ. επίσης απόφαση της 29ης Ιουνίου 2012, E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής, T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 114).

335 Στη νομολογία αυτή ελήφθησαν υπόψη οι κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας (ΕΕ 2001, C 3, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές για τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας του 2001) (βλ. επίσης τις κατευθυντήριες γραμμές για τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας του 2011), οι οποίες όχι μόνο επιβεβαιώνουν την απαίτηση εισόδου στην αγορά σε σύντομο χρονικό διάστημα, αλλά παρέχουν επίσης ενδεικτικές διάρκειες της

ενδεχόμενης εισόδου σε σύντομο χρονικό διάστημα, οι οποίες δεν υπερβαίνουν, κατά περίπτωση, ένα έως τρία έτη, στηριζόμενες σε άλλες κατευθυντήριες γραμμές καθώς και στους κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορίες.

- 336 Εντούτοις, όπως διευκρινίζεται τόσο στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές (υποσημείωση 9 των κατευθυντήριων γραμμών για τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας του 2001 και υποσημείωση 3 των κατευθυντήριων γραμμών για τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας του 2011) όσο και στη νομολογία (πρβλ. απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, *Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής*, T-461/07, EU:T:2011:181, σκέψεις 171 και 189), τα χρονικά αυτά διαστήματα είναι μόνο ενδεικτικά και η έννοια της εισόδου που γίνεται «αρκετά γρήγορα» είναι συνάρτηση των πραγματικών περιστατικών της υπό εξέταση υπόθεσης καθώς και του νομικού και οικονομικού πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται, στοιχεία τα οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για να καθοριστεί αν η εκτός της αγοράς επιχείρηση ασκεί ανταγωνιστική πίεση στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται ήδη στην αγορά αυτή (πρβλ. απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, *Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής*, T-461/07, EU:T:2011:181, σκέψη 169).
- 337 Εν προκειμένω, πάντως, αφενός, η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις ιδιαιτερότητες του οικονομικού και νομικού πλαισίου της υπόθεσης, αξιολογώντας τις διάρκειες καθενός εκ των απαραίτητων σταδίων για την είσοδο στην αγορά. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, ακριβώς λόγω των ιδιαιτεροτήτων του φαρμακευτικού τομέα και ιδίως των διάφορων σταδίων που πρέπει να ολοκληρωθούν, καθώς και της ύπαρξης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, οι εταιρίες γενοσήμων ξεκινούν συχνά τις ενέργειες για την είσοδο στην αγορά πολύ πριν από τη λήξη των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ώστε να έχουν ολοκληρώσει τα απαραίτητα στάδια το αργότερο κατά τη λήξη αυτή. Οι ενέργειες αυτές μπορούν τότε να ασκήσουν ανταγωνιστικές πιέσεις στην εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων πριν, ακόμη και πολύ πριν, από τη λήξη των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και την πραγματική είσοδο των εταιριών γενοσήμων στην αγορά [βλ. σκέψη 356 κατωτέρω· πρβλ. επίσης αποφάσεις της 6ης Δεκεμβρίου 2012, *AstraZeneca κατά Επιτροπής*, C-457/10 P, EU:C:2012:770, σκέψη 108, της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, *Lundbeck κατά Επιτροπής*, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 163, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, *Sun Pharmaceutical Industries και Ranbaxy (UK) κατά Επιτροπής*, T-460/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:453, σκέψεις 77 έως 79].
- 338 Εντούτοις, όπως ορθώς υπογραμμίζουν οι προσφεύγουσες (βλ. σκέψη 311 ανωτέρω), δεν μπορεί να συναχθεί εξ αυτού ότι μια εταιρία γενοσήμων μπορεί να θεωρηθεί ένας εκ των δυνητικών ανταγωνιστών τους μόλις αρχίσει να αναπτύσσει γενόσημο της περινδοπρίλης και μόνον λόγω του γεγονότος αυτού. Ασφαλώς, η Επιτροπή ανέφερε, στην αιτιολογική σκέψη 1125 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι ο δυνητικός ανταγωνισμός των εταιριών γενοσήμων αρχίζει όταν αυτές που επιθυμούν να θέσουν σε κυκλοφορία γενόσημο προϊόν δρομολογούν την ανάπτυξη εμπορικά βιώσιμων τεχνολογιών για την παραγωγή ΔΦΟ και του τελικού προϊόντος. Εντούτοις, από τα όσα μνημονεύονται στη συνέχεια στην αιτιολογική αυτή σκέψη, τα οποία παραπέμπουν στη μεταγενέστερη ανάλυση της ιδιότητας του δυνητικού ανταγωνιστή καθεμίας εκ των επίμαχων εταιριών γενοσήμων, καθώς και κυρίως από την ανάλυση αυτή και τις γενικές παρατηρήσεις της προσβαλλόμενης απόφασης σχετικά με το κριτήριο της εισόδου που γίνεται αρκετά γρήγορα (βλ. σκέψη 332 ανωτέρω), προκύπτει ότι πρόθεση της Επιτροπής δεν ήταν να ορίσει ως αφετηρία της άσκησης ανταγωνιστικών πιέσεων την ημερομηνία δρομολόγησης της ανάπτυξης του γενοσήμου προϊόντος, αλλά ότι θέλησε να αναδείξει τη δυνατότητα της άσκησης ανταγωνιστικών πιέσεων από τη δρομολόγηση αυτή, στην περίπτωση που πληρούνται οι προϋποθέσεις άσκησης τέτοιων πιέσεων. Εν πάση περιπτώσει, έστω και αν ήθελε θεωρηθεί ότι η αιτιολογική σκέψη 1125 τοποθετεί την αφετηρία του δυνητικού ανταγωνισμού στην ημερομηνία δρομολόγησης της ανάπτυξης του γενοσήμου προϊόντος, η επίκριση της εκτίμησης αυτής θα πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν στηρίχθηκε στην αιτιολογική αυτή σκέψη για να συναγάγει ότι οι επίμαχες εταιρίες γενοσήμων ήταν δυνητικοί ανταγωνιστές. Συγκεκριμένα, όπως εύστοχα υπογραμμίζει η Επιτροπή, κατά την χρόνο εκτίμησης της ιδιότητας των εταιριών γενοσήμων ως δυνητικών ανταγωνιστών, ήτοι κατά τη σύναψη των επίμαχων συμφωνιών, είχε εκτιμήσει ότι το σύνολο των εταιριών αυτών είχαν

φθάσει σε προχωρημένο στάδιο ανάπτυξης της περινδοπρίλης τους και δεν εξέφερε άποψη σχετικά με την προγενέστερη ιδιότητά τους ως δυνητικών ανταγωνιστών, όταν δρομολόγησαν την ανάπτυξη αυτή (βλ. σκέψη 315 ανωτέρω).

- 339 Ομοίως, η Επιτροπή υπενθύμισε ασφαλώς, στην υποσημείωση 1840 της αιτιολογικής σκέψης 1296 της προσβαλλόμενης απόφασης, το χρονικό διάστημα των τριών ετών που μνημονεύεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας του 2011, αλλά δεν άντλησε καμία κρίσιμη συνέπεια εξ αυτού εν προκειμένω, με αποτέλεσμα να πρέπει να απορριφθούν ως αλυσιτελείς οι αιτιάσεις με τις οποίες της προσάπτεται ότι έλαβε υπόψη το χρονικό αυτό διάστημα, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του χρόνου που απαιτείται για την ανάπτυξη της περινδοπρίλης (αιτιολογική σκέψη 3137 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 340 Αφετέρου, η Επιτροπή στηρίχθηκε στην ιδέα των ανταγωνιστικών πιέσεων που είναι εγγενείς στον δυνητικό ανταγωνισμό για να θεωρήσει ότι οι καθυστερήσεις στη διαδικασία εισόδου στην αγορά που ενδεχομένως αντιμετώπισαν οι εταιρίες γενοσήμων δεν αρκούσαν αφ' εαυτών για να αποκλείουν την ιδιότητά τους ως δυνητικών ανταγωνιστών όταν συνεχίζουν να ασκούν τέτοιες πιέσεις λόγω της ικανότητάς τους να εισέλθουν στην αγορά και παρέθεσε, υπ' αυτή την έννοια, την απόφαση της 3ης Απριλίου 2003, *BaByliss* κατά Επιτροπής (T-114/02, EU:T:2003:100). Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ορθώς η Επιτροπή στηρίχθηκε στην εν λόγω προμνησθείσα απόφαση, δεδομένου ότι, έστω και αν το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε στην απόφαση αυτή επί πλαισίου πολύ διαφορετικού από το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση, έλαβε εντούτοις θέση επί του αντικτύπου που είχαν στην ιδιότητα δυνητικού ανταγωνιστή της *BaByliss* αρκετές αναβολές της εισόδου της στην αγορά, αντικτύπου που αναλύεται ακριβώς στην προσβαλλόμενη απόφαση. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, χωρίς εξάλλου οι προσφεύγουσες να αμφισβητήσουν την κρίση αυτή, ότι οι αναβολές εισόδου στην αγορά δεν έθεταν υπό αμφισβήτηση την ιδιότητα της *BaByliss* ως δυνητικού ανταγωνιστή, στηριζόμενο σε αρκετά στοιχεία τα οποία επιβεβαίωναν την άσκηση ανταγωνιστικών πιέσεων ως αποτέλεσμα της ικανότητάς της να εισέλθει στην αγορά (απόφαση της 3ης Απριλίου 2003, *BaByliss* κατά Επιτροπής, T-114/02, EU:T:2003:100, σκέψεις 102 έως 106). Επομένως, εξ αυτού συνάγεται επίσης ότι, στο μέτρο που το συμφέρον των εταιριών γενοσήμων να εισέλθουν πρώτες στην αγορά μπορεί να έχει, το πολύ, αντίκτυπο στην πρόθεσή τους να εισέλθουν σε αυτήν, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας των αναμενόμενων κερδών, αλλά όχι στην ικανότητά τους αυτή καθαυτήν να εισέλθουν σε αυτή, ορθώς η Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 1182 της προσβαλλόμενης απόφασης, και εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, δεν θεώρησε λυσιτελές το συμφέρον αυτό των εταιριών γενοσήμων για τον σκοπό εκτίμησης των προβαλλόμενων καθυστερήσεων. Συγκεκριμένα, η ικανότητα εισόδου στην αγορά πρέπει να εξεταστεί λαμβανομένου υπόψη του κριτηρίου της βιώσιμης οικονομικής στρατηγικής (βλ. σκέψη 318 ανωτέρω), ήτοι να αντιστοιχεί σε είσοδο στην αγορά απλώς αποδοτική και όχι στην πιο αποδοτική από τις δυνητικές εισόδους στην αγορά, υπό την έννοια ότι η επίμαχη εταιρία γενοσήμων θα είναι η πρώτη που θα εισέλθει στην αγορά αυτή και, επομένως, η μόνη που θα ανταγωνιστεί σε αυτήν την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων για κάποιο χρονικό διάστημα (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, *Xellia Pharmaceuticals* και *Alpharma* κατά Επιτροπής, T-471/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναίρεσεως, EU:T:2016:460, σκέψη 124).

- 341 Ως εκ τούτου, οι αιτιάσεις που βάλλουν κατά της χρονικής εκτίμησης από την Επιτροπή του δυνητικού ανταγωνισμού πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους.

Επί του κριτηρίου της αντίληψης των υφιστάμενων οικονομικών φορέων

- 342 Στην προσβαλλόμενη απόφαση, στηριζόμενη στις αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 2011, *Hitachi* κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-112/07, EU:T:2011:342), και της 21ης Μαΐου 2014, *Toshiba* κατά Επιτροπής (T-519/09, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2014:263), η Επιτροπή έκρινε ότι η αντίληψη οικονομικού φορέα ήδη παρόντος στην αγορά διαδραματίζει ρόλο στην αξιολόγηση του δυνητικού ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, κατά την Επιτροπή, εάν τέτοιος οικονομικός φορέας, ο οποίος έχει πείρα, αντιλαμβάνεται ανταγωνιστική απειλή εκ μέρους των εταιριών γενοσήμων, η απειλή αυτή μπορεί να

ασκεί ανταγωνιστική πίεση στη συμπεριφορά του στην αγορά και είναι λυσιτελής για να εκτιμηθεί ο δυνητικός ανταγωνισμός. Η Επιτροπή διευκρίνισε, παραπέμποντας στην απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, *Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής* (T-461/07, EU:T:2011:181), ότι τον δυνητικό ανταγωνισμό μπορούσε να συνιστά η ύπαρξη και μόνον επιχείρησης εκτός της αγοράς και ότι η απλή αυτή ύπαρξη μπορούσε να δημιουργήσει ανταγωνιστική πίεση, υπό τη μορφή πιθανότητας εισόδου στην αγορά (αιτιολογικές σκέψεις 1160 έως 1162). Εξ αυτού η Επιτροπή συνήγαγε ότι, για να απαντηθεί το ερώτημα αν οι εταιρίες γενοσήμων ασκούσαν ανταγωνιστικές πιέσεις στη Servier, η αντίληψη του υφιστάμενου οικονομικού φορέα, ήτοι της Servier, και εκείνη των άλλων ανταγωνιστριών εταιριών γενοσήμων θα λαμβάνονταν επίσης υπόψη (αιτιολογική σκέψη 1163). Εν προκειμένω, η Επιτροπή εκτίμησε ότι οι εταιρίες γενοσήμων γίνονταν αντιληπτές ως δυνητικοί ανταγωνιστές τόσο από τη Servier όσο και από τις ανταγωνίστριες εταιρίες γενοσήμων (αιτιολογική σκέψη 1183).

- 343 Επισημαίνεται εξαρχής ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή χρησιμοποίησε το κριτήριο της αντίληψης του υφιστάμενου οικονομικού φορέα, μεταξύ άλλων, προκειμένου να εξακριβώσει την ιδιότητα δυνητικού ανταγωνιστή των εταιριών γενοσήμων, όπως καταδεικνύουν το επίρρημα «επίσης» που υπομνήσθηκε στη σκέψη 342 ανωτέρω, καθώς και η εξέταση των άλλων κριτηρίων εκτίμησης του δυνητικού ανταγωνισμού για καθεμία από τις εν λόγω εταιρίες (βλ. σκέψεις 432 έως 438, 579 έως 585 και 718 έως 722 κατωτέρω).
- 344 Πάντως, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η χρήση του κριτηρίου της αντίληψης του υφιστάμενου οικονομικού φορέα ως κριτηρίου εκτίμησης μεταξύ άλλων του δυνητικού ανταγωνισμού συνάδει προς την εφαρμοστέα εν προκειμένω νομολογία, όπως την επικαλούνται οι προσφεύγουσες.
- 345 Συγκεκριμένα, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, το Γενικό Δικαστήριο έλαβε σαφώς υπόψη το κριτήριο της αντίληψης του υφιστάμενου οικονομικού φορέα στην απόφαση της 12ης Ιουλίου 2011, *Hitachi κ.λπ. κατά Επιτροπής* (T-112/07, EU:T:2011:342), προκειμένου να διαπιστώσει την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού. Ειδικότερα, από τις σκέψεις 90, 226 και 319 της απόφασης αυτής, οι οποίες υπενθυμίζονται στην αιτιολογική σκέψη 1160 της προσβαλλόμενης απόφασης, προκύπτει ότι όχι μόνον οι επίμαχες συμφωνίες οι οποίες συνήφθησαν μεταξύ Ευρωπαίων και Ιαπώνων παραγωγών συνιστούσαν σοβαρές ενδείξεις ότι οι δεύτεροι θεωρούνταν από τους πρώτους αξιόπιστοι δυνητικοί ανταγωνιστές, αλλά επίσης ότι αναδείκνυαν την ύπαρξη δυνατοτήτων για τους Ιάπωνες παραγωγούς να διεισδύσουν στην ευρωπαϊκή αγορά (πρβλ. επίσης απόφαση της 21ης Μαΐου 2014, *Toshiba κατά Επιτροπής*, T-519/09, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2014:263, σκέψη 231). Ασφαλώς, το Γενικό Δικαστήριο ανέλυσε επίσης αντικειμενικά τον δυνητικό ανταγωνισμό, εξετάζοντας μεταξύ άλλων την ικανότητα των Ιαπώνων παραγωγών να εισέλθουν στην ευρωπαϊκή αγορά (απόφαση της 12ης Ιουλίου 2011, *Hitachi κ.λπ. κατά Επιτροπής*, T-112/07, EU:T:2011:342, σκέψεις 157 και 160), όπως άλλωστε επισήμανε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1160 της προσβαλλόμενης απόφασης. Εντούτοις, η αντικειμενική αυτή ανάλυση καταδεικνύει απλώς ότι το υποκειμενικό κριτήριο της αντίληψης του υφιστάμενου οικονομικού φορέα συνιστά ένα μόνο κριτήριο μεταξύ άλλων για την εκτίμηση της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού.
- 346 Στην απόφαση της 29ης Ιουνίου 2012, *E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής* (T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 115), την οποία επικαλέστηκαν οι προσφεύγουσες, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η ύπαρξη συμφωνίας, και επομένως η αντίληψη των μερών της συμφωνίας αυτής, δεν μπορούσε να αρκεί αφ' εαυτής για να αποδείξει, ούτε συνεπαγόταν κατ' ανάγκη, την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού κατά την ημερομηνία υπογραφής της συμφωνίας. Επομένως, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η απόφαση αυτή διαπίστωσε όχι την αλυσιτέλεια του κριτηρίου της αντίληψης του υφιστάμενου οικονομικού φορέα, αλλά μόνο την ανεπάρκεια της αντίληψης και μόνο του εν λόγω οικονομικού φορέα για τη διαπίστωση της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού, απουσία κάθε άλλου στοιχείου ικανού να συμβάλει σε τέτοια απόδειξη.

347 Ως εκ τούτου, κατά τη νομολογία, το κριτήριο της αντίληψης του υφιστάμενου οικονομικού φορέα είναι λυσιτελής, αλλά όχι επαρκές, κριτήριο για την εκτίμηση της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, όπως ορθώς υπογραμμίζουν οι προσφεύγουσες, λαμβανομένου υπόψη του υποκειμενικού, και επομένως μεταβαλλόμενου, χαρακτήρα του κριτηρίου, ανάλογα με τους επίμαχους οικονομικούς φορείς, την εκ μέρους αυτών γνώση της αγοράς καθώς και τις σχέσεις τους με τους υποθετικούς ανταγωνιστές τους, η αντίληψη των οικονομικών αυτών φορέων, έστω έμπειρων, δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι κάποιος άλλος δεδομένος οικονομικός φορέας είναι ένας εκ των δυνητικών ανταγωνιστών τους. Αντιθέτως, η αντίληψη αυτή μπορεί να ενισχύσει την ικανότητα οικονομικού φορέα να εισέλθει στην αγορά και να συμβάλει με τον τρόπο αυτό στον χαρακτηρισμό του ως δυνητικού ανταγωνιστή [πρβλ. αποφάσεις της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψεις 103 και 104, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Sun Pharmaceutical Industries και Ranbaxy (UK) κατά Επιτροπής, T-460/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:453, σκέψη 88].

348 Ως εκ τούτου, τα επιχειρήματα των προσφευγουσών που βάλλουν κατά της συνεκτίμησης από την Επιτροπή της αντίληψης των υφιστάμενων οικονομικών φορέων για τη διαπίστωση της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού πρέπει να απορριφθούν.

– Επί των εμποδίων στον δυνητικό ανταγωνισμό τα οποία συνιστούσαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας των προσφευγουσών

349 Οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα προσάπτουν στην Επιτροπή ότι χαρακτήρισε τις εταιρίες γενοσήμων δυνητικούς ανταγωνιστές της Servier παρά τα εμπόδια στην είσοδό τους στην αγορά τα οποία συνιστούσαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας των οποίων ήταν δικαιούχος η Servier.

350 Στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι τα μέρη έσφαλαν υποστηρίζοντας, στηριζόμενα μεταξύ άλλων στην απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής (T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 362), ότι η είσοδος στην αγορά ήταν αδύνατη, επειδή η ύπαρξη διπλώματος ευρεσιτεχνίας απέκλειε κάθε δυνατότητα ανταγωνισμού, και συμπεραίνοντας εξ αυτού ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier δημιουργούσαν «μονομερή εμπλοκή» κατά την έννοια των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, οι οποίες επιπλέον δεν τυγχάνουν εφαρμογής εν προκειμένω (αιτιολογικές σκέψεις 1167 και 1168 καθώς και υποσημείωση 1638).

351 Η Επιτροπή πρόσθεσε ότι, εν πάση περιπτώσει, οι εταιρίες γενοσήμων είχαν τη δυνατότητα, πρώτον, να αμφισβητήσουν το κύρος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier. Συναφώς, η Επιτροπή υπενθύμισε την απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, Windsurfing International κατά Επιτροπής (193/83, EU:C:1986:75, σκέψη 92), δυνάμει της οποίας είναι προς το δημόσιο συμφέρον η άρση, μεταξύ άλλων με πράξεις αμφισβήτησης του κύρους των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, κάθε εμποδίου για την οικονομική δραστηριότητα που θα μπορούσε να προκύψει από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που χορηγήθηκε κακώς, καθώς και την απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, AstraZeneca κατά Επιτροπής (C-457/10 P, EU:C:2012:770, σκέψη 108), κατά την οποία ο δυνητικός ανταγωνισμός μπορεί να υφίσταται ακόμη και πριν από τη λήξη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας μορίου (αιτιολογικές σκέψεις 1132, 1165 και 1169 καθώς και υποσημείωση 1640 της προσβαλλόμενης απόφασης). Η Επιτροπή πρόσθεσε ότι το γεγονός ότι η Servier είχε ή επρόκειτο να προβάλει προσβολή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της δεν ασκούσε καμία επιρροή προκειμένου να καθοριστεί αν αυτά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας μπορούσαν να παρεμποδίσουν την είσοδο των γενοσήμων φαρμάκων στην αγορά, υπογραμμίζοντας την απουσία τεκμηρίου προσβολής και την απουσία δικαστικής απόφασης διαπιστώνουσας τέτοια προσβολή κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα (αιτιολογικές σκέψεις 1169 έως 1171 της προσβαλλόμενης απόφασης). Διευκρίνισε ότι θα βασιζόταν, όσον αφορά το θεωρούμενο ενδεχόμενο ακυρότητας ή προσβολής των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier, στις αξιολογήσεις των ίδιων των μερών καθώς και τρίτων, όπως εκτέθηκαν σε έγγραφα προγενέστερα ή σύγχρονα της σύναψης των επίμαχων συμφωνιών (αιτιολογική σκέψη 1172 της προσβαλλόμενης απόφασης).

352 Δεύτερον, η Επιτροπή έκρινε ότι οι εταιρίες γενοσήμων είχαν επίσης εναλλακτικές δυνατότητες πρόσβασης στις αγορές στις οποίες εκκρεμούσαν οι ένδικες διαφορές (αιτιολογική σκέψη 1175). Αφενός, οι εταιρίες γενοσήμων παρέμεναν ελεύθερες να θέσουν σε κυκλοφορία την περινδοπρίλη αποδεχόμενες τον κίνδυνο να ασκήσει η εταιρία του πρωτότυπου φαρμάκου αγωγή λόγω προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της. Συναφώς, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι, λαμβανομένης υπόψη της πρακτικής της κατάθεσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας μετά τη λήξη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας μορίου, το σύνολο σχεδόν των πωλήσεων μετά τη λήξη αυτή πραγματοποιούνται με κίνδυνο και ότι η είσοδος με κίνδυνο στην αγορά της Arotex το 2006 είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση δικαστικής απόφασης με την οποία ακυρώθηκε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και καταβλήθηκε αποζημίωση από τη Servier (αιτιολογικές σκέψεις 1176 και 1177 της προσβαλλόμενης απόφασης). Αφετέρου, οι εταιρίες γενοσήμων θα μπορούσαν να προσαρμόσουν τις μεθόδους τους, είτε άμεσα είτε αλλάζοντας προμηθευτή ΔΦΟ, ώστε να αποφύγουν ισχυρισμούς περί προσβολής του δικαιώματος ευρεσιτεχνίας. Καίτοι μπορούσαν, ενδεχομένως, να συνεπάγονται ρυθμιστικές καθυστερήσεις, κατά την Επιτροπή, οι αλλαγές αυτές αντιπροσώπευαν βιώσιμη εναλλακτική δυνατότητα πρόσβασης στην αγορά (αιτιολογική σκέψη 1178 της προσβαλλόμενης απόφασης).

353 Η Επιτροπή κατέληξε, στην αιτιολογική σκέψη 1179 της προσβαλλόμενης απόφασης, στο εξής συμπέρασμα:

«[...] οι διακανονισμοί συνήφθησαν σε πλαίσιο στο οποίο το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για μόριο είχε λήξει και στο οποίο όλα τα μέρη-εταιρίες γενοσήμων εμπλέκονταν, άμεσα ή έμμεσα, σε αγωγές ή ένδικες διαφορές σχετικές με ένα ή περισσότερα από τα εναπομένοντα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier, υπό μορφή είτε άμυνας κατά αγωγών λόγω προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας είτε αγωγών ή ανταγωγών με αίτημα την ακύρωση των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Οι εταιρίες γενοσήμων μπορούσαν επίσης να επιλέξουν άλλα μέτρα σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ως δυνητικές οδούς πρόσβασης στην αγορά. Η Επιτροπή θα εξετάσει λεπτομερώς αν οι εταιρίες γενοσήμων οι οποίες επιδίωκαν να υπερβούν τα σχετικά με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας εμπόδια και να θέσουν σε κυκλοφορία τη γενόσημο εκδοχή τους της περινδοπρίλης ασκούσαν ανταγωνιστές πιέσεις στη Servier, παρά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι όλες οι συμφωνίες που αφορά η παρούσα απόφαση συνήφθησαν σε χρόνο κατά τον οποίο επικρατούσε αβεβαιότητα όσον αφορά το αν υπήρξε προσβολή οποιουδήποτε από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και ειδικότερα αν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 μπορούσε να ακυρωθεί. Επομένως, η απλή ύπαρξη και η επίκληση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier δεν εμπόδισαν κάθε δυνητικό ή πραγματικό ανταγωνισμό.»

354 Οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η ανάλυση αυτή της Επιτροπής δεν λαμβάνει υπόψη τα αποτελέσματα που συνδέονται με ένα δίπλωμα το οποίο έχει αναγνωριστεί ως, ή τεκμαίρεται, έγκυρο, όπως αυτά προβλέπονται από τη νομοθεσία ή αναγνωρίζονται από τη νομολογία. Προσάπτουν επίσης στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές του 2004 και εκείνες του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας καθώς και ορισμένες παρατηρήσεις τις οποίες διατύπωσε κατά την εκτίμηση της κατάχρησης της δεσποζουσας θέσης της από τη Servier στην προσβαλλόμενη απόφαση και σε άλλες αποφάσεις.

Επί της μη συνεκτίμησης των αποτελεσμάτων των αναγνωρισμένων ως, ή τεκμαιρόμενων, εγκύρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier

355 Κατά τις προσφεύγουσες και την παρεμβαίνουσα, δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το οποίο τεκμαίρεται έγκυρο συνιστά, τουλάχιστον από την αναγνώριση του κύρους του και έως τη λήξη του, νόμιμη απαγόρευση διείσδυσης στην αγορά που εμποδίζει κάθε δυνητικό ανταγωνισμό.

356 Εντούτοις, από τη σκέψη 108 της απόφασης της 6ης Δεκεμβρίου 2012, AstraZeneca κατά Επιτροπής (C-457/10 P, EU:C:2012:770), την οποία μνημονεύει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (βλ. σκέψη 351 ανωτέρω) προκύπτει ότι δυνητικός ανταγωνισμός μπορεί να υφίσταται σε αγορά ακόμη και πριν από τη λήξη διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Ειδικότερα, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι

συμπληρωματικά πιστοποιητικά προστασίας τα οποία στοχεύουν στην παράταση των αποτελεσμάτων διπλώματος ευρεσιτεχνίας είχαν σημαντικό αποτέλεσμα αποκλεισμού μετά τη λήξη των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και μπορούσαν όμως, επίσης, να μεταβάλουν τη διάρθρωση της αγοράς νοθεύοντας τον δυνητικό ανταγωνισμό ακόμη και πριν από τη λήξη αυτή, καθώς και ότι η σχετική με την άσκηση δυνητικού ανταγωνισμού προ της λήξης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας διαπίστωση δεν συναρτάται με το γεγονός ότι τα επίμαχα συμπληρωματικά πιστοποιητικά προστασίας χορηγήθηκαν δολίως και παρατύπως (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 164). Επομένως, το αποκλειστικό δικαίωμα το οποίο συνεπάγεται το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν εμποδίζει, αυτό καθαυτό, την ανάπτυξη δυνητικού ανταγωνισμού κατά την επίμαχη περίοδο αποκλειστικότητας.

357 Συγκεκριμένα, καίτοι, όπως υπογράμμισαν οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα, τέτοιο αποκλειστικό δικαίωμα αρκεί κατά κανόνα για την εκ μέρους επιχείρησης έγερση προσκομμάτων στους ανταγωνιστές, οι οποίοι υποχρεούνται, βάσει της δημοσίου χαρακτήρα κανονιστικής ρύθμισης, να σέβονται το αποκλειστικό αυτό δικαίωμα (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 362· βλ., επίσης, σκέψη 234 ανωτέρω), αυτό το αποτέλεσμα αποκλεισμού από τον ανταγωνισμό αφορά τους πραγματικούς ανταγωνιστές που διαθέτουν στο εμπόριο τα προϊόντα που συνιστούν προσβολή του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας παρέχει στον δικαιούχο του το αποκλειστικό δικαίωμα να χρησιμοποιεί μια εφεύρεση για την παραγωγή και την πρώτη θέση σε κυκλοφορία βιομηχανικών προϊόντων καθώς και το δικαίωμα να αντιτίθεται σε οποιαδήποτε παραποίηση (αποφάσεις της 31ης Οκτωβρίου 1974, Centrafarm και de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, σκέψη 9, και της 16ης Ιουλίου 2015, Huawei Technologies, C-170/13, EU:C:2015:477, σκέψη 46· βλ., επίσης, σκέψη 234 ανωτέρω), αλλά δεν αντιτίθεται, αυτό καθαυτό, στην έναρξη από τους οικονομικούς φορείς των απαιτούμενων ενεργειών ώστε να είναι σε θέση να εισέλθουν στην επίμαχη αγορά κατά τη λήξη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και, επομένως, στην άσκηση ανταγωνιστικών πιέσεων στον δικαιούχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας η οποία είναι χαρακτηριστική της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού πριν από την εν λόγω λήξη. Δεν αντιτίθεται επίσης στην πραγματοποίηση από τους οικονομικούς φορείς των πράξεων που απαιτούνται για την παραγωγή και τη θέση σε κυκλοφορία προϊόντος που δεν προσβάλλει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, με αποτέλεσμα να μπορούν να θεωρούνται πραγματικοί ανταγωνιστές του δικαιούχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας από την είσοδό τους στην αγορά και, ενδεχομένως, δυνητικοί ανταγωνιστές έως την είσοδο στην αγορά (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 164).

358 Τούτο ισχύει έτι περισσότερο στον φαρμακευτικό τομέα, στον οποίο η νομοθεσία σχετικά με τη χορήγηση των ΑΚΑ που απαιτούνται για να τεθεί ένα φάρμακο σε κυκλοφορία στην αγορά επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές να χορηγούν ΑΚΑ σε γενόσημο προϊόν, έστω και αν το προϊόν αναφοράς προστατεύεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Συγκεκριμένα, από την οδηγία 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ 2001, L 311, σ. 67), όπως τροποποιήθηκε, προκύπτει ότι οι αιτήσεις ΑΚΑ για γενόσημα προϊόντα μπορούν να εξετάζονται στο πλαίσιο συντομευμένης διαδικασίας η οποία στηρίζεται στα αποτελέσματα ελέγχων και δοκιμών που γνωστοποιούνται στην αίτηση ΑΚΑ του πρωτότυπου προϊόντος και ότι τα σχετικά με τα αποτελέσματα αυτά στοιχεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν και καθιστούν εφικτή, επομένως, τη χορήγηση ΑΚΑ πριν από τη λήξη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας του πρωτότυπου προϊόντος (άρθρο 10 της οδηγίας 2001/83· βλ., επίσης, αιτιολογικές σκέψεις 74 και 75 της προσβαλλόμενης απόφασης). Επομένως, η ίδια η νομοθεσία για την εμπορία των φαρμακευτικών προϊόντων προβλέπει ότι εταιρία γενοσήμων μπορεί να εισέλθει στην αγορά χάρη σε νομίμως χορηγηθείσα ΑΚΑ ή, τουλάχιστον, να δρομολογήσει τη διαδικασία χορήγησης της ΑΚΑ, κατά τη διάρκεια της περιόδου προστασίας του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της εταιρίας του πρωτότυπου φαρμάκου. Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, το ίδιο προβλέπεται στις εθνικές νομοθεσίες περί μεταφοράς της οδηγίας 2001/83, δεδομένου ότι, από την τελική έκθεση της τομεακής έρευνας της Επιτροπής στον φαρμακευτικό τομέα, της 8ης Ιουλίου 2009, την οποία επικαλούνται, προκύπτει ότι οι σλοβακικές αρχές τροποποίησαν τη νομοθεσία τους κατ' αυτή την έννοια και ότι οι ουγγρικές αρχές απαιτούν

μόνο «δήλωση διπλώματος ευρεσιτεχνίας» με την οποία η εταιρία γενοσήμων δεσμεύεται να μην θέσει σε κυκλοφορία προϊόν που προσβάλλει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας πριν από τη λήξη του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Το γεγονός, το οποίο υπογραμμίζουν οι προσφεύγουσες, ότι σε εσωτερικό ηλεκτρονικό μήνυμα της Servier επισημαίνεται ότι «φαίνεται ότι οι φάκελοι περindoπρίλης [ορισμένων εταιριών γενοσήμων] δεν εγκρίνονται από τη [σλοβακική κανονιστική αρχή] για όσο διάστημα ισχύει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947» δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση αυτή.

- 359 Επιπλέον, το σύστημα προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας έχει σχεδιαστεί κατά τρόπο ώστε, καίτοι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας τεκμαίρονται έγκυρα από την καταχώρισή τους (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 362), το τεκμήριο αυτό περί κύρους δεν συνεπάγεται *ipso facto* ότι όλα τα προϊόντα που τίθενται σε κυκλοφορία στην αγορά προσβάλλουν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψεις 121 και 122). Όπως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (βλ. σκέψη 351 ανωτέρω) και χωρίς αυτό να αμφισβητείται ειδικώς από τις προσφεύγουσες, δεν υπάρχει τεκμήριο προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, καθώς τέτοια προσβολή πρέπει να διαπιστωθεί από δικαστήριο. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, Windsurfing International κατά Επιτροπής (193/83, EU:C:1986:75, σκέψη 52), εάν ιδιώτης οικονομικός φορέας δικαιούχος διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορούσε να υποκαταστήσει την εκτίμηση της αρμόδιας αρχής με τη δική του εκτίμηση περί της ύπαρξης προσβολής στο δικαίωμά του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει την εκτίμηση αυτή με σκοπό να επεκτείνει το πεδίο προστασίας του διπλώματος ευρεσιτεχνίας του (βλ. επίσης αιτιολογική σκέψη 1171 και υποσημείωση 1642 της προσβαλλόμενης απόφασης). Ως εκ τούτου, οικονομικός φορέας μπορεί να αναλάβει τον κίνδυνο να εισέλθει στην αγορά με προϊόν, ακόμη και προϊόν προσβάλλον δυνητικά το ισχύον δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, και αυτή η είσοδος ή η θέση σε κυκλοφορία του προϊόντος με κίνδυνο (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 75 και 1176 της προσβαλλόμενης απόφασης) μπορεί να στεφθεί από επιτυχία, εάν ο δικαιούχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας δεν ασκήσει αγωγή λόγω προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή η αγωγή αυτή απορριφθεί, εφόσον ασκηθεί (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψεις 128 και 165). Συναφώς, επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι αυτή η δυνατότητα εισόδου με κίνδυνο στην αγορά καταδεικνύει επίσης ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν συνιστούν ανυπέρβλητα εμπόδια στην είσοδο στην αγορά των εταιριών γενοσήμων, αλλά δεν συνεπάγεται αφ' εαυτής ότι οι εταιρίες γενοσήμων έχουν πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου σε αυτήν, οι οποίες εξαρτώνται από την ικανότητά τους και από την πρόθεσή τους να πραγματοποιήσουν τέτοια είσοδο με κίνδυνο στην αγορά.
- 360 Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζει η παρεμβαίνουσα, η εν λόγω προσέγγιση της Επιτροπής δεν αντιστρέφει το τεκμήριο περί κύρους των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, με την αναγνώριση δυνητικού ανταγωνισμού, εκτός εάν το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας επιβεβαιώθηκε από δικαστήριο και η προσβολή του έγκυρου διπλώματος ευρεσιτεχνίας διαπιστώθηκε από δικαστήριο. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της προσβαλλόμενης απόφασης, δεδομένου ότι η Επιτροπή εκτίμησε σε αυτήν, ορθώς και κατ' ουσίαν (βλ. σκέψεις 357 έως 359 ανωτέρω), όχι ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας τεκμαιρόταν άκυρο έως την έκδοση δικαστικής απόφασης σχετικά με το κύρος του και την ύπαρξη προσβολής του, αλλά ότι, έως την έκδοση τέτοιας απόφασης, το τεκμήριο περί κύρους δεν εμπόδιζε είσοδο με κίνδυνο στην αγορά (αιτιολογικές σκέψεις 1171 και 1176 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 361 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η ίδια απουσία τεκμηρίου προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ισχύει σε περίπτωση αναγνώρισης του κύρους του επίμαχου διπλώματος από αρμόδια αρχή. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν εμποδίζει αυτό καθαυτό την πραγματική ή δυνητική είσοδο ανταγωνιστών στην αγορά, η αναγνώριση του κύρους του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας, εάν δεν συνδυάζεται με αναγνώριση προσβολής αυτού, δεν αποκλείει επίσης τέτοιο

- ανταγωνισμό. Επομένως, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, το γεγονός ότι η απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 αναγνώρισε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 δεν αρκεί αφ' εαυτού για να εμποδίσει την ανάπτυξη δυνητικού ανταγωνισμού.
- 362 Οι ως άνω παρατηρήσεις δεν τίθενται υπό αμφισβήτηση από τη νομολογία που μνημονεύει η παρεμβαίνουσα.
- 363 Συγκεκριμένα, αφενός, οι αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, *European Night Services* κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-374/94, T-375/94, T-384/94 και T-388/94, EU:T:1998:198), και της 29ης Ιουνίου 2012, *E.ON Ruhrgas* και *E.ON* κατά Επιτροπής (T-360/09, EU:T:2012:332), δεν αφορούσαν δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, αλλά αποκλειστικά δικαιώματα τα οποία εμπόδιζαν κατά νόμο ή εν τοις πράγμασι την παροχή των επίμαχων υπηρεσιών καθώς και την πρόσβαση στις υποδομές. Επιπλέον, έστω και αν ήθελε θεωρηθεί ότι τα «εκ των πραγμάτων εδαφικά μονοπώλια» που μνημονεύονται στην απόφαση της 29ης Ιουνίου 2012, *E.ON Ruhrgas* και *E.ON* κατά Επιτροπής (T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 102), θυμίζουν τα αποκλειστικά δικαιώματα στα οποία συνίστανται τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 234 ανωτέρω), από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο συμπεράνε την απουσία δυνητικού ανταγωνισμού όχι από την ύπαρξη και μόνο των μονοπωλίων αυτών, αλλά από το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμο ότι άλλος προμηθευτής αερίου είχε πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου στη γερμανική αγορά παρά τα εν λόγω μονοπώλια, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα ότι τέτοια μονοπώλια δεν αρκούν αφ' εαυτών για να αποκλείσουν την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουνίου 2012, *E.ON Ruhrgas* και *E.ON* κατά Επιτροπής, T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψεις 103 έως 107).
- 364 Αφετέρου, καίτοι οι αποφάσεις της 31ης Μαΐου 1979, *Hugin Kassaregister* και *Hugin Cash Registers* κατά Επιτροπής (22/78, EU:C:1979:138), και της 6ης Οκτωβρίου 1994, *Tetra Pak* κατά Επιτροπής (T-83/91, EU:T:1994:246), αφορούν δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και, ειδικότερα, όσον αφορά τη δεύτερη, διπλώματα ευρεσιτεχνίας, δεν μπορεί εντούτοις να συναχθεί εξ αυτού ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τα λοιπά επίμαχα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας συνιστούν ανυπέρβλητα εμπόδια σε είσοδο στην αγορά τα οποία αποκλείουν την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, στην απόφαση της 31ης Μαΐου 1979, *Hugin Kassaregister* και *Hugin Cash Registers* κατά Επιτροπής (22/78, EU:C:1979:138, σκέψη 9), το Δικαστήριο συνήγαγε την ύπαρξη μονοπωλίου, όπως εξάλλου παραδέχθηκε και η προσφεύγουσα, και, επομένως, την απουσία πραγματικού ανταγωνισμού στην αγορά ανταλλακτικών για τις ταμιακές μηχανές που κατασκεύαζε η προσφεύγουσα, από ένα σύνολο «λόγων εμπορικής φύσεως», περιλαμβανομένης, αλλά όχι αποκλειστικά –όπως προκύπτει άλλωστε σαφέστερα από την έκθεση ακροατηρίου της υπόθεσης αυτής (σ. 1885)–, της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου περί των σχεδίων και υποδειγμάτων και του δικαιώματος του δημιουργού. Ομοίως, στην απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1994, *Tetra Pak* κατά Επιτροπής (T-83/91, EU:T:1994:246, σκέψη 110), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε μεν ότι τα πολυάριθμα επίμαχα διπλώματα ευρεσιτεχνίας παρακώλυαν την πρόσβαση νέων ανταγωνιστών στην αγορά των ασηπτικών μηχανών. Εντούτοις, δεν μπορεί εξ αυτού να συναχθεί ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας θεωρούνταν, αυτά καθεαυτά, ανυπέρβλητα εμπόδια στην είσοδο στην οικεία αγορά, λαμβανομένου υπόψη του πλήθους των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το οποίο υπογράμμισε το Γενικό Δικαστήριο, της ύπαρξης τεχνολογικών φραγμών, η οποία επίσης ελήφθη υπόψη προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη εμποδίων, και, κυρίως, της παρουσίας ανταγωνιστή ο οποίος κατείχε 10 % της επίμαχης αγοράς.
- 365 Οι ως άνω παρατηρήσεις δεν αναιρούνται, εξάλλου, από το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48, το οποίο μνημόνευσε επίσης η παρεμβαίνουσα, κατά το οποίο τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρμόδιες δικαστικές αρχές να δύνανται να εκδίδουν κατά του φερόμενου ως παραβάτη προσωρινή διαταγή, με σκοπό να προλάβουν κάθε επικείμενη προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας ή να απαγορεύουν προσωρινώς τη συνέχιση των προσβολών του εν λόγω δικαιώματος.

- 366 Τέτοιες προσωρινές διαταγές εμποδίζουν ασφαλώς την είσοδο του φερόμενου ως παραβάτη στην αγορά και, επομένως, την άσκηση πραγματικού ανταγωνισμού στην αγορά αυτή κατά την καθορισμένη διάρκεια των εν λόγω διαταγών. Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του προσωρινού αυτού χαρακτήρα και ελλείψει τελεσίδικης απόφασης σχετικά με την ύπαρξη προσβολής ώστε να διαπιστωθεί η προσβολή αυτή και να ληφθούν τα επιβεβλημένα διορθωτικά μέτρα, αυτές οι προσωρινές διαταγές είναι μόνο προσωρινά εμπόδια και όχι ανυπέρβλητα εμπόδια τα οποία παρακωλύουν την ολοκλήρωση των ενεργειών με σκοπό τη θέση σε κυκλοφορία του φερόμενου ως προσβάλλοντος το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προϊόντος και, επομένως, την ανάπτυξη δυναμικού ανταγωνισμού.
- 367 Συγκεκριμένα, λαμβανομένων υπόψη του περιορισμένου χρόνου που διαθέτει η αρμόδια αρχή για να εκδώσει την απόφασή της και των προϋποθέσεων που απαιτούνται από το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/48 για την έκδοση προσωρινού μέτρου, και ειδικότερα τη, με επαρκή βεβαιότητα, πεποίθηση της προσβολής δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, η έκδοση τέτοιων αποφάσεων στηρίζεται μόνο σε εκ πρώτης όψεως εκτίμηση, κατ' ανάγκη συνοπτική, της προβαλλόμενης προσβολής, η οποία θα πρέπει να επιβεβαιωθεί ή, ενδεχομένως, να διαψευστεί κατόπιν διεξοδικότερης εκτίμησης των προϋποθέσεων που απαιτούνται για τη διαπίστωση της ύπαρξης προσβολής. Εξάλλου, οι οικείες εταιρίες γενοσήμων έχουν τη δυνατότητα να εμποδίσουν την έκδοση δυσμενούς απόφασης, όχι μόνο προβάλλοντας αντίθετα επιχειρήματα στο πλαίσιο της επί της ουσίας διαδικασίας, αλλά επίσης αμφισβητώντας παράλληλα το κύρος του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας μέσω ανταγωγής με αίτημα την ακύρωση του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Επομένως, η έκδοση προσωρινής διαταγής, και κατά μείζονα λόγο ο απλός κίνδυνος έκδοσης τέτοιας διαταγής, λαμβανομένης υπόψη, μεταξύ άλλων, της έκδοσης τέτοιων προσωρινών αποφάσεων έναντι άλλων εταιριών γενοσήμων, δεν θα μπορούσε αυτή καθαυτή να αποκλείσει την ιδιότητα δυναμικού ανταγωνιστή της εταιρίας γενοσήμων, την οποία αφορά όντως ή δυναμικώς αυτό το είδος απόφασης.
- 368 Επιπλέον, δικαστική απόφαση επί της ουσίας διαπιστώνουσα την ύπαρξη προσβολής έχει και αυτή προσωρινό χαρακτήρα, όσο δεν έχουν εξαντληθεί τα ενδεχόμενα ένδικα μέσα. Συγκεκριμένα, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζει η παρεμβαίνουσα, η Επιτροπή εκτίμησε ορθώς, στις αιτιολογικές σκέψεις 1132 και 1169 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η αμφισβήτηση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και των σχετικών με τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας αποφάσεων συνιστά «έκφραση [...] του ανταγωνισμού» στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Ειδικότερα, λαμβανομένων υπόψη του κινδύνου προσβολής διπλώματος ευρεσιτεχνίας, στον οποίο εκτίθεται κάθε εταιρία γενοσήμων, και της αναρμοδιότητας των ιδιωτικών οικονομικών φορέων να κρίνουν το υποστατό της προσβολής, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω (βλ. σκέψη 359 ανωτέρω), η ένδικη προσφυγή συνιστά ένα από τα μέσα που διαθέτει η εταιρία γενοσήμων για τη μείωση του κινδύνου αυτού και την είσοδο στην αγορά, εξασφαλίζοντας είτε αναγνώριση της μη προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας είτε ακύρωση του δυναμικώς προσβληθέντος διπλώματος ευρεσιτεχνίας (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 122). Εξ αυτού προκύπτει επίσης ότι, όσο η εταιρία γενοσήμων διαθέτει ένδικα μέσα για να αμφισβητήσει τα οικεία διπλώματα ευρεσιτεχνίας και την προσβολή τους και, επομένως, να αποκτήσει πρόσβαση στην αγορά, μπορεί να θεωρηθεί ότι τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν συνιστούν καταρχήν ανυπέρβλητα εμπόδια στην πρόσβαση αυτή.

Επί της μη συνεκτίμησης των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 και εκείνων του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας

- 369 Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη στην προσβαλλόμενη απόφαση τις κατευθυντήριες γραμμές του 2004 και εκείνες του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, ακόμη και αν τυγχάνουν εφαρμογής εν προκειμένω.
- 370 Πρώτον, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα, οι αποφάσεις με τις οποίες διαπιστώνεται το κύρος των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, και ειδικότερα η απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006, δεν βεβαιώνουν την ύπαρξη «κατάστασης εμπλοκής» ως

αποτέλεσμα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η οποία θεωρείται, στις κατευθυντήριες γραμμές του 2004 και εκείνες του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, ότι εμποδίζει την ανάπτυξη δυνητικού ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, στις κατευθυντήριες γραμμές του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας (σημείο 32), όπως και σε εκείνες του 2014 (σημείο 32), ως κατάσταση εμπλοκής ορίζεται εκείνη στην οποία ο οικονομικός φορέας δεν μπορεί να διεισδύσει στην αγορά χωρίς να προσβάλλει τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας άλλου οικονομικού φορέα. Πάντως, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι αποφάσεις με τις οποίες διαπιστώνεται το κύρος διπλώματος ευρεσιτεχνίας δεν εμποδίζουν, αφ' εαυτών, την είσοδο με κίνδυνο στην αγορά και ότι την είσοδο αυτή θα μπορούσε να εμποδίσει μόνον απόφαση διαπιστώνουσα προσβολή του οικείου δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, ήτοι προσβολή του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψεις 359 και 361 ανωτέρω). Επομένως, οι «δικαστικές αποφάσεις» που μνημονεύονται στις κατευθυντήριες γραμμές του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας (σημείο 32) και οι «τελεσίδικ[ες] δικαστικ[ές] αποφάσ[εις]» που μνημονεύονται σε εκείνες του 2014 (σημείο 33) ως αποδεικνύουσες μετά βεβαιότητας την ύπαρξη κατάστασης εμπλοκής παραπέμπουν όχι σε αποφάσεις διαπιστώνουσες το κύρος διπλώματος ευρεσιτεχνίας, αλλά σε αποφάσεις διαπιστώνουσες την προσβολή του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

- 371 Δεύτερον, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη τις συστάσεις των κατευθυντήριων γραμμών του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας σχετικά με την ανάλυση του δυνητικού ανταγωνισμού απουσία κατάστασης εμπλοκής διαπιστωθείσας με δικαστική απόφαση. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, βάσει του σημείου 31 των κατευθυντήριων γραμμών του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, οικονομικός φορέας «θεωρείται δυνάμει ανταγωνιστής στην αγορά προϊόντος όταν, απουσία της συμφωνίας, πιθανώς θα προέβαινε στις απαραίτητες πρόσθετες επενδύσεις για να εισέλθει στη σχετική αγορά κατόπιν μιας μικρής, αλλά μόνιμης, αύξησης των τιμών του προϊόντος» και «[η] πιθανότητα εισόδου θα πρέπει να αξιολογείται σε ρεαλιστική βάση, δηλαδή με βάση τα πραγματικά περιστατικά της εκάστοτε υπόθεσης». Εξάλλου, κατά το σημείο 33 των ίδιων αυτών κατευθυντήριων γραμμών:

«Χωρίς την ασφάλεια δικαίου, παραδείγματος χάρη με τη μορφή τελεσίδικης δικαστικής απόφασης, για ύπαρξη κατάστασης εμπλοκής, τα συμβαλλόμενα μέρη, κατά την εξέταση του ερωτήματος κατά πόσον είναι δυνητικοί ανταγωνιστές, θα πρέπει να βασιστούν σε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που είναι διαθέσιμα τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας να θίγονται δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και κατά πόσον υπάρχουν πραγματικές δυνατότητες παράκαμψης υφιστάμενων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Σημαντικές επενδύσεις που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ή σχέδια που βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο για είσοδο σε μια συγκεκριμένη αγορά, μπορούν να στηρίξουν την άποψη ότι τα μέρη είναι τουλάχιστον δυνητικοί ανταγωνιστές, ακόμη και αν δεν μπορεί να αποκλειστεί κατάσταση εμπλοκής [...]».

- 372 Πλην όμως, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 323 και 325 ανωτέρω, η Επιτροπή εφάρμοσε εν προκειμένω το κριτήριο των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων για να διαπιστώσει την ιδιότητα των επίμαχων εταιριών γενοσήμων ως δυνητικών ανταγωνιστών και, επομένως, στηρίχθηκε, σύμφωνα με τα προμνησθέντα σημεία των κατευθυντήριων γραμμών του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, όχι στην απουσία δυνατότητας εισόδου, αλλά στην πιθανότητα εισόδου αξιολογημένη σε ρεαλιστική βάση και βάσει των διαθέσιμων στοιχείων τα οποία αφορούν, μεταξύ άλλων, τις ένδικες διαφορές των μερών, το στάδιο προόδου της ανάπτυξης των προϊόντων τους και τις ενέργειές τους με σκοπό να εξασφαλίσουν ΑΚΑ (βλ. επίσης σκέψεις 432 έως 438, 579 έως 585 και 718 έως 722 κατωτέρω). Επιπλέον, εάν τα επιχειρήματα των προσφευγουσών πρέπει να θεωρηθούν ότι σκοπούν στην αμφισβήτηση της διαπίστωσης, από την Επιτροπή, πιθανότητας εισόδου στην αγορά των εταιριών γενοσήμων, θα εξεταστούν κατωτέρω στο πλαίσιο της ανάλυσης των αιτιάσεων με τις οποίες αμφισβητείται η ιδιότητα δυνητικού ανταγωνιστή καθεμίας από τις εταιρίες αυτές.

- 373 Επιπροσθέτως, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζει η παρεμβαίνουσα, προκύπτει ακριβώς από αυτή την ανάλυση των πιθανοτήτων εισόδου στην αγορά των εταιριών γενοσήμων, όπως αυτή απαιτείται από τις κατευθυντήριες γραμμές του 2004 και εκείνες του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας

και διενεργήθηκε από την Επιτροπή, ότι η ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού δεν συνάγεται ipso facto από την απουσία διαπιστωθείσας κατάστασης εμπλοκής, αλλά απαιτεί, προκειμένου να καταδειχθεί, πραγματική ανάλυση η οποία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να μην αναγνωριστεί η ιδιότητα του δυνητικού ανταγωνιστή σε εταιρία παρά την απουσία κατάστασης εμπλοκής προκύπτουσας από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

Επί της αντίφασης εντός της προσβαλλόμενης απόφασης

- 374 Κατά τις προσφεύγουσες, η άποψη της Επιτροπής αντιφάσκει προς τις εκτιμήσεις της στην προσβαλλόμενη απόφαση σχετικά με την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης από τη Servier. Ειδικότερα, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι αναγνώρισε, με αντιφατικό τρόπο, την ισχύ αποκλεισμού των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier στο τμήμα της προσβαλλόμενης απόφασης που αφορά την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης από τη Servier (αιτιολογικές σκέψεις 2572, 2857 και 2972) και απέρριψε τον κίνδυνο αποκλεισμού των εταιριών γενοσήμων από την αγορά συνεπεία των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο τμήμα της προσβαλλόμενης απόφασης που αφορά το άρθρο 101 ΣΛΕΕ.
- 375 Αυτό το περί αντίφασης επιχείρημα μπορεί να απορριφθεί ήδη στο στάδιο αυτό, χωρίς να απαιτείται να εξεταστεί ο ορισμός των σχετικών αγορών από την Επιτροπή στο πλαίσιο της ανάλυσης της σχετικά με τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα των επίδικων συμφωνιών και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης από τη Servier.
- 376 Συγκεκριμένα, πρέπει να επισημανθεί, πρώτον, ότι καίτοι η Επιτροπή διαπίστωσε πράγματι, στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 2857 και 2972), την απουσία πραγματικά βιώσιμης πηγής ανταγωνισμού στην αγορά, η έννοια της βιωσιμότητας που χρησιμοποιείται σε αυτές τις αιτιολογικές σκέψεις για τον ορισμό της επίμαχης αγοράς, ήτοι της αγοράς προηγούμενου σταδίου της τεχνολογίας για την παραγωγή ΔΦΟ περινδοπρίλης, και τον καθορισμό της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης στην αγορά αυτή για τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, διαφέρει από εκείνη που χρησιμοποιείται για τον σκοπό καθορισμού του οικονομικά βιώσιμου χαρακτήρα εισόδου στην αγορά στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, νοείται ευρύτερα ως αφορώσα «οικονομική και κανονιστική βιωσιμότητα» και αυτή η κανονιστική βιωσιμότητα νοείται αυστηρά ως αποκλειόμενη εφόσον υφίσταται δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στην αγορά, το οποίο εμποδίζει να θεωρηθεί ότι η επίμαχη τεχνολογία μπορεί να υποκατασταθεί από την καλυπτόμενη από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (υποσημείωση 3386 της προσβαλλόμενης απόφασης: βλ., επίσης, αιτιολογικές σκέψεις 2748 και 2754 της προσβαλλόμενης απόφασης). Επισημαίνεται επίσης, προς απόρριψη της λυσιτέλειας, εν προκειμένω, των εκτιμήσεων που διατύπωσε η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 2857 και 2972 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι αυτές αφορούν την ύπαρξη πραγματικού και ουσιαστικού ανταγωνισμού στην επίμαχη αγορά και όχι τις προοπτικές εισόδου στην αγορά δυνητικών ανταγωνιστών.
- 377 Επιπλέον, δεύτερον, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, σε άλλα αποσπάσματα της προσβαλλόμενης απόφασης τα οποία παραθέτουν οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα (αιτιολογικές σκέψεις 2571 και 2572), τα οποία αφορούν τον ορισμό της αγοράς του τελικού προϊόντος και τον καθορισμό της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης στην αγορά αυτή, η Επιτροπή εκτίμησε, κατ' ουσίαν, ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier ήταν σημαντικοί αλλά όχι απόλυτοι φραγμοί στην είσοδο στην αγορά, κατά τρόπο σύμφωνο προς την εκτίμησή της σχετικά με τον δυνητικό ανταγωνισμό στην αγορά αυτή.

Επί της αντίφασης μεταξύ της προσβαλλόμενης απόφασης και των άλλων αποφάσεων της Επιτροπής

- 378 Κατά τις προσφεύγουσες και την παρεμβαίνουσα, η άποψη της Επιτροπής αντιφάσκει προς ορισμένες από τις παλαιότερες αποφάσεις της (απόφαση 94/770/ΕΚ της Επιτροπής, της 6ης Οκτωβρίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας ΕΟΧ IV/34.776 – Pasteur Merieux/Merck, και απόφαση C(2013) 8535 τελικό της Επιτροπής, της 26ης Νοεμβρίου 2013, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 6 του κανονισμού 139/2004 (υπόθεση

COMP/M.6944 – Thermo Fisher Scientific/Life Technologies)}. Ενώ, στις άλλες αυτές αποφάσεις, η Επιτροπή είχε συναγάγει από την ύπαρξη των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ή ένδικων διαφορών σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας την απουσία έντονων ανταγωνιστικών πιέσεων από τις εταιρίες γενοσήμων, στην προσβαλλόμενη απόφαση έκρινε, παρά την ύπαρξη των ίδιων αυτών ένδικων διαφορών οι οποίες μπορούσαν να οδηγήσουν στον αποκλεισμό των εταιριών γενοσήμων από την αγορά, ότι αυτές ήταν δυνητικοί ανταγωνιστές της Servier ικανοί να ασκήσουν έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις στην περιοδοπρίλη της Servier.

- 379 Συναφώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αντιφάσκει, εν πάση περιπτώσει, προς τις αποφάσεις της Επιτροπής τις οποίες παραθέτουν οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα. Συγκεκριμένα, υπενθυμίζεται καταρχάς ότι, στο μέτρο που τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν συνιστούν καταρχήν ανυπέβλητα εμπόδια στην είσοδο ανταγωνιστή στην αγορά, αλλά μπορούν να δημιουργήσουν τέτοια εμπόδια ανάλογα με την έκβαση της σχετικής με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικης διαφοράς και να έχουν αντίκτυπο στις πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου σε αυτήν (βλ. σκέψεις 359 έως 368 ανωτέρω και 442 έως 453, 589 έως 597 και 726 έως 735 κατωτέρω), δεν αποκλείεται να στηρίχθηκε η Επιτροπή, σε ορισμένες από τις αποφάσεις της εκ των οποίων οι δύο προμνησθείσες αποφάσεις, στην ύπαρξη διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για να συναγάγει την απουσία δυνητικού ανταγωνισμού. Εν συνεχεία, επισημαίνεται ότι, στις δύο αυτές αποφάσεις, η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη φραγμών στην είσοδο στην αγορά ή την απουσία δυνητικού ανταγωνισμού στηριζόμενη όχι μόνο στην ύπαρξη διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ή σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών, αλλά και σε άλλους παράγοντες, όπως η δυσκολία εξασφάλισης των ΑΚΑ, το ύψος των απαιτούμενων επενδύσεων ή οι υφιστάμενες εμπορικές σχέσεις, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να συναχθεί ότι η ύπαρξη διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ή σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών εμποδίζει, αυτή καθαυτή, την ανάπτυξη δυνητικού ανταγωνισμού.
- 380 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή εκτίμησε, χωρίς να υποπέσει σε πλάνη, ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier δεν συνιστούσαν, εν προκειμένω, ανυπέβλητα εμπόδια στην είσοδο των εταιριών γενοσήμων στην αγορά. Συγκεκριμένα, κατά την ημερομηνία σύναψης των επίμαχων συμφωνιών, δεν είχε διαπιστώσει με καμία τελεσίδικη απόφαση επί αγωγής λόγω προσβολής διπλώματος ευρεσιτεχνίας ότι τα προϊόντα των εν λόγω εταιριών προσέβαλαν διπλώματα ευρεσιτεχνίας.
- 381 Απομένει, επομένως, να καθοριστεί αν η Επιτροπή εκτίμησε επίσης ορθώς ότι οι εταιρίες γενοσήμων είχαν, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών καθεμίας εξ αυτών, πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου στην επίμαχη αγορά και, για τον σκοπό αυτό, να απαντηθούν τα επιχειρήματα που αμφισβητούν την ύπαρξη τέτοιων δυνατοτήτων τα οποία προβλήθηκαν στο πλαίσιο της ειδικής επιχειρηματολογίας σε σχέση με καθεμία από τις επίμαχες συμφωνίες. Ήδη από το στάδιο αυτό, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η εξέταση αυτή των αιτιάσεων που βάλλουν κατά της εκτίμησης, από την Επιτροπή, των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων των εταιριών γενοσήμων να εισέλθουν στην αγορά πρέπει να πραγματοποιηθεί υπό το πρίσμα των τεσσάρων αρχών και σκέψεων που ακολουθούν.
- 382 Πρώτον, υπενθυμίζεται ότι από τη σχετική με τον καθορισμό της ύπαρξης πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων εισόδου στην αγορά νομολογία (βλ. σκέψη 318 ανωτέρω) προκύπτει ότι το κρίσιμο στοιχείο στο οποίο πρέπει να στηρίζεται ο χαρακτηρισμός δυνητικού ανταγωνιστή είναι η ικανότητα της επιχείρησης να εισέλθει στην εν λόγω αγορά και ότι η πρόθεσή της να εισέλθει στην αγορά αυτή, καίτοι λυσιτελής προκειμένου να εξακριβωθεί αν μπορεί να θεωρηθεί δυνητικός ανταγωνιστής, έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα. Ειδικότερα, η πρόθεση εισόδου σε αγορά δεν είναι ούτε αναγκαία για την αναγνώριση της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά (απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής, T-461/07, EU:T:2011:181, σκέψη 169) ούτε ικανή να τη θέσει υπό αμφισβήτηση, αλλά, οσάκις διαπιστώνεται, μπορεί παρ' όλα αυτά να ενισχύει την ικανότητα εισόδου στην αγορά και να συμβάλει με τον τρόπο αυτό στον χαρακτηρισμό συγκεκριμένου οικονομικού φορέα ως δυνητικού ανταγωνιστή.

- 383 Από τη νομολογία αυτή προκύπτει επίσης ότι το κριτήριο που αντλείται από την αντιστοιχία μεταξύ της εισόδου στην αγορά και της οικονομικά βιώσιμης στρατηγικής, την οποία απαιτεί η εν λόγω νομολογία, δεν συνιστά κριτήριο αυτοτελές και διακριτό του κύριου κριτηρίου της ικανότητας εισόδου στην αγορά και του συμπληρωματικού κριτηρίου της πρόθεσης εισόδου σε αυτήν (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Xellia Pharmaceuticals και Alpharma κατά Επιτροπής, T-471/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως EU:T:2016:460, σκέψη 81). Συγκεκριμένα, αφενός, μνημονεύεται στις επίμαχες αποφάσεις ως επεξήγηση του πραγματικού και συγκεκριμένου χαρακτήρα των δυνατοτήτων εισόδου στην αγορά και προηγείται της ανακοίνωσης του κύριου κριτηρίου της ικανότητας εισόδου σε αυτήν και του συμπληρωματικού κριτηρίου της πρόθεσης εισόδου σε αυτήν, τα οποία παρατίθενται ως «προκύπτ[οντα] κατ' ανάγκη». Αφετέρου, στις ίδιες αυτές αποφάσεις δεν εξετάζεται χωριστά και ανεξάρτητα από την εξακρίβωση της ικανότητας και της πρόθεσης εισόδου στην αγορά, δεδομένου ότι μπορεί εύλογα να συναχθεί από το γεγονός ότι μια επιχείρηση έχει ταυτόχρονα την ικανότητα εισόδου στην αγορά, λαμβανομένων υπόψη των μέσων παραγωγής και διάθεσης στην αγορά καθώς και των οικονομικών πόρων της, και την πρόθεση να εισέλθει σε αυτή, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των προοπτικών κέρδους και αποδοτικότητας, ότι η είσοδος αυτή αντιστοιχεί σε βιώσιμη οικονομική στρατηγική για την οικεία επιχείρηση.
- 384 Δεύτερον, όπως ορθώς εκτίμησε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1172· βλ., επίσης, σκέψη 351 ανωτέρω), οι εκ μέρους των ίδιων των μερών αξιολογήσεις όσον αφορά τις δυνατότητες ακύρωσης ή προσβολής των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας των προσφευγουσών μπορούν να ληφθούν υπόψη προκειμένου να καθοριστεί αν οι εταιρίες γενοσήμων είχαν πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου στην αγορά (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 141). Συγκεκριμένα, απουσία απόφασης δημόσιας αρχής σχετικά με την προσβολή και το κύρος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier, οι αξιολογήσεις των ίδων των μερών όσον αφορά τις δυνατότητες ακύρωσης ή προσβολής των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας μπορούν να είναι ενδεικτικές των προθέσεων τους, ιδίως όσον αφορά την άσκηση ένδικων προσφυγών. Ειδικότερα, όταν οι αξιολογήσεις προέρχονται από εταιρίες γενοσήμων, μπορούν να συμβάλουν στη διαπίστωση της πρόθεσής τους, λαμβανομένης υπόψη της υποκειμενικής αντίληψής τους για τα οικεία διπλώματα ευρεσιτεχνίας, να εισέλθουν στην αγορά, αλλά όχι, αυτές καθαυτές, της ικανότητάς τους να εισέλθουν σε αυτήν, δεδομένου ότι μόνο τα εθνικά δικαστήρια και το ΕΓΔΕ είναι αρμόδια να διαπιστώσουν την προσβολή και το κύρος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψεις 243 και 359 ανωτέρω). Εφόσον η πρόθεση θεωρείται λυσιτελής κριτήριο για τον καθορισμό των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων εισόδου στην αγορά (βλ. σκέψη 382 ανωτέρω), οι υποκειμενικές αξιολογήσεις των μερών μπορούν βασίμως να ληφθούν υπόψη για τη διαπίστωση τέτοιων δυνατοτήτων. Εντούτοις, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, στο μέτρο που η πρόθεση εισόδου στην αγορά, καίτοι λυσιτελής προκειμένου να διαπιστωθεί αν εταιρία μπορεί να θεωρηθεί δυνητικός ανταγωνιστής, έχει μόνο συμπληρωματικό χαρακτήρα, οι αξιολογήσεις αυτές θα έχουν επίσης μόνο συμπληρωματικό χαρακτήρα κατά τον καθορισμό της ιδιότητας της εν λόγω εταιρίας ως δυνητικού ανταγωνιστή. Επιπλέον, οι αξιολογήσεις αυτές θα πρέπει να αντιπαραβληθούν με άλλα στοιχεία τα οποία μπορούν επίσης να βεβαιώσουν τις προθέσεις εταιρίας όσον αφορά την είσοδό της σε αγορά.
- 385 Τρίτον, η ύπαρξη πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων εισόδου στην αγορά εκτιμάται κατά την ημερομηνία σύναψης των επίμαχων συμφωνιών [πρβλ. αποφάσεις της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψεις 138, 139 και 203, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Sun Pharmaceutical Industries και Ranbaxy (UK) κατά Επιτροπής, T-460/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:453, σκέψεις 94 και 95]. Συγκεκριμένα, προκειμένου να καθοριστεί αν τέτοιες συμφωνίες περιορίζουν τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, πρέπει να καθοριστεί η κατάσταση του, πραγματικού ή δυνητικού, ανταγωνισμού στην επίμαχη αγορά κατά τον χρόνο σύναψής τους. Ως εκ τούτου, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη τα επιχειρήματα και τα έγγραφα που αφορούν στοιχεία μεταγενέστερα της σύναψης των επίμαχων συμφωνιών, δεδομένου ότι τέτοια στοιχεία αντικατοπτρίζουν την υλοποίηση των συμφωνιών αυτών και όχι την κατάσταση του ανταγωνισμού στην αγορά κατά τη σύναψή τους.

386 Τέταρτον, το βάρος αποδείξεως της ύπαρξης πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων εισόδου ανταγωνιστή στην αγορά, όπως και ευρύτερα το βάρος αποδείξεως της ύπαρξης παράβασης (άρθρο 2 του κανονισμού 1/2003), φέρει η Επιτροπή (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 105). Εντούτοις, στο μέτρο που τα περισσότερα στοιχεία που οδηγούν στη διαπίστωση της ικανότητας και της πρόθεσης των εταιριών γενοσήμων να εισέλθουν στην αγορά και, επομένως, των πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων τους να εισέλθουν σε αυτήν, είναι εσωτερικά στοιχεία τους, τα οποία αυτές είναι σε καλύτερη θέση να συλλέξουν, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, ελλείψει αντίθετων αποδείξεων σχετικών με τεχνικές, κανονιστικές, εμπορικές ή οικονομικές δυσχέρειες, η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς την ύπαρξη τέτοιων δυνατοτήτων υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης εφόσον συγκέντρωσε δέσμη συγκλινουσών ενδείξεων οι οποίες βεβαιώνουν, τουλάχιστον, την πραγματοποίηση ενεργειών με σκοπό την παραγωγή και την εμπορία του επίμαχου προϊόντος εντός επαρκώς σύντομου χρονικού διαστήματος ώστε να ασκηθούν πιέσεις στον δραστηριοποιούμενο στην αγορά οικονομικό φορέα. Συγκεκριμένα, από τέτοιες ενέργειες μπορεί να συναχθεί ότι η επίμαχη εταιρία είχε όχι μόνο την ικανότητα αλλά και την πρόθεση να αναλάβει τον κίνδυνο εισόδου στην αγορά (πρβλ. σημείο 33 των κατευθυντήριων γραμμών του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας· πρβλ. επίσης απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Arrow Group και Arrow Generics κατά Επιτροπής, T-467/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως EU:T:2016:450, σκέψη 81).

2) Επί του κριτηρίου σχετικά με τη δέσμευση των εταιριών γενοσήμων να περιορίσουν τις ανεξάρτητες προσπάθειές τους εισόδου στην αγορά

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

391 Καταρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν εξέτασε μεμονωμένα, στην προσβαλλόμενη απόφαση, τον γενικότερο θεμιτό χαρακτήρα των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας. Συγκεκριμένα, από την αιτιολογική σκέψη 1154 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι, προκειμένου να καθοριστεί αν οι επίμαχες συμφωνίες συνιστούσαν περιορισμούς του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, η Επιτροπή δεν περιορίστηκε να εξετάσει αν περιείχαν ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας, αλλά ανέλυσε επίσης αν τα μέρη του διακανονισμού ήταν δυνητικοί ανταγωνιστές και αν οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας στηρίζονταν σε μεταβίβαση αξίας από το εργαστήριο παραγωγής πρωτότυπων φαρμάκων στην εταιρία γενοσήμων, η οποία συνιστούσε παροχή κινήτρου, προς την εν λόγω εταιρία, ώστε να απόσχει από την άσκηση ανταγωνιστικών πιέσεων στην εταιρία δικαιούχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Ως εκ τούτου, οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα δεν μπορούν να προσάψουν στην Επιτροπή ότι έκρινε ότι η ύπαρξη και μόνο ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας σε διακανονισμό αρκούσε για να διαπιστωθεί ο αντίθετος προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρας της.

392 Εν συνεχεία, όσον αφορά τα επιχειρήματα των προσφευγουσών και της παρεμβαίνουσας σχετικά με την αναγκαία ύπαρξη ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας σε κάθε διακανονισμό, πρέπει να γίνει παραπομπή στην ανάλυση που παρατίθεται στις σκέψεις 258 έως 275 ανωτέρω, στις οποίες εκτίθενται οι προϋποθέσεις που παρέχουν τη δυνατότητα στην Επιτροπή να διαπιστώσει την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αντικειμένου όταν υπάρχουν τέτοιες ρήτρες.

393 Όσον αφορά τα επιχειρήματα των προσφευγουσών και της παρεμβαίνουσας σχετικά με την εφαρμογή εν προκειμένω της θεωρίας των δευτερευόντων περιορισμών, αυτά πρέπει να απορριφθούν διά παραπομπής στη σκέψη 291 ανωτέρω.

- 394 Όσον αφορά το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή θεώρησε ήδη μη προβληματική συμφωνία η οποία υποχρέωνε εταιρία γενοσήμων να αποσυρθεί από την αγορά εν αναμονή της επίλυσης παράλληλης ένδικης διαφοράς, με αντάλλαγμα αποζημίωση σε περίπτωση ήττας στην ένδικη αυτή διαφορά, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, επιβάλλει να μην τυγχάνουν συγκρίσιμες καταστάσεις διαφορετικής μεταχείρισης ούτε διαφορετικές καταστάσεις της ίδιας μεταχείρισης, εκτός εάν τέτοια μεταχείριση δικαιολογείται αντικειμενικώς (αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 1984, *Sermide*, 106/83, EU:C:1984:394, σκέψη 28, και της 14ης Μαΐου 1998, *BPB de Eendracht κατά Επιτροπής*, T-311/94, EU:T:1998:93, σκέψη 309).
- 395 Εντούτοις, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, εφόσον επιχείρηση παρέβη, με τη συμπεριφορά της, το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, δεν είναι δυνατόν να αποφύγει κάθε κύρωση για τον λόγο ότι δεν επιβλήθηκε πρόστιμο σε άλλη επιχείρηση. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη, εκτιμώντας ότι οι συμφωνίες *Lundbeck-Neolab* ήταν σύμφωνες προς το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ο σεβασμός της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως θα πρέπει να συμβιβάζεται με τον σεβασμό της αρχής της νομιμότητας κατά την οποία ουδείς δύναται να επικαλείται, προς όφελός του, παρανομία διαπραχθείσα προς όφελος άλλου (αποφάσεις της 31ης Μαρτίου 1993, *Ahlström Osakeyhtiö κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 και C-125/85 έως C-129/85, EU:C:1993:120, σκέψη 197, και της 14ης Ιουλίου 1994, *Parker Pen κατά Επιτροπής*, T-77/92, EU:T:1994:85, σκέψη 86).
- 396 Εν πάση περιπτώσει, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των επίμαχων συμφωνιών και των συμφωνιών *Lundbeck-Neolab*, τις οποίες η Επιτροπή χαρακτήρισε μη προβληματικές από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού στην απόφαση C(2013) 3803 τελικό, της 19ης Ιουνίου 2013, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 101 [ΣΛΕΕ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (υπόθεση AT/39226 – *Lundbeck*). Συγκεκριμένα, από την αιτιολογική σκέψη 164 της απόφασης αυτής προκύπτει ότι η *Neolab* είχε εισέλθει τον Οκτώβριο του 2002 στην αγορά της σιταλοπράμης στο Ηνωμένο Βασίλειο, ότι η *Lundbeck* είχε ασκήσει προσφυγή λόγω προσβολής ενός εκ των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της τον Νοέμβριο του 2002 και ότι η *Neolab* είχε ασκήσει τότε ανταγωγή ακυρώσεως του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Στο πλαίσιο εκούσιας διαταγής («voluntary injunction») εκδοθείσας κατά την εθνική δικαστική διαδικασία, η *Neolab* δεσμεύθηκε, με πρώτη συμφωνία, να μην εμπορευθεί το γενόσημό της έως την έκδοση της δικαστικής απόφασης σε παράλληλη υπόθεση μεταξύ της *Lundbeck* και της εταιρίας *Lagar* σχετικά με το ίδιο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ή το αργότερο έως τις 30 Νοεμβρίου 2003. Ως αντάλλαγμα, η *Lundbeck* δεσμεύθηκε να καταβάλει αποζημίωση στη *Neolab* σε περίπτωση ακύρωσης του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Εντούτοις, καθόσον η *Lundbeck* συνήψε διακανονισμό με τη *Lagar* στις 13 Οκτωβρίου 2003, η *Lundbeck* και η *Neolab* απαλλάχθηκαν από τις δεσμεύσεις τους και η *Neolab* επανέλαβε την πώληση του γενοσήμου της στις 30 Οκτωβρίου 2003. Στις 22 Δεκεμβρίου 2003, η *Neolab* και η *Lundbeck* συνήψαν, με δεύτερη συμφωνία, διακανονισμό ο οποίος προέβλεπε καταβολή από τη *Lundbeck* στη *Neolab* αποζημίωσης για την αντιστάθμιση της αδυναμίας πώλησης του γενοσήμου προϊόντος κατά το διάστημα ισχύος της εκούσιας διαταγής καθώς και παραίτηση των δύο μερών της συμφωνίας από τη συνέχιση της ένδικης διαφοράς σχετικά με την προσβολή του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας και την ακυρότητά του έως την 31η Μαρτίου 2004.
- 397 Όσον αφορά την πρώτη συμφωνία, αυτή διακρινόταν από τις επίμαχες εν προκειμένω συμφωνίες καθότι συνήφθη μετά την πρώτη είσοδο στην αγορά της εταιρίας γενοσήμων, καθότι ο επίμαχος περιορισμός φαινόταν να είναι αποτέλεσμα διαταγής εκδοθείσας στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας, καθότι είχε ως μοναδικό αντικείμενο δέσμευση μη εμπορίας για περιορισμένο χρονικό διάστημα, ήτοι έως την επίλυση ένδικης διαφοράς με το ίδιο αντικείμενο, και καθότι προέβλεπε την καταβολή αποζημίωσης από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων μόνο σε περίπτωση ακύρωσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της.

- 398 Όσον αφορά τη δεύτερη συμφωνία, καίτοι αυτή προέβλεπε πράγματι πληρωμή από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων στην εταιρία γενοσήμων, διακρινόταν εντούτοις επίσης από τις επίμαχες συμφωνίες καθόσον η εταιρία γενοσήμων δραστηριοποιείτο ήδη στην αγορά κατά τον χρόνο της σύναψής της και δεν έθετε υπό αμφισβήτηση την παρουσία αυτή στην αγορά. Επιπλέον, η πληρωμή από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων στην εταιρία γενοσήμων σκοπούσε μόνο στην αντιστάθμιση της αδυναμίας πώλησης του γενοσήμου προϊόντος κατά τη διάρκεια ισχύος της εκούσιας διαταγής και στην αποτροπή, κατ' αυτόν τον τρόπο, της άσκησης αγωγής αποζημιώσεως στη βάση αυτή από τη Neolab.
- 399 Τέλος, όσον αφορά, εξάλλου, το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι απέκειτο στην Επιτροπή να αποδείξει ότι η συνέχιση ένδικης διαφοράς είναι αναγκαία και επαρκής για τη διατήρηση του ανταγωνισμού ώστε να θεωρήσει ότι η διακοπή της συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι ο ορισμός του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψεις 220 κ. επ. ανωτέρω) δεν επιβάλλει στην Επιτροπή ούτε να μετρήσει τον βαθμό ανταγωνισμού που μπορεί να επηρεαστεί από την επίμαχη απόφαση ούτε να αποδείξει ότι η συνέχιση ένδικης διαφοράς είναι αναγκαία για τη διατήρηση του ανταγωνισμού.

3) Επί του κριτηρίου που αφορά τη μεταβίβαση αξίας προς όφελος των εταιριών γενοσήμων

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 406 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν έκρινε, στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η ύπαρξη και μόνο μεταβίβασης αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων αρκούσε, αφ' εαυτής, για να αποδειχθεί ότι η συμφωνία ήταν αρκούντως επιζήμια για τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, από την αιτιολογική σκέψη 1154 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι, προκειμένου να καθοριστεί αν οι επίμαχες συμφωνίες συνιστούσαν περιορισμούς του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, η Επιτροπή εξέτασε αν τα μέρη των διακανονισμών ήταν δυνητικοί ανταγωνιστές, αν οι συμφωνίες περιείχαν ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας και αν η εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων είχε εξασφαλίσει τη δέσμευση μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης από την εταιρία γενοσήμων με αντάλλαγμα μεταβίβαση αξίας (βλ. επίσης σκέψεις 265 έως 272 ανωτέρω).
- 407 Επιπλέον, από τις σκέψεις 265 έως 273 ανωτέρω προκύπτει ότι, όταν υπάρχει συμφωνία διακανονισμού σχετική με διπλώματα ευρεσιτεχνίας συναφθείσα μεταξύ δύο δυνητικών ανταγωνιστών και περιέχουσα ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, η ύπαρξη παροχής κινήτρου στην εταιρία γενοσήμων ώστε να αποδεχθεί τις ρήτρες αυτές συνεπάγεται, αφ' εαυτής, τη διαπίστωση περιορισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 408 Τα επιχειρήματα που πρόβαλαν οι προσφεύγουσες και η παρεμβαίνουσα δεν μπορούν να θέσουν υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση αυτή.
- 409 Πρώτον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι οι παρασκευαστές πρωτότυπων φαρμάκων οφείλουν να προβαίνουν σε σημαντικότερες παραχωρήσεις από ό,τι οι εταιρίες γενοσήμων στους διακανονισμούς, λόγω των σημαντικότερων κινδύνων ένδικων διαφορών στους οποίους είναι εκτεθειμένοι, επιβάλλεται η διαπίστωση, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, ότι οι προσφεύγουσες δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο προς στήριξη του ισχυρισμού αυτού, περιοριζόμενες στο να παραπέμψουν στην απάντησή τους στην ανακοίνωση των αιτιάσεων. Επιπλέον, ακόμη και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένη η ύπαρξη

- μεγαλύτερου κινδύνου για την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων, τέτοιος κίνδυνος δεν είναι ικανός να δικαιολογήσει αντίστροφη μεταβίβαση αξίας η οποία συνιστά παροχή κινήτρου προς την εταιρία γενοσήμων ώστε να παραιτηθεί από τις προσπάθειές της εισόδου στην αγορά.
- 410 Όσον αφορά τα επιχειρήματα της παρεμβαίνουσας ότι τα εθνικά συστήματα καθορισμού των τιμών των φαρμάκων είναι δυσμενή προς τους παρασκευαστές πρωτότυπων φαρμάκων και ότι οι εθνικοί δικαστικοί μηχανισμοί δεν καθιστούν εφικτή την αποτελεσματική αντιμετώπιση των εισόδων, με κίνδυνο, των γενοσήμων στην αγορά, πρέπει να υπομνησθεί ότι, έστω και αν οι περιστάσεις αυτές θεωρηθούν εξακριβωμένες, δεν είναι ικανές να δικαιολογήσουν συμφωνία με αντικείμενο αντίθετο προς τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, δεν μπορεί να επιτραπεί στις επιχειρήσεις να προβαίνουν σε διόρθωση των αποτελεσμάτων κανόνων δικαίου τους οποίους θεωρούν υπερβολικά δυσμενείς, προβαίνοντας σε συμπράξεις που έχουν ως σκοπό την εξάλειψη των εν λόγω δυσμενών αποτελεσμάτων, με το πρόσχημα ότι η νομοθεσία αυτή ανατρέπει την ισορροπία σε βάρος τους (απόφαση της 27ης Ιουλίου 2005, Brasserie nationale κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-49/02 έως T-51/02, EU:T:2005:298, σκέψη 81· πρβλ. επίσης απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψεις 487 και 488).
- 411 Όσον αφορά τα επιχειρήματα των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη την εμπορική λογική και τις προοπτικές κέρδους των μερών των συμφωνιών, προκειμένου να αξιολογήσει τον χαρακτήρα παροχής κινήτρου της μεταβίβασης αξίας, από τη σκέψη 277 ανωτέρω προκύπτει ότι, προκειμένου να καθορίσει αν η μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων συνιστά ή όχι παροχή κινήτρου προς αποδοχή των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας, η Επιτροπή ορθώς εξέτασε αν η μεταβίβαση αξίας αντιστοιχούσε στο ειδικό κόστος του διακανονισμού με το οποίο επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων. Κρίσιμο κριτήριο είναι, επομένως, ο προσδιορισμός του εγγενούς στον διακανονισμό κόστους με το οποίο επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων και όχι η συνεκτίμηση της εμπορικής λογικής των μερών του διακανονισμού.
- 412 Επιπλέον, όσον αφορά το σύνολο των επιχειρημάτων που εκτίθενται στις τρεις προηγούμενες σκέψεις, το γεγονός ότι η υιοθέτηση αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς μπορεί να είναι η πιο αποδοτική ή η λιγότερο επισφαλής λύση για την επιχείρηση ουδόλως αποκλείει την εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ (πρβλ. αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 2004, Corus UK κατά Επιτροπής, T-48/00, EU:T:2004:219, σκέψη 73, και της 8ης Ιουλίου 2004, Dalmine κατά Επιτροπής, T-50/00, EU:T:2004:220, σκέψη 211), ιδίως όταν η συμπεριφορά αυτή συνίσταται σε πληρωμή των πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών προκειμένου να παραμείνουν εκτός αγοράς (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναίρεσως, EU:T:2016:449, σκέψεις 379 και 380).
- 413 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προσάψουν στην Επιτροπή ότι παρεξέκλινε από τα τρία κριτήρια που υπενθυμίζονται στην αιτιολογική σκέψη 1154 της προσβαλλόμενης απόφασης χαρακτηρίζοντας νόμιμες τις συμφωνίες πρόωρης εισόδου στην αγορά εταιριών γενοσήμων, έστω και αν αυτές περιείχαν σημαντική παροχή κινήτρου. Συγκεκριμένα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 1138, 1200 και 1203 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι η Επιτροπή περιορίστηκε στο να επισημάνει ότι συμφωνία διακανονισμού επιτρέπущα την είσοδο γενοσήμου στην αγορά πριν από τη λήξη του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορούσε να συνιστά συμφωνία ευνοϊκή για τον ανταγωνισμό και, ως εκ τούτου, θεμιτή. Πάντως, σε τέτοια συμφωνία, καίτοι τα μέρη συμφωνούν σε ημερομηνία πρόωρης εισόδου του γενοσήμου στην αγορά, δεν προβλέπουν εντούτοις την παροχή κινήτρου από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων ώστε αυτή να καθυστερήσει την είσοδο του προϊόντος της στην αγορά.
- 414 Εξάλλου, οι προσφεύγουσες δεν είναι δυνατόν να προσάπτουν στην Επιτροπή ότι δεν διενήργησε έρευνα σχετικά με τους 57 διακανονισμούς που απαριθμούνται στους ετήσιους εποπτικούς ελέγχους της οι οποίοι περιέχουν μεταβίβαση αξίας. Συγκεκριμένα, αφενός, υπενθυμίζεται ότι, εφόσον επιχείρηση παρέβη, με τη συμπεριφορά της, το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, δεν είναι δυνατόν

να αποφύγει κάθε κύρωση για τον λόγο ότι δεν επιβλήθηκε πρόστιμο σε άλλη επιχείρηση, δεδομένου ότι ο σεβασμός της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να συμβιβάζεται με τον σεβασμό της αρχής της νομιμότητας κατά την οποία ουδείς δύναται να επικαλείται, προς όφελός του, παρανομία διαπραχθείσα προς όφελος άλλου (βλ. σκέψη 395 ανωτέρω). Αφετέρου, συμφωνία διακανονισμού ένδικης διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν είναι δυνατόν να κριθεί παράνομη για τον λόγο και μόνον ότι περιέχει μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων, προσέγγιση την οποία δεν εφάρμοσε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση, στην οποία εξέτασε ορθώς αν τα μέρη των διακανονισμών ήταν δυνητικοί ανταγωνιστές, αν οι συμφωνίες περιείχαν ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας και αν η εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων είχε εξασφαλίσει τη δέσμευση μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης από την εταιρία γενοσήμων με αντάλλαγμα μεταβίβαση αξίας (βλ. επίσης σκέψη 406 ανωτέρω).

- 415 Τρίτον, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι εφάρμοσε ευρύ ορισμό της σημαντικής μεταβίβασης αξίας, λαμβάνοντας υπόψη παρεπόμενες συμφωνίες οι οποίες συνήφθησαν με όρους αγοράς. Εντούτοις, όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1190 της προσβαλλόμενης απόφασης, η παροχή κινήτρου από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων για την αποδοχή των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης μπορεί να προσλάβει τη μορφή συμφωνίας παρεπόμενης στη συμφωνία διακανονισμού. Καίτοι οι παρεπόμενες συμφωνίες είναι συνήθεις εμπορικές συμφωνίες, οι οποίες θα μπορούσαν να υφίστανται αυτοτελώς, ορθώς η Επιτροπή εξέτασε εν προκειμένω αν ορισμένες παρεπόμενες συμφωνίες οι οποίες αποτελούσαν αναπόσπαστο μέρος των επίμαχων διακανονισμών των ένδικων διαφορών συνεπάγονταν μεταβιβάσεις αξίας από τον δικαιούχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας προς την εταιρία γενοσήμων.
- 416 Τέταρτον, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι έλαβε υπόψη τις τα κίνητρα προς την εταιρία γενοσήμων να δώσει συνέχεια στην ένδικη διαφορά μόνο στο πλαίσιο της ανάλυσης του δυνητικού ανταγωνισμού και όχι κατά την εκτίμηση της μεταβίβασης αξίας. Εντούτοις, από τη σκέψη 277 ανωτέρω προκύπτει ότι, προκειμένου να καθορίσει αν η μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων συνιστούσε ή όχι παροχή κινήτρου προς αποδοχή των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας, η Επιτροπή ορθώς εξέτασε αν η μεταβίβαση αξίας αντιστοιχούσε στο ειδικό κόστος του διακανονισμού με το οποίο επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων. Κρίσιμο κριτήριο είναι, επομένως, ο προσδιορισμός του εγγενούς στον διακανονισμό κόστους με το οποίο επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων και όχι η ενδεχόμενη ασυμμετρία ενημέρωσης μεταξύ των μερών ή τα αντίστοιχα εμπορικά συμφέροντά τους.
- 417 Τέλος, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι αγνόησε ορισμένες συμβατικές διατάξεις των συμφωνιών που συνήφθησαν με τις Tena, Kieka και Lurip, οι οποίες μπορούσαν να επισπεύσουν την είσοδο των παρασκευαστών γενοσήμων στην αγορά. Το επιχείρημα αυτό θα εξεταστεί στο πλαίσιο των σχετικών με τις επίμαχες συμφωνίες λόγων ακυρώσεως.
- 418 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή καθόρισε ορθώς τα τρία κριτήρια που εφάρμοσε για τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών διακανονισμού ένδικων διαφορών σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου και, επομένως, δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά την έννοια του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.

6. Επί των συμφωνιών που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix

α) Επί της ιδιότητας δυνητικού ανταγωνιστή της Niche και της Matrix

[παραλειπόμενα]

β) Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου

1) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

525 Όσον αφορά την πλάνη περί το δίκαιο στην οποία φέρεται να υπέπεσε η Επιτροπή χαρακτηρίζοντας τις συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix περιορισμούς ως εκ του αντικειμένου, χωρίς να εξετάσει αν «ενδέχεται να έχουν τέτοια» αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα και ενώ τα δυνητικά τους αποτελέσματα ήταν αμφίβολα (βλ. σκέψη 503 ανωτέρω), πρέπει να γίνει παραπομπή στις σκέψεις 223 έως 226, 304 έως 306 και 418 ανωτέρω. Όσον αφορά τα δυνητικά αμφίβολα αποτελέσματα που προβάλλουν οι προσφεύγουσες στηριζόμενες στις δυσκολίες στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, καθώς και στις τεχνικές, κανονιστικές και οικονομικές δυσχέρειες τις οποίες αντιμετώπιζαν η Niche και η Matrix, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η Επιτροπή εκτίμησε ότι αυτές δεν εμπόδιζαν τις πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες της Niche και της Matrix να ανταγωνιστούν τις προσφεύγουσες (βλ. σκέψη 501 ανωτέρω) και, επομένως, δεν μπορεί να συναχθεί εξ αυτών ότι οι συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix θα είχαν δυνητικά αμφίβολα αποτελέσματα.

526 Όσον αφορά την προβληθείσα πλάνη εκτιμήσεως, πρέπει να εξεταστούν τα επιχειρήματα των προσφευγουσών σχετικά με την ύπαρξη στις συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix, αφενός, πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο προς τη Niche και τη Matrix και, αφετέρου, επακόλουθου περιορισμού των προσπαθειών τους να ανταγωνιστούν την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων, προϋποθέσεις οι οποίες, εφόσον πληρούνται, επιβάλλουν τη διαπίστωση της ύπαρξης περιορισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 272 ανωτέρω). Συναφώς, πρέπει να διευκρινισθεί ότι οι προσφεύγουσες δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης στις συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix, οι οποίες έχουν αφ' εαυτών χαρακτήρα περιοριστικό του ανταγωνισμού (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω), αλλά υποστηρίζουν ότι οι ρήτρες αυτές δεν ήταν επαρκώς επιζήμιες εν προκειμένω και αμφισβητούν ότι οι μεταβιβάσεις αξίας που προβλέπονταν στις συναφθείσες με τη Niche και τη Matrix συμφωνίες μπορούν να θεωρηθούν μεταβιβάσεις αξίας που παρέχουν κίνητρο.

ι) Επί της έλλειψης μεταβίβασης αξίας παρέχουσας κίνητρο

527 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η ύπαρξη και μόνο μεταβίβασης αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων δεν μπορεί να οδηγήσει σε διαπίστωση περί ύπαρξης περιορισμού ως εκ του αντικειμένου. Μόνο σε περίπτωση που, κατά τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού, πραγματοποιείται μη δικαιολογημένη αντίστροφη πληρωμή, ήτοι όταν η εταιρία γενοσήμων παροτρύνεται με την εν λόγω πληρωμή να συνομολογήσει ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, πρέπει να συνάγεται η ύπαρξη τέτοιου περιορισμού. Στην περίπτωση αυτή, οι περιορισμοί του ανταγωνισμού που επιφέρουν οι ρήτρες περί μη εμπορίας και περί μη αμφισβήτησης δεν συνδέονται πλέον με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και με τη συμφωνία διακανονισμού, αλλά αποβλεπουν στην παροχή κινήτρου (βλ. σκέψη 265 ανωτέρω).

528 Προκειμένου να καθοριστεί αν αντίστροφη πληρωμή, ήτοι μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων, συνιστά ή όχι παροχή κινήτρου για την αποδοχή των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας, πρέπει να εξεταστεί αν, λαμβανομένων υπόψη της φύσης και του δικαιολογητικού λόγου της, καλύπτει κόστος εγγενές στη συμφωνία

- διακανονισμού της διαφοράς (βλ. σκέψη 277 ανωτέρω). Επομένως, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή ορθώς εξέτασε αν η προβλεπόμενη στις συμφωνίες διακανονισμού με τις Niche και Matrix μεταβίβαση αξίας αντιστοιχούσε στο ειδικό κόστος του διακανονισμού με το οποίο επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων (αιτιολογικές σκέψεις 1333 έως 1337 και 1461 έως 1464 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 529 Στην περίπτωση που η αντίστροφη πληρωμή η οποία προβλέπεται σε συμφωνία διακανονισμού περιέχουσα περιοριστικές του ανταγωνισμού ρήτρες στοχεύει στην αντιστάθμιση του κόστους που συνεπάγεται ο διακανονισμός με το οποίο επιβαρύνεται η εταιρία γενοσήμων, η πληρωμή αυτή δεν μπορεί καταρχήν να θεωρηθεί ότι παρέχει κίνητρο. Η διαπίστωση περί ύπαρξης παροχής κινήτρου και περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου δεν αποκλείεται, μολοταύτα, στην περίπτωση αυτή. Προϋποθέτει, εντούτοις, ότι η Επιτροπή αποδεικνύει ότι τα ποσά που αντιστοιχούν στο συγκεκριμένο εγγενές κόστος του διακανονισμού, ακόμη και αν καθορίστηκαν και υπολογίστηκαν με ακρίβεια από τα μέρη του διακανονισμού, είναι υπερβολικά (βλ. σκέψη 278 ανωτέρω).
- 530 Μπορεί να θεωρηθεί ότι το εγγενές στον διακανονισμό της διαφοράς κόστος καλύπτει τα δικαστικά έξοδα με τα οποία επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της με την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων. Συγκεκριμένα, η ανάληψη των εξόδων αυτών συνδέεται άμεσα με έναν τέτοιο διακανονισμό. Ως εκ τούτου, όταν τα ποσά των δικαστικών εξόδων της εταιρίας γενοσήμων καθορίζονται από τα μέρη του διακανονισμού, η Επιτροπή μπορεί να διαπιστώσει ότι είχαν χαρακτήρα κινήτρου μόνο εφόσον αποδείξει ότι ήταν υπερβολικά (βλ. σκέψη 279 ανωτέρω).
- 531 Αντιθέτως, ορισμένα έξοδα τα οποία επιβαρύνουν την εταιρία γενοσήμων είναι, *a priori*, υπερβολικά άσχετα με τη διαφορά και τον διακανονισμό της ώστε να μπορούν να θεωρηθούν εγγενή στον διακανονισμό διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Πρόκειται, για παράδειγμα, για τα έξοδα παρασκευής των προϊόντων που προσβάλλουν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τα οποία αντιστοιχούν στην αξία του αποθέματος των εν λόγω προϊόντων, καθώς και για τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης τα οποία πραγματοποιήθηκαν για την τελειοποίηση των προϊόντων αυτών. Το ίδιο ισχύει για τα ποσά που πρέπει να καταβάλει η εταιρία γενοσήμων σε τρίτους λόγω συμβατικών δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν εκτός του πλαισίου της διαφοράς (για παράδειγμα, συμβάσεις προμήθειας). Επομένως, απόκειται στα μέρη της συμφωνίας, εφόσον επιθυμούν να μην χαρακτηριστεί η πληρωμή των εξόδων αυτών παροχή κινήτρου και ένδειξη περί ύπαρξης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, να καταδείξουν ότι αυτά είναι εγγενή στη διαφορά ή στον διακανονισμό της και να δικαιολογήσουν το ποσό τους. Για τον ίδιο σκοπό, τα μέρη θα μπορούσαν επίσης να στηριχθούν στο επουσιώδες ποσό της επιστροφής των εξόδων αυτών τα οποία, *a priori*, δεν είναι εγγενή στον διακανονισμό της διαφοράς και, επομένως, δεν επαρκούν ώστε να συνιστούν σημαντική παροχή κινήτρου αποδοχής των περιοριστικών του ανταγωνισμού ρητρών που προβλέπονται στη συμφωνία διακανονισμού (βλ. σκέψη 280 ανωτέρω).
- 532 Εν προκειμένω, όσον αφορά τη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche και όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1322 της προσβαλλόμενης απόφασης, η ύπαρξη παροχής κινήτρου προκύπτει σαφώς από τους ίδιους τους όρους της συμφωνίας, η οποία ορίζει στο άρθρο της 13 ότι, «[ω]ς αντάλλαγμα για τις δεσμεύσεις [οι οποίες προβλέπονται στη συμφωνία] και το σημαντικό κόστος και τις δυνητικές ευθύνες που θα μπορούσαν να αναλάβουν η Niche και η Unichem λόγω της πάυσης του προγράμματός τους ανάπτυξης της περινδοπρίλης που κατασκευάζεται με τη χρήση της [επίμαχης] μεθόδου, η Servier θα καταβάλει στη Niche και στην Unichem [...] το ποσό των 11,8 εκατομμυρίων GBP». Συγκεκριμένα, οι σχετικές δεσμεύσεις είναι οι ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, για τις οποίες το άρθρο αυτό προβλέπει, επομένως, ρητώς πληρωμή.
- 533 Επιπλέον, η ερμηνεία αυτή του γράμματος της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση από τον ισχυρισμό των προσφευγουσών ότι η φράση «ως αντάλλαγμα για» είναι τυποποιημένη διατύπωση του αγγλικού δικαίου ώστε να υποδηλωθεί η αμοιβαιότητα η οποία είναι αναγκαία για το κύρος κάθε σύμβασης. Συγκεκριμένα, έστω και αν γινόταν δεκτό ότι η φράση αυτή είναι ένα είδος υφολογικής διατύπωσης στην οποία δεν πρέπει να αποδοθεί σημασία, αυτή υποδηλώνει

- μολοταύτα, κατά τις ίδιες τις προσφεύγουσες, την αμοιβαιότητα και, επομένως, το γεγονός ότι το προβλεπόμενο στο άρθρο 13 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche ποσό είναι αντάλλαγμα για τις υποχρεώσεις που επιβάλλει στη Niche η εν λόγω συμφωνία.
- 534 Η ως άνω ερμηνεία της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche δεν αναιρείται εξάλλου από την προβαλλόμενη ασυμμετρία μεταξύ των κινδύνων που αναλαμβάνει η εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων και εκείνων στους οποίους είναι εκτεθειμένη η εταιρία γενοσήμων ούτε από τις διαπραγματευτικές δεξιότητες της Niche. Ασφαλώς, τέτοια ασυμμετρία των κινδύνων καθώς και οι διαπραγματευτικές δεξιότητες της εταιρίας γενοσήμων εξηγούν εν μέρει τους λόγους για τους οποίους η εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων μπορεί να καταλήξει να καταβάλει σημαντικές αντίστροφες πληρωμές στην εταιρία γενοσήμων. Εντούτοις, η καταβολή σημαντικής πληρωμής έχει ακριβώς σκοπό την αποφυγή κάθε κινδύνου, έστω ελάχιστου, να μπορέσουν να εισέλθουν στην αγορά οι εταιρίες γενοσήμων και, επομένως, επιβεβαιώνει την ύπαρξη εξαγοράς της θέσης εκτός αγοράς των εταιριών αυτών από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων. Επιπλέον, πρέπει να υπομνησθεί ότι το γεγονός ότι η υιοθέτηση αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς μπορεί να είναι η πιο αποδοτική ή η λιγότερο επισφαλής λύση για την επιχείρηση ή ότι στοχεύει στη διόρθωση μιας εις βάρος της ανισορροπίας ουδόλως αποκλείει την εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ (πρβλ. αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 2004, *Corus UK* κατά Επιτροπής, T-48/00, EU:T:2004:219, σκέψη 73· της 8ης Ιουλίου 2004, *Dalmine* κατά Επιτροπής, T-50/00, EU:T:2004:220, σκέψη 211, και της 27ης Ιουλίου 2005, *Brasserie nationale* κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-49/02 έως T-51/02, EU:T:2005:298, σκέψη 81), ιδίως όταν η συμπεριφορά αυτή συνίσταται σε πληρωμή των πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών προκειμένου αυτοί να παραμείνουν εκτός αγοράς (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, *Lundbeck* κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψεις 379 και 380).
- 535 Εξάλλου, δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω η περίπτωση ότι το προμνησθέν άρθρο της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche προβλέπει, κατά μη καθορισμένη αναλογία, ότι η καταβολή του ποσού των 11,8 εκατομμυρίων GBP είναι το αντάλλαγμα όχι μόνο για τις ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας, αλλά και για άλλα έξοδα, δεδομένου ότι η άλλη αυτή αντιστάθμιση δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση ότι οι οικείες περιοριστικές ρήτρες αγοράστηκαν από τις προσφεύγουσες και, επομένως, την ύπαρξη παροχής κινήτρου προς τη Niche ώστε να αποδεχθεί τις ρήτρες αυτές.
- 536 Συγκεκριμένα, η Niche, κατά τη διοικητική διαδικασία (αιτιολογική σκέψη 1326 της προσβαλλόμενης απόφασης), καθώς και οι ίδιες οι προσφεύγουσες στα υπομνήματά τους, προέβαλαν τα άλλα αυτά έξοδα, -τα οποία μνημονεύονται στη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche ως «σημαντικό κόστος και δυνητικές ευθύνες που θα μπορούσαν να αναλάβουν η Niche και η Unichem λόγω της παύσης του προγράμματός τους ανάπτυξης της περινδοπρίλης που κατασκευάζεται με τη χρήση της [επίμαχης] μεθόδου», ως έξοδα τα οποία αντιστοιχούν στο κόστος ανάπτυξης της περινδοπρίλης της Niche και στην οφειλόμενη στους πελάτες της Niche αποζημίωση λόγω αθέτησης των συμβατικών υποχρεώσεων της έναντι αυτών. Τέτοια έξοδα, όμως, δεν είναι, a priori, εγγενή στον διακανονισμό ένδικης διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 531 ανωτέρω) και οι προσφεύγουσες δεν αποδεικνύουν ότι είναι εγγενή στη συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη εν προκειμένω.
- 537 Ειδικότερα, έστω και αν, όπως υποστηρίζουν κατ' ουσίαν οι προσφεύγουσες, οι οφειλόμενες στους πελάτες της Niche αποζημιώσεις δεν θα οφείλονταν εάν η Niche είχε δώσει συνέχεια στην ένδικη διαφορά της με τις προσφεύγουσες, τέτοιες αποζημιώσεις είναι, εν προκειμένω, υπερβολικά ξένες προς την ένδικη διαφορά και τον διακανονισμό της ώστε να μπορούν να θεωρηθούν εγγενές στον διακανονισμό αυτό κόστος, δεδομένου ότι τέτοιες αποζημιώσεις οφείλονταν, κατά τις προσφεύγουσες, σε περίπτωση «εθελούσιας παύσης του σχεδίου», η οποία θα συνεπαγόταν καταγγελία των συμβάσεων με τους πελάτες τους, και ότι η συμφωνία διακανονισμού με τη Niche παρείχε σε αυτήν τη δυνατότητα να μην θέσει τέλος στις συμβατικές σχέσεις με τους πελάτες της, αλλά απλώς να τις αναστείλει (άρθρο 11 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche). Επιπλέον, οι ίδιες οι προσφεύγουσες παραδέχθηκαν, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι οι επίμαχες αποζημιώσεις θα μπορούσαν να οφείλονται στους πελάτες της Niche ανεξαρτήτως της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche. Εξάλλου, επισημαίνεται ότι τα στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες για να αμφισβητήσουν

το ποσό των αποζημιώσεων αυτών, όπως αξιολογήθηκε από την Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση σε 1,3 εκατομμύρια GBP (αιτιολογική σκέψη 1335), δεν έχουν αποδεικτική αξία, δεδομένου ότι παραθέτουν είτε ποσά κατώτερα του ανωτέρω ποσού είτε απλές αξιώσεις υψηλότερων ποσών.

- 538 Όσον αφορά τα «νομικά έξοδα» που μνημονεύονται στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1334), κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, η Niche τα πρόβαλε ως αναγόμενα σε έξοδα νομικών συμβουλών που περιλαμβάνονταν στο κόστος ανάπτυξης (αιτιολογική σκέψη 601 της προσβαλλόμενης απόφασης), τα οποία υπενθυμίζεται ότι δεν είναι εγγενή στον διακανονισμό (βλ. σκέψη 531 ανωτέρω), ενώ οι προσφεύγουσες τα περιγράφουν ως «έξοδα δικηγόρων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας», τα οποία μπορούν να εμπίπτουν στα έξοδα ένδικων διαφορών τα οποία είναι εγγενή στον διακανονισμό (βλ. σκέψη 530 ανωτέρω). Εντούτοις, έστω και αν ήθελε υποτεθεί ότι το ποσό του 1,1 εκατομμυρίου GBP που προβάλλεται ως «έξοδα δικηγόρων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας» αντιστοιχεί σε έξοδα ένδικων διαφορών των οποίων η επιστροφή μπορεί, καταρχήν, να προβλεφθεί θεμιτώς σε διακανονισμό, το ποσό αυτό δεν μπορεί να εμπίπτει στα έξοδα που είναι εγγενή στη συναφθείσα εν προκειμένω συμφωνία διακανονισμού. Συγκεκριμένα, από την επιχειρηματολογία που ανέπτυξαν και από τα έγγραφα που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες προκύπτει ότι τα επίμαχα έξοδα αφορούσαν χρονικό διάστημα έως στο τέλος του 2003, ήτοι πριν από τη γένεση των ένδικων διαφορών μεταξύ της Niche και των προσφευγουσών (βλ. σκέψεις 11, 13 και 16 ανωτέρω), οι οποίες τερματίστηκαν με τη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche.
- 539 Επαλλήλως, διευκρινίζεται ότι, έστω και αν το ποσό αυτό του 1,1 εκατομμυρίου GBP επρόκειτο να προστεθεί στο κόστος ανάπτυξης και στο κόστος αποζημίωσης των πελατών της, τα οποία η Επιτροπή εκτίμησε αντιστοίχως σε 1,2 και 1,3 εκατομμύριο GBP στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1336), χωρίς οι προσφεύγουσες να αμφισβητήσουν βασίμως τα ποσά αυτά (βλ. ιδίως σκέψη 537 ανωτέρω), το συνολικό προκύπτον ποσό (3,6 εκατομμύρια GBP) θα ήταν σαφώς κατώτερο των 11,8 εκατομμυρίων GBP.
- 540 Ως εκ τούτου, βασίμως η Επιτροπή διαπίστωσε, στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1348), την ύπαρξη στη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche παροχής κινήτρου στην τελευταία ώστε να αποδεχθεί τους όρους μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που προβλέπονταν στην εν λόγω συμφωνία, χωρίς να υποχρεούται επιπλέον, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες (βλ. σκέψη 513 ανωτέρω), να ελέγξει αν οι ρήτρες αυτές θα είχαν μικρότερη περιοριστική εμβέλεια χωρίς αυτή την πληρωμή που λειτούργησε ως κίνητρο. Συγκεκριμένα, η διαπίστωση περί παροχής κινήτρου με σκοπό την αποδοχή ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης απαιτεί απλώς και μόνον την ύπαρξη τέτοιων ρητρών, ανεξαρτήτως της κατά το μάλλον ή ήττον περιοριστικής εμβέλειάς τους, και ανάλυση του κόστους που καλύπτει η επίμαχη μεταβίβαση αξίας (βλ. σκέψεις 528 έως 531 ανωτέρω).
- 541 Ως εκ τούτου, πρέπει επίσης να απορριφθεί ως αλυσιτελής η αιτίαση που αντλείται από πλάνη εκτιμήσεως στην οποία θεωρείται ότι υπέπεσε η Επιτροπή βεβαιώνοντας ότι το ποσό που καταβλήθηκε στη Niche κατ' εφαρμογή της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche ισοδυναμούσε με τις προβλέψεις πωλήσεων άνω των δέκα ετών και με μικτό περιθώριο κέρδους άνω των είκοσι ετών (βλ. σκέψη 514 ανωτέρω). Συγκεκριμένα, έστω και αν υποτεθεί ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε τέτοια πλάνη, αυτή δεν θα ασκεί επιρροή στον χαρακτηρισμό ως παροχής κινήτρου της μεταβίβασης αξίας από τις προσφεύγουσες προς τη Niche, δεδομένου ότι από τις σκέψεις 536 έως 538 ανωτέρω προκύπτει ότι αυτή η μεταβίβαση αξίας δεν κάλυπτε κόστος εγγενές στον διακανονισμό της ένδικης διαφοράς και ότι, εξάλλου, δεν υποστηρίχθηκε και, κατά μείζονα λόγο, δεν αποδείχθηκε ότι το ποσό της μεταβίβασης αυτής θα είναι επουσιώδες και, επομένως, ανεπαρκές για να χαρακτηριστεί παροχή κινήτρου.
- 542 Εξάλλου, όσον αφορά τη συμπληρωματική παροχή κινήτρου η οποία προκύπτει από το ποσό που καταβλήθηκε στη Niche κατ' εφαρμογή της συμφωνίας διακανονισμού με τη Biogaran (αιτιολογικές σκέψεις 1349 έως 1354 της προσβαλλόμενης απόφασης), πρέπει να θεωρηθεί, όπως θα αναλυθεί στις σκέψεις 798 έως 810 κατωτέρω, ότι η περίπτωση ότι μια εμπορική συμφωνία, της οποίας το αντικείμενο δεν είναι κανονικά ο διακανονισμός ένδικης διαφοράς και με την οποία πραγματοποιείται

μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων, συνδέεται με συμφωνία διακανονισμού ένδικης διαφοράς που περιέχει ρήτρες περιοριστικές του ανταγωνισμού συνιστά σοβαρή ένδειξη ύπαρξης «αντίστροφης πληρωμής», ήτοι μεταβίβασης αξίας στην οποία δεν αντιστοιχεί κανένα πραγματικό αντάλλαγμα σχετικό με αυτή την παρεπόμενη εμπορική συμφωνία (βλ. σκέψη 804 κατωτέρω), πληρωμή η οποία συνιστά επίσης στην περίπτωση αυτή πλεονέκτημα που λειτουργεί ως κίνητρο, εάν δεν έχει ως αντικείμενο την αντιστάθμιση κόστους εγγενούς στον διακανονισμό της ένδικης διαφοράς. Οσάκις υφίστανται ενδείξεις ή αποδεικτικά στοιχεία προβαλλόμενα από την Επιτροπή, τα οποία είναι ικανά να επιβεβαιώσουν τέτοια σοβαρή ένδειξη και να αποδείξουν, επομένως, την ύπαρξη αντίστροφης πληρωμής, τα συμβαλλόμενα στις συμφωνίες μέρη μπορούν να προβάλουν τη δική τους εκδοχή των πραγματικών περιστατικών, τεκμηριώνοντας τους ισχυρισμούς τους με τα στοιχεία που είναι σε θέση να προσκομίσουν και βάσει των οποίων μπορεί να γίνει δεκτό ότι η εμπορική συμφωνία, καίτοι σχετίζεται με τη συμφωνία διακανονισμού, δικαιολογείται από άλλους λόγους πέραν του αποκλεισμού ανταγωνιστή μέσω αντίστροφης πληρωμής.

543 Εν προκειμένω, η Επιτροπή πρόβαλε αρκετά στοιχεία τα οποία αποδεικνύουν την ύπαρξη δεσμού μεταξύ της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche και της συμφωνίας διακανονισμού με τη Biogaran καθώς και την έλλειψη αντιστοιχίας μεταξύ της μεταβίβασης αξίας που προβλέπεται στη συμφωνία διακανονισμού με τη Biogaran και των υποχρεώσεων που επιβλήθηκαν στη Niche με την εν λόγω συμφωνία. Αφενός, έλαβε υπόψη το γεγονός ότι οι συμφωνίες αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης κατά το ίδιο χρονικό διάστημα και συνήφθησαν μεταξύ των ίδιων επιχειρήσεων την ίδια ημερομηνία καθώς και την περίσταση ότι αμφότερες οι συμφωνίες προέβλεπαν πληρωμή σε δύο δόσεις, οι οποίες είχαν προβλεφθεί για τις ίδιες ημερομηνίες. Αφετέρου, καίτοι οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι δεν υπήρχε κανένας δεσμός μεταξύ των δύο συμφωνιών, η Niche επισήμανε ότι η συμφωνία Biogaran προτάθηκε από τις προσφεύγουσες προκειμένου να παρασχεθεί σε αυτήν «η συνολική αντιστάθμιση που συμφωνήθηκε ως αντάλλαγμα για τη σύναψη της σφαιρικής συμφωνίας διακανονισμού». Εξάλλου, η Επιτροπή θεώρησε ότι το ηλεκτρονικό μήνυμα το οποίο απηύθυνε ο νομικός σύμβουλος της Biogaran στη Niche στις 4 Φεβρουαρίου 2005 κατά το οποίο, «λαμβάνομένου υπόψη του ποσού που διακυβεύεται, κρίνουμε απαραίτητο να διαθέτουμε συμπληρωματικά δικαιώματα επί άλλων προϊόντων και κάποια ελευθερία όσον αφορά την προσφορά των προϊόντων», είχε την έννοια ότι το ποσό που επρόκειτο να μεταβιβασθεί στη Niche είχε καθοριστεί προτού τα μέρη συμφωνήσουν επί του πεδίου εφαρμογής των προϊόντων που αφορούσε η συμφωνία διακανονισμού με τη Biogaran. Η Επιτροπή έκρινε επίσης ότι οι συμβατικές διατάξεις της συμφωνίας διακανονισμού με τη Biogaran, και ιδίως τα άρθρα της 14.4 και 14.5, προέβλεπαν αυτόματη καταγγελία αυτής σε περίπτωση μη εξασφάλισης των ΑΚΑ εντός χρονικού διαστήματος 18 μηνών, χωρίς η Biogaran να δικαιούται να αξιώσει οποιαδήποτε αποζημίωση από τη Niche, εν αντιθέσει προς τις διατάξεις άλλων συμφωνιών που συνήψε η Biogaran σχετικών με την απόκτηση φακέλων προϊόντων. Τέλος, η Επιτροπή επισήμανε ότι, με εξαίρεση ένα προϊόν, η Biogaran δεν έλαβε τις ΑΚΑ βάσει των φακέλων που παραχώρησε η Niche και ότι ο κύκλος εργασιών της που συνδέεται με τη συμφωνία διακανονισμού με τη Biogaran κυμάνθηκε μεταξύ 100 000 και 200 000 ευρώ.

544 Οι προσφεύγουσες δεν προβάλλουν κανένα επιχείρημα ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση την ανάλυση αυτή, πλην μίας αιτίας αντλούμενης από μη συνεκτίμηση του συμφέροντος της Biogaran να συνάψει τη συμφωνία διακανονισμού με τη Biogaran. Πέραν του ότι τέτοιο συμφέρον δεν μπορεί να θεωρεί επαρκές ώστε να δικαιολογηθεί το ποσό της μεταβίβασης αξίας που προβλέπεται στη συμφωνία διακανονισμού με τη Biogaran, επισημαίνεται ότι από την αιτιολογική σκέψη 1351 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτουν αρκετές διαπιστώσεις οι οποίες θέτουν υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη τέτοιου συμφέροντος της Biogaran. Συγκεκριμένα, βάσει των διαπιστώσεων αυτών τις οποίες δεν αμφισβήτησαν οι προσφεύγουσες, το ποσό το οποίο επρόκειτο να μεταβιβασθεί στη Niche από τη Biogaran είχε συμφωνηθεί προτού η Niche και η Biogaran συμφωνήσουν επί των προϊόντων που αφορούσε η συμφωνία διακανονισμού με τη Biogaran, τα δε μέρη μπορούσαν να καταγγείλουν τη συμφωνία αυτή εντός χρονικού διαστήματος 18 μηνών χωρίς κανένα εξ αυτών να δικαιούται αποζημίωση και δεν προβλεπόταν καμία επιστροφή προς τη Biogaran στην περίπτωση που οι παραχωρηθείσες ΑΚΑ δεν χορηγούνταν εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος. Επομένως, η

Επιτροπή μπορούσε ευλόγως να θεωρήσει ότι η συμφωνία διακανονισμού με τη Biogaran συνιστούσε παροχή κινήτρου προς τη Niche ώστε να αποδεχθεί τις περιοριστικές ρητρες της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche.

545 Επιπλέον, όσον αφορά το αίτημα των προσφευγουσών να μπορέσουν να επωφεληθούν από τυχόν ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης ή τυχόν μείωση του προστίμου που ενδέχεται να εξασφαλίσει η Biogaran στο πλαίσιο της υπόθεσης T-677/14, πρέπει να γίνει παραπομπή στις σκέψεις 89 έως 99 ανωτέρω.

546 Όσον αφορά τη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix, επισημαίνεται ότι το άρθρο της 9 είναι παρεμφερές με το άρθρο 13 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche και ότι, ως εκ τούτου, τα επιχειρήματα με τα οποία επικρίνονται οι εκτιμήσεις της Επιτροπής σχετικά με τη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix για τους ίδιους λόγους με τις εκτιμήσεις της σχετικά με τη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche πρέπει να απορριφθούν για τους ίδιους ακριβώς λόγους. Όσον αφορά το επιχείρημα που βάλλει ειδικώς κατά της ανάλυσης από την Επιτροπή της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix, κατά το οποίο η αποζημίωση των πελατών της Niche αφορά και τη Matrix λόγω της κοινής ευθύνης της με τη Niche, υπενθυμίζεται ότι τέτοια έξοδα δεν μπορούν να θεωρηθούν κόστος εγγενές στον διακανονισμό ένδικης συμφωνίας (βλ. σκέψη 531 ανωτέρω) και, επομένως, δεν μπορούν να δικαιολογήσουν τη μεταβίβαση αξίας που προβλέπεται στη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix, τούτο δε κατά μείζονα λόγο δεδομένου ότι ούτε οι προσφεύγουσες ούτε η Matrix ήταν σε θέση να αποδείξουν ότι το ποσό των 11,8 εκατομμυρίων GBP αντιστοιχούσε σε τέτοια έξοδα ή σε άλλο κόστος εγγενές στον διακανονισμό της ένδικης διαφοράς.

547 Ως εκ τούτου, βασίμως η Επιτροπή διαπίστωσε επίσης, στην προσβαλλόμενη απόφαση (βλ. μεταξύ άλλων αιτιολογικές σκέψεις 1452, 1453, 1463, 1464 και 1467), την ύπαρξη στη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix παροχής κινήτρου προς αυτήν ώστε να αποδεχθεί τους όρους μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που προβλέπονταν στην εν λόγω συμφωνία.

ii) Επί της έλλειψης αρκούντως επιζήμιου χαρακτήρα των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας

548 Υπενθυμίζεται ότι οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν την ύπαρξη ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας στις συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και με τη Matrix.

549 Δυνάμει των ρητρών μη αμφισβήτησης που περιέχονταν στις συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και με τη Matrix, οι δύο αυτές εταιρίες όφειλαν να απόσχουν από κάθε αγωγή ακυρώσεως ή από κάθε αναγνωριστική αγωγή περί μη προσβολής σε σχέση με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340, 341, 689, 947 και 948, η δε Niche όφειλε, επιπλέον, να παραιτηθεί από τις ανακοπές που είχε ασκήσει κατά των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 947 και 948 ενώπιον του ΕΓΔΕ (άρθρα 7 και 8 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche και άρθρο 5 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix). Δυνάμει των ρητρών μη εμπορίας που περιέχονταν στις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και με τη Matrix, οι δύο αυτές εταιρίες όφειλαν να απόσχουν από την παρασκευή, την κατοχή, την εισαγωγή, την προμήθεια, την πρόταση προμήθειας, τη διάθεση ή την τέλεση πράξης που θα μπορούσε να συνιστά προσβολή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 339 έως 341 σε σχέση με την περινδοπρίλη (άρθρο 3 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche και άρθρο 1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix). Όφειλαν επίσης να απόσχουν από την υποβολή αιτήσεων ΑΚΑ σχετικά με την περινδοπρίλη (άρθρο 10 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche και άρθρο 6 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix) και ήταν υποχρεωμένες να τερματίσουν ή να αναστείλουν τις σχετικές με την περινδοπρίλη συμβάσεις που είχαν συνάψει με τρίτους (άρθρο 11 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche και άρθρο 7 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix).

550 Εντούτοις, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν τον αρκούντως επιζήμιο ή ευαίσθητο χαρακτήρα των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας που περιέχονταν στις συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και με τη Matrix.

- 551 Συναφώς, υποστηρίζουν, πρώτον, ότι οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας είναι εγγενείς στις συμφωνίες διακανονισμού.
- 552 Καίτοι οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας είναι όντως αναγκαίες για τον διακανονισμό ορισμένων ένδικων διαφορών σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 259 ανωτέρω), υπενθυμίζεται ότι τέτοιες ρήτρες παύουν να είναι θεμιτές και καθίστανται αρκούντως επιζήμιες για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού, όταν πραγματική αιτία των περιορισμών του ανταγωνισμού που εισάγονται με τις εν λόγω ρήτρες είναι η παροχή κινήτρου, όπως η διαπιστωθείσα εν προκειμένω, και όχι η αναγνώριση από τα μέρη του κύρους των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 270 ανωτέρω).
- 553 Υπογραμμίζεται επίσης, ως απάντηση στο επιχείρημα των προσφευγουσών ότι η απώλεια ευκαιρίας επικράτησης στην ένδικη διαφορά, την οποία συνεπάγεται η ρήτρα μη αμφισβήτησης, δεν μπορεί να αρκεί για να χαρακτηριστεί περιορισμός ως εκ του αντικειμένου μια συμφωνία η οποία στοχεύει στον διακανονισμό πραγματικής ένδικης διαφοράς (βλ. σκέψη 505 ανωτέρω), ότι, καίτοι δεν εμποδίζει αυτή καθεαυτήν την είσοδο στην αγορά, η ρήτρα μη αμφισβήτησης εμποδίζει μεταξύ άλλων την άσκηση αγωγών που «ανοίγουν τον δρόμο» στο πλαίσιο θέσης σε κυκλοφορία με κίνδυνο και, επομένως, τη χρήση ενός εκ των μέσων που σκοπούν να καταστήσουν εφικτή τέτοια είσοδο στην αγορά (βλ. επίσης σκέψη 257 ανωτέρω). Πρέπει να υπομνησθεί επίσης ότι η Επιτροπή χαρακτήρισε εν προκειμένω περιορισμό ως εκ του αντικειμένου όχι μόνον τις ρήτρες μη αμφισβήτησης που περιέχονταν στις συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix, αλλά και τις συμφωνίες αυτές στο σύνολό τους, οι οποίες περιείχαν τόσο ρήτρες μη αμφισβήτησης όσο και ρήτρες μη εμπορίας και παροχή κινήτρου για την αποδοχή τέτοιων ρητρών (αιτιολογικές σκέψεις 1375 και 1481 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 554 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας οι οποίες περιέχονταν στις συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix δεν ήταν αρκούντως επιζήμιες, καθόσον τα αποτελέσματά τους προκύπτουν από την ύπαρξη των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και όχι από τους όρους των συμφωνιών αυτών.
- 555 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η ύπαρξη παροχής κινήτρου με σκοπό την αποδοχή από την εταιρία γενοσήμων ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης μπορεί να θεμελιώσει τη διαπίστωση εξ αντικειμένου περιορισμού, τούτο δε ακόμη και αν η συμφωνία διακανονισμού περιλαμβάνει ρήτρες των οποίων η εμβέλεια δεν υπερβαίνει εκείνη του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 273 ανωτέρω). Επομένως, έστω και αν, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, οι ρήτρες μη εμπορίας δεν εμποδίζουν τη Niche και τη Matrix να εισέλθουν στην αγορά με προϊόν που δεν προσβάλλει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και περιορίζονται στα αποτελέσματα που παράγει μια προσωρινή διαταγή λόγω προσβολής των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ή έστω και αν τους επιτρέπουν, χάρη επίσης στο ποσό που έλαβαν στο πλαίσιο της μεταβίβασης αξίας, να δρομολογήσουν με τους εταίρους τους την ανάπτυξη νέου σχεδίου περινδοπρίλης η οποία δεν προσβάλλει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 506 ανωτέρω), οι συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix συνιστούν εντούτοις περιορισμό ως εκ του αντικειμένου.
- 556 Τρίτον, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν τον αρκούντως επιζήμιο χαρακτήρα των ρητρών μη αμφισβήτησης, προβάλλοντας ότι αφορούσαν μόνο έναν ανακόπτοντα μεταξύ εκείνων που άσκησαν ανακοπή κατά του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 ενώπιον του ΕΓΔΕ και δεν είχαν αντίκτυπο στις άλλες εταιρίες γενοσήμων λόγω του περιορισμού της ένδικης διαφοράς στην προσβολή του δικαιώματος ευρεσιτεχνίας.
- 557 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι, έστω και αν αποδεικνύονταν βάσιμα τα επιχειρήματα αυτά σχετικά με την παραγωγή αποτελεσμάτων των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix μόνο ως προς τις εταιρίες γενοσήμων μέρη των συμφωνιών, δεν θα έθεταν υπό αμφισβήτηση τον αποκλεισμό από την αγορά των εν λόγω εταιριών τον οποίο συνεπάγονται οι ρήτρες μη εμπορίας και μη

- αμφισβήτησης με αντάλλαγμα μεταβίβαση αξίας υπό μορφή παροχής κινήτρου και, επομένως, τον αρκούντως επιζήμιο χαρακτήρα των σχετικών συμφωνιών, με αποτέλεσμα να παρέλκει η εξέταση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων τους.
- 558 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν έσφαλε καθόσον έκρινε ότι οι συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix ήταν περιοριστικές του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 559 Το συμπέρασμα αυτό δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση από την πλάνη εκτιμήσεως στην οποία φέρεται ότι υπέπεσε η Επιτροπή κατά την έκθεση του οικονομικού και νομικού πλαισίου των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix και κατά τη συνεκτίμηση των υποκειμενικών προθέσεων των μερών.
- 560 Συγκεκριμένα, το επιχείρημα των προσφευγουσών περί έλλειψης αντίθετης προς τον ανταγωνισμό πρόθεσης των μερών στις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix και περί επιδίωξης νόμιμων σκοπών, οι οποίοι οδήγησαν, μεταξύ άλλων, τη Niche να αναλάβει την πρωτοβουλία να επικοινωνήσει με τις προσφεύγουσες, δεν είναι ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση ούτε την ύπαρξη πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο ούτε τον περιοριστικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που περιέχονται στις συμφωνίες. Ως εκ τούτου, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι τα επίμαχα επιχειρήματα στηρίζονται σε εξακριβωμένα πραγματικά περιστατικά, δεν θα είναι ικανά, εν πάση περιπτώσει, να αναιρέσουν τον χαρακτηρισμό, από την Επιτροπή, των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix ως περιορισμό ως εκ του αντικειμένου.
- 561 Σημειώνεται, επίσης, ότι η πρόθεση των μερών δεν συνιστά στοιχείο αναγκαίο για τον προσδιορισμό του περιοριστικού χαρακτήρα μιας μορφής συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων (βλ. σκέψη 222 ανωτέρω).
- 562 Επιπλέον, λόγω της ύπαρξης ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, των οποίων ο εγγενώς περιοριστικός χαρακτήρας δεν αμφισβητήθηκε βασίμως, η Επιτροπή ορθώς έκρινε, λόγω της διαπίστωσης της ύπαρξης παροχής κινήτρου, ότι οι συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix ήταν συμφωνίες αποκλεισμού από την αγορά, οι οποίες επιδιώκουν, ως εκ του λόγου τούτου, σκοπό αντίθετο προς τον ανταγωνισμό. Πάντως, κατά πάγια νομολογία, η περίπτωση και μόνον ότι η συμφωνία επιδιώκει επίσης θεμιτούς σκοπούς δεν αρκεί για να εμποδίσει τον χαρακτηρισμό της ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 222 ανωτέρω).
- 563 Όσον αφορά την πλάνη εκτιμήσεως στην οποία φέρεται ότι υπέπεσε η Επιτροπή κατά τη συνεκτίμηση του οικονομικού και νομικού πλαισίου των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι προσφεύγουσες επαναλαμβάνουν, συναφώς, τα επιχειρήματα με τα οποία θέτουν εν αμφιβόλω την ικανότητα και την πρόθεση της Niche και της Matrix να εισέλθουν στην αγορά, λαμβανομένων υπόψη μεταξύ άλλων των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας των προσφευγουσών και των σχετικών με τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών καθώς και των οικονομικής και κανονιστικής φύσεως δυσχερειών που αντιμετώπιζε η Niche (βλ. σκέψεις 507 και 519 ανωτέρω). Δεδομένου ότι τα επιχειρήματα αυτά εξετάστηκαν και απορρίφθηκαν στο πλαίσιο του λόγου ακυρώσεως με τον οποίο αμφισβητήθηκε η ιδιότητα δυνητικού ανταγωνιστή της Niche και της Matrix (βλ. σκέψεις 432 έως 501 ανωτέρω), δεν μπορούν να θέσουν υπό αμφισβήτηση τον ως εκ του αντικειμένου περιοριστικό χαρακτήρα των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix.
- 564 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο λόγος ακυρώσεως ο οποίος αντλείται από πλάνη περί το δίκαιο και πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix ως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

γ) Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix ως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος

- 565 Οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι η Επιτροπή υπέπεσε πολλάκις σε πλάνη περί το δίκαιο και σε πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix ως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.
- 566 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο μέτρο που ορισμένα σημεία του αιτιολογικού μιας απόφασης είναι, αφ' εαυτών, ικανά να δικαιολογήσουν επαρκώς από νομικής άποψης την απόφαση, οι πλημμέλειες τις οποίες ενδεχομένως πάσχουν άλλα σημεία του αιτιολογικού της απόφασης αυτής δεν ασκούν, εν πάση περιπτώσει, επιρροή στο διατακτικό της. Επιπλέον, εφόσον το διατακτικό απόφασης της Επιτροπής στηρίζεται σε πλείονες βάσεις συλλογισμού έκαστη των οποίων θα αρκούσε από μόνη της να στηρίξει το διατακτικό αυτό, η ακύρωση της εν λόγω απόφασης επιβάλλεται για το Γενικό Δικαστήριο, καταρχήν, μόνον εάν έκαστη των βάσεων αυτών πάσχει έλλειψη νομιμότητας. Στην περίπτωση αυτή, ένα σφάλμα ή άλλη παρανομία που επηρεάζει μια μόνο βάση της συλλογιστικής δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την ακύρωση της επίδικης απόφασης, εφόσον το σφάλμα αυτό δεν ασκούσε καθοριστική επιρροή ως προς το διατακτικό στο οποίο κατέληξε το όργανο που εξέδωσε την εν λόγω απόφαση (βλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2005, General Electric κατά Επιτροπής, T-210/01, EU:T:2005:456, σκέψεις 42 και 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 567 Πάντως, όπως επισημαίνεται στη σκέψη 219 ανωτέρω, προκειμένου να εκτιμηθεί αν συμφωνία απαγορεύεται από το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, παρέλκει η εκτίμηση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων της όταν προκύπτει ότι αυτή έχει ως αντικείμενο την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.
- 568 Ως εκ τούτου, όταν η Επιτροπή στηρίζει τη διαπίστωση παράβασης τόσο στην ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αντικειμένου όσο και στην ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος, πλάνη η οποία καθιστά παράνομη την αιτιολογία λόγω ύπαρξης περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος δεν ασκεί, εν πάση περιπτώσει, καθοριστική επιρροή ως προς το διατακτικό στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή στην απόφασή της, στο μέτρο που η αιτιολογία που αντλείται από την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αντικειμένου, η οποία μπορεί να θεμελιώσει αφ' εαυτής τη διαπίστωση παράβασης, δεν πάσχει έλλειψη νομιμότητας.
- 569 Εν προκειμένω, από την εξέταση του λόγου ακυρώσεως, ο οποίος αντλείται από πλάνη περί το δίκαιο και από πλάνη εκτιμήσεως σχετικά με τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix ως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, προκύπτει ότι οι προσφεύγουσες δεν απέδειξαν ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη καταλήγοντας στο συμπέρασμα, στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι οι επίμαχες συμφωνίες είχαν ως αντικείμενο να παρεμποδίσουν, να περιορίσουν ή να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 570 Ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει, συνεπώς, να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

7. Επί της συμφωνίας διακανονισμού με την Tena

α) Επί της ιδιότητας της Tena ως δυνητικού ανταγωνιστή

[παραλειπόμενα]

β) Επί της πλάνης περί το δίκαιο και της πλάνης εκτίμησης όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου

1) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

⁶⁴³ Πρέπει να εξεταστούν τα επιχειρήματα των προσφευγουσών σχετικά με την ύπαρξη στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva, αφενός, πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο για την Teva και, αφετέρου, επακόλουθου περιορισμού των προσπαθειών αυτής να ανταγωνιστεί την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων, προϋποθέσεις οι οποίες, εφόσον πληρούνται, επιβάλλουν τη διαπίστωση της ύπαρξης περιορισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 272 ανωτέρω). Εν προκειμένω, στο μέτρο που ο καθορισμός της ύπαρξης πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο εξαρτάται, εν μέρει, από την ύπαρξη περιοριστικού χαρακτήρα ορισμένων ρητρών της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, οι αιτιάσεις που βάλλουν κατά της εκτίμησης των ρητρών της συμφωνίας θα εξεταστούν πρώτες, πριν από εκείνες που επικρίνουν την εκτίμηση της προβλεπόμενης στη συμφωνία αυτή μεταβίβασης αξίας. Όσον αφορά την αιτίαση που προβλήθηκε επικουρικώς σχετικά με τη διάρκεια της παράβασης που προσάπτεται στις προσφεύγουσες βάσει της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, αυτή θα εξεταστεί τελευταία.

i) Επί του μη περιορισμού των προσπαθειών της εταιρίας γενοσήμων να ανταγωνιστεί την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων

⁶⁴⁴ Προκαταρκτικώς, πρέπει να απορριφθούν τα επιχειρήματα των προσφευγουσών σχετικά με την πλάνη περί το δίκαιο και την πλάνη εκτίμησης στις οποίες φέρεται ότι υπέπεσε η Επιτροπή χαρακτηρίζοντας τη συμφωνία διακανονισμού με την Teva περιορισμό ως εκ του αντικειμένου, ενώ τα δυνητικά αποτελέσματά της ήταν θετικά προς τον ανταγωνισμό και τα περιοριστικά αποτελέσματά της ήταν αμιγώς υποθετικά (βλ. σκέψη 634 ανωτέρω). Ασφαλώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή και ο δικαστής ουδόλως μπορούν, κατά την εξέταση του περιοριστικού αντικειμένου συμφωνίας και, ειδικότερα, στο πλαίσιο της συνεκτίμησης του οικονομικού και νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, να αγνοήσουν πλήρως τα δυνητικά αποτελέσματα της συμφωνίας αυτής (βλ. νομολογία μνημονευόμενη στη σκέψη 304 ανωτέρω). Εντούτοις, από τη νομολογία προκύπτει επίσης ότι η απόδειξη της ύπαρξης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου δεν μπορεί, υπό το πρόσχημα μεταξύ άλλων της εξέτασης του οικονομικού και νομικού πλαισίου της επίμαχης συμφωνίας, να οδηγήσει σε εκτίμηση των αποτελεσμάτων της συμφωνίας αυτής, άλλως εκλείπει η πρακτική αποτελεσματικότητα της διάκρισης μεταξύ περιορισμού ως εκ του αντικειμένου και ως εκ του αποτελέσματος που εισάγεται στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ. σκέψη 221 ανωτέρω). Προκειμένου να ελεγχθεί η συγκεκριμένη ικανότητα συμφωνίας να παραγάγει αποτελέσματα περιοριστικά του ανταγωνισμού τα οποία χαρακτηρίζουν τις συμφωνίες που έχουν αντικείμενο αντίθετο προς τον ανταγωνισμό, η ανάλυση των δυνητικών αποτελεσμάτων συμφωνίας πρέπει να περιορίζεται σε εκείνα που προκύπτουν από δεδομένα που ήταν αντικειμενικώς προβλέψιμα κατά τον χρόνο σύναψης της εν λόγω συμφωνίας (πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στην υπόθεση INGPensii, C-172/14, EU:C:2015:272, σημείο 84· πρβλ. επίσης απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψεις 80 έως 82). Εν προκειμένω, όμως, τα προβαλλόμενα δυνητικά αποτελέσματα, είτε δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό είτε είναι θετικά για τον ανταγωνισμό, θεμελιώνονται σε υποθετικές περιστάσεις, οι οποίες δεν ήταν προβλέψιμες κατά την ημερομηνία της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, όπως η απόφαση του ΕΓΔΕ σχετικά με το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 ή η είσοδος άλλων εταιριών γενοσήμων

- στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου, οι οποίες δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της ανάλυσης του περιοριστικού του ανταγωνισμού αντικειμένου (βλ. επίσης σκέψεις 667 και 668 κατωτέρω).
- 645 Εν συνεχεία, όσον αφορά τα επιχειρήματα σχετικά με την έλλειψη εγγενώς μη αντίθετου προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρα των ρητρών της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, επιβάλλεται η υπόμνηση, κατά πρώτον, ότι ο εγγενής στους διακανονισμούς χαρακτήρας των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας δεν εμποδίζει να χαρακτηριστούν συμφωνίες διακανονισμού που περιέχουν τέτοιες ρήτρες ως περιορισμοί του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 273 ανωτέρω). Επιπλέον, καίτοι οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι είναι δυνατή η εφαρμογή της θεωρίας των δευτερευόντων περιορισμών στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva, με την αιτιολογία ότι οι ρήτρες της περί μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας είναι αναγκαίες και ανάλογες για τον διακανονισμό της επίμαχης ένδικης διαφοράς, έγινε ήδη δεκτό ότι αυτός ο δεσμός αναγκαιότητας και αναλογικότητας μπορούσε να διαρρηχθεί σε περίπτωση που διαπιστωθεί παροχή κινήτρου για την αποδοχή τέτοιων ρητρών (βλ. σκέψη 291 ανωτέρω). Επομένως, η θεωρία αυτή θα μπορούσε να εφαρμοστεί στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva μόνον εάν η προβλεπόμενη από τη συμφωνία αυτή μεταβίβαση αξίας δεν είχε χαρακτήρα παροχής κινήτρου (βλ. σκέψεις 679 έως 699 κατωτέρω).
- 646 Κατά δεύτερον, επισημαίνεται ότι τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να θέσουν υπό αμφισβήτηση τον περιοριστικό χαρακτήρα της ρήτρας μη αμφισβήτησης η οποία περιέχεται στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva.
- 647 Με τη ρήτρα αυτή, η Teva δεσμεύθηκε να μην αμφισβητήσει το κύρος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 947 και 339 έως 341 στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, με τη διευκρίνιση ότι δεν παρακωλύοταν να συνεχίσει διαδικασία ανακοπής κατά των ως άνω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ενώπιον του ΕΓΔΕ (άρθρο 2.4 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva).
- 648 Στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή εκτίμησε ότι αυτή η ρήτρα μη αμφισβήτησης είχε δύο κύριες συνέπειες, εκ των οποίων η πρώτη ήταν ότι εμπόδιζε την Teva να αποδείξει ότι το προϊόν το οποίο είχε την πρόθεση να θέσει σε κυκλοφορία δεν προσέβαλε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και η δεύτερη ήταν ότι παρακώλυε την αντικειμενική νομική εξέταση του κύρους των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας των προσφευγουσών στο Ηνωμένο Βασίλειο (αιτιολογική σκέψη 1546).
- 649 Καταρχάς, επισημαίνεται ότι οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν την πρώτη αυτή συνέπεια της ρήτρας μη αμφισβήτησης που περιέχεται στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva, αλλά υποστηρίζουν ότι η συνέπεια αυτή χαρακτηρίζει κάθε ρήτρα μη αμφισβήτησης που περιέχεται σε διακανονισμό (βλ. σκέψη 625 ανωτέρω). Πάντως, επιβάλλεται η υπόμνηση συναφώς ότι το γεγονός ότι τέτοια ρήτρα είναι εγγενής στον διακανονισμό δεν αρκεί αφ' εαυτού για να αποκλείσει τη διαπίστωση αντικειμένου αντίθετου προς τον ανταγωνισμό (βλ. σκέψεις 273 και 645 ανωτέρω).
- 650 Εν συνεχεία, πρέπει να γίνει δεκτό ότι είναι αλυσιτελές εν προκειμένω το γεγονός ότι η ρήτρα μη αμφισβήτησης αφορά μόνο ένδικες διαδικασίες στο Ηνωμένο Βασίλειο και δεν περιλαμβάνει τις διαδικασίες ενώπιον του ΕΓΔΕ, δεδομένου ότι το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva περιορίζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο, στο οποίο απαγορεύεται κάθε αμφισβήτηση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 και των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας μεθόδου. Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι συμφωνία μπορεί να χαρακτηριστεί περιορισμός ως εκ του αντικειμένου, έστω και αν το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της περιορίζεται σε ένα κράτος μέλος (πρβλ. απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2009, Erste Group Bank κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-125/07 P, C-133/07 P και C-137/07 P, EU:C:2009:576, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 651 Επιπλέον, έστω και αν, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η ρήτρα μη αμφισβήτησης δεν είναι ικανή να παραγάγει αποτελέσματα στη διαδικασία ανάκλησης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 την οποία κίνησε στο Ηνωμένο Βασίλειο θυγατρική της Teva, διαδικασία η οποία ανεστάλη εν αναμονή

της έκδοσης οριστικής απόφασης στη διαδικασία ανακοπής ενώπιον του ΕΓΔΕ την οποία δεν αφορά η συμφωνία διακανονισμού με την Teva, η ρήτρα αυτή παρακωλύει παρ' όλα αυτά, τουλάχιστον, την άσκηση άλλων αγωγών ακυρώσεως του συγκεκριμένου διπλώματος ευρεσιτεχνίας καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva και, κατά το άρθρο 2.4 της εν λόγω συμφωνίας, η απαγόρευση αυτή αφορά τόσο την Teva UK Ltd όσο και τις θυγατρικές της και τόσο τις ευθείες αγωγές όσο και κάθε παροχή συνδρομής σε τρίτο με σκοπό την ακύρωση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας των προσφευγουσών. Επομένως, είναι αλυσιτελής εν προκειμένω η ενεργός συμμετοχή της Teva στη διαδικασία ανακοπής ενώπιον του ΕΓΔΕ, ιδίως μέσω της κοινοποίησης των σχετικών με το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 αποφάσεων των δικαστηρίων του Ηνωμένου Βασιλείου, την οποία προβάλλουν οι προσφεύγουσες (βλ. σκέψη 635 ανωτέρω).

652 Εξάλλου, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν απέδειξε ότι υπήρχε σοβαρή βάση για τη θέση υπό αμφισβήτηση του κύρους των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας μεθόδου των προσφευγουσών (βλ. σκέψη 635 ανωτέρω). Συγκεκριμένα, τέτοια απόδειξη δεν απαιτείται για να διαπιστωθεί ο περιοριστικός χαρακτήρας ρήτρας μη αμφισβήτησης, ο οποίος εξαρτάται από την εξάλειψη πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων υπέρβασης των εμποδίων που συνδέονται με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, των οποίων η διαπίστωση δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκη να αποδειχθεί ότι η αγωγή ακυρώσεως των οικείων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας είναι πιθανό να ευδοκιμήσει (βλ. σκέψη 368 ανωτέρω).

653 Τέλος, είναι αλυσιτελής το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι η ρήτρα μη αμφισβήτησης ουδόλως εμπόδιζε τρίτους να αμφισβητήσουν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας τους (βλ. σκέψη 635 ανωτέρω). Συγκεκριμένα, τέτοιος ισχυρισμός σχετικός με την παραγωγή δυνητικών αποτελεσμάτων από τη συμφωνία διακανονισμού με την Teva μόνο στη συγκεκριμένα εταιρία γενοσήμων δεν θέτει, καθεαυτόν, υπό αμφισβήτηση τον περιοριστικό χαρακτήρα της ρήτρας μη αμφισβήτησης που περιέχεται στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva (βλ. επίσης σκέψεις 556 και 557 ανωτέρω).

654 Κατά τρίτον, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ορθώς η Επιτροπή χαρακτήρισε τη ρήτρα αποκλειστικής προμήθειας περιοριστική του ανταγωνισμού.

655 Η ρήτρα αυτή, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, έχει ως εξής:

«3. Υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας

3.1. Κατά τη διάρκεια της παρούσας Σύμβασης, η Teva υποχρεούται να προμηθεύεται το σύνολο της Περιοδοπρίλης που χρειάζονται η ίδια και οι Θυγατρικές της, για να την προμηθεύσουν ή να τη διαθέσουν στο Ηνωμένο Βασίλειο, αποκλειστικά από τη Servier ή τις Θυγατρικές της.

[...]

3.3. Η Teva δεν πωλεί ενεργά ούτε προωθεί το Προϊόν σε πελάτες εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου και μερμνά ώστε το ίδιο να πράττουν και οι Θυγατρικές της.

3.4. Με την επιφύλαξη της παραλαβής από τη Servier ή τις Θυγατρικές της επιβεβαιωμένων παραγγελιών από την Teva για τις ποσότητες Προϊόντος που επισημαίνονται κατωτέρω, υποβληθεισών στις Ημερομηνίες Παραγγελίας ή νωρίτερα, η Servier ή οι Θυγατρικές της οφείλουν να προμηθεύουν στην Teva τις ακόλουθες ποσότητες Προϊόντος πριν από τις ακόλουθες ημερομηνίες:

3.4.1. 150 000 (εκατόν πενήντα χιλιάδες) κουτιά των 30 δισκίων των 2 mg έως την 1η Αυγούστου 2006 και κατά τους επόμενους μήνες 75 000 (εβδομήντα πέντε χιλιάδες) τέτοιων κουτιών μηνιαίως·

3.4.2. 240 000 (διακόσιες σαράντα χιλιάδες) κουτιά των 30 δισκίων των 4 mg έως την 1η Αυγούστου 2006 και κατά τους επόμενους μήνες 120 000 (εκατόν είκοσι χιλιάδες) τέτοιων κουτιών μηνιαίως·

3.4.3. 80 000 (ογδόντα χιλιάδες) κουτιά των 30 δισκίων των 8 mg έως την 1η Ιανουαρίου 2007 (ή κάθε άλλη ημερομηνία την οποία ενδέχεται να συμφωνήσουν τα μέρη) και κατά τους επόμενους μήνες 40 000 (σαράντα χιλιάδες) τέτοιων κουτιών μηνιαίως.

[...]

3.8. Εάν, στο πλαίσιο οποιουδήποτε μήνα, κατά τη διάρκεια της παρούσας Σύμβασης:

3.8.1. η Servier λάβει από την Teva επιβεβαιωμένες παραγγελίες για το Προϊόν, για παράδοση στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τον συγκεκριμένο μήνα, οι οποίες υποβλήθηκαν στις οικείες Ημερομηνίες Παραγγελίας ή νωρίτερα· και

3.8.2. η Servier και οι θυγατρικές της δεν παραδώσουν, εντός προθεσμίας δέκα Εργάσιμων Ημερών από την αντίστοιχη ημερομηνία παράδοσης, στην Teva το συνολικό Προϊόν που αυτή παρήγγειλε, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 3.4 και 3.8.1 για παράδοση κατά τον συγκεκριμένο μήνα,

3.8.3. η Servier οφείλει, σύμφωνα με το άρθρο 3.9, να καταβάλει στην Teva Κατ' Αποκοπήν Αποζημίωση για τον συγκεκριμένο μήνα και η Teva και οι θυγατρικές της δεν έχουν κανένα δικαίωμα ή ένδικο βοήθημα (περιλαμβανομένου δικαιώματος καταγγελίας) για τυχόν μη προμήθεια του Προϊόντος από τη Servier στην Teva.

[...]»

⁶⁵⁶ Επιβάλλεται επίσης η υπόμνηση ότι, δυνάμει της προβλεπόμενης στο άρθρο 2.3 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ρήτρας μη εμπορίας, η Teva όφειλε να απέχει, στο Ηνωμένο Βασίλειο, από την παρασκευή, την ανάθεση παρασκευής, την κατοχή, την εισαγωγή, την προμήθεια, την πρόταση προμήθειας ή διάθεσης γενοσήμου περινδοπρίλης, είτε παρασκευαζόμενης σύμφωνα τη μέθοδο την οποία αυτή ανέπτυξε και η οποία, κατά την άποψη της Servier, προσέβαλε τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 947 και 339 έως 341, είτε προσβάλλοντας τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας έως την καταγγελία ή τη λήξη της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ή τη λήξη των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

⁶⁵⁷ Η Επιτροπή έκρινε, στις αιτιολογικές σκέψεις 1552 έως 1555 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι, στο μέτρο που η ρήτρα μη εμπορίας (άρθρο 2.3) και η ρήτρα αποκλειστικής προμήθειας (άρθρο 3.1) της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva επηρέαζαν την ικανότητα ανταγωνισμού της Teva ή την ελευθερία της να επιλέξει ανεξάρτητα τις πηγές περινδοπρίλης που προόριζε για την αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου, οι ρήτρες αυτές θα αναλύονταν ως ενιαία υποχρέωση μη ανταγωνισμού. Η Επιτροπή διευκρίνισε ότι ελάχιστη σημασία είχε το καθεστώς των ενδεχόμενων εναλλακτικών πηγών περινδοπρίλης από την άποψη (της προσβολής ή μη) του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, δεδομένου ότι οι δύο δυνατότητες που είχε η Teva, βάσει της ρήτρας αποκλειστικής προμήθειας, ήταν είτε να πωλεί αποκλειστικά το προϊόν της Servier είτε να εισπράττει χρηματικό ποσό ως αντιστάθμιση για τη μη προμήθεια (κατ' αποκοπήν αποζημίωση ύψους 500 000 GBP μηνιαίως).

⁶⁵⁸ Πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα επιχειρήματα των προσφευγουσών που βάλλουν κατά της συγκεκριμένης εκτίμησης της Επιτροπής στηρίζονται σε εσφαλμένη ερμηνεία της ρήτρας αποκλειστικής προμήθειας της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva.

⁶⁵⁹ Συγκεκριμένα, από τη συμφωνία διακανονισμού με την Teva προκύπτει εναλλακτική δυνατότητα μεταξύ προμήθειας και καταβολής αποζημίωσης σε περίπτωση μη προμήθειας, δεδομένου ότι, παράλληλα με την υποχρέωση προμήθειας, η οποία μνημονεύεται ασφαλώς αυτή καθεαυτήν στο άρθρο 3.4 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, προβλεπόταν ρητώς η δυνατότητα μη προμήθειας, η οποία δεν μπορούσε να προσβληθεί ενώπιον δικαστηρίου ούτε μπορούσε να οδηγήσει

σε καταγγελία από την Teva, ούτε καν να τελεί υπό προϋποθέσεις, μεταξύ άλλων χρονικό περιορισμό, πλην εκείνης της καταβολής αποζημίωσης (άρθρα 3.8.2, 3.8.3 και 8.3 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva).

- 660 Διευκρινίζεται ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 3.8.3 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva απαγόρευση αμφισβήτησης και καταγγελίας σε περίπτωση μη προμήθειας (στο εξής: ρήτρα μη καταγγελίας) διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο σε αυτή την ερμηνεία της ρήτρας αποκλειστικής προμήθειας, δεδομένου ότι αντικαθιστά την επιβολή κύρωσης από δικαστήριο λόγω παράβασης συμβατικής υποχρέωσης ή λόγω τερματισμού της συμβατικής σχέσης με προκαθορισμένη χρηματική αντιστάθμιση και δημιουργεί, επομένως, εναλλακτική δυνατότητα μεταξύ προμήθειας και αποζημίωσης. Συναφώς, δεν ασκεί επιρροή η περίπτωση ότι η αποζημίωση αυτή είναι συνέπεια παράβασης υποχρέωσης προμήθειας ή δυνατότητας η οποία παρέχεται στη Servier να μην προμηθεύσει την Teva.
- 661 Συγκεκριμένα, σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα είναι, όπως ορθώς εκτίμησε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1559), δυνατότητα μη προμήθειας, η οποία επαφίεται στην πλήρη διακριτική ευχέρεια της Servier, παρακωλύοντας την Teva να εισέλθει στην αγορά και αποκλείοντας επίσης την εξομοίωση των οικείων ρητρών προς εκείνες που συνήθως χαρακτηρίζουν συμφωνία προμήθειας.
- 662 Αντιθέτως, η Teva υπείχε υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας, την οποία ορθώς η Επιτροπή χαρακτήρισε «απόλυτη» (αιτιολογική σκέψη 1588 της προσβαλλόμενης απόφασης), στο μέτρο που η Teva δεν μπορούσε να την παραβεί για να προμηθευτεί ενδεχομένως περινδοπρίλη (προσβάλλουσα ή μη το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας) από άλλους προμηθευτές και να εισέλθει στην αγορά με τη συγκεκριμένη περινδοπρίλη, τούτο δε ακόμη και σε περίπτωση μη προμήθειας από την Servier, δεδομένου ότι η καταγγελία της συμφωνίας για τον λόγο αυτό αποκλειόταν δυνάμει της ρήτρας μη καταγγελίας. Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1557 της προσβαλλόμενης απόφασης, η ρήτρα μη καταγγελίας, όπως συνδυάζεται με τη ρήτρα αποκλειστικής προμήθειας, υποχρέωνε την Teva να προμηθεύεται περινδοπρίλη στη γενόσημο εκδοχή της μόνον από τη Servier και, επομένως, την εμπόδιζε να προμηθεύεται από άλλους προμηθευτές, περιλαμβανομένων εκείνων που δεν προσέβαλλαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier.
- 663 Ως εκ τούτου, οι ρήτρες αποκλειστικής προμήθειας και μη καταγγελίας όχι μόνο συγχέονται εν μέρει με την προβλεπόμενη στο άρθρο 2.3 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva υποχρέωση μη εμπορίας, καθόσον απαγορεύουν την αγορά και επομένως την πώληση περινδοπρίλης προσβάλλουσας τα επίμαχα διπλώματα ευρεσιτεχνίας παραγόμενης από τρίτους, αλλά επεκτείνουν επίσης την υποχρέωση αυτή πέραν των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, καθόσον απαγορεύουν την αγορά και την πώληση περινδοπρίλης παραγόμενης από τρίτους μη προσβάλλουσας τα επίμαχα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.
- 664 Επομένως, οι ρήτρες αποκλειστικής προμήθειας και μη καταγγελίας της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva είναι, αυτές καθαυτές, άκρως ικανές να εμποδίσουν την προμήθεια της Teva και, επομένως, να αποκλείσουν την είσοδό της στην αγορά με το προϊόν τρίτου, όπως εξάλλου η είσοδος αυτή αποκλείεται ήδη τόσο για τα προϊόντα των προσφευγουσών όσο και για τα προϊόντα που προέρχονται από τρίτους από την προβλεπόμενη στο άρθρο 2.3 της συμφωνίας ρήτρα μη εμπορίας, της οποίας τον περιοριστικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα δεν αμφισβητούν οι προσφεύγουσες.
- 665 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι ο περιορισμός της ρήτρας αποκλειστικής προμήθειας, όπως άλλωστε και της ρήτρας μη εμπορίας, στην περινδοπρίλη από ερβουμίνη δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση τον περιοριστικό χαρακτήρα τους (βλ. σκέψη 626 ανωτέρω).
- 666 Συγκεκριμένα, οι προσφεύγουσες υπογραμμίζουν ότι οι ρήτρες αυτές αφορούσαν μόνο την περινδοπρίλη από ερβουμίνη και δεν αμφισβητούν ότι το προϊόν το οποίο η Teva σκόπευε να θέσει σε κυκλοφορία στην αγορά κατά τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ήταν

περινδοπρίλη από ερβουμίνη. Επομένως, οι ρήτρες μη εμπορίας και αποκλειστικής προμήθειας εμπόδιζαν την είσοδο της Teva στην αγορά με την περινδοπρίλη από ερβουμίνη την οποία αυτή είχε την πρόθεση να διαθέσει στο εμπόριο κατά τη διάρκεια της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva. Συνεπώς, έστω και αν η Teva μπορούσε να εισέλθει στην αγορά με περινδοπρίλη αποτελούμενη από άλας εκτός της ερβουμίνης κατά το χρονικό διάστημα που κάλυπτε η συμφωνία διακανονισμού με την Teva, η συμφωνία αυτή εμπόδιζε παρ' όλα αυτά την Teva να ανταγωνιστεί τις προσφεύγουσες με περινδοπρίλη από ερβουμίνη και περιόριζε συναφώς τον ανταγωνισμό. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι τα στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες προς απόδειξη της εισόδου της Teva στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου με άλας εκτός της ερβουμίνης είναι μεταγενέστερα της λήξης της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva.

- 667 Εξάλλου, είναι αλυσιτελή εν προκειμένω τα επιχειρήματα των προσφευγουσών σχετικά με τα δυνητικά αμφίβολα αποτελέσματα της ρήτρας αποκλειστικής προμήθειας (βλ. σκέψη 636 ανωτέρω). Συγκεκριμένα, υπενθυμίζεται ότι τέτοια δυνητικά αποτελέσματα, στηριζόμενα εν προκειμένω σε περιστάσεις οι οποίες δεν ήταν προβλέψιμες κατά την ημερομηνία της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της ανάλυσης του περιοριστικού του ανταγωνισμού αντικειμένου (βλ. σκέψη 644 κατωτέρω). Επιπλέον, εν πάση περιπτώσει, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τα προβαλλόμενα δυνητικά αποτελέσματα της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva δεν περιόριζαν τον ανταγωνισμό, ακόμη και ήταν θετικά για τον ανταγωνισμό.
- 668 Συγκεκριμένα, εάν το ΕΓΔΕ είχε ακυρώσει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, η συμφωνία διακανονισμού με την Teva θα εμπόδιζε την Teva να εισέλθει στην αγορά με το προϊόν της ή με το προϊόν της Kрка δυνάμει της ρήτρας μη εμπορίας, η οποία θα είχε παραμείνει σε ισχύ –όπως προκύπτει από την παραπομπή στη «λήξη» των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο άρθρο 2.3 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, εξ αντιδιαστολής προς τον όρο «ανάκληση» που χρησιμοποιείται στο άρθρο II της πρόσθετης πράξης στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva–, ενώ η ακύρωση αυτή θα καθιστούσε εφικτή την είσοδο στην αγορά γενοσήμων προϊόντων δυνητικώς προσβαλλόντων το συγκεκριμένο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Επιπλέον, έστω και αν οι προσφεύγουσες προμήθευσαν στην Teva γενόσημο περινδοπρίλη στην περίπτωση αυτή, όπως υποστηρίζουν (βλ. σκέψη 616 ανωτέρω), αυτή η είσοδος της Teva στην αγορά με το γενόσημο προϊόν των προσφευγουσών δεν δημιούργησε κατάσταση ανταγωνισμού σε σχέση με αυτές και η Teva δεν ήταν, επιπροσθέτως, η μόνη και επομένως η πρώτη εταιρία που εισήλθε στην αγορά, λαμβανομένης υπόψη της προμνησθείσας εισόδου στην αγορά άλλων εταιριών γενοσήμων. Ομοίως, στην περίπτωση που το ΕΓΔΕ είχε επιβεβαιώσει το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, η Teva θα εξακολουθούσε να μην μπορεί να προμηθεύεται γενόσημο περινδοπρίλη, ακόμη και μη προσβάλλουσας το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, από άλλες επιχειρήσεις πλην των προσφευγουσών, και η προμήθειά της από τις προσφεύγουσες, έτι υποθετικότερη στην περίπτωση αυτή, όπως αναγνωρίζουν οι ίδιες (βλ. σκέψη 636 ανωτέρω), δεν θα είχε καταστήσει εφικτή την είσοδο στην αγορά υπό συνθήκες ανταγωνισμού με τις προσφεύγουσες. Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο αυτό, η περίπτωση ότι η Επιτροπή καθόρισε τη λήξη της παράβασης στην ημερομηνία εισόδου της Teva στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου με το προϊόν των προσφευγουσών δεν μπορεί θεωρηθεί ότι επιβεβαιώνει την αναγνώριση από την Επιτροπή του γεγονότος ότι η Teva εισήλθε στην αγορά, τον Ιούλιο του 2007, υπό συνθήκες ανταγωνισμού με τις προσφεύγουσες. Συγκεκριμένα, η ίδια η Επιτροπή διευκρίνισε στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 2125 και 3133) ότι η λήξη της παράβασης καθορίστηκε στις 6 Ιουλίου 2007 για λόγους σύνεσης και προκειμένου να ληφθεί υπόψη ημερομηνία ευνοϊκή για τα συμβαλλόμενα μέρη.
- 669 Για τους ίδιους λόγους, είναι επίσης αλυσιτελή εν προκειμένω τα επιχειρήματα των προσφευγουσών σχετικά με την πρόθεσή τους να προμηθεύσουν την Teva σε περίπτωση ακύρωσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 από το ΕΓΔΕ και σχετικά με τον σκοπό πρόωρης εισόδου της Teva, ακόμη και ως πρώτης εταιρίας γενοσήμων, στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου.

- 670 Τέλος, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή (βλ. σκέψη 624 ανωτέρω) ότι στηρίχθηκε, με μοναδικό σκοπό να υποστηρίξει την ανάλυσή της, στην ερμηνεία της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva από το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], στην απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008 (αιτιολογικές σκέψεις 1572 και 1573 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 671 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε σφάλμα κατά την εκτίμηση των ρητρών αποκλειστικής προμήθειας και μη εμπορίας της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, καθότι έκρινε ότι οι δύο αυτές ρήτρες, σε συνδυασμό με τη ρήτρα μη εμπορίας του άρθρου 2.3 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, έπρεπε να αναλυθούν σφαιρικά ως «υποχρέωση μη ανταγωνισμού» (αιτιολογική σκέψη 1552 της προσβαλλόμενης απόφασης) και, επομένως, ως σφαιρική υποχρέωση μη εμπορίας επιβληθείσα στην Teva.
- 672 Ως εκ τούτου, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν κατ' ουσίαν οι προσφεύγουσες, οι ρήτρες αυτές δεν αντιστοιχούν ούτε σε αυτές που περιέχονται συνήθως σε συμφωνία προμήθειας ούτε σε αυτές που περιέχονται σε συμφωνία αποκλειστικής προμήθειας (βλ. επίσης σκέψεις 661 και 662 ανωτέρω) και, επομένως, δεν μπορούν να αναλυθούν όπως αυτές που περιέχονται σε συμφωνία παρεπόμενη σε διακανονισμό, καθώς τέτοιες συμφωνίες αντιστοιχούν σε συνήθεις εμπορικές συμφωνίες (βλ. σκέψεις 798 έως 808 κατωτέρω).
- 673 Επομένως, πρέπει επίσης να απορριφθούν τα επιχειρήματα των προσφευγουσών τα οποία στηρίζονται σε συνήθεις συμφωνίες προμήθειας ή αποκλειστικής προμήθειας.
- 674 Ειδικότερα, η περίπτωση που προβάλλουν οι προσφεύγουσες ότι τέτοιες συμφωνίες συνιστούν συνήθη πρακτική στον φαρμακευτικό τομέα είναι εν προκειμένω αλυσιτελής, δεδομένου ότι η ρήτρα αποκλειστικής προμήθειας της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva δεν αντιστοιχεί στις συνήθεις ρήτρες που μνημονεύουν οι προσφεύγουσες. Επιπλέον, εν πάση περιπτώσει, πρακτική ιδιωτικών επιχειρήσεων, έστω κι αν την ανέχονται ή την επιδοκιμάζουν οι δημόσιες αρχές των κρατών μελών, δεν μπορεί να υπερισχύσει της εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 1984, VBVB και VBVB κατά Επιτροπής, 43/82 και 63/82, EU:C:1984:9, σκέψη 40).
- 675 Δεν ασκεί εξάλλου επιρροή ο κανονισμός 2790/1999, τούτο δε κατά μείζονα λόγο δεδομένου ότι, βάσει του άρθρου του 2, παράγραφος 4, δεν εφαρμόζεται στις συμφωνίες αποκλειστικότητας που συνάπτονται μεταξύ ανταγωνιζομένων επιχειρήσεων, όπως οι εμπλεκόμενες στην υπό κρίση υπόθεση, οι οποίες σκόπευαν αμφότερες να διαθέσουν στην αγορά περινδοπρίλη στο όνομά τους. Συγκεκριμένα, έγινε δεκτό ότι η Teva ήταν δυνητικός ανταγωνιστής των προσφευγουσών (βλ. σκέψη 614 ανωτέρω) και η ιδιότητα αυτή δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση από τη σύναψη συμφωνίας η οποία συνάπτεται συνήθως μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά επίπεδα της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής.
- 676 Όσον αφορά την εκτίμηση από την Επιτροπή της συμφωνίας Servier-Generics η οποία συνήφθη λιγότερο από ένα έτος μετά τη συμφωνία διακανονισμού με την Teva, πρέπει να επισημανθεί ότι η Επιτροπή διαπίστωσε, στην αιτιολογική σκέψη 745 της προσβαλλόμενης απόφασης, χωρίς να την αντικρούσουν οι προσφεύγουσες, ότι η ρήτρα αποκλειστικής προμήθειας η οποία περιέχεται στην άλλη αυτή συμφωνία δεν προέβλεπε καμία πληρωμή ή αποζημίωση σε περίπτωση μη προμήθειας από τις προσφεύγουσες. Από τη δικογραφία προκύπτει εξάλλου ότι η ρήτρα αυτή δεν συνδυαζόταν επίσης με ρήτρα μη καταγγελίας και ρήτρα μη εμπορίας, απουσία ανταγωνιστικής περινδοπρίλης αναπτυσθείσας από τη Generics, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εφαρμοστούν στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva οι σχετικές με τη συμφωνία αυτή εκτιμήσεις.

- 677 Τέλος, στο μέτρο που η Επιτροπή ανέδειξε σαφώς τις συγκεκριμένες και προβληματικές εν προκειμένω πτυχές της ρήτηρας αποκλειστικής προμήθειας της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 1553 έως 1574 της προσβαλλόμενης απόφασης), δεν μπορεί να συναχθεί από την προσβαλλόμενη απόφαση ότι η Επιτροπή απαγόρευσε, καταρχήν, κάθε παράλληλη σύναψη συμφωνίας αποκλειστικής διανομής και συμφωνίας διακανονισμού.
- 678 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι ορθώς η Επιτροπή εκτίμησε ότι η συμφωνία διακανονισμού με την Teva περιόριζε τις προσπάθειες της Teva να ανταγωνιστεί τις προσφεύγουσες.

ii) Επί της έλλειψης πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο

- 679 Στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι το αρχικό ποσό των 5 εκατομμυρίων GBP (στο εξής: αρχικό ποσό) και η κατ' αποκοπή αποζημίωση ύψους 500 000 GBP μηνιαίως για συνολικό ποσό 5,5 εκατομμυρίων GBP, η οποία κάλυπτε τους ένδεκα μήνες μη προμήθειας από τη Servier (στο εξής: τελική κατ' αποκοπήν αποζημίωση), συνιστούσαν σημαντικό χρηματικό ποσό, ύψους 10,5 εκατομμυρίων GBP, το οποίο λειτούργησε ως σημαντική παροχή κινήτρου προς την Teva ώστε να απόσχει από κάθε ανταγωνισμό με τις προσφεύγουσες (αιτιολογική σκέψη 1622).
- 680 Προκειμένου να καθοριστεί αν αντίστροφη πληρωμή, ήτοι μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων, συνιστά ή όχι παροχή κινήτρου για την αποδοχή των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας, πρέπει να εξεταστεί αν, λαμβανομένων υπόψη της φύσης και του δικαιολογητικού λόγου της, καλύπτει κόστος εγγενές στη συμφωνία διακανονισμού της διαφοράς. Επομένως, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή ορθώς εξέτασε αν η μεταβίβαση αξίας αντιστοιχούσε στα ειδικό κόστος του διακανονισμού με το οποίο επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων (αιτιολογικές σκέψεις 1592 έως 1599 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 681 Στην περίπτωση που η αντίστροφη πληρωμή η οποία προβλέπεται σε συμφωνία διακανονισμού περιέχουσα περιοριστικές του ανταγωνισμού ρήτρες στοχεύει στην αντιστάθμιση του κόστους που συνεπάγεται ο διακανονισμός με το οποίο επιβαρύνεται η εταιρία γενοσήμων, η πληρωμή αυτή δεν μπορεί καταρχήν να θεωρηθεί ότι παρέχει κίνητρο. Η διαπίστωση της ύπαρξης παροχής κινήτρου και περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου δεν αποκλείεται, παρ' όλα αυτά, στην περίπτωση αυτή. Προϋποθέτει, εντούτοις, ότι η Επιτροπή αποδεικνύει ότι τα ποσά που αντιστοιχούν στο συγκεκριμένο εγγενές κόστος του διακανονισμού, ακόμη και αν καθορίστηκαν και υπολογίστηκαν με ακρίβεια από τα μέρη του διακανονισμού, είναι υπερβολικά (βλ. σκέψη 278 ανωτέρω).
- 682 Το εγγενές στον διακανονισμό της διαφοράς κόστος καλύπτει, ειδικότερα, τα δικαστικά έξοδα με τα οποία επιβαρύνθηκε η εταιρία γενοσήμων στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της με την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων. Συγκεκριμένα, η ανάληψη των εξόδων αυτών συνδέεται άμεσα με έναν τέτοιο διακανονισμό. Ως εκ τούτου, όταν τα ποσά των δικαστικών εξόδων της εταιρίας γενοσήμων καθορίζονται από τα μέρη του διακανονισμού, η Επιτροπή μπορεί να διαπιστώσει ότι είχαν χαρακτήρα κινήτρου μόνο αποδεικνύοντας ότι ήταν υπερβολικά (βλ. σκέψη 279 ανωτέρω).
- 683 Αντιθέτως, ορισμένα έξοδα τα οποία επιβαρύνουν την εταιρία γενοσήμων είναι, a priori, υπερβολικά ξένα προς τη διαφορά και τον διακανονισμό της ώστε να μπορούν να θεωρηθούν εγγενή στον διακανονισμό διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Πρόκειται, για παράδειγμα, για τα έξοδα παρασκευής των προϊόντων που προσβάλλουν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τα οποία αντιστοιχούν στην αξία του αποθέματος των εν λόγω προϊόντων, καθώς και για τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης, τα οποία πραγματοποιήθηκαν για την τελειοποίηση των προϊόντων αυτών. Το ίδιο ισχύει για τα ποσά που πρέπει να καταβάλει η εταιρία γενοσήμων σε τρίτους λόγω συμβατικών δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν εκτός της διαφοράς (για παράδειγμα, συμβάσεις προμήθειας). Επομένως, απόκειται στα μέρη της συμφωνίας, εφόσον επιθυμούν να μην χαρακτηριστεί η πληρωμή των εξόδων αυτών παροχή κινήτρου και ένδειξη της ύπαρξης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, να

καταδείξουν ότι αυτά είναι εγγενή στη διαφορά ή στον διακανονισμό της και να δικαιολογήσουν το ποσό τους. Για τον ίδιο σκοπό, τα μέρη θα μπορούσαν επίσης να στηριχθούν στο επουσιώδες ποσό της επιστροφής των εξόδων αυτών τα οποία, a priori, δεν είναι εγγενή στον διακανονισμό της διαφοράς και, επομένως, δεν επαρκούν για να συνιστούν σημαντική παροχή κινήτρου αποδοχής των περιοριστικών του ανταγωνισμού ρητρών που προβλέπονται στη συμφωνία διακανονισμού (βλ. σκέψη 280 ανωτέρω).

– *Επί της τελικής κατ' αποκοπήν αποζημίωσης*

- 684 Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ορθώς έκρινε η Επιτροπή ότι η τελική κατ' αποκοπήν αποζημίωση συνιστούσε πληρωμή η οποία καταβλήθηκε στην Teva ως αντάλλαγμα για τη δέσμευσή της να μην ανταγωνιστεί τη Servier (αιτιολογική σκέψη 1588 της προσβαλλόμενης απόφασης) και, επομένως, παροχή κινήτρου ώστε να αποδεχθεί υποχρέωση περί μη εμπορίας. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η Επιτροπή εκτίμησε βασίμως ότι οι ρήτρες αποκλειστικής προμήθειας και μη καταγγελίας της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ισοδυναμούσαν με επιβολή υποχρέωσης περί μη εμπορίας αποκλείουσας την Teva από την αγορά (βλ. σκέψη 671 ανωτέρω) και τα άρθρα 1.8 και 3.8.3 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva τα οποία προέβλεπαν την καταβολή κατ' αποκοπήν αποζημίωσης ύψους 500 000 GBP μηνιαίως σε περίπτωση μη προμήθειας του προϊόντος συγκεκριμενοποίησαν τον αποκλεισμό αυτό από την αγορά, η κατ' αποκοπήν αποζημίωση συνιστά σαφώς το αντάλλαγμα της μη εισόδου της Teva στην αγορά.
- 685 Συναφώς, είναι αλυσιτελές το επιχείρημα των προσφευγουσών κατά το οποίο η κατ' αποκοπήν αποζημίωση είναι σύνηθες συμβατικό μέσο στο αγγλικό δίκαιο και αντικατοπτρίζει το ποσό που θα μπορούσε να είχε επιδικάσει δικαστής λόγω παράβασης υποχρέωσης προμήθειας. Συγκεκριμένα, η ύπαρξη παροχής κινήτρου συνάγεται στην υπό κρίση διαφορά από την περίσταση ότι η πληρωμή πραγματοποιείται όχι ως αντιστάθμιση κόστους εγγενούς στον διακανονισμό ή σε εκτέλεση συνήθους συμφωνίας προμήθειας, αλλά ως αντάλλαγμα για τη μη είσοδο στην αγορά, όπως προβλέπεται στις προμνησθείσες ρήτρες, ανεξαρτήτως του νομικού μέσου που χρησιμοποιείται για την υλοποίηση του ανταλλάγματος αυτού και της περιστασης ότι το αντάλλαγμα αυτό αντιστοιχεί στην αποζημίωση που θα είχε επιδικάσει δικαστής (βλ. σκέψεις 680 και 681 ανωτέρω).
- 686 Δεν είναι επίσης ικανή να θέσει υπό αμφισβήτηση τον χαρακτήρα κινήτρου της τελικής κατ' αποκοπήν αποζημίωσης η σύγκριση που κάνουν οι προσφεύγουσες με την εκτίμηση της Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες Lundbeck-Neolab (βλ. σκέψεις 394 έως 398 ανωτέρω).

– *Επί του αρχικού ποσού*

- 687 Όσον αφορά το προβλεπόμενο στο άρθρο 10.1 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva αρχικό ποσό, πρέπει να θεωρηθεί ότι τα επιχειρήματα που προέβλεπαν οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να θέσουν υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση της Επιτροπής σχετικά με την ύπαρξη παροχής κινήτρου.
- 688 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 10.1 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη της παραλαβής κατάλληλου τιμολογίου από την Teva, η Servier καταβάλλει ή μεριμνά ώστε κάποια από τις θυγατρικές της να καταβάλει στην Teva το ποσό των 5 000 000 [GBP] εντός προθεσμίας δέκα εργάσιμων ημερών από την παραλαβή του τιμολογίου της Teva. Το τιμολόγιο αυτό μπορεί να παραδοθεί κατά την υπογραφή της παρούσας [συμφωνίας] και είναι άμεσα πληρωτέο, υπό την προϋπόθεση πάντοτε ότι η Servier έχει στη διάθεσή της 10 εργάσιμες ημέρες για να πραγματοποιήσει την πληρωμή. Η πληρωμή αυτή συνιστά συνεισφορά στο κόστος με το οποίο επιβαρύνεται η Teva για την προετοιμασία της σύναψης της παρούσας [συμφωνίας], περιλαμβανομένου ενδεικτικώς του κόστους καταγγελίας των υφιστάμενων στο Ηνωμένο Βασίλειο συμφωνιών προμήθειας αυτής.»

- 689 Στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή διαπίστωσε, προκαταρκτικώς, ότι η Teva δεν είχε κοινοποιήσει εκ των υστέρων κανένα συγκεκριμένο ποσό σχετικά με τα διάφορα έξοδα που αντισταθμίστηκαν με το αρχικό ποσό, πλην των δικαστικών εξόδων τα οποία εκτιμήθηκαν σε λιγότερο από 100 000 ευρώ ανά αγωγή ασκηθείσα από την Ivax κατά της Servier στο Ηνωμένο Βασίλειο (αιτιολογικές σκέψεις 1594 και 1597). Η Επιτροπή αξιολόγησε, εντούτοις, τα άλλα έξοδα τα οποία μπορούσαν, κατ' αυτήν, να εμπίπτουν στο άρθρο 10.1 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, περιλαμβανομένων εκείνων που αντιστοιχούσαν στην αξία του αποθέματος περινδοπρίλης της Teva που έπρεπε να καταστραφεί και στο κόστος ανάπτυξης της περινδοπρίλης, και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αντιπροσώπευαν συνολικά κάτω του 40% του αρχικού ποσού (αιτιολογικές σκέψεις 1596 έως 1599 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 690 Συνεπώς, η Επιτροπή εκτίμησε ότι, έστω και αν ορισμένα έξοδα τα οποία καλύπτονται από το άρθρο 10.1 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva μπορούσαν να θεωρηθούν εγγενή στον διακανονισμό της ένδικης διαφοράς μεταξύ των προσφευγουσών και της Teva, η Teva δεν είχε υπολογίσει τα επίμαχα έξοδα, ούτε *a fortiori* είχε αποδείξει το ύψος τους, εξαιρουμένων των εξόδων ένδικων διαφορών τα οποία υπολογίστηκαν, αλλά κατά προσέγγιση και χωρίς να αποδειχθεί το ύψος τους. Συγκεκριμένα, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή μνημονεύει την κατάσταση ότι η Teva απλώς «δήλωσε» (αιτιολογική σκέψη 797) ή «κοινοποίησε» (αιτιολογική σκέψη 1597) ποσό «κάτω των 100 000 ευρώ» για τα εν λόγω έξοδα ένδικων διαφορών και επιβεβαίωσε, απαντώντας σε ερώτηση που τέθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η Teva δεν είχε προσκομίσει, με την εκτίμηση του υπολογισμού των εξόδων, κανένα δικαιολογητικό έγγραφο.
- 691 Πάντως, οι προσφεύγουσες δεν προβάλλουν κανένα επιχείρημα ούτε προσκομίζουν, *a fortiori*, οποιοδήποτε στοιχείο, όπως το «κατάλληλο τιμολόγιο», το οποίο μνημονεύεται στο άρθρο 10.1 της συμφωνίας, ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση την ανάλυση αυτή της Επιτροπής.
- 692 Πρώτον, οι προσφεύγουσες περιορίζονται στο να αναφερθούν στην «καταστροφή αποθέματος», σημειώνοντας την αξία του. Πάντως, η αποζημίωση της αξίας του αποθέματος που πρόκειται να καταστραφεί δεν μπορεί, *a priori*, να χαρακτηριστεί ως έξοδο εγγενές σε διακανονισμό (βλ. σκέψεις 280 και 683 ανωτέρω).
- 693 Εν πάση περιπτώσει, οι προσφεύγουσες δεν αποδεικνύουν την αξία του εν λόγω αποθέματος. Συγκεκριμένα, αφενός, το ποσό σε ευρώ το οποίο προβάλλουν δεν αντιστοιχεί σε εκείνο σε λίβρες στερλίνες το οποίο μνημονεύεται στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1596), λαμβανομένης υπόψη της συναλλαγματικής ισοτιμίας που εφάρμοσε η Επιτροπή (βλ. μεταξύ άλλων υποσημείωση 4109 της προσβαλλόμενης απόφασης). Αφετέρου, και κυρίως, οι προσφεύγουσες δεν προσκομίζουν προς στήριξη του επιχειρηματός τους καμία άλλη απόδειξη πλην των δηλώσεών τους και εκείνων της Teva ως απάντηση στην ανακοίνωση των αιτιάσεων καθώς και ένα έγγραφο της Teva στο οποίο δεν μνημονεύεται τέτοιο αριθμητικό στοιχείο. Επομένως, έστω και αν γινόταν δεκτό ότι, εν προκειμένω, η πληρωμή της αξίας του αποθέματος προϊόντων της Teva που έπρεπε να καταστραφεί ήταν εγγενής στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva, καθόσον η καταστροφή αυτή προβλεπόταν από την εν λόγω συμφωνία (άρθρο 2.2), η πληρωμή αυτή δεν θα μπορούσε, ελλείψει αιτιολόγησης του ποσού της, να μην χαρακτηριστεί πληρωμή που λειτούργησε ως κίνητρο (βλ. σκέψη 683 ανωτέρω).
- 694 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες μνημονεύουν ποσό 1 εκατομμυρίου GBP το οποίο η Teva προέβλεπε ότι θα πρέπει να καταβάλει σε έναν εκ των εμπορικών εταίρων της λόγω της διάρρηξης της επίμαχης εμπορικής σχέσης. Πέραν του ότι τα ποσά που πρέπει να καταβάλει η εταιρία γενοσήμων σε τρίτους λόγω της καταγγελίας τρεχουσών συμβάσεων δεν είναι, *a priori*, έξοδα εγγενή σε διακανονισμό (βλ. σκέψη 683 ανωτέρω), επισημαίνεται ότι το προβαλλόμενο ποσό ουδόλως προκύπτει από την επίμαχη σύμβαση η οποία επισυνάπτεται ως παράρτημα στο δικόγραφο της προσφυγής.

- 695 Τρίτον, καίτοι οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι το αρχικό ποσό αντιστοιχούσε στην αποζημίωση την οποία έπρεπε να καταβάλουν στην Teva σε περίπτωση έκδοσης προσωρινής διαταγής εις βάρος τους και την οποία απέφυγαν να καταβάλουν χάρη στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, με το επιχείρημα αυτό, οι προσφεύγουσες επιδιώκουν κατ' ουσίαν να αποδείξουν τον δικαιολογημένο χαρακτήρα του αρχικού ποσού συγκρίνοντας το ποσό αυτό με εκείνο εξόδων διαφορετικής φύσης και μη προβλεπόμενων στο άρθρο 10.1 της συμφωνίας. Συγκεκριμένα, η ρύθμιση αυτή, καίτοι διατυπωμένη με μη περιοριστικό τρόπο, αφορά μόνο το «κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκε η Teva» και δεν περιλαμβάνει το κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκαν ή το οποίο απέφυγαν οι προσφεύγουσες. Με το επιχείρημά τους, οι προσφεύγουσες συγχέουν επίσης τον δικαιολογημένο χαρακτήρα του αρχικού ποσού λαμβανομένου υπόψη του διακανονισμού, του μόνου που αμφισβητείται εν προκειμένω, με τον ανάλογο χαρακτήρα του ποσού αυτού, για την εκτίμηση του οποίου η προτεινόμενη σύγκριση θα μπορούσε ενδεχομένως να είναι χρήσιμη. Εντούτοις, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι πρόκειται για δύο διαφορετικές εκτιμήσεις τις οποίες η Επιτροπή πρέπει να διενεργήσει διαδοχικώς. Επομένως, απόκειται στην Επιτροπή, όταν εκτιμά τον περιοριστικό χαρακτήρα διακανονισμού ένδικης διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ο οποίος περιλαμβάνει μεταβίβαση αξίας, να εξετάσει, κατά πρώτον, εάν τα έξοδα που καλύπτει η μεταβίβαση αξίας είναι δικαιολογημένα λαμβανομένου υπόψη του διακανονισμού και, ειδικότερα, εάν η μεταβίβαση αξίας αντιστοιχεί στο αποδεδειγμένο ποσό των εξόδων τα οποία θα μπορούσαν, ως εκ της φύσεώς τους, να θεωρηθούν εγγενή στον διακανονισμό, και εν συνεχεία, κατά δεύτερον, εάν εκτιμά τα έξοδα αυτά δικαιολογημένα, να ελέγξει ότι το ποσό τους δεν είναι υπερβολικό λαμβανομένου υπόψη μεταξύ άλλων του είδους των συγκεκριμένων εξόδων (βλ. σκέψεις 681 και 682 ανωτέρω).
- 696 Εν συνεχεία, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, έστω και αν η προβαλλόμενη σύγκριση ενδέχεται να είναι χρήσιμη προκειμένου να ελεγχθεί αν το αρχικό ποσό ήταν δικαιολογημένο λαμβανομένου υπόψη του διακανονισμού, οι προσφεύγουσες δεν παρέχουν καμία εκτίμηση των εξόδων που προβάλλουν ότι αποφεύχθηκαν. Συγκεκριμένα, περιορίζονται στο να μνημονεύσουν σημαντικές αποζημιώσεις σε περίπτωση ήττας στην επί της ουσίας δίκη μετά την έκδοση προσωρινής διαταγής υπέρ αυτών.
- 697 Τέλος, τέταρτον, στο μέτρο που οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι στόχος του αρχικού ποσού ήταν να «διασφαλίσει» τη ρήτρα αποκλειστικής προμήθειας (βλ. σκέψη 628 ανωτέρω), πρέπει να συναχθεί εξ αυτού ότι θεωρούν το ποσό αυτό ως αντάλλαγμα για την εν λόγω ρήτρα και, επομένως, αναγνωρίζουν κατ' ουσίαν ότι έχει χαρακτήρα παροχής κινήτρου, δεδομένου ότι η ρήτρα αυτή έχει την έννοια ότι επιβάλλει υποχρέωση περί μη εμπορίας στην Teva (βλ. σκέψεις 684 και 685 ανωτέρω).
- 698 Ως εκ τούτου, βασίμως η Επιτροπή διαπίστωσε, στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 1608 και 1622), την ύπαρξη στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva παροχής κινήτρου προς αυτήν ώστε να αποδεχθεί τους όρους μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που προβλέπονταν στην εν λόγω συμφωνία, χωρίς να υποχρεούται επιπλέον, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες (βλ. σκέψη 628 ανωτέρω), να ελέγξει αν οι ρήτρες αυτές θα είχαν μικρότερη περιοριστική εμβέλεια χωρίς αυτή την πληρωμή που λειτούργησε ως κίνητρο. Συγκεκριμένα, η διαπίστωση παροχής κινήτρου με σκοπό την αποδοχή ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης απαιτεί μόνο την ύπαρξη τέτοιων ρητρών, ανεξαρτήτως της κατά το μάλλον ή ήττον περιοριστικής εμβέλειάς τους, και ανάλυση του κόστους που καλύπτει η επίμαχη μεταβίβαση αξίας (βλ. σκέψεις 680 και 681 ανωτέρω).
- 699 Η ύπαρξη της εν λόγω παροχής κινήτρου δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση από το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή «συγχώνευσε» εσφαλμένως το αρχικό ποσό και την τελική κατ' αποκοπήν αποζημίωση για να συναγάγει εξ αυτών «μεταβίβαση καθαρής αξίας ύψους 10,5 εκατομμυρίων GBP». Ασφαλώς, όπως ορθώς επισημαίνουν οι προσφεύγουσες, εν αντιθέσει προς το αρχικό ποσό που καθορίζεται στο άρθρο 10.1 της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, το ποσό της τελικής κατ' αποκοπήν αποζημίωσης προκύπτει από την εφαρμογή της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, ειδικότερα τη μη προμήθεια της Teva από τις προσφεύγουσες, και όχι, όσον αφορά το ποσό των 5,5 εκατομμυρίων GBP, από την οικεία ρήτρα της συμφωνίας η οποία προβλέπει μόνο μηνιαίο ποσό αποζημίωσης ύψους 500 000 GBP. Εντούτοις, καίτοι μπορεί να συναχθεί εξ αυτού ότι το

ποσό των 10,5 εκατομμυρίων GBP αντιστοιχεί σε αυτό της μεταβίβασης αξίας που καταβλήθηκε όντως στην Teva και όχι σε εκείνο της μεταβίβασης αξίας που προκύπτει μόνο από τις ρήτρες της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, παρ' όλα αυτά η πραγματική αυτή μεταβίβαση συνιστά επίσης, για τους ίδιους λόγους με εκείνους που οδήγησαν στη διαπίστωση του χαρακτήρα παροχής κινήτρου του αρχικού ποσού και της μηνιαίας αποζημίωσης ύψους 500 000 GBP, παροχή κινήτρου για το σύνολο του ποσού της.

- 700 Ως εκ τούτου, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων (βλ., ιδίως, σκέψεις 265 έως 271 ανωτέρω), ορθώς η Επιτροπή κατέληξε, από τη διαπίστωση αυτής της παροχής κινήτρου της οποίας οι δύο συνιστώσες προβλέπονταν στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva, στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω συμφωνία είχε, εξ αρχής, αντικείμενο περιοριστικό του ανταγωνισμού.
- 701 Το συμπέρασμα αυτό δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση από την προβαλλόμενη παραμόρφωση του αντικείμενου της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva και των προθέσεων των μερών της εν λόγω συμφωνίας.
- 702 Συγκεκριμένα, το επιχείρημα των προσφευγουσών περί έλλειψης αντίθετης προς τον ανταγωνισμό πρόθεσης των μερών στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva και περί επιδίωξης νόμιμων σκοπών, περιλαμβανομένης μεταξύ άλλων της πρόωρης εισόδου της Teva, ακόμη και ως πρώτης εταιρίας γενοσήμων, στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν είναι ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση ούτε την ύπαρξη πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο ούτε τον περιοριστικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που περιέχονται στη συμφωνία διακανονισμού με την Teva (βλ. επίσης σκέψη 669 ανωτέρω). Ως εκ τούτου, ακόμη και αν τα επίμαχα επιχειρήματα στηρίζονται σε εξακριβωμένα πραγματικά περιστατικά, δεν είναι ικανά, εν πάση περιπτώσει, να αναιρέσουν τον χαρακτηρισμό, από την Επιτροπή, της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ως περιορισμό ως εκ του αντικειμένου.
- 703 Επιπλέον, διευκρινίζεται ότι η πρόθεση των μερών δεν συνιστά στοιχείο αναγκαίο για τον προσδιορισμό του περιοριστικού χαρακτήρα μιας μορφής συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων (βλ. σκέψη 222 ανωτέρω).
- 704 Επιπλέον, λόγω της ύπαρξης ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, των οποίων ο εγγενώς περιοριστικός χαρακτήρας δεν αμφισβητήθηκε βασίμως, η Επιτροπή ορθώς έκρινε, λόγω της διαπίστωσης της ύπαρξης παροχής κινήτρου, ότι η συμφωνία διακανονισμού με την Teva ήταν συμφωνία αποκλεισμού από την αγορά, η οποία επιδιώκει, ως εκ του λόγου τούτου, σκοπό αντίθετο προς τον ανταγωνισμό. Πάντως, κατά πάγια νομολογία, η περίπτωση και μόνον ότι η συμφωνία επιδιώκει επίσης θεμιτούς σκοπούς δεν αρκεί για να εμποδίσει τον χαρακτηρισμό της ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 222 ανωτέρω).

iii) Επί της επικουρικής προβληθείσας αιτίασης σχετικά με τη διάρκεια της παράβασης

- 705 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι τοποθέτησε την έναρξη της παράβασης, η οποία προσάπτει σε αυτές βάσει της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, στην ημερομηνία σύναψης της εν λόγω συμφωνίας (13 Ιουνίου 2006), και όχι στην ημερομηνία χορήγησης της ΑΚΑ στην Teva στο Ηνωμένο Βασίλειο (12 Δεκεμβρίου 2006) (βλ. σκέψη 641 ανωτέρω).
- 706 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, αφενός, η εξέταση των όρων του ανταγωνισμού και των περιορισμών που επιβάλλονται στον ανταγωνισμό αυτό γίνεται όχι μόνο βάσει του νυν υφιστάμενου ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων που είναι ήδη παρούσες στην αγορά, αλλά και βάσει του δυνητικού ανταγωνισμού μεταξύ των εγκαταστημένων αυτών επιχειρήσεων και άλλων επιχειρήσεων οι οποίες δεν είναι ακόμη παρούσες στην αγορά (βλ. απόφαση της 29ης Ιουνίου 2012, E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής, T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 85 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία) και ότι, αφετέρου, η Επιτροπή έκρινε, ορθώς, ότι η Teva ήταν δυνητικός ανταγωνιστής των προσφευγουσών

κατά την ημερομηνία σύναψης της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva (βλ. σκέψη 614 ανωτέρω), έστω και αν δεν διέθετε ΑΚΑ την ημερομηνία εκείνη (βλ. σκέψεις 478 και 599 ανωτέρω). Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη, καθόσον έκρινε ότι ο ανταγωνισμός περιορίστηκε ήδη από τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva, στις 13 Ιουνίου 2006, και ότι η παράβαση που προσάπτεται στις προσφεύγουσες βάσει της συμφωνίας αυτής ξεκίνησε την ημερομηνία αυτή.

707 Συνεπώς, η αιτίαση η οποία βάλλει κατά της εκτίμησης της Επιτροπής όσον αφορά τη διάρκεια της παράβασης που λήφθηκε υπόψη βάσει της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva πρέπει να απορριφθεί, όπως και ο λόγος ακυρώσεως ο οποίος αντλείται από πλάνη περί το δίκαιο και πλάνη εκτιμήσεως κατά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ως περιορισμού ως εκ του αντικειμένου.

γ) Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος

708 Οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι η Επιτροπή υπέπεσε πολλάκις σε πλάνη περί το δίκαιο και σε πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.

709 Εφαρμόζοντας *mutatis mutandis* τη συλλογιστική που αναπτύσσεται στις σκέψεις 566 έως 570 ανωτέρω, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

8. Επί της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurip

α) Επί της ιδιότητας δυνητικού ανταγωνιστή της Lurip

[παραλειπόμενα]

β) Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurip ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου

1) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

787 Όσον αφορά τον σχετικό με την ίδια τη διαπίστωση της παράβασης λόγο ακυρώσεως, πρέπει να εξεταστούν, κατά πρώτον, τα επιχειρήματα με τα οποία οι προσφεύγουσες θέτουν υπό αμφισβήτηση τις δύο προϋποθέσεις βάσει των οποίων διαπιστώνεται περιορισμός ως εκ του αντικειμένου, ήτοι το πλεονέκτημα που λειτουργεί ως κίνητρο προς την εταιρία γενοσήμων και ο επακόλουθος περιορισμός των προσπαθειών της να ανταγωνιστεί την εταιρία παραγωγής πρωτότυπων φαρμάκων. Εν συνεχεία, πρέπει να εξεταστεί αν η Επιτροπή μπορούσε, βασίμως, να καταλήξει στη διαπίστωση περί ύπαρξης παράβασης. Τέλος, πρέπει να εξακριβωθεί ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη κατά την ουσιαστική οριοθέτηση της παράβασης αυτής.

788 Ο σχετικός με τη διάρκεια της παράβασης λόγος ακυρώσεως, τον οποίο οι προσφεύγουσες προέβαλαν επικουρικώς, θα εξεταστεί τελευταίος.

ι) Επί της έλλειψης πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο

- 789 Από το άρθρο 2 του κανονισμού 1/2003 καθώς και από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, σε περίπτωση διαφοράς σχετικής με την ύπαρξη παράβασης, απόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει τις παραβάσεις τις οποίες διαπιστώνει και να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία που να θεμελιώνουν, επαρκώς κατά νόμον, τη συνδρομή των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν παράβαση (αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1998, *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής, C-185/95 P, EU:C:1998:608, σκέψη 58, και της 8ης Ιουλίου 1999, *Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, EU:C:1999:356, σκέψη 86· βλ., επίσης, απόφαση της 12ης Απριλίου 2013, *CISAC* κατά Επιτροπής, T-442/08, EU:T:2013:188, σκέψη 91 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 790 Στο πλαίσιο αυτό, τυχόν αμφιβολία του δικαστή πρέπει να αποβαίνει υπέρ της επιχείρησης στην οποία απευθύνεται η απόφαση που διαπιστώνει παράβαση. Συνεπώς, ο δικαστής δεν μπορεί να κρίνει ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον την ύπαρξη της επίδικης παράβασης όταν διατηρεί αμφιβολίες ως προς το ζήτημα αυτό, ιδίως στο πλαίσιο προσφυγής με την οποία ζητείται η ακύρωση απόφασης περί επιβολής προστίμου (βλ. απόφαση της 12ης Απριλίου 2013, *CISAC* κατά Επιτροπής, T-442/08, EU:T:2013:188, σκέψη 92 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 791 Συγκεκριμένα, πρέπει απαραιτήτως να λαμβάνεται υπόψη το τεκμήριο αθωότητας, όπως αυτό προκύπτει ειδικότερα από το άρθρο 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Δεδομένης της φύσης των επίδικων παραβάσεων, καθώς και της φύσης και του βαθμού αυστηρότητας των κυρώσεων τις οποίες επισύρουν, το τεκμήριο αθωότητας εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, επί διαδικασιών σχετικών με παραβάσεις των εφαρμοστέων στις επιχειρήσεις κανόνων ανταγωνισμού που μπορούν να καταλήξουν στην επιβολή προστίμων ή χρηματικών ποινών (βλ. απόφαση της 12ης Απριλίου 2013, *CISAC* κατά Επιτροπής, T-442/08, EU:T:2013:188, σκέψη 93 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 792 Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σοβαρή προσβολή της φήμης, την οποία συνεπάγεται η διαπίστωση ότι φυσικό ή νομικό πρόσωπο ενεπλάκη σε παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού (βλ. απόφαση της 12ης Απριλίου 2013, *CISAC* κατά Επιτροπής, T-442/08, EU:T:2013:188, σκέψη 95 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 793 Επομένως, είναι αναγκαίο να προσκομίζει η Επιτροπή ακριβή και συγκλίνοντα στοιχεία που να αποδεικνύουν την παράβαση και να θεμελιώνουν αταλάντευτα την πεποίθηση ότι οι προβαλλόμενες παραβάσεις συνιστούν περιορισμό του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ. απόφαση της 12ης Απριλίου 2013, *CISAC* κατά Επιτροπής, T-442/08, EU:T:2013:188, σκέψη 96 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 794 Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι κάθε απόδειξη που προσκομίζει η Επιτροπή δεν χρειάζεται να ανταποκρίνεται οπωσδήποτε στα κριτήρια αυτά σε σχέση με κάθε στοιχείο της παράβασης. Πράγματι, αρκεί η δέσμη των ενδείξεων που προβάλλει το θεσμικό όργανο, συνολικώς εκτιμώμενη, να ανταποκρίνεται στην απαίτηση αυτή (βλ. απόφαση της 12ης Απριλίου 2013, *CISAC* κατά Επιτροπής, T-442/08, EU:T:2013:188, σκέψη 97 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 795 Η ύπαρξη θίγουσας τον ανταγωνισμό πρακτικής ή συμφωνίας πρέπει ενίοτε ακόμη και να συνάγεται από ορισμένο αριθμό συμπτώσεων και ενδείξεων οι οποίες, συνολικά θεωρούμενες, μπορούν να αποτελέσουν, ελλείψει άλλης εύλογης εξήγησης, απόδειξη περί παράβασης των κανόνων ανταγωνισμού (απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004, *Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, EU:C:2004:6, σκέψη 57).
- 796 Παραδείγματος χάριν, καίτοι μια παράλληλη συμπεριφορά δεν μπορεί από μόνη της να συνιστά εναρμονισμένη πρακτική, εντούτοις, είναι ικανή να αποτελεί σοβαρή ένδειξη περί αυτού, όταν καταλήγει σε όρους ανταγωνισμού που δεν αντιστοιχούν στους συνήθεις όρους της αγοράς (απόφαση της 14ης Ιουλίου 1972, *Farbenfabriken Bayer* κατά Επιτροπής, 51/69, EU:C:1972:72, σκέψη 25).

- 797 Ομοίως, η ύπαρξη παρεπόμενη συμφωνίας, κατά την έκφραση που χρησιμοποίησε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1190 της προσβαλλόμενης απόφασης, ενδέχεται να αποτελεί, όσον αφορά συμφωνία διακανονισμού διαφοράς για δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, σοβαρή ένδειξη για την ύπαρξη κινήτρου και, ως εκ τούτου, περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικείμενου (βλ. σκέψεις 265 έως 273 ανωτέρω).
- 798 Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι παρεπόμενη συμφωνία συνιστά η συνήθης εκείνη εμπορική συμφωνία «που σχετίζεται» με συμφωνία διακανονισμού διαφοράς, η οποία περιλαμβάνει ρήτρες που έχουν, αυτές καθαυτές, περιοριστικό χαρακτήρα (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω). Τέτοια σχέση υπάρχει ιδίως όταν οι δύο συμφωνίες έχουν συναφθεί την ίδια ημέρα, όταν συνδέονται νομικά, δεδομένου ότι ο δεσμευτικός χαρακτήρας της μιας εξ αυτών εξαρτάται από τη σύναψη της άλλης, ή ακόμη όταν, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου έχουν συναφθεί, η Επιτροπή είναι σε θέση να αποδείξει ότι συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους. Μπορεί να προστεθεί ότι, όσο μικρότερο είναι το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της σύναψης των συμφωνιών, τόσο ευκολότερο είναι για την Επιτροπή να αποδείξει τον αδιάρηκτο αυτό χαρακτήρα.
- 799 Επιβάλλεται επίσης η επισήμανση ότι το γεγονός ότι η συμφωνία διακανονισμού και η παρεπόμενη συμφωνία έχουν συναφθεί την ίδια ημέρα ή ότι υφίσταται συμβατική σχέση μεταξύ των δύο συμφωνιών είναι ενδεικτικό του ότι οι συμφωνίες αυτές εντάσσονται στο ίδιο συμβατικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, εάν οι συμφωνίες αυτές δεν συνάπτονταν την ίδια ημέρα (και ελλείψει συμβατικού δεσμού μεταξύ τους), το ένα από τα διαπραγματευόμενα μέρη θα παρείχε στο άλλο μέρος οτιδήποτε εκείνο ζητούσε, χωρίς καμία βεβαιότητα ως προς το ότι θα ελάμβανε εν τέλει την προσδοκώμενη αντιπαροχή. Ο χρονικός ή νομικός αυτός σύνδεσμος μεταξύ των δύο συμφωνιών αποτελεί επίσης ένδειξη του ότι απετέλεσαν αντικείμενο κοινής διαπραγμάτευσης.
- 800 Ωστόσο, η παρεπόμενη συμφωνία είναι μια συνήθης εμπορική συμφωνία που θα μπορούσε να υφίσταται αυτοτελώς χωρίς την κρίσιμη συμφωνία διακανονισμού της διαφοράς. Αντιστρόφως, η σύναψη συμφωνίας διακανονισμού δεν επιβάλλει την ταυτόχρονη σύναψη εμπορικής συμφωνίας. Επομένως, ο συνδυασμός των δύο συμφωνιών δεν είναι αναγκαίος. Επιπλέον, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τον διακανονισμό της διαφοράς, διότι η παρεπόμενη συμφωνία έχει ως αντικείμενο όχι την επίτευξη τέτοιου διακανονισμού, αλλά την πραγματοποίηση εμπορικής συναλλαγής.
- 801 Εξάλλου, η παρεπόμενη συμφωνία συνεπάγεται μεταβίβαση αξίας, χρηματικής ή μη, μεταξύ των μερών. Τούτο ενδέχεται να συνεπάγεται, ιδίως, μεταβιβάσεις αξίας από τον δικαιούχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας προς την εταιρία παραγωγής γενοσήμων.
- 802 Ελλοχεύει, επομένως, ο κίνδυνος ο συνδυασμός εμπορικής συμφωνίας και συμφωνίας διακανονισμού που προβλέπει ρήτρες περί μη εμπορίας και περί μη αμφισβήτησης, οι οποίες, αφ' εαυτών, περιορίζουν τον ανταγωνισμό (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω), να σκοπεύει, στην πραγματικότητα –υπό το πρόσχημα εμπορικής συναλλαγής που λαμβάνει τη μορφή, κατά περίπτωση, περίπλοκου συμβατικού τεχνάσματος– στο να παροτρύνει την επιχείρηση παραγωγής γενοσήμων να υπαχθεί, μέσω της προβλεπόμενης από την παρεπόμενη συμφωνία μεταβίβασης αξίας, στις ρήτρες αυτές.
- 803 Κατά συνέπεια, η περίπτωση ότι εμπορική συμφωνία –η οποία δεν έχει κατά κανόνα ως αντικείμενο τον διακανονισμό διαφοράς (βλ. σκέψη 800 ανωτέρω) και με την οποία μεταβιβάζεται αξία από την εταιρία πρωτοτύπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων– σχετίζεται, υπό τις συνθήκες που εκτέθηκαν στη σκέψη 798 ανωτέρω, με συμφωνία διακανονισμού διαφοράς η οποία περιλαμβάνει ρήτρες που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, αποτελεί σοβαρή ένδειξη για την ύπαρξη αντίστροφης πληρωμής (βλ. σκέψη 264 ανωτέρω).
- 804 Ωστόσο, η μνημονευθείσα στην προηγούμενη σκέψη σοβαρή ένδειξη δεν επαρκεί και η Επιτροπή πρέπει επομένως να την ενισχύσει, προσκομίζοντας και άλλα συγκλίνοντα στοιχεία, από τα οποία να μπορεί να συναχθεί η ύπαρξη αντίστροφης πληρωμής. Στο ειδικό πλαίσιο των παρεπόμενων συμφωνιών, τέτοια πληρωμή αντιστοιχεί στο τμήμα εκείνο της πληρωμής που πραγματοποιεί η

- εταιρία παραγωγής πρωτοτύπων το οποίο υπερβαίνει τη «συνήθη» αξία του αντικειμένου της συναλλαγής (ή, ενδεχομένως, στο τμήμα εκείνο της «συνήθους» αξίας του αντικειμένου της συναλλαγής το οποίο υπερβαίνει την εκ μέρους της εταιρίας παραγωγής γενοσήμων πληρωμή).
- 805 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Επιτροπή, στηριζόμενη σε διάφορες ενδείξεις, μεταξύ των οποίων το γεγονός ότι η Lupin δεν παρείχε καμία εγγύηση ότι θα χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ότι αυτό θα είναι έγκυρο ή ότι τα διεκδικούμενα προϊόντα ή οι διεκδικούμενες μέθοδοι δεν θα προσβάλλουν διπλώματα ευρεσιτεχνίας (άρθρο 2.2, στοιχείο α, της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin), επισήμανε, δύο φορές στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η απόκτηση της τεχνολογίας της Lupin δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο διαπραγμάτευσης «υπό όρους αγοράς» (αιτιολογικές σκέψεις 1950 και 1952).
- 806 Επισημαίνεται ότι η έννοια «συνήθεις συνθήκες ανταγωνισμού», η οποία προσομοιάζει σε εκείνη των «συνήθων όρων της αγοράς», μολονότι δεν χρησιμοποιείται για τις συμπράξεις, δεν είναι άγνωστη στο δίκαιο του ανταγωνισμού, καθόσον χρησιμοποιείται, στον ειδικό, βεβαίως, τομέα των κρατικών ενισχύσεων, προκειμένου να καθορισθεί αν ένα κράτος ενήργησε ως ιδιώτης επενδυτής (απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2010, Επιτροπή κατά Scott, C-290/07 P, EU:C:2010:480, σκέψη 68), δηλαδή αν το πλεονέκτημα που χορηγήθηκε στις κρίσιμες επιχειρήσεις αποτελεί τη συνήθη αμοιβή για μια αντιπαροχή που έλαβε το κράτος. Η έννοια αυτή μπορεί επομένως να συνιστά, κατ' αναλογία, κρίσιμη παράμετρο αναφοράς οσάκις πρέπει να καθορισθεί αν δύο επιχειρήσεις που έχουν προβεί σε εμπορική συναλλαγή το έπραξαν για λόγους που περιορίζονται στην οικονομική αξία του αντικειμένου της συναλλαγής, παραδείγματος χάριν, στις προοπτικές κέρδους και, συνεπώς, υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς.
- 807 Οσάκις υφίστανται ενδείξεις ή αποδεικτικά στοιχεία προβαλλόμενα από την Επιτροπή, βάσει των οποίων αυτή μπορεί να κρίνει ότι η παρεπόμενη συμφωνία δεν συνήφθη υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς, τα συμβαλλόμενα στις συμφωνίες μέρη μπορούν να προβάλουν τη δική τους εκδοχή των πραγματικών περιστατικών, τεκμηριώνοντας τους ισχυρισμούς τους με τα στοιχεία που είναι σε θέση να προσκομίσουν και βάσει των οποίων μπορεί να γίνει δεκτό ότι η εμπορική συμφωνία, παρόλο που σχετίζεται με τη συμφωνία διακανονισμού, δικαιολογείται από άλλους λόγους πέραν του αποκλεισμού ενός ανταγωνιστή μέσω αντίστροφης πληρωμής. Τα συμβαλλόμενα στις συμφωνίες μέρη μπορούν επομένως να υποστηρίξουν ότι η παρεπόμενη συμφωνία συνήφθη υπό τους όρους της αγοράς, προβάλλοντας κατάλληλα στοιχεία σε σχέση, παραδείγματος χάριν, με τις βιομηχανικές και εμπορικές χρήσεις του κλάδου ή τις ειδικές περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης.
- 808 Έχοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων που διαθέτει και, ενδεχομένως, την έλλειψη εξήγησης ή την έλλειψη εύλογης εξήγησης εκ μέρους των μετεχόντων στις συμφωνίες μερών, η Επιτροπή μπορεί βάσιμα να διαπιστώσει, κατόπιν σφαιρικής εκτίμησης, ότι η παρεπόμενη συμφωνία δεν συνήφθη υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς, δηλαδή ότι η πληρωμή που πραγματοποιήθηκε από την εταιρία παραγωγής πρωτοτύπων φαρμάκων υπερβαίνει την αξία του αντικειμένου της συναλλαγής (ή ότι η αξία του αγαθού του μεταβιβάσθηκε στην εταιρία παραγωγής γενοσήμων υπερβαίνει το τμήμα που αυτή κατέβαλε). Η Επιτροπή μπορεί τότε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι υπάρχει αντίστροφη πληρωμή (βλ. σκέψη 804 ανωτέρω).
- 809 Πάντως, εφόσον δεν έχει ως αντικείμενο την αντιστάθμιση του κόστους που συνεπάγεται η συμφωνία διακανονισμού, η αντίστροφη πληρωμή αποτελεί πλεονέκτημα το οποίο λειτουργεί ως κίνητρο (βλ. σκέψεις 265 και 278 έως 280 ανωτέρω). Τούτο συντρέχει στην περίπτωση πληρωμής προκύπτουσας από παρεπόμενη συμφωνία, αντικείμενο της οποίας δεν είναι ο διακανονισμός διαφοράς, αλλά η πραγματοποίηση εμπορικής συναλλαγής (βλ. σκέψη 800 ανωτέρω).
- 810 Ωστόσο, τα μετέχοντα στη συμφωνία μέρη μπορούν επίσης να προβάλουν τον επουσιώδη χαρακτήρα του επίμαχου πλεονεκτήματος, το ποσό του οποίου δεν επαρκεί ούτως ώστε αυτό να εκληφθεί ως σημαντικό κίνητρο για την αποδοχή των περιοριστικών του ανταγωνισμού ρητρών που προβλέπονται στη συμφωνία διακανονισμού (βλ. σκέψη 280 ανωτέρω).

- 811 Οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης πρέπει να εξεταστούν λαμβανομένων υπόψη των ως άνω παρατηρήσεων.
- 812 Επιβάλλεται η επισήμανση ότι η Servier και η Lupin συνήψαν την ίδια ημέρα συμφωνία διακανονισμού ένδικης διαφοράς η οποία περιείχε ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης και συμφωνία μεταβίβασης τεχνολογίας με την οποία η Servier αγόρασε από τη Lupin τρεις αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που είχε καταθέσει η Lupin. Επιπλέον, οι δύο αυτές συμφωνίες συνήφθησαν υπό μορφή ενιαίας συμφωνίας. Επομένως, ο σύνδεσμος μεταξύ των δύο συμφωνιών είναι πρόδηλος.
- 813 Εξάλλου, με τη συμφωνία μεταβίβασης πραγματοποιείται μεταβίβαση αξίας από τη Servier στη Lupin.
- 814 Από τις σκέψεις 812 και 813 ανωτέρω προκύπτει ότι η συμφωνία μεταβίβασης συνιστά παρεπόμενη συμφωνία με την οποία πραγματοποιείται μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων στην εταιρία γενοσήμων. Πρόκειται για σοβαρή ένδειξη ότι η επίμαχη μεταβίβαση αξίας δεν αποτελεί μόνο την αντιπαροχή για το αγαθό που μεταβιβάσθηκε στο πλαίσιο της παρεπόμενης συμφωνίας, αλλά συνιστά επίσης αντίστροφη πληρωμή (κατά την έννοια που έχει ο όρος αυτός στον τομέα των παρεπόμενων συμφωνιών).
- 815 Επιπλέον, δεν αμφισβητείται ότι η Servier κατέβαλε στη Lupin, στο πλαίσιο της συμφωνίας μεταβίβασης, ποσό 40 εκατομμυρίων ευρώ, το οποίο αντιπροσωπεύει, σε απόλυτη τιμή, σημαντικό ποσό, όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 1871 και 1947 της προσβαλλόμενης απόφασης.
- 816 Πάντως, το ποσό αυτό υπερέβαινε τα κέρδη τα οποία μπορούσε να αναμένει η Lupin από την αυτόνομη είσοδό της στην αγορά κατά τα δύο έως τρία πρώτα έτη εμπορίας, όπως ορθώς διαπίστωσε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1974 της προσβαλλόμενης απόφασης.
- 817 Δεν αμφισβητείται επίσης ότι το επίμαχο ποσό ήταν υψηλότερο των επενδύσεων που πραγματοποίησε άλλη συγκρίσιμη εταιρία γενοσήμων προκειμένου να αναπτύξει τη δική της περινδοπρίλη, όπως υπογράμμισε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1962 της προσβαλλόμενης απόφασης. Πάντως, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η ένδειξη αυτή, την οποία η Επιτροπή έλαβε υπόψη, είναι ιδιαίτερα λυσιτελής.
- 818 Επιπροσθέτως, η Lupin δεν μεταβίβασε διπλώματα ευρεσιτεχνίας, αλλά απλές αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Επιπλέον, στη συμφωνία προβλεπόταν ρητώς ότι η Lupin δεν παρείχε καμία εγγύηση ότι θα χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ότι αυτό θα είναι έγκυρο ή ότι τα διεκδικούμενα προϊόντα ή οι διεκδικούμενες μέθοδοι δεν θα προσβάλλουν διπλώματα ευρεσιτεχνίας (άρθρο 2.2, στοιχείο α, της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin).
- 819 Τέλος, δεν αμφισβητείται ότι, καίτοι, στις απαντήσεις τους στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η Servier και η Lupin αρνήθηκαν αμφότερες ότι ο διακανονισμός εξαρτώνταν από τους όρους μεταβίβασης των αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η Lupin είχε επισημάνει προηγουμένως ότι η μεταβίβαση των αιτήσεων αυτών ήταν αναπόσπαστο μέρος των συνομιλιών σχετικά με τον διακανονισμό της ένδικης διαφοράς. Είχε επίσης χαρακτηρίσει τις ληφθείσες πληρωμές ως «πληρωμές του διακανονισμού» ή «ποσά του διακανονισμού» (αιτιολογική σκέψη 1937 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 820 Αντιθέτως, οι προσφεύγουσες δεν προσκομίζουν κανένα συγκεκριμένο στοιχείο από το οποίο να μπορεί να αποδειχθεί ότι η απόκτηση των αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Lupin, έναντι ποσού 40 εκατομμυρίων ευρώ, μπορούσε ευλόγως να θεωρηθεί αποδοτική επένδυση (βλ., σε συνέχεια του συσχετισμού με την έννοια του «ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς» που επιχειρήθηκε στη σκέψη 806 ανωτέρω, τη σκέψη 84 της απόφασης της 12ης Δεκεμβρίου 2000, Alitalia κατά Επιτροπής, T-296/97, EU:T:2000:289, κατά την οποία η συμπεριφορά του ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς κατευθύνεται από τις προοπτικές αποδοτικότητας) ή, τουλάχιστον, ότι μπορούσε να προσπορίσει στον αγοραστή των εν λόγω αιτήσεων κέρδη δυνάμενα να αντισταθμίσουν το υψηλό κόστος τους.

- 821 Ασφαλώς, οι προσφεύγουσες παραπέμπουν, έστω ακροθιγώς, στην ύπαρξη συναλλαγών οι οποίες είναι, κατ' αυτές, συγκρίσιμες με τη συμφωνία μεταβιβάσεων που συνήφθη με τη Lupin. Πρόκειται, εντούτοις, για συμφωνίες στις οποίες οι προσφεύγουσες ήταν συμβαλλόμενα μέρη και στις οποίες μπορούν, επομένως, να παραπέμψουν μόνο δευτερευόντως προκειμένου να αποδείξουν ότι συναλλαγή πραγματοποιήθηκε υπό συνήθεις όρους της αγοράς. Εξάλλου, η Επιτροπή χαρακτήρισε ορισμένες από τις συναλλαγές αυτές ως παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού. Τέλος, οι προσφεύγουσες δεν αποδεικνύουν ότι η μεταβίβαση στο πλαίσιο των διάφορων αυτών συναλλαγών τεχνολογία ήταν ισοδύναμη με την επίμαχη στη συμφωνία μεταβίβασης.
- 822 Βεβαίως, οι προσφεύγουσες παραπέμπουν επίσης, συναφώς, στη γνωμοδότηση προσώπου που χαρακτηρίζεται σύμβουλος σε θέματα διανοητικής ιδιοκτησίας. Εντούτοις, το πρόσωπο αυτό διευκρινίζει το ίδιο ότι εκπόνησε τη γνωμοδότηση αυτή για λογαριασμό της Servier. Αυτό περιορίζει κατ' ανάγκη την αποδεικτική ισχύ τέτοιας γνωμοδότησης. Το συμπέρασμα, κυρίως, της γνωμοδότησης αυτής («Θα θεωρούσα, επομένως, τις αγορές ως εμπίπτουσες εντός των ορίων της συνήθους πρακτικής μιας εταιρίας») και τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται το συμπέρασμα αυτό είναι υπερβολικά γενικά ώστε να μπορεί να αποδειχθεί ότι η επίμαχη μεταβίβαση αξίας αντιστοιχούσε σε συναλλαγή πραγματοποιηθείσα υπό συνήθεις όρους της αγοράς. Επιπλέον, οι συναλλαγές που χρησιμοποιούνται ως σημείο αναφοράς είναι επίσης συναλλαγές στις οποίες μετείχε η Servier και οι οποίες, τουλάχιστον μερικές εξ αυτών, χαρακτηρίστηκαν από την Επιτροπή ως παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 823 Εξάλλου, ακόμη και αν, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, τα τμήματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και παραγωγής ή άλλες υπηρεσίες της Servier θεώρησαν «ενδιαφέρουσα» την τεχνολογία της Lupin, αυτό δεν αποδεικνύει ότι η επίμαχη μεταβίβαση αξίας αντιστοιχούσε σε συναλλαγή πραγματοποιηθείσα υπό συνήθεις όρους της αγοράς.
- 824 Ομοίως, ακόμη και αν αποδειχθεί ότι «η τιμή αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης βάσει των αρχικών αξιώσεων έως ένα επίπεδο αποδεκτό για τα δύο μέρη», αυτό δεν αποδεικνύει ότι η επίμαχη μεταβίβαση αξίας αντιστοιχούσε σε συναλλαγή πραγματοποιηθείσα υπό συνήθεις όρους της αγοράς.
- 825 Επομένως, τα στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες δεν μπορούν, έστω και αν ληφθούν υπόψη σωρευτικώς, να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η επίμαχη μεταβίβαση αξίας αντιστοιχούσε σε συναλλαγή πραγματοποιηθείσα υπό συνήθεις όρους της αγοράς.
- 826 Συναφώς, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, στηριζόμενη, μεταξύ άλλων στη νομολογία που μνημονεύεται στη σκέψη 795 ανωτέρω (αιτιολογική σκέψη 1940 της προσβαλλόμενης απόφασης), η Επιτροπή έκρινε ότι «ούτε η Servier ούτε η Lupin μπόρεσαν να παράσχουν αξιόπιστη περιγραφή των παραγόντων που καθόρισαν τον τρόπο με τον οποίο κατέληξαν στο τελικό ποσό των 40 εκατομμυρίων ευρώ» (αιτιολογική σκέψη 1955). Η Επιτροπή επισήμανε επίσης, στην αιτιολογική σκέψη 1944 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι «μπορούσε βέβαια να αντλήσει ορισμένα συμπεράσματα από κατάσταση στην οποία τα δυνητικώς απαλλακτικά αποδεικτικά στοιχεία μπορούσαν να προέρχονται μόνο από τα ίδια τα μέλη» και ότι «τα μέρη δεν μπόρεσαν να προσκομίσουν τέτοια στοιχεία παρά τα επανειλημμένα αιτήματα παροχής πληροφοριών». Η Επιτροπή πρόσθεσε, στην αιτιολογική σκέψη 1964 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι «η Servier δεν μπόρεσε να προσκομίσει έγγραφα της εποχής εκείνης ικανά να διαφωτίσουν σχετικά με το ύψος των εξοικονομήσεων που προεξοφλούνταν από την αγορά της τεχνολογίας της Lupin». Τέλος, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα, λαμβανομένης υπόψη, μεταξύ άλλων, της «μη απόδειξης» του εμπορικού συμφέροντος της Servier όσον αφορά τη μεταβίβαση από τη Lupin τεχνολογία, ότι η μεταβίβαση αξίας που προέκυψε από τη συμφωνία μεταβίβασης συνιστούσε σημαντικό κίνητρο (αιτιολογική σκέψη 1978 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 827 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που αποτέλεσαν αντικείμενο συζήτησης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή απέδειξε την ύπαρξη αντίστροφης πληρωμής η οποία δεν ήταν εγγενής στην επίμαχη συμφωνία διακανονισμού της διαφοράς (βλ. σκέψη 809 ανωτέρω) και, επομένως, παροχής κινήτρου.

828 Πρέπει τέλος να επισημανθεί, κατόπιν όσων εξετέθησαν στις σκέψεις 815 έως 827 ανωτέρω, ότι δεν αποδείχθη ότι το επίμαχο κίνητρο είχε επουσιώδη χαρακτήρα, με αποτέλεσμα να μην επαρκεί το ποσό του ώστε να εκληφθεί ως σημαντικό κίνητρο για την αποδοχή των περιοριστικών του ανταγωνισμού ρητρών που προβλέπονται στη συμφωνία διακανονισμού (βλ. σκέψη 810 ανωτέρω).

ii) Επί του μη περιορισμού των προσπαθειών της εταιρίας γενοσήμων να ανταγωνιστεί την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων

829 Εν προκειμένω, η συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin περιέχει ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, οι οποίες, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 257 ανωτέρω, έχουν, καθεαυτές, χαρακτήρα περιοριστικό του ανταγωνισμού.

830 Εντούτοις, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι οι ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που περιέχονταν στη συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin δεν είχαν χαρακτήρα περιοριστικό του ανταγωνισμού λαμβανομένων υπόψη των περιορισμών που επέβαλαν στον περιοριστικό αυτό χαρακτήρα άλλες ρήτρες της συμφωνίας. Πρέπει να εξεταστεί το βάσιμο του ισχυρισμού αυτού.

831 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι τα προϊόντα τα οποία αφορά η συμφωνία ορίζονται στην αιτιολογική σκέψη του Α, στην οποία γίνεται παραπομπή σε «φαρμακευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν, ως δραστική ουσία, περινδοπρίλη t-βουτυλαμίνη (καλούμενη επίσης περινδοπρίλη από ερβουμίνη) και κάθε άλας αυτής (“Προϊόντα”)».

832 Έστω και αν η αιτιολογική σκέψη Α της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin παραπέμπει σε εκκρεμείς ένδικες διαφορές οι οποίες αφορούν, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις Β και D της ίδιας συμφωνίας, μόνο το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, η ρήτρα αυτή, λαμβανομένου υπόψη του γράμματός της, δεν φαίνεται να αφορά μόνο προϊόντα που περιέχουν περινδοπρίλη από ερβουμίνη μορφής άλφα, ήτοι αυτά που κάλυπτε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, αλλά όλα τα προϊόντα που περιέχουν ερβουμίνη, υπό οποιαδήποτε μορφή.

833 Επιπλέον, η φράση «κάθε άλας αυτής» δεν είναι σαφής. Συγκεκριμένα, αφενός, από γραμματικής άποψης, ο όρος «αυτής» παραπέμπει μάλλον στην περινδοπρίλη t-βουτυλαμίνη, ήτοι στην ερβουμίνη, παρά στην περινδοπρίλη στο σύνολό της, δεδομένου ότι αυτή δεν μνημονεύεται, καθεαυτήν, στο τμήμα της περιόδου. Αφετέρου, δεν αμφισβητείται ότι η ερβουμίνη είναι άλας και, επομένως ο όρος «αυτής» δεν θα πρέπει να παραπέμπει στην ερβουμίνη αλλά, γενικότερα, στην περινδοπρίλη στο σύνολό της.

834 Ως εκ τούτου, είναι δύσκολο να καθοριστεί, λαμβανομένου υπόψη του γράμματος των ρητρών της συμφωνίας, αν τα προϊόντα που αφορά η συμφωνία αυτή περιορίζονται στη μορφή άλφα της ερβουμίνης ή περιλαμβάνουν και άλλες μορφές ερβουμίνης, ακόμη και άλλα άλατα της περινδοπρίλης.

835 Σε αυτό το πλαίσιο αβεβαιότητας, πρέπει να διασφαλιστεί ότι η εμβέλεια των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης δεν περιορίζεται σε βαθμό τέτοιο ώστε οι ρήτρες αυτές να χάνουν τον περιοριστικό χαρακτήρα τους.

836 Κατά πρώτον, ο περιοριστικός χαρακτήρας της ρήτρας μη αμφισβήτησης είναι πρόδηλος, καθόσον το άρθρο 1.3 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin ορίζει τα εξής:

«Μετά την ημερομηνία της παρούσας Συμφωνίας, η Lupin δεν επιχειρεί, άμεσα ή έμμεσα, ούτε βοηθά οποιονδήποτε τρίτο ούτε αναθέτει σε οποιονδήποτε τρίτο, την ανάκληση, την ακύρωση ή την αμφισβήτηση με οποιονδήποτε τρόπο του κύρους των Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας ή οποιουδήποτε άλλου διπλώματος ευρεσιτεχνίας κατέχει η Servier ή οι θυγατρικές της το οποίο προστατεύει τα Προϊόντα, και τούτο σε κάθε χώρα, με εξαίρεση [ένα κράτος μη μέλος του ΕΟΧ].»

- 837 Επιπλέον, από τις χωριστές κατά σύμβαση ονομασίες «τα Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας» και τα «Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας της Servier», οι οποίες προκρίθηκαν αντίστοιχα στην αιτιολογική σκέψη D και στο άρθρο 1.3 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin, προκύπτει ότι το άρθρο αυτό εφαρμόζεται όχι μόνο στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που προβλέπονται στις αιτιολογικές σκέψεις B έως D (τα οποία περιλαμβάνουν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947), σε σχέση με τα οποία υπήρχαν προσδιορισθείσες ένδικες διαφορές μεταξύ της Lupin και της Servier, αλλά επίσης, τουλάχιστον δυνητικώς, σε σύνολο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τα οποία δεν προσδιορίζονται ονομαστικώς και τα οποία προστατεύουν τα προϊόντα τα οποία αφορά η συμφωνία.
- 838 Κατά δεύτερον, όσον αφορά την εμπέλεια της ρήτρας μη εμπορίας, το άρθρο 1.6 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin επιβάλλει στη Lupin απαγόρευση εμπορίας η οποία εφαρμόζεται στα προϊόντα που αφορά η συμφωνία.
- 839 Εντούτοις, από το άρθρο 1.6 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin προκύπτει ότι, εφόσον πληρούνται οι προβλεπόμενες στο άρθρο 4.1 της εν λόγω συμφωνίας προϋποθέσεις, η Lupin μπορεί να πωλήσει τα προϊόντα ή να προτείνει την πώληση των προϊόντων που προμηθεύει η Servier ή των δικών της προϊόντων. Το άρθρο 4.1 προβλέπει τους όρους υπό τους οποίους η Servier υποχρεούται να πωλεί τα προϊόντα της στη Lupin. Τρία ενδεχόμενα προκύπτουν από το άρθρο αυτό.
- 840 Κατά το πρώτο ενδεχόμενο, η Lupin μπορεί να εισέλθει σε κάποια από τις εθνικές αγορές που καλύπτει η συμφωνία, εάν τρίτος εμπορεύεται στην αγορά αυτή ορισμένα προϊόντα της Servier. Κατά το δεύτερο ενδεχόμενο, η Lupin μπορεί να εισέλθει σε τέτοια αγορά, εάν η αίτηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας της Servier απορριφθεί ή εάν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αυτής λήξει, ακυρωθεί ή ανακληθεί. Τέλος, κατά το τρίτο ενδεχόμενο, η Lupin μπορεί να εισέλθει σε τέτοια αγορά εάν στην αγορά αυτή πωλείται γενόσημο φάρμακο μη παραγόμενο από τη Servier –εκτός εάν η Servier κατέθεσε αίτηση προσωρινών μέτρων η οποία δεν απορρίφθηκε– και εάν αυτό το γενόσημο φάρμακο δεν πωλείται κατά παράβαση προσωρινής διαταγής εφαρμοστέας στην αγορά αυτή.
- 841 Επομένως, κατ' ουσίαν, η είσοδος της Lupin στην αγορά, μεταξύ άλλων με τα δικά της προϊόντα (βλ. σκέψη 839 ανωτέρω), είναι εφικτή σε δύο περιπτώσεις.
- 842 Πρώτον, η είσοδος της Lupin στην αγορά είναι εφικτή όταν η Servier επιτρέπει την πώληση των προϊόντων της από τρίτο, παραιτείται από την κατάθεση αίτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή παραιτείται από την κατάθεση αίτησης προσωρινών μέτρων, ήτοι υπό περιστάσεις οι οποίες εξαρτώνται από τη διακριτική ευχέρεια της Servier στην οποία η Lupin δεν ασκεί καμία επιρροή. Στην πρώτη αυτή περίπτωση, η εφαρμογή των προβλεπόμενων στο άρθρο 4.1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin προϋποθέσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι θέτει υπό αμφισβήτηση τον καθεαυτό περιοριστικό χαρακτήρα της ρήτρας μη εμπορίας (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω) και, a fortiori, ότι ευνοεί την είσοδο της Lupin στην αγορά.
- 843 Δεύτερον, η είσοδος της Lupin στην αγορά είναι εφικτή όταν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier δεν της παρέχουν τη δυνατότητα να αντιταχθεί σε κάτι τέτοιο. Στην περίπτωση αυτή, το άρθρο 4.1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin δεν έχει ως αποτέλεσμα να επιτρέπει είσοδο της Lupin στην αγορά η οποία θα ήταν πρόωρη σε σχέση με τα αποτελέσματα διπλώματος ευρεσιτεχνίας το οποίο είναι ακόμη έγκυρο ή κατά του οποίου μπορεί ακόμη να ασκηθεί ανακοπή. Περιορίζεται απλώς στο να αντλήσει τις συνέπειες της ανυπαρξίας έγκυρου διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή διπλώματος ευρεσιτεχνίας κατά του οποίου μπορεί να ασκηθεί ανακοπή αποφεύγοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την έλλειψη κάθε δεσμού μεταξύ της ρήτρας μη εμπορίας και του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας, η οποία θα είχε τότε προδήλως αρκούντως επιζήμιο χαρακτήρα για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού ώστε η συμπερίληψή της στη συμφωνία να χαρακτηριστεί περιορισμός ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 877 κατωτέρω). Επομένως, στη δεύτερη αυτή περίπτωση, η εφαρμογή των προβλεπόμενων στο άρθρο 4.1 προϋποθέσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι θέτει υπό αμφισβήτηση τον καθεαυτό περιοριστικό χαρακτήρα της ρήτρας μη εμπορίας (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω) και, a fortiori, ότι ευνοεί την είσοδο της Lupin στην αγορά.

- 844 Συνεπώς, πρέπει να διαπιστωθεί ο περιοριστικός χαρακτήρας της ρήτρας μη εμπορίας, παρά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4.1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin.
- 845 Το ως άνω συμπέρασμα δεν αναιρείται από τα λοιπά επιχειρήματα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες.
- 846 Πρώτον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η συμφωνία καθιστούσε εφικτή την πρόωρη είσοδο της Lupin στην αγορά, ήτοι μια είσοδο πριν από την προβλεπόμενη ημερομηνία λήξης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947. Τέτοια πρόωρη είσοδος θα μείωνε, όμως, ή ακόμη και θα εξουδετέρωνε, τον περιοριστικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα της ρήτρας μη εμπορίας.
- 847 Επισημαίνεται, έστω και αν η ερμηνεία αυτή δεν προκύπτει προδήλως λόγω της πολυπλοκότητας του γράμματος του άρθρου 1.6 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin, ότι θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι το άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με το άρθρο 4.1, στοιχείο c, της ίδιας συμφωνίας, καθιστά εφικτή την είσοδο της Lupin στην αγορά με τα δικά της προϊόντα όταν γενόσημο «προϊόν» το οποίο δεν παρασκευάζεται από τη Servier εισήλθε στην αγορά χωρίς παράβαση προσωρινής διαταγής (και, επίσης, χωρίς να εκκρεμεί αίτηση προσωρινών μέτρων κατατεθείσα από τη Servier).
- 848 Ο όρος «προϊόν», ο οποίος μνημονεύεται στο άρθρο 4.1, στοιχείο c, της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin, πρέπει, λόγω της γραφής του με κεφαλαίο το πρώτο γράμμα, να γίνει αντιληπτός κατά την έννοια της σύμβασης που υιοθετείται στην αιτιολογική σκέψη A της εν λόγω συμφωνίας (βλ. σκέψη 831 ανωτέρω).
- 849 Πάντως, λαμβανομένης υπόψη της αιτιολογικής σκέψης A της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin, η οποία φαίνεται να παραπέμπει σε προϊόντα περιέχοντα ερβουμίνη, υπό οποιαδήποτε μορφή (βλ. σκέψη 832 ανωτέρω), το άρθρο 4.1, στοιχείο c, της συμφωνίας αυτής μπορεί να έχει την έννοια, όταν παραπέμπει στα προϊόντα που δεν πωλούνται κατά παράβαση προσωρινής διαταγής, ότι αφορά προϊόντα περιέχοντα άλλες μορφές ερβουμίνης, όπως τη μορφή άλφα. Επομένως, η συμφωνία μπορεί να έχει την έννοια ότι επιτρέπει στη Lupin να εισέλθει στην αγορά κατόπιν ενδεχόμενης θέσης σε κυκλοφορία στην αγορά από τρίτο γενοσήμου περινδοπρίλης περιέχουσας ερβουμίνης μορφής μη άλφα.
- 850 Επιπλέον, οι ασαφείς όροι της αιτιολογικής σκέψης A της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin δημιουργούν επίσης αβεβαιότητα όσον αφορά την περίπτωση ότι το άρθρο 4.1, στοιχείο c, της συμφωνίας αυτής μπορεί να έχει την έννοια, όταν παραπέμπει στα προϊόντα που δεν πωλούνται κατά παράβαση προσωρινής διαταγής, ότι αφορά επίσης προϊόντα μη περιέχοντα ερβουμίνη (βλ. σκέψη 833 ανωτέρω). Επομένως, αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η συμφωνία επέτρεπε στη Lupin να εισέλθει στην αγορά κατόπιν ενδεχόμενης θέσης σε κυκλοφορία στην αγορά από τρίτο κάθε γενοσήμου περινδοπρίλης υπό μορφή άλφα, ακόμη και άλφα διαφορετικού από την ερβουμίνη.
- 851 Συνεπώς, θα μπορούσε να συναχθεί ότι η συμφωνία προέβλεπε είσοδο της Lupin στην αγορά, με τα δικά της προϊόντα, πρόωρη σε σχέση με την προβλεπόμενη διάρκεια ισχύος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, δεδομένου ότι κάθε θέση σε κυκλοφορία στην αγορά από κάποιον τρίτο προϊόντων μη περιεχόντων ερβουμίνη υπό μορφή άλφα, καθόσον δεν μπορούσε να παραβαίνει προσωρινή διαταγή με σκοπό την προστασία αυτού του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, θα παρείχε τη δυνατότητα στη Lupin να εισέλθει με τη σειρά της στην αγορά με τα δικά της προϊόντα.
- 852 Εντούτοις, λόγω των αβεβαιοτήτων σε σχέση με το περιεχόμενο των άρθρων 1.6 και 4.1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin, οι οποίες εκτίθενται στις σκέψεις 846 έως 850 ανωτέρω, η Lupin μπορούσε να διατηρεί ανησυχίες ότι η ρήτρα μη εμπορίας θα συνέχιζε να εφαρμόζεται μετά τη θέση σε κυκλοφορία στην αγορά από κάποιον τρίτο γενοσήμου περινδοπρίλης από ερβουμίνη μορφής μη άλφα ή γενοσήμου περινδοπρίλης μη αποτελούμενης από ερβουμίνη. Τέτοια αμφιβολία ήταν ικανή να αποθαρρύνει την είσοδό της στην αγορά. Στις προεκτεθείσες προστίθεται μια ακόμη αμφιβολία σχετική με την περίπτωση ότι, έστω και αν γίνει δεκτή ευρεία ερμηνεία της έννοιας του «προϊόντος» (η οποία θα περιείχε κάθε άλας περινδοπρίλης), η Servier θα μπορούσε εντούτοις να καταθέσει

αίτηση προσωρινών μέτρων, μεταξύ άλλων για προϊόν το οποίο προδήλως δεν προσβάλλει κανένα από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της, και ειδικότερα το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, με αποτέλεσμα να αποκλεισθεί η εφαρμογή του άρθρου 4.1, στοιχείο c, της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin έως την απόρριψη τέτοιας αίτησης.

- 853 Συναφώς, επισημαίνεται άλλωστε ότι, όσον αφορά τη γαλλική αγορά, τα μέρη αντάλλαξαν αρκετά ηλεκτρονικά μηνύματα σχετικά με το αν η είσοδος της Sandoz στην αγορά θα επέτρεπε στη Lupin να εισέλθει και αυτή με τη σειρά της στην ίδια αγορά. Συγκεκριμένα, σε ηλεκτρονικό μήνυμα της 17ης Μαρτίου 2009, η Lupin ρώτησε τη Servier αν αυτή είχε αντίρρηση στην είσοδό της στη γαλλική αγορά. Με ηλεκτρονικό μήνυμα της 31ης Μαρτίου 2009, η Servier περιορίστηκε, όμως, να επισημάνει ότι το προϊόν της Sandoz δεν προσέβαλλε κανένα από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της. Μετά την απάντηση αυτή, η Lupin αισθάνθηκε υποχρεωμένη να ζητήσει, με ηλεκτρονικό μήνυμα της 3ης Απριλίου 2009, διευκρινίσεις από τη Servier. Μεταξύ άλλων, στο μήνυμά της επισήμανε τα εξής:

«Η Lupin δεν θεωρεί ότι η Servier έχει οποιονδήποτε βάσιμο λόγο να αντιταχθεί στην πώληση από τη Lupin του προϊόντος της το οποίο βασίζεται σε περινδοπρίλη από ερβουμίνη στη Γαλλία στον (στους) τοπικό (-ούς) εταίρο (-ους) της ούτε στη μεταπώληση του προϊόντος αυτού από τον (τους) Γάλλο (-ους) εταίρο (-ους) της. Το μήνυμά σας της 31ης Μαρτίου 2009 δεν διευκρινίζει αν η Servier διαφωνεί με κάποια από τις θέσεις αυτές. Εάν η Servier διαφωνεί, παρακαλούμε να μας παράσχετε πλήρη επεξήγηση της θέσης της πριν από το κλείσιμο των εργασιών στις 9 Απριλίου 2009.»

- 854 Επομένως, η ίδια η ύπαρξη των ηλεκτρονικών μηνυμάτων της Lupin και το περιεχόμενο του τελευταίου εξ αυτών υποδηλώνουν την αβεβαιότητά της όσον αφορά τη δυνατότητα εισόδου στη γαλλική αγορά χωρίς παράβαση της συμφωνίας.

- 855 Ως εκ τούτου, ο περιοριστικός χαρακτήρας της ρήτρας μη εμπορίας πρέπει να διαπιστωθεί ανεξαρτήτως της ερμηνείας που δίνεται στην αιτιολογική σκέψη Α της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin και τούτο πόσω μάλλον που οι αβεβαιότητες που προκύπτουν από την πολυπλοκότητα συμφωνίας ή τον ασαφή χαρακτήρα της διατύπωσής της δεν πρέπει να παρέχουν τη δυνατότητα στα μέρη να απαλλαγούν από την ευθύνη τους από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού.

- 856 Έστω και αν γίνει δεκτή η ερμηνεία της συμφωνίας που παρατίθεται στη σκέψη 851 ανωτέρω, ο υποθετικός χαρακτήρας των γεγονότων που μνημονεύονται στο τέλος των σκέψεων 849 και 850 ανωτέρω, ήτοι η θέση σε κυκλοφορία στην αγορά από κάποιον τρίτο γενοσήμου προϊόντος, αποκλείει το συμπέρασμα περί εξουδετέρωσης του περιοριστικού χαρακτήρα της ρήτρας μη εμπορίας και, επομένως, περί μη παράβασης συναφώς. Συγκεκριμένα, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ, αφενός, του ζητήματος της ίδιας της ύπαρξης της παράβασης, η οποία δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση από το ενδεχόμενο και μόνο επέλευσης μελλοντικών γεγονότων, και, αφετέρου, του ζητήματος της διάρκειας της παράβασης, η οποία μπορεί να εξαρτάται από την πραγματική επέλευση τέτοιων γεγονότων.

- 857 Επιπλέον, η πρόωρη είσοδος της Lupin στην αγορά εξαρτάται, εν πάση περιπτώσει, από τη θέση σε κυκλοφορία στην αγορά από κάποιον τρίτο γενοσήμου προϊόντος, ήτοι από περίσταση τόσο εξωτερική προς τα μέρη της συμφωνίας όσο και τυχαία. Επομένως, η είσοδος αυτή δεν είναι αποτέλεσμα σαφούς επιλογής των μερών, την οποία θα μπορούσαν να προβάλουν για να αποδείξουν τον περιοριστικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα της μεταξύ τους συμφωνίας και, ειδικότερα, της ρήτρας μη εμπορίας που περιέχεται στη συμφωνία αυτή.

- 858 Δεύτερον, η συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin προβλέπει μεν στο άρθρο της 4.2 τη μελλοντική σύναψη συμφωνίας προμήθειας μεταξύ των μερών. Εντούτοις, η υλοποίηση τέτοιας συμφωνίας εξαρτάται από την εκπλήρωση μίας εκ των προβλεπόμενων στο άρθρο 4.1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin προϋποθέσεων. Στο μέτρο που, όπως προεκτέθηκε, η εφαρμογή του άρθρου αυτού δεν οδηγεί σε διαπίστωση του μη περιοριστικού χαρακτήρα της ρήτρας μη εμπορίας, το ίδιο ισχύει για τη συμφωνία προμήθειας που μνημονεύεται στο άρθρο 4.2.

859 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι καμία συμφωνία προμήθειας δεν συνήφθη μεταξύ των μερών. Επιπροσθέτως, η συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin δεν προέβλεπε ότι η σύναψη συμφωνίας προμήθειας θα είχε σημαντικές έννομες συνέπειες για τα μέρη, όπως, για παράδειγμα, την καταγγελία της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin στο σύνολό της ή των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που αυτή περιέχει. Επομένως, έστω και αν υποθεθεί ότι η συμφωνία προμήθειας μπορούσε να είναι ικανή να ευνοήσει την είσοδο στην αγορά εταιρίας γενοσήμων η οποία θα ήταν δυναμικός ανταγωνιστής της εταιρίας πρωτότυπων φαρμάκων, εν προκειμένω, η συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin, η οποία προέβλεπε μόνο καταρχήν τη σύναψη συμφωνίας προμήθειας χωρίς αυτή να συνοδεύεται από μέτρα ή κυρώσεις που θα μπορούσαν να διασφαλίσουν την υλοποίησή της, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ευνοούσε την είσοδο της Lupin στην αγορά.

860 Ασφαλώς, από το άρθρο 4.2 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin προκύπτει ότι η συμφωνία προμήθειας θα καθιστούσε εφικτή την εφαρμογή του άρθρου 4.1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin, η οποία προέβλεπε «οριστική» δέσμευση της Servier να προμηθεύσει τα «προϊόντα», κατά την έννοια της συμφωνίας, στη Lupin. Εντούτοις, οι παρατηρήσεις που εκτίθενται στη σκέψη 859 ανωτέρω καθιστούν σχετικό τον δεσμευτικό χαρακτήρα της υποχρέωσης που ανέλαβε η Servier.

861 Τρίτον, καίτοι οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι ερμηνεία του άρθρου 1.3 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin κατά την οποία η ρήτρα μη αμφισβήτησης δεν εφαρμόζεται μόνο στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 πρέπει να οδηγήσει στο συμπέρασμα, βάσει του άρθρου 1.7 της ίδιας συμφωνίας, ότι η Lupin διέθετε δωρεάν άδεια εκμετάλλευσης του συνόλου αυτών των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το επιχείρημα αυτό είναι εσφαλμένο λαμβανομένων υπόψη των όρων της ρήτρας αυτής, όπως μεταφράστηκαν στη γλώσσα διαδικασίας από τις προσφεύγουσες, και κατά τους οποίους:

«Προς άρση πάσης αμφιβολίας, η συμφωνία αυτή δεν παρέχει στη Lupin κανένα δικαίωμα και καμία άδεια εκμετάλλευσης, σε καμία δικαιοδοσία, επί των Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας της Servier, με τη διευκρίνιση ότι ούτε η Servier, ούτε οι θυγατρικές της, δικαιούχοι ή/και δικαιούχοι των Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας της Servier θα ασκήσουν τα δικαιώματά τους επί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier όσον αφορά την άσκηση από τη Lupin του δικαιώματός της να πωλήσει τα Προϊόντα που παρασκευάζει η Lupin/Lupin (Europe) Limited τα οποία παρέχονται δυνάμει του άρθρου 1.6.»

862 Συγκεκριμένα, η διατύπωση της ρήτρας αυτής είναι ασαφής λόγω της, κατά τα φαινόμενα τουλάχιστον, αντίθεσης μεταξύ του πρώτου μέρους της περιόδου (η συμφωνία αυτή δεν παρέχει στη Lupin κανένα δικαίωμα και καμία άδεια εκμετάλλευσης, σε καμία δικαιοδοσία, επί των Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας της Servier) και του μέρους που ακολουθεί [με τη διευκρίνιση ότι ούτε η Servier, ούτε οι θυγατρικές της, δικαιούχοι ή/και δικαιούχοι των Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας της Servier θα ασκήσουν τα δικαιώματά τους επί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier όσον αφορά την άσκηση από τη Lupin του δικαιώματός της να πωλήσει τα Προϊόντα που παρασκευάζει η Lupin/Lupin (Europe) Limited τα οποία παρέχονται δυνάμει του άρθρου 1.6]. Επιπλέον, ο αναγκαίος χαρακτήρας του πρώτου μέρους της περιόδου δεν είναι πρόδηλος, καθόσον από καμία διάταξη της συμφωνίας δεν προκύπτει ότι η Lupin διέθετε άδεια εκμετάλλευσης για δικαιώματα πλην των σχετικών με την τεχνολογία που μεταβίβασε στη Servier. Εξάλλου, η κατανόηση του άρθρου καθίσταται ακόμη πιο πολύπλοκη από την παραπομπή στο άρθρο 1.6 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin, το οποίο παραπέμπει με τη σειρά του στο άρθρο 4.1 της εν λόγω συμφωνίας, το οποίο προβλέπει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η Lupin μπορεί να εισέλθει στην αγορά με το δικό της προϊόν. Επομένως, λαμβανομένου υπόψη του γράμματός του, το άρθρο 1.7 μπορούσε να δημιουργήσει αμφιβολίες ικανές να αποθαρρύνουν την Lupin να εισέλθει στην αγορά.

863 Κυρίως, η μη χρήση από τη Servier των σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας δικαιωμάτων της εξαρτάται από την εκπλήρωση μίας εκ των προβλεπόμενων στο άρθρο 4.1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin (στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 1.6 της εν λόγω συμφωνίας) προϋποθέσεων. Στο μέτρο που, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 844 και 855 ανωτέρω, η εφαρμογή του άρθρου 4.1 δεν οδηγεί σε διαπίστωση του μη περιοριστικού χαρακτήρα της ρήτρας μη εμπορίας, το ίδιο ισχύει για την εφαρμογή του άρθρου 1.7 της ίδιας συμφωνίας, και τούτο ακόμη και όταν η

φράση «Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας της Servier» νοείται υπό την ευρεία έννοιά της, η οποία περιλαμβάνει τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που αφορούν όχι μόνο τη μορφή άλφα της ερβουμίνης, αλλά και άλλες μορφές ερβουμίνης, ακόμη και άλλα άλατα περινδοπρίλης.

864 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ορθώς η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού των προσπαθειών της Lupin να ανταγωνιστεί τη Servier.

iii) Επί της απουσίας παράβασης

865 Λαμβανομένων υπόψη των όσων εξετέθησαν στις σκέψεις 789 έως 864 ανωτέρω, επισημαίνεται ότι ορθώς διαπίστωσε η Επιτροπή τόσο την ύπαρξη πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο όσο και την ύπαρξη επακόλουθου περιορισμού των προσπαθειών της Lupin να ανταγωνιστεί τη Servier.

866 Πάντως, όπως εξετέθη στη σκέψη 272 ανωτέρω, στο πλαίσιο των συμφωνιών διακανονισμού ένδικων διαφορών σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, η διαπίστωση περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου προϋποθέτει ότι η συμφωνία διακανονισμού παρέχει κίνητρο στην εταιρία γενοσήμων και, ταυτόχρονα, περιορίζει, ως επακόλουθο, τις προσπάθειές της να ανταγωνισθεί την εταιρία παραγωγής πρωτότυπων φαρμάκων. Οσάκις πληρούνται οι δύο αυτές προϋποθέσεις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι συντρέχει παροχή κινήτρου.

867 Όταν υπάρχει συμφωνία διακανονισμού σχετική με διπλώματα ευρεσιτεχνίας η οποία περιέχει ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, των οποίων ο εγγενώς περιοριστικός χαρακτήρας δεν αμφισβητήθηκε βασίμως, η ύπαρξη παροχής κινήτρου προς την εταιρία γενοσήμων προκειμένου να αποδεχθεί τις ρήτρες αυτές καθιστά εφικτή τη διαπίστωση περιορισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 273 ανωτέρω).

868 Εν προκειμένω, η διαπίστωση σημαντικής παροχής κινήτρου (βλ. σκέψη 828 ανωτέρω) καθιστούσε δυνατή την εκ μέρους της Επιτροπής διαπίστωση περί ύπαρξης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.

869 Ως εκ τούτου, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ορθώς η Επιτροπή διαπίστωσε, στην προσβαλλόμενη απόφαση, την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αντικειμένου.

870 Εντούτοις, στηριζόμενες στο περιεχόμενο των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, οι προσφεύγουσες επικρίνουν, κατ' ουσίαν, την ουσιαστική οριοθέτηση της παράβασης που διαπίστωσε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση.

871 Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 834 ανωτέρω, είναι δύσκολο να καθοριστεί, λαμβανομένου υπόψη του γράμματος των ρητρών της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin, αν τα προϊόντα που αφορά η συμφωνία αυτή περιορίζονταν στη μορφή άλφα της ερβουμίνης ή αν περιελάμβαναν και άλλες μορφές ερβουμίνης, ακόμη και άλλα άλατα της περινδοπρίλης.

872 Πάντως, η εμβέλεια της ρήτρας μη εμπορίας εξαρτάται από τον ορισμό της έννοιας των «προϊόντων» που λαμβάνεται υπόψη, δεδομένου ότι τόσο το άρθρο 1.6 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin όσο και το άρθρο 4.1 της συμφωνίας αυτής, στην οποία παραπέμπει το άρθρο 1.6, μνημονεύουν την έννοια αυτή.

873 Επιπλέον, όσον αφορά την εμβέλεια της ρήτρας μη αμφισβήτησης, αυτή εφαρμοζόταν όχι μόνο στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που μνημονεύονται στις αιτιολογικές σκέψεις Β έως D της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lupin (περιλαμβανομένου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947), αλλά και σε σύνολο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τα οποία δεν προσδιορίζονταν ονομαστικώς και των οποίων η οριοθέτηση εξαρτώνταν από την έννοια των «προϊόντων», όπως αυτή προβλεπόταν στη συμφωνία (βλ. σκέψη 836 ανωτέρω).

- 874 Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1912), οι όροι της συμφωνίας δημιουργούσαν αβεβαιότητα όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης.
- 875 Επομένως, οι όροι της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurip δημιουργούσαν αμφιβολίες όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής της ρήτρας μη εμπορίας σε κάθε μορφής ερβουμίνη, ακόμη και σε άλλα άλατα περινδοπρίλης πλην της ερβουμίνης, και όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής της ρήτρας μη αμφισβήτησης σε άλλα διπλώματα ευρεσιτεχνίας πλην του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, μεταξύ άλλων διπλώματα ευρεσιτεχνίας που κάλυπταν προϊόντα μη περιέχοντα ερβουμίνη. Μια τέτοια αμφιβολία ήταν ικανή να αποθαρρύνει τη Lurip, αφενός, να εισέλθει στην αγορά, μεταξύ άλλων με προϊόντα που περιείχαν άλλες μορφές ερβουμίνης πλην της μορφής άλφα, ακόμη και άλλα άλατα περινδοπρίλης πλην της ερβουμίνης, και, αφετέρου, να αμφισβητήσει διπλώματα ευρεσιτεχνίας που κάλυπταν περινδοπρίλη τα οποία περιείχαν άλλες μορφές ερβουμίνης πλην της μορφής άλφα, ακόμη και άλλα άλατα περινδοπρίλης πλην της ερβουμίνης.
- 876 Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η περίπτωση ότι οι επίμαχες συντακτικές ασάφειες περιέχονται σε συμφωνία για την οποία η Επιτροπή εκτίμησε ορθώς ότι συνιστούσε παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού όσον αφορά τη ρήτρα μη εμπορίας και τη ρήτρα μη αμφισβήτησης σχετικά με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και τα προϊόντα που καλύπτει το δίπλωμα αυτό (βλ. σκέψη 869 ανωτέρω). Τέλος, δεν αμφισβητείται ότι τα μέρη της συμφωνίας διέθεταν επαρκή μέσα ώστε να χρησιμοποιήσουν επαγγελματίες ικανούς να περιορίσουν την ύπαρξη τέτοιων ασαφειών, έστω και αν το χρονικό διάστημα που διέθεταν για κάτι τέτοιο ήταν μικρό. Λαμβανομένων υπόψη των παρατηρήσεων που προηγήθηκαν, η Επιτροπή, ορθώς, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το πεδίο εφαρμογής της ρήτρας μη εμπορίας εκτεινόταν σε προϊόντα μη περιέχοντα ερβουμίνη και, κατά μείζονα λόγο, περιέχοντα άλλες μορφές ερβουμίνης πλην της μορφής άλφα αυτής, και ότι το πεδίο εφαρμογής της ρήτρας μη αμφισβήτησης εκτεινόταν, πέραν του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, σε κάθε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που αφορούσε τα προϊόντα αυτά (αιτιολογικές σκέψεις 1912 και 1918 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 877 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η ύπαρξη ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, στο μέτρο που το περιεχόμενό τους εκτείνεται πέραν του πεδίου εφαρμογής σαφώς προσδιοριζόμενου διπλώματος ευρεσιτεχνίας και των προϊόντων που αυτό καλύπτει, είναι προδήλως επιζήμια για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού ώστε η συμπερίληψη των ρητρών αυτών να χαρακτηριστεί περιορισμός ως εκ του αντικειμένου, χωρίς καν να απαιτείται να αποδειχθεί, επιπλέον, η ύπαρξη παροχής κινήτρου. Συγκεκριμένα, οι ρήτρες αυτές δεν μπορούν τότε να περιληφθούν νομίμως στη συμφωνία διακανονισμού ένδικης διαφοράς σχετικής με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και τα περιοριστικά αποτελέσματά τους δεν συγχέονται με τα αποτελέσματα του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψεις 257 έως 261 ανωτέρω).
- 878 Έστω και αν υποτεθεί ότι εσφαλμένως η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η επίμαχη παράβαση αφορούσε άλλες μορφές ερβουμίνης πλην της προστατευόμενης από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 μορφής άλφα, ακόμη και άλλα άλατα πλην της ερβουμίνης, τέτοια πλάνη, λαμβανομένου υπόψη του περιορισμένου και παρεπόμενου ρόλου που διαδραματίζει η διαπίστωση αυτή στη συλλογιστική της Επιτροπής, δεν θα μπορούσε να θέσει υπό αμφισβήτηση το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή όσον αφορά την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου ως αποτέλεσμα της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurip. Συγκεκριμένα, η συλλογιστική της Επιτροπής στηρίζεται, κατ' ουσίαν, στην ύπαρξη παροχής κινήτρου η οποία, έστω και αν το περιεχόμενο των περιοριστικών ρητρών της συμφωνίας περιορίζεται στο πεδίο εφαρμογής του συγκεκριμένου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, οδηγεί σε συμπέρασμα ασυνήθους χρήσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψεις 253 έως 274 ανωτέρω).
- 879 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι πρέπει να απορριφθεί ο λόγος ακυρώσεως που προβάλλουν οι προσφεύγουσες ο οποίος αφορά τόσο την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αντικειμένου όσο και την οριοθέτηση του περιορισμού αυτού από την Επιτροπή.

- 880 Το ως άνω συμπέρασμα δεν είναι δυνατόν να κλονιστεί από τα λοιπά επιχειρήματα των προσφευγουσών.
- 881 Κατά πρώτον, όσον αφορά τα στοιχεία με τα οποία επιδιώκεται να αποδειχθεί ότι οι προθέσεις των προσφευγουσών, όπως και της Lupin, ήταν θεμιτές, επιβάλλεται η υπόμνηση, αφενός, ότι, στο πλαίσιο των συμφωνιών διακανονισμού ένδικων διαφορών σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, η διαπίστωση περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου προϋποθέτει ότι η συμφωνία διακανονισμού παρέχει κίνητρο στην εταιρία γενοσήμων και, ταυτόχρονα, περιορίζει, ως επακόλουθο, τις προσπάθειές της να ανταγωνισθεί την εταιρία παραγωγής πρωτότυπων φαρμάκων. Οσάκις πληρούνται οι δύο αυτές προϋποθέσεις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι συντρέχει περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 272 ανωτέρω). Αφετέρου, η περίπτωση και μόνον ότι η συμφωνία επιδιώκει επίσης θεμιτούς σκοπούς δεν αρκεί για να αποκλείσει τον χαρακτηρισμό περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 222 ανωτέρω).
- 882 Ως εκ τούτου, τα επιχειρήματα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες στο πλαίσιο του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως, κατά τα οποία οι λόγοι που οδήγησαν αυτές και τη Lupin να συνάψουν τη συμφωνία διακανονισμού μεταξύ τους ήταν θεμιτοί, δεν μπορούν να αναιρέσουν τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας αυτής ως περιορισμού ως εκ του αντικειμένου, τον οποίο ορθώς έκανε δεκτό η Επιτροπή και ο οποίος επιβεβαιώθηκε ανωτέρω (βλ. σκέψεις 869 και 879 ανωτέρω). Επομένως, τα επιχειρήματα αυτά πρέπει να απορριφθούν.
- 883 Πρώτον, αυτό ισχύει ιδίως για το επιχείρημα κατά το οποίο η Lupin δεν είχε πλέον συμφέρον να δώσει συνέχεια στην ένδικη διαφορά, δεύτερον, για το επιχείρημα που στηρίζεται στην περίπτωση ότι ο διακανονισμός επιτεύχθηκε με πρωτοβουλία της Lupin και, τρίτον, για το επιχείρημα που στηρίζεται στην περίπτωση ότι η Servier δεν είχε συμφέρον να προστατεύσει την ανταγωνιστική θέση της έναντι της Lupin εάν δεν έπραττε το ίδιο με την Apotex.
- 884 Δεύτερον, καίτοι οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η ρήτρα μη αμφισβήτησης δεν μπορούσε να έχει αποτελέσματα περιορισμού του ανταγωνισμού λόγω, μεταξύ άλλων, της ύπαρξης παράλληλων ένδικων διαφορών και της απουσίας πρόθεσης της Lupin να κινήσει νέες ένδικες διαδικασίες, εντούτοις, στο μέτρο που η συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin είναι αρκούντως επιζήμια ώστε να χαρακτηριστεί περιορισμός ως εκ του αντικειμένου, παρέλκει η εξέταση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων της συμφωνίας αυτής, και ιδίως της ρήτρας μη αμφισβήτησης που αυτή περιέχει (βλ. σκέψη 219 ανωτέρω).
- 885 Για τους ίδιους λόγους, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα των προσφευγουσών κατά το οποίο η ρήτρα μη εμπορίας δεν μπορούσε, ακόμη και στο μέτρο που το περιεχόμενό της υπερέβαινε εκείνο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, να έχει περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα λόγω, μεταξύ άλλων, της έλλειψης πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων για τη Lupin να γίνει η πρώτη εταιρία που θα εισερχόταν στην αγορά με προϊόν που δεν θα προσέβαλλε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.
- 886 Τρίτον, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι, προβάλλοντας τον υποθετικό χαρακτήρα των περιοριστικών αποτελεσμάτων της ρήτρας μη εμπορίας, οι προσφεύγουσες αμφισβήτησαν στην πραγματικότητα την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού. Πλην όμως, διαπιστώθηκε ανωτέρω ότι η Lupin ήταν δυνητικός ανταγωνιστής της Servier.
- 887 Τέταρτον, υπενθυμίζεται ότι, οσάκις διαπιστώνεται η παροχή κινήτρου, τα μέρη δεν μπορούν πλέον να προβάλουν την εκ μέρους τους αναγνώριση, στο πλαίσιο της συμφωνίας διακανονισμού, του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Το γεγονός ότι το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας επιβεβαιώνεται από δικαστική ή διοικητική αρχή δεν ασκεί επιρροή συναφώς (βλ. σκέψη 269 ανωτέρω). Επομένως, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προβάλουν βασίμως μια περίπτωση, υποθετική κατά τα λοιπά, στην οποία το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 έχει επικυρωθεί τόσο από τα δικαστήρια του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και από το ΕΓΔΕ.

888 Εκ του συνόλου των προεκτεθέντων προκύπτει ότι ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

iv) Επί του επικουρικής προβληθέντος από τη Servier λόγου ακυρώσεως ο οποίος αφορά πλάνη κατά τον καθορισμό της διάρκειας της παράβασης

889 Πρώτον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να τοποθετήσει την έναρξη της περιόδου της παράβασης σε χρονικό σημείο προ της χορήγησης της ΑΚΑ στη Lurin.

890 Με το επιχείρημα αυτό, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν στην πραγματικότητα την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού. Πλην όμως, διαπιστώθηκε στη σκέψη 751 ανωτέρω ότι, κατά τον χρόνο σύναψης της συμφωνίας, η Lurin ήταν δυνητικός ανταγωνιστής της Servier.

891 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή όφειλε, όπως το έπραξε για τη γαλλική αγορά, να διαπιστώσει ότι η παράβαση είχε παύσει στο Βέλγιο, στην Τσεχική Δημοκρατία, στην Ιρλανδία και στην Ουγγαρία κατά τον χρόνο που η Sandoz εισήλθε στις αγορές των κρατών αυτών με γενόσημο της περindoπρίλης το οποίο δεν προσέβαλλε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, ήτοι, αντιστοίχως, τον Ιούνιο του 2008, τον Ιούλιο του 2008, τον Δεκέμβριο του 2008 και τον Ιανουάριο του 2009.

892 Επομένως, πρέπει να καθοριστεί αν η Επιτροπή έσφαλε όταν διαπίστωσε ότι η παράβαση συνεχίστηκε πέραν των ημερομηνιών που μνημονεύονται στη σκέψη 891 ανωτέρω στα οικεία κράτη μέλη.

893 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι το γενόσημο με το οποίο η Sandoz εισήλθε στην αγορά είναι μορφή περindoπρίλης από ερβουμίνη η οποία αποτελείται από «άμορφο (μη κρυσταλλικό) άλας, το οποίο δεν περιέχει, επομένως, κανένα από άλατα κρυσταλλικής μορφής άλφα που προστατεύονται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947» (αιτιολογική σκέψη 212 της προσβαλλόμενης απόφασης).

894 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί (βλ. σκέψη 847 ανωτέρω) ότι, έστω και αν η ερμηνεία αυτή δεν προκύπτει προδήλως λόγω της πολυπλοκότητας του γράμματος του άρθρου 1.6 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurin, θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι το άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με το άρθρο 4.1, στοιχείο c, της ίδιας συμφωνίας, καθιστά εφικτή την είσοδο της Lurin στην αγορά με τα δικά της προϊόντα όταν γενόσημο «προϊόν» το οποίο δεν παρασκευάζεται από τη Servier τίθεται προς κυκλοφορία στην αγορά χωρίς παράβαση προσωρινής διαταγής και χωρίς να έχει ακόμη απορριφθεί αίτηση προσωρινών μέτρων κατατεθείσα από τη Servier.

895 Ο όρος «προϊόν», ο οποίος μνημονεύεται στο άρθρο 4.1, στοιχείο c, της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurin, πρέπει, λόγω της γραφής του με κεφαλαίο το πρώτο γράμμα, να γίνει αντιληπτός κατά την έννοια της σύμβασης που υιοθετείται στην αιτιολογική σκέψη Α της εν λόγω συμφωνίας.

896 Πλην όμως, ο καθορισμός των προϊόντων τα οποία αφορά η αιτιολογική σκέψη Α της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurin είναι ιδιαίτερα λεπτή υπόθεση (βλ. σκέψεις 832 και 833 κατωτέρω) και τούτο δυσχεραίνει, επομένως, την εφαρμογή του άρθρου 4.1, στοιχείο c, της συμφωνίας αυτής (βλ. σκέψεις 849 και 850 ανωτέρω).

897 Επομένως, υφίστατο αβεβαιότητα όσον αφορά την οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 4.1, στοιχείο c, της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurin και συνεπώς, επίσης, όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής της ρήτρας μη εμπορίας του άρθρου 1.6 της συμφωνίας αυτής (βλ. σκέψη 852 ανωτέρω), μεταξύ άλλων σε περίπτωση εισόδου στην αγορά προϊόντος, όπως αυτό της Sandoz, περιέχοντος ερβουμίνη μορφής μη άλφα.

- 898 Λόγω των αβεβαιοτήτων που περιέβαλλαν το περιεχόμενο των άρθρων 1.6 και 4.1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurin, οι οποίες εκτίθενται στις σκέψεις 894 έως 897 ανωτέρω, η Lurin μπορούσε να ανησυχεί ότι η ρήτρα μη εμπορίας θα συνέχιζε να εφαρμόζεται μετά τη θέση σε κυκλοφορία στην αγορά από τρίτο γενοσήμου περινδοπρίλης από ερβουμίνη μορφής μη άλφα ή γενοσήμου περινδοπρίλης μη αποτελούμενης από ερβουμίνη. Τέτοια αμφιβολία ήταν ικανή να αποθαρρύνει την είσοδό της στην αγορά.
- 899 Η ανησυχία αυτή μπορούσε να ενισχυθεί από την κατάσταση ότι, εν πάση περιπτώσει, η Servier θα μπορούσε εντούτοις να καταθέσει αίτηση προσωρινών μέτρων, μεταξύ άλλων για προϊόν το οποίο προδήλως δεν προσβάλλει κανένα από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της, και ειδικότερα το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εφαρμογή του άρθρου 4.1, στοιχείο c, της συμφωνίας διακανονισμού με τη Lurin έως την απόρριψη τέτοιας αίτησης (βλ. σκέψη 852 ανωτέρω).
- 900 Συναφώς, ηλεκτρονικά μηνύματα της Lurin φανερώνουν τις αβεβαιότητες της όσον αφορά τη δυνατότητα να εισέλθει στη γαλλική αγορά χωρίς να παραβεί τη συμφωνία (βλ. σκέψη 853 ανωτέρω) και, ως εκ τούτου, τη συνέχιση της εφαρμογής, στην αγορά αυτή, της ρήτρας μη εμπορίας τουλάχιστον έως αυτή την ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων, η οποία φαίνεται ότι τερματίστηκε, το νωρίτερο, στις αρχές Απριλίου 2009, ήτοι λίγο περισσότερο από ένα μήνα πριν από τις 6 Μαΐου 2009, ημερομηνία την οποία η Επιτροπή έλαβε υπόψη για να διαπιστώσει τη λήξη της παράβασης στο Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, την Ιρλανδία και την Ουγγαρία. Ομοίως, ηλεκτρονικό μήνυμα της Servier, το οποίο μνημονεύεται στη σκέψη 853 ανωτέρω, δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι αυτή θεωρούσε, σαφώς και προδήλως, ότι η Lurin μπορούσε να εισέλθει στην αγορά.
- 901 Α fortiori, όσον αφορά τις τέσσερις αγορές που μνημονεύονται στη σκέψη 900 ανωτέρω, οι προσφεύγουσες δεν προσκομίζουν κανένα στοιχείο ικανό να αποδείξει ότι, πριν από τις 6 Μαΐου 2009, η Servier και η Lurin είχαν λάβει υπόψη τις διαδοχικές εισόδους της Sandoz στις αγορές αυτές και ότι, παρά τις σχετικές με την ασάφεια της συμφωνίας αβεβαιότητες, θεωρούσαν ότι η ρήτρα μη εμπορίας δεν ίσχυε πλέον.
- 902 Πάντως, η κατάσταση ότι, λόγω των σχετικών με την ασάφεια της συμφωνίας αβεβαιοτήτων, η ρήτρα μη εμπορίας παρέμεινε σε ισχύ, υποδηλώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη διατήρηση της σύμπτωσης της βούλησης των μερών –ενδεχομένως, σε αντίθεση προς την ερμηνεία των προϋποθέσεων εφαρμογής της ρήτρας, την οποία θα μπορούσε να δώσει, εκ των υστέρων, μεταξύ άλλων, κριτής της σύμβασης–, αρκούσε για να μπορέσει η Επιτροπή να διαπιστώσει ότι η σύμπτωση βούλησης της Servier και της Lurin και, επομένως, η παράβαση, συνεχίζονταν, παρά τις εισόδους της Sandoz στην αγορά.
- 903 Εν πάση περιπτώσει, έστω και αν υποθεθεί ότι η συμφωνία έπαυσε τυπικά να ισχύει μετά τις εισόδους της Sandoz στην αγορά, λαμβανομένων υπόψη των παρατηρήσεων που προηγήθηκαν (βλ. σκέψεις 900 και 901 ανωτέρω), πρέπει να συναχθεί ότι η Servier και η Lurin συνέχισαν να εφαρμόζουν τη ρήτρα μη εμπορίας μετά τις διαδοχικές εισόδους της Sandoz στις τέσσερις επίμαχες αγορές.
- 904 Βεβαίως, όταν πρόκειται, όπως εν προκειμένω, για περιορισμούς του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, παρέλκει η εξέταση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων τους στην αγορά προς απόδειξη της ύπαρξης της παράβασης (πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, σκέψεις 98 και 99) και, επομένως, της διάρκειας αυτής (πρβλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2009, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, C-510/06 P, EU:C:2009:166, σκέψεις 113, 114 και 140). Το ίδιο ισχύει για τη λήψη υπόψη της εφαρμογής της συμφωνίας (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουνίου 2012, E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής, T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 252).

905 Εντούτοις, η συνέχιση της παράβασης μπορεί να διαπιστωθεί, πέραν της περιόδου κατά την οποία η συμφωνία είναι τυπικά σε ισχύ, όταν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συνέχισαν να επιδεικνύουν απαγορευμένη συμπεριφορά (αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 2011, Solvay Solexis κατά Επιτροπής, T-195/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:280, σκέψη 124, και της 29ης Ιουνίου 2012, E.ON Ruhrgas και E.ON κατά Επιτροπής, T-360/09, EU:T:2012:332, σκέψη 251).

906 Τούτο ισχύει εν προκειμένω (βλ. σκέψη 903 ανωτέρω).

907 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι ο παρών λόγος ακυρώσεως, ο οποίος προβλήθηκε επικουρικώς από τη Servier, πρέπει να απορριφθεί.

γ) Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με τη Luripin ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος

908 Οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι η Επιτροπή υπέπεσε επανειλημμένως σε πλάνη περί το δίκαιο και σε πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με τη Luripin ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.

909 Διά της mutatis mutandis εφαρμογής της συλλογιστικής που αναπτύχθηκε στις σκέψεις 566 έως 570 ανωτέρω, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

9. Επί των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka

α) Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου

910 Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν τον χαρακτηρισμό ως περιορισμού εκ του αντικειμένου, κατά πρώτον, των συμφωνιών διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και, κατά δεύτερον, της συμφωνίας μεταβίβασης.

1) Επί των συμφωνιών διακανονισμού και επί της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλείπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

943 Κατ' εξαίρεση από τις σχετικές με τις παρεπόμενες συμφωνίες παρατηρήσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 797 έως 803 ανωτέρω, ο συνδυασμός συνήθους εμπορικής συμφωνίας και συμφωνίας διακανονισμού που περιέχει ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης δεν συνιστά σοβαρή ένδειξη της ύπαρξης αντίστροφης πληρωμής όταν η επίμαχη εμπορική συμφωνία είναι συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης η οποία αφορά το επίδικο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

944 Η εξαίρεση αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι, καίτοι αληθεύει ότι συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης σχετική με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν έχει ως αντικείμενο τον διακανονισμό ένδικης διαφοράς αλλά τη χορήγηση άδειας χρήσης αυτού του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, μπορεί εντούτοις να δικαιολογείται, εν αντιθέσει προς ό,τι ισχύει σε σχέση με άλλες εμπορικές συμφωνίες (βλ.

- σκέψη 800 ανωτέρω), ο συνδυασμός αυτής της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης με συμφωνία διακανονισμού ένδικης διαφοράς που αφορά το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που αποτελεί αντικείμενο της άδειας εκμετάλλευσης.
- 945 Συγκεκριμένα, ένδικη διαφορά σχετική με διπλώματα ευρεσιτεχνίας είναι, καταρχήν, αποτέλεσμα σύγκρουσης της βούλησης της εταιρίας γενοσήμων να εισέλθει σε αγορά και της βούλησης του δικαιούχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας να διατηρήσει στην αγορά αυτή τα δικαιώματα που αντλεί από το συγκεκριμένο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Επομένως, η παροχή άδειας για μια τέτοια είσοδο στην αγορά μέσω της σύναψης συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης φαίνεται να είναι ιδιαίτερα πρόσφορος τρόπος για να τεθεί τέλος στην ένδικη διαφορά, καθόσον παρέχει τη δυνατότητα ικανοποίησης των αιτημάτων των δύο μερών στη διαφορά αυτή.
- 946 Εξάλλου, γίνεται δεκτό ότι η σύναψη συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης είναι πρόσφορο μέσο τερματισμού ένδικης διαφοράς. Αυτό προκύπτει από το σημείο 204 των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, κατά το οποίο η «παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης μπορεί να χρησιμεύσει ως μέσο διευθέτησης διαφορών». Αυτό επαναλαμβάνεται στο σημείο 205 των κατευθυντήριων γραμμών του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας.
- 947 Ο συνδυασμός συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και συμφωνίας διακανονισμού δικαιολογείται περαιτέρω από την περίπτωση ότι η ύπαρξη, σε συμφωνία διακανονισμού, ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης είναι θεμιτή μόνον όταν η συμφωνία αυτή στηρίζεται στην αναγνώριση από τα μέρη του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψεις 258 έως 261 ανωτέρω). Πάντως, η σύναψη συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η οποία έχει λόγο ύπαρξης για κάθε δικαιούχο μόνον εφόσον η άδεια αποτελέσει όντως αντικείμενο εκμετάλλευσης, στηρίζεται επίσης στην αναγνώριση από τα μέρη του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Επομένως, στο μέτρο αυτό, η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης επιβεβαιώνει τον θεμιτό χαρακτήρα της συμφωνίας διακανονισμού, και τούτο δικαιολογεί πλήρως τον συνδυασμό τους.
- 948 Δεδομένου ότι φαίνεται δικαιολογημένος ο συνδυασμός συμφωνίας διακανονισμού ένδικης διαφοράς σχετικής με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης αφορώσας το ίδιο αυτό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ο συνδυασμός αυτός, εν αντιθέσει προς ό,τι ισχύει για τις άλλες παρεπόμενες συμφωνίες, δεν συνιστά σοβαρή ένδειξη ύπαρξης αντίστροφης πληρωμής (κατά την έννοια του όρου αυτού στον τομέα των παρεπόμενων συμφωνιών, βλ. σκέψη 804 ανωτέρω).
- 949 Επομένως, απόκειται στην Επιτροπή να στηριχθεί σε άλλες ενδείξεις πλην του απλού συνδυασμού της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και της συμφωνίας διακανονισμού προκειμένου να αποδείξει ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν συνήφθη υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς και ότι συγκαλύπτει, στην πραγματικότητα, αντίστροφη πληρωμή η οποία συνιστά κίνητρο προς την εταιρία γενοσήμων ώστε να αποδεχθεί τις ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης (βλ. σκέψεις 803 έως 808 ανωτέρω).
- 950 Επισημαίνεται ότι η διαπίστωση της ύπαρξης αντίστροφης πληρωμής είναι λιγότερο πρόδηλη σε περίπτωση συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, δεδομένου ότι τέτοια συμφωνία δεν συνεπάγεται μεταβίβαση χρημάτων από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων, αλλά από την εταιρία γενοσήμων προς την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων. Συγκεκριμένα, στη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, ο δικαιούχος καταβάλλει αμοιβή στον δικαιούχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 951 Εντούτοις, υπάρχει μεταβίβαση αξίας από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων προς την εταιρία γενοσήμων, δεδομένου ότι η αμοιβή που καταβάλλεται στον δικαιούχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας συνιστά το αντάλλαγμα για το όφελος που αντλεί η εταιρία γενοσήμων από τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, ήτοι την άδεια να χρησιμοποιήσει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για να εισέλθει, χωρίς κίνδυνο, στην αγορά.

- 952 Απόκειται, επομένως, στην Επιτροπή να αποδείξει ότι το αντάλλαγμα αυτό είναι ασυνήθιστα χαμηλό, ήτοι σε βαθμό τέτοιο ώστε δεν μπορεί να εξηγηθεί από παράγοντες που περιορίζονται στην οικονομική αξία του αγαθού που αποτελεί αντικείμενο της σύμβασης (βλ. σκέψη 806 ανωτέρω), και ότι, συνεπώς, η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συνεπάγεται αντίστροφη πληρωμή προς όφελος της εταιρίας γενοσήμων.
- 953 Η μη σύναψη της επίμαχης συμφωνίας υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς πρέπει να προκύπτει με τρόπο ακόμη πιο πρόδηλο, ώστε να αποδειχθεί ότι είναι αρκούντως επιζήμια προκειμένου να χαρακτηριστεί η συμφωνία διακανονισμού ως περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, δεδομένου ότι ο περιοριστικός του ανταγωνισμού χαρακτήρας των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που αυτή περιέχει μετριάζεται από τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.
- 954 Συγκεκριμένα, η ρήτρα μη εμπορίας στερείται, εν μέρει τουλάχιστον, των αποτελεσμάτων της. Η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης βαίνει, μάλιστα, πέραν της απλής μερικής εξουδετέρωσης των αποτελεσμάτων της ρήτρας αυτής, δεδομένου ότι ευνοεί την είσοδο του γενοσήμου φαρμάκου στην αγορά καταργώντας τον κίνδυνο ένδικης διαφοράς ο οποίος συνδέεται με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.
- 955 Όσον αφορά τη ρήτρα μη αμφισβήτησης, καίτοι τα περιοριστικά αποτελέσματά της παραμένουν, μειώνονται από την περίσταση ότι η άδεια εκμετάλλευσης καθιστά εφικτή την είσοδο στην αγορά χωρίς κίνδυνο ένδικης διαφοράς. Πάντως, καίτοι είναι αναγκαίο για την εταιρία γενοσήμων να μπορεί να αμφισβητήσει το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας όταν εισέρχεται, με κίνδυνο, στην αγορά, αυτό ισχύει λιγότερο όταν η εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων της επιτρέπει να εισέλθει στην αγορά αυτή βάσει συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.
- 956 Στο στάδιο αυτό της ανάλυσης, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο συμφωνιών διακανονισμού σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών, η διαπίστωση περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου προϋποθέτει ότι η συμφωνία διακανονισμού παρέχει κίνητρο στην εταιρία γενοσήμων και, ταυτόχρονα, περιορίζει, ως επακόλουθο, τις προσπάθειές της να ανταγωνιστεί την εταιρία παραγωγής πρωτότυπων φαρμάκων (βλ. σκέψη 272 ανωτέρω). Πάντως, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, όταν υπάρχει συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, τα δύο αυτά στοιχεία μετριάζονται, ακόμη και απουσιάζουν, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να διαπιστωθεί ευχερώς ότι η συμφωνία είναι αρκούντως επιζήμια για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού (πρβλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψεις 49 και 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 957 Επιπλέον, η εξαίρεση που μνημονεύεται στη σκέψη 943 ανωτέρω, δεν αντιβαίνει ούτε στην περίσταση ότι ο συνδυασμός συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και ρήτρας μη αμφισβήτησης περιλαμβάνεται στους περιορισμούς που εξαιρούνται από την απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 2 του κανονισμού (ΕΚ) 772/2004 της Επιτροπής, της 27ης Απριλίου 2004, για την εφαρμογή του άρθρου [101, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ] σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας (ΕΕ 2004, L 123, σ. 11), ούτε στη νομολογία του Δικαστηρίου, όπως διατυπώθηκε το πρώτον στην απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, Windsurfing International κατά Επιτροπής (193/83, EU:C:1986:75, σκέψεις 89 και 92), και διευκρινίστηκε στην απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, Bayer και Maschinenfabrik Hennecke (65/86, EU:C:1988:448).
- 958 Συγκεκριμένα, πρώτον, βάσει του άρθρου 5 του κανονισμού 772/2004, ο συνδυασμός συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και ρήτρας μη αμφισβήτησης περιλαμβάνεται στους εξαιρούμενους περιορισμούς της απαλλαγής που προβλέπεται στο άρθρο 2 του ίδιου αυτού κανονισμού. Εντούτοις, η απαλλαγή και η εξαίρεση αυτή εφαρμόζονται, βάσει των άρθρων 2 και 5 του εν λόγω κανονισμού, μόνο στο μέτρο που οι επίμαχες συμφωνίες περιέχουν περιορισμούς του ανταγωνισμού οι οποίοι εμπίπτουν στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Ως εκ τούτου, η περίσταση ότι ο συνδυασμός συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και ρήτρας μη αμφισβήτησης περιλαμβάνεται στους εξαιρούμενους περιορισμούς της προβλεπόμενης στο άρθρο 2 του

- κανονισμού 772/2004 απαλλαγής δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι τέτοιος συνδυασμός συνιστά, σε κάθε περίπτωση, περιορισμό του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και, ιδίως, περιορισμό ως εκ του αντικειμένου.
- 959 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι, καίτοι η χορήγηση της εξαίρεσης του άρθρου 101, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ σε συγκεκριμένη συμφωνία προϋποθέτει την προηγούμενη αναγνώριση ότι η συμφωνία αυτή εμπίπτει στην απαγόρευση που θεσπίζει το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η δυνατότητα όμως που προβλέπει η παράγραφος 3 της χορήγησης της ίδιας αυτής εξαίρεσης κατά κατηγορίες δεν συνεπάγεται ότι συγκεκριμένη συμφωνία που εμπίπτει σε αυτές τις κατηγορίες συγκεντρώνει αναγκαστικά λόγω του γεγονότος αυτού τις προϋποθέσεις της παραγράφου 1. Συνεπώς, η χορήγηση εξαίρεσης κατά κατηγορίες δεν αποτελεί κανενός είδους πρόκριμα, έστω σιωπηρό, για καμία συμφωνία θεωρούμενη ατομικά (απόφαση της 13ης Ιουλίου 1966, Ιταλία κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, 32/65, EU:C:1966:42, σ. 435-436).
- 960 Δεύτερον, ασφαλώς το Δικαστήριο έκρινε ασυμβίβαστη προς το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ρήτρα συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης περί μη αμφισβήτησης του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Διευκρίνισε ότι προφανώς η ρήτρα αυτή δεν περιλαμβανόταν στο ειδικό αντικείμενο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, στο οποίο δεν μπορεί να δοθεί η έννοια ότι εξασφαλίζει επίσης προστασία κατά των αμφισβητήσεων του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, δεδομένου ότι είναι προς το δημόσιο συμφέρον η άρση κάθε εμποδίου για την οικονομική δραστηριότητα που θα μπορούσε να προκύψει από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που χορηγήθηκε κακώς (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, Windsurfing International κατά Επιτροπής, 193/83, EU:C:1986:75, σκέψεις 89 και 92).
- 961 Εντούτοις, σε απόφαση εκδοθείσα δύο χρόνια αργότερα, σε απόφαση που αφορούσε συμφωνία διακανονισμού ένδικης διαφοράς, το Δικαστήριο διαφοροποίησε ελαφρώς τη θέση που είχε διατυπώσει στην απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, Windsurfing International κατά Επιτροπής (193/83, EU:C:1986:75), κρίνοντας μόνο αυτή τη φορά ότι ρήτρα μη αμφισβήτησης μπορούσε να έχει, λαμβανομένου υπόψη του νομικού και οικονομικού πλαισίου, περιοριστικό χαρακτήρα του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, Bayer και Maschinenfabrik Hennecke, 65/86, EU:C:1988:448, σκέψη 16). Εξάλλου, καίτοι απέρριψε, στην ίδια αυτή απόφαση, την πρόταση της Επιτροπής κατά την οποία η συμπερίληψη ρήτρας μη αμφισβήτησης δεν ενέπιπτε πλέον στην προβλεπόμενη στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ απαγόρευση όταν σκοπός της επίμαχης συμφωνίας είναι να θέσει τέλος σε ένδικη διαφορά εκκρεμούσα ενώπιον δικαστηρίου, το Δικαστήριο δεν κατέληξε εντούτοις στο συμπέρασμα ότι κάθε συμφωνία διακανονισμού που περιέχει τέτοια ρήτρα εμπίπτει στην προβλεπόμενη στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ απαγόρευση.
- 962 Αναμφίβολα, στο πλαίσιο συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, οι δικαιοδόχοι είναι, όπως προκύπτει από το σημείο 112 των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, «σε θέση καλύτερα από κάθε άλλον να κρίνουν αν ένα δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας είναι άκυρο ή όχι» και, επομένως, να το αμφισβητήσουν. Αυτός είναι ο δικαιολογητικός λόγος της, καταρχήν, απαγόρευσης του συνδυασμού συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και ρήτρας μη αμφισβήτησης (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Darmon στην υπόθεση Bayer και Maschinenfabrik Hennecke, 65/86, EU:C:1987:336, σημείο 8). Εντούτοις, όταν συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συνάπτεται στο πλαίσιο συμφωνίας διακανονισμού πραγματικής ένδικης διαφοράς μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, ο δικαιοδόχος είχε ήδη την ευκαιρία να αμφισβητήσει το κύρος του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας και εάν, τελικώς, αποδέχεται, χωρίς να του παρασχεθεί σχετικό κίνητρο, ρήτρα μη αμφισβήτησης (καθώς και ρήτρα μη εμπορίας), το πράττει επειδή εκτιμά ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι έγκυρο. Στο ιδιαίτερο πλαίσιο διακανονισμού βάσει του οποίου τα μέρη συμφωνούν τελικώς να αναγνωρίσουν το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, ο δικαιολογητικός λόγος της απαγόρευσης του συνδυασμού της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και ρήτρας μη αμφισβήτησης είναι πλέον αλυσιτελής, υπό την επιφύλαξη ότι η

συμφωνία διακανονισμού στηρίζεται στην αναγνώριση από τα μέρη της συμφωνίας του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και όχι σε παροχή κινήτρου προς τον δικαιοδόχο ώστε να αποδεχθεί τη ρήτρα μη αμφισβήτησης (καθώς και τη ρήτρα μη εμπορίας).

- ⁹⁶³ Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, εάν υπάρχει πραγματική ένδικη διαφορά μεταξύ των ενδιαφερομένων καθώς και συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης η οποία φαίνεται να συνδέεται άμεσα με τον διακανονισμό της ένδικης αυτής διαφοράς, ο συνδυασμός της εν λόγω συμφωνίας και της συμφωνίας διακανονισμού δεν συνιστά σοβαρή ένδειξη για ύπαρξη αντίστροφης πληρωμής. Επομένως, σε τέτοια περίπτωση, η Επιτροπή μπορεί να αποδείξει βάσει άλλων ενδείξεων ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν συνιστά συναλλαγή συναφθείσα υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς και ότι, συνεπώς, συγκαλύπτει αντίστροφη πληρωμή (κατά την έννοια του όρου αυτού στον τομέα των παρεπόμενων συμφωνιών, βλ. σκέψη 804 ανωτέρω).
- ⁹⁶⁴ Οι ως άνω παρατηρήσεις πρέπει να ληφθούν υπόψη για να καθοριστεί αν η Επιτροπή διαπίστωσε ορθώς, εν προκειμένω, ότι οι συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμεταλλεύσεων που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka μπορούσαν να χαρακτηριστούν περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.
- ⁹⁶⁵ Καταρχάς, πρέπει να εξεταστεί αν υπήρχαν πραγματικές ένδικες διαφορές και αν η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης φαινόταν να έχει επαρκώς άμεσο σύνδεσμο με τον διακανονισμό των ένδικων αυτών διαφορών ώστε να δικαιολογείται ο συνδυασμός της με τη συμφωνία διακανονισμού.
- ⁹⁶⁶ Συναφώς, πρώτον, επιβάλλεται η επισήμανση ότι υπήρχαν πραγματικές ένδικες διαφορές εκκρεμείς μεταξύ της Servier και της Krka κατά τον χρόνο υπογραφής της συμφωνίας και ότι τέθηκε τέλος στις ένδικες αυτές διαφορές με τη συμφωνία διακανονισμού, η οποία προβλέπει στο άρθρο της I, στοιχεία i) και ii), ότι αμφότερα τα μέλη οφείλουν να παραιτηθούν από τις εκκρεμείς μεταξύ τους διαδικασίες.
- ⁹⁶⁷ Συγκεκριμένα, το 2004, δέκα εταιρίες παραγωγής γενοσήμων, περιλαμβανομένης της Krka, άσκησαν ενώπιον του ΕΓΔΕ ανακοπή κατά του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, ζητώντας την πλήρη ανάκλησή του, προβάλλοντας λόγους αντλούμενους από έλλειψη καινοτομίας και εφευρετικής δραστηριότητας και από ανεπαρκή περιγραφή της εφεύρεσης. Στις 27 Ιουλίου 2006, το τμήμα ανακοπών του ΕΓΔΕ επιβεβαίωσε το κύρος αυτού του διπλώματος ευρεσιτεχνίας κατόπιν επουσιωδών τροποποιήσεων των αρχικών αιτημάτων της Servier. Εν συνεχεία, επτά εταιρίες άσκησαν προσφυγή κατά της απόφασης του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006. Η Krka παραιτήθηκε από την ανακοπή στις 11 Ιανουαρίου 2007, βάσει συμφωνίας διακανονισμού συναφθείσας με τη Servier.
- ⁹⁶⁸ Ομοίως, στις 28 Ιουλίου 2006, η Servier είχε ασκήσει στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά της Krka, ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανώτερου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων αντλούμενων από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 340. Στις 2 Αυγούστου 2006, είχε ασκήσει επίσης κατά της Krka αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων αντλούμενων από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και είχε καταθέσει αίτηση προσωρινών μέτρων. Την 1η Σεπτεμβρίου 2006, η Krka είχε ασκήσει ανταγωγή με αίτημα την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 και, στις 8 Σεπτεμβρίου 2006, άλλη ανταγωγή με αίτημα την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 340. Στις 3 Οκτωβρίου 2006, το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], έκανε δεκτή την αίτηση προσωρινών μέτρων της Servier και απέρριψε την αίτηση που κατέθεσε η Krka την 1η Σεπτεμβρίου 2006. Την 1η Δεκεμβρίου 2006, η δίκη καταργήθηκε σύμφωνα με τη συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη μεταξύ των διαδίκων και η προσωρινή διαταγή ήρθη.

- 969 Δεύτερον, τόσο η συμφωνία διακανονισμού όσο και η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συνδέονταν με τις επίμαχες ένδικες διαφορές. Η συμφωνία διακανονισμού και, ειδικότερα, οι ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που περιείχε περιορίζονταν συγκεκριμένα στο πεδίο εφαρμογής των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που αποτελούσαν αντικείμενο των ένδικων διαφορών μεταξύ της Servier και της Krka. Η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης αφορούσε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και, επομένως, συνδεόταν επίσης άμεσα με τις ένδικες αυτές διαφορές.
- 970 Τρίτον, κατά τον χρόνο σύναψης των συμφωνιών διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, υπήρχαν συγκλίνουσες ενδείξεις οι οποίες μπορούσαν να δημιουργήσουν στα μέρη την πεποίθηση ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 ήταν έγκυρο (βλ. σκέψεις 967 και 968 ανωτέρω).
- 971 Τέταρτον, καίτοι είχε ήδη υπάρξει επικοινωνία μεταξύ της Servier και της Krka πριν από την απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 με την οποία επιβεβαιώθηκε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογική σκέψη 837 της προσβαλλόμενης απόφασης), αυτές δεν είχαν καταλήξει σε συμφωνία (αιτιολογικές σκέψεις 856 έως 859 της προσβαλλόμενης απόφασης) και νέες διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν μόνο μετά την απόφαση αυτή (αιτιολογική σκέψη 898 της προσβαλλόμενης απόφασης). Επομένως, η απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 με την οποία επιβεβαιώθηκε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 υπήρξε, τουλάχιστον, ένα από τα καταλυτικά στοιχεία που οδήγησαν στις συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.
- 972 Συνεπώς, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου των ρητρών της συμφωνίας διακανονισμού και της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης καθώς και του πλαισίου εντός του οποίου συνήφθησαν οι συμφωνίες αυτές, διαπιστώνεται ότι ο συνδυασμός των δύο αυτών συμφωνιών ήταν δικαιολογημένος και, επομένως, δεν συνιστά σοβαρή ένδειξη της ύπαρξης αντίστροφης πληρωμής από τη Servier προς την Krka ως αποτέλεσμα της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης (βλ. σκέψη 948 ανωτέρω).
- 973 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξεταστεί, εν συνεχεία, αν, εν προκειμένω, η Επιτροπή κατόρθωσε να αποδείξει, στηριζόμενη σε άλλες ενδείξεις ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία πέραν του απλού συνδυασμού της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και της συμφωνίας διακανονισμού, ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν συνήφθη υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς (βλ. σκέψεις 949 και 963 ανωτέρω).
- 974 Συναφώς, επισημαίνεται ότι δεν αμφισβητείται ότι, εν αντιθέσει προς ό,τι ισχύει για τις άλλες συμφωνίες που αποτέλεσαν αντικείμενο της προσβαλλόμενης απόφασης, ούτε η συμφωνία διακανονισμού ούτε η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης είχε ως αποτέλεσμα μεταβίβαση χρημάτων από τη Servier προς την Krka.
- 975 Η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης προέβλεπε μάλιστα ότι η Krka θα κατέβαλλε στη Servier αμοιβή ύψους 3 % επί του καθαρού ποσού των πωλήσεών της.
- 976 Ασφαλώς, η αμοιβή συνιστά το αντάλλαγμα για το όφελος που αντλεί η εταιρία γενοσήμων από τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, ήτοι την άδεια να χρησιμοποιήσει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για να εισέλθει, χωρίς κίνδυνο, στην αγορά. Εντούτοις, απέκειτο στην Επιτροπή να αποδείξει ότι το αντάλλαγμα αυτό ήταν ασυνήθιστα χαμηλό και ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συνεπαγόταν κατ' αυτόν τον τρόπο αντίστροφη πληρωμή προς όφελος της Krka.
- 977 Πάντως, καίτοι παρέθεσε στην προσβαλλόμενη απόφαση αρκετές ενδείξεις οι οποίες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης ευνοούσε τα οικονομικά συμφέροντα της Krka (αιτιολογικές σκέψεις 1738 έως 1744 και, ειδικότερα, αιτιολογική σκέψη 1739), η Επιτροπή δεν απέδειξε, εντούτοις, ότι το ποσοστό του 3 % της αμοιβής ήταν ασυνήθιστα χαμηλό,

ήτοι σε βαθμό τέτοιο ώστε δεν μπορεί να εξηγηθεί από παράγοντες που περιορίζονται στην οικονομική αξία του διπλώματος ευρεσιτεχνίας που αποτελεί αντικείμενο της άδειας εκμετάλλευσης (βλ. σκέψη 952 ανωτέρω).

- 978 Όσον αφορά την περίπτωση που πρόβαλε η Επιτροπή ότι το ποσοστό της αμοιβής ήταν πολύ κατώτερο του αποτελέσματος χρήσης της Servier για το 2007 στην Τσεχική Δημοκρατία, στην Ουγγαρία και στην Πολωνία, δεν είναι κατ' ανάγκη ασυνήθιστο το ποσοστό του πλεονάσματος εκμετάλλευσης, το οποίο αντιπροσωπεύει τα ακαθάριστα κέρδη δραστηριότητας, να υπερβαίνει σημαντικά το ποσοστό της αμοιβής συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, το οποίο αντιπροσωπεύει μόνο το κόστος του δικαιώματος χρήσης ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 979 Για τον ίδιο λόγο πρέπει επίσης να απορριφθεί το επιχειρήμα της Επιτροπής ότι η αμοιβή αντιπροσώπευε μικρό μερίδιο των περιθωρίων κέρδους της Krka. Κατά μείζονα λόγο, όσον αφορά την εταιρία γενοσήμων, αυτή δεν θα είχε κανένα συμφέρον να συνάψει συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, εάν το ύψος της αμοιβής δεν της παρείχε τη δυνατότητα να εξασφαλίσει επαρκώς σημαντικό περιθώριο κέρδους.
- 980 Τέλος, δεν φαίνεται ασυνήθιστο να υπολογίζεται το ποσοστό της αμοιβής διπλώματος ευρεσιτεχνίας που χρησιμοποιεί η Krka βάσει της τιμής πώλησης του προϊόντος της Krka και όχι βάσει της τιμής πώλησης του προϊόντος της Servier.
- 981 Όλα αυτά τα στοιχεία, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη απο κοινού, αποδεικνύουν, το πολύ, ότι η τιμή στην οποία παραχωρήθηκε η άδεια εκμετάλλευσης στην Krka ευνοούσε τα εμπορικά συμφέροντά της, αλλά δεν αρκούν για να αποδειχθεί ότι η επίμαχη συναλλαγή δεν συνήφθη υπό συνήθεις όρους της αγοράς, κατά μείζονα δε λόγο δεδομένου ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης προέβλεπε ότι η Servier θα μπορούσε να συνεχίσει να εμπορεύεται το προϊόν της στα επτά κράτη μέλη στα οποία ίσχυε η άδεια εκμετάλλευσης, είτε άμεσα είτε μέσω κάποιας εκ των συνδεδεμένων με αυτήν εταιριών είτε, ακόμη, μέσω ενός και μόνο τρίτου ανά κράτος. Επομένως, η παραχωρηθείσα άδεια εκμετάλλευσης δεν ήταν αποκλειστική και τούτο περιόριζε τα πλεονεκτήματά της για την Krka, στο μέτρο που υπήρχε κίνδυνος το προϊόν της Krka να κληθεί να ανταγωνιστεί άλλο γενόσημο προϊόν, ανεξαρτήτως του αν το προϊόν αυτό θα διατίθετο στην αγορά ή θα παραγόταν από τη Servier ή από τρίτο.
- 982 Επιπροσθέτως, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η ίδια η Επιτροπή επισήμανε ότι δεν αμφισβητούσε ότι η αμοιβή ήταν σύμφωνη προς τις πρακτικές της αγοράς. Επισημαίνοντας, έστω επικουρικός, στην προσβαλλόμενη απόφαση ότι «καθοριστικό στοιχεία για την ανάλυση δεν είναι το χαμηλό επίπεδο των αμοιβών, αλλά μάλλον το γεγονός ότι χορηγήθηκε μία και μόνη άδεια εκμετάλλευσης έναντι δέσμευσης μη εισόδου ή μη αμφισβήτησης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier σε ορισμένες άλλες περιορισμένες αγορές» (υποσημείωση 2354), η Επιτροπή έδειξε ήδη ότι, εσφαλμένως, απέδιδε δευτερεύουσα μόνο σημασία στην περίπτωση ότι η συναλλαγή συνήφθη υπό συνήθεις όρους της αγοράς.
- 983 Από τις παρατηρήσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 977 έως 982 ανωτέρω προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι το προβλεπόμενο στη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης ποσοστό αμοιβής 3 % ήταν ασυνήθιστα χαμηλό, ήτοι σε βαθμό τέτοιο ώστε να μην μπορεί να εξηγηθεί από παράγοντες που περιορίζονται στην οικονομική αξία του διπλώματος ευρεσιτεχνίας που αποτελεί αντικείμενο της άδειας εκμετάλλευσης. Επομένως, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν συνιστούσε συναλλαγή συναφθείσα υπό συνήθεις όρους της αγοράς.
- 984 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν απέδειξε την ίδια την ύπαρξη αντίστροφης πληρωμής ως αποτέλεσμα της παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης σε ασυνήθιστα χαμηλή τιμή (βλ. σκέψη 803 ανωτέρω) η οποία, μη έχοντας ως αντικείμενο την αντιστάθμιση κόστους εγγενούς στον διακανονισμό ένδικης διαφοράς (βλ. σκέψη 809 ανωτέρω), θα συνιστούσε παροχή κινήτρου.

- 985 Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορούσε, εν προκειμένω, να διαπιστώσει βασίμως την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού αρκούντως επιζήμιου ώστε να μπορεί να χαρακτηριστεί περιορισμός ως εκ του αντικειμένου.
- 986 Το ανωτέρω συμπέρασμα δεν αναιρείται από τα άλλα στοιχεία που έλαβε υπόψη η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση.
- 987 Πρώτον, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης λειτούργησε ως κίνητρο επειδή κατέστησε εφικτή, στα επτά επίμαχα κράτη μέλη –ήτοι σε τμήμα της αγοράς στο οποίο η Επιτροπή δεν διαπίστωσε την ύπαρξη παράβασης–, την εγκαθίδρυση ευνοϊκού δυοπώλιου μεταξύ της Servier και της Krka, όπως επισημαίνει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 1728, 1734 και 1742), το δυοπώλιο αυτό δεν ήταν αποτέλεσμα της ίδιας της συμφωνίας αλλά επιλογών της Servier και της Krka μεταγενέστερων αυτής, ήτοι, όσον αφορά τη Servier, της επιλογής να μην παραχωρήσει άδεια εκμετάλλευσης σε άλλη εταιρία γενοσήμων ή να μην θέσει η ίδια σε κυκλοφορία στην αγορά γενόσημο εκδοχή της περινδοπρίλης της σε χαμηλή τιμή (αιτιολογική σκέψη 1727 της προσβαλλόμενης απόφασης) και, όσον αφορά την Krka, της επιλογής να μην εφαρμόσει επιθετική πολιτική βασισμένη στις τιμές (αιτιολογική σκέψη 1744 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 988 Ο περιορισμός ως εκ του αντικειμένου που διαπίστωσε η Επιτροπή, και ιδίως η παροχή κινήτρου η οποία συνιστά μια από τις προϋποθέσεις του περιορισμού αυτού (βλ. σκέψη 272 ανωτέρω), αφορά όμως τις συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka και όχι πρακτικές μεταγενέστερες των συμφωνιών αυτών και μη καθορισμένες από αυτές.
- 989 Έστω και αν υποθεθεί ότι το επίμαχο δυοπώλιο μπορεί να θεωρηθεί υλοποίηση των συμφωνιών, υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή και ο δικαστής της Ένωσης ουδόλως μπορούν, κατά την εξέταση του περιοριστικού αντικειμένου συμφωνίας και, ειδικότερα, στο πλαίσιο της συνεκτίμησης του οικονομικού και νομικού πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται, να αγνοήσουν πλήρως τα δυνητικά αποτελέσματα της συμφωνίας αυτής (βλ. νομολογία μνημονευόμενη στη σκέψη 304 ανωτέρω). Εντούτοις, από τη νομολογία προκύπτει επίσης ότι η απόδειξη της ύπαρξης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου δεν μπορεί, υπό το πρόσχημα μεταξύ άλλων της εξέτασης του οικονομικού και νομικού πλαισίου της επίμαχης συμφωνίας, να οδηγήσει σε εκτίμηση των αποτελεσμάτων της συμφωνίας αυτής, άλλως χάνεται η πρακτική αποτελεσματικότητα της διάκρισης μεταξύ εξ αντικειμένου περιορισμού και αποτελέσματος περιορισμού που θεσπίζεται στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ. σκέψη 221 ανωτέρω). Προκειμένου να ελεγχθεί η συγκεκριμένη ικανότητα συμφωνίας να παραγάγει αποτελέσματα περιοριστικά του ανταγωνισμού τα οποία χαρακτηρίζουν τις συμφωνίες που έχουν αντικείμενο αντίθετο προς τον ανταγωνισμό, η ανάλυση των δυνητικών αποτελεσμάτων συμφωνίας πρέπει να περιορίζεται σε εκείνα που προκύπτουν από δεδομένα που ήταν αντικειμενικά προβλέψιμα κατά τον χρόνο σύναψης της εν λόγω συμφωνίας (πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στην υπόθεση INGPensii, C-172/14, EU:C:2015:272, σημείο 84, και πρβλ. επίσης απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψεις 80 έως 82).
- 990 Πάντως, εν προκειμένω, τα εικαζόμενα επίμαχα δυνητικά αποτελέσματα, ήτοι το προβαλλόμενο από την Επιτροπή δυοπώλιο, στηρίζονται σε περιστάσεις υποθετικές και, επομένως, όχι αντικειμενικά προβλέψιμες κατά την ημερομηνία σύναψης της συμφωνίας.
- 991 Εν πάση περιπτώσει, παραπέμποντας σε πρακτικές δημιουργίας πλεοναζόντων αποθεμάτων στα φαρμακεία και σε καταγγελία στις πολωνικές αρχές σχετικά με την ύπαρξη αθέμιτου ανταγωνισμού, η Επιτροπή επισήμανε στην αιτιολογική σκέψη 1725 της προσβαλλόμενης απόφασης ότι «η στάση της Servier έναντι της Krka στις επτά αγορές που κάλυπτε η άδεια εκμετάλλευσης δύσκολα μπορούσε να

χαρακτηριστεί στάση συνεργασίας». Επιπλέον, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 1728 της προσβαλλόμενης απόφασης, το δυοπώλιο που περιέγραψε η Επιτροπή μεταξύ της Servier και της Ktka δεν απέκλειε κάποιο βαθμό ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών.

- ⁹⁹² Δεύτερον, κατά την Επιτροπή, η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης λειτουργούσε, εν προκειμένω, ως κίνητρο, καθόσον καθιστούσε εφικτή είσοδο, χωρίς κίνδυνο, της Ktka σε ορισμένες αγορές με αντάλλαγμα τον αποκλεισμό της από άλλες αγορές. Από την άποψη αυτή, όταν το πεδίο εφαρμογής των ρητρών μη εμπορίας ή μη αμφισβήτησης είναι ευρύτερο εκείνου της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και υπάρχει, επομένως, μεταξύ των δύο αυτών συμφωνιών, διαφορά ή «ασυμμετρία», κατά τον όρο που χρησιμοποίησε η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 1706 και 1736 της προσβαλλόμενης απόφασης, θα μπορούσε να συναχθεί η ύπαρξη παροχής κινήτρου, η δε συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η οποία καθιστά εφικτή την είσοδο, χωρίς κίνδυνο, σε ορισμένα τμήματα της αγοράς για την εταιρία γενοσήμων, έχει στην πραγματικότητα ως αντικείμενο να παράσχει κίνητρο στην εταιρία αυτή ώστε να δεχθεί να αποσυρθεί από τα άλλα τμήματα της αγοράς προς όφελος της εταιρίας πρωτότυπων φαρμάκων.
- ⁹⁹³ Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.
- ⁹⁹⁴ Συγκεκριμένα, καταρχάς, η προτεινόμενη από την Επιτροπή προσέγγιση, κατά την οποία η σύναψη και μόνο, έστω και υπό συνήθεις όρους της αγοράς, συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης σε συνδυασμό με συμφωνία διακανονισμού περιέχουσα περιοριστικές ρήτρες θα μπορούσε να συνιστά παροχή κινήτρου, θα οδηγούσε σε παράδοση λύση, καθόσον, στην περίπτωση αυτή, όσο ευρύτερο είναι το πεδίο εφαρμογής συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης τόσο μεγαλύτερη θα είναι η παροχή κινήτρου και, επομένως, τόσο πιο εύκολο θα είναι να διαπιστωθεί η ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αντικειμένου, εκτός εάν το πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης είναι ακριβώς ίδιο με εκείνο της συμφωνίας διακανονισμού.
- ⁹⁹⁵ Πάντως, όσο ευρύτερο είναι το πεδίο εφαρμογής συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, ιδίως σε σχέση με το πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας διακανονισμού με την οποία συνδυάζεται, τόσο περισσότερο η συμφωνία αυτή είναι ευνοϊκή για τον ανταγωνισμό, λαμβανομένων υπόψη των θετικών για τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων της άδειας εκμετάλλευσης, η οποία παροτρύνει την είσοδο εταιρίας γενοσήμων στην αγορά και μειώνει τον περιοριστικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που περιέχονται στη συμφωνία διακανονισμού (βλ. σκέψεις 954 και 955 ανωτέρω).
- ⁹⁹⁶ Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στις προτάσεις του στην υπόθεση CB κατά Επιτροπής (C-67/13 P, EU:C:2014:1958, σημείο 55), ο γενικός εισαγγελέας N. Wahl επισήμανε ότι ο τυπολατρικός τρόπος προσέγγισης που οδηγεί στον προσδιορισμό περιορισμού ως εκ του εξ αντικειμένου δεν μπορεί να ακολουθείται παρά μόνον προκειμένου περί ενεργειών σχετικά με τις οποίες μπορεί να συναχθεί ότι τα αρνητικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματά τους υπερκαλύπτουν τα θετικά.
- ⁹⁹⁷ Επιπλέον, η άποψη της Επιτροπής, η οποία οδηγεί στο να επιβάλλεται στον δικαιούχο διπλώματος ευρεσιτεχνίας η σύναψη συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης καλύπτουσας ολόκληρη την επικράτεια στην οποία εφαρμόζονται οι περιοριστικές ρήτρες της συμφωνίας διακανονισμού, δεν σέβεται τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας του δικαιούχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και, ειδικότερα, το περιθώριο εκτίμησης που αυτός διαθέτει όσον αφορά την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης (βλ., για το ενδεχόμενο στο οποίο ο δικαιούχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας κατέχει δεσπόζουσα θέση, απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2007, Microsoft κατά Επιτροπής, T-201/04, EU:T:2007:289 σκέψη 331). Επιπλέον, η άποψη αυτή δεν σέβεται το περιθώριο εκτίμησης το οποίο πρέπει να διαθέτουν τα εμπλεκόμενα σε ένδικη διαφορά μέρη προκειμένου να την επιλύσουν καλόπιστα με φιλικό τρόπο.

- 998 Εξάλλου, η σύναψη «ασύμμετρης» συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν συνιστά κατ' ανάγκη, για εταιρία γενοσήμων η οποία δεν αναγνωρίζει το κύρος του επίδικου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, επαρκές πλεονέκτημα ώστε να αποδεχθεί τις ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης. Προκειμένου να μπορεί να θεωρηθεί ότι λειτουργεί ως κίνητρο, το πλεονέκτημα που προκύπτει από τη σύναψη τέτοιας συμφωνίας θα πρέπει να παρέχει στην εταιρία αυτή αντιστάθμιση της βέβαιης απώλειας των προεξοφλούμενων κερδών, ως αποτέλεσμα της αποδοχής διακανονισμού περιέχοντος ρήτρες που απαγορεύουν την είσοδό της σε ορισμένα γεωγραφικά τμήματα της αγοράς. Συγκεκριμένα, για την εταιρία η οποία δεν πιστεύει πραγματικά ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι έγκυρο και η οποία είναι σε θέση να εισέλθει στο σύνολο της αγοράς που καλύπτουν οι ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, άδεια εκμετάλλευσης της οποίας η γεωγραφική εμβέλεια είναι πιο περιορισμένη από το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω ρητρών δεν συνιστά ικανοποιητική από οικονομικής άποψης λύση η οποία θα μπορούσε να την οδηγήσει να αποδεχθεί τις ρήτρες αυτές. Ασφαλώς, η άδεια εκμετάλλευσης ανοίγει εν μέρει στην εν λόγω εταιρία την αγορά που καλύπτει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας παρέχοντας σε αυτήν τη δυνατότητα να επιτύχει, σε αυτό το τμήμα της αγοράς, τα προβλεπόμενα κέρδη, αλλά, εφόσον δεν αποδεικνύεται ότι το ποσοστό της αμοιβής για τη συγκεκριμένη άδεια εκμετάλλευσης, για το εν λόγω τμήμα της αγοράς, είναι ασυνήθιστα χαμηλό, η εν λόγω άδεια εκμετάλλευσης δεν παρέχει στην εταιρία αυτή καμία αντιστάθμιση όσον αφορά τα άλλα τμήματα της αγοράς, στα οποία θα μπορούσε να εξασφαλίσει κέρδη σε περίπτωση ακύρωσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, και στην οποία δεν έχει πλέον πρόσβαση.
- 999 Εν προκειμένω, τα προσδοκώμενα από την Krka κέρδη στις 18 έως 20 αγορές στις οποίες δεν ίσχυε η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης ήταν κάθε άλλο παρά επουσιώδη. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή επισημαίνει στην προσβαλλόμενη απόφαση ότι τα κέρδη των αγορών της δυτικής Ευρώπης αντιστοιχούσαν, κατά προσέγγιση, σε εκείνα των τριών σημαντικότερων από τις επτά αγορές που κάλυπτε η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης (υποσημείωση 2348). Καίτοι πρέπει να ληφθεί υπόψη η περίπτωση ότι η άδεια εκμετάλλευσης εξαλείφει κάθε κίνδυνο αγωγής λόγω προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και ότι τα κέρδη που μπορούσε να εξασφαλίσει η Krka χάρη στη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης ήταν, επομένως, πιο διασφαλισμένα, η σημασία που μπορούσε να αποδώσει στον κίνδυνο αυτό εξαρτώνταν σε μεγάλο βαθμό από το πόσο πεπεισμένη ήταν για το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Επομένως, το γεγονός ότι η Krka αναγνώριζε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 υπήρξε καθοριστικό στοιχείο στη λήψη της απόφασης που την οδήγησε, κατ' αυτόν τον τρόπο, να προτιμήσει είσοδο περιορισμένη στις επτά επίμαχες αγορές, πλην όμως προστατευμένη από την άδεια εκμετάλλευσης, σε σχέση με είσοδο διευρυμένη στο σύνολο των αγορών των κρατών μελών αλλά εκτεθειμένη σε σημαντικό κίνδυνο προσβολής διπλώματος ευρεσιτεχνίας, εφόσον η Krka θεωρούσε έγκυρο το εν λόγω δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.
- 1000 Τρίτον, όσον αφορά τα άλλα στοιχεία με τα υποτίθεται ότι αποδεικνύεται ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης λειτούργησε ως κίνητρο για την Krka, επισημαίνεται, καταρχάς, ότι η περίπτωση ότι η Krka εκτίμησε το κόστος ευκαιρίας της απόφασης να μη συνάψει συμφωνίες σε περισσότερα από δέκα εκατομμύρια ευρώ «διαφυγόντος κέρδους» σε τρία έτη (αιτιολογική σκέψη 1738 της προσβαλλόμενης απόφασης) συνιστά μέλλον συμπληρωματική ένδειξη του γεγονότος ότι θεωρούσε έγκυρο το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947. Συγκεκριμένα, τα επίμαχα κέρδη αντιστοιχούσαν σε εκείνα που προβλέπονταν για είσοδο ή παραμονή στις επτά αγορές που κάλυπτε η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Επομένως, η Krka φαινόταν να θεωρεί ότι, χωρίς συμφωνία με τη Servier, η είσοδος, με κίνδυνο, ή η παραμονή στις αγορές αυτές ήταν ελάχιστα πιθανή, ακόμη και αδύνατη, και τούτο επιβεβαιώνει ότι αναγνώριζε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947.
- 1001 Εν συνεχεία, καίτοι από την αιτιολογική σκέψη 1740 της προσβαλλόμενης απόφασης, η οποία παραπέμπει στην αιτιολογική σκέψη 913 αυτής, προκύπτει ότι οι 18 έως 20 άλλες αγορές «είχαν παραδοσιακά μικρότερη σημασία για την Krka», τα προεξοφλούμενα στις αγορές αυτές κέρδη ήταν κάθε άλλο παρά επουσιώδη (βλ. σκέψη 999 ανωτέρω).

- 1002 Επομένως, τα στοιχεία που εκτίθενται στις σκέψεις 1000 και 1001 ανωτέρω δεν αποδεικνύουν ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης λειτούργησε ως κίνητρο για την Krka.
- 1003 Τέταρτον, η διαπίστωση της Επιτροπής στην προσβαλλόμενη απόφαση κατά την οποία οι συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συνιστούσαν κατανομή της αγοράς μεταξύ της Servier και της Krka (βλ. τίτλο του σημείου 5.5.3 της προσβαλλόμενης απόφασης καθώς και, μεταξύ άλλων, αιτιολογική σκέψη 1745 αυτής) δεν είναι βάσιμη.
- 1004 Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις επτά αγορές που κάλυπτε η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, καίτοι η Επιτροπή δεν δέχεται την ύπαρξη παράβασης για το τμήμα αυτό το εσωτερικής αγοράς, λαμβάνει εντούτοις υπόψη τη συμπεριφορά της Servier και της Krka στις επτά αυτές αγορές, και ιδίως τη σύναψη της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, την οποία η Επιτροπή χαρακτήρισε παροχή κινήτρου, για να αποδείξει την ύπαρξη κατανομής της αγοράς βασισμένης σε διαφοροποίηση μεταξύ των 18 έως 20 άλλων κρατών μελών, αφενός, και των επτά αυτών κρατών μελών, αφετέρου.
- 1005 Η Servier, όμως, δεν αποκλείστηκε από τις αγορές των επτά κρατών μελών, στις οποίες η Krka και αυτή ανταγωνίζονταν η μια την άλλη (βλ. σκέψη 991 ανωτέρω).
- 1006 Επομένως, δεν υπήρχε τμήμα της αγοράς, το οποίο, βάσει των συμφωνιών, προοριζόταν αποκλειστικά για την Krka. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να διαπιστωθεί η ύπαρξη κατανομής της αγοράς, κατά την έννοια αυστηρής κατανομής μεταξύ των μερών των συμφωνιών, σχετικά με το συγκεκριμένο τμήμα της εσωτερικής αγοράς.
- 1007 Εξάλλου, επισημαίνεται ότι, στα επτά αυτά κράτη μέλη, η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συνέβαλε στην είσοδο ή στην παραμονή στην αγορά εταιρίας γενοσήμων η οποία ανταγωνιζόταν την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων. Είχε, επομένως, θετικό για τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα σε σχέση με την προϋφιστάμενη κατάσταση, στην οποία η εταιρία γενοσήμων δεν μπορούσε να παραμείνει ή να εισέλθει στην αγορά παρά μόνο με κίνδυνο, κατά μείζονα δε λόγο δεδομένου ότι το κύρος του κύριου επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, είχε μόλις επιβεβαιωθεί από τις αρμόδιες αρχές (βλ. σκέψη 970 ανωτέρω) και υφίστατο κίνδυνος, εκλαμβανόμενος ως σημαντικός από την Krka, το προϊόν της να προσβάλλει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.
- 1008 Επιπλέον, η περίπτωση ότι, κατά τον χρόνο σύναψης των συμφωνιών, τα εθνικά αντίστοιχα του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 διπλώματα δεν είχαν ακόμη χορηγηθεί στη Servier σε ορισμένες από τις επτά επίμαχες αγορές ενώ η Krka διέθετε ήδη στην αγορά το προϊόν της (αιτιολογική σκέψη 1755 της προσβαλλόμενης απόφασης) δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν είχε θετικό αποτέλεσμα για τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, καίτοι αναμφίβολα η Krka θα μπορούσε να είχε ήδη εισέλθει στις αγορές αυτές πριν από τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης χωρίς να τελεί υπό την άμεση απειλή κινδύνου άσκησης εναντίον της προσφυγής λόγω προσβολής διπλώματος ευρεσιτεχνίας και, επομένως, η άδεια εκμετάλλευσης δεν διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο όσον αφορά την είσοδο αυτή στις επίμαχες αγορές, η άδεια εκμετάλλευσης παρέσχε ωστόσο στην Krka τη δυνατότητα να παραμένει στις αγορές αυτές χωρίς να κινδυνεύει να ασκηθεί εναντίον της τέτοια προσφυγή.
- 1009 Το θετικό για τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που διαπιστώνεται στις σκέψεις 1007 και 1008 ανωτέρω επιβεβαιώνει τη διαπίστωση απουσίας κατανομής της αγοράς όσον αφορά τα επτά κράτη μέλη που καλύπτονταν από τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.

1010 Το θετικό για τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης επιβεβαιώνεται επίσης από το απόσπασμα της απάντησης της Krka σε αίτημα παροχής πληροφοριών, το οποίο παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 913 της προσβαλλόμενης απόφασης. Από το απόσπασμα αυτό προκύπτουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Η απόκτηση άδειας εκμετάλλευσης και η ανάκληση των ανακοπών θεωρούνταν η καλύτερη εναλλακτική δυνατότητα για την Krka τότε – δυνατότητα άμεσης πώλησης της περιοδοπρίλης στις κύριες αγορές της Krka στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, ήτοι από το 2006.

Βάσει όλων των άλλων σεναρίων, η θέση σε κυκλοφορία δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί προτού παρέλθουν τουλάχιστον δύο χρόνια, από τον Ιούλιο του 2006, και, ακόμη και μετά το διάστημα αυτό, η θέση σε κυκλοφορία δεν ήταν διασφαλισμένη (κίνδυνος διατήρησης σε ισχύ του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, κίνδυνοι ανάπτυξης της μορφής μη άλφα).»

1011 Το απόσπασμα που παρατίθεται στη σκέψη 1010 ανωτέρω επιβεβαιώνει τη διαπίστωση ότι η Krka θεωρούσε αδύνατη, λόγω του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, κάθε διατήρηση ή άμεση είσοδο στην αγορά στα επτά κράτη μέλη που κάλυπτε η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης χωρίς την εν λόγω συμφωνία (βλ. σκέψεις 999 και 1000 ανωτέρω).

1012 Όσον αφορά τις 18 έως 20 άλλες αγορές, ήτοι το μόνο τμήμα της αγοράς ως προς το οποίο η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη παράβασης, επισημαίνεται ότι, δεδομένου ότι δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη παροχής κινήτρου (βλ. σκέψη 984 ανωτέρω), οι ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης πρέπει να θεωρηθούν αποτέλεσμα θεμιτής συμφωνίας διακανονισμού ένδικης διαφοράς σχετικής με διπλώματα ευρεσιτεχνίας η οποία συνδυάζεται με συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης (βλ. σκέψη 963 ανωτέρω). Επομένως, τέτοιο συμβατικό σύνολο, βασιζόμενο στην αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί συμφωνία αποκλεισμού από την αγορά.

1013 Συνεπώς, δεν υπήρχε τμήμα της αγοράς, το οποίο προοριζόταν, κατά μη θεμιτό τρόπο, αποκλειστικά για τη Servier.

1014 Ως εκ τούτου, δεν αποδεικνύεται η κατανομή της αγοράς στην οποία η Επιτροπή στήριξε επίσης τη διαπίστωση περί περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.

1015 Πέμπτον, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η Servier ή η Krka είχαν την πρόθεση να συνάψουν συμφωνία κατανομής της αγοράς ή αποκλεισμού από την αγορά ή ακόμη ότι η Servier είχε την πρόθεση να παράσχει κίνητρο στην Krka ώστε αυτή να παύσει να την ανταγωνίζεται ή ότι η Krka είχε την πρόθεση να παραιτηθεί, με αντάλλαγμα πλεονέκτημα που λειτουργεί ως κίνητρο, από την άσκηση ανταγωνιστικών πιέσεων στη Servier.

1016 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι είναι σύνηθες να αναπτύσσονται λαθραίως οι δραστηριότητες τις οποίες συνεπάγονται οι θίγουσες τον ανταγωνισμό πρακτικές και συμφωνίες, να πραγματοποιούνται μυστικές συσκέψεις και να περιορίζονται στο ελάχιστο τα συναφή έγγραφα. Επομένως, ακόμη και όταν η Επιτροπή ανακαλύπτει στοιχεία τα οποία πιστοποιούν ρητώς παράνομες επαφές μεταξύ των επιχειρηματιών, τα στοιχεία αυτά είναι συνήθως αποσπασματικά και διασκορπισμένα, οπότε είναι συχνά απαραίτητη η ανασύσταση ορισμένων λεπτομερειών διά της επαγωγής (απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2007, Sumitomo Metal Industries και Nippon Steel κατά Επιτροπής, C-403/04 P και C-405/04 P, EU:C:2007:52, σκέψη 51). Εντούτοις, επισημαίνεται ότι οι επίμαχες εν προκειμένω συμφωνίες είναι πραγματικές συμβάσεις οι οποίες έτυχαν, εξάλλου, ευρείας δημοσιότητας (αιτιολογική σκέψη 915 της προσβαλλόμενης απόφασης). Δεδομένου ότι η Επιτροπή είχε εύκολα στη διάθεσή της το πλήρες περιεχόμενο των επίμαχων συμφωνιών, η εφαρμογή της μνημονευόμενης ανωτέρω νομολογίας είναι λιγότερο προφανής. Συγκεκριμένα, τα συμπεράσματα που αντλούνται από μεμονωμένα αποσπάσματα ηλεκτρονικών μηνυμάτων ή άλλα έγγραφα τα οποία

υποτίθεται ότι αποδεικνύουν τις προθέσεις των μερών δεν μπορούν να θέσουν εύκολα υπό αμφισβήτηση συμπέρασμα βασισμένο στο ίδιο το περιεχόμενο των συμφωνιών, ήτοι στις νομικά δεσμευτικές σχέσεις τις οποίες τα μέρη αποφάσισαν να καθιερώσουν μεταξύ τους.

- 1017 Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι, εν προκειμένω, έγγραφα μεταγενέστερα της απόφασης του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006, ήτοι η προσωρινή διαταγή που εκδόθηκε στις 3 Οκτωβρίου 2006 στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά της Krka, είναι καταλληλότερα για να καταδείξουν τις ενδεχόμενες προθέσεις των μερών όταν συνήψαν τις συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Συγκεκριμένα, τα δύο αυτά γεγονότα μετέβαλαν ουσιωδώς το πλαίσιο εντός του οποίου συνήφθησαν οι συμφωνίες, ιδίως όσον αφορά την αντίληψη της Krka, αλλά και της Servier, σχετικά με το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947.
- 1018 Όσον αφορά την Krka, τα έγγραφα στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή προκειμένου να προσδιορίσει τις προθέσεις της Krka (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 849 έως 854 και 1758 έως 1760 της προσβαλλόμενης απόφασης καθώς και τις αιτιολογικές σκέψεις στις οποίες αυτές παραπέμπουν) αφορούν περιόδους προγενέστερες των δύο αυτών γεγονότων.
- 1019 Εν πάση περιπτώσει, τα παρατιθέμενα αποσπάσματα είναι υπερβολικά αποσπασματικά ή ασαφή ώστε να μπορούν, εν αντιθέσει προς τα όσα διαπιστώθηκαν επανειλημμένως (βλ., μεταξύ άλλων, σκέψεις 999, 1000 και 1011 ανωτέρω), να αποδείξουν ότι η Krka δεν αναγνώριζε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 και, κατά μείζονα λόγο, ότι, κατά τον χρόνο της υπογραφής των συμφωνιών διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, είχε την πρόθεση να συνάψει συμφωνίες κατανομής της αγοράς ή αποκλεισμού από την αγορά.
- 1020 Όσον αφορά τη Servier, το μόνο απόσπασμα εγγράφου, μεταγενέστερο των δύο μνημονευόμενων ανωτέρω γεγονότων, το οποίο φαίνεται να καταδεικνύει τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό προθέσεις της και στο οποίο γίνεται παραπομπή στο μέρος της προσβαλλόμενης απόφασης που αφορά τις προθέσεις αυτές (αιτιολογικές σκέψεις 1761 και 1762) είναι το ακόλουθο: «τέσσερα κερδισμένα χρόνια = μεγάλη επιτυχία».
- 1021 Το απόσπασμα αυτό παρατίθεται στο πρακτικό συνεδρίασης της ανώτατης διοίκησης της Servier το οποίο παραπέμπει στην απόφαση του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανώτερου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], της 6ης Ιουλίου 2007, με την οποία κρίθηκε άκυρο το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, λόγω έλλειψης καινοτομίας και εφευρετικής δραστηριότητας αυτού του διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε σχέση με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 341.
- 1022 Ακόμη και αν υποθεθεί ότι μπορεί να συναχθεί από το απόσπασμα αυτό ότι οι διευθύνοντες της Servier είχαν εκτιμήσει, μετά τη δικαστική αυτή απόφαση, ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 της εξασφάλιζε τέσσερα επιπλέον έτη προστασίας, αυτό δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι, στις 27 Οκτωβρίου 2006, κατά την υπογραφή των συμφωνιών διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η Servier είχε την πρόθεση να συνάψει συμφωνίες κατανομής της αγοράς ή αποκλεισμού από την αγορά και, κατά μείζονα λόγο, δεν μπορεί να αποδείξει ότι οι συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης ήταν εξ αντικειμένου περιοριστικές του ανταγωνισμού.
- 1023 Εξάλλου, η παρατήρηση που διατύπωσε άλλη εταιρία γενοσήμων, κατά την οποία «φαίνεται ότι, από την άποψη της Servier, δικαιολογητικός λόγος αυτής της συμφωνίας διακανονισμού είναι η προστασία των κύριων αγορών στις οποίες διαπιστώνεται η επικράτηση υψηλού βαθμού υποκατάστασης ή/και συνταγογράφησης [διεθνής κοινή ονομασία]» (αιτιολογική σκέψη 1730 της προσβαλλόμενης απόφασης), δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα, ούτε καν συνεκτιμώμενη με το σύνολο των άλλων ενδείξεων που παρέθεσε η Επιτροπή, ότι η Servier είχε την πρόθεση να συνάψει με την Krka συμφωνίες κατανομής της αγοράς ή αποκλεισμού από την αγορά.

- 1024 Τέλος, η επαναλαμβανόμενη στην προσβαλλόμενη απόφαση παραπομπή της Επιτροπής σε έγγραφο με τίτλο «Coversyl: défense contre les génériques» (Coversyl: άμυνα κατά των γενεσιμίων) δεν πείθει. Συγκεκριμένα, το έγγραφο αυτό είναι προγενέστερο της απόφασης του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 και της προσωρινής διαταγής που εκδόθηκε στις 3 Οκτωβρίου 2006 στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά της Krka, και τούτο περιορίζει σημαντικά τη σημασία του (βλ. σκέψη 1017 ανωτέρω). Επιπλέον, από την ίδια την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι το έγγραφο αυτό δεν περιγράφει ρητώς στρατηγική η οποία αφορούσε την Krka, αλλά «από τη φύση και τη διάρθρωση του εγγράφου», καθώς και από το «πλαίσιο στο οποίο γίνεται παραπομπή στην Krka», προκύπτει, το πολύ, ότι είχε «προβλεφθεί» άμυνα εναντίον αυτής (υποσημείωση 2386). Τέλος, από τα παρατιθέμενα στην προσβαλλόμενη απόφαση αποσπάσματα του εγγράφου αυτού προκύπτει ότι η Servier είχε διατυπώσει αμφιβολίες όσον αφορά το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947.
- 1025 Εν πάση περιπτώσει, προκειμένου να θέσει υπό αμφισβήτηση το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 985 ανωτέρω και να αποδείξει ότι στόχος των επίμαχων συμφωνιών ήταν, εν αντιθέσει προς το συμπέρασμα στο οποίο οδηγεί η ανάλυση του περιεχομένου τους και του πλαισίου εντός του οποίου συνήφθησαν, η εξαγορά ανταγωνιστή με σκοπό τον αποκλεισμό του από την αγορά, η Επιτροπή θα έπρεπε, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των παρατηρήσεων που εκτίθενται στη σκέψη 1016 ανωτέρω, να προσκομίσει σύνολο καταλλήλων και συγκλινουσών ενδείξεων. Η Επιτροπή δεν μπόρεσε όμως να προσκομίσει τέτοιες ενδείξεις.
- 1026 Έκτον, η περίπτωση ότι η Krka συνέχισε να αμφισβητεί τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier και να διαθέτει στο εμπόριο το προϊόν της έστω και αν το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 είχε επιβεβαιωθεί από το τμήμα ανακοπών του ΕΓΔΕ δεν συνιστά καθοριστικό στοιχείο προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, καθόσον αυτή η διατήρηση των ανταγωνιστικών πιέσεων από την Krka στη Servier μπορεί να αποδοθεί στη βούληση της Krka, παρά τους αναμενόμενους κινδύνους ένδικων διαφορών, να ενισχύει τη θέση της στις διαπραγματεύσεις που θα μπορούσε να δρομολογήσει με τη Servier προκειμένου να επιτύχει συμφωνία διακανονισμού.
- 1027 Επιπλέον, η διαρκής αμφισβήτηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της Servier δεν συνεπαγόταν νέους κινδύνους για την Krka από άποψη προσβολής διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Αύξανε μόνον τα έξοδα ένδικων διαφορών. Όσον αφορά τη συνέχιση της διάθεσης στο εμπόριο του προϊόντος της, αυτή περιορίστηκε σε πέντε αγορές της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, καθόσον η Επιτροπή επισημαίνει στην προσβαλλόμενη απόφαση ότι η Krka «έπαυσε τελικά να εξετάζει το ενδεχόμενο εισόδου, με κίνδυνο, στην αγορά της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και σε άλλες αγορές της δυτικής Ευρώπης μετά την απόφαση [του τμήματος] ανακοπών» (αιτιολογική σκέψη 1693). Επιπλέον, σε πέντε από τις επτά αγορές που κάλυπτε η άδεια εκμετάλλευσης, τα αντίστοιχα του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 εθνικά διπλώματα δεν είχαν χορηγηθεί ακόμη (αιτιολογική σκέψη 1755 της προσβαλλόμενης απόφασης). Επομένως, οι κίνδυνοι που διέτρεχε η Krka, σε ορισμένες, τουλάχιστον, από τις αγορές στις οποίες παρέμεινε, ήταν περιορισμένοι.
- 1028 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που εκτίθενται στις σκέψεις 1026 και 1027 ανωτέρω, η περίπτωση ότι η Krka συνέχισε να αμφισβητεί τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier και να διαθέτει στο εμπόριο το προϊόν της έστω και αν το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 είχε επιβεβαιωθεί από το τμήμα ανακοπών του ΕΓΔΕ δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, ότι η απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 δεν είχε καθοριστικό αντίκτυπο στην αντίληψη που είχε η Krka για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και, ως εκ τούτου, στην επιλογή στην οποία προέβη εν συνεχεία να συνάψει συμφωνία διακανονισμού με τη Servier.
- 1029 Έβδομον, καίτοι η Επιτροπή προσκομίζει ορισμένα στοιχεία τα οποία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης είχαν αποτελέσει αντικείμενο εμπορικής διαπραγματεύσεως μεταξύ της Servier και της Krka, η δε Krka επιδίωκε να μεγιστοποιήσει τα πλεονεκτήματα που μπορούσε να αντλήσει από τις συμφωνίες και κατέστησε μάλιστα τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης προϋπόθεση για την αποδοχή εκ μέρους της των

ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 913 και 1746 έως 1748 της προσβαλλόμενης απόφασης), τα στοιχεία αυτά, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη μαζί με το σύνολο των άλλων στοιχείων που επικαλείται η Επιτροπή, δεν αποδεικνύουν ότι η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν συνιστούσε συναλλαγή συναφθείσα υπό συνήθεις όρους της αγοράς, ήτοι ότι η προβλεπόμενη στη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης αμοιβή σε ποσοστό 3 % δεν επελέγη βάσει εμπορικών κριτηρίων, αλλά με σκοπό να παράσχει κίνητρο στην Krka ώστε να αποδεχθεί τις ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που περιείχονταν στη συμφωνία διακανονισμού.

- 1030 Επιπλέον, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η σύναψη συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η οποία έχει λόγο ύπαρξης για κάθε δικαιούχο μόνον εφόσον η άδεια αποτελέσει όντως αντικείμενο εκμετάλλευσης, στηρίζεται στην αναγνώριση από τα μέρη του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 947 ανωτέρω). Επομένως, η περίπτωση ότι η εταιρία γενοσήμων επιδιώκει να εξασφαλίσει την ευνοϊκότερη για τα εμπορικά συμφέροντά της συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι η εταιρία αυτή δεν θα είχε συνάψει την επίμαχη συμφωνία βάσει της αναγνώρισης εκ μέρους της του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 1031 Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι μια ευνοϊκή για την Krka συμφωνία της παρείχε τη δυνατότητα να εισέλθει στα τμήματα της αγοράς στα οποία κατείχε την ισχυρότερη θέση και στα οποία μπορούσε να διαθέσει ταχύτερα στο εμπόριο το προϊόν της ή να διατηρήσει τη διάθεση αυτού στο εμπόριο, και τούτο παράγει θετικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματα. Επομένως, τα συμφέροντα εταιρίας γενοσήμων όπως η Krka, η οποία επιδιώκει να εξασφαλίσει από την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων την ευνοϊκότερη για τα εμπορικά συμφέροντά της άδεια εκμετάλλευσης, συγκλίνουν με εκείνα του καταναλωτή, ο οποίος, χάρη στη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, θα επωφεληθεί από την ταχεία είσοδο στην αγορά ή την παραμονή στην αγορά εταιρίας γενοσήμων.
- 1032 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι το συμπέρασμα που εκτίθεται στη σκέψη 985 ανωτέρω πρέπει να επιβεβαιωθεί, δεδομένου ότι οι επίμαχες συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν είναι αρκούντως επιζήμιες για τον ανταγωνισμό ώστε η Επιτροπή να μπορεί να θεωρήσει βασίμως ότι συνιστούσαν εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, ο προβληθείς λόγος ακυρώσεως είναι βάσιμος.

2) Επί της συμφωνίας μεταβίβασης

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλείπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1041 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η υπόμνηση των καθοριστικών λόγων στους οποίους στηρίχθηκε η Επιτροπή, στην προσβαλλόμενη απόφαση, για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η συμφωνία μεταβίβασης μπορούσε να χαρακτηριστεί περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 1042 Καταρχάς, η Επιτροπή διαπίστωσε, αφενός, ότι, στο πλαίσιο της συμφωνίας μεταβίβασης, η Krka είχε μεταβιβάσει στη Servier δύο αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, μία σχετική με μέθοδο σύνθεσης της περινδοπρίλης (WO 2005 113500) και μία σχετική με την παρασκευή μορφοποιήσεων περινδοπρίλης (WO 2005 094793), και, αφετέρου, ότι η τεχνολογία που κάλυπταν αυτές οι αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας χρησιμοποιούνταν για την παραγωγή της περινδοπρίλης της Krka (αιτιολογική σκέψη 1770 της προσβαλλόμενης απόφασης).

- 1043 Βάσει της διαπίστωσης αυτής, η Επιτροπή επιχείρησε να αποδείξει με την ανάλυσή της ότι η συμφωνία μεταβίβασης ενίσχυε την ανταγωνιστική θέση της Servier και της Krka η οποία ήταν αποτέλεσμα της κατανομής της αγοράς που είχαν καθιερώσει, κατά την Επιτροπή, οι συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης (αιτιολογικές σκέψεις 1766 και 1804 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1044 Όσον αφορά, κατά πρώτον, τη Servier, η Επιτροπή επισήμανε ότι η μεταφορά της τεχνολογίας της Krka πραγματοποιήθηκε υπό ειδικούς όρους αγοράς, δεδομένου ότι υπήρχαν ελάχιστες εναλλακτικές πηγές τεχνολογίας ΔΦΟ δυνητικά βιώσιμες και ανεξάρτητες της Servier (αιτιολογικές σκέψεις 1766 και 1772 της προσβαλλόμενης απόφασης). Κατά την Επιτροπή, η τεχνολογία της Krka, η οποία πληρούσε τις απαιτήσεις της ευρωπαϊκής φαρμακοποιίας (αιτιολογικές σκέψεις 1766, 1770 και 1793 της προσβαλλόμενης απόφασης), συνιστούσε «καθοριστικό στοιχείο για την είσοδο στην αγορά» (αιτιολογική σκέψη 1803 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1045 Στην αιτιολογική σκέψη 1772 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή επισήμανε τα εξής:
- «Στερώντας από την Krka τη δυνατότητα να παραχωρεί άδειες εκμετάλλευσης χωρίς περιορισμούς ή να μεταβιβάζει την τεχνολογία της σε τρίτους, ήτοι σε άλλες εταιρίες γενοσήμων, η Servier κατήργησε ουσιαστικά την πρόσβαση τρίτων σε ενδεχόμενη πηγή ανταγωνισμού βάσει της τεχνολογίας της Krka. Η τεχνολογία αυτή θα μπορούσε, για παράδειγμα, να χρησιμεύσει ως πλατφόρμα για νέες αμφισβητήσιμες διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Επομένως, σε συνδυασμό με τη συμφωνία διακανονισμού με την Krka, η συμφωνία μεταβίβασης και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης παρέσχε στη Servier απόλυτη προστασία κατά κάθε υπάρχοντος δυνητικού ανταγωνισμού προερχόμενου από την τεχνολογία της Krka.»
- 1046 Επομένως, κατά την Επιτροπή, αποκτώντας την τεχνολογία της Krka, η Servier ήταν βέβαιη ότι η Krka δεν μπορούσε πλέον να μεταβιβάσει τεχνολογία η οποία θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμη σε άλλες εταιρίες γενοσήμων. Η Επιτροπή συνήγαγε εξ αυτού ότι η συμφωνία μεταβίβασης παρείχε τη δυνατότητα στη Servier να ενισχύσει την προστασία την οποία ήδη διέθετε χάρη στις ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που περιείχονταν στη συμφωνία διακανονισμού (αιτιολογικές σκέψεις 1805 και 1806 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1047 Όσον αφορά, κατά δεύτερον, την Krka, η Επιτροπή εκτίμησε όχι μόνον ότι αυτή «είχε επίγνωση του γεγονότος ότι οι αποκτήσεις τεχνολογίας περιנדοπρίλης από τη Servier μπορούσαν να οδηγήσουν σε αποκλεισμό από την αγορά των ανταγωνιστών παρασκευαστών γενοσήμων» (αιτιολογική σκέψη 1800 της προσβαλλόμενης απόφασης), αλλά κυρίως ότι αντλούσε όφελος από την άδεια εκμετάλλευσης η οποία αντιπαραχωρούνταν σε αυτήν στο πλαίσιο της συμφωνίας μεταβίβασης.
- 1048 Όσον αφορά την τελευταία αυτή πτυχή, η Επιτροπή επισήμανε ότι η Krka μπορούσε να συνεχίσει να χρησιμοποιεί την τεχνολογία της στις αγορές των επτά κρατών μελών στις οποίες ήταν σε θέση να διαθέτει στην αγορά το προϊόν της χάρη στη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης (αιτιολογική σκέψη 1806 της προσβαλλόμενης απόφασης). Κατά την Επιτροπή, όμως, η τεχνολογία της Krka ήταν χρήσιμη, μεταξύ άλλων και για την Krka, για την παραγωγή της ΔΦΟ περιנדοπρίλης σε επίπεδο καθαρότητας το οποίο πληρούσε τις απαιτήσεις της ευρωπαϊκής φαρμακοποιίας. Επομένως, η ευνοϊκή θέση την οποία ήδη κατείχε η Krka στις επτά οικείες αγορές χάρη στη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης διατηρήθηκε με τη συμφωνία μεταβίβασης.
- 1049 Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συμφωνία μεταβίβασης είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της κατανομής της αγοράς η οποία είχε καθιερωθεί με τις συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης (αιτιολογικές σκέψεις 1803 και 1810 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1050 Η Επιτροπή πρόσθεσε ότι η σύναψη των συμφωνιών διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης καθώς και της συμφωνίας μεταβίβασης ήταν μέρος ενιαίας και διαρκούς παράβασης η οποία περιόριζε τον ανταγωνισμό διά της κατανομής των αγορών περιנדοπρίλης στην Ένωση.

Συναφώς, η Επιτροπή στηρίχθηκε, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι οι συμφωνίες αυτές επιδίωκαν τον ίδιο σκοπό κατανομής των αγορών μεταξύ της Servier και της Krka (αιτιολογική σκέψη 1811 της προσβαλλόμενης απόφασης).

- 1051 Η Επιτροπή ολοκλήρωσε το μέρος της προσβαλλόμενης απόφασης που αφορά την ανάλυση του περιορισμού ως εκ του αντικειμένου όσον αφορά τις διάφορες συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka επισημαίνοντας ότι οι συμφωνίες αυτές «σκοπούσαν [...] στην κατανομή των αγορών διά της αποφυγής ή του περιορισμού του ανταγωνισμού από τα γενόσημα φάρμακα μεταξύ, και έναντι, της Krka και της Servier» (αιτιολογική σκέψη 1812).
- 1052 Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Επιτροπή εκτίμησε ότι η συμφωνία μεταβίβασης συνιστούσε απλώς «πρόσθετη» στρέβλωση, όπως επισημαίνεται στον τίτλο του σημείου 5.5.3.4 της προσβαλλόμενης απόφασης.
- 1053 Από τις ως άνω παρατηρήσεις προκύπτει ότι η διαπίστωση, από την Επιτροπή, περιορισμού ως εκ του αντικειμένου όσον αφορά τη συμφωνία μεταβίβασης στηρίζεται, όπως ορθώς επισημαίνουν οι προσφεύγουσες, στην προηγούμενη διαπίστωση της ύπαρξης κατανομής της αγοράς ως αποτέλεσμα των συμφωνιών διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.
- 1054 Εντούτοις, όπως αποφάνθηκε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 1014 ανωτέρω, η προηγούμενη αυτή διαπίστωση είναι εσφαλμένη.
- 1055 Ως εκ τούτου, η διαπίστωση, από την Επιτροπή, περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου όσον αφορά τη συμφωνία μεταβίβασης δεν μπορεί επίσης να γίνει δεκτή.
- 1056 Επιπλέον, η συμφωνία μεταβίβασης δεν είναι παρεπόμενη συμφωνία της συμφωνίας διακανονισμού, κατά την έννοια των όσων προεκτέθηκαν στις σκέψεις 797 έως 803 ανωτέρω.
- 1057 Συγκεκριμένα, αυτή η συμφωνία μεταβίβασης δεν συνήφθη την ίδια ημέρα με τη συμφωνία διακανονισμού, δεν υφίσταται συμβατικός δεσμός μεταξύ των δύο αυτών συμφωνιών και η Επιτροπή δεν διαπίστωσε ότι αυτές συνδέονταν άρρηκτα μεταξύ τους (βλ. σκέψη 798 ανωτέρω).
- 1058 Η Επιτροπή διευκρίνισε μάλιστα ότι δεν υπήρχε κανένας άλλος σύνδεσμος μεταξύ, αφενός, της καταβολής 30 εκατομμυρίων ευρώ από τη Servier στην Krka στο πλαίσιο της συμφωνίας μεταβίβασης και, αφετέρου, της συμφωνίας διακανονισμού, υπό την έννοια ότι η καταβολή αυτή δεν συνιστούσε παροχή κινήτρου προς την Krka ώστε να αποδεχθεί τις ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης οι οποίες περιείχονταν στη συμφωνία διακανονισμού. Αυτό προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τα αποσπάσματα της προσβαλλόμενης απόφασης που παρατίθενται κατωτέρω:

«(1678) Δύο μήνες αργότερα, η Servier απέκτησε από την Krka αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας οι οποίες αφορούσαν ανταγωνιστικές τεχνολογίες παραγωγής περινδοπρίλης έναντι ποσού 30 εκατομμυρίων ευρώ. Η Krka εκτιμούσε ότι η Servier ανησυχούσε μήπως η τεχνολογία αυτή μεταβιβαστεί ή παραχωρηθεί μέσω άδειας εκμετάλλευσης σε άλλους ανταγωνιστές. Καίτοι ορισμένα στοιχεία υποδεικνύουν την ύπαρξη δεσμού μεταξύ της συμφωνίας διακανονισμού και της καταβολής 30 εκατομμυρίων [ευρώ] από τη Servier, στην παρούσα απόφαση δεν συνάγεται κανένα συμπέρασμα επί του ζητήματος αυτού, η δε ανάλυση των συμφωνιών αυτών δεν βασίζεται στην ύπαρξη τέτοιου δεσμού.

[...]

(Υποσημείωση 2419) Η Servier αμφισβητεί την ύπαρξη δεσμού μεταξύ της πληρωμής για τις αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και της συμφωνίας διακανονισμού (απάντηση της Servier στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, σημείο 1084, ID 10114, σ. 363). Όπως προκύπτει σαφώς από το σημείο 5.5.3.3.3, η αξιολόγηση της συμφωνίας διακανονισμού με την Krka δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η καταβολή

ποσού 30 εκατομμυρίων [ευρώ] συνιστά παροχή κινήτρου προς την Krka ώστε να αποδεχθεί τις περιοριστικές διατάξεις του διακανονισμού και δεν απαντά, θεωρώντας ότι δεν είναι κρίσιμο, στο ερώτημα αν υπήρχε δεσμός μεταξύ της συμφωνίας διακανονισμού και της συμφωνίας μεταβίβασης και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης [...]».

1059 Επομένως, η συμφωνία μεταβίβασης δεν μπορεί να υποκαταστήσει τη μη διαπίστωση (βλ. σκέψη 984 ανωτέρω) της παροχής κινήτρου, η οποία, κατά την Επιτροπή, προέκυπτε από τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και της παρείχε τη δυνατότητα να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η συμφωνία διακανονισμού είχε στην πραγματικότητα ως αντικείμενο τον αποκλεισμό από την αγορά ανταγωνιστή της Servier.

1060 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή έσφαλε καθόσον διαπίστωσε, όσον αφορά τη συμφωνία μεταβίβασης, την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου. Επομένως, ο παρών λόγος ακυρώσεως είναι βάσιμος.

β) Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος

1) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλείπόμενα]

2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

1075 Η πλάνη εκτιμήσεως και η πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά τη διαπίστωση της ύπαρξης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος πρέπει να εξεταστούν από κοινού.

1076 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι, για να εξακριβωθεί αν μια συμφωνία πρέπει να θεωρηθεί ως απαγορευόμενη λόγω του ότι έχει ως αποτέλεσμα την αλλοίωση του ανταγωνισμού, πρέπει να εξεταστεί η λειτουργία του ανταγωνισμού εντός του πραγματικού πλαισίου όπου θα διεξαγόταν, αν δεν υπήρχε η επίμαχη συμφωνία (αποφάσεις της 30ής Ιουνίου 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, σ. 321, και της 6ης Απριλίου 2006, General Motors κατά Επιτροπής, C-551/03 P, EU:C:2006:229, σκέψη 72· βλ., επίσης, απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 161 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Πρέπει, επομένως, διά της σύγκρισης του ανταγωνισμού που θα υπήρχε με τη συμφωνία και του ανταγωνισμού που θα υπήρχε χωρίς αυτήν, να προκύπτει υποβαθμισμένη κατάσταση ανταγωνισμού όταν εφαρμόζεται η συμφωνία.

1077 Προκαταρκτικώς, πρέπει να προσδιοριστεί η προσέγγιση που εφάρμοσε η Επιτροπή για να εξετάσει, στην προσβαλλόμενη απόφαση, τον περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος όσον αφορά ειδικότερα, το στάδιο σύγκρισης της εξέτασης αυτής το οποίο μνημονεύθηκε στη σκέψη 1076 ανωτέρω.

ι) Επί της προσέγγισης που εφάρμοσε η Επιτροπή

1078 Καταρχάς, πρέπει να υπομνησθούν μερικές από τις γενικές παρατηρήσεις οι οποίες ισχύουν για το σύνολο των επίμαχων στην προσβαλλόμενη απόφαση συμφωνιών που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και των εταιριών γενοσήμων, τις οποίες η Επιτροπή εξέθεσε στο σημείο 5.1.7 της προσβαλλόμενης απόφασης, με τίτλο «Εκτίμηση των σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας συμφωνιών διακανονισμού έναντι αντίστροφης πληρωμής ως περιορισμών του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, της Συνθήκης».

- 1079 Ειδικότερα, η Επιτροπή επισήμανε ότι η εξέταση των όρων του ανταγωνισμού σε συγκεκριμένη αγορά «πρέπει να βασίζεται όχι μόνο στον υφιστάμενο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων που είναι ήδη παρούσες στην αγορά, αλλά και στον δυνητικό ανταγωνισμό» (αιτιολογική σκέψη 1215 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1080 Στην αιτιολογική σκέψη 1219 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή υπενθύμισε ότι, κατά τις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου [101], παράγραφος 3, [ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2004, C 101, σ. 97), πρέπει να λαμβάνονται υπόψη «τόσο [οι] πραγματικές όσο και [οι] δυνητικές επιπτώσεις» της συμφωνίας, η δε συμφωνία «πρέπει [μόνο] να έχει πιθανές αντίθετες προς τον ανταγωνισμό επιπτώσεις». Συναφώς, παρέπεμψε στο σημείο 24 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών, το οποίο στηρίζεται στην απόφαση της 28ης Μαΐου 1998, Deere κατά Επιτροπής (C-7/95 P, ΕΥ:C:1998:256, σκέψη 77).
- 1081 Εν συνεχεία, η Επιτροπή εξέθεσε τη μέθοδό της. Επισήμανε ότι θα κατεδύκνιζε τα περιοριστικά αποτελέσματα των συμφωνιών αποδεικνύοντας, πρώτον, ότι καθεμία εξ αυτών είχε ως αποτέλεσμα την εξάλειψη δυνητικού ανταγωνιστή και, δεύτερον, ότι η εξάλειψη ενός και μόνον ανταγωνιστή «μπορούσε να έχει συνέπειες στη διάρθρωση του ανταγωνισμού» (αιτιολογική σκέψη 1219 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1082 Επομένως, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η διαπίστωση της εξάλειψης δυνητικού ανταγωνιστή της παρείχε, εν συνεχεία, τη δυνατότητα να αποδείξει μόνον αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα τα οποία «μπορούσαν» να επέλθουν, ήτοι «δυνητικά» αποτελέσματα επί του ανταγωνισμού (βλ. σκέψη 1080 ανωτέρω).
- 1083 Στην αιτιολογική σκέψη 1220 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή διευκρίνισε τα εξής:
- «Τα περιοριστικά αποτελέσματα πρέπει να αξιολογηθούν βάσει των πραγματικών περιστατικών κατά τον χρόνο του διακανονισμού, λαμβανομένου παράλληλα υπόψη του τρόπου πραγματικής εφαρμογής της συμφωνίας. Ορισμένα μέρη δεν συμφωνούν και υποστηρίζουν ότι η αξιολόγηση πρέπει να λάβει υπόψη όλες τις μεταγενέστερες πραγματικές εξελίξεις και να μην στηριχθεί κυρίως στην κατάσταση που υφίστατο κατά τον χρόνο σύναψης των συμφωνιών. [...] Ο]σάκις τίθεται ζήτημα εξάλειψης του δυνητικού ανταγωνισμού, η εξέταση του τι πραγματικά συνέβη ενδέχεται να έχει ελάχιστη σχέση με το τι θα είχε πιθανώς συμβεί χωρίς τη συμφωνία, ζήτημα κρίσιμο για την αξιολόγηση του ανταγωνισμού. Τούτο ισχύει έτι περισσότερο όταν η συμφωνία μεταβάλλει σημαντικά τα κίνητρα ενός μέρους ή αμφοτέρων των μερών να συνεχίσουν να ανταγωνίζονται το ένα το άλλο.»
- 1084 Στις δύο πρώτες περιόδους αυτής της αιτιολογικής σκέψης, της οποίας η διατύπωση είναι αρκετά ασαφής, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι δεν θα στηριζόταν, για κάθε συμφωνία, σε όλες τις μεταγενέστερες της σύναψής της πραγματικές εξελίξεις, αλλά κυρίως στα πραγματικά περιστατικά που υφίσταντο κατά τη σύναψη κάθε συμφωνίας. Προς αιτιολόγηση της προσέγγισης αυτής, η Επιτροπή παρέπεμψε εν συνεχεία στην έννοια του «δυνητικού ανταγωνισμού» επισημαίνοντας ότι, οσάκις τίθεται ζήτημα εξάλειψης του δυνητικού ανταγωνισμού, η συνεκτίμηση ορισμένων πραγματικών γεγονότων, και ειδικότερα γεγονότων μεταγενέστερων της σύναψης της συμφωνίας, θα έχει μικρότερη σημασία για την ανάδειξη ενός εκ των όρων της σύγκρισης που μνημονεύεται στη σκέψη 1076 ανωτέρω, ήτοι του ανταγωνισμού όπως θα υφίστατο χωρίς τη συμφωνία.
- 1085 Η προσέγγιση αυτή επιβεβαιώνεται από απόσπασμα της αιτιολογικής σκέψης 1264 της προσβαλλόμενης απόφασης, στο οποίο η Επιτροπή εκτιμά ότι, οσάκις τίθεται ζήτημα εξάλειψης δυνητικού ανταγωνιστή, πρέπει να αναλύονται τα «μελλοντικά δυνητικά αποτελέσματα» των συμφωνιών.

- 1086 Η αιτιολογική σκέψη της προσβαλλόμενης απόφασης η οποία μνημονεύθηκε στη σκέψη 1085 ανωτέρω παρατίθεται σε σημείο της προσβαλλόμενης απόφασης με τίτλο «Κυρίαρχη διάρθρωση της αγοράς κατά τον χρόνο σύναψης των συμφωνιών διακανονισμού», το οποίο αφορά κυρίως τη βαθμιαία εξάλειψη, μέσω της σύναψης των διάφορων επίμαχων συμφωνιών, των δυνητικών ανταγωνιστών της Servier (αιτιολογικές σκέψεις 1244 έως 1269 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1087 Βεβαίως, στο σημείο αυτό, η Επιτροπή παραθέτει ορισμένα γεγονότα τα οποία έλαβαν όντως χώρα κατά την εφαρμογή των συμφωνιών και τα οποία οδηγούν στη διαπίστωση επίμονων ανταγωνιστικών πιέσεων που ασκήθηκαν από δύο εταιρίες γενοσήμων που δεν είχαν συνάψει συμφωνία με τη Servier. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 ακυρώθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο λόγω της συνέχισης, εκ μέρους μίας εκ των δύο αυτών εταιριών, της Arotex, ένδικης διαδικασίας την οποία αυτή είχε κινήσει στην εν λόγω χώρα.
- 1088 Εντούτοις, η Επιτροπή διαβεβαιώνει ότι υπήρχε ακόμη ισχυρό «ενδεχόμενο», μετά τις επίμαχες συμφωνίες που συνήψε με διάφορες εταιρίες γενοσήμων, να επιδίωκε η Servier τη σύναψη συμφωνίας με την Arotex, καθώς και με την άλλη εταιρία η οποία μπορούσε να συνιστά απειλή για αυτήν (αιτιολογική σκέψη 1268), καίτοι, κατά την ημερομηνία έκδοσης της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή είχε διαπιστώσει ότι δεν είχαν συναφθεί τέτοιες συμφωνίες.
- 1089 Η μνημονευόμενη στη σκέψη 1088 ανωτέρω διαβεβαίωση της Επιτροπής επιβεβαιώνει ότι, για να καταδειχθεί ο ανταγωνισμός ο οποίος θα υφίστατο χωρίς τη συμφωνία (ένας εκ των όρων της σύγκρισης που μνημονεύεται στη σκέψη 1076 ανωτέρω), αυτή στηρίχθηκε σε υποθετική προσέγγιση, αδιαφορώντας εν μέρει για την πραγματική εξέλιξη των γεγονότων τα οποία έλαβαν χώρα, ειδικότερα, μετά τη σύναψη των επίμαχων συμφωνιών.
- 1090 Η παραδοχή ότι θα μπορούσε, σε περίπτωση συμφωνίας εξαλείφουσας δυνητικό ανταγωνιστή, να περιοριστεί στο να αποδείξει μόνο τα δυνητικά αποτελέσματα της συμφωνίας αυτής, ήτοι τα αποτελέσματα που θα «μπορούσε» να έχει η συμφωνία, παρέχει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να στηρίξει την περιγραφή του ανταγωνισμού ο οποίος θα υφίστατο χωρίς τη συμφωνία σε υποθέσεις ή «ενδεχόμενα» μάλλον, παρά στην πραγματική εξέλιξη των γεγονότων όπως παρατηρήθηκε κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασής της.
- 1091 Συναφώς, στο σημείο 152 του υπομνήματος αντικρούσεως, η Επιτροπή επισήμανε τα εξής:
- «[...] Η Servier διατείνεται ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη την ορθή αντίστροφη περίπτωση. Η Επιτροπή απορρίπτει την αιτίαση αυτή. Τα γεγονότα που καταδεικνύουν αν δυνητικός ανταγωνιστής γίνεται τελικώς πραγματικός ανταγωνιστής ή δεν κατορθώνει να εισέλθει στην αγορά έχουν περιορισμένη βαρύτητα, καθόσον ο αποκλεισμός δυνητικού ανταγωνιστή κατά την ημερομηνία της συμφωνίας, σε πλαίσιο στο οποίο οι πραγματικοί ανταγωνιστές δεν υφίστανται και οι δυνητικοί ανταγωνιστές είναι ελάχιστοι, έχει αφεαυτού αποτέλεσμα περιοριστικό του ανταγωνισμού το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Το κρίσιμο ερώτημα είναι αν η εταιρία γενοσήμων πληροί τις προϋποθέσεις ώστε να θεωρηθεί δυνητικός ανταγωνιστής. Η εταιρία μπορεί να εξαφανιστεί από την αγορά ή να μην εισέλθει ποτέ στην αγορά για πλήθος λόγων οι οποίοι δεν αναιρούν το γεγονός ότι συνιστούσε κατά την ημερομηνία σύναψης της συμφωνίας αρκούντως σοβαρή απειλή.»
- 1092 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή εκτίμησε ότι, εφόσον είχε αποδείξει ότι η συμφωνία απέκλειε δυνητικό ανταγωνιστή, δεν ήταν αναγκαίο, προκειμένου να καθοριστεί ποιος θα ήταν ο ανταγωνισμός χωρίς τη συμφωνία αυτή, να στηριχθεί στα πραγματικά γεγονότα τα οποία έλαβαν χώρα, ειδικότερα, μετά τη σύναψη της συμφωνίας. Αντιθέτως, η Επιτροπή εκτίμησε, στηριζόμενη στη συνήθη πρακτική όσον αφορά τη συνεκτίμηση των δυνητικών αποτελεσμάτων συμφωνίας, κατά την οποία αρκεί να καταδειχθεί ότι η συμφωνία αυτή «μπορεί» να έχει αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα (βλ. σκέψεις 1080 και 1085 ανωτέρω), ότι μπορούσε να στηρίξει την εκ μέρους της περιγραφή του ανταγωνισμού, απουσία συμφωνίας, σε υποθέσεις ή «ενδεχόμενα».

- 1093 Μετά την έκθεση της γενικής προσέγγισης που εφάρμοσε η Επιτροπή, πρέπει να καθοριστεί αν, στο ιδιαίτερο πλαίσιο της ανάλυσης των αποτελεσμάτων που είχαν στον ανταγωνισμό οι συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krtka, η Επιτροπή ενήργησε σύμφωνα με τη γενική αυτή προσέγγιση.
- 1094 Στις αιτιολογικές σκέψεις 1813 και 1814 της προσβαλλόμενης απόφασης, ήτοι στις πρώτες αιτιολογικές σκέψεις του σημείου που πραγματεύεται τον περιορισμό ως εκ του αποτελέσματος όσον αφορά τις συμφωνίες που συνήφθησαν με την Krtka, η Επιτροπή επισήμανε ότι σκοπός της στο σημείο αυτό ήταν να καθορίσει αν οι επίμαχες συμφωνίες «μπορούσαν να έχουν αποτελέσματα περιορισμού του ανταγωνισμού». Ομοίως, στον τίτλο του συμπεράσματος του σημείου που πραγματεύεται τον περιορισμό ως εκ του αποτελέσματος όσον αφορά τις συμφωνίες που συνήφθησαν με την Krtka, η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι συμφωνίες αυτές «μπορούσαν να έχουν αποτελέσματα περιορισμού του ανταγωνισμού». Τέλος, στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι στην «απόφαση εξετάστηκε αν οι συμφωνίες μπορούσαν να έχουν αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα» (σημείο 135).
- 1095 Από τους όρους που χρησιμοποίησε η Επιτροπή, οι οποίοι εκτίθενται στη σκέψη 1094 ανωτέρω, προκύπτει ότι αυτή ενήργησε στηριζόμενη στη διαπίστωση δυνητικών αποτελεσμάτων των συμφωνιών (βλ. σκέψη 1080 ανωτέρω).
- 1096 Εξάλλου, προκειμένου να διενεργήσει τη μνημονευόμενη στη σκέψη 1076 ανωτέρω σύγκριση, η Επιτροπή στηρίχθηκε στην περίπτωση ότι, χωρίς τη συμφωνία, η Krtka θα είχε συνεχίσει να συνιστά «ανταγωνιστική απειλή» για τη Servier (αιτιολογικές σκέψεις 1828 και 1830 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1097 Εκ πρώτης όψεως, αυτή η «ανταγωνιστική απειλή» στην οποία θα έδιναν τέλος οι συμφωνίες παραπέμπει, λόγω του υποθετικού χαρακτήρα της, περισσότερο σε δυνητικά αποτελέσματα επί του ανταγωνισμού παρά σε πραγματικά αποτελέσματα.
- 1098 Πάντως, η εξάλειψη της μνημονευόμενης στις σκέψεις 1096 και 1097 ανωτέρω «ανταγωνιστικής απειλής» συνιστά για την Επιτροπή καθοριστικό στοιχείο ώστε να αποδειχθεί ότι η κατάσταση του ανταγωνισμού στην αγορά υποβαθμίστηκε λόγω της συμφωνίας διακανονισμού (βλ. σκέψη 1076 ανωτέρω).
- 1099 Ασφαλώς, ακολούθως, η Επιτροπή αφιερώνει, σε σχέση με την ισχύ στην αγορά της Servier την οποία διαπίστωσε προηγουμένως (αιτιολογικές σκέψεις 1817 έως 1819 της προσβαλλόμενης απόφασης), μέρος της προσβαλλόμενης απόφασης στη διάρθρωση της σχετικής αγοράς, η οποία χαρακτηρίζεται από απουσία ή έλλειψη πηγών ανταγωνισμού (αιτιολογικές σκέψεις 1835 έως 1846).
- 1100 Εντούτοις, η προηγούμενη αυτή διαπίστωση, στο προηγούμεν μέρος της προσβαλλόμενης απόφασης (αιτιολογικές σκέψεις 1825 έως 1834), της ύπαρξης, απουσία συμφωνίας, «ανταγωνιστικής απειλής» είναι αυτή που συνιστά την αναγκαία αφετηρία της ανάλυσης της διάρθρωσης της αγοράς.
- 1101 Η Επιτροπή ολοκληρώνει την ανάλυση της σχετικής αγοράς επισημαίνοντας ότι υπήρχε ισχυρό ενδεχόμενο εξάλειψης από τον ανταγωνισμό των εναπομενουσών πηγών ανταγωνισμού, οι οποίες προσδιορίστηκαν κατά τον χρόνο υπογραφής των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krtka, μέσω μελλοντικής συμφωνίας ή με άλλον τρόπο, αλλά χωρίς να διευκρινίζει αν συνέβη κάτι τέτοιο κατά το διάστημα εφαρμογής των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krtka (αιτιολογική σκέψη 1846 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1102 Το στοιχείο που μνημονεύθηκε στη σκέψη 1101 ανωτέρω επιβεβαιώνει τα προεκτεθέντα στη σκέψη 1092 ανωτέρω. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή θεωρούσε ότι, εφόσον είχε αποδείξει ότι η συμφωνία διακανονισμού απέκλειε την Krtka και ότι αυτή ήταν τουλάχιστον δυνητικός ανταγωνιστής της Servier, δεν ήταν υποχρεωμένη, προκειμένου να αναδείξει τον ανταγωνισμό ο οποίος θα υφίστατο χωρίς

συμφωνία (ένας εκ των όρων της μνημονευόμενης στη σκέψη 1076 ανωτέρω σύγκρισης), να λάβει υπόψη την πραγματική εξέλιξη των γεγονότων όπως παρατηρήθηκε κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασής της. Αντιθέτως, η Επιτροπή εκτίμησε, στηριζόμενη στη συνήθη πρακτική όσον αφορά τη συνεκτίμηση των δυνητικών αποτελεσμάτων συμφωνίας, κατά την οποία αρκεί να καταδειχθεί ότι η συμφωνία αυτή «μπορεί» να έχει αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα, ότι μπορούσε να στηρίξει την περιγραφή του ανταγωνισμού, απουσία συμφωνίας, σε υποθέσεις ή «ενδεχόμενα».

1103 Επομένως, η Επιτροπή ανέλυσε τις συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka βάσει της γενικής κατευθυντήριας γραμμής που καθόρισε για την εξέταση των διάφορων συμφωνιών διακανονισμού οι οποίες θεωρήθηκαν, στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι συνιστούν παράβαση.

1104 Μετά την υπενθύμιση της προσέγγισης που εφάρμοσε η Επιτροπή όσον αφορά το στάδιο σύγκρισης της εξέτασης του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος, το οποίο μνημονεύθηκε στη σκέψη 1076 ανωτέρω, πρέπει να καθοριστεί αν η Επιτροπή διαπίστωσε βασίμως την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος όσον αφορά τις συναφθείσες συμφωνίες μεταξύ της Servier και της Krka.

1105 Η εξέταση αυτή προϋποθέτει την υπόμνηση της σχετικής νομολογίας.

1106 Ειδικότερα, λαμβανομένης υπόψη της προσέγγισης που εφάρμοσε η Επιτροπή και της καθοριστικής θέσης που κατέχουν στη συλλογιστική της οι πολλαπλές παραπομπές στα «δυνητικά αποτελέσματα» των συμφωνιών και στο γεγονός ότι αυτά «μπορούσαν να έχουν περιοριστικά αποτελέσματα», πρέπει να υπομνησθεί η νομολογία, η οποία ήδη μνημονεύθηκε εν μέρει στη σκέψη 1080 ανωτέρω και προβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, κατά την οποία τα δυνητικά αποτελέσματα συμφωνίας, εναρμονισμένης πρακτικής ή ακόμη απόφασης ένωσης επιχειρήσεων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να καθοριστεί αν τέτοια μέτρα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

ii) Επί της σχετικής εν προκειμένω νομολογίας

1107 Καίτοι, στο πλαίσιο προδικαστικών παραπομπών, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε συχνά την αρχή κατά την οποία το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ δεν περιορίζει την εκτίμηση συμφωνίας ή πρακτικής μόνο στα πραγματικά αποτελέσματα, δεδομένου ότι, στο πλαίσιο αυτής, πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη και τα δυνητικά αποτελέσματα της επίμαχης συμφωνίας ή πρακτικής επί του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά (αποφάσεις της 21ης Ιανουαρίου 1999, Bagnasco κ.λπ., C-215/96 και C-216/96, EU:C:1999:12, σκέψη 34· της 23ης Νοεμβρίου 2006, Asnef-Equifax και Administración del Estado, C-238/05, EU:C:2006:734, σκέψη 50· της 28ης Φεβρουαρίου 2013, Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas, C-1/12, EU:C:2013:127, σκέψη 71, και της 26ης Νοεμβρίου 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, σκέψη 30), σπάνια είχε την ευκαιρία να εξετάσει το ίδιο αν πρακτική ή συμφωνία είχε δυνητικά αποτελέσματα τα οποία οδηγούν στη διαπίστωση της ύπαρξης περιορισμού του ανταγωνισμού.

1108 Το Δικαστήριο εξέτασε για πρώτη φορά το ενδεχόμενο να λάβει υπόψη τα δυνητικά αποτελέσματα συμφωνίας στην απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 1987, British American Tobacco και Reynolds Industries κατά Επιτροπής (142/84 και 156/84, EU:C:1987:490). Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή, η Επιτροπή είχε απορρίψει καταγγελία και είχε διαπιστώσει ότι οι συμφωνίες που εξέτασε στο πλαίσιο της καταγγελίας αυτής δεν συνιστούσαν παράβαση των κανόνων της Συνθήκης στον τομέα του ανταγωνισμού (απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 1987, British American Tobacco και Reynolds Industries κατά Επιτροπής, 142/84 και 156/84, EU:C:1987:490, σκέψη 1). Με την ευκαιρία αυτή, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, οσάκις η Επιτροπή διαπιστώνει ότι συμφωνία δεν παραβαίνει το δίκαιο του ανταγωνισμού, οφείλει όχι μόνο να λάβει υπόψη τα αποτελέσματα που είχαν οι ρήτρες της συμφωνίας αυτής κατά την εξέτασή τους από την Επιτροπή, αλλά και τα αποτελέσματα που θα μπορούσαν να έχουν στο μέλλον λαμβανομένων υπόψη των μη ακόμη

υλοποιηθεισών δυνατοτήτων που δημιουργούσαν για τα μέρη. Για παράδειγμα, στην υπόθεση αυτή, συμφωνία περί συμμετοχής στο κεφάλαιο ανταγωνιστικής επιχείρησης παρείχε τη δυνατότητα στην επενδύτρια επιχείρηση να ενισχύσει, σε μεταγενέστερο στάδιο, τη θέση της αναλαμβάνοντας τον πραγματικό έλεγχο της άλλης επιχείρησης, κάτι το οποίο μπορούσε να έχει συνέπειες στην υπό εξέταση κατάσταση του ανταγωνισμού (απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 1987, *British American Tobacco και Reynolds Industries κατά Επιτροπής*, 142/84 και 156/84, EU:C:1987:490, σκέψεις 37, 39, 54, 57 και 58).

- 1109 Επομένως, κατά τη μνημονευθείσα στη σκέψη 1108 ανωτέρω απόφαση, η Επιτροπή πρέπει να λάβει υπόψη, κατά την εξέταση των αποτελεσμάτων συμφωνιών, όχι μόνον τα πραγματικά αποτελέσματα των ρητρών που ήδη εφαρμόζονται κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασής της, αλλά και τα δυνητικά αποτελέσματα των ρητρών που δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμη.
- 1110 Το Δικαστήριο έκανε αργότερα δεκτή τη συνεκτίμηση των δυνητικών αποτελεσμάτων συμφωνίας στην απόφαση της 28ης Μαΐου 1998, *Deere κατά Επιτροπής* (C-7/95 P, EU:C:1998:256). Η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή αφορούσε απόφαση της Επιτροπής εκδοθείσα κατόπιν κοινοποίησης συμφωνίας με στόχο τη χορήγηση, δυνάμει του άρθρου 2 του κανονισμού 17, αρνητικής πιστοποίησης με την οποία η Επιτροπή μπορούσε να διαπιστώσει, κατόπιν αιτήματος των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, ότι δεν συνέτρεχε λόγος παρέμβασής της σε σχέση με ορισμένη συμφωνία. Στην απόφασή της, η Επιτροπή είχε διαπιστώσει ότι η συμφωνία που της υποβλήθηκε συνιστούσε περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.
- 1111 Στην υπόθεση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο και εν συνεχεία το Δικαστήριο επικύρωσαν τη διαπίστωση αυτή, η οποία στηριζόταν στην ύπαρξη δυνητικών αποτελεσμάτων.
- 1112 Η προσφεύγουσα επικαλέστηκε την περίσταση ότι το προβλεπόμενο από τη συμφωνία σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών είχε εφαρμοστεί επί αρκετά έτη πριν από την κοινοποίηση της αίτησης αρνητικής πιστοποίησης προκειμένου να υποστηρίξει ότι η Επιτροπή έπρεπε να περιοριστεί στο να λάβει υπόψη στην εκτίμησή της τα πραγματικά αποτελέσματα αυτής της ανταλλαγής πληροφοριών. Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι το επιχείρημα αυτό δεν ήταν λυσιτελής, δεδομένου ότι η Συνθήκη απαγορεύει τόσο τα πραγματικά όσο και τα δυνητικά αποτελέσματα των συμφωνιών (απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1994, *Deere κατά Επιτροπής*, T-35/92, EU:T:1994:259, σκέψεις 59 και 61).
- 1113 Εντούτοις, ο αλυσιτελής χαρακτήρας του επιχειρήματος που αντλήθηκε από την περίσταση ότι οι επίμαχες συμφωνίες ή πρακτικές εφαρμόστηκαν πρέπει να διαφοροποιηθεί ελαφρώς.
- 1114 Συγκεκριμένα, πρώτον, οι περιστάσεις στην υπόθεση εκείνη ήταν ιδιαίτερες, δεδομένου ότι η συμφωνία για την οποία ζητήθηκε αρνητική πιστοποίηση είχε αντικαταστήσει προηγούμενη συμφωνία η οποία ουδόλως είχε κοινοποιηθεί στην Επιτροπή. Επομένως, η Επιτροπή έπρεπε να κρίνει τη συμφωνία προς τους κανόνες του ανταγωνισμού της νέας αυτής συμφωνίας και όχι της προηγούμενης συμφωνίας. Συνεπώς, δεν είναι βέβαιο ότι η Επιτροπή μπορούσε να αντλήσει οριστικά συμπεράσματα για τη νέα αυτή συμφωνία από την εφαρμογή της προηγούμενης συμφωνίας, και τούτο παρά την ομοιότητά τους. Όσον αφορά τη νέα συμφωνία, είχε εφαρμοστεί μόνο επί μερικούς μήνες προτού οι μετέχοντες σε αυτήν αποφασίσουν να την αναστείλουν. Επομένως, η Επιτροπή δεν διέθετε την αναγκαία απόσταση προκειμένου να εξετάσει τα πραγματικά αποτελέσματά της στον ανταγωνισμό (απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1994, *Deere κατά Επιτροπής*, T-35/92, EU:T:1994:259, σκέψεις 2 και 4).
- 1115 Δεύτερον, κατά την εξέταση των δυνητικών αποτελεσμάτων συμφωνίας επί του ανταγωνισμού στην απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, *GlaxoSmithKline Services κατά Επιτροπής* (T-168/01, EU:T:2006:265, σκέψη 163), το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι το γεγονός ότι η εφαρμογή της επίμαχης συμφωνίας είχε ανασταλεί μόλις μερικούς μήνες μετά την έναρξη ισχύος της, και τούτο έως

την έκδοση της προσβαλλόμενης στην υπόθεση εκείνη απόφασης της Επιτροπής, το οδηγούσε να ερμηνεύσει την εξέταση της συμφωνίας από την Επιτροπή ως προσανατολισμένη κυρίως στα δυνητικά αποτελέσματά της.

- 1116 Επομένως, στην απόφαση εκείνη, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ρητό σύνδεσμο μετά της μη εφαρμογής της επίμαχης συμφωνίας και της εξέτασης από την Επιτροπή των δυνητικών αποτελεσμάτων της.
- 1117 Τρίτον, στην απόφαση της 30ής Ιουνίου 2016, CB κατά Επιτροπής (T-491/07 RENV, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:379, σκέψεις 243, 247, 248 και 250), το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τα δυνητικά αποτελέσματα επί του ανταγωνισμού απόφασης ένωσης επιχειρήσεων, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα που θα είχαν τα επίμαχα μέτρα εάν εφαρμόζονταν, τούτο δε, και στην περίπτωση αυτή, δημιουργεί σύνδεσμο μεταξύ της εξέτασης των δυνητικών αποτελεσμάτων της απόφασης ένωσης και του γεγονότος ότι αυτή δεν εφαρμόστηκε ακόμη. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Επιτροπή είχε κάνει διάκριση, στην επίμαχη απόφαση [απόφαση C(2007) 5060 τελικό, της 17ης Οκτωβρίου 2007, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] (COMP/D 1/38606 - Groupement des cartes bancaires «CB»)], μεταξύ της ανάλυσης των δυνητικών αποτελεσμάτων, ήτοι των αποτελεσμάτων που θα είχαν τα μέτρα σε περίπτωση άρσης της αναστολής τους (αιτιολογικές σκέψεις 261 κ. επ.), και της ανάλυσης των αποτελεσμάτων που επήλθαν κατά το διάστημα εφαρμογής των επίμαχων μέτρων (αιτιολογικές σκέψεις 310 κ. επ.).
- 1118 Επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι, στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, GlaxoSmithKline Services κατά Επιτροπής (T-168/01, EU:T:2006:265), και της 30ής Ιουνίου 2016, CB κατά Επιτροπής (T-491/07 RENV, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:379), η Επιτροπή δεν επέβαλε κύρωση στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, αλλά τις κάλεσε να θέσουν πάραυτα τέλος στην επίμαχη παράβαση.
- 1119 Επιπλέον, στις μνημονευθείσες στη σκέψη 1118 ανωτέρω υποθέσεις, οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ήταν αυτές οι οποίες είχαν απευθυνθεί στην Επιτροπή (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, GlaxoSmithKline Services κατά Επιτροπής, T-168/01, EU:T:2006:265, σκέψη 10, και της 30ής Ιουνίου 2016, CB κατά Επιτροπής, T-491/07 RENV, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:379, σκέψη 8).
- 1120 Επομένως, στις περισσότερες περιπτώσεις στις οποίες τα δικαστήρια της Ένωσης εφάρμοσαν σε συμφωνία, σε εναρμονισμένη πρακτική ή σε απόφαση ένωσης επιχειρήσεων τη νομολογία κατά την οποία διαπίστωση περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος μπορεί να προκύψει από τα δυνητικά αποτελέσματα των μέτρων αυτών, η υπόθεση δεν αφορούσε απόφαση της Επιτροπής η οποία είχε ως αντικείμενο την επιβολή κύρωσης σε παρελθούσα συμπεριφορά που συνιστούσε εκ του αποτελέσματος περιορισμό, αλλά απόφαση της Επιτροπής η οποία είχε ως αντικείμενο την αποφυγή της εκδήλωσης τέτοιας συμπεριφοράς προβλέποντας τα αποτελέσματα που θα μπορούσαν να έχουν τα επίμαχα μέτρα εάν εφαρμόζονταν. Αυτό συνέβη επίσης στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 1987, British American Tobacco και Reynolds Industries κατά Επιτροπής (142/84 και 156/84, EU:C:1987:490), στην οποία η Επιτροπή απέρριψε καταγγελία εξετάζοντας τα αποτελέσματα τα οποία μπορούσε να έχει ρήτρα της συμφωνίας εάν υλοποιούνταν η δυνατότητα που αυτή προέβλεπε.
- 1121 Επομένως, στον τομέα των συμπράξεων, δεν υπάρχει προηγούμενο στο οποίο το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκαν ότι η Επιτροπή μπορεί να στηριχθεί μόνο στα δυνητικά αποτελέσματα του επίμαχου μέτρου για να διαπιστώσει τη διάπραξη παράβασης και να επιβάλει, στηριζόμενη στη διαπίστωση αυτή, πρόστιμο στους δράστες της παράβασης αυτής.
- 1122 Πάντως, θα ήταν παράδοξο, όταν οι ρήτρες συμφωνίες εφαρμόστηκαν και τα αποτελέσματά τους στον ανταγωνισμό μπορούν να μετρηθούν λαμβανομένων υπόψη των κρίσιμων πραγματικών εξελίξεων, και ιδίως εκείνων που είναι μεταγενέστερες της σύναψης της συμφωνίας, οι οποίες έλαβαν χώρα πριν από την έκδοση της απόφασης της Επιτροπής, να επιτρέπεται στην Επιτροπή να περιοριστεί στο να

καταδείξει τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα τα οποία θα μπορούσαν να έχουν οι ρήτρες αυτές και, για τον σκοπό αυτό, να προβεί στη μνημονευθείσα στη σκέψη 1076 ανωτέρω σύγκριση χωρίς να λάβει υπόψη τέτοιες εξελίξεις (βλ. σκέψεις 1084, 1092 και 1102 ανωτέρω).

- 1123 Θα ήταν επίσης παράδοξο να επιτρέπεται στην Επιτροπή, προκειμένου να διαπιστώσει ότι διαπράχθηκε παράβαση προσλαμβάνουσα τη μορφή περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος (στην οποία μπορεί, επομένως, να επιβληθεί κύρωση υπό μορφή προστίμου), να στηριχθεί στο γεγονός και μόνον ότι ρήτρες συμφωνίας οι οποίες τέθηκαν σε εφαρμογή θα μπορούσαν να έχουν αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα και όχι στο γεγονός ότι είχαν τέτοια αποτελέσματα, τη στιγμή μάλιστα που το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι απαλλαγή από το βάρος αποδείξεως των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων συμφωνίας μπορεί να προκύπτει μόνον από χαρακτηρισμό περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, ο οποίος πρέπει να αφορά μόνο συμφωνίες οι οποίες ενδέχεται να έχουν τέτοια δυσμενή αποτελέσματα επί των τιμών, της ποσότητας ή της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών, ειδικότερα, ώστε, για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, να παρέλκει να αποδειχθεί ότι έχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα στην αγορά (απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 51). Εάν, όσον αφορά συμφωνίες που έχουν τεθεί σε εφαρμογή, η Επιτροπή μπορούσε να στηριχθεί μόνο στα αποτελέσματα που αυτές θα μπορούσαν να έχουν, προκειμένου να αποδείξει ότι είχαν αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα, η διάκριση μεταξύ περιορισμών του ανταγωνισμού ως εκ αντικειμένου ή ως εκ του αποτελέσματος, η οποία καθιερώνεται στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, θα καθίστατο άνευ σημασίας.
- 1124 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, εφόσον οι επίμαχες συμφωνίες είχαν τεθεί σε εφαρμογή και, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή διαπίστωσε τη διάπραξη παράβασης και, επομένως, επέβαλε πρόστιμο στα μέρη των συμφωνιών, η νομολογία που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 1107 έως 1120 ανωτέρω, σχετικά με τη συνεκτίμηση, όσον αφορά τους εκ του αποτελέσματος περιορισμούς, των δυνητικών αποτελεσμάτων των συμφωνιών, δεν τυγχάνει εφαρμογής.
- 1125 Εξάλλου, επιβάλλεται η επισήμανση ότι η μνημονευόμενη στη σκέψη 1124 ανωτέρω νομολογία πρέπει να διακρίνεται από εκείνη που αφορά τη συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων στον ανταγωνισμό περιορισμού του ανταγωνισμού, ακόμη και όταν αυτός είναι μόνο δυνητικός.
- 1126 Συναφώς, στην απόφαση της 12ης Ιουνίου 1997, Tiercé Ladbroke κατά Επιτροπής (T-504/93, EU:T:1997:84, σκέψεις 157 έως 160), η οποία μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 1217 της προσβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τη νομιμότητα απόφασης της Επιτροπής με την οποία αυτή είχε απορρίψει καταγγελία με την αιτιολογία, μεταξύ άλλων, ότι, απουσία πραγματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, η επίμαχη συμφωνία δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, νυν άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή δεν είχε εξετάσει με τη δέουσα επιμέλεια όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που της γνωστοποίησε η προσφεύγουσα, δεδομένου ότι η συμφωνία μπορούσε να περιορίσει τον δυνητικό ανταγωνισμό. Επομένως, ακύρωσε ως προς το σημείο αυτό την απόφαση που υποβλήθηκε στην κρίση του.
- 1127 Δεν είναι δυνατόν να συναχθεί από τέτοιο προηγούμενο, το οποίο αφορούσε απόρριψη καταγγελίας, ότι το γεγονός και μόνον ότι η συμφωνία «μπορεί» να περιορίσει τον δυνητικό ανταγωνιστικό πρέπει να οδηγήσει κατ' ανάγκη στη διαπίστωση περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος, αλλά μάλλον ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να αποκλείσει εξ αρχής το ενδεχόμενο περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος, όταν η συμφωνία μπορεί να περιορίσει μόνο τον δυνητικό ανταγωνισμό και όχι τον πραγματικό ανταγωνισμό.
- 1128 Επομένως, όταν η Επιτροπή εκδίδει απόφαση με την οποία διαπιστώνει τη διάπραξη παράβασης του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και, επομένως, μπορεί να επιβάλει, στηριζόμενη στη διαπίστωση αυτή, πρόστιμο στους δράστες της παράβασης αυτής, το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού και περιορισμού της ελευθερίας δράσης δυνητικού

ανταγωνιστή, ακόμη και εξάλειψη αυτού, δεν την απαλλάσσει από την απόδειξη ανάλυσης των πραγματικών αποτελεσμάτων του επίμαχου μέτρου στον ανταγωνισμό, όταν η μνημονευόμενη στις σκέψεις 1107 έως 1120 ανωτέρω νομολογία δεν τυγχάνει εφαρμογής.

- 1129 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η διαπίστωση της ύπαρξης αποτελεσμάτων συμφωνίας αντίθετων προς τον ανταγωνισμό απαιτεί τη συνδρομή των στοιχείων που αποδεικνύουν ότι «στην πραγματικότητα» ο ανταγωνισμός είτε εμποδίστηκε είτε περιορίστηκε είτε νοθεύτηκε (απόφαση της 30ής Ιουνίου 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, σ. 321).
- 1130 Επομένως, η απόδειξη της ύπαρξης αποτελεσμάτων συμφωνίας αντίθετων προς τον ανταγωνισμό επιβάλλει στην Επιτροπή, λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων ρεαλισμού που προκύπτουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου, να λάβει υπόψη, στο πλαίσιο της μνημονευθείσας στη σκέψη 1076 ανωτέρω σύγκρισης, το σύνολο των κρίσιμων πραγματικών εξελίξεων, και ειδικότερα των μεταγενέστερων της σύναψης της συμφωνίας, οι οποίες σημειώθηκαν προτού εκδώσει την απόφασή της.
- 1131 Συναφώς, κατά το Δικαστήριο, η εκτίμηση των αποτελεσμάτων μιας συμφωνίας μεταξύ επιχειρήσεων υπό το πρίσμα του άρθρου 101 ΣΛΕΕ απαιτεί να συνεκτιμώνται το συγκεκριμένο πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται η επίμαχη συμφωνία, ιδίως δε το οικονομικό και νομικό πλαίσιο εντός του οποίου αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους οι οικείες επιχειρήσεις, η φύση των επηρεαζόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών, καθώς και οι πραγματικές συνθήκες της λειτουργίας και της διάρθρωσης της εν λόγω αγοράς ή των εν λόγω αγορών (απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 165).
- 1132 Επομένως, το σενάριο που εξετάζεται με βάση την υπόθεση της απουσίας της επίμαχης συμφωνίας πρέπει, κατά τη διατύπωση του Δικαστηρίου, «να είναι ρεαλιστικό» (πρβλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 166).
- 1133 Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η συνεκτίμηση των πιθανών εξελίξεων που θα σημειώνονταν στην αγορά σε περίπτωση απουσίας της συμφωνίας αυτής ήταν επιβεβλημένη στο πλαίσιο της εξέτασης των αποτελεσμάτων περιορισμού του ανταγωνισμού της συμφωνίας (πρβλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψεις 167 έως 169).
- 1134 Εξάλλου, η απαίτηση πιθανότητας και ρεαλισμού η οποία εφαρμόζεται στην περιγραφή του ανταγωνισμού όπως θα υφίστατο απουσία της συμφωνίας (ένας εκ των όρων της μνημονευθείσας στη σκέψη 1076 ανωτέρω σύγκρισης) συνάδει προς την προσέγγιση που πρόκρινε η Επιτροπή σε αρκετές κατευθυντήριες γραμμές, η οποία της επιβάλλει να αποδεικνύει τον αρκούντως πιθανό χαρακτήρα των περιοριστικών αποτελεσμάτων των μέτρων που εξετάζει.
- 1135 Συγκεκριμένα, πρώτον, στο σημείο 24 των κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου [101], παράγραφος 3, [ΣΛΕΕ], στο οποίο παραπέμπει η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1219 της προσβαλλόμενης απόφασης, προβλέπεται ότι, «[γ]ια να θεωρηθεί μια συμφωνία ότι έχει αποτελέσματα που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, πρέπει να επηρεάζει τον πραγματικό ή δυνητικό ανταγωνισμό σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορούν να ευλόγως να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις στην σχετική αγορά όσον αφορά τις τιμές, την παραγωγή, την καινοτομία ή την ποικιλία ή την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών».
- 1136 Δεύτερον, στο σημείο 19 των κατευθυντήριων γραμμών για τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας του 2001, επισημαίνεται ότι πολλές συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας δεν έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού και, συνεπώς, πρέπει να γίνεται ανάλυση των επιπτώσεων της συμφωνίας. Επιπλέον, στο πλαίσιο της ανάλυσης αυτής, δεν αρκεί η συμφωνία να περιορίζει τον

ανταγωνισμό μεταξύ των μερών, αλλά πρέπει επίσης να υπάρχει το ενδεχόμενο επηρεασμού του ανταγωνισμού στην αγορά σε βαθμό τέτοιο ώστε να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις όσον αφορά τις τιμές, την παραγωγή, την καινοτομία ή την ποικιλία ή την ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών.

- 1137 Τρίτον, η Επιτροπή επιβεβαίωσε τη διατήρηση της προσέγγισης αυτής στις κατευθυντήριες γραμμές για τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας του 2011. Συγκεκριμένα, στο σημείο 28 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών, στο οποίο παραπέμπει στην υποσημείωση 1733 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή επισημαίνει ότι αποτελέσματα που περιορίζουν τον ανταγωνισμό εντός της σχετικής αγοράς ενδέχεται να προκύψουν εάν αναμένεται με εύλογο βαθμό πιθανότητας ότι, λόγω της συμφωνίας, τα μέρη είναι σε θέση να αυξήσουν επικερδώς τις τιμές ή να μειώσουν επικερδώς την παραγωγή, την ποιότητα, την ποικιλία των προϊόντων ή την καινοτομία.
- 1138 Εξάλλου, στην ίδια την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1218), η Επιτροπή υπενθύμισε ότι τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα πρέπει να αποδεικνύονται με επαρκή βαθμό πιθανότητας.
- 1139 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, πρέπει να καθοριστεί αν, εν προκειμένω, παρά την υποθετική προσέγγιση που εφάρμοσε όσον αφορά το στάδιο σύγκρισης της εξέτασης του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος (βλ. σκέψεις 1076 έως 1102 ανωτέρω), η Επιτροπή απέδειξε τον αρκούντως ρεαλιστικό και πιθανό χαρακτήρα των περιοριστικών του ανταγωνισμού αποτελεσμάτων των συμφωνιών που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Kрка.

iii) Επί της εσφαλμένης εκτίμησης

- 1140 Η Επιτροπή ανέλυσε τα αποτελέσματα της ρήτρας μη εμπορίας και της ρήτρας μη αμφισβήτησης που περιέχονται στη συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη μεταξύ της Servier και της Kрка καθώς και της παραχώρησης άδειας χρήσης της τεχνολογίας της Kрка στη Servier, εξετάζοντας, για καθένα από τα τρία αυτά μέτρα, τον ανταγωνισμό ο οποίος θα υπήρχε απουσία της συμφωνίας αυτής (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 1825 έως 1829 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1141 Πρέπει να εξακριβωθεί, για καθένα από τα τρία αυτά μέτρα, αν η Επιτροπή διαπίστωσε βασίμως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.

– Επί της ρήτρας μη εμπορίας που περιέχεται στη συμφωνία διακανονισμού

- 1142 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, για να εξακριβωθεί αν μια συμφωνία πρέπει να θεωρηθεί ως απαγορευόμενη λόγω του ότι έχει ως αποτέλεσμα την αλλοίωση του ανταγωνισμού, πρέπει να εξεταστεί η λειτουργία του ανταγωνισμού εντός του πραγματικού πλαισίου όπου θα διεξαγόταν, αν δεν υπήρχε η επίμαχη συμφωνία (βλ. σκέψη 1076 ανωτέρω).
- 1143 Εν προκειμένω, το πεδίο εφαρμογής της ρήτρας μη εμπορίας περιορίζεται σε αυτό του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 που αποτελεί αντικείμενο των ένδικων διαφορών μεταξύ της Servier και της Kрка.
- 1144 Το πραγματικό πλαίσιο του ανταγωνισμού, χωρίς τη συμφωνία διακανονισμού, περιελάμβανε τις απόπειρες εταιριών γενοσήμων, μεταξύ άλλων της Kрка, να εισέλθουν στην αγορά, ενώ υπήρχαν εμπόδια τα οποία σχετίζονταν με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier, μεταξύ άλλων το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, και τις σχετικές με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικες διαφορές μεταξύ των εταιριών αυτών και της Servier.
- 1145 Πάντως, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 234 ανωτέρω, το ειδικότερο αντικείμενο της χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας συνίσταται στη διασφάλιση υπέρ του κατόχου του, για να ανταμειφθεί η δημιουργική προσπάθεια του εφευρέτη, του αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης μιας εφεύρεσης για την κατασκευή και την πρώτη θέση σε κυκλοφορία βιομηχανικών προϊόντων, είτε απ' ευθείας είτε

- μέσω της χορήγησης αδειών εκμετάλλευσης σε τρίτους, καθώς και του δικαιώματος εναντίωσης σε οποιαδήποτε παραποίηση (απόφαση της 31ης Οκτωβρίου 1974, Centrafarm και de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, σκέψη 9). Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το οποίο έχει απονεμηθεί από δημόσια αρχή απολάει τεκμηρίου νομιμότητας, ενώ η εκ μέρους επιχείρησης κατοχή του θεωρείται θεμιτή. Η απλή κατοχή τέτοιου αποκλειστικού δικαιώματος αρκεί κατά κανόνα για την εκ μέρους επιχείρησης έγερση προσκομμάτων στους ανταγωνιστές, οι οποίοι υποχρεούνται, βάσει της δημοσίου χαρακτήρα κανονιστικής ρύθμισης, να σέβονται το αποκλειστικό αυτό δικαίωμα (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 362).
- 1146 Ασφαλώς η είσοδος, με κίνδυνο, στην αγορά εταιρίας γενοσήμων δεν είναι αφ'εαυτής παράνομη (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 122). Εντούτοις, τέτοια είσοδος είναι ακόμη λιγότερο πιθανή όταν η εταιρία γενοσήμων αναγνωρίζει το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή εκτιμά ότι οι πιθανότητες της να εξασφαλίσει την αναγνώριση της ακυρότητάς του είναι ισχνές.
- 1147 Επομένως, η αναγνώριση ή μη του κύρους του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή η εκ μέρους εταιρίας γενοσήμων αντίληψη περί της ισχύος του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας είναι αποφασιστικής σημασίας όταν πρέπει να καθοριστεί η πιθανή συμπεριφορά της όσον αφορά την είσοδό της, με κίνδυνο, στην αγορά.
- 1148 Η Επιτροπή, όμως, δεν έλαβε δεόντως υπόψη τα αποτελέσματα που μπορούσαν να έχουν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και η αναγνώριση του κύρους του από την Kkrka στην εκτίμηση, με σκοπό τη μνημονευθείσα στη σκέψη 1076 ανωτέρω σύγκριση, της πιθανής συμπεριφοράς αυτής χωρίς τη συμφωνία, στο μέρος της προσβαλλόμενης απόφασης που αφορά την εξέταση της συμπεριφοράς αυτής (αιτιολογικές σκέψεις 1825 έως 1834).
- 1149 Συγκεκριμένα, αποφασιστικά γεγονότα για την εκτίμηση της τυχόν αναγνώρισης του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 από την Kkrka ή της αντίληψης περί των πιθανοτήτων της να εξασφαλίσει την ακύρωσή του, όπως η απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 η οποία επιβεβαίωσε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και η προσωρινή διαταγή η οποία εκδόθηκε κατά της Kkrka από δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν μνημονεύονται στο μέρος αυτό της προσβαλλόμενης απόφασης, μολονότι σημειώθηκαν πριν από τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού μεταξύ της Servier και της Kkrka.
- 1150 Επιπλέον, στις αιτιολογικές σκέψεις 1828 έως 1834 της προσβαλλόμενης απόφασης, κατά την ανάλυση της πιθανής συμπεριφοράς της Kkrka ελλείψει των συμφωνιών, η Επιτροπή δεν υπενθυμίζει τη, σημαντική στο πλαίσιο αυτό, περίπτωση ότι αρκετά στοιχεία του φακέλου ενίσχυαν τη διαπίστωση ότι το προϊόν της Kkrka μπορούσε να συνιστά προσβολή του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947.
- 1151 Αυτό επιβεβαιώνει ότι η υποθετική προσέγγιση που εφάρμοσε η Επιτροπή (βλ. σκέψεις 1077 έως 1103 ανωτέρω) είχε ως αποτέλεσμα να αγνοήσει αυτή όχι μόνον τα γεγονότα που έλαβαν χώρα μετά τη σύναψη των συμφωνιών, αλλά και, γενικότερα, την πραγματική εξέλιξη των γεγονότων όπως αυτή παρατηρήθηκε έως τον χρόνο έκδοσης της απόφασής της.
- 1152 Η απροθυμία της Επιτροπής να λάβει υπόψη ειδικότερα τα αποτελέσματα του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 εξηγείται από το γεγονός ότι, στο πλαίσιο της ανάλυσής της σχετικά με τον εξ αντικειμένου περιορισμό, εκτίμησε ότι η συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη μεταξύ της Servier και της Kkrka είχε ως πραγματική βάση την παροχή κινήτρου στην Kkrka ώστε να αποδεχθεί τις περιοριστικές ρήτρες της συμφωνίας αυτής και όχι την ειλικρινή αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947. Από την άποψη αυτή, κατά την Επιτροπή, η Kkrka ουδόλως μπορούσε να επικαλεστεί την αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, δεδομένου ότι η αναγνώριση αυτή ήταν καταρχήν πλημμελής.

- 1153 Εντούτοις, η διαπίστωση από την Επιτροπή παροχής κινήτρου και περιορισμού ως εκ του αντικειμένου ακυρώθηκε από το Γενικό Δικαστήριο όσον αφορά τις συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka, με αποτέλεσμα να καθίσταται εκ νέου λυσιτελής η συνεκτίμηση της αντίληψης από την Krka της ισχύος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 ή της αναγνώρισης από αυτήν του κύρους του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 1154 Πάντως, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά τον χρόνο σύναψης των συμφωνιών διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, υπήρχαν σοβαρές ενδείξεις οι οποίες μπορούσαν να δημιουργήσουν στα μέρη των συμφωνιών αυτών την πεποίθηση ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 ήταν έγκυρο (βλ. σκέψεις 967 και 968 ανωτέρω). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, ήτοι σε μία από τις τρεις χώρες (μαζί με τη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες) στις οποίες η Επιτροπή ανέλυσε και διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος, είχε εκδοθεί μάλιστα προσωρινή διαταγή κατά της Krka καθώς και της Apotex, άλλης ανταγωνίστριας εταιρίας της Servier.
- 1155 Μολονότι τον Σεπτέμβριο του 2006 απορρίφθηκε η κατατεθείσα από τη Servier στην Ουγγαρία αίτηση προσωρινών μέτρων απαγόρευσης της διάθεσης στο εμπόριο γενοσήμου μορφής της περινδοπρίλης την οποία είχε θέσει σε κυκλοφορία στην αγορά η Krka, λόγω προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947,, επρόκειτο για διαδικασία η οποία, εν αντιθέσει προς τις μνημονευθείσες στη σκέψη 1154 ανωτέρω, δεν αφορούσε κάποια από τις χώρες στις οποίες η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.
- 1156 Εξάλλου, παρότι υπήρχαν ήδη επικοινωνίες μεταξύ της Servier και της Krka ε πριν από την απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006, με την οποία επικυρώθηκε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογική σκέψη 837 της προσβαλλόμενης απόφασης), αυτές δεν είχαν καταλήξει σε συμφωνία (αιτιολογικές σκέψεις 856 έως 859 της προσβαλλόμενης απόφασης), οι νέες διαπραγματεύσεις άρχισαν μόλις μετά την απόφαση αυτή (αιτιολογική σκέψη 898 της προσβαλλόμενης απόφασης). Επομένως, η απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006, με την οποία επικυρώθηκε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 υπήρξε, τουλάχιστον, ένα από τα καταλυτικά στοιχεία που οδήγησαν στις συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, και τούτο συνιστά συμπληρωματική ένδειξη περί του ότι οι συμφωνίες αυτές στηρίζονταν στην αναγνώριση από τα μέρη του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψη 971 ανωτέρω).
- 1157 Επιπλέον, όπως ήδη επισημάνθηκε (βλ. σκέψη 947 ανωτέρω), η σύναψη συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η οποία έχει λόγο ύπαρξης για κάθε δικαιούχο μόνον εφόσον η άδεια αποτελέσει όντως αντικείμενο εκμετάλλευσης, στηρίζεται στην αναγνώριση από τα μέρη του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Επομένως, η ίδια η σύναψη της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, συνεκτιμώμενων ορισμένων ενδείξεων (βλ. σκέψεις 999 και 1001 ανωτέρω), επιβεβαιώνει ότι η Krka αναγνώριζε τελικώς το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947.
- 1158 Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει μάλιστα ότι η Krka φαινόταν να θεωρεί ότι, απουσία συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συναφθείσας με τη Servier, η είσοδος, με κίνδυνο, στις επίμαχες 18 έως 20 αγορές ήταν ελάχιστα πιθανή, ακόμη και αδύνατη (σκέψεις 1001 και 1012 ανωτέρω).
- 1159 Τέλος, η Επιτροπή επισήμανε στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 1693) ότι η Krka είχε «παύσει τελικά να εξετάζει το ενδεχόμενο εισόδου, με κίνδυνο, στην αγορά της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και σε άλλες αγορές της δυτικής Ευρώπης μετά την απόφαση [του τμήματος] ανακοπών».
- 1160 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων στοιχείων, συνάγεται ότι δεν αποδείχθηκε ότι, απουσία συμφωνίας, η Krka θα είχε πιθανώς εισέλθει, με κίνδυνο, στις επίμαχες αγορές των 18 έως 20 κρατών μελών και ιδίως στις αγορές της Γαλλίας, των Κάτω Χωρών και του Ηνωμένου Βασιλείου.

- 1161 Το ανωτέρω συμπέρασμα δεν κλονίζονται από τα άλλα στοιχεία της δικογραφίας τα οποία θα μπορούσαν να είναι λυσιτελή προκειμένου να αποδειχθεί ότι η Krka θα είχε εισέλθει στην αγορά χωρίς τη συμφωνία με τη Servier. Τα στοιχεία αυτά παρατίθενται κυρίως στο μέρος της προσβαλλόμενης απόφασης στο οποίο η Επιτροπή επιχειρεί να αποδείξει ότι η Krka ήταν δυνητικός ανταγωνιστής της Servier.
- 1162 Πρώτον, υπενθυμίζεται (βλ. σκέψη 1026 ανωτέρω) ότι η περίπτωση ότι η Krka συνέχισε να αμφισβητεί τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier και να διαθέτει στο εμπόριο το προϊόν της έστω και αν το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 είχε επιβεβαιωθεί από το τμήμα ανακοπών του ΕΓΔΕ μπορεί να αποδοθεί, προδήλως, στην επιθυμία της Krka να ενισχύει τη θέση της στις διαπραγματεύσεις που μπορούσε να δρομολογήσει με τη Servier προκειμένου να επιτύχει συμφωνία διακανονισμού.
- 1163 Επιπλέον, η συνεχιζόμενη αμφισβήτηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της Servier δεν συνεπαγόταν νέους κινδύνους για την Krka από άποψη προσβολής διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Αύξανε μόνο τα δικαστικά έξοδά της. Όσον αφορά την εξακολούθηση της διάθεσης στο εμπόριο του προϊόντος της, αυτή περιορίστηκε σε πέντε αγορές της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, στις οποίες η Επιτροπή δεν διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος. Επιπλέον, σε πέντε από τις επτά αγορές που κάλυπτε η άδεια εκμετάλλευσης, τα αντίστοιχα του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 εθνικά διπλώματα δεν είχαν χορηγηθεί ακόμη (αιτιολογική σκέψη 1755 της προσβαλλόμενης απόφασης). Επομένως, οι κίνδυνοι που διέτρεχε η Krka, σε ορισμένες, τουλάχιστον, από τις αγορές στις οποίες παρέμεινε, ήταν περιορισμένοι (βλ. σκέψη 1027 ανωτέρω).
- 1164 Συνεπώς, η συνεχιζόμενη αμφισβήτηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της Servier από την Krka και η εξακολούθηση της διάθεσης στο εμπόριο του προϊόντος της δεν μπορούν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η Krka δεν αναγνώριζε το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 και ότι, συνεπώς, θα εισερχόταν πιθανώς, με κίνδυνο, στις επίμαχες αγορές των 18 έως 20 κρατών μελών ή, τουλάχιστον, στις τρεις αγορές που έλαβε υπόψη η Επιτροπή στη διαπίστωση περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.
- 1165 Δεύτερον, παρότι οι παρατηρήσεις των εκπροσώπων της Krka φανέρωναν την έκπληξη και τη δυσαρέσκειά τους μετά την απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 (αιτιολογική σκέψη 1688 της προσβαλλόμενης απόφασης), οι παρατηρήσεις αυτές δεν αποδείκνυαν ότι, παρά την απόφαση αυτή, η Krka θα είχε πιθανώς εισέλθει στις τρεις εθνικές αγορές στις οποίες η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη εκ αποτελέσματος παράβασης.
- 1166 Τρίτον, η Επιτροπή αφιερώνει ένα σημείο της προσβαλλόμενης απόφασης στην «πρόθεση εισόδου» στην αγορά της Krka. Το σημείο αυτό είναι πολύ σύντομο και περιλαμβάνει μία μόνον αιτιολογική σκέψη (1699), η οποία είναι και αυτή αρκετά σύντομη. Στη συγκεκριμένη αιτιολογική σκέψη, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, «ακόμη και» μετά την απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006, η Krka «φαινόταν» διατεθειμένη να στηρίξει τη θέση σε κυκλοφορία του προϊόντος της, με κίνδυνο, από τους εταίρους της και ότι συνέχισε να δεσμεύεται ότι θα προμηθεύσει το προϊόν της «σε περίπτωση υπέρβασης των φραγμών που συνιστά το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας». Στην ίδια αιτιολογική σκέψη προστίθεται επίσης ότι ένας εκ των εμπορικών εταίρων της Krka επέμεινε να προμηθεύσει αυτή το προϊόν της «σε περίπτωση ακύρωσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947» και ότι ορισμένοι εταίροι της Krka εισήλθαν στην αγορά με το προϊόν αυτό «όταν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 ακυρώθηκε στις [επίμαχες] αγορές».
- 1167 Τα αποσπάσματα που παρατίθενται στη σκέψη 1166 ανωτέρω επιβεβαιώνουν λιγότερο την πρόθεση της Krka να εισέλθει στις τρεις εθνικές αγορές, στις οποίες η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος, και περισσότερο τη σημασία που έχει αποκτήσει, μετά την απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006, τόσο για την Krka όσο και για τους εμπορικούς εταίρους της, ο «φραγμός» που συνιστούσε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947.

- 1168 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων στοιχείων, δεν αποδεικνύεται ότι, χωρίς τις συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η Ktka θα είχε πιθανώς εισέλθει στις τρεις εθνικές αγορές στις οποίες η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.
- 1169 Εξάλλου, η Επιτροπή δεν απέδειξε στην προσβαλλόμενη απόφαση ότι, χωρίς τις συμφωνίες αυτές, η Ktka θα είχε πιθανώς εισέλθει στις επίμαχες αγορές πριν από την ημερομηνία παύσης της παράβασης, ήτοι στις 6 Ιουλίου 2007 όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, στις 12 Δεκεμβρίου 2007 όσον αφορά τις Κάτω Χώρες και στις 16 Σεπτεμβρίου 2009 όσον αφορά τη Γαλλία.
- 1170 Συγκεκριμένα, η υποθετική προσέγγιση που εφάρμοσε η Επιτροπή (βλ. σκέψεις 1079 έως 1103 ανωτέρω) την οδήγησε να μην αποδώσει τη δέουσα προσοχή στην πραγματική εξέλιξη των γεγονότων –ειδικότερα, σε αυτά που έλαβαν χώρα μετά τη σύναψη των συμφωνιών– και, συνεπώς, στην ενδεχόμενη εξέλιξη της αντίληψης της Ktka όσον αφορά το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 η οποία μπορούσε να προκύψει από τα γεγονότα αυτά.
- 1171 Πάντως, δεν απόκειται στο Γενικό Δικαστήριο, όσον αφορά την εκτίμηση των συστατικών στοιχείων της παράβασης, τα οποία δεν εμπίπτουν στην άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, αλλά στον έλεγχο νομιμότητας, να υποκαταστήσει με τη δική του αιτιολογία εκείνη της Επιτροπής (πρβλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψεις 73 και 75 έως 77).
- 1172 Επομένως, δεν απόκειται στο Γενικό Δικαστήριο να εξετάσει το πρώτον, βάσει των στοιχείων της δικογραφίας, αν θα μπορούσε να προκύψει περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος κατά το μεταγενέστερο της σύναψης των συμφωνιών διάστημα λόγω μείωσης της αναγνώρισης του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 από την Ktka.
- 1173 Εν πάση περιπτώσει, από τα στοιχεία της δικογραφίας δεν μπορεί να συναχθεί ότι, κατά το διάστημα από τη σύναψη των συμφωνιών έως τη λήξη της παράβασης, η Ktka θα είχε πιθανώς εισέλθει, χωρίς τις συμφωνίες, στις τρεις επίμαχες εθνικές αγορές.
- 1174 Εξάλλου, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η πιθανή είσοδο της Ktka στην αγορά, χωρίς συμφωνία, δεν προβάλλεται καν από την Επιτροπή. Συγκεκριμένα, στο σημείο της προσβαλλόμενης απόφασης με τίτλο «Πιθανή συμπεριφορά απουσία των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Ktka», η Επιτροπή δεν στηρίζεται, τουλάχιστον ρητώς, σε υπόθεση πρόωρης εισόδου της Ktka στις τρεις επίμαχες αγορές απουσία συμφωνίας, αλλά μόνο σε υπόθεση διατήρησης «ανταγωνιστικής απειλής» στις αγορές αυτές (βλ. σκέψη 1096 ανωτέρω).
- 1175 Ειδικότερα, κατά την Επιτροπή, «η Ktka συνέχισε να συνιστά ανταγωνιστική απειλή ως δυνητικώς εισερχόμενη εταιρία γενοσήμου περιנדοπρίλης στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Γαλλία και στις Κάτω Χώρες» (αιτιολογική σκέψη 1825 της προσβαλλόμενης απόφασης). Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η Ktka συνέχισε, ειδικότερα, να συνιστά απειλή ως προμηθευτρια τοπικών εταίρων διανομής (αιτιολογική σκέψη 1828 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1176 Η Επιτροπή επισημαίνει επίσης ότι τα μέρη της συμφωνίας μπορούσαν, ελλείψει παροχής κινήτρου, να συνάψουν λιγότερο περιοριστική συμφωνία η οποία θα καθιστούσε εφικτή την πρόωρη είσοδο της Ktka στην αγορά ή θα της παραχωρούσε άδεια εκμετάλλευσης για το σύνολο της επικράτειας της Ένωσης (αιτιολογική σκέψη 1831 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1177 Η Επιτροπή ολοκληρώνει τη συλλογιστική της επισημαίνοντας ότι «χωρίς τους περιορισμούς που περιείχονταν στις συμφωνίες [...], η Ktka παρέμενε σημαντικός δυνητικός ανταγωνιστής της Servier» (αιτιολογική σκέψη 1834 της προσβαλλόμενης απόφασης).

- 1178 Διαπιστώνεται ότι, περιοριζόμενη στο να μνημονεύσει την «ανταγωνιστική απειλή» την οποία Krka συνέχιζε να συνιστά για τη Servier και ενώ, αφενός, τα θετικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματα απλής «απειλής» δεν είχαν πρόδηλο χαρακτήρα, εν αντιθέσει προς εκείνα της εισόδου εταιρίας γενοσήμων στην αγορά, και, αφετέρου, τα αποτελέσματα της «απειλής» αυτής μετριάζονταν, εν προκειμένω, σε μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 και την επιβεβαίωση του κύρους του από τις αρμόδιες αρχές (βλ. σκέψεις 1142 έως 1169 ανωτέρω), η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι ο ανταγωνισμός, όπως θα είχε εξελιχθεί χωρίς τη συμφωνία διακανονισμού, θα ήταν πιθανώς πιο ανοικτός.
- 1179 Συναφώς επισημαίνεται ότι η Επιτροπή όφειλε να προσδιορίσει τα πιθανά αποτελέσματα, ιδίως επί των τιμών, της παραγωγής, της ποιότητας ή της ποικιλίας των προϊόντων ή ακόμη επί της καινοτομίας (βλ. σκέψεις 1135 έως 1137 ανωτέρω), της «ανταγωνιστικής απειλής» την οποία συνέχιζε να συνιστά η Krka για τη Servier ελλείψει της συμφωνίας διακανονισμού, κάτι το οποίο μπορούσε να είχε πράξει, για παράδειγμα, καταδεικνύοντας ότι, λόγω της απουσίας απειλής, η Servier είχε περιορίσει τις δαπάνες της για έρευνα και ανάπτυξη.
- 1180 Υπογραμμίζεται ότι, καίτοι η ανάλυση από την Επιτροπή της ισχύος στην αγορά της Servier καθώς και της διάρθρωσης της επίμαχης αγοράς, η οποία χαρακτηρίζεται από απουσία ή έλλειψη πηγών ανταγωνισμού, θα μπορούσε να ενισχύσει την ύπαρξη περιοριστικών αποτελεσμάτων συμφωνίας εμποδίζοντας την είσοδο στην αγορά ενός δυνητικού ανταγωνιστή, δεν αρκεί για να καταστήσει πιθανά και συγκεκριμένα τα περιοριστικά αποτελέσματα συμφωνίας θίγουσας την ύπαρξη «ανταγωνιστικής απειλής».
- 1181 Συγκεκριμένα, ανεξαρτήτως της διάρθρωσης της αγοράς, τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα της ρήτρας μη εμπορίας παραμένουν σε μεγάλο βαθμό υποθετικά, εάν είναι πιθανό, λαμβανομένης υπόψη της πραγματικής εξέλιξης των γεγονότων όπως παρατηρήθηκε κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης της Επιτροπής, ότι, ακόμη και χωρίς τη ρήτρα αυτή, ο οικείος δυνητικός ανταγωνιστής μπορούσε να έχει συμπεριφορά παρεμφερή εκείνης που είχε με την ύπαρξη της ρήτρας, ήτοι, εν προκειμένω, ότι η Krka θα είχε παραμείνει εκτός των τριών αγορών στις οποίες η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.
- 1182 Εξάλλου, όσον αφορά την υπόθεση ότι, χωρίς τις συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka και, ειδικότερα, χωρίς την παροχή κινήτρου, την οποία, κατά την Επιτροπή, αυτές συνεπάγονται, θα είχε συναφθεί άλλη συμφωνία η οποία θα καθιστούσε εφικτή την πρόωρη είσοδο της Krka στην αγορά ή θα παραχωρούσε σε αυτήν άδεια εκμετάλλευσης για το σύνολο της επικράτειας της Ένωσης (βλ. σκέψη 1176 ανωτέρω καθώς και αιτιολογική σκέψη 1142 της προσβαλλόμενης απόφασης), η πιθανότητά της ουδόλως τεκμηριώνεται και τούτο πόσω μάλλον που, όπως προκύπτει από την εξέταση του λόγου ακυρώσεως που αντλείται από την απουσία περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, η Επιτροπή δεν απέδειξε την ύπαρξη παροχής κινήτρου.
- 1183 Τέλος, υπογραμμίζεται ότι το συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι συμφωνίες διακανονισμού και παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka, το οποίο χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη διπλώματος ευρεσιτεχνίας του οποίου το κύρος είχε επικυρωθεί από το ΕΓΔΕ (βλ. σκέψη 1144 ανωτέρω), διαφέρει από το επίμαχο πλαίσιο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής (T-461/07, EU:T:2011:181, σκέψεις 187 και 191), το οποίο μνημονεύει η Επιτροπή, μεταξύ άλλων στην αιτιολογική σκέψη 1219 της προσβαλλόμενης απόφασης. Απουσία στοιχείων σχετικών με το πλαίσιο συγκρίσιμων με εκείνα, τα οποία σχετίζονται με την ύπαρξη διπλώματος ευρεσιτεχνίας και την αναγνώριση του κύρους του, τα οποία υπενθυμίστηκαν ανωτέρω (μεταξύ άλλων στις σκέψεις 1145 έως 1159) και τα οποία είναι καθοριστικής σημασίας στην υπό κρίση διαφορά, το Γενικό Δικαστήριο είχε εκτιμήσει, στην απόφαση εκείνη, βάσει της περιστασης και μόνον

ότι επιχείρηση πληγείσα από ρήτρα αποκλεισμού με το επίμαχο μέτρο ήταν δυνητικός ανταγωνιστής, ότι η Επιτροπή βασίμως διαπίστωσε ότι η επιχείρηση αυτή θα είχε εισέλθει στην αγορά χωρίς τη ρήτρα αποκλεισμού.

1184 Επιβάλλεται επίσης η επισήμανση ότι, στην απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, *Visa Europe* και *Visa International Service* κατά Επιτροπής (T-461/07, EU:T:2011:181), το Γενικό Δικαστήριο δεν επικύρωσε πρακτική λήψης αποφάσεων της Επιτροπής κατά την οποία αυτή θα μπορούσε, όταν το ζήτημα είναι η εξάλειψη δυνητικού ανταγωνιστή, να μην λάβει υπόψη την πραγματική εξέλιξη των γεγονότων όπως ενδεχομένως παρατηρήθηκε κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασής της.

1185 Εξάλλου, εάν είχε επικυρωθεί, τέτοια πρακτική θα μπορούσε, σε ορισμένες περιπτώσεις, να οδηγήσει σε ασυνεπές αποτέλεσμα, για παράδειγμα, στην περίπτωση που ο μόνος υφιστάμενος δυνητικός ανταγωνιστής, ο οποίος εξοβελίζεται με τη συμφωνία, παύει να υφίσταται από την εφαρμογή της συμφωνίας λόγω, για παράδειγμα, δικαστικής εκκαθάρισης, περίπτωσης η οποία θα εξουδετέρωνε προδήλως τα αποτελέσματα αποκλεισμού από την αγορά της συμφωνίας, εκτός εάν αυτά λαμβάνονταν υπόψη με υποθετικό και όχι με ρεαλιστικό τρόπο, όπως επιβάλλει η νομολογία (βλ. σκέψεις 1129 και 1132 ανωτέρω).

1186 Επομένως, δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί, εν προκειμένω, η ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος διά παραπομπής στην απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, *Visa Europe* και *Visa International Service* κατά Επιτροπής (T-461/07, EU:T:2011:181).

1187 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα της ρήτρας μη εμπορίας που περιέχεται στη συμφωνία διακανονισμού.

– Επί της ρήτρας μη αμφισβήτησης που περιέχεται στη συμφωνία διακανονισμού

1188 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι, στο σημείο της προσβαλλόμενης απόφασης με τίτλο «Πιθανή συμπεριφορά απουσία των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka», η Επιτροπή δεν μνημονεύει κανένα στοιχείο σχετικό με την πιθανή συμπεριφορά της Krka όσον αφορά το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 340, σε σχέση με το οποίο υπάρχει επίσης ρήτρα μη αμφισβήτησης στη συμφωνία διακανονισμού.

1189 Ως εκ τούτου, όσον αφορά το στάδιο της ανάλυσης του εκ του αποτελέσματος περιορισμού που συνίσταται σε σύγκριση μεταξύ του ανταγωνισμού με τις συμφωνίες και εκείνου χωρίς τις συμφωνίες (βλ. σκέψη 1076 ανωτέρω), η Επιτροπή περιόρισε την ανάλυσή της στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947.

1190 Η μη συνεκτίμηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 340 μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι, κατά την Επιτροπή, το συγκεκριμένο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας κατέχει ήσσονος μόνο σημασίας θέση στην προστασία που μπορεί να παράσχει στη Servier κατά της εισόδου εταιριών γενοσήμων στην αγορά (αιτιολογική σκέψη 114 της προσβαλλόμενης απόφασης).

1191 Εξάλλου, η Επιτροπή επισημαίνει, πάντοτε στο σημείο της προσβαλλόμενης απόφασης με τίτλο «Πιθανή συμπεριφορά απουσία των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka», ότι «φαίνεται εύλογο ότι, απουσία υποχρέωσης μη αμφισβήτησης, η Krka θα μπορούσε να αμφισβητήσει το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 ενώπιον των δικαστηρίων του Ηνωμένου Βασιλείου και ενώπιον του ΕΓΔΕ» (αιτιολογική σκέψη 1827 της προσβαλλόμενης απόφασης).

1192 Επομένως, η Επιτροπή στήριξε τη διαπίστωση του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος στην περίπτωση ότι, απουσία της ρήτρας μη αμφισβήτησης, η Krka θα είχε συνεχίσει τις διαδικασίες τις οποίες είχε κινήσει ενώπιον των δικαστηρίων του Ηνωμένου Βασιλείου και ενώπιον του ΕΓΔΕ.

- 1193 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η ρήτρα περί μη αμφισβήτησης περιορίζει αφ'εαυτής τον ανταγωνισμό στο μέτρο που βλάπτει το δημόσιο συμφέρον για άρση κάθε εμποδίου στην οικονομική δραστηριότητα το οποίο θα μπορούσε να προκύψει από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που χορηγήθηκε κακώς (πρβλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1986, Windsurfing International κατά Επιτροπής, 193/83, EU:C:1986:75, σκέψη 92).
- 1194 Επομένως, πρέπει να καθοριστεί αν η εφαρμογή της ρήτρας μη αμφισβήτησης και, ειδικότερα, η παραίτηση της Krka από τις διαδικασίες τις οποίες είχε κινήσει, είχε αποτελέσματα όσον αφορά την εξάλειψη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947.
- 1195 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά τον χρόνο σύναψης των συμφωνιών, η Krka και η Servier ήταν διάδικοι στο πλαίσιο δύο διαδικασιών και ότι η Krka δεν έδωσε συνέχεια στις διαδικασίες αυτές λόγω της συμφωνίας διακανονισμού.
- 1196 Συγκεκριμένα, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στις 2 Αυγούστου 2006, η Servier είχε ασκήσει κατά της Krka, ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανώτερου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων που αντλούνται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947. Είχε επίσης καταθέσει αίτηση προσωρινών μέτρων. Την 1η Σεπτεμβρίου 2006, η Krka είχε ασκήσει ανταγωγή με αίτημα την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947. Στις 3 Οκτωβρίου 2006, το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [άνωτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], είχε κάνει δεκτή την αίτηση προσωρινών μέτρων της Servier και είχε απορρίψει την αίτηση συνοπτικής διαδικασίας (motion of summary judgment) που κατέθεσε η Krka την 1η Σεπτεμβρίου 2006 για την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947. Την 1η Δεκεμβρίου 2006, η δίκη καταργήθηκε σύμφωνα με τη συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη μεταξύ των διαδίκων και η προσωρινή διαταγή ήρθη.
- 1197 Όσον αφορά τη διαφορά ενώπιον του ΕΓΔΕ, το 2004, δέκα εταιρίες παραγωγής γενοσήμων, περιλαμβανομένης της Krka, άσκησαν ενώπιον του ΕΓΔΕ ανακοπή κατά του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, ζητώντας την πλήρη ανάκλησή του, προβάλλοντας λόγους αντλούμενους από έλλειψη καινοτομίας και εφευρετικής δραστηριότητας και από ανεπαρκή περιγραφή της εφεύρεσης. Στις 27 Ιουλίου 2006, το τμήμα ανακοπών του ΕΓΔΕ είχε επιβεβαιώσει το κύρος του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας κατόπιν επουσιωδών τροποποιήσεων των αρχικών αιτημάτων της Servier. Επτά εταιρίες είχαν ασκήσει προσφυγή κατά της εν λόγω απόφασης του τμήματος ανακοπών. Η Krka παραιτήθηκε από την ανακοπή στις 11 Ιανουαρίου 2007, βάσει συμφωνίας διακανονισμού συναφθείσας μεταξύ των διαδίκων.
- 1198 Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο Ηνωμένο Βασίλειο, την 1η Αυγούστου 2006, η Servier είχε επίσης ασκήσει κατά της εταιρίας Apotex Inc., ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανώτερου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων που αντλούνται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προβάλλοντας την προσβολή του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, καθώς η Apotex είχε θέσει σε κυκλοφορία γενόσημο εκδοχή της περινδοπρίλης στις 28 Ιουλίου 2006. Η Apotex είχε ασκήσει ανταγωγή με αίτημα την ακύρωση του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Στις 8 Αυγούστου 2006, είχε εκδοθεί προσωρινή διαταγή με την οποία απαγορεύθηκε στην Apotex η εισαγωγή, η προσφορά προς πώληση ή η πώληση της περινδοπρίλης.
- 1199 Βάσει της ανταγωγής που άσκησε η Apotex, το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [άνωτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)], κήρυξε, στις 6 Ιουλίου 2007, άκυρο το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, λόγω έλλειψης καινοτομίας και εφευρετικής δραστηριότητας σε σχέση με

- το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 341. Ως εκ τούτου, η διαταγή ήρθη πάραυτα και η Arotex μπόρεσε να επαναλάβει τις πωλήσεις της γενοσήμου εκδοχής της περινδοπρίλης στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου.
- 1200 Η Επιτροπή έκρινε ότι, στο Ηνωμένο Βασίλειο, η παράβαση που αφορούσε τις συναφθείσες μεταξύ της Servier και της Kрка συμφωνίες είχε λάβει τέλος την ημερομηνία αυτή.
- 1201 Εξάλλου, όσον αφορά τη διαφορά ενώπιον του ΕΓΔΕ, βάσει της κινηθείσας, μεταξύ άλλων, από την Kрка, διαδικασίας, με απόφαση της 6ης Μαΐου 2009, το τεχνικό συμβούλιο προσφυγών του ΕΓΔΕ ακύρωσε την απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 και ανακάλεσε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947.
- 1202 Η Επιτροπή έκρινε ότι η παράβαση που αφορούσε τις συναφθείσες μεταξύ της Servier και της Kрка συμφωνίες, καθόσον συνεχιζόταν ακόμη σε ορισμένα κράτη μέλη, είχε παύσει την ημερομηνία αυτή.
- 1203 Λαμβανομένης υπόψη της εξέλιξης των σχετικών με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 διαδικασιών, οι οποίες συνεχίστηκαν μετά την παραίτηση της Kрка από τις διαδικασίες στις οποίες ήταν διάδικος, όπως προεκτέθηκε, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι, απουσία της συμφωνίας διακανονισμού που συνήφθη μεταξύ των μερών, η συνέχιση των διαδικασιών από την Kрка θα είχε πιθανώς, ακόμη και ευλόγως, οδηγήσει σε ταχύτερη ή πληρέστερη ακύρωση του συγκεκριμένου διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 1204 Η Επιτροπή, όμως, δεν απέδειξε, ούτε καν υποστήριξε στην προσβαλλόμενη απόφαση ότι η ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 θα ήταν ταχύτερη ή πληρέστερη εάν η Kрка δεν είχε αποδεχθεί τη ρήτρα μη αμφισβήτησης που περιλαμβανόταν στη συμφωνία διακανονισμού.
- 1205 Οι περιστάσεις ότι «η Kрка θεωρούσε προηγουμένως ότι τα επιχειρήματά της στην ένδικη διαφορά που αφορούσε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ήταν από τα πλέον πειστικά και συνιστούσαν ιδιαίτερη απειλή για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947» ή ότι τα δικαστήρια του Ηνωμένου Βασιλείου, παρότι είχαν απορρίψει την αίτηση συνοπτικής διαδικασίας που είχε καταθέσει η Kрка, είχαν εκτιμήσει ότι αυτή διέθετε «στέρεη βάση» για να αμφισβητήσει το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 (αιτιολογική σκέψη 1827 της προσβαλλόμενης απόφασης) δεν μπορούν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η συμμετοχή της Kрка στις επίμαχες διαδικασίες θα είχε καταλήξει σε ταχύτερη ή πληρέστερη ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- 1206 Ομοίως, η διαπίστωση στην οποία κατέληξε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1712 της προσβαλλόμενης απόφασης ότι «η εξάλειψη ισχυρού αμφισβητή του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορεί να έχει αντίκτυπο στην τελική έκβαση της ένδικης διαφοράς/της ανακοπής» δεν μπορεί να οδηγήσει σε διαπίστωση του πιθανού, ακόμη και εύλογου, χαρακτήρα των αποτελεσμάτων της ρήτρας μη αμφισβήτησης που εφαρμοζόταν στην Kрка.
- 1207 Συγκεκριμένα, απέκειτο στην Επιτροπή να αποδείξει, κατά τρόπο αρκούντως συγκεκριμένο και τεκμηριωμένο, τον τρόπο με τον οποίο τα επιχειρήματα της Kрка ή η ιδιαίτερη θέση της στην ένδικη διαφορά θα μπορούσαν, εάν είχε δώσει συνέχεια στις διαδικασίες που είχε κινήσει, να έχουν καθοριστικό αντίκτυπο, όχι στην έκβαση των ένδικων διαφορών, δεδομένου ότι δύο από αυτές τις ένδικες διαφορές –ήτοι, αυτή ενώπιον του ΕΓΔΕ, η οποία συνεχίστηκε μετά την παραίτηση της Kрка, και εκείνη μεταξύ της Servier και της Arotex ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [ανωτέρου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικών και λοιπών ιδιωτικών διαφορών (ευρεσιτεχνία και συναφή δικαιώματα)]– κατέληξαν, εν πάση περιπτώσει, σε ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, αλλά στο χρονικό διάστημα εντός του οποίου έλαβε χώρα η ακύρωση αυτή ή στην εμβέλειά της.

- 1208 Εξάλλου, δεν απόκειται στο Γενικό Δικαστήριο, όσον αφορά την εκτίμηση των συστατικών στοιχείων της παράβασης, τα οποία δεν εμπίπτουν στην άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, αλλά στον έλεγχο νομιμότητας, να υποκαταστήσει με τη δική του αιτιολογία εκείνη της Επιτροπής (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψεις 73 και 75 έως 77).
- 1209 Επομένως, δεν απόκειται στο Γενικό Δικαστήριο να εξετάσει το πρώτον, βάσει άλλων στοιχείων της δικογραφίας πέραν εκείνων που έλαβε υπόψη η Επιτροπή προκειμένου να διαπιστώσει τα περιοριστικά αποτελέσματα της ρήτηρας μη αμφισβήτησης, αν η συνεχιζόμενη συμμετοχή της Krka στις εκκρεμείς ένδικες διαδικασίες θα οδηγούσε σε ταχύτερη ή πληρέστερη ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947.
- 1210 Επιπλέον, ανεξαρτήτως της διάρθρωσης της σχετικής αγοράς, ακόμη και όταν αυτή χαρακτηρίζεται, όπως εν προκειμένω, κατά την Επιτροπή, από απουσία ή έλλειψη πηγών ανταγωνισμού, τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα της ρήτηρας μη αμφισβήτησης παραμένουν σε μεγάλο βαθμό υποθετικά εάν είναι πιθανό, λαμβανομένης υπόψη της πραγματικής εξέλιξης των γεγονότων όπως παρατηρείται κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης της Επιτροπής, ότι, απουσία αυτής, το επίμαχο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ήτοι, εν προκειμένω, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, θα είχε ακυρωθεί κατά τον ίδιο χρόνο και στο ίδιο μέτρο (βλ. σκέψη 1181 ανωτέρω).
- 1211 Εξάλλου, εν αντιθέσει προς ό,τι προκύπτει κατά τα φαινόμενα από την αιτιολογική σκέψη 1712 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η διαδικασία μεταξύ της Servier και της Krka ενώπιον των δικαστηρίων του Ηνωμένου Βασιλείου μπορούσε να οδηγήσει στη διαπίστωση ότι η τεχνολογία της Krka δεν προσέβαλε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Συγκεκριμένα, οι διαδικασίες που αφορούσαν την Krka και την Arotex ήταν αγωγές λόγω προσβολής διπλώματος ευρεσιτεχνίας ασκηθείσες από τη Servier και ανταγωγές ακυρώσεως του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 ασκηθείσες, ως απάντηση στις ως άνω αγωγές, από τις δύο προμνησθείσες εταιρίες γενοσήμων. Επομένως, οι διαδικασίες αυτές ήταν παρόμοιες. Πλην όμως, το σύνολο της διαδικασίας που αφορούσε την Arotex έλαβε τέλος με την κήρυξη της ακυρότητας του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 και, επομένως, χωρίς να χρειαστεί να καθοριστεί αν η τεχνολογία της συνιστούσε προσβολή διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Λαμβανομένης υπόψη της ομοιότητας των διαδικασιών και απουσία αντίθετων στοιχείων προσκομισθέντων από την Επιτροπή, μπορεί ευλόγως να θεωρηθεί ότι το ίδιο θα συνέβαινε και με την Krka.
- 1212 Κατά μείζονα λόγο, δεν αποδεικνύεται ότι η διαδικασία ενώπιον του ΕΓΔΕ θα μπορούσε να οδηγήσει στη διαπίστωση ότι η τεχνολογία της Krka δεν προσέβαλε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, δεδομένου ότι η διαδικασία αυτή αφορούσε μόνο το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947.
- 1213 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα της ρήτηρας μη αμφισβήτησης που περιέχεται στη συμφωνία διακανονισμού.

– Επί της παραχώρησης άδειας χρήσης της τεχνολογίας της Krka

- 1214 Όσον αφορά τη συμφωνία μεταβίβασης με την οποία η Krka πώλησε την τεχνολογία της στη Servier, η Επιτροπή περιορίστηκε να διαπιστώσει ότι, απουσία της συμφωνίας αυτής, «η Krka θα εξακολουθούσε να μπορεί να μεταβιβάζει τα σχετικά με την τεχνολογία της περινδοπρίλης δικαιώματά της ή να παραχωρεί άδεια εκμετάλλευσης αυτών» (αιτιολογική σκέψη 1829 της προσβαλλόμενης απόφασης), και τούτο δεν αρκεί, όταν πρόκειται για απλή μεταβίβαση αγαθού συνοδευόμενη από συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και όχι από μέτρο αποκλεισμού, όπως μπορεί να είναι η ρήτρα μη εμπορίας, για να διαπιστωθεί η ύπαρξη πιθανών αποτελεσμάτων, ειδικότερα στις τιμές, στην παραγωγή, στην ποιότητα ή στην ποικιλία των προϊόντων ή ακόμη στην καινοτομία (βλ. σκέψεις 1135 έως 1137 ανωτέρω). Η ύπαρξη αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων διαπιστώνεται έτι λιγότερο, δεδομένου ότι η τεχνολογία της Krka δεν καθιστούσε εφικτή την παράκαμψη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947, και τούτο, λαμβανομένων υπόψη των σοβαρών ενδείξεων που

υποδήλωναν ότι το συγκεκριμένο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ήταν έγκυρο, δεν καθιστά ευλογοφανή την υπόθεση ότι εταιρίες γενοσήμων που ανταγωνίζονταν τη Servier θα επιδίωκαν, απουσία της συμφωνίας μεταβίβασης, να αποκτήσουν την τεχνολογία της Krka.

- 1215 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα της παραχώρησης άδειας χρήσης της τεχνολογίας της Krka.
- 1216 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την ύπαρξη περιοριστικού του ανταγωνισμού αποτελέσματος συνεπεία της συμφωνίας διακανονισμού ή της συμφωνίας μεταβίβασης, το οποίο ήταν αρκούντως ρεαλιστικό και πιθανό ώστε η Επιτροπή να μπορεί να διαπιστώσει την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος. Επιπλέον, τέτοιο περιοριστικό αποτέλεσμα δεν μπορεί να διαπιστωθεί ούτε όταν οι δύο συμφωνίες λαμβάνονται υπόψη από κοινού.
- 1217 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτή η σχετική με την πλάνη εκτίμησης αιτίαση, η οποία καθιστά, αφ' εαυτής, εφικτό να κριθεί βάσιμος στο σύνολό του ο λόγος ακυρώσεως τον οποίο προέβαλαν οι προσφεύγουσες και ο οποίος αντλείται από την περίσταση ότι η Επιτροπή κακώς διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού ως εκ αποτελέσματος προκύπτοντος από τις συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka.
- 1218 Πρέπει να καθοριστεί επιπλέον αν η απόφαση της Επιτροπής ενέχει πλάνη περί το δίκαιο.

iv) Επί της πλάνης περί το δίκαιο

- 1219 Όπως προεκτέθηκε (βλ. σκέψεις 1092 και 1102 ανωτέρω), η Επιτροπή εκτίμησε ότι, δεδομένου ότι είχε διαπιστώσει ότι η συμφωνία διακανονισμού απέκλειε δυνητικό ανταγωνιστή της Servier, δεν ήταν υποχρεωμένη, προκειμένου να καταδείξει τον ανταγωνισμό ο οποίος θα υφίστατο χωρίς συμφωνία (έναν εκ των όρων της μνημονευθείσας στη σκέψη 1076 ανωτέρω σύγκρισης), να λάβει υπόψη την πραγματική εξέλιξη των γεγονότων όπως μπορούσε να παρατηρηθεί κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασής της. Αντιθέτως, η Επιτροπή εκτίμησε, στηριζόμενη στη συνήθη πρακτική όσον αφορά τη συνεκτίμηση των δυνητικών αποτελεσμάτων συμφωνίας κατά την οποία αρκεί να καταδειχθεί ότι η συμφωνία αυτή «μπορεί» να έχει αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα (βλ. σκέψεις 1080 και 1085 ανωτέρω), ότι μπορούσε να στηρίξει την εκ μέρους της περιγραφή του ανταγωνισμού χωρίς συμφωνία σε υποθέσεις ή ενδεχόμενα.
- 1220 Όπως προκύπτει από την ως άνω εξέταση της σχετικής με την πλάνη εκτίμησης αιτίασης, ορισμένα γεγονότα τα οποία η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη όχι μόνον ασκούσαν επιρροή, αλλά και ήταν καθοριστικής σημασίας για τη μνημονευθείσα στη σκέψη 1076 ανωτέρω σύγκριση.
- 1221 Συγκεκριμένα, όσον αφορά τη ρήτρα μη εμπορίας, παρότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη την απόφαση του ΕΓΔΕ της 27ης Ιουλίου 2006 και τις προσωρινές διαταγές που εξέδωσαν τα δικαστήρια του Ηνωμένου Βασιλείου εις βάρος της Krka και της Arotex προκειμένου να αποδείξει την ιδιότητα δυνητικού ανταγωνιστή της Krka, δεν έλαβε δεόντως υπόψη τα γεγονότα αυτά προκειμένου να εξακριβώσει αν η Krka θα είχε πιθανώς εισέλθει στην αγορά χωρίς τη συμφωνία, περιοριζόμενη, συναφώς, να επισημάνει ότι, απουσία συμφωνίας, η «ανταγωνιστική απειλή» την οποία συνιστούσε η Krka θα είχε εξακολουθήσει να υφίσταται.
- 1222 Όσον αφορά τη ρήτρα μη εμπορίας, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη το αποτέλεσμα των διαδικασιών που κίνησαν κατά του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 άλλες εταιρίες γενοσήμων και οι οποίες συνεχίστηκαν παρά το γεγονός ότι η Krka έπαυσε κάθε αμφισβήτηση.

- 1223 Τέλος, όσον αφορά τη διάρθρωση της αγοράς, οριζόντιο ζήτημα το οποίο αφορά τόσο τη ρήτρα μη εμπορίας όσο και τη ρήτρα μη αμφισβήτησης, η Επιτροπή περιορίστηκε στο να καθορίσει τις πηγές ανταγωνισμού που υφίσταντο κατά τον χρόνο σύναψης της τελευταίας εκ των συμφωνιών διακανονισμού που μνημονεύονται στην προσβαλλόμενη απόφαση και να επισημάνει ότι υπήρχε «ισχυρό ενδεχόμενο» εξάλειψης των πηγών αυτών από τον ανταγωνισμό μέσω συμφωνίας ή με άλλο μέσο, χωρίς να λάβει υπόψη το γεγονός ότι τέτοιο ενδεχόμενο δεν εκδηλώθηκε κατά τη διάρκεια της παράβασης (αιτιολογική σκέψη 1846 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1224 Η συλλογιστική αυτή προκύπτει, σαφώς, από την υποσημείωση 2445 της προσβαλλόμενης απόφασης, στην οποία, για να αποδείξει την ύπαρξη περιοριστικών αποτελεσμάτων της ρήτρας μη αμφισβήτησης, η Επιτροπή στηρίζεται στο γεγονός ότι απέμεναν λιγότερες εταιρίες, ανταγωνίστριες της Servier, οι οποίες μπορούσαν να δώσουν συνέχεια σε εκκρεμείς διαδικασίες ή να κινήσουν νέες διαδικασίες και ότι «η Servier μπορούσε ευλόγως να εξετάσει το ενδεχόμενο επίτευξης συμφωνίας με τις εταιρίες αυτές», και τούτο θα εξάλειφε κάθε ενδεχόμενο συνέχισης ή κίνησης διαδικασίας κατά του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947. Πάντως, μολονότι αληθεύει ότι η Servier προσέγγισε τις εταιρίες αυτές, δεν κατάφερε να επιτύχει συμφωνία μαζί τους και ιδίως με μια εξ αυτών, η οποία εξασφάλισε τελικώς την ακύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 κατά τον χρόνο που η Krka εφάρμοζε τη ρήτρα μη αμφισβήτησης.
- 1225 Εντούτοις, ο περιορισμένος χαρακτήρας της εξέτασης που διενήργησε η Επιτροπή δεν μπορούσε να δικαιολογηθεί λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας των δικαστηρίων της Ένωσης. Συγκεκριμένα, η σχετική με τη συνεκτίμηση των δυνητικών αποτελεσμάτων των συμφωνιών νομολογία, η οποία εξετάστηκε στις σκέψεις 1107 έως 1120 ανωτέρω, δεν τύγχανε εφαρμογής εν προκειμένω (βλ. σκέψη 1124 ανωτέρω).
- 1226 Το ίδιο ίσχυε, για τους λόγους που μνημονεύονται στις σκέψεις 1183 έως 1186 ανωτέρω, όσον αφορά τη δυνατότητα μεταφοράς στην προκειμένη περίπτωση της λύσης που προκρίθηκε, όσον αφορά συμφωνίες εξάλειψης του δυνητικού ανταγωνισμού, στην απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, *Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής* (T-461/07, EU:T:2011:181) (βλ. σκέψεις 1183 έως 1186 ανωτέρω).
- 1227 Επομένως, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή διενήργησε πλημμελή έλεγχο της κατάστασης την οποία έπρεπε να εκτιμήσει προκειμένου να εξακριβώσει αν οι συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka ήταν εκ του αποτελέσματος περιοριστικές του ανταγωνισμού, ο δε πλημμελής χαρακτήρας του ελέγχου της Επιτροπής καταδεικνύει εσφαλμένη εφαρμογή της νομολογίας των δικαστηρίων της Ένωσης και, επομένως, όπως βασίμως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, πλάνη περί το δίκαιο.
- 1228 Εξάλλου, κατά την προσέγγιση που εφάρμοσε η Επιτροπή, αρκεί αυτή να διαπιστώσει την εξάλειψη δυνητικού ανταγωνιστή ώστε να μπορεί να καταλήξει σε συμπέρασμα περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος, σε πλαίσιο διάρθρωσης της αγοράς χαρακτηριζόμενο από απουσία ή έλλειψη πόρων ανταγωνισμού και ισχύος στην αγορά της εταιρίας πρωτότυπων φαρμάκων.
- 1229 Εάν γινόταν δεκτή, η προσέγγιση αυτή θα παρείχε τη δυνατότητα στην Επιτροπή να διαπιστώσει, σε υποθέσεις όπως οι υπό κρίση οι οποίες αφορούν περιοριστικές ρήτρες που συνδυάζονται με συμφωνία διακανονισμού σχετική με διπλώματα ευρεσιτεχνίας φαρμάκων, την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος, επιβεβαιώνοντας, ουσιαστικά, μόνο την πλήρωση δύο εκ των τριών προϋποθέσεων που απαιτούνται για τη διαπίστωση της ύπαρξης περιορισμού ως εκ του αντικειμένου, ήτοι την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού και την ύπαρξη ρητρών περιοριστικών του ανταγωνισμού.

- 1230 Δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από την εξέταση του λόγου ακυρώσεως που αφορά τον εξ αντικειμένου περιορισμό, η απόδειξη της πλήρωσης της τρίτης προϋπόθεσης, ήτοι της ύπαρξης παροχής κινήτρου, είναι ιδιαίτερα λεπτό ζήτημα, το καθήκον της Επιτροπής θα διευκολυνόταν αισθητά κατ' αυτόν τον τρόπο.
- 1231 Πάντως, λαμβανομένων υπόψη των αυξημένων απαιτήσεων όσον αφορά την απόδειξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος (βλ. σκέψεις 1123 και 1128 έως 1139 ανωτέρω), η λύση αυτή, η οποία αντιβαίνει στο πνεύμα της διάκρισης που καθιερώνει η Συνθήκη μεταξύ περιορισμών του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου και ως εκ του αποτελέσματος, δεν μπορεί να γίνει δεκτή.
- 1232 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι πρέπει να γίνει δεκτή η αντλούμενη από πλάνη περί το δίκαιο αιτίαση, η οποία καθιστά, αφ' εαυτής, εφικτό να κριθεί βάσιμος στο σύνολό του ο λόγος ακυρώσεως τον οποίο προέβαλαν οι προσφεύγουσες και ο οποίος αντλείται από την περίσταση ότι η Επιτροπή κακώς διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος προκύπτοντος από τις συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka.
- 1233 Δεδομένου ότι ο σχετικός με την απουσία περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου λόγος ακυρώσεως κρίθηκε επίσης βάσιμος, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή κακώς διαπίστωσε την ύπαρξη παράβασης του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ σε σχέση με τις συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka.
- 1234 Ως εκ τούτου, χωρίς να απαιτείται να εξεταστούν οι λοιπές αιτιάσεις που προέβαλαν οι προσφεύγουσες στο πλαίσιο του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως καθώς και ο σχετικός με την ιδιότητα δυνητικού ανταγωνιστή της Krka λόγος ακυρώσεως, το άρθρο 4 της προσβαλλόμενης απόφασης πρέπει να ακυρωθεί, κατά το το μέτρο που, με το άρθρο αυτό, η Επιτροπή διαπίστωσε τη συμμετοχή της Servier σε παράβαση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ σε σχέση με τις συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka.

10. Επί του λόγου ακυρώσεως που αφορά τον ορισμό της έννοιας του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1247 Για τους λόγους που ήδη εκτέθηκαν στις σκέψεις 566 έως 570, 743 και 909 ανωτέρω, σε σχέση με άλλους λόγους ακυρώσεως που προέβαλαν οι προσφεύγουσες κατά της διαπίστωσης της ύπαρξης εκ του αποτελέσματος περιορισμού προκύπτοντος από τις συμφωνίες που συνήψε η Servier με τις Niche και Unichem, Matrix, Teva και Luripin, ο συγκεκριμένος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

11. Επί της πλάνης περί το δίκαιο και της πλάνης εκτίμησης όσον αφορά τον χαρακτηρισμό χωριστών παραβάσεων

α) Επί του χαρακτηρισμού ως χωριστών παραβάσεων των πέντε συμφωνιών

1) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1254 Από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει, χωρίς αυτό να αμφισβητηθεί από τις προσφεύγουσες, ότι αυτές συνήψαν χωριστές συμφωνίες, οι οποίες υπογράφηκαν σε διαφορετικές ημερομηνίες (με εξαίρεση τις συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και με τη Matrix), με διαφορετικά μέρη, εντός διαφορετικών οικονομικών και νομικών πλαισίων και ότι οι συμφωνίες αυτές είχαν διαφορετικά πεδία εφαρμογής. Εντούτοις, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, παρά τις διαφορές αυτές, η σύναψη των συμφωνιών αυτών συνιστά ενιαία παράβαση, λόγω της ταυτότητας του προϊόντος που αφορούσαν, ορισμένης χωρικής και χρονικής ταυτότητας των συμφωνιών, της ταυτότητας της μεθόδου και του τρόπου εφαρμογής των συμφωνιών και της ταυτότητας του εμπλεκόμενου, από την πλευρά τους, φυσικού προσώπου στη σύναψη των συμφωνιών.
- 1255 Επισημαίνεται, προκαταρκτικώς, ότι ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως ο οποίος αντλείται από τη μη αναγνώριση, εν προκειμένω, ενιαίας παράβασης προβάλλεται επικουρικώς (βλ. σκέψη 1248 ανωτέρω), για την περίπτωση απόρριψης των λόγων ακυρώσεως οι οποίοι αντλούνται από πλάνη περί το δίκαιο και πλάνη εκτίμησης κατά τον χαρακτηρισμό των επίμαχων συμφωνιών ως περιορισμών του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου και ως εκ του αποτελέσματος. Επομένως και δεδομένου ότι έγιναν δεκτοί οι λόγοι ακυρώσεως οι οποίοι έβαλλαν κατά του χαρακτηρισμού ως περιορισμού του ανταγωνισμού των συμφωνιών που συνήψαν οι προσφεύγουσες με την Krka, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως θα εξεταστεί μόνο στο μέτρο που βάλλει κατά του χαρακτηρισμού ως χωριστών παραβάσεων των συμφωνιών που συνήψαν οι προσφεύγουσες με τις Niche, Matrix, Teva και Lupin.
- 1256 Όσον αφορά τη λυσιτέλεια του λόγου ακυρώσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής, δεδομένου ότι, εν πάση περιπτώσει, οι προσφεύγουσες δεν απέδειξαν ότι το πρόστιμο θα ήταν οπωσδήποτε χαμηλότερο εάν η Επιτροπή είχε θεωρήσει ότι οι επίμαχες συμφωνίες συνιστούσαν ενιαία παράβαση.
- 1257 Καταρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο λυσιτελής ή αλυσιτελής χαρακτήρας προβαλλομένου λόγου ακυρώσεως αφορά το αν και κατά πόσον μπορεί, στην περίπτωση που είναι βάσιμος, να επιφέρει την ακύρωση που επιδιώκει ο προσφεύγων και όχι το έννομο συμφέρον που αυτός μπορεί να έχει για την άσκηση αυτής της προσφυγής ή ακόμη για την προβολή συγκεκριμένου λόγου, δεδομένου ότι τα ζητήματα αυτά ανάγονται αντιστοίχως στο παραδεκτό της προσφυγής και στο παραδεκτό του λόγου ακυρώσεως (απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2000, EFMA κατά Συμβουλίου, C-46/98 P, EU:C:2000:474, σκέψη 38).
- 1258 Περαιτέρω, στο μέτρο ιδίως που, αν αποδείξει την ύπαρξη έννομου συμφέροντος να προβεί σε τέτοια διαπίστωση, η Επιτροπή έχει την εξουσία να εκδώσει απόφαση διαπιστώνουσα παράβαση χωρίς να επιβάλλει πρόστιμο (πρβλ. αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2005, Sumitomo Chemical και Sumika Fine Chemicals κατά Επιτροπής, T-22/02 και T-23/02, EU:T:2005:349, σκέψη 31, και της 16ης Νοεμβρίου 2006, Peróxidos Orgánicos κατά Επιτροπής, T-120/04, EU:T:2006:350, σκέψη 18), η νομιμότητα απόφασης διαπιστώνουσας τη συμμετοχή επιχείρησης σε παράβαση δεν μπορεί να εξαρτάται από τη νομιμότητα του επιβληθέντος στην επιχείρηση αυτή προστίμου. Για τον λόγο αυτό, οι λόγοι ακυρώσεως οι οποίοι ανάγονται στην επιβολή κυρώσεων μπορούν, εξ ορισμού, να αφορούν μόνο το πρόστιμο και όχι την ίδια τη διαπίστωση της παράβασης (πρβλ. απόφαση της 27ης Ιουνίου 2012, Bolloré κατά Επιτροπής, T-372/10, EU:T:2012:325, σκέψη 81). Αντιθέτως, οι λόγοι ακυρώσεως οι οποίοι ανάγονται στην ίδια τη διαπίστωση της παράβασης είναι, καταρχήν, ικανοί να επιφέρουν την ακύρωση όχι μόνον της απόφασης με την οποία διαπιστώνεται η συμμετοχή επιχείρησης σε παράβαση αλλά επίσης, κατά συνέπεια, του επιβληθέντος στην επιχείρηση αυτή προστίμου.
- 1259 Ως εκ τούτου, εν προκειμένω, αν το Γενικό Δικαστήριο κρίνει ότι η Επιτροπή κακώς εντόπισε χωριστές παραβάσεις βάσει καθεμίας εκ των επίμαχων συμφωνιών αντί ενιαίας παράβασης, η προσβαλλόμενη απόφαση θα πρέπει να ακυρωθεί στο μέτρο που διαπιστώνει την ύπαρξη, έναντι των προσφευγουσών, χωριστών παραβάσεων και, κατά συνέπεια, στο μέτρο που επιβάλλει σε αυτές πρόστιμα για τις παραβάσεις αυτές, τούτο δε ανεξαρτήτως του αν η ακύρωση αυτή θα έχει θετικό αντίκτυπο για τις

προσφεύγουσες στο συνολικό ποσό των χωριστών προστίμων που τους επιβλήθηκαν και το οποίο θα πρέπει, ενδεχομένως, να υπολογιστεί εκ νέου εάν επιβληθεί στις προσφεύγουσες ενιαίο πρόστιμο στο πλαίσιο νέας απόφασης. Συγκεκριμένα, υπενθυμίζεται ότι η πλήρης δικαιοδοσία την οποία έχει το Γενικό Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 31 του κανονισμού 1/2003 αφορά μόνον την εκ μέρους του εκτίμηση του προστίμου που έχει επιβάλει η Επιτροπή, εξαιρουμένης κάθε τροποποίησης των συστατικών στοιχείων της παράβασης την οποία η Επιτροπή νομίμως διαπίστωσε στην απόφαση η οποία έχει υποβληθεί στην κρίση του Γενικού Δικαστηρίου (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 77).

¹²⁶⁰ Επαλλήλως, εν πάση περιπτώσει, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, εάν το Γενικό Δικαστήριο κρίνει ότι η Επιτροπή κακώς εντόπισε χωριστές παραβάσεις αντί ενιαίας παράβασης, αυτό θα έχει αντίκτυπο στο ύψος του προστίμου.

¹²⁶¹ Συγκεκριμένα, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο χαρακτηρισμός ορισμένων παράνομων ενεργειών ως αποτελουσών μία και μόνον παράβαση ή πολλές χωριστές παραβάσεις έχει, καταρχήν, συνέπειες επί της κύρωσης που μπορεί να επιβληθεί, εφόσον η διαπίστωση της ύπαρξης πολλών χωριστών παραβάσεων μπορεί να επισύρει την επιβολή πολλών χωριστών προστίμων, κάθε φορά εντός των ορίων που καθορίζονται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, δηλαδή τηρουμένου του ανωτάτου ορίου του 10 % επί του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά το προγενέστερο της έκδοσης της απόφασης οικονομικό έτος. Επίσης, η Επιτροπή μπορεί να διαπιστώσει, με μία απόφαση, δύο χωριστές παραβάσεις και να επιβάλει δύο πρόστιμα, το συνολικό ποσό των οποίων υπερβαίνει το ανώτατο όριο του 10 % που ορίζεται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, εφόσον το ποσό του κάθε προστίμου δεν υπερβαίνει το εν λόγω όριο. Συγκεκριμένα, δεν έχει σημασία, για την εφαρμογή του εν λόγω ορίου του 10 %, το αν η επιβολή κυρώσεων για διαφορετικές παραβάσεις των κανόνων περί ανταγωνισμού της Ένωσης γίνεται στο πλαίσιο μίας μόνο διαδικασίας ή κατόπιν χωριστών διαδικασιών, που δεν συμπίπτουν χρονικά, καθώς το ανώτατο όριο του 10 % εφαρμόζεται για κάθε παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ (βλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2014, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, T-27/10, EU:T:2014:59, σκέψεις 230 έως 232 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εν προκειμένω, επιβάλλεται εντούτοις η διαπίστωση, όπως αναγνωρίζουν οι προσφεύγουσες στο δικόγραφο της προσφυγής, ότι το συνολικό ποσό των προστίμων που τους επιβλήθηκαν για τις παραβάσεις των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ είναι κατώτερο του ανωτάτου ορίου του 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά το προ της έκδοσης της απόφασης οικονομικό έτος, το οποίο καθορίζεται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003. Ως εκ τούτου, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προσάψουν στην Επιτροπή ότι αποφάσισε να τους επιβάλλει χωριστά πρόστιμα προκειμένου να είναι σε θέση, για τα πρόστιμα αυτά στο σύνολό τους, να υπερβεί αυτό το ανώτατο όριο του 10 %.

¹²⁶² Εντούτοις, από τις αιτιολογικές σκέψεις 3120, 3121 και 3128 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι, δεδομένου ότι η Επιτροπή επέβαλε χωριστά πρόστιμα στις προσφεύγουσες για κάθε παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, εφάρμοσε στα ποσά αυτά διορθωτικό συντελεστή προς τα κάτω, προκειμένου να αποφύγει ενδεχομένως υπερβολικό αποτέλεσμα λόγω της παράλληλης επιβολής πολλαπλών προστίμων. Συγκεκριμένα, ακριβώς επειδή αποφάσισε να επιβάλει στις προσφεύγουσες περισσότερα χωριστά πρόστιμα, η Επιτροπή εφάρμοσε μέση μείωση 54,5 % επί του ποσού της αξίας των πωλήσεων των προσφευγουσών το οποίο έλαβε υπόψη για να καθορίσει το ποσό κάθε προστίμου, ώστε να αντικατοπτρίζεται ο βαθμός χρονικής και γεωγραφικής αλληλεπικάλυψης των αντίστοιχων παραβάσεων. Εν πάση περιπτώσει, θα απέκειτο, επομένως, στην Επιτροπή, προκειμένου να καταδείξει ότι ο λόγος ακυρώσεως είναι αλυσιτελής, να αποδείξει ότι το επιβληθέν στις προσφεύγουσες πρόστιμο θα ήταν εξίσου υψηλό με μία και μόνη παράβαση, κάτι το οποίο δεν φαίνεται πιθανό.

¹²⁶³ Ως εκ τούτου, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να εξεταστεί επί της ουσίας.

- 1264 Κατά πάγια νομολογία, παράβαση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ενδέχεται να προκύπτει όχι μόνον από μεμονωμένη πράξη αλλά και από σειρά πράξεων ή ακόμα και από συνεχιζόμενη συμπεριφορά, έστω και αν ένα ή περισσότερα στοιχεία αυτής της σειράς πράξεων ή της συνεχιζόμενης συμπεριφοράς θα μπορούσαν επίσης να αποτελέσουν, εξεταζόμενα αφ' εαυτών και μεμονωμένα, παράβαση της εν λόγω διάταξης. Έτσι, όταν οι διάφορες πράξεις εντάσσονται σε ένα «συνολικό σχέδιο», λόγω του ότι επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό, ήτοι τη νόθευση του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά, η Επιτροπή δικαιούται να καταλογίσει την ευθύνη για τις πράξεις αυτές αναλόγως της συμμετοχής στην παράβαση, η οποία λαμβάνεται υπόψη στο σύνολό της (αποφάσεις της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, σκέψη 41, και της 24ης Ιουνίου 2015, Fresh Del Monte Produce κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P και C-294/13 P, EU:C:2015:416, σκέψη 156).
- 1265 Επιχείρηση η οποία έχει μετάρσει σε τέτοια ενιαία και σύνθετη παράβαση με ενέργειές της, εμπίπτουσες στην έννοια της αντίθετης προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής, κατά το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, οι οποίες απέβλεπαν στην υλοποίηση της παράβασης στο σύνολό της, μπορεί συνεπώς να είναι συνυπαίτια, για όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην εν λόγω παράβαση, για ενέργειες στις οποίες προέβησαν άλλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ίδιας παράβασης. Τούτο ισχύει όταν αποδεικνύεται ότι η επιχείρηση αυτή είχε την πρόθεση να συμβάλει με τη συμπεριφορά της στους κοινούς σκοπούς που επιδίωκε το σύνολο των μετεχόντων και ότι είτε γνώριζε την παραβατική συμπεριφορά την οποία σχεδίαζαν να τηρήσουν ή τηρούσαν άλλες επιχειρήσεις, επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς, είτε μπορούσε ευλόγως να την προβλέψει και αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο (αποφάσεις της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, σκέψεις 42 και 60, και της 24ης Ιουνίου 2015, Fresh Del Monte Produce κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P και C-294/13 P, EU:C:2015:416, σκέψη 157).
- 1266 Επομένως, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η εφαρμογή της έννοιας της «ενιαίας παράβασης» καθιστά εφικτό, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τον καταλογισμό της ευθύνης συνόλου παραβατικών συμπεριφορών σε όλους τους μετέχοντες στη μια ή την άλλη από τις συμπεριφορές που συνθέτουν το σύνολο αυτό. Εντούτοις, η δυνατότητα αυτή υπάρχει μόνον εάν, μεταξύ άλλων, μπορεί να διαπιστωθεί σκοπός κοινός για όλους τους μετέχοντες στην παράβαση.
- 1267 Η αναγκαιότητα κοινού σκοπού ή στόχου προκύπτει όχι μόνον από τις μνημονευόμενες στις σκέψεις 1264 και 1265 ανωτέρω αποφάσεις, αλλά και από την προγενέστερη νομολογία.
- 1268 Συγκεκριμένα, στην απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, σκέψεις 82 και 83), το Δικαστήριο επικύρωσε τη συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου κατά την οποία, πρώτον, οι διαπιστωθείσες συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές εντάσσονταν, ως εκ της ταυτότητας του σκοπού τους, σε συστήματα περιοδικών συναντήσεων, καθορισμού επιδιωκόμενων τιμών και ποσοστώσεων, τα οποία, με τη σειρά τους, εντάσσονταν σε σειρά προσπαθειών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων που επεδίωκαν έναν και τον αυτό οικονομικό σκοπό: τη νόθευση της εξέλιξης των τιμών, και, δεύτερον, θα ήταν τεχνητό να υποδιαιρεθεί αυτή η συνεχής συμπεριφορά, που χαρακτηριζόταν από έναν και τον αυτό σκοπό, αναλυόμενη σε πλείονες και χωριστές παραβάσεις, ενώ, αντιθέτως, επρόκειτο για ενιαία παράβαση, η οποία συγκεκριμενοποιήθηκε προοδευτικά τόσο με συμφωνίες όσο και με αθέμιτες εναρμονισμένες πρακτικές.
- 1269 Ομοίως, το Δικαστήριο έκρινε, στην απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, EU:C:2004:6, σκέψεις 258 και 259), ότι, όταν διάφορες δράσεις εντάσσονται σε ένα «συνολικό σχέδιο», λόγω του ότι επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό, ήτοι τη νόθευση του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της κοινής αγοράς, η Επιτροπή δικαιούται να καταλογίσει την ευθύνη των δράσεων αυτών αναλόγως της συμμετοχής στην παράβαση θεωρούμενη συνολικά. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι είναι

τεχνητή η υποδιαίρεση σε πλείονες χωριστές συμπεριφορές συμφωνίας η οποία χαρακτηρίζεται από μια σειρά προσπαθειών που επεδίωκαν τον ίδιο οικονομικό σκοπό, δηλαδή τον σεβασμό των εγχωρίων αγορών.

- 1270 Εξάλλου, υπογραμμίζεται ότι η ύπαρξη κοινού σκοπού είναι εγγενής στην έννοια του «συνολικού σχεδίου» στην οποία παραπέμπει η νομολογία του Δικαστηρίου, δεδομένου ότι τέτοιο σχέδιο δεν θα μπορούσε να υφίσταται χωρίς κοινό σκοπό στον οποίο προσχωρούν όλοι οι μετέχοντες.
- 1271 Τέλος, επισημαίνεται ότι οι δεσμοί συμπληρωματικότητας μεταξύ των συμφωνιών ή των εναρμονισμένων πρακτικών μπορούν να συνιστούν αντικειμενικές ενδείξεις οι οποίες επιβεβαιώνουν την ύπαρξη συνολικού σχεδίου με στόχο την επίτευξη ενιαίου, αντίθετου προς τον ανταγωνισμό, σκοπού. Τέτοια σχέση υπάρχει όταν οι εν λόγω συμφωνίες ή πρακτικές εφαρμόζονται προς αντιμετώπιση μίας ή περισσότερων συνεπειών της κανονικής λειτουργίας του ανταγωνισμού και συμβάλλουν, μέσω του συνδυαστικού τους αποτελέσματος, στην επίτευξη ενός κοινού, αντίθετου προς τον ανταγωνισμό, σκοπού (πρβλ. αποφάσεις της 28ης Απριλίου 2010, Amann & Söhne και Cousin Filterie κατά Επιτροπής, T-446/05, EU:T:2010:165, σκέψη 92 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, Masco κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-378/10, EU:T:2013:469, σκέψεις 22, 23 και 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης πρέπει να εξεταστούν λαμβανομένων υπόψη των ως άνω γενικών παρατηρήσεων.
- 1272 Συναφώς, επιβάλλεται καταρχάς η επισήμανση ότι οι προσφεύγουσες ήταν συμβαλλόμενα μέρη χωριστών συμφωνιών διακανονισμού, καθεμία εκ των οποίων συνήφθη με μία ή περισσότερες διαφορετικές εταιρίες γενοσήμων, αναλόγως της συμφωνίας, και ότι, όπως προκύπτει από την εξέταση των λόγων ακυρώσεως που αφορούν καθεμία από τις συμφωνίες αυτές, αυτές συνιστούσαν, αφ'εαυτές και μεμονωμένα, παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.
- 1273 Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένης υπόψη της προμνησθείσας νομολογίας, η Επιτροπή θα μπορούσε να θεωρήσει ότι οι επίμαχες συμφωνίες διακανονισμού συνιστούσαν ενιαία και διαρκή παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, μόνον εάν ήταν σε θέση να αποδείξει, μεταξύ άλλων, ότι οι συμφωνίες αυτές εντάσσονταν σε συνολικό σχέδιο.
- 1274 Επομένως, η διαπίστωση ενιαίας παράβασης προϋπέθετε ότι η Servier και όλες οι ενδιαφερόμενες εταιρίες γενοσήμων συνήψαν τις επίμαχες συμφωνίες επιδιώκοντας τουλάχιστον έναν κοινό σκοπό.
- 1275 Πάντως, οι προσφεύγουσες δεν προβάλλουν, τουλάχιστον ρητώς, την ύπαρξη τέτοιου σκοπού τον οποίο προσδιορίζουν επακριβώς.
- 1276 Επιπλέον, η ύπαρξη τέτοιου σκοπού δεν προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας.
- 1277 Συναφώς, προέχει η διευκρίνιση ότι η έννοια του κοινού ή ενιαίου σκοπού δεν μπορεί να καθορίζεται μέσω της γενικής αναφοράς στη στρέβλωση του ανταγωνισμού εντός της αγοράς την οποία αφορά η παράβαση, καθόσον ο περιορισμός του ανταγωνισμού συνιστά, είτε ως αντικείμενο είτε ως αποτέλεσμα, ένα από τα αρρήκτως μεταξύ τους συνδεδεμένα ουσιώδη στοιχεία κάθε συμπεριφοράς εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Ένας τέτοιος ορισμός της έννοιας του ενιαίου σκοπού θα ενείχε τον κίνδυνο να καταστήσει την έννοια της ενιαίας και αδιάλειπτης παράβασης εν μέρει άνευ αντικειμένου, διότι θα είχε ως συνέπεια πολλές σχετικές με κάποιον οικονομικό τομέα συμπεριφορές που απαγορεύονται από το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ να πρέπει συστηματικά να θεωρούνται ως συστατικά στοιχεία ενιαίας παράβασης (βλ. απόφαση της 28ης Απριλίου 2010, Amann & Söhne και Cousin Filterie κατά Επιτροπής, T-446/05, EU:T:2010:165, σκέψη 92 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 1278 Δεν προκύπτει, όμως, από τα στοιχεία της δικογραφίας ότι η Servier και οι εταιρίες γενοσήμων είχαν κοινό σκοπό, ο οποίος μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια μεγαλύτερη από την απλή γενική παραπομπή σε νόθευση του ανταγωνισμού στην αγορά που αφορούσε η παράβαση.

- 1279 Εξάλλου, οι εταιρίες γενοσήμων δεν είχαν συνάψει συμφωνίες διακανονισμού μεταξύ τους, αλλά μόνο συμφωνίες οι οποίες δέσμευαν καθεμία εξ αυτών με τη Servier. Επιπλέον, με εξαίρεση τη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix, οι συμφωνίες που συνήφθησαν στο πλαίσιο αυτόαποτελούσαν, μεταξύ άλλων, συνέχεια εθνικών ένδικων διαφορών που αφορούσαν καθεμία από τις εταιρίες γενοσήμων και τη Servier, χωρίς να εμπλέκονται στις ένδικες αυτές διαφορές οι άλλες επίμαχες εταιρίες γενοσήμων. Τέλος, οι συμφωνίες αυτές, οι οποίες συνήφθησαν σε διαφορετικούς χρόνους, είχαν διαφορετικό περιεχόμενο: οι συμφωνίες με τη Niche και τη Matrix συνεπάγονταν απλή αντίστροφη πληρωμή, η συμφωνία με την Teva περιείχε ρήτρα αποκλειστικής αγοράς και η συμφωνία με τη Lupin συνδυαζόταν με τη σύναψη συμφωνίας μεταβίβασης αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας από τη Lupin στη Servier.
- 1280 Επιπλέον, η έναρξη ισχύος καθεμίας από τις συμφωνίες αυτές δεν τελούσε σε εφάρτηση από την έναρξη ισχύος των άλλων συμφωνιών και καμία ρήτρα των συμφωνιών δεν προέβλεπε ούτε δημιουργούσε συντονισμό της συμπεριφοράς των διάφορων εταιριών γενοσήμων. Επιπροσθέτως, από τα στοιχεία της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι οι εταιρίες αυτές συντόνισαν, κατά κάποιον τρόπο, τις προσπάθειές τους με σκοπό να περιορίσουν τον ανταγωνισμό. Απουσία τέτοιων δεσμών μεταξύ των συμφωνιών ή στοιχείων που να καταδεικνύουν ότι, κατά τον χρόνο σύναψης των συμφωνιών, υφίστατο συνεννόηση μεταξύ των εταιριών γενοσήμων, ο μόνος συντονισμός ο οποίος προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας είναι αυτός από τη Servier για τη σύναψη των διάφορων συμφωνιών.
- 1281 Λαμβανομένων υπόψη των ως άνω παρατηρήσεων, δεν μπορεί να συναχθεί ότι οι επίμαχες εταιρίες γενοσήμων μετείχαν σε συνολικό σχέδιο. Αντιθέτως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι περιορίζονταν, όπως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή στο υπόμνημα αντικρούσεως, να αξιοποιήσουν την ευκαιρία που συνιστούσε για καθεμία εξ αυτών το σκοπούμενο σχέδιο συμφωνίας με τη Servier. Καθεμία από τις εταιρίες γενοσήμων μετείχε, επομένως, σε αυτοτελή συμφωνία αποκλεισμού από την αγορά χωρίς να συμβάλει σε σύνολο συμφωνιών με κοινό σκοπό.
- 1282 Απουσία κοινού σκοπού της Servier και καθεμίας εκ των εταιριών γενοσήμων και, επομένως, συνολικού σχεδίου, ευλόγως η Επιτροπή δεν κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι επίμαχες συμφωνίες διακανονισμού συνιστούσαν ενιαία παράβαση.
- 1283 Το ως άνω συμπέρασμα δεν αναιρείται από τα άλλα επιχειρήματα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες.
- 1284 Πρώτον, καίτοι οι προσφεύγουσες ήταν συμβαλλόμενα μέρη σε όλες τις επίμαχες συμφωνίες διακανονισμού και καίτοι η Επιτροπή εκτίμησε ότι ορισμένες εταιρίες γενοσήμων είχαν ενημερωθεί ότι οι προσφεύγουσες είχαν συνάψει άλλες συμφωνίες διακανονισμού με εταιρίες γενοσήμων, εντούτοις η γνώση και μόνον άλλων αντίθετων προς τον ανταγωνισμό πρακτικών δεν αρκεί για να διαπιστωθεί η ύπαρξη ενιαίας παράβασης. Συγκεκριμένα, καίτοι η γνώση αυτή συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για να καταστεί η επιχείρηση υπεύθυνη για συμπεριφορές που εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο ενιαίας παράβασης (βλ. σκέψη 1265 ανωτέρω), δεν αποδεικνύει αφ' εαυτής την ύπαρξη κοινού υποκειμενικού στοιχείου και, ειδικότερα, την επιδίωξη στόχου ή σκοπού κοινού για όλους τους μετέχοντες, μοναδικά στοιχεία τα οποία αποδεικνύουν την ύπαρξη ενιαίας παράβασης (πρβλ. αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 2007, BASF και UCB κατά Επιτροπής, T-101/05 και T-111/05, EU:T:2007:380, σκέψη 205, και της 28ης Απριλίου 2010, Amann & Söhne και Cousin Filterie κατά Επιτροπής, T-446/05, EU:T:2010:165, σκέψη 108).
- 1285 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι, στην αιτιολογική σκέψη 3120 της προσβαλλόμενης απόφασης, μνημόνευσε τρεις προηγούμενες αποφάσεις της Επιτροπής οι οποίες δεν ασκούσαν επιρροή ή δεν ήταν δυνατόν να προβληθούν, καθόσον ορισμένες από τις επίμαχες αποφάσεις δεν έχουν δημοσιευθεί. Εντούτοις, υπενθυμίζεται, εν πάση περιπτώσει, ότι, για λόγους αντικειμενικούς, η Επιτροπή δύναται να κινήσει χωριστές διαδικασίες, να διαπιστώσει πλείονες διακριτές παραβάσεις και να επιβάλει πλείονα χωριστά πρόστιμα (βλ. αποφάσεις της 28ης Απριλίου 2010, Amann & Söhne και Cousin Filterie κατά Επιτροπής, T-446/05, EU:T:2010:165, σκέψη 93 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Ως εκ τούτου, εν προκειμένω, η περίπτωση ότι η Επιτροπή

μνημόνευσε ή όχι σχετικές προηγούμενες αποφάσεις της οι οποίες δημοσιεύθηκαν ή όχι δεν μπορεί να επηρεάσει τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης απόφασης, δεδομένου ότι η Επιτροπή οφείλει, σε κάθε υπόθεση, να εξακριβώνει αν αντικειμενικοί λόγοι καθιστούν εφικτή τη διαπίστωση της ύπαρξης ενιαίας παράβασης. Επαλλήλως, διευκρινίζεται ότι η Επιτροπή μνημόνευσε, εν προκειμένω, τις προηγούμενες αποφάσεις της τις οποίες επικρίνουν οι προσφεύγουσες μόνον ως παραδείγματα περιπτώσεων επιβολής προστίμων για χωριστές παραβάσεις, αφού υπενθύμισε ότι από το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 προκύπτει, σύμφωνα και με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων, η υποχρέωση επιβολής χωριστών προστίμων για κάθε παράβαση.

1286 Τρίτον, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι η ανάλυσή της ενέχει αντιφατικές αιτιολογίες. Κατά τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν μπορεί να απορρίψει τον χαρακτηρισμό ενιαίας παράβασης για τις συμφωνίες διακανονισμού, βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι εκτίμησε, στο μέρος της προσβαλλόμενης απόφασης που αφορά την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, ότι οι ίδιες αυτές συμφωνίες συνιστούν μία και μόνη παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.

1287 Εντούτοις, η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

1288 Συγκεκριμένα, η έννοια της ενιαίας παράβασης κατά το άρθρο 101 ΣΛΕΕ αφορά διμερείς ή πολυμερείς συμπεριφορές πλειόνων επιχειρήσεων, ενώ η έννοια της κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης από επιχείρηση καλύπτει μονομερείς συμπεριφορές αυτής, όπως αυτές που διαπίστωσε η Επιτροπή στο σχετικό με την εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ μέρος της προσβαλλόμενης απόφασης. Δεδομένου ότι οι δύο αυτές έννοιες είναι διακριτές και στηρίζονται σε διαφορετικά κριτήρια, η διαπίστωση της ύπαρξης ενιαίας παράβασης κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ δεν μπορεί να προκύπτει από την περίπτωση ότι η συμπεριφορά μιας εκ των επιχειρήσεων που μετέχουν στην παράβαση αυτή χαρακτηρίζεται, εξάλλου, ως κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν, όπως εν προκειμένω, ο χαρακτηρισμός της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης στηρίζεται, εν μέρει, στη συνεκτίμηση συμπεριφοράς η οποία δεν εξετάστηκε στο πλαίσιο του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, ήτοι την απόκτηση από τις προσφεύγουσες της τεχνολογίας της Azad.

1289 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή δεν διαπίστωσε, στο σχετικό με την εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ μέρος της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι οι προσφεύγουσες επιδίωξαν, κατά την εφαρμογή της στρατηγικής αποκλεισμού των ανταγωνιστών τους μέσω της σύναψης συμφωνιών διακανονισμού και της απόκτησης της τεχνολογίας της Azad, κοινό σκοπό με τις εταιρίες γενοσήμων, προϋπόθεση αναγκαία για την αναγνώριση ενιαίας παράβασης κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Οι προσφεύγουσες δεν διατείνονται, άλλωστε, ότι η Επιτροπή προέβη σε τέτοια διαπίστωση. Ως εκ τούτου, δεν μπορούν να αντλήσουν βασίμως επιχειρήματα από το μέρος αυτό της προσβαλλόμενης απόφασης για να υποστηρίξουν ότι η Επιτροπή όφειλε να κρίνει ότι οι συμφωνίες διακανονισμού συνιστούσαν ενιαία παράβαση.

1290 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

β) Επί του χαρακτηρισμού ως χωριστών παραβάσεων των συμφωνιών που συνήφθησαν με τη Niche και με τη Matrix

1) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1293 Από το σημείο 5 και από την αιτιολογική σκέψη 3120 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι οι δύο συμφωνίες που συνήψαν οι προσφεύγουσες (και η Biogaran) με τη Niche (συμφωνία διακανονισμού και συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και αγοράς) και η συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη με τη Matrix συνιστούσαν δύο χωριστές παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι οι συμφωνίες αυτές συνιστούσαν ενιαία παράβαση.
- 1294 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής, δεδομένου ότι, εν πάση περιπτώσει, οι προσφεύγουσες δεν απέδειξαν ότι το πρόστιμο θα ήταν υποχρεωτικώς χαμηλότερο εάν η Επιτροπή είχε θεωρήσει ότι οι συμφωνίες που συνήφθησαν με τη Niche και με τη Matrix συνιστούσαν ενιαία παράβαση. Εντούτοις, από τις σκέψεις 1256 έως 1263 ανωτέρω προκύπτει ότι, εάν αυτός ο λόγος ακυρώσεως ήταν βάσιμος, η προσβαλλόμενη απόφαση θα έπρεπε να ακυρωθεί και το πρόστιμο θα έπρεπε να υπολογιστεί εκ νέου. Ως εκ τούτου, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως, όπως και εκείνος με τον οποίο επικρίθηκε γενικά ο χαρακτηρισμός ως χωριστών παραβάσεων των διάφορων συμφωνιών που συνήψαν οι προσφεύγουσες, πρέπει να θεωρηθεί λυσιτελής.
- 1295 Όσον αφορά το βάσιμο του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, προκειμένου να διαπιστώσει την ύπαρξη ενιαίας παράβασης, απόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει ότι οι επίμαχες συμφωνίες εντάσσονται στο πλαίσιο συνολικού σχεδίου το οποίο οι οικείες επιχειρήσεις έθεσαν εν γνώσει τους σε εφαρμογή προκειμένου να επιτύχουν έναν κοινό, αντίθετο προς τον ανταγωνισμό σκοπό και ότι οφείλει να εξετάσει, συναφώς, όλα τα πραγματικά στοιχεία τα οποία μπορούν να αποδείξουν ή να θέσουν υπό αμφισβήτηση το εν λόγω συνολικό σχέδιο (πρβλ. απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2013, Masco κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-378/10, EU:T:2013:469, σκέψεις 22 και 23· βλ., επίσης, σκέψεις 1264 έως 1269 ανωτέρω).
- 1296 Πάντως, εν προκειμένω, μπορεί, βεβαίως, να συναχθεί από τα επιχειρήματα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες ότι αυτές υποκινούνταν από τα «ίδια κίνητρα» κατά τη σύναψη των επίμαχων συμφωνιών, όπως λυσιτελώς επισήμανε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 1472 της προσβαλλόμενης απόφασης, και επιδίωκαν συναφώς τον ίδιο σκοπό, ήτοι την οριστική επίλυση της εκκρεμούς ένδικης διαφοράς και την αποφυγή κάθε μελλοντικής ένδικης διαφοράς σχετικής με το προϊόν των Niche/Matrix καθώς και την εξάλειψη του προϊόντος αυτού ως πηγής δυνητικού ανταγωνισμού μέσω πληρωμής. Ειδικότερα, τον ίδιο αυτό σκοπό, τον οποίο επιδίωκαν οι προσφεύγουσες κατά τη σύναψη των συμφωνιών με τη Niche και με τη Matrix, επιβεβαιώνει όντως το γεγονός ότι οι συμφωνίες αυτές υπογράφηκαν την ίδια ημέρα και στον ίδιο τόπο από τον ίδιο εκπρόσωπο των προσφευγουσών, το γεγονός ότι το χρονικό και γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής τους ήταν ίδιο, το γεγονός ότι οι συμφωνίες αφορούσαν, μεταξύ άλλων, το ίδιο προϊόν επιβάλλοντας παρόμοιες υποχρεώσεις στη Niche και στη Matrix και τέλος, το μη αμφισβητούμενο γεγονός ότι ήταν προς το συμφέρον των προσφευγουσών να συνάψουν συμφωνίες με τους δύο ενδιαφερομένους στο οικείο κοινό σχέδιο περινδοπρίλης (βλ., συναφώς, αιτιολογική σκέψη 2940 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1297 Εντούτοις, τα πραγματικά αυτά στοιχεία δεν οδηγούν στη διαπίστωση ότι η Niche και η Matrix επιδίωκαν από κοινού τον ίδιο σκοπό –πράγμα που καταδεικνύει την ύπαρξη κοινού σχεδίου–, όταν συνήψαν τις επίμαχες συμφωνίες, ούτε, κατά μείζονα λόγο, ότι μετείχαν στο κοινό αυτό σχέδιο μαζί με τις προσφεύγουσες.
- 1298 Συγκεκριμένα, η σύναψη των συμφωνιών την ίδια ημέρα και στον ίδιο τόπο επιβεβαιώνει, ασφαλώς, τους δεσμούς τους και τον κοινό σκοπό που επιδίωκε η Servier, συμβαλλόμενο μέρος στις δύο συμφωνίες, αλλά δεν αποδεικνύει αφ' εαυτής την ύπαρξη κοινού σχεδίου μεταξύ των άλλων συμβαλλομένων μερών, της Niche και της Matrix. Ομοίως, η εκπροσώπηση της Niche και της Matrix από τον ίδιο δικηγόρο –η οποία εξηγεί επίσης την κατάθεση των δύο μεταβιβάσεων αξίας στον ίδιο λογαριασμό, εκείνον του κοινού εκπροσώπου τους– είναι ενδεικτική της απουσίας σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ αυτών, αλλά δεν αποδεικνύει αφ'εαυτής σύμπτωση συμφερόντων, πόσω μάλλον

που ο εν λόγω εκπρόσωπος ήταν εκείνος της Niche και εκπροσώπησε τη Matrix μόνο για την υπογραφή της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix (αιτιολογικές σκέψεις 575 και 576 της προσβαλλόμενης απόφασης). Εξάλλου, καίτοι οι δύο συμφωνίες απαγορεύουν όντως την εμπορία του προϊόντος των Niche/Matrix, επισημαίνεται ότι η συμφωνία διακανονισμού με τη Niche αφορά γενικά όλα τα δυνητικώς προσβάλλοντα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προϊόντα τα οποία θα μπορούσε να επεξεργαστεί η Niche, μόνη ή με άλλους εταίρους, η δε συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix αφορά γενικά όλα τα δυνητικώς προσβάλλοντα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προϊόντα τα οποία θα μπορούσε να επεξεργαστεί η Matrix, μόνη ή με άλλους εταίρους (ανάλογα με τον ορισμό της «μεθόδου» που λαμβάνεται υπόψη σε κάθε συμφωνία), και τούτο καθιστά, επιπλέον, σχετική την ομοιότητα των ρητρών των συμφωνιών. Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι ρήτρες των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix δεν είναι άλλωστε απολύτως ίδιες, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των διαφορετικών ένδικων διαφορών μεταξύ, αφενός, της Servier και της Niche και, αφετέρου, της Servier και της Matrix. Ειδικότερα, μόνο η συμφωνία διακανονισμού με τη Niche περιλαμβάνει ρήτρες οι οποίες προβλέπουν την περάτωση των εκκρεμών ένδικων διαφορών ενώπιον των δικαστηρίων του Ηνωμένου Βασιλείου και ενώπιον του ΕΓΔΕ (άρθρα 2 και 7 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche), δεδομένου ότι η Matrix δεν εμπλεκόταν άμεσα σε καμία από τις ένδικες αυτές διαδικασίες (βλ. επίσης άρθρο 9 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche, το οποίο δεν έχει επίσης αντίστοιχο στη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix).

1299 Την ύπαρξη κοινού σχεδίου της Niche και της Matrix δεν καταδεικνύει εξάλλου ούτε η εικαζόμενη σύμπραξη τους σχετικά με την εφαρμογή των συμφωνιών που συνήψαν με τις προσφεύγουσες. Συγκεκριμένα, η σύμπραξη αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποδεικνύεται επαρκώς από τη μνεία και μόνο προφορικής συμφωνίας κατανομής της αποζημίωσης των πελατών της Niche και αιτήματος γραπτής επιβεβαίωσης της συμφωνίας αυτής από τη Niche προς τη Matrix. Αντικρούεται, μάλιστα, από τη συγκεκριμένη εφαρμογή των συμφωνιών, η οποία κατέληξε, μεταξύ άλλων, σε μονομερή αναστολή από τη Matrix της συμφωνίας Niche-Matrix.

1300 Δεν προκύπτει εξάλλου από την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων των επίμαχων συμφωνιών ότι η Niche και η Matrix επιδίωκαν τον ίδιο σκοπό συνάπτοντας τις εν λόγω συμφωνίες. Συγκεκριμένα, αρκετά μη αμφισβητούμενα στοιχεία της δικογραφίας και της προσβαλλόμενης απόφασης (αιτιολογικές σκέψεις 574 έως 577 της προσβαλλόμενης απόφασης) υποδεικνύουν ότι η σύναψη από τη Matrix της συμφωνίας της με τη Servier αποδίδεται μάλλον στη βούλησή της να αξιοποιήσει ευκαιρία που της πρόσφεραν οι προσφεύγουσες (βλ. επίσης σκέψη 1281 ανωτέρω) και όχι σε κοινό σχέδιο με την εταιρό της, Niche, με στόχο να τεθεί τέλος στο κοινό σχέδιο περινδοπρίλης. Ειδικότερα, αφενός, η Matrix πληροφορήθηκε την ύπαρξη διαπραγματεύσεων μεταξύ της Niche και των προσφευγουσών μόλις δύο ημέρες πριν από τη σύναψη της δικής της συμφωνίας με τις προσφεύγουσες και ενημερώθηκε συνοπτικά για την κατάσταση των διαπραγματεύσεων αυτών μόλις την παραμονή. Αφετέρου, από την αιτιολογική σκέψη 577 της προσβαλλόμενης απόφασης συνάγεται ότι η συμμετοχή της Matrix στις διαπραγματεύσεις αφορούσε κυρίως το ποσό της μεταβίβασης αξίας.

1301 Τέλος, επισημαίνεται ότι ο χαρακτηρισμός ως ενιαίας παράβασης των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix θα είχε ως αποτέλεσμα να περιληφθεί στην παράβαση αυτή η συμφωνία που συνήφθη μεταξύ της Niche και της Biogaran, για την οποία η Επιτροπή έκρινε, χωρίς να αντικρουσθεί επ' αυτού από τις προσφεύγουσες, ότι περιλαμβάνεται στην παράβαση που προσάπτεται σε αυτές βάσει της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche (βλ. μεταξύ άλλων αιτιολογική σκέψη 3006 της προσβαλλόμενης απόφασης). Πάντως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η συμφωνία αυτή, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεων μεταξύ της Biogaran και της Niche εν αγνοία της Matrix, δεν είχε σχέση με το προϊόν των Niche/Matrix και είχε αντικείμενο διαφορετικό από εκείνο της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix (συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και αγοράς σχετική με άλλα φάρμακα), εντάσσεται σε σχέδιο το οποίο θα μπορούσε να είναι κοινό σχέδιο της Niche και της Matrix και, κατά μείζονα λόγο, των δύο αυτών εταιριών και των προσφευγουσών.

- 1302 Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο ούτε σε πλάνη εκτίμησης όταν χαρακτήρισε χωριστές παραβάσεις τις συμφωνίες που συνήψαν αντιστοίχως οι προσφεύγουσες (και η Biogaran) με τη Niche και με τη Matrix. Ως εκ τούτου, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν, επίσης, να προσάψουν στην Επιτροπή ότι τους επέβαλε κύρωση δύο φορές για τα ίδια πραγματικά περιστατικά. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη δύο χωριστών παραβάσεων, μπορούσε βεβαίως να επιβάλει στις προσφεύγουσες δύο χωριστά πρόστιμα. Αντιθέτως, οι ιδιαίτερες συνθήκες σύναψης της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix και το ειδικό περιεχόμενο της συμφωνίας αυτής επιβάλλουν, όπως θα εκτεθεί στις σκέψεις 1692 έως 1699 κατωτέρω, την προσήκουσα συνεκτίμηση των χαρακτηριστικών αυτών κατά την εκτίμηση της αναλογικότητας του προστίμου που επιβλήθηκε για τη συμφωνία αυτή, λαμβανομένου υπόψη εκείνου που επιβλήθηκε για τη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche.
- 1303 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι πρέπει να απορριφθεί ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως και, επομένως, οι λόγοι ακυρώσεως που αντλούνται από πλάνη περί το δίκαιο και από πλάνη εκτίμησης σχετικά με τον χαρακτηρισμό χωριστών παραβάσεων στο σύνολό τους.

12. Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτίμησης όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς τελικών προϊόντων

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1367 Οι προσφεύγουσες, υποστηριζόμενες από την παρεμβαίνουσα, προβάλλουν, κατ' ουσίαν, τρεις αιτιάσεις.
- 1368 Καταρχάς, με την πρώτη αιτίαση, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη τις ιδιαιτερότητες του φαρμακευτικού τομέα καθόσον στήριξε την ανάλυση της σχετικής αγοράς κυρίως στην τιμή των φαρμάκων και όχι στη θεραπευτική δυνατότητα υποκατάστασης. Η αιτίαση αυτή στηρίζεται σε δύο σκέλη, εκ των οποίων το πρώτο αντλείται από το ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη το σύνολο των στοιχείων του οικονομικού πλαισίου και το δεύτερο από το ότι η Επιτροπή απέδωσε υπερβολική σημασία στον παράγοντα της τιμής.
- 1369 Ακολούθως, με τη δεύτερη αιτίαση, οι προσφεύγουσες αντικρούουν την άποψη της Επιτροπής κατά την οποία οι αναστολές του μετατρεπτικού ενζύμου δεν ήταν επαρκώς εναλλάξιμοι από θεραπευτική άποψη. Οι προσφεύγουσες θέτουν υπό αμφισβήτηση τη διάκριση μεταξύ της περινδοπρίλης και των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τις παρενέργειες, το φαινόμενο της «αδράνειας» των ιατρών όσον αφορά τους νέους ασθενείς, τη χαμηλή ροπή προς εναλλαγή των ασθενών υπό συνεχή θεραπεία και την ανάλυση των προσπαθειών προώθησης την οποία πραγματοποίησε η Επιτροπή.
- 1370 Τέλος, με την τρίτη αιτίαση, οι προσφεύγουσες βάζουν, επικουρικής, κατά των μεθοδολογικών κενών της οικονομετρικής ανάλυσης των φυσικών γεγονότων της Επιτροπής, η οποία στοχεύει να καταδείξει ότι οι αναστολές του μετατρεπτικού ενζύμου δεν ασκούσαν σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις στην περινδοπρίλη.
- 1371 Προτού εξεταστεί καθεμία από τις τρεις αυτές αιτιάσεις, πρέπει να υπομνησθούν, στο πλαίσιο ορισμένων προκαταρκτικών παρατηρήσεων, αφενός, η έκταση του ελέγχου του δικαστή της Ένωσης στο δίκαιο του ανταγωνισμού και, αφετέρου, τα αναλυτικά στοιχεία που έχει αναδείξει η νομολογία όσον αφορά την οριοθέτηση της σχετικής αγοράς προϊόντων, ειδικότερα στον φαρμακευτικό τομέα,

υπό το πρίσμα επίσης των απαντήσεων των διαδίκων στα ερωτήματα του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με την αντίστοιχη θέση της θεραπευτικής δυνατότητας υποκατάστασης και των σχετικών με τις τιμές παραγόντων στην ανάλυση αυτή.

1) Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

i) Επί της έκτασης του ελέγχου του δικαστή της Ένωσης

- 1372 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το δίκαιο της Ένωσης προβλέπει σύστημα δικαστικού ελέγχου των αποφάσεων της Επιτροπής που αφορούν τις διαδικασίες εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ (βλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, *Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής*, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Αυτό το σύστημα δικαστικού ελέγχου συνίσταται στον κατ' άρθρο 263 ΣΛΕΕ έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των θεσμικών οργάνων, ο οποίος είναι δυνατό να συμπληρωθεί, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 261 ΣΛΕΕ, από την άσκηση πλήρους δικαιοδοσίας όσον αφορά τις κυρώσεις που προβλέπονται σε κανονισμούς (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, *Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 71).
- 1373 Όπως είχε την ευκαιρία να διευκρινίσει το Δικαστήριο, η έκταση του ελέγχου νομιμότητας τον οποίο προβλέπει το άρθρο 263 ΣΛΕΕ καλύπτει όλα τα στοιχεία των αποφάσεων της Επιτροπής οι οποίες αφορούν τις διαδικασίες εφαρμογής των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ, τον εμπειριστατωμένο έλεγχο των οποίων διασφαλίζει το Γενικό Δικαστήριο, τόσο από νομικής όσον και από πραγματικής άποψης, υπό το πρίσμα των λόγων που προβάλλουν οι προσφεύγοντες, και λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που αυτοί υποβάλλουν στην κρίση του, είτε τα στοιχεία αυτά είναι προγενέστερα είτε μεταγενέστερα της εκδοθείσας απόφασης, είτε αυτά είχαν προσκομισθεί προηγουμένως στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας είτε, για πρώτη φορά, στο πλαίσιο της προσφυγής της οποίας έχει επιληφθεί το Γενικό Δικαστήριο, κατά το μέτρο που τα εν λόγω στοιχεία είναι ουσιώδη για τον έλεγχο της νομιμότητας της απόφασης της Επιτροπής (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, *Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 72).
- 1374 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, μολονότι ο δικαστής της Ένωσης ασκεί γενικώς πλήρη έλεγχο ως προς το αν συντρέχουν ή όχι οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων περί ανταγωνισμού, ο έλεγχος που αυτός ασκεί επί των περίπλοκων οικονομικής φύσης εκτιμήσεων εκ μέρους της Επιτροπής περιορίζεται κατ' ανάγκη στην εξέταση του αν τηρήθηκαν οι διαδικαστικοί κανόνες και οι κανόνες περί αιτιολόγησης, καθώς και του αν τα πραγματικά περιστατικά ήσαν ακριβή και δεν συντρέχει προφανής πλάνη εκτιμήσεως ή κατάχρηση εξουσίας (αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1985, *Remia κ.λπ. κατά Επιτροπής*, 42/84, EU:C:1985:327, σκέψη 34· της 17ης Νοεμβρίου 1987, *British American Tobacco και Reynolds Industries κατά Επιτροπής*, 142/84 και 156/84, EU:C:1987:490, σκέψη 62, και της 10ης Απριλίου 2008, *Deutsche Telekom κατά Επιτροπής*, T-271/03, EU:T:2008:101, σκέψη 185).
- 1375 Το Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι, όταν απαιτούνται πολύπλοκες οικονομικές εκτιμήσεις, η Επιτροπή διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τα οικονομικά ζητήματα, τούτο δεν σημαίνει ότι ο δικαστής της Ένωσης δεν πρέπει να ελέγχει την εκ μέρους της Επιτροπής ερμηνεία στοιχείων οικονομικής φύσης. Συγκεκριμένα, ο δικαστής της Ένωσης οφείλει, ειδικότερα, όχι μόνο να εξετάζει την ακρίβεια των αποδεικτικών στοιχείων των οποίων γίνεται επίκληση, την αξιοπιστία και τη συνοχή τους, αλλά και να ελέγχει αν τα στοιχεία αυτά αποτελούν το σύνολο των κρίσιμων δεδομένων που πρέπει να ληφθούν υπόψη για να εκτιμηθεί μια πολύπλοκη κατάσταση και αν τεκμηριώνουν τα συμπεράσματα που συνάγονται από αυτά (αποφάσεις της 15ης Φεβρουαρίου 2005, *Επιτροπή κατά Tetra Laval*, C-12/03 P, EU:C:2005:87, σκέψη 39· της 8ης Δεκεμβρίου 2011, *Χαλκόρ κατά Επιτροπής*, C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 54, και της 10ης Ιουλίου 2014, *Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής*, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 54). Όταν, προκειμένου να χαρακτηρίσει

πρακτική ως προς τις διατάξεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, η Επιτροπή θεωρεί πραγματικά σημαντική την οικονομική ανάλυση της ικανότητας της πρακτικής των εκπτώσεων να προκαλέσει τον εκτοπισμό εξίσου αποτελεσματικών ανταγωνιστών από την αγορά (στο εξής: κριτήριο του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή), ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να εξετάσει το σύνολο των επιχειρημάτων που προβάλλει η επιχείρηση στην οποία επιβλήθηκε η κύρωση σχετικά με το κριτήριο αυτό (πρβλ. απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2017, Intel κατά Επιτροπής, C-413/14 P, EU:C:2017:632, σκέψεις 141 έως 144).

¹³⁷⁶ Επιπλέον, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, σε περίπτωση που ερίζεται η ύπαρξη παράβασης, απόκειται στην Επιτροπή να αποδεικνύει τις παραβάσεις τις οποίες διαπιστώνει και να προσκομίζει στοιχεία που να θεμελιώνουν επαρκώς κατά νόμο τη συνδρομή των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την παράβαση. Τυχόν αμφιβολία του δικαστή είναι υπέρ της επιχείρησης στην οποία απευθύνεται η απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση (αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 2012, E.ON Energie κατά Επιτροπής, C-89/11 P, EU:C:2012:738, σκέψεις 71 και 72, και της 16ης Φεβρουαρίου 2017, Hansen & Rosenthal και H&R Wax Company Vertrieb κατά Επιτροπής, C-90/15 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:123, σκέψεις 17 και 18).

¹³⁷⁷ Η αρχή που προβάλλει ισχυρισμό περί παράβασης των κανόνων του ανταγωνισμού οφείλει να αποδείξει την ύπαρξη παράβασης, η δε επιχείρηση που προβάλλει αμυντικό ισχυρισμό προς αντίκρουση διαπίστωσης παράβασης των εν λόγω κανόνων είναι εκείνη η οποία οφείλει να αποδείξει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του κανόνα στον οποίο στηρίζεται αυτός ο αμυντικός ισχυρισμός, οπότε η εν λόγω αρχή θα πρέπει να κάνει χρήση άλλων αποδεικτικών στοιχείων. Επιπλέον, έστω και αν το βάρος αποδείξεως φέρει, σύμφωνα με τις αρχές αυτές, είτε η Επιτροπή είτε η ενδιαφερόμενη επιχείρηση, τα πραγματικά στοιχεία τα οποία επικαλείται η μία πλευρά μπορεί να είναι ικανά να υποχρεώσουν την άλλη πλευρά να παράσχει μια εξήγηση ή αιτιολογία, ελλείψει της οποίας να επιτρέπεται να συναχθεί ότι τηρήθηκαν οι κανόνες περί του βάρους αποδείξεως (βλ. απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, Lafarge κατά Επιτροπής, C-413/08 P, EU:C:2010:346, σκέψεις 29 και 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

¹³⁷⁸ Επομένως, όταν η Επιτροπή στηρίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία τα οποία είναι κατ' αρχήν επαρκή για την απόδειξη της ύπαρξης παράβασης, δεν αρκεί η ενδιαφερόμενη επιχείρηση απλώς να επικαλεστεί ενδεχόμενο το οποίο θα μπορούσε να επηρεάσει την αποδεικτική αξία των εν λόγω στοιχείων με αποτέλεσμα να φέρει πλέον η Επιτροπή το βάρος αποδείξεως ότι το γεγονός αυτό δεν ήταν σε θέση να επηρεάσει την αποδεικτική αξία των στοιχείων. Αντιθέτως, εκτός από τις περιπτώσεις όπου η απόδειξη αυτή δεν είναι δυνατή εκ μέρους της οικείας επιχείρησης λόγω της συμπεριφοράς της ίδιας της Επιτροπής, απόκειται στην οικεία επιχείρηση να αποδείξει επαρκώς κατά νόμο, αφενός, την ύπαρξη του γεγονότος που επικαλείται και, αφετέρου, ότι το γεγονός αυτό αναιρεί την αποδεικτική αξία των στοιχείων επί των οποίων στηρίζεται η Επιτροπή (απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2012, E.ON Energie κατά Επιτροπής, C-89/11 P, EU:C:2012:738, σκέψη 76).

¹³⁷⁹ Τέλος, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορούν, σε κάθε περίπτωση, στο πλαίσιο του κατ' άρθρο 263 ΣΛΕΕ ελέγχου νομιμότητας, να υποκαταστήσουν με τη δική τους αιτιολογία αυτήν του εκδόντος την προσβαλλόμενη πράξη (αποφάσεις της 27ης Ιανουαρίου 2000, DIR International Film κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-164/98 P, EU:C:2000:48, σκέψη 38· της 24ης Ιανουαρίου 2013, Frucona Košice κατά Επιτροπής, C-73/11 P, EU:C:2013:32, σκέψη 89, και της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 73). Δεδομένου ότι ο έλεγχος της νομιμότητας της προσβαλλόμενης απόφασης αφορά την αιτιολογία της απόφασης αυτής, ο δικαστής δεν μπορεί, ούτε αυτεπαγγέλτως ούτε κατόπιν αιτήματος της διοίκησης, να προσθέσει αιτιολογίες σε αυτές που ήδη χρησιμοποίησε η διοίκηση στην εν λόγω απόφαση.

ii) Επί της οριοθέτησης της σχετικής αγοράς προϊόντων στον φαρμακευτικό τομέα

- 1380 Πρώτον, η σχετική αγορά καθορίζεται προκειμένου να οριστεί το πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να εκτιμηθεί αν συγκεκριμένη επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να συμπεριφερθεί, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της, τους πελάτες της και τους καταναλωτές (απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin* κατά Επιτροπής, 322/81, EU:C:1983:313, σκέψη 37).
- 1381 Κατά πάγια νομολογία, για την εξέταση της ενδεχομένως δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης σε συγκεκριμένη αγορά, οι δυνατότητες ανταγωνισμού πρέπει να εκτιμηθούν στο πλαίσιο της αγοράς που περιλαμβάνει το σύνολο των προϊόντων τα οποία βάσει των χαρακτηριστικών τους είναι ιδιαιτέρως ικανά να ικανοποιήσουν διαρκείς ανάγκες και μπορούν να εναλλαχθούν με άλλα προϊόντα σε μικρό βαθμό (αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1983, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin* κατά Επιτροπής, 322/81, EU:C:1983:313, σκέψη 37, και της 21ης Οκτωβρίου 1997, *Deutsche Bahn* κατά Επιτροπής, T-229/94, EU:T:1997:155, σκέψη 54). Η Επιτροπή δεν μπορεί να περιοριστεί στην εξέταση μόνο των αντικειμενικών χαρακτηριστικών των σχετικών προϊόντων και υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, πρέπει να ληφθούν επίσης υπόψη οι συνθήκες ανταγωνισμού και η διάρθρωση της ζήτησης και προσφοράς στην αγορά προκειμένου να αξιολογηθεί αν η ενδιαφερόμενη επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να παρεμποδίσει τη διατήρηση του πραγματικού ανταγωνισμού και να συμπεριφερθεί, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της, τους πελάτες της και τους καταναλωτές (αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1983, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin* κατά Επιτροπής, 322/81, EU:C:1983:313, σκέψη 37, και της 17ης Δεκεμβρίου 2003, *British Airways* κατά Επιτροπής, T-219/99, EU:T:2003:343, σκέψη 91).
- 1382 Όπως προκύπτει, εξάλλου, από το σημείο 7 της ανακοίνωσης για τον ορισμό της σχετικής αγοράς, η σχετική αγορά περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή όλες τις υπηρεσίες που οι καταναλωτές θεωρούν εναλλάξιμα λόγω των χαρακτηριστικών, της τιμής και της χρήσης για την οποία προορίζονται.
- 1383 Όπως διευκρινίζεται, επίσης, στο σημείο 25 της ανακοίνωσης για τον ορισμό της σχετικής αγοράς, ο ορισμός της αγοράς προκύπτει από σειρά στοιχείων βάσει των οποίων μπορεί να προσδιοριστεί ο βαθμός στον οποίο είναι δυνατόν να επιτευχθεί υποκατάσταση. Η οριοθέτηση της αγοράς πρέπει να διενεργείται διά της εξέτασης εμπειρικών στοιχείων και δια της χρήσης όλων των χρήσιμων στοιχείων για την εκτίμηση συγκεκριμένης περίπτωσης.
- 1384 Στα σημεία 15 έως 19 της ανακοίνωσης για τον ορισμό της σχετικής αγοράς, η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο ορισμός της αγοράς γίνεται κυρίως βάσει των τιμών για πρακτικούς λόγους και, πιο συγκεκριμένα, βάσει της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης την οποία ενδέχεται να επιφέρουν οι μικρές αλλά διαρκείς μεταβολές των σχετικών τιμών. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι προτίθεται να εκτιμά τη δυνατότητα υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης βάσει θεωρητικής προσέγγισης η οποία συνίσταται στην παραδοχή μικρής αλλά διαρκούς αύξησης (5 έως 10%) της σχετικής τιμής του προϊόντος βάσει του οποίου ορίζεται η σχετική αγορά και στην αξιολόγηση του αν η υποθετική αυτή αύξηση θα μπορούσε να εφαρμοστεί με αποδοτικό τρόπο από το υποθετικό μονοπώλιο του σχετικού προϊόντος. Κατ' εφαρμογήν αυτής της, βασιζόμενης σε οικονομικά κριτήρια, μεθόδου, όπως αυτή περιγράφεται στο σημείο 17 της ανακοίνωσης για τον ορισμό της σχετικής αγοράς, αν η υποκατάσταση καθιστά, λόγω της συνακόλουθης μείωσης των πωλήσεων, άνευ ενδιαφέροντος μια τέτοια αύξηση της τιμής, πρέπει να γίνεται δεκτό ότι τα προϊόντα υποκατάστασης ασκούν σημαντική ανταγωνιστική πίεση επί του οικείου προϊόντος.
- 1385 Κατά δεύτερον, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, στον φαρμακευτικό τομέα, οι ανταγωνιστικές σχέσεις συναρτώνται με μηχανισμούς οι οποίοι αποκλίνουν από εκείνους που διαμορφώνουν τις ανταγωνιστικές διαδράσεις που αναπτύσσονται κατά κανόνα στις αγορές οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται από τόσο έντονη ρυθμιστική παρέμβαση (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, *AstraZeneca* κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 183). Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνεται, εξάλλου, στην ανακοίνωση της Επιτροπής, της 8ης Ιουλίου 2009, με τίτλο «Συνοπτική

παρουσίαση της έκθεσης για την έρευνα στο φαρμακευτικό κλάδο», ο τομέας των φαρμάκων είναι «ιδιότυπος» υπό την έννοια ότι η ζήτηση για τα φάρμακα που χορηγούνται με συνταγή δημιουργείται από τον συνταγογράφο και όχι από τον τελικό καταναλωτή (τον ασθενή). Ομοίως, οι ιατροί καθοδηγούνται κυρίως, κατά την επιλογή συνταγογράφησης, από το θεραπευτικό αποτέλεσμα των φαρμάκων. Ως εκ τούτου, στον βαθμό κατά τον οποίο διαμορφώνουν τις επιλογές των ιατρών, οι μη συνδεδεμένοι με την τιμή παράγοντες, όπως η θεραπευτική χρήση, συνιστούν, παράλληλα με τους βασιζόμενους στις τιμές δείκτες, στοιχείο λυσιτελές για τον ορισμό της αγοράς (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 187).

1386 Από τη νομολογία προκύπτει επίσης ότι οι ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τους μηχανισμούς ανταγωνισμού στον φαρμακευτικό τομέα δεν καταλύουν τη σημασία που έχουν οι σχετικοί με την τιμή παράγοντες κατά την αξιολόγηση των ανταγωνιστικών πιέσεων, παράγοντες οι οποίοι πρέπει, εντούτοις, να αξιολογούνται με συνεκτίμηση των λοιπών παραμέτρων του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 183).

1387 Στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας λόγω κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης στον φαρμακευτικό τομέα, προκειμένου να ορίσει την επίμαχη αγορά, η Επιτροπή μπορεί να στηρίξει την εκτίμησή της, μεταξύ άλλων, στη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα του οικείου φαρμακευτικού προϊόντος, στη διαφορετική θεραπευτική χρήση σε σχέση με εκείνες άλλων φαρμακευτικών προϊόντων, στην τάση ασύμμετρης υποκατάστασης η οποία χαρακτηρίζεται από την αύξηση των πωλήσεων του προϊόντος αυτού και την επακόλουθη μείωση ή στασιμότητα των πωλήσεων των άλλων προϊόντων και στους δείκτες τιμών, όπως προκύπτουν από το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψεις 61, 153, 182, 183, 203 και 219 έως 222).

1388 Όσον αφορά τη θεραπευτική χρήση, για τον σκοπό της οριοθέτησης της σχετικής αγοράς, πρέπει να εκτιμούνται οι διαφορές και οι ομοιότητες χρήσης μεταξύ φαρμακευτικών προϊόντων ή κατηγοριών φαρμακευτικών προϊόντων. Η Επιτροπή μπορεί βεβαίως να εκτιμήσει ότι η διαφορετική θεραπευτική χρήση δύο φαρμακευτικών προϊόντων που προορίζονται για τη θεραπεία των ίδιων παθήσεων συνιστά στοιχείο το οποίο στηρίζει το συμπέρασμα ότι η σχετική αγορά περιλαμβάνει μόνο ένα από τα προϊόντα αυτά (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 153).

1389 Το Γενικό Δικαστήριο κάλεσε τους διαδίκους να διατυπώσουν την άποψή τους, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, σχετικά με την αντίστοιχη θέση που κατέχουν, εν προκειμένω, οι παράγοντες της θεραπευτικής δυνατότητας υποκατάστασης και της τιμής στον ορισμό της σχετικής αγοράς στον φαρμακευτικό τομέα, ιδίως υπό το πρίσμα της απόφασης της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής (T-321/05, EU:T:2010:266).

1390 Όπως ορθώς υπογράμμισε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η περίπτωση ότι η ανταγωνιστική πίεση μέσω των τιμών μετράζεται σε μεγάλο βαθμό στον φαρμακευτικό τομέα, λόγω της σημασίας που αποδίδουν οι συνταγογράφοι στις θεραπευτικές πτυχές των φαρμάκων που προορίζονται για τη θεραπεία της ίδιας παθολογίας και του κανονιστικού πλαισίου που ρυθμίζει την τιμή και τον τρόπο επιστροφής του κόστους των φαρμάκων από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, είναι σημαντικό στοιχείο της ανάλυσης της σχετικής αγοράς, το οποίο μπορεί να δικαιολογεί την οριοθέτηση εξειδικευμένων αγορών.

1391 Το γεγονός ότι ο μετριασμός αυτός είναι, εν μέρει, αποτέλεσμα του κανονιστικού πλαισίου δεν είναι ικανό να μεταβάλει τη διαπίστωση αυτή. Συγκεκριμένα, η περίπτωση ότι η απουσία ή η αμελητέα ένταση ανταγωνιστικών πιέσεων οφείλεται στο κανονιστικό πλαίσιο που διαμορφώνει τους όρους των ανταγωνιστικών διαδράσεων μεταξύ προϊόντων και την έκταση στην οποία αυτές λαμβάνουν χώρα δεν θίγει τη σημασία που πρέπει να αποδίδεται, στο πλαίσιο ορισμού της αγοράς, στη διαπίστωση ότι οι ανταγωνιστικές αυτές πιέσεις δεν υφίστανται ή είναι ασήμαντες. Συγκεκριμένα, οσάκις

διαπιστώνεται ότι μια ομάδα προϊόντων δεν δέχεται σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις από άλλα προϊόντα, με αποτέλεσμα να μπορεί να θεωρηθεί ότι η ομάδα αυτή διαμορφώνει σχετική αγορά, το είδος ή η φύση των παραγόντων που θωρακίζουν τη συγκεκριμένη ομάδα προϊόντων έναντι πάσης μορφής σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης έχει περιορισμένη μόνο σημασία, καθώς η διαπίστωση της απουσίας τέτοιων ανταγωνιστικών πιέσεων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση στην κατ' αυτόν τον τρόπο οριζόμενη αγορά είναι σε θέση να βλάψει τα συμφέροντα των καταναλωτών στη συγκεκριμένη αγορά κωλύοντας, μέσω καταχρηστικής συμπεριφοράς, τη λειτουργία του ανταγωνισμού (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψεις 97, 174 και 175).

- ¹³⁹² Καίτοι μετριάζει συχνά τις ανταγωνιστικές πιέσεις μέσω των τιμών μεταξύ εναλλάξιμων φαρμάκων, το κανονιστικό πλαίσιο του φαρμακευτικού τομέα περιέχει, εντούτοις, μηχανισμούς οι οποίοι εντείνουν τις πιέσεις αυτές, διευκολύνοντας τη χορήγηση αδειών κυκλοφορίας στην αγορά για τα γενόσημα φάρμακα, επιτρέποντας τον καθορισμό των τιμών των φαρμάκων αυτών σε επίπεδα πολύ κατώτερα εκείνων των πρωτότυπων φαρμάκων αναφοράς και παρέχοντας πολύ ισχυρά κίνητρα, ακόμη και αναγκάζοντας, τους συνταγογράφους ιατρούς και τους φαρμακοποιούς να υποκαταστήσουν το πρωτότυπο φάρμακο με τη γενόσημο εκδοχή του. Επομένως, οι ανταγωνιστικές πιέσεις στις τιμές και στις πωλήσεις πρωτότυπου φαρμάκου, ως αποτέλεσμα της εισόδου στην αγορά της γενόσημου εκδοχής του, μπορούν να διαπιστωθούν πολύ εύκολα. Στην υπό κρίση υπόθεση, για παράδειγμα, δεν αμφισβητείται ότι η είσοδος της γενόσημου περινδοπρίλης στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου προκάλεσε μείωση της τιμής της περινδοπρίλης κατά 90 %. Εντούτοις, η υποκατάσταση αυτή μπορεί να λάβει χώρα, όταν προβλέπεται από τη νομοθεσία, μόνο μεταξύ του πρωτότυπου φαρμάκου αναφοράς και των γενόσημων εκδοχών του και δεν μπορεί να εφαρμοστεί μεταξύ διαφορετικών μορίων, ακόμη και όταν τα οικεία φάρμακα ανήκουν στην ίδια φαρμακοθεραπευτική κατηγορία και έχουν τον ίδιο τρόπο δράσης.
- ¹³⁹³ Εντούτοις, καίτοι ο ορισμός της σχετικής αγοράς στον φαρμακευτικό τομέα πρέπει να λαμβάνει δεόντως υπόψη τη σχετική αδυναμία της άσκησης πιέσεων μέσω των τιμών η οποία συνδέεται, μεταξύ άλλων, με το κανονιστικό πλαίσιο, πρέπει επίσης να λάβει υπόψη έναν άλλο βασικό, ειδικό στον συγκεκριμένο τομέα, παράγοντα ανάλυσης των ανταγωνιστικών διαδράσεων, ήτοι την επιλογή θεραπείας από τους συνταγογράφους, οι οποίοι δεν αποφασίζουν κυρίως με γνώμονα το κόστος των διαθέσιμων φαρμάκων, ούτε καν με γνώμονα τη συνήθη εκτίμηση της σχέσης ποιότητας-τιμής που παρέχουν τα φάρμακα αυτά, αλλά βάσει της αντίληψής τους όσον αφορά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των φαρμάκων αυτών από θεραπευτική άποψη (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2018, F. Hoffmann-La Roche κ.λπ., C-179/16, EU:C:2018:25, σκέψη 65).
- ¹³⁹⁴ Συγκεκριμένα, τα φάρμακα που χορηγούνται βάσει ιατρικής συνταγής δεν είναι προϊόντα όπως τα άλλα, τα οποία ανταλλάσσονται ελεύθερα στην αγορά μεταξύ πωλητών και καταναλωτών και των οποίων η τιμή καθορίζεται στο σημείο στο οποίο τέμνονται οι καμπύλες της προσφοράς και της ζήτησης, αλλά είναι προϊόντα στα οποία οι ασθενείς αποκτούν πρόσβαση μέσω επαγγελματιών του τομέα της υγείας, ήτοι ιατρών και φαρμακοποιών, και των οποίων η οικονομική επιβάρυνση αναλαμβάνεται, σε σημαντικό βαθμό, από το κοινωνικό σύνολο. Οι κανόνες οι οποίοι ρυθμίζουν την τιμή των φαρμάκων και τους όρους της επιστροφής του κόστους τους από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης αντικατοπτρίζουν την ιδιαίτερη φύση των προϊόντων αυτών, όπως και οι κανόνες που περιορίζουν τη διαφήμισή τους ή που επιβάλλουν την πώλησή τους στα φαρμακεία, με ευθύνη φαρμακοποιών.
- ¹³⁹⁵ Η ελευθερία επιλογής των ιατρών, μεταξύ των πρωτότυπων φαρμάκων που είναι διαθέσιμα στην αγορά ή μεταξύ των πρωτότυπων φαρμάκων και των γενόσημων εκδοχών άλλων μορίων, και η προσοχή που αποδίδουν, κατά προτεραιότητα, οι συνταγογράφοι στις θεραπευτικές πτυχές καθιστούν, ενδεχομένως, εφικτή την άσκηση σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων, ποιοτικού και όχι τιμολογιακού χαρακτήρα, εκτός των συνήθων μηχανισμών άσκησης πιέσεων μέσω των τιμών. Τέτοιες

πιέσεις μπορούν να υφίστανται τόσο στην περίπτωση που τα θεραπευτικά οφέλη φαρμάκου υπερέχουν σαφώς εκείνων των άλλων διαθέσιμων για τη θεραπεία της ίδιας παθολογίας φαρμάκων όσο και στην περίπτωση που τα διαθέσιμα φάρμακα αναγνωρίζονται ή γίνονται αντιληπτά ως ισοδύναμα από τους συνταγογράφους.

¹³⁹⁶ Συγκεκριμένα, όταν αποδεικνύεται ότι φάρμακο έχει σαφώς υψηλότερη θεραπευτική αξία από άλλα, ή ακόμη συνιστά τη μόνη συνιστώμενη από την επιστημονική κοινότητα θεραπευτική επιλογή, ενδέχεται να επιλεγεί από τους συνταγογράφους ανεξαρτήτως τιμής, έστω και αν η τιμή αυτή είναι σαφώς υψηλότερη εκείνης των άλλων διαθέσιμων φαρμάκων. Επομένως, η χαμηλή τιμή των άλλων φαρμάκων, η οποία θα έπρεπε, εντούτοις, σε συνήθη αγορά, να συνιστά ισχυρή ανταγωνιστική πίεση, δεν έχει αποφασιστικό αντίκτυπο. Η απόκλιση τιμής μεταξύ των προϊόντων αυτών έχει ακόμη λιγότερη σημασία όταν το επίπεδο της επιστροφής μειώνει για τον ασθενή την οικονομική επιβάρυνση της επιλεγείσας θεραπείας. Ως εκ τούτου, φαρμακευτική εταιρία της οποίας το φάρμακο δεν αναγνωρίζεται ή δεν γίνεται πλέον θετικά αντιληπτό από τους επαγγελματίες και η οποία θα επιδίωκε να μειώσει την τιμή της με την ελπίδα να διατηρήσει τα μερίδια αγοράς της δεν θα είχε καμία πιθανότητα επιτυχίας. Με άλλα λόγια, φάρμακο του οποίου η υπεροχή αναγνωρίζεται μπορεί να ασκήσει σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις στα άλλα φάρμακα τα οποία είναι διαθέσιμα για τη θεραπεία της ίδιας παθολογίας, έστω και αν είναι πιο ακριβό. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής (T-321/05, EU:T:2010:266), τόσο η Επιτροπή όσο και το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσαν ότι η θεραπευτική υπεροχή των αναστολέων αντλίας πρωτονίων (ΑΑΠ) επί των Η2-ανταγωνιστών είχε παράσχει σε αυτούς τη δυνατότητα να αποκλείσουν σταδιακά τους Η2-ανταγωνιστές από την αγορά, παρά την πολύ υψηλότερη τιμή των ΑΑΠ. Αντιστρόφως, φάρμακα τα οποία δεν είναι ή δεν είναι πλέον σε θέση να ανταγωνιστούν από θεραπευτική άποψη το «κυρίαρχο» φάρμακο ενδέχεται να μην ασκούν πλέον ανταγωνιστικές πιέσεις σε αυτό. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να δικαιολογούν να συνιστά το φάρμακο αυτό από μόνο του μια αγορά, περιορισμένη στο μόριό του, τόσο στην πρωτότυπη όσο και στη γενόσημο εκδοχή του.

¹³⁹⁷ Όταν, για τη θεραπεία της ίδιας πάθησης, οι συνταγογράφοι μπορούν να επιλέξουν μεταξύ φαρμάκων εκ των οποίων κανένα δεν αναγνωρίζεται ούτε γίνεται αντιληπτό ως ανώτερο από τα άλλα, μεταξύ άλλων επειδή έχουν τον ίδιο τρόπο δράσης ή επειδή τα θεραπευτικά οφέλη τους ή οι ανεπιθύμητες ενέργειες ή οι παρενέργειές τους δεν καθιστούν εφικτή τη μεταξύ τους διάκριση, η ανάλυση του ανταγωνισμού μεταξύ των φαρμάκων αυτών στηρίζεται επίσης, σε μεγάλο βαθμό, σε ποιοτική σύγκριση. Γενικά, η επιλογή του επαγγελματία δεν είναι καταρχάς συνάρτηση του αντίστοιχου κόστους των θεραπειών αυτών, αλλά του βαθμού θεραπευτικής διαφοροποίησής τους, καταλληλότητάς τους για τον συγκεκριμένο ασθενή, γνώσης από τον ιατρό των διάφορων φαρμάκων ή ακόμη προσωπικής εμπειρίας του ιατρού και των ασθενών του. Συγκεκριμένα, δεν υπάρχει, καταρχήν, σαφής συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου της τιμής φαρμάκου και της θεραπευτικής αξίας του: ένα φάρμακο δεν είναι καλύτερο επειδή είναι ακριβότερο από τα ανταγωνιστικά φάρμακα και δεν είναι λιγότερο καλό από τα ανταγωνιστικά φάρμακα επειδή η τιμή του είναι χαμηλότερη. Η υψηλότερη τιμή νεότερου φαρμάκου δεν είναι, εξάλλου, κατ' ανάγκη συνάρτηση των θεραπευτικών καινοτομιών που το φάρμακο αυτό συνεπάγεται, ιδίως εάν αυτό ανήκει στην ίδια φαρμακοθεραπευτική κατηγορία με άλλα φάρμακα και έχει τον ίδιο τρόπο δράσης με αυτά, και μπορεί να αποδοθεί, μεταξύ άλλων, στην ανάγκη απόσβεσης υψηλότερου κόστους έρευνας ή παρασκευής ή εξόδων προώθησης υψηλότερων εκείνων παλαιότερου φαρμάκου.

¹³⁹⁸ Βεβαίως, όπως υπογράμμισε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, μεταξύ φαρμάκων που αναγνωρίζονται ή είναι αντιληπτά ως πλήρως ισοδύναμα, ο παράγοντας της τιμής μπορεί να αποκτήσει σημασία. Σημαντική μείωση της τιμής φαρμάκου, μεταξύ άλλων λόγω της θέσης σε κυκλοφορία στην αγορά της γενοσήμου εκδοχής του, μπορεί να δικαιολογεί την προτίμηση των ιατρών προς το φάρμακο αυτό και την παρότρυνση της συνταγογράφησης του στη γενόσημο εκδοχή του από τους διαχειριστές του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και τις ρυθμιστικές αρχές. Ομοίως, η είσοδος στην αγορά της γενοσήμου εκδοχής άλλου φαρμάκου το οποίο αναγνωρίζεται ή είναι αντιληπτό ως ισοδύναμο ή εναλλάξιμο μπορεί να κλονίσει τη θέση του οικείου πρωτότυπου

- φαρμάκου στην αγορά. Στην περίπτωση αυτή μπορούν να ασκηθούν ανταγωνιστικές πιέσεις μέσω των τιμών και η διατήρηση της τιμής του οικείου φαρμάκου μπορεί να συνιστά ένδειξη της αδυναμίας των ανταγωνιστικών πιέσεων που υφίσταται το εν λόγω φάρμακο.
- 1399 Εντούτοις, όπως ορθώς υποστήριξαν οι προσφεύγουσες κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν μπορεί να συναχθεί από τη διατήρηση και μόνο της τιμής φαρμάκου στην αγορά ότι αυτό δεν εκτίθεται σε σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις, τις οποίες ασκούν τα φάρμακα που γίνονται αντιληπτά ή αναγνωρίζονται ως ισοδύναμα ή εναλλάξιμα, τόσο στην πρωτότυπη όσο και στη γενόσημο εκδοχή τους.
- 1400 Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι οι ιατροί μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα μεταξύ των φαρμάκων αυτών για λόγους ανεξάρτητους του κόστους τους, ενδέχεται να υπάρχουν μεγάλες διαφοροποιήσεις στη συχνότητα χρήσης των προϊόντων αυτών, στον βαθμό αφοσίωσης των ιατρών προς αυτά, στην αντίληψη των ιατρών όσον αφορά τα οφέλη τους σε δεδομένη στιγμή κατά τις επιλογές συνταγογράφησης τους. Επομένως, οι αποφάσεις των ιατρών μπορούν να μεταβάλουν σε σημαντικό βαθμό τα αντίστοιχα μερίδια αγοράς των διάφορων διαθέσιμων φαρμάκων και να περιαγάγουν τις φαρμακευτικές εταιρίες σε κατάσταση εξάρτησης από τις επιλογές των συνταγογράφων, όπως συμβαίνει με κάθε παραγωγό αγαθού έναντι των καταναλωτών όταν η υποκατάσταση των αγαθών μεταξύ τους είναι εύκολη.
- 1401 Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι εταιρίες που παρασκευάζουν τα φάρμακα αυτά, οι οποίες άλλωστε ελάχιστα προβάλλουν την τιμή του προϊόντος τους στην εμπορική στρατηγική τους, καταβάλλουν συχνά σημαντικές προσπάθειες προώθησης του προϊόντος τους με σκοπό να αυξήσουν την αφοσίωση των συνταγογράφων ή να αποκτήσουν νέους συνταγογράφους, είτε με την εκπόνηση επιστημονικών μελετών τις οποίες χρηματοδοτούν και οι οποίες σκοπούν στη διάκριση του προϊόντος τους από εκείνα των ανταγωνιστών τους είτε με άμεσες ενέργειες προώθησης σε συνταγογράφους ιατρούς, οι οποίες προσλαμβάνουν τις πιο ποικίλες μορφές. Αυτές οι προσπάθειες προώθησης αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσοστό του κύκλου εργασιών των οικείων προϊόντων, το οποίο προσεγγίζει ενίοτε το 30 %, και τούτο διακρίνει τον φαρμακευτικό τομέα από άλλους τομείς στους οποίους οι προωθητικές ενέργειες δεν έχουν την ίδια ένταση. Όπως υποστήριξαν οι προσφεύγουσες, οι προσπάθειες αυτές μπορεί να συνιστούν ένδειξη της ύπαρξης κατάστασης πραγματικού ανταγωνισμού μεταξύ των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων.
- 1402 Σε μια τέτοια κατάσταση, όταν τα φάρμακα αναγνωρίζονται ή γίνονται αντιληπτά ως ισοδύναμα ή εναλλάξιμα, η ανάλυση της αγοράς πρέπει να αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στα στοιχεία που καθιστούν εφικτό τον προσδιορισμό της ύπαρξης ανταγωνιστικών πιέσεων ποιοτικού και όχι τιμολογιακού χαρακτήρα, οι οποίες λαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη μορφή προσπαθειών απόκτησης νέων συνταγογράφων στην αρχική επιλογή της θεραπείας, μεταφοράς ασθενών υπό συνεχή θεραπεία σε άλλα ανταγωνιστικά φάρμακα, εντατικών ενεργειών προώθησης υπέρ συγκεκριμένου φαρμάκου όταν υπάρχουν στην αγορά ισοδύναμες ή λιγότερο δαπανηρές εναλλακτικές δυνατότητες.
- 1403 Εάν δεν διαπιστώνεται η ύπαρξη στοιχείων ενδεικτικών ανταγωνιστικών πιέσεων μη τιμολογιακού χαρακτήρα όπως αυτά που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 1402 ανωτέρω, μεταξύ άλλων λόγω έντονης ακαμψίας των ιατρών στις επιλογές συνταγογράφησης τους, η οποία συνεπάγεται αποτελέσματα αφοσίωσης που επιφέρουν στεγανοποίηση της αγοράς, το οικείο φάρμακο μπορεί να προστατεύεται κατά πραγματικών ανταγωνιστικών πιέσεων, για όσο διάστημα η γενόσημος εκδοχή του δεν τίθεται σε κυκλοφορία στην αγορά, πόσω μάλλον που το κανονιστικό πλαίσιο μετριάξει τον ρόλο των παραγόντων ανταγωνισμού που απορρέουν από τις τιμές. Μπορεί τότε να δικαιολογείται ο ορισμός της σχετικής αγοράς στο επίπεδο του μορίου του φαρμάκου αυτού, τόσο στην πρωτότυπη όσο και στη γενόσημο εκδοχή του.
- 1404 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, ως απάντηση στα επιχειρήματα των προσφευγουσών και της Επιτροπής, θα πρέπει να εξεταστεί αν υπήρχαν, κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, φάρμακα αναγνωρισμένα ή θεωρούμενα ως

ισοδύναμα της περινδοπρίλης, τα οποία ήταν, ως εκ τούτου, ευχερώς εναλλάξιμα με αυτήν, ή αν η περινδοπρίλη είχε διακριθεί επαρκώς από τα ανταγωνιστικά φάρμακα λόγω της θεραπευτικής αξίας της, και να προσδιοριστεί η ύπαρξη στοιχείων ενδεικτικών ανταγωνιστικών πιέσεων μη τιμολογιακού χαρακτήρα ασκούμενων στην περινδοπρίλη από άλλα φάρμακα, τα οποία μπορούν να δικαιολογήσουν ορισμό της αγοράς ευρύτερο από εκείνον που περιλαμβάνει μόνο το φάρμακο αυτό, παρά τη σχετική ανελαστικότητα της ζήτησης περινδοπρίλης ως προς την τιμή, την οποία υπογράμμισε η Επιτροπή.

1405 Οι τρεις βασικές αιτιάσεις που προέβαλαν οι προσφεύγουσες προκειμένου να αμφισβητήσουν την ανάλυση της σχετικής αγοράς του προϊόντος από την Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα όλων των παρατηρήσεων που εκτέθηκαν στις σκέψεις 1380 έως 1404 ανωτέρω.

2) Επί του πρώτου σκέλους της πρώτης αιτίας, το οποίο αντλείται από τη μη συνεκτίμηση του συνόλου των στοιχείων του οικονομικού πλαισίου

1406 Στο πλαίσιο της πρώτης αιτίας, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή παραβίασε τη θεμελιώδη αρχή κατά την οποία η αγορά των φαρμακευτικών προϊόντων πρέπει να οριοθετείται λαμβανομένου υπόψη του συνολικού οικονομικού πλαισίου. Η Επιτροπή στηρίχθηκε σε υπερβολικό βαθμό στην τιμή και δεν έλαβε επαρκώς υπόψη τη θεραπευτική δυνατότητα υποκατάστασης των σχετικών προϊόντων.

1407 Ειδικότερα, με το πρώτο σκέλος της υπό κρίση αιτίας, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη, κατά τον ορισμό της αγοράς, το σύνολο των στοιχείων του οικονομικού πλαισίου. Με το δεύτερο σκέλος της αιτίας, οι προσφεύγουσες εκτιμούν ότι η Επιτροπή απέδωσε υπερβολική σημασία στον παράγοντα της τιμής.

1408 Πρέπει, καταρχάς, να εξεταστεί το βάσιμο του πρώτου σκέλους της αιτίας, το οποίο αντλείται από το ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη το σύνολο των στοιχείων του οικονομικού πλαισίου κατά την οριοθέτηση της σχετικής αγοράς. Αντιθέτως, προκειμένου να εκτιμήσει τη σχετική σημασία που απέδωσε η Επιτροπή στον παράγοντα της τιμής, το Γενικό Δικαστήριο θα εξετάσει το δεύτερο σκέλος της αιτίας αφού εκτιμήσει τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης απόφασης όσον αφορά το σύνολο των παραγόντων μη τιμολογιακού χαρακτήρα που μπορούν να διαδραματίζουν ρόλο στην οριοθέτηση της σχετικής αγοράς.

1409 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί, εν προκειμένω, αν η Επιτροπή έλαβε υπόψη το σύνολο του οικονομικού πλαισίου, και ειδικότερα παράγοντες άλλους πλην της τιμής, προκειμένου να οριοθετήσει τη σχετική αγορά προϊόντων.

1410 Προκαταρκτικώς, όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις που εκτέθηκαν στις σκέψεις 1380 έως 1404 ανωτέρω, ο φαρμακευτικός τομέας είναι «ιδιότυπος» τομέας του οποίου οι ιδιαιτερότητες επιβάλλουν τον ορισμό της αγοράς μέσω προσέγγισης η οποία στηρίζεται σε πλείονα κριτήρια, και ειδικότερα στη θεραπευτική χρήση των προϊόντων.

1411 Καταρχάς, όσον αφορά τη συνεκτίμηση της θεραπευτικής χρήσης των επίμαχων προϊόντων, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή διαπίστωσε, στις αιτιολογικές σκέψεις 2432 έως 2459 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η περινδοπρίλη ανήκει στην κατηγορία των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου που απαριθμούνται στο επίπεδο ATC 3 της ταξινόμησης του ΠΟΥ. Μολοταύτα, βάσει των αποδεικτικών στοιχείων που έλαβε υπόψη, η Επιτροπή έκρινε ότι τα φάρμακα που εμπίπτουν στην κατηγορία των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου δεν είναι ομοιογενή προϊόντα, δεδομένου ότι, κατά την Επιτροπή, αναγνωρίζεται επιστημονικώς ότι η περινδοπρίλη έχει ορισμένα χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.

- 1412 Όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τις αιτιολογικές σκέψεις 2496 έως 2513 της προσβαλλόμενης απόφασης, οι οποίες πραγματεύονται τα μοντέλα αλλαγής θεραπείας, η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη την ύπαρξη μηχανισμού «ακαμψίας» των ιατρών και μιας διογκούμενης ομάδας συνταγογράφων «πιστών» στην περινδοπρίλη που μπορούσαν να περιορίσουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις όσον αφορά τους νέους ασθενείς, καθώς και τη χαμηλή ροπή προς αλλαγή των ασθενών υπό θεραπεία με περινδοπρίλη.
- 1413 Επιπλέον, στην ανάλυση της σχετικής αγοράς, η Επιτροπή μνημόνευσε τις προσπάθειες προώθησης της Servier, εκτιμώντας μεταξύ άλλων ότι η σταθερότητα των δαπανών προώθησης υποδήλωνε την απουσία έκθεσης σε ισχυρές ανταγωνιστικές πιέσεις.
- 1414 Τέλος, αναλύοντας τα φυσικά φαινόμενα τιμολογιακού χαρακτήρα, η Επιτροπή εκτίμησε ότι οι πιέσεις που ασκούν τα γενόσημα της περινδοπρίλης έπρεπε να θεωρηθούν κρίσιμες στην ανάλυση της σχετικής αγοράς και ότι η περίπτωση ότι οι πιέσεις που ασκούν τα γενόσημα υπερτερούν κάθε άλλης δυναμικής πίεσης οδηγούσε με φυσικό τρόπο σε περιορισμό της σχετικής αγοράς στο μόριο της περινδοπρίλης και μόνο (αιτιολογική σκέψη 2546 της προσβαλλόμενης απόφασης). Επιπλέον, όσον αφορά τον αντίκτυπο του κανονιστικού πλαισίου, η Επιτροπή επισήμανε ότι αυτό είχε περιορίσει σε μεγάλο βαθμό την έκθεση της Servier στις πιέσεις μέσω των τιμών, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στη Servier να ενεργεί απαλλαγμένη από κάθε ανταγωνιστική πίεση (αιτιολογική σκέψη 2527 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1415 Ως εκ τούτου, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη μόνον τον παράγοντα της τιμής προκειμένου να ορίσει τη σχετική αγορά. Ειδικότερα, η θεραπευτική χρήση της περινδοπρίλης θεωρήθηκε λυσιτελές στοιχείο για την ανάλυση της αγοράς. Επομένως, καίτοι, όπως προκύπτει από το πλαίσιο ανάλυσης που εκτέθηκε στις σκέψεις 1380 έως 1404 ανωτέρω, ορθώς επισημαίνουν ότι, για τον ορισμό της σχετικής αγοράς, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα θεραπευτικά χαρακτηριστικά των φαρμάκων, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προβάλουν βασίμως ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη, εν προκειμένω, το σύνολο του οικονομικού πλαισίου, και ειδικότερα τη θεραπευτική χρήση των φαρμάκων.
- 1416 Επομένως, η Επιτροπή δεν υπέπεσε στην πλάνη περί το δίκαιο που της προσάπτουν συναφώς οι προσφεύγουσες.
- 1417 Ως εκ τούτου, το πρώτο σκέλος της πρώτης αιτίας πρέπει να απορριφθεί.

3) Επί της δεύτερης αιτίας, η οποία αντλείται από το ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τη θεραπευτική δυνατότητα υποκατάστασης των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου

- 1418 Με τη δεύτερη αιτία, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τη θεραπευτική δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Διατείνονται, πρώτον, ότι η Επιτροπή κακώς έκρινε ότι η περινδοπρίλη διαφοροποιείται από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου λόγω ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, δεύτερον, ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου ήταν έντονος όσον αφορά τους νέους ασθενείς, τρίτον, ότι η Επιτροπή υποτίμησε τη ροπή προς αλλαγή φαρμάκου των ασθενών υπό θεραπεία με περινδοπρίλη και, τέλος, ότι οι προωθητικές ενέργειες είναι μια εκ των βασικών διαστάσεων του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά.

i) Επί της διάκρισης μεταξύ της περινδοπρίλης και των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τις παρενέργειες

- 1419 Στην προσβαλλόμενη απόφαση, μεταξύ άλλων στις αιτιολογικές σκέψεις 2449, 2499 και 2519, η Επιτροπή έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι οι αναστολείς του ΜΕΑ είναι κατηγορία ανομοιογενών φαρμάκων σε θεραπευτικό επίπεδο, ότι η ανομοιογένεια αυτή μπορούσε να συνδέεται με διαφορές όσον αφορά

την αποτελεσματικότητα και την ανοχή σε ατομικό επίπεδο και ότι η περινδοπρίλη είχε διαφορετική θεραπευτική χρήση από εκείνη των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Η Επιτροπή επισήμανε ότι, καίτοι οι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου συνιστούν κατηγορία φαρμάκων κατά το τρίτο επίπεδο του συστήματος ταξινόμησης ATC που χρησιμοποιεί ο ΠΟΥ, δεν θα ήταν εντούτοις ορθό να θεωρηθούν οι αναστολείς του ΜΕΑ απλή ομοιογενής κατηγορία. Κατά την Επιτροπή, η περινδοπρίλη αναγνωρίζεται επιστημονικά λόγω ορισμένων χαρακτηριστικών που τη διαφοροποιούν από άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Προς στήριξη των παρατηρήσεων αυτών, η Επιτροπή έλαβε υπόψη, μεταξύ άλλων, ιατρικές συστάσεις, σύνολο επιστημονικών μελετών, εσωτερικά έγγραφα της Servier και έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε σε συνταγογράφους περινδοπρίλης.

- 1420 Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την εκτίμηση της Επιτροπής ότι οι άλλοι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την περινδοπρίλη σε θεραπευτικό επίπεδο, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αυτής όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τις παρενέργειες. Υποστηρίζουν ότι οι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου ανήκουν σε ομοιογενή κατηγορία εντός της οποίας δεν υπάρχει καμία σημαντική διαφορά η οποία δικαιολογεί να συνιστά το μόριο της περινδοπρίλης και μόνο χωριστή αγορά.
- 1421 Πρέπει να εξεταστεί το σύνολο των σχετικών στοιχείων που καθιστούν εφικτό να εκτιμηθεί αν η περινδοπρίλη γινόταν αντιληπτή από τους συνταγογράφους ιατρούς ως ικανή να υποκατασταθεί από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου σε θεραπευτικό επίπεδο. Εν προκειμένω, θα ληφθούν υπόψη διαδοχικά οι μνημονευόμενες στην προσβαλλόμενη απόφαση βασικές πληροφορίες σχετικά με το φάρμακο αυτό, το σύστημα ταξινόμησης ATC, οι ιατρικές συστάσεις, οι ιατρικές μελέτες, οι πολιτικές που εφαρμόζουν ορισμένες τοπικές αρχές στο Ηνωμένο Βασίλειο, εσωτερικά έγγραφα της Servier, η έρευνα που πραγματοποίησε η Επιτροπή στους συνταγογράφους και οι απαντήσεις των παρασκευαστών άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στις ερωτήσεις που έθεσε η Επιτροπή.
- 1422 Πρώτον, η προσβαλλόμενη απόφαση εκθέτει προκαταρκτικώς, στις αιτιολογικές σκέψεις 2143 έως 2164, τις βασικές σχετικές με την περινδοπρίλη πληροφορίες όσον αφορά μεταξύ άλλων τον τρόπο δράσης, τις κύριες ενδείξεις, τις αντενδείξεις και τις παρενέργειες του φαρμάκου αυτού.
- 1423 Επισημαίνεται ότι από την έκθεση αυτή των βασικών σχετικών με την περινδοπρίλη πληροφοριών δεν προκύπτει κανένα στοιχείο διαφοροποίησης της περινδοπρίλης από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.
- 1424 Όσον αφορά τις παρενέργειες, στην προσβαλλόμενη απόφαση επισημαίνεται, πάντως, στην αιτιολογική σκέψη 2149, ότι, κατά την ιατρική βιβλιογραφία, η ανοχή στην περινδοπρίλη είναι γενικά καλή και οι παρενέργειές της είναι παρόμοιες εκείνες των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και ότι η Servier εξέφρασε την ικανοποίησή της, σε εσωτερικά έγγραφα, για το υψηλό επίπεδο ανοχής και συμμόρφωσης του προϊόντος της. Εντούτοις, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι από την ίδια την ιατρική βιβλιογραφία που μνημονεύει η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 2149 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι οι παρενέργειες της περινδοπρίλης είναι παρόμοιες εκείνες των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή αναγνωρίζει πλέον ρητώς ότι οι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου έχουν παρόμοιες παρενέργειες, κάτι το οποίο δεν μνημονεύεται στην προσβαλλόμενη απόφαση.
- 1425 Επομένως, από την έκθεση των βασικών σχετικών με την περινδοπρίλη πληροφοριών στην προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι ο τρόπος δράσης, οι κύριες ενδείξεις, οι αντενδείξεις και οι παρενέργειες των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου είναι παρόμοιοι.
- 1426 Δεύτερον, το σύστημα ταξινόμησης ATC, το οποίο λαμβάνουν υπόψη οι αρχές ανταγωνισμού προκειμένου να εκτιμήσουν τη θεραπευτική δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ φαρμάκων και να καθορίσουν τη σχετική αγορά, κατανέμει τα φαρμακευτικά προϊόντα σε πέντε διαφορετικά επίπεδα και τα ταξινομεί ανάλογα με τα όργανα επί των οποίων δρουν και ανάλογα με τις χημικές,

φαρμακολογικές και θεραπευτικές ιδιότητές τους. Το τρίτο επίπεδο της ταξινόμησης ATC κατηγοριοποιεί τα φαρμακευτικά προϊόντα με κριτήριο τις θεραπευτικές ενδείξεις τους, το τέταρτο λαμβάνει κατά υπόψη τον τρόπο δράσης και το πέμπτο ορίζει τις πιο περιορισμένου εύρους κατηγορίες, οι οποίες περιλαμβάνουν τις δραστικές ουσίες μεμονωμένα.

- 1427 Από την πρακτική λήψης αποφάσεων της Επιτροπής στον φαρμακευτικό τομέα, όσον αφορά τον ορισμό της αγοράς, προκύπτει ότι η ανάλυση έχει εν γένει ως σημείο αφετηρίας το τρίτο επίπεδο. Εντούτοις, τα άλλα επίπεδα της ταξινόμησης ATC μπορούν επίσης να ληφθούν υπόψη όταν προκύπτει ότι αρκούντως ισχυρές ανταγωνιστικές πιέσεις ασκούνται σε άλλα επίπεδα και όταν, επομένως, ο ορθός ορισμός της αγοράς είναι αδύνατος βάσει του τρίτου επιπέδου (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 154).
- 1428 Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν σταμάτησε την ανάλυσή της στο τρίτο επίπεδο ταξινόμησης ATC, αλλά όρισε τη σχετική αγορά στο πέμπτο επίπεδο της ταξινόμησης αυτής, ήτοι το μόριο της περινδοπρίλης, δραστική ουσία του Coversyl. Παρότι ο ορισμός της σχετικής αγοράς στο πέμπτο επίπεδο της ταξινόμησης ATC δεν είναι κατακριτέος αφ' εαυτού, διαπιστώνεται ότι και οι δεκαέξι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου κατηγοριοποιούνται, τόσο στο τρίτο επίπεδο της ταξινόμησης ATC, το οποίο αντιστοιχεί στις θεραπευτικές ενδείξεις, όσο και στο τέταρτο επίπεδο της ταξινόμησης αυτής, το οποίο αντιστοιχεί στον τρόπο δράσης, στην ίδια ομάδα με την ονομασία «[αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου] της αγγειοτασίνης, μόνοι».
- 1429 Επομένως, το σύστημα ταξινόμησης ATC δεν καθιστά εφικτή οποιοδήποτε είδους διάκριση μεταξύ της περινδοπρίλης και των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά τη θεραπευτική χρήση. Επιβεβαιώνει, κάτι το οποίο δεν αμφισβητείται εξάλλου, ότι οι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου δεν διαφέρουν μεταξύ τους όσον αφορά τις ενδείξεις και τον τρόπο δράσης.
- 1430 Τρίτον, όπως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 2172 της προσβαλλόμενης απόφασης, η ανάλυση των σχέσεων μεταξύ των διάφορων αντιυπερτασικών φαρμάκων λαμβάνει υπόψη τις σχετικές ιατρικές συστάσεις.
- 1431 Στόχος των ιατρικών συστάσεων είναι η παροχή ισορροπημένων πληροφοριών στους επαγγελματίες ώστε να βοηθηθούν στη λήψη αποφάσεων στην καθημερινή πρακτική τους. Στηρίζονται σε όλες τις διαθέσιμες πηγές επιστημονικών αποδείξεων, περιλαμβανομένων των ευρειών κλινικών δοκιμών και της μετα-ανάλυσής τους. Παρέχουν σύνοψη των διαθέσιμων, κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα, ιατρικών γνώσεων.
- 1432 Στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή ανέλυσε τις κοινές συστάσεις του ΠΟΥ και της Διεθνούς Εταιρίας Υπέρτασης του 1999, τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Υπέρτασης και της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Καρδιολογίας του 2003 και του 2007, τις συστάσεις της Βρετανικής Εταιρίας Υπέρτασης του 1999 και του 2004 και τις συστάσεις του National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE, Εθνικού Ιδρύματος για την υγεία και την κλινική αριστεία, Ηνωμένο Βασίλειο) του 2004 και του 2006.
- 1433 Πλην όμως, οι κοινές συστάσεις του ΠΟΥ και της Διεθνούς Εταιρίας Υπέρτασης του 1999 μνημονεύουν, όσον αφορά τους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, τις ίδιες κύριες και δευτερεύουσες ενδείξεις και τις ίδιες κύριες και δευτερεύουσες αντενδείξεις. Η προσβαλλόμενη απόφαση δεν εντοπίζει, στις συστάσεις αυτές, κανένα στοιχείο διαφοροποίησης των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου.
- 1434 Στις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Υπέρτασης και της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Καρδιολογίας του 2003 και του 2007, οι οποίες εγκρίθηκαν από τις εθνικές εταιρίες καρδιολογίας μεταξύ άλλων στη Γαλλία, στις Κάτω Χώρες και στην Πολωνία, αναλύονται με σφαιρικό τρόπο οι ιδιότητες, οι δράσεις και οι ενδείξεις όλων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και δεν περιέχονται συστάσεις οι οποίες αφορούν ειδικά ένα εκ των μορίων αυτής της κατηγορίας φαρμάκων. Οι συστάσεις αυτές δεν περιέχουν καμία υποδιαίρεση των φαρμάκων της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού

ενζύμου, εν αντιθέσει προς ό,τι ισχύει, για παράδειγμα, για τα φάρμακα της κατηγορίας των ανταγωνιστών ασβεστίου και των διουρητικών. Κατά τις συστάσεις αυτές, εάν ένα φάρμακο δεν είναι αποτελεσματικό ή δεν είναι ανεκτό, ο ασθενής πρέπει να αλλάζει κατηγορία φαρμάκου.

- 1435 Ασφαλώς, στις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Υπέρτασης και της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Καρδιολογίας επισημαίνεται ότι ακόμη και διάφορα προϊόντα της ίδιας κατηγορίας φαρμάκων διαφέρουν ανάλογα με τα είδη και τη συχνότητα των παρενεργειών. Εντούτοις, η παρατήρηση αυτή δεν αφορά ειδικώς την κατηγορία των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και δεν συνοδεύεται από καμία διευκρίνιση όσον αφορά τα φάρμακα που αφορά και τη φύση των οικείων παρενεργειών. Ως εκ τούτου, η μνεία και μόνο στις συστάσεις των διαφορετικών παρενεργειών των διάφορων προϊόντων της ίδιας κατηγορίας φαρμάκων δεν μπορεί να αποδείξει σαφή ύπαρξη διαφοράς μεταξύ της περινδοπρίλης και των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά τις παρενέργειες.
- 1436 Ομοίως, στην αιτιολογική σκέψη 2181 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή διαβεβαιώνει ότι, κατά τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Υπέρτασης και της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Καρδιολογίας, η επιλογή φαρμάκου κατά της υπέρτασης πρέπει να στηρίζεται στον μεμονωμένο ασθενή, και τούτο έχει ιδιαίτερη σημασία για την αξιολόγηση της σχετικής αγοράς. Εντούτοις, η κατάσταση ότι στις συστάσεις αυτές επισημαίνεται ότι κάθε άτομο έχει διαφορετική ευπάθεια σε κάθε παρενέργεια δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι υφίσταται διαφορά μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά τις παρενέργειες. Επομένως, οι ευρωπαϊκές συστάσεις για τη θεραπεία της υπέρτασης δεν περιέχουν κανένα στοιχείο το οποίο να καθιστά εφικτή τη διαφοροποίηση της περινδοπρίλης από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά τη θεραπευτική χρήση.
- 1437 Οι συστάσεις της Βρετανικής Εταιρίας Υπέρτασης του 1999 και του 2004 μνημονεύουν την ύπαρξη ενδείξεων, αντενδείξεων και παρενεργειών, περιλαμβανομένου του βήχα, οι οποίες είναι κοινές στο σύνολο των φαρμάκων της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Οι συστάσεις του NICE του 2004 και του 2006 μνημονεύουν τα φάρμακα τα οποία πρέπει να συνταγογραφούνται ως φάρμακα πρώτης και δεύτερης γραμμής, πλην όμως δεν κάνουν, από την άποψη αυτή, καμία διάκριση μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου.
- 1438 Επομένως, οι ιατρικές συστάσεις που αναλύονται στην προσβαλλόμενη απόφαση, οι οποίες παρέχουν ισορροπημένες πληροφορίες στους επαγγελματίες στηριζόμενες σε όλες τις διαθέσιμες πηγές επιστημονικών αποδείξεων, περιλαμβανομένων των ευρειών κλινικών δοκιμών και της μετα-ανάλυσής τους, δεν διαπιστώνουν καμία διαφορά μεταξύ των φαρμάκων της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Οι συστάσεις αυτές επιβεβαιώνουν, όπως και η ταξινόμηση ATC, την ομοιογένεια της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στο επίπεδο της θεραπευτικής χρήσης.
- 1439 Τέταρτον, η Επιτροπή εξέτασε, στην προσβαλλόμενη απόφαση, τις σχετικές με την περινδοπρίλη ιατρικές μελέτες, τόσο εκείνες που ήταν διαθέσιμες στην αρχή του υπό εξέταση χρονικού διαστήματος όσο και εκείνες που δημοσιεύθηκαν κατά τη δεκαετία του 2000.
- 1440 Όσον αφορά τις διαθέσιμες στην αρχή της δεκαετίας του 2000 σχετικές με την περινδοπρίλη ιατρικές μελέτες, η προσβαλλόμενη απόφαση στηρίζεται σε δύο άρθρα τα οποία δημοσιεύθηκαν το 2001.
- 1441 Το πρώτο άρθρο μνημονεύει, μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι η ανοχή στην περινδοπρίλη, αναστολέα του μετατρεπτικού ενζύμου, είναι καλή και ότι, για τους ασθενείς με ελαφρά ως μέτρια υπέρταση, η περινδοπρίλη είναι ουσιωδώς καλύτερη, από άποψη κλινικής απόκρισης, από την καπτοπρίλη και εξίσου αποτελεσματική με τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Στο δεύτερο άρθρο επισημαίνεται ότι η ικανότητα της περινδοπρίλης να μειώνει την αρτηριακή πίεση είναι συγκρίσιμη ή καλύτερη εκείνης των άλλων αντιυπερτασικών παραγόντων της φαρμακοθεραπευτικής κατηγορίας

της και ότι η υπόταση πρώτης δόσης η οποία προκαλείται από σοβαρή μείωση της αρτηριακής πίεσης συμβαίνει λιγότερο συχνά με την περινδοπρίλη από ό,τι με τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, κάτι το οποίο συνιστά πλεονέκτημα σε ορισμένες κατηγορίες ασθενών.

- 1442 Από τα προεκτεθέντα στην προσβαλλόμενη απόφαση συνάγεται ότι, κατά την ημερομηνία δημοσίευσης των άρθρων αυτών, υπήρχε ήδη σημαντική επιστημονική βιβλιογραφία βάσει της οποίας η περινδοπρίλη έπρεπε να θεωρείται εξέχων αναστολέας του μετατρεπτικού ενζύμου. Εντούτοις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, παρότι τα δύο αυτά άρθρα θεωρούν όντως ότι η περινδοπρίλη είναι αποτελεσματική ή καλύτερη από τις άλλες θεραπείες από την άποψη της μείωσης της αρτηριακής πίεσης, η υπεροχή της περινδοπρίλης συναφώς προβάλλεται, μόνον από ένα εκ των δύο άρθρων, και μόνον έναντι ενός εκ των δεκαέξι αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, της καπτοπρίλης. Επιπλέον, τα άρθρα αυτά δεν μπορούν να οδηγήσουν στη διαπίστωση ότι η περινδοπρίλη διαφοροποιείται θετικά, όσον αφορά τη μείωση της αρτηριακής πίεσης, από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, και ιδίως από τα φάρμακα, όπως η ραμιπρίλη, η λισινοπρίλη ή η εναλαπρίλη, τα οποία η Servier θεωρεί ανταγωνιστικά της περινδοπρίλης.
- 1443 Εξάλλου, μολονότι το δεύτερο άρθρο διαβεβαιώνει ότι η περινδοπρίλη διακρίνεται θετικά από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά την υπόταση πρώτης δόσης η οποία προκαλείται από σοβαρή μείωση της αρτηριακής πίεσης, δεν εκφέρει άποψη όσον αφορά τη σημασία που πρέπει να αποδοθεί σε αυτή τη σχετική υπεροχή της περινδοπρίλης και δεν εξετάζει τα θεραπευτικά πλεονεκτήματα που μπορεί να έχουν, από την πλευρά τους, οι άλλοι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου σε σχέση με την περινδοπρίλη.
- 1444 Όσον αφορά τις ιατρικές μελέτες που δημοσιεύθηκαν κατά τη δεκαετία του 2000, ήτοι κατά τη διάρκεια του υπό εξέταση χρονικού διαστήματος, η Επιτροπή επισημαίνει, στην αιτιολογική σκέψη 2208 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι ανέλυσε τις κύριες μελέτες που αφορούν τη χρήση της περινδοπρίλης στις οποίες παραπέμπουν τα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier.
- 1445 Συγκεκριμένα, οι μελέτες Progress (δημοσιευθείσα το 2001), Europa (δημοσιευθείσα το 2003), ASCOT-BPLA (δημοσιευθείσα το 2005), Preami και CAFE (δημοσιευθείσες το 2006), Advance (δημοσιευθείσα το 2007) και HYVET (δημοσιευθείσα το 2008) καταδεικνύουν ότι υπήρχαν, όσον αφορά την περινδοπρίλη σε συνδυασμό ή μη με άλλα φάρμακα, επιστημονικές αποδείξεις αποτελεσματικότητας όσον αφορά τη μείωση των κινδύνων αγγειακού εγκεφαλικού επεισοδίου, την πρόληψη των κινδύνων σημαντικών καρδιαγγειακών επεισοδίων που συνεπάγονται στεφανιαίες νόσους και τη βαθμιαία μείωση της αναδιαμόρφωσης της αριστερής κοιλίας.
- 1446 Εντούτοις, καμία από τις ιατρικές μελέτες που μνημονεύονται στη σκέψη 1445 ανωτέρω δεν συγκρίνει την αποτελεσματικότητα της περινδοπρίλης με εκείνη των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και δεν βεβαιώνει ότι η περινδοπρίλη είναι σχετικά πιο αποτελεσματική από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι μελέτες που ανέλυσε η Επιτροπή δεν μπορούν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η περινδοπρίλη διαφέρει από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου όσο αφορά την αποτελεσματικότητα.
- 1447 Επιπλέον, στην προσβαλλόμενη απόφαση δεν αναλύονται όλες οι μελέτες που αφορούσαν τη χρήση της περινδοπρίλης κατά τη δεκαετία του 2000, μεταξύ άλλων, μίας που δεν είναι θετική για το φάρμακο αυτό. Η Επιτροπή δεν ανέλυσε τη μελέτη PEP-CHF (δημοσιευθείσα το 2006), σκοπός της οποίας ήταν να καταδείξει την αποτελεσματικότητα της περινδοπρίλης στη θεραπεία της καρδιακής ανεπάρκειας. Κατά την έκθεση του καθηγητή V., η οποία εκπονήθηκε κατόπιν αιτήματος της Servier και προσκομίστηκε από τη Servier στο πλαίσιο των παρατηρήσεων με τις οποίες απάντησε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής (η οποία διακόπηκε, πλην όμως τα αποτελέσματά της δημοσιεύθηκαν) δεν κατέδειξαν καμία αποτελεσματικότητα της περινδοπρίλης στον τομέα της καρδιακής ανεπάρκειας. Αυτή η ιατρική μελέτη καθιστά σχετικές τις επιστημονικές αποδείξεις αποτελεσματικότητας, οι οποίες υφίσταντο όσον αφορά την περινδοπρίλη κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα.

- 1448 Εξάλλου, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή δεν ανέλυσε τις ιατρικές μελέτες οι οποίες δημοσιεύθηκαν κατά τη δεκαετία του 2000 και αφορούσαν τη χρήση των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, παρότι οι μελέτες αυτές μνημονεύονταν στα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier. Η Επιτροπή δεν εξέτασε τις ιατρικές μελέτες που αφορούσαν τη ραμιπρίλη (ASCOT-BPLA, HOPE), την εναλαπρίλη (SOLVD και ANBP2) και την τραντολαπρίλη (TRACE), οι οποίες μνημονεύονται στην αιτιολογική σκέψη 2234 της προσβαλλόμενης απόφασης. Η μελέτη Cochrane, στην οποία παρέπεμψε η Servier στο πλαίσιο των παρατηρήσεων με τις οποίες απάντησε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και η οποία αναλύει τη σχετική αποτελεσματικότητα δεκατεσσάρων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά την αντιυπερτασική αποτελεσματικότητα, δεν μνημονεύεται στην προσβαλλόμενη απόφαση.
- 1449 Επαλλήλως, λόγω της μη ανάλυσης από την Επιτροπή των μελετών που αφορούσαν τη χρήση των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι οι ιατρικές μελέτες που παρουσιάζονται στην προσβαλλόμενη απόφαση καταδεικνύουν την ύπαρξη ιδιαίτερης αποτελεσματικότητας της περινδοπρίλης σε σχέση με τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.
- 1450 Από τις μελέτες αυτές, η Επιτροπή δεν ανέλυσε τη μελέτη HOPE (δημοσιευθείσα το 2000) μολονότι μνημονεύεται επανειλημμένως στα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier και συνιστά, κατά τα σχέδια προσανατολισμού της Servier, σημαντική μελέτη η οποία παρέσχε τη δυνατότητα στη ραμιπρίλη να αποκτήσει νέα ένδειξη η οποία συνέβαλε σε σημαντική εμπορική επιτυχία και την οποία χρησιμοποίησε η Sanofi-Aventis στο πλαίσιο ανακοίνωσης στην οποία πρόβαλε την ικανότητα της ραμιπρίλης να σώζει ζωές. Εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, το περιεχόμενο της μελέτης HOPE δεν αναλύθηκε στην προσβαλλόμενη απόφαση, στην οποία επισημαίνεται μόνο, στην αιτιολογική σκέψη 2493, ότι η ερμηνεία που θα δοθεί ενδεχομένως στη μελέτη αυτή εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον τρόπο με τον οποίο οι μελέτες ανακοινώνονται στους συνταγογράφους στο πλαίσιο των προσπαθειών πρόωθησης των παρασκευαστών, παρατήρηση η οποία δεν συνιστά ανάλυση του περιεχομένου της μελέτης αυτής.
- 1451 Η ιατρική μελέτη Cochrane (δημοσιευθείσα τον Απρίλιο του 2009) είναι μετα-ανάλυση, η οποία εκτιμά τη σχετική αποτελεσματικότητα των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά τη μείωση της αρτηριακής πίεσης, στηριζόμενη σε 92 προγενέστερες μελέτες που αφορούσαν δεκατέσσερις αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Επισημαίνεται ότι η ικανότητα μείωσης της αρτηριακής πίεσης συνιστά, προδήλως, βασικό στοιχείο για την εκτίμηση της σχετικής αποτελεσματικότητας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Πάντως, όπως ορθώς υπογραμμίζουν οι προσφεύγουσες, η μελέτη Cochrane καταλήγει στο συμπέρασμα ότι κανένας αναστολέας του μετατρεπτικού ενζύμου δεν φαίνεται να είναι λιγότερο ή περισσότερο καλός από τους άλλους όσον αφορά την αντιυπερτασική αποτελεσματικότητα. Μολονότι δημοσιεύθηκε στο τέλος του υπό εξέταση χρονικού διαστήματος, η μελέτη Cochrane είναι εντούτοις λυσιτελής για να εκτιμηθεί η σχετική αποτελεσματικότητα των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, στο μέτρο που στηρίζεται σε μεγάλο αριθμό προγενέστερων μελετών, περιλαμβανομένων εκείνων τις οποίες η Επιτροπή δεν ανέλυσε στην προσβαλλόμενη απόφαση.
- 1452 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το συμπέρασμα της μελέτης Cochrane είναι ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί η ύπαρξη διαφοράς μεταξύ ενός ή περισσότερων από τα εξεταζόμενα φάρμακα όσον αφορά την ικανότητά τους να μειώνουν την αρτηριακή πίεση και ότι, προκειμένου να αναλυθεί αν υφίστανται ή όχι τέτοιες διαφορές μεταξύ των διάφορων φαρμάκων, θα απαιτούνταν συγκριτικές δοκιμές των διάφορων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου σε ισοδύναμες δόσεις μείωσης της αρτηριακής πίεσης. Το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί, δεδομένου ότι η παρατήρηση της μελέτης σχετικά με την ύπαρξη αβεβαιότητας όσον αφορά τις διαφορές στην ικανότητα των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου να μειώνουν την αρτηριακή πίεση περιέχεται στο τμήμα της μελέτης με τίτλο «Discussion» και δεν είναι ένα από τα συμπεράσματά της. Η σχετική παράγραφος του τμήματος της

μελέτης με τίτλο «Discussion» ολοκληρώνεται με τη διαπίστωση ότι είναι πολύ πιθανό ότι το οιοονεί μέγιστο αποτέλεσμα μείωσης της αρτηριακής πίεσης των διάφορων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου είναι το ίδιο.

- 1453 Εξάλλου, η Επιτροπή εκθέτει ότι στη μελέτη Cochrane δεν κατέστη δυνατόν να αναλυθεί ορθώς, βάσει των στοιχείων που διέθεταν οι συντάκτες της, το ζήτημα των παρενεργειών. Πάντως, εν πάση περιπτώσει, η κατάσταση αυτή δεν ασκεί επιρροή στο συμπέρασμα της μελέτης που αφορά την απουσία σημαντικής διαφοράς μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά τη μείωση της αρτηριακής πίεσης. Επιπλέον, όσον αφορά το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η μελέτη αναδεικνύει τις διαφορές μεταξύ αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά τη σχέση δόσης-αποτελεσματικότητας, τη διαθεσιμότητα των διάφορων δοσολογιών και τον χρόνο παραγωγής αποτελεσμάτων, σημειώνεται ότι η μελέτη δεν υπογραμμίζει την ύπαρξη σημαντικών διαφορών μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου σε θεραπευτικό επίπεδο και καταλήγει, αντιθέτως, στο συμπέρασμα ότι η συνταγογράφηση του φθηνότερου αναστολέα του μετατρεπτικού ενζύμου στη χαμηλότερη δοσολογία θα οδηγήσει σε σημαντικές εξοικονομήσεις χρημάτων.
- 1454 Επομένως, η επιχειρηματολογία της Επιτροπής δεν είναι ικανή να θέσει υπό αμφισβήτηση ένα από τα βασικά συμπεράσματα της μελέτης Cochrane, το οποίο περιλαμβάνεται ρητώς στα συμπεράσματα και στη σύνοψή της, κατά το οποίο κανένας αναστολέας του μετατρεπτικού ενζύμου IEC δεν φαίνεται να είναι λιγότερο ή περισσότερο καλός από τους άλλους όσον αφορά την αντιυπερτασική αποτελεσματικότητα.
- 1455 Η μη διαφοροποίηση της περινδοπρίλης ως προς τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, ιδίως όσον αφορά την αποτελεσματικότητα, επιβεβαιώνεται στην έκθεση του καθηγητή V., η οποία εκπονήθηκε κατόπιν αιτήματος της Servier και η οποία δεν αμφισβητείται από την Επιτροπή. Στην έκθεση αυτή, στην οποία εξετάζονται τα αποτελέσματα των ιατρικών μελετών που αφορούν τη χρήση της περινδοπρίλης καθώς και τα αποτελέσματα ιατρικών μελετών των δεκαετιών του 1980, του 1990 και του 2000 που αφορούσαν τη χρήση άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, μεταξύ άλλων των μελετών SAVE σχετικά με την καπτοπρίλη, AIRE και HOPE σχετικά με τη ραμιπρίλη, Consensus και SOLVD σχετικά με την εναλαπρίλη, επισημαίνεται ότι, με εξαίρεση την καπτοπρίλη και, σε πολύ μικρότερο βαθμό, την εναλαπρίλη, όλοι οι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου είναι συμβατοί με μία και μόνη χορήγηση ημερησίως στις δύο κύριες ενδείξεις της κατηγορίας αυτής, ήτοι την αρτηριακή υπέρταση και την καρδιακή ανεπάρκεια. Όπως και στη μελέτη Cochrane, στην εν λόγω έκθεση υπογραμμίζεται ότι από τις ιατρικές μελέτες δεν αναδεικνύεται καμία διαφορά όσον αφορά την αντιυπερτασική αποτελεσματικότητα των διάφορων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Στον τομέα της καρδιακής ανεπάρκειας, επισημαίνεται ότι, κατά τις διαθέσιμες μελέτες για την καπτοπρίλη, την εναλαπρίλη, τη ραμιπρίλη, την κιναπρίλη και τη λισινοπρίλη, όλοι οι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου εμφανίζουν τις θετικές δράσεις αυτής της φαρμακοθεραπευτικής κατηγορίας. Παρότι υπάρχουν αποδείξεις για την αποτελεσματικότητα της περινδοπρίλης στον τομέα της πρόληψης καρδιαγγειακών νόσων, δεν υπάρχουν αντιθέτως τέτοιες αποδείξεις στους τομείς της καρδιακής ανεπάρκειας.
- 1456 Στην έκθεσή του, ο καθηγητής V. καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, για καθεμία από τις πέντε φαρμακοθεραπευτικές κατηγορίες που χρησιμοποιούνται στη θεραπεία της αρτηριακής υπέρτασης, και ειδικότερα τους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, οι θεραπευτικές δράσεις αποδίδονται σε επιδράσεις της κατηγορίας και όχι στις μεμονωμένες ιδιότητες των συνταγογραφούμενων μορίων. Κατά την έκθεση αυτή, η ραμιπρίλη είναι ο αναστολέας του μετατρεπτικού ενζύμου δεύτερης γενιάς για τον οποίο υπάρχουν περισσότερα στοιχεία βασισμένα σε επιστημονικές αποδείξεις προκύπτουσες από τυχαίοποιημένες κλινικές δοκιμές και ο οποίος έγινε, βάσει του εξαιρετικού φαρμακολογικού προφίλ του και της υψηλής ποιότητας των στοιχείων που αποδεικνύουν την αποτελεσματικότητά του, κυρίως στον τομέα της καρδιακής ανεπάρκειας, ο αναμφισβήτητος ηγέτης στην αγορά των αντιυπερτασικών φαρμάκων. Κατά την ίδια έκθεση, η περινδοπρίλη είναι ένας αναστολέας του μετατρεπτικού ενζύμου όπως οι άλλοι και δεν είναι ούτε ο ισχυρότερος ούτε εκείνος που έχει το καλύτερο φαρμακολογικό προφίλ. Για την περινδοπρίλη, υπάρχουν στοιχεία βασισμένα σε αποδείξεις

στον τομέα της πρόληψης των καρδιαγγειακών νόσων, έστω και αν τα αποτελέσματα που έχουν προκύψει δεν δείχνουν κατ' ανάγκη ότι οι επιδράσεις που παρατηρούνται αποδίδονται στην περινδοπρίλη. Αντιθέτως, δεν υπάρχουν στοιχεία βασισμένα σε αποδείξεις στους τομείς της καρδιακής ανεπάρκειας και της διαβητικής νεφροπάθειας.

- 1457 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι οι δημοσιευθείσες ιατρικές μελέτες δεν καταδεικνύουν ότι η περινδοπρίλη διαφέρει από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου σε θεραπευτικό επίπεδο, μεταξύ άλλων όσον αφορά την αποτελεσματικότητα. Επιπλέον, η ανάλυση των ιατρικών μελετών καταδεικνύει ότι, μολονότι υπάρχουν αποδείξεις για την αποτελεσματικότητα της περινδοπρίλης, το ίδιο ισχύει και για άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, όπως η εναλαπρίλη, η λισινοπρίλη ή η ραμιπρίλη, για δε τη ραμιπρίλη υπάρχουν περισσότερες αποδείξεις αποτελεσματικότητας στον τομέα της καρδιακής ανεπάρκειας.
- 1458 Πέμπτον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι οι πολιτικές που εφαρμόζουν οι αρμόδιες τοπικές αρχές στον τομέα της υγείας στο Ηνωμένο Βασίλειο επιβεβαιώνουν ότι η περινδοπρίλη μπορεί να υποκατασταθεί από άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου από θεραπευτική άποψη. Προς στήριξη της επιχειρηματολογίας τους, προσκομίζουν αρκετά παραρτήματα σχετικά με την πολιτική που εφαρμόζουν τα κέντρα πρωτοβάθμιας περίθαλψης (primary health trusts, στο εξής: PCT).
- 1459 Συναφώς, η Επιτροπή υποστηρίζει, αφενός, ότι το παράρτημα C 29 που αφορά τα PCT της Σκωτίας και της Βόρειας Ιρλανδίας το οποίο προσκόμισαν οι προσφεύγουσες πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο και, αφετέρου, ότι η χρήση από τις προσφεύγουσες του συνόλου των παραρτημάτων A 286, A 287 και C 29 σχετικά με τις πολιτικές που εφαρμόζουν οι τοπικές αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου συνιστά παράβαση του άρθρου 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 76 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.
- 1460 Κατά το άρθρο 85, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, προς υποστήριξη της επιχειρηματολογίας τους, οι κύριοι διάδικοι μπορούν να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή να προτείνουν αποδεικτικά μέσα και με τα υπομνήματα απαντήσεως και ανταπάντησεως, εφόσον δικαιολογήσουν την καθυστέρηση αυτή. Εντούτοις, από τη νομολογία προκύπτει ότι ο κανόνας περί προθεσμιών που προβλέπεται στην εν λόγω διάταξη δεν αφορά την ανταπόδειξη και την περαιτέρω επίκληση αποδεικτικών μέσων κατόπιν της ανταπόδειξης που προσκομίζει ο αντίδικος με το υπόμνημα αντικρούσεως. Πράγματι, η διάταξη αυτή αφορά τα νέα αποδεικτικά μέσα και πρέπει να συνδυαστεί με το άρθρο 92, παράγραφος 7, του Κανονισμού Διαδικασίας που ορίζει ρητώς ότι η ανταπόδειξη και η περαιτέρω επίκληση αποδεικτικών είναι δυνατή (αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1998, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, C-185/95 P, EU:C:1998:608, σκέψεις 71 και 72, και της 5ης Δεκεμβρίου 2006, Westfalen Gassen Nederland κατά Επιτροπής, T-303/02, EU:T:2006:374, σκέψη 189).
- 1461 Εν προκειμένω, τα σχετικά με τα PCT της Σκωτίας και της Βόρειας Ιρλανδίας αποδεικτικά στοιχεία τα οποία εξέθεσαν οι προσφεύγουσες στο παράρτημα C 29 δεν μπορούν να κριθούν απαράδεκτα, επειδή προσκομίστηκαν με το υπόμνημα απαντήσεως κατά παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας. Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνουν οι προσφεύγουσες στο σημείο 417 του υπομνήματος απαντήσεως, τα στοιχεία που μνημονεύονται στο παράρτημα C 29 συνιστούν απάντηση στην επίκριση που διατυπώνεται στο υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής όσον αφορά τον ατομικό χαρακτήρα και τον θεωρητικό μόνον αντίκτυπο των πολιτικών που εφαρμόζουν τα PCT. Ως εκ τούτου, ο κανόνας περί προθεσμιών του άρθρου 85, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση τους και, επομένως, τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία είναι παραδεκτά.
- 1462 Όσον αφορά, εν συνεχεία, τη χρήση των παραρτημάτων A 286 και A 287, τα οποία προσαρτήθηκαν στο δικόγραφο της προσφυγής που κατατέθηκε στις 21 Σεπτεμβρίου 2014 και αφορούν τις συστάσεις και τις πολιτικές που θέσπισαν οι τοπικές αρχές στο Ηνωμένο Βασίλειο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η χρήση τους συνάδει προς το άρθρο 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

και προς το άρθρο 44, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της 2ας Μαΐου 1991, ως ίσχυε τότε. Ομοίως, η χρήση του παραρτήματος C 29, το οποίο προσαρτήθηκε στο υπόμνημα απαντήσεως που κατατέθηκε στις 29 Ιουλίου 2015 και αφορά τα έγγραφα που προέρχονται από τα PCT της Σκωτίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, συνάδει προς το άρθρο 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προς το άρθρο 76 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου. Κατά πάγια νομολογία, για να είναι παραδεκτή η προσφυγή πρέπει τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων αυτή στηρίζεται να προκύπτουν, τουλάχιστον συνοπτικώς, πλην όμως κατά τρόπο συνεπή και κατανοητό, από το περιεχόμενο του δικογράφου της. Αυτή η ερμηνεία του άρθρου 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 44, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της 2ας Μαΐου 1991 αφορά και τις προϋποθέσεις του παραδεκτού του υπομνήματος απαντήσεως, σκοπός του οποίου είναι η συμπλήρωση του δικογράφου της προσφυγής (απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2007, Microsoft κατά Επιτροπής, T-201/04, EU:T:2007:289, σκέψεις 94 και 95 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εν προκειμένω, έστω και αν τα παραρτήματα A 286, A 287 και C 29 είναι ογκώδη και περιέχουν πολλά διαδοχικά έγγραφα, οι προσφεύγουσες μνημονεύουν στο δικόγραφο της προσφυγής, και εν συνεχεία στο υπόμνημα απαντήσεως, τα πραγματικά και νομικά επιχειρήματα που προβάλλουν. Προσκομίζοντας τα παραρτήματα αυτά, τα οποία περιέχουν έγγραφα από τα PCT του Ηνωμένου Βασιλείου, περιλαμβανομένων της Σκωτίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, οι προσφεύγουσες στηρίζουν την επιχειρηματολογία τους με στόχο να καταδειχθεί ότι τα PCT διαπίστωσαν την θεραπευτική ισοδυναμία της περινδοπρίλης και των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και παρότρυναν τους γενικούς ιατρούς να αντικαταστήσουν την περινδοπρίλη με άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, καθώς και ότι οι πολιτικές αυτές, οι οποίες δεν έχουν ατομικό χαρακτήρα, είχαν πραγματικό αντίκτυπο στη ζήτηση σε τοπικό επίπεδο.

¹⁴⁶³ Επομένως, η Επιτροπή δεν μπορεί να υποστηρίξει βασίμως ότι τα προσκομισθέντα από τις προσφεύγουσες παραρτήματα A 286, A 287 και C 29 δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη στην ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία.

¹⁴⁶⁴ Κατά τα λοιπά, από τα στοιχεία της δικογραφίας, και ιδίως από την αιτιολογική σκέψη 2280 της προσβαλλόμενης απόφασης, προκύπτει ότι ορισμένα PCT εκτίμησαν ρητώς, από το 2005, ότι η περινδοπρίλη δεν ήταν πιο αποτελεσματική από άλλον αναστολέα του μετατρεπτικού ενζύμου και συνέστησαν, για λόγους κόστους, τη χρήση άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου πλην της περινδοπρίλης, ακόμη και την υποκατάσταση την περινδοπρίλης από άλλον αναστολέα του μετατρεπτικού ενζύμου, και συγκεκριμένα την λισινοπρίλη ή τη ραμιπρίλη. Η Επιτροπή κακώς διατείνεται ότι τα σχετικά με τα PCT έγγραφα τα οποία προσκόμισαν οι προσφεύγουσες περιέχουν ατομικές παρατηρήσεις και σκέψεις. Συγκεκριμένα, οι πολιτικές αυτές τις οποίες εφαρμόζουν αρμόδιες αρχές, οι οποίες προέρχονται επιπλέον από μη αμελητέο αριθμό PCT σε πλείονες περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν μπορούν να θεωρηθούν απλές ατομικές σκέψεις. Ανεξαρτήτως των συγκεκριμένων συνεπειών των πρωτοβουλιών των PCT, η εκτίμηση των οντοτήτων αυτών όσον αφορά τη δυνατότητα υποκατάστασης της περινδοπρίλης από άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου αντικρούει την ανάλυση της Επιτροπής όσον αφορά την ανομοιογένεια της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου.

¹⁴⁶⁵ Ως εκ τούτου, οι πολιτικές που εφαρμόζουν οι αρμόδιες τοπικές αρχές στον τομέα της υγείας στο Ηνωμένο Βασίλειο επιβεβαιώνουν ότι η περινδοπρίλη δεν διακρίνεται από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου από θεραπευτική άποψη.

¹⁴⁶⁶ Έκτον, η Επιτροπή κακώς άντλησε επιχειρήματα από τα εσωτερικά έγγραφα της Servier για να διαπιστώσει την ύπαρξη ιδιαίτερων θεραπευτικών ιδιοτήτων της περινδοπρίλης σε σχέση με τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.

¹⁴⁶⁷ Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά τους γενικώς εφαρμοζόμενους κανόνες στον τομέα της απόδειξης, η αξιοπιστία και, επομένως, η αποδεικτική αξία ενός εγγράφου εξαρτώνται από την προέλευσή του, από τις περιστάσεις υπό τις οποίες αυτό συντάχθηκε, από τον αποδέκτη του και από

τον λογικό και αξιόπιστο χαρακτήρα του περιεχομένου του (πρβλ. αποφάσεις της 24ης Οκτωβρίου 1991, Atochem κατά Επιτροπής, T-3/89, EU:T:1991:58, σκέψεις 31 έως 38, και της 11ης Μαρτίου 1999, Ensidesa κατά Επιτροπής, T-157/94, EU:T:1999:54, σκέψη 312· προτάσεις του δικαστή B. Vesterdorf, εκτελούντος χρέη γενικού εισαγγελέα, στην υπόθεση Rhône-Poulenc κατά Επιτροπής, T-1/89, EU:T:1991:38).

¹⁴⁶⁸ Εν προκειμένω, τα εσωτερικά έγγραφα της Servier, στο μέτρο που περιέχουν εκτιμήσεις σχετικά με τη θεραπευτική χρήση των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου με σκοπό τη διασφάλιση της προώθησης της περινδοπρίλης, δεν συνιστούν, εν αντιθέσει προς τις ιατρικές συστάσεις, ισορροπημένη σύνοψη των επιστημονικών γνώσεων. Εξάλλου, εν αντιθέσει προς τις ιατρικές μελέτες, δεν στηρίζονται σε μεθοδολογία προοριζόμενη να διασφαλίσει την αξιοπιστία των προκυπτόντων αποτελεσμάτων. Επομένως, τα αποσπάσματα των εσωτερικών αυτών εγγράφων πρέπει να αναλυθούν λαμβανομένου υπόψη του ότι, ορισμένα εξ αυτών, επιδιώκουν προωθητικό σκοπό.

¹⁴⁶⁹ Συγκεκριμένα, από τα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής προκύπτει ότι η Servier παρουσίασε τα χαρακτηριστικά της περινδοπρίλης με θετικό τρόπο στο πλαίσιο των μηνυμάτων προώθησης που προορίζονταν για τους ιατρούς. Στα έγγραφα στα οποία συνοψίζονται οι προωθητικές ενέργειες της Servier υπογραμμίζονται τα θετικά αποτελέσματα της περινδοπρίλης και μνημονεύονται μάλιστα, διά παραπομπής στις ιατρικές μελέτες, ο μοναδικός τρόπος δράσης, η δυνατότητα θετικής διαφοροποίησης της περινδοπρίλης από τα ανταγωνιστικά φάρμακα, ακόμη και η υπεροχή της περινδοπρίλης έναντι άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου σε τομείς όπως το ποσοστό μεταβολής της συγκέντρωσής της στο πλάσμα, η αποτελεσματικότητα όσον αφορά τη μείωση της αρτηριακής πίεσης, η συνέργεια του συνδυασμού με διουρητικό ή η καρδιαγγειακή προστασία.

¹⁴⁷⁰ Εντούτοις, όπως προεκτέθηκε, το περιεχόμενο των μηνυμάτων αυτών πρέπει να αναλυθεί λαμβανομένου υπόψη του προωθητικού σκοπού τους. Συναφώς, επισημαίνεται, καταρχάς, ότι η Επιτροπή δεν αμφισβητεί τον ισχυρισμό των προσφευγουσών ότι οι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου εμφανίζονταν όλοι ως οι καλύτεροι, στο πλαίσιο των αντίστοιχων προωθητικών μηνυμάτων τους. Εξάλλου, τα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier, καθώς και τα σχέδια προσανατολισμού, τα σχέδια θέσης σε κυκλοφορία στην αγορά και τα προωθητικά μηνύματα άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου που περιέχονται στη δικογραφία, καταδεικνύουν ότι οι εκστρατείες προώθησης άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, όπως αυτές της ραμππρίλης, της λισινοπρίλης ή της τραντολαπρίλης, εγκωμιάζουν επίσης ιδιαίτερα στην παρουσίασή τους τα θεραπευτικά χαρακτηριστικά των φαρμάκων αυτών. Οι προωθητικές εκστρατείες των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου περιγράφουν συχνά το φάρμακό τους ως κορυφαίο προϊόν, μοναδικό φάρμακο μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και το χαρακτηρίζουν προϊόν αναφοράς ή βέλτιστη επιλογή. Αυτές οι εκστρατείες επικοινωνίας υπογραμμίζουν τα προβαλλόμενα πλεονεκτήματα του επίμαχου φαρμάκου εντός της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, από την άποψη των ενδείξεων, της αποτελεσματικότητας ή της ανοχής. Περιέχουν ενίοτε άμεσες συγκρίσεις με την περινδοπρίλη και, ορισμένες εξ αυτών, κάνουν λόγο για υπεροχή του φαρμάκου σε σχέση με την περινδοπρίλη. Υπό τις συνθήκες αυτές, το περιεχόμενο των μηνυμάτων που στοχεύουν στην προώθηση της περινδοπρίλης και περιέχονται στα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι το φάρμακο αυτό διαφέρει από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου σε θεραπευτικό επίπεδο.

¹⁴⁷¹ Εξάλλου, από τα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier, εξεταζόμενα στο σύνολό τους, δεν προκύπτει θεραπευτική υπεροχή της περινδοπρίλης ως προς τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Από τα έγγραφα αυτά προκύπτει ότι λοιποί αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, όπως η ραμππρίλη, η λισινοπρίλη και η εναλαπρίλη, υπερέχουν όσον αφορά αποδείξεις ενδείξεων και αποτελεσματικότητας, χάρη σε μελέτες όπως οι TRACE, AIRE και HOPE. Ειδικότερα, η ραμππρίλη παρουσιάζεται ως φάρμακο για το οποίο υπάρχουν αποδείξεις αποτελεσματικότητας στον τομέα της καρδιακής ανεπάρκειας σε ασθενείς υψηλού καρδιαγγειακού κινδύνου και σε διαβητικούς ασθενείς.

- 1472 Τέλος, μεταξύ άλλων στις αιτιολογικές σκέψεις 2224 έως 2236 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή εκθέτει ότι, κατά τα εσωτερικά έγγραφα της Servier, σκοπός των προωθητικών εκστρατειών είναι μεταξύ άλλων να διαφοροποιήσουν την περινδοπρίλη από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Εντούτοις, από τα ίδια αυτά έγγραφα προκύπτει ότι οι εκστρατείες επικοινωνίας δεν κατέστησαν εφικτή την επαρκή διαφοροποίηση, από την άποψη των ιατρών, της περινδοπρίλης από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Στα έγγραφα αυτά μνημονεύεται, για παράδειγμα, μια ποιοτική μελέτη η οποία πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2007 σε γενικούς ιατρούς και καρδιολόγους, κατά την οποία η περινδοπρίλη και η ραμιπρίλη γίνονταν αντιληπτές ως παρόμοια φάρμακα. Στο σχέδιο προσανατολισμού για τα έτη 2009-2010 υπογραμμίζεται, στο τέλος του υπό εξέταση χρονικού διαστήματος, η μη διαφοροποίηση ως προς τη ραμιπρίλη. Όσον αφορά τις Κάτω Χώρες, στα σχέδια προσανατολισμού για τα έτη 2006-2007, 2007-2008 και 2008-2009 επισημαίνεται ότι πολλοί γενικοί ιατροί θεωρούσαν τη λισινοπρίλη ισοδύναμη της περινδοπρίλης.
- 1473 Ως εκ τούτου, τα εσωτερικά έγγραφα της Servier δεν καταδεικνύουν ότι η περινδοπρίλη αναγνωριζόταν για ιδιαίτερες θεραπευτικές ιδιότητες οι οποίες τη διαφοροποιούσαν από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Καίτοι η επιχείρηση αποπειράθηκε, όπως και άλλες επιχειρήσεις που διέθεταν στο εμπόριο αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, να προωθήσει και να διαφοροποιήσει με θετικό τρόπο την περινδοπρίλη μέσω εγκωμιαστικής επικοινωνίας, η στρατηγική αυτή δεν κατέστησε εφικτή, κατά τα ίδια αυτά έγγραφα, την επαρκή διαφοροποίηση της περινδοπρίλης από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.
- 1474 Έβδομον, η Επιτροπή στήριξε την εκτίμησή της όσον αφορά τη θεραπευτική δυνατότητα υποκατάστασης της περινδοπρίλης σε έρευνα που πραγματοποίησε στους συνταγογράφους.
- 1475 Προκειμένου να καθορίσει τους αποδέκτες των ερωτηματολογίων, η Επιτροπή στηρίχθηκε σε κατάλογο συνταγογράφων περινδοπρίλης που παρέσχε η Servier, ο οποίος έπρεπε να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων όλους τους καρδιολόγους και γενικούς ιατρούς με τους οποίους η Servier είχε επαγγελματική και εμπορική σχέση. Ενώ ορισμένοι από τους καταλόγους αυτούς περιελάμβαναν σχεδόν όλους τους συνταγογράφους, αυτό δεν ισχύει για τον κατάλογο των γενικών ιατρών της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Υπό τις συνθήκες αυτές, υφίσταται, όπως υποστηρίζει η Servier, μεροληψία επιλογής όσον αφορά τις δύο αυτές κατηγορίες αποδεκτών. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η μεροληψία αυτή μπορεί να είχε αντίκτυπο στα αποτελέσματα της έρευνας για τις δύο αυτές κατηγορίες, στο μέτρο που ιατροί οι οποίοι είχαν επαγγελματική σχέση με τη Servier ενδέχεται να προτιμούσαν, περισσότερο από άλλους συνταγογράφους οι οποίοι δεν ευρίσκονταν στην κατάσταση αυτή, τη συνταγογράφηση περινδοπρίλης στο πλαίσιο της επαγγελματικής πρακτικής τους.
- 1476 Εξάλλου, η παρουσίαση ορισμένων αποτελεσμάτων της έρευνας δεν αντιστοιχεί στα ερωτήματα που τέθηκαν στους συνταγογράφους ιατρούς. Συγκεκριμένα, στην αιτιολογική σκέψη 2392 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή παρέθεσε το ποσοστό των ερωτηθέντων για τους οποίους η περινδοπρίλη ήταν προτιμώμενη θεραπεία πρώτης ή δεύτερης γραμμής για την ουσιαστική (πρωτογενή) υπέρταση, για τις χρόνιες ισχαιμικές καρδιοπάθειες και για την καρδιακή ανεπάρκεια. Πλην όμως, οι προσφεύγουσες υπογραμμίζουν, χωρίς να αμφισβητηθούν επ' αυτού, ότι η ίδια η έρευνα δεν μνημονεύει καμία «προτιμώμενη» θεραπεία, αλλά ζητεί να προσδιοριστούν οι καρδιαγγειακές παθολογίες για τις οποίες η περινδοπρίλη συνταγογραφείται ως «θεραπεία πρώτης/δεύτερης γραμμής κατά προτίμηση σε σχέση με άλλες θεραπείες». Θετική απάντηση στο ερώτημα αυτό δεν σημαίνει ότι η περινδοπρίλη συνταγογραφείται κατά προτίμηση σε σχέση με τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου και δεν υποδεικνύει σε ποιο ποσοστό η περινδοπρίλη συνταγογραφείται ως θεραπεία πρώτης γραμμής για την αρτηριακή υπέρταση. Ομοίως, θετική απάντηση στα ερωτήματα σχετικά με την ιδιαίτερη αποτελεσματικότητα της περινδοπρίλης σε ορισμένες κατηγορίες ασθενών και σχετικά με τις πιο σπάνιες παρενέργειές της σε ορισμένες κατηγορίες ασθενών δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη, λαμβανομένης υπόψη της διατύπωσης των ερωτημάτων, ότι η περινδοπρίλη διαφοροποιούνταν από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, κατά τον συνταγογράφο ιατρό.

- 1477 Κατά τα λοιπά, από τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής προκύπτει ότι, για το 51 % των ερωτηθέντων, υπήρχε, όσον αφορά το 81 έως 100 % των ασθενών που ξεκινούσαν θεραπεία με την περινδοπρίλη, ισοδύναμο φάρμακο. Εξ αυτού συνάγεται ότι, για την πλειονότητα των ερωτηθέντων ιατρών, ήταν δυνατή, από θεραπευτική άποψη, η υποκατάσταση της περινδοπρίλης με άλλο φάρμακο, τούτο δε για το μεγαλύτερο μέρος των ασθενών που ξεκινούσαν θεραπεία. Η Επιτροπή αναγνωρίζει, άλλωστε, στην αιτιολογική σκέψη 2454 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων θεωρούσε άλλα φάρμακα ως ισοδύναμες προς την περινδοπρίλη θεραπευτικές εναλλακτικές δυνατότητες. Η Επιτροπή επισημαίνει επίσης ότι, τις περισσότερες φορές, οι επαγγελματίες υποδείκνυαν ως εναλλακτική δυνατότητα τη ραμιπρίλη στη Γαλλία, στην Πολωνία και στο Ηνωμένο Βασίλειο και την εναλαπρίλη και τη λισινοπρίλη στις Κάτω Χώρες.
- 1478 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η έρευνα που διενήργησε η Επιτροπή δεν επιβεβαιώνει την άποψη περί διαφοροποίησης της περινδοπρίλης σε σχέση με τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.
- 1479 Όγδοον, από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις που υπέβαλε η Επιτροπή στους παρασκευαστές άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, οι οποίες αναλύονται στις αιτιολογικές σκέψεις 2255 κ. επ. της προσβαλλόμενης απόφασης, προκύπτει ότι η AstraZeneca, παρασκευαστής της λισινοπρίλης, θεωρούσε την περινδοπρίλη, μεταξύ πέντε άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, υποκατάστατο της λισινοπρίλης έως την ημερομηνία λήξης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της. Ωσαύτως, η Merck Sharp & Dohme (MSD), η οποία παράγει την εναλαπρίλη και τη λισινοπρίλη, δήλωσε ότι η Servier είναι μία εκ των επιχειρήσεων που την ανταγωνίζονται στον τομέα της υπέρτασης και ότι το προϊόν της, η περινδοπρίλη, καταλέγεται στις θεραπείες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εναλλακτική θεραπεία για τις αντιυπερτασικές θεραπείες της. Εξάλλου, μολονότι η Sanofi-Aventis θεωρεί, όπως επισήμανε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η περινδοπρίλη και η ραμιπρίλη δεν είναι «υποκατάστατα η μια της άλλης», τούτο οφείλεται, αφενός, στον αισθητά μεγαλύτερο πληθυσμό ο οποίος μπορεί να επωφεληθεί της ραμιπρίλης, λαμβανομένων υπόψη των ευρύτερων ενδείξεών της στον τομέα της μείωσης της καρδιαγγειακής θνησιμότητας, και, αφετέρου, στην αρχικά ευρύτερη δοσολογία της ραμιπρίλης. Πάντως, καίτοι τα στοιχεία αυτά, εφόσον θεωρηθούν αποδεδειγμένα, μπορούν να περιορίσουν τις δυνατότητες υποκατάστασης της ραμιπρίλης με την περινδοπρίλη, δεν είναι, εν πάση περιπτώσει, ικανά να περιορίσουν τις δυνατότητες υποκατάστασης της περινδοπρίλης με τη ραμιπρίλη. Επομένως, δεν συνιστούν εμπόδιο στο να θεωρηθεί η ραμιπρίλη εναλλάξιμο προϊόν της περινδοπρίλης σε θεραπευτικό επίπεδο.
- 1480 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι οι απαντήσεις των παρασκευαστών πρωτότυπων φαρμάκων στις ερωτήσεις της Επιτροπής επιβεβαιώνουν ότι οι άλλοι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου μπορούν να υποκαταστήσουν, σε θεραπευτικό επίπεδο, την περινδοπρίλη.
- 1481 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων της δικογραφίας, συνάγεται ότι δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της περινδοπρίλης και των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου σε θεραπευτικό επίπεδο, ακόμη και όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τις παρενέργειες. Η δικογραφία δεν περιέχει αντικειμενική επιστημονική απόδειξη θεραπευτικής υπεροχής της περινδοπρίλης σε σχέση με τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Οι συνταγογράφοι θεωρούν, σε πολύ μεγάλο βαθμό, τους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου εναλλάξιμους μεταξύ τους και υπάρχουν πολλά φάρμακα τα οποία οι ιατροί θεωρούν θεραπευτικά ισοδύναμα της περινδοπρίλης. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή κακώς έκρινε ότι η κατηγορία των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου ήταν ανομοιογενής και ότι η περινδοπρίλη είχε ιδιαίτερα θεραπευτικά χαρακτηριστικά εντός αυτής της κατηγορίας φαρμάκων.
- 1482 Επομένως, τα επιχειρήματα των προσφευγουσών κατά τα οποία η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη κατά την ανάλυση της θεραπευτικής δυνατότητας υποκατάστασης των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου πρέπει να γίνουν δεκτά.

ii) Επί του φαινομένου «αδράνειας» των ιατρών όσον αφορά τους νέους ασθενείς

- 1483 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 2388, 2511 κ. επ. και 2539 κ. επ. της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι η Επιτροπή θεώρησε την περινδοπρίλη «εμπειρικό αγαθό» υποκείμενο σε περιορισμένες ανταγωνιστικές πιέσεις στους νέους ασθενείς, λόγω του γνωστού φαινομένου της «αδράνειας» των ιατρών. Συγκεκριμένα, μολονότι οι ιατροί έχουν πρόσβαση σε πολλές θεραπείες, έχουν τη έμφυτη τάση να συνταγογραφούν στους νέους ασθενείς φάρμακα τα οποία έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά στο παρελθόν.
- 1484 Κατά την Επιτροπή, η περινδοπρίλη είχε συγκεντρώσει, ήδη πριν από το υπό εξέταση χρονικό διάστημα, ευρεία βάση ασθενών υπό συνεχή χρήση. Το φαινόμενο «αδράνειας» των ιατρών, το οποίο περιορίζει τη δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ των διαθέσιμων θεραπειών, υπήρξε μηχανισμός ο οποίος κατέστησε εφικτή την εδραίωση της βάσης πελατών της περινδοπρίλης. Η ύπαρξη διογκούμενης ομάδας πιστών συνταγογράφων μεταξύ των ιατρών εξηγεί τη συνεχή διόγκωση της βάσης ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη.
- 1485 Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την ως άνω εκτίμηση της Επιτροπής υποστηρίζοντας, κατ' ουσίαν, ότι ο ανταγωνισμός ήταν έντονος μεταξύ των παρασκευαστών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά τους νέους ασθενείς και ότι δεν υπήρχε σημαντική «αδράνεια» των ιατρών, αλλά μόνον έλλειψη επίδρασης της τιμής στη συνταγογραφική πρακτική.
- 1486 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η επισήμανση ότι το φαινόμενο της «αδράνειας» των ιατρών, το οποίο η Επιτροπή ορίζει ως «έμφυτη» τάση συνταγογράφησης στους νέους ασθενείς φαρμάκων τα οποία είχαν καλά αποτελέσματα σε παλαιότερους ασθενείς, είναι, όπως επισημαίνει η ίδια η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 2540 της προσβαλλόμενης απόφασης, στοιχείο το οποίο μπορεί να μεταβάλλεται διαχρονικά και εξαρτάται από το είδος της παθολογίας. Πρόκειται για εμπειρικό ζήτημα, το οποίο απαιτεί προσεκτική κατά περίπτωση εξέταση.
- 1487 Όπως έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής (T-321/05, EU:T:2010:266), η «αδράνεια» που χαρακτηρίζει τις πρακτικές συνταγογράφησης είναι, μεταξύ άλλων, απόρροια της επιφυλακτικότητας που επιδεικνύουν κατά κανόνα οι ιατροί έναντι νέου προϊόντος του οποίου τις ιδιότητες δεν γνωρίζουν ακόμη πλήρως και, ειδικότερα, των σοβαρών φόβων τους για ενδεχόμενες παρενέργειες του προϊόντος αυτού, για παράδειγμα ενδεχόμενη καρκινογόνο δράση (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψεις 91, 92 και 98).
- 1488 Επομένως, πρέπει να εκτιμηθεί, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, σε ποιο μέτρο το φαινόμενο «αδράνειας» των ιατρών μπόρεσε να μειώσει τη δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ των διαθέσιμων θεραπειών και να εξηγηθεί η, κατά την Επιτροπή, συνεχής αύξηση της βάσης των ασθενών που υποβάλλονταν σε θεραπεία με περινδοπρίλη.
- 1489 Κατά πρώτον, όπως προεκτέθηκε, από τα στοιχεία της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι η κατηγορία των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου ήταν ανομοιογενής σε θεραπευτικό επίπεδο. Αντιθέτως, δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της περινδοπρίλης και των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου σε θεραπευτικό επίπεδο, ακόμη και όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τις παρενέργειες. Ως εκ τούτου, απουσία ανομοιογένειας της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, κανένα στοιχείο δεν περιόριζε την ευχέρεια των ιατρών να συνταγογραφούν άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου εκτός της περινδοπρίλης. Ειδικότερα, από τα στοιχεία της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι οι άλλοι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου δημιουργούσαν ιδιαίτερες ανησυχίες όσον αφορά τις ενδεχόμενες παρενέργειές τους. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν υπάρχουν, εν προκειμένω, ιδιαίτερες ανησυχίες όσον αφορά τη θεραπευτική χρήση ή τις ενδεχόμενες παρενέργειες των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου οι οποίες μπορούσαν να δημιουργήσουν

υψηλό βαθμό «αδράνειας» των ιατρών που είχαν ήδη την ευκαιρία να συνταγογραφήσουν την περινδοπρίλη, όταν οι ιατροί αυτοί επέλεξαν να συνταγογραφήσουν κάποιον από τους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου στους νέους ασθενείς.

- 1490 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η περίπτωση της περινδοπρίλης έναντι των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου διαφέρει από εκείνη των αναστολέων αντλίας πρωτονίων (ΑΠΠ) έναντι των Η2-ανταγωνιστών στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής (T-321/05, EU:T:2010:266). Συγκεκριμένα, στην υπόθεση εκείνη, οι ΑΠΠ και οι Η2-ανταγωνιστές είχαν διαφορετική χρήση, καθόσον οι ΑΠΠ συνταγογραφούνταν ουσιαστικά για τη θεραπεία των σοβαρών μορφών γαστρεντερικών παθήσεων και οι Η2-ανταγωνιστές συνταγογραφούνταν για τη θεραπεία ηπιότερων ή ελαφρύτερων μορφών των παθήσεων αυτών (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 72). Οι Η2-ανταγωνιστές δεν μπορούσαν να ασκήσουν σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις στους ΑΠΠ, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της σημασίας που απέδιδαν ιατροί και ασθενείς στη θεραπευτική υπεροχή των ΑΠΠ (πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, AstraZeneca κατά Επιτροπής, C-457/10 P, EU:C:2012:770, σκέψη 58). Εν προκειμένω, δεν αποδεικνύεται καμία θεραπευτική υπεροχή της περινδοπρίλης σε σχέση με τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, ικανή να εμποδίσει την άσκηση σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου έναντι της περινδοπρίλης όσον αφορά τους νέους ασθενείς.
- 1491 Επιπλέον, η περινδοπρίλη ετέθη σε κυκλοφορία στην αγορά ύστερα από αρκετούς άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, μεταξύ άλλων μετά τη λισινοπρίλη και την εναλαπρίλη στις αγορές της Γαλλίας, των Κάτω Χωρών και του Ηνωμένου Βασιλείου, και μετά την εναλαπρίλη στην αγορά της Πολωνίας. Επομένως, η περινδοπρίλη δεν μπορούσε να επωφεληθεί, σε σχέση με τους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου που ετέθησαν σε κυκλοφορία στην αγορά πριν από αυτήν, φαινομένου «αδράνειας» συνδεδεμένου με την επιφυλακτικότητα που επιδεικνύουν κατά κανόνα οι ιατροί έναντι νέου προϊόντος του οποίου τις ιδιότητες δεν γνωρίζουν ακόμη πλήρως.
- 1492 Συγκεκριμένα, δεν προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας ότι η περινδοπρίλη μπορούσε να επωφεληθεί, σε σχέση με τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, ιδιαίτερου βαθμού «αδράνειας» στις πρακτικές συνταγογράφησης των ιατρών λαμβανομένων υπόψη των θεραπευτικών ιδιοτήτων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και της ημερομηνίας θέσης σε κυκλοφορία στην αγορά του φαρμάκου αυτού.
- 1493 Δεύτερον, η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης κατά την οποία η περινδοπρίλη είχε συγκεντρώσει, ήδη πριν από το υπό εξέταση χρονικό διάστημα, ευρεία βάση ασθενών υπό συνεχή θεραπεία έχει έντονα σχετικό χαρακτήρα.
- 1494 Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι, τον Ιανουάριο του 2000, η περινδοπρίλη είχε, σε όλες τις οικείες χώρες, βάση ασθενών πολύ πιο περιορισμένη από εκείνη άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, όπως η ραμιπρίλη, η εναλαπρίλη ή η λισινοπρίλη. Όσον αφορά τις πωλήσεις δισκίων και καψουλών, η περινδοπρίλη κατατασσόταν στην τέταρτη θέση στο Ηνωμένο Βασίλειο, μετά τη λισινοπρίλη, την εναλαπρίλη και τη ραμιπρίλη, με όγκο πωλήσεων περισσότερο από υποτριπλάσιο εκείνου της λισινοπρίλης, στην τρίτη θέση στις Κάτω Χώρες, μετά την εναλαπρίλη και τη λισινοπρίλη, με όγκο πωλήσεων περισσότερο από υποδεκαπλάσιο εκείνου της εναλαπρίλης, στη δεύτερη θέση στη Γαλλία, μετά τη ραμιπρίλη, και στη δεύτερη θέση στην Πολωνία, μετά την εναλαπρίλη, με όγκο πωλήσεων σχεδόν υποεξαπλάσιο εκείνου της εναλαπρίλης.
- 1495 Υπό τις συνθήκες αυτές, έστω και αν θεωρούνταν αποδεδειγμένη η ύπαρξη μηχανισμού «αδράνειας» στις πρακτικές συνταγογράφησης των ιατρών, το φαινόμενο αυτό δεν μπορούσε να ωφελήσει ιδιαίτερα την περινδοπρίλη, λαμβανομένης υπόψη της σχετικής σημασίας της βάσης ασθενών υπό συνεχή θεραπεία με περινδοπρίλη σε σχέση με εκείνη των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου με ισχυρότερη θέση όσον αφορά τον όγκο πωλήσεων.

- 1496 Κατά τρίτον, η διαπίστωση στην προσβαλλόμενη απόφαση, της συνεχούς διόγκωσης της βάσης ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη και, γενικότερα, η διαπίστωση της εμπορικής επιτυχίας της περινδοπρίλης καθίστανται επίσης σχετικές λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου.
- 1497 Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι, από τους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, η περινδοπρίλη δεν είναι το φάρμακο της κατηγορίας αυτής το οποίο είχε τη μεγαλύτερη επιτυχία κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα. Παρότι, στην αιτιολογική σκέψη 2129 της προσβαλλόμενης απόφασης, επισημαίνεται ότι οι παγκόσμιες πωλήσεις προϊόντων της Servier περιεχόντων περινδοπρίλη υπερέβησαν τα 800 εκατομμύρια ευρώ κατά το καλύτερο έτος, στην εν λόγω απόφαση δεν μνημονεύεται καμία τάξη μεγέθους των παγκόσμιων κύκλων εργασιών των άλλων παρασκευαστών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Συναφώς, οι προσφεύγουσες επισήμαναν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η περινδοπρίλη κατατασσόταν, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, στην 143η θέση παγκοσμίως μεταξύ των μορίων με τις περισσότερες πωλήσεις ανά τον κόσμο, ενώ, για παράδειγμα, η ραμιπρίλη της Sanofi-Aventis κατατασσόταν στην 72η θέση παγκοσμίως. Καίτοι έχει παρουσία σε ορισμένες διεθνείς αγορές, η περινδοπρίλη απουσιάζει ουσιαστικά από αγορές τόσο σημαντικές όσο η γερμανική αγορά, στην οποία η περινδοπρίλη αντιπροσώπευε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών κάτω του 1% των πωλήσεων φαρμάκων της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η ραμιπρίλη ήταν ο παγκόσμιος ηγέτης των φαρμάκων της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα.
- 1498 Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι, στις τέσσερις γεωγραφικές αγορές που επέλεξε η Επιτροπή, η περινδοπρίλη της Servier, παρά την αύξηση των πωλήσεών της, δεν κατείχε ποτέ ηγετική θέση μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, όσον αφορά τις πωλήσεις δισκίων και καψουλών, κατά την περίοδο εφαρμογής των πρακτικών που εξετάζονται στην προσβαλλόμενη απόφαση. Βάσει των στοιχείων για τις πωλήσεις δισκίων και καψουλών που παρατίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση, η περινδοπρίλη κατατασσόταν στην τρίτη θέση στις Κάτω Χώρες (τον Νοέμβριο του 2007) και στο Ηνωμένο Βασίλειο (τον Ιούνιο του 2007), στη δεύτερη θέση στη Γαλλία (τον Αύγουστο του 2008) και στην Πολωνία (τον Μάιο του 2006), με όγκους πωλήσεων, σε κάθε εθνική αγορά πλην αυτής της Γαλλίας, πολύ κατώτερους αυτών του ηγέτη της αγοράς.
- 1499 Από άποψη αύξησης των πωλήσεων, καίτοι οι πωλήσεις της περινδοπρίλης αυξήθηκαν, στις τέσσερις εθνικές αγορές εξεταζόμενες από κοινού, κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα, το ίδιο ισχύει επίσης για άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, όπως η ραμιπρίλη και η λισινοπρίλη. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων για τις πωλήσεις δισκίων και καψουλών που παρατίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η αύξηση των πωλήσεων της λισινοπρίλης υπήρξε σταθερή κατά τη δεκαετία του 2000, ενώ η αύξηση των πωλήσεων της ραμιπρίλης υπήρξε σαφώς υψηλότερη εκείνης των πωλήσεων της περινδοπρίλης κατά το ίδιο χρονικό διάστημα.
- 1500 Λαμβανομένης υπόψη της εξέλιξης των πωλήσεων των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, η σημασία του φαινομένου της συνεχούς αύξησης των πωλήσεων της περινδοπρίλης, το οποίο μνημονεύεται στην προσβαλλόμενη απόφαση, καθίσταται σχετική.
- 1501 Κατά τέταρτον, οι σημαντικές διακυμάνσεις των σχετικών πωλήσεων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου κατά τη δεκαετία του 2000 τείνουν να θέτουν υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη υψηλού βαθμού «αδράνειας» στις πρακτικές συνταγογράφησης των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου από τους ιατρούς.
- 1502 Καταρχάς, από την έκθεση του CRA, την οποία παρήγγειλε η Servier και η οποία χρονολογείται από τον Ιανουάριο του 2013, προκύπτει ότι οι σχετικές πωλήσεις των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου κατέγραψαν διακυμάνσεις από το 2001 έως το 2010, οι δε αντίστοιχες θέσεις των φαρμάκων εξελίχθηκαν ποικιλοτρόπως. Για παράδειγμα, από το 2001 έως το 2010, το μερίδιο των πωλήσεων της περινδοπρίλης στις συνολικές πωλήσεις αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, εκπεφρασμένες σε

ορισμένες ημερήσιες δόσεις, αυξήθηκε λίγο στο Ηνωμένο Βασίλειο (παρέμεινε μεταξύ 5 και 10 %), ενώ αυτό της ραμιπρίλης σχεδόν διπλασιάστηκε (αυξήθηκε από μερίδιο μεταξύ 30 και 40 % σε μερίδιο μεταξύ 60 και 70 %), και εκείνο της λισινοπρίλης κατέγραψε έντονη μείωση. Στην Πολωνία, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, το μερίδιο πωλήσεων της περινδοπρίλης μειώθηκε έντονα (από μερίδιο μεταξύ 15 και 20 % σε μερίδιο μεταξύ 10 και 15 %), ενώ αυτό της ραμιπρίλης αυξήθηκε σημαντικά (από μερίδιο μεταξύ 0 και 5 % σε μερίδιο μεταξύ 60 και 70 %). Στις Κάτω Χώρες, οι πωλήσεις περινδοπρίλης και ραμιπρίλης αυξήθηκαν λίγο, το μερίδιο των πωλήσεων καθενός από τα δύο αυτά φάρμακα ανήλθε σε επίπεδο μεταξύ 10 και 20 % το 2010, η δε εναλαπρίλη αντιπροσώπευε ακόμη μεταξύ 40 και 50 % των μεριδίων των πωλήσεων κατά το έτος αυτό. Στη Γαλλία, οι πωλήσεις λισινοπρίλης μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό (από μερίδιο των πωλήσεων μεταξύ 30 και 40 % το 2001 σε μερίδιο μεταξύ 5 και 10 % το 2010), ενώ το μερίδιο των πωλήσεων της περινδοπρίλης αυξήθηκε σημαντικά (από μερίδιο μεταξύ 10 και 15 % σε μερίδιο μεταξύ 20 και 30 %), λιγότερο ωστόσο από εκείνο της ραμιπρίλης (από μερίδιο μεταξύ 20 και 30 % σε μερίδιο μεταξύ 50 και 60 %).

- 1503 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο υπολογισμός του μεριδίου των πωλήσεων κάθε αναστολέα του μετατρεπτικού ενζύμου στις συνολικές πωλήσεις αυτής της κατηγορίας φαρμάκων δεν είναι ορθός, στο μέτρο που στηρίζεται στις πωλήσεις εκπεφρασμένες σε ορισμένες ημερήσιες δόσεις, και τούτο υπερεκτιμά την εξέλιξη των πωλήσεων των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, και ιδίως της ραμιπρίλης.
- 1504 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι η ίδια η Επιτροπή ανέλυσε κυρίως τους όγκους των πωλήσεων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου χρησιμοποιώντας τις ορισμένες ημερήσιες δόσεις και δεν μπορεί, επομένως, *a priori*, να θεωρηθεί ότι ο υπολογισμός αυτός είναι τελείως αλυσιτελής για την ανάλυση της διαχρονικής εξέλιξης των πωλήσεων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου χωρίς να τεθεί υπό αμφισβήτηση η δική της ανάλυση. Κατά τα λοιπά, η Επιτροπή δεν παρέχει καμία εναλλακτική ανάλυση της εξέλιξης των σχετικών πωλήσεων των διάφορων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου βασισμένη σε πιο αξιόπιστα στοιχεία. Εξάλλου, παρότι επισημαίνει ότι αυτός ο τρόπος υπολογισμού οδηγεί σε διπλασιασμό τουλάχιστον της αξίας των πωλήσεων της ραμιπρίλης, η Επιτροπή δεν παρέχει καμία εξήγηση προς στήριξη της άποψης ότι ο εν λόγω τρόπος υπολογισμού οδηγεί επίσης σε υπερεκτίμηση των μεριδίων αγοράς των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου πλην της ραμιπρίλης. Τέλος, εν πάση περιπτώσει, από τα περιορισμένα στοιχεία πωλήσεων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, εκπεφρασμένων σε δισκία και σε κάψουλες, τα οποία παρατίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι, σε καθεμία από τις χώρες που εξετάζονται στην προσβαλλόμενη απόφαση, υπήρξαν σημαντικές αλλαγές, των οποίων την ύπαρξη δεν αμφισβητεί άλλωστε η Επιτροπή, στις αντίστοιχες θέσεις των διάφορων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου από τον Ιανουάριο του 2000 έως τα έτη 2006 έως 2008.
- 1505 Εξάλλου, η Επιτροπή εκθέτει, αφενός, ότι η σύγκριση μεταξύ των μεριδίων αγοράς των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στηρίζεται στην παραδοχή αγοράς απαρτιζόμενης από όλους τους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου ενώ στόχος της οριοθέτησης της αγοράς είναι ακριβώς η οριοθέτηση της σχετικής αγοράς και, αφετέρου, ότι από την ανάλυση δεν προκύπτει άμεσα ότι οι πωλήσεις της ραμιπρίλης αυξήθηκαν εις βάρος των πωλήσεων της περινδοπρίλης.
- 1506 Εντούτοις, μολονότι ευσταθεί ότι ο υπολογισμός των μεριδίων αγοράς της περινδοπρίλης προϋποθέτει οριοθέτηση της αγοράς και ότι, ως εκ τούτου, η έννοια των μεριδίων αγοράς των διάφορων αναστολέων του μετατρεπτικού συστήματος δεν μπορεί να εφαρμοστεί εν προκειμένω, η ανάλυση της εξέλιξης των σχετικών πωλήσεων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, η οποία δεν προϋποθέτει την ύπαρξη αγοράς των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, δεν είναι αλυσιτελής για τον σκοπό της οριοθέτησης της σχετικής αγοράς.
- 1507 Επιπλέον, οι προσφεύγουσες δεν υποστηρίζουν ότι οι μεταβολές των σχετικών πωλήσεων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου μπορούν να οδηγήσουν άμεσα στη διαπίστωση ότι η περινδοπρίλη υφίσταται τις ανταγωνιστικές πιέσεις των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Υποστηρίζουν ότι οι μεταβολές των σχετικών πωλήσεων των αναστολέων του μετατρεπτικού

ενζύμου εντός της ίδιας χώρας δεν επιβεβαιώνουν την ύπαρξη υψηλού βαθμού «αδράνειας» των ιατρών στις πρακτικές συνταγογράφησης των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Συναφώς, η Επιτροπή δεν παρέχει καμία εξήγηση όσον αφορά τη συμβατότητα του μηχανισμού «αδράνειας» των ιατρών που αναδεικνύει στην προσβαλλόμενη απόφαση με τις διαχρονικές διακυμάνσεις των σχετικών πωλήσεων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό, όπως ορθώς υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ότι οι σημαντικές μεταβολές των σχετικών πωλήσεων των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα τείνουν να θέσουν υπό αμφισβήτηση τη σημασία του εικαζόμενου μηχανισμού «αδράνειας» των ιατρών στις πρακτικές συνταγογράφησης των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου.

- 1508 Πέμπτον, τα στοιχεία της δικογραφίας, και ειδικότερα η μελέτη Thalès, την οποία παρήγγειλε η Servier στο πλαίσιο του στρατηγικού προγραμματισμού της, η έρευνα που πραγματοποίησε η Επιτροπή στους συνταγογράφους και οι απαντήσεις των παρασκευαστών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στις ερωτήσεις της Επιτροπής, δεν αποδεικνύουν την ύπαρξη σημαντικού βαθμού «αδράνειας» στη συμπεριφορά των ιατρών στις πρακτικές συνταγογράφησης της περινδοπρίλης.
- 1509 Η μελέτη Thalès, η οποία εκπονήθηκε από τον Δεκέμβριο του 2003 έως τον Φεβρουάριο του 2004, αφορά την εξέλιξη του προφίλ συνταγογράφησης της περινδοπρίλης από τους γενικούς ιατρούς της Γαλλίας. Η μελέτη αυτή ταξινομεί τους συνταγογράφους σε τρεις κατηγορίες: τους «μεγάλους συνταγογράφους», με περισσότερες από δέκα συνταγές, τους «μεσαίους συνταγογράφους», με έξι έως δέκα συνταγές, και τους «μικρούς συνταγογράφους», με μία έως πέντε συνταγές, ανά τρίμηνο. Στη μελέτη αναλύεται η εξέλιξη της τυπολογίας των συνταγογράφων από το διάστημα από τον Απρίλιο έως τον Ιούνιο του 2003 (T 0) έως το διάστημα από τον Δεκέμβριο του 2003 έως τον Φεβρουάριο του 2004 (T 2). Προς στήριξη της απόδειξης της ύπαρξης διογκούμενης ομάδας συνταγογράφων «πιστών» στην περινδοπρίλη, η Επιτροπή επισημαίνει ότι 80 έως 90 % των «μεγάλων συνταγογράφων», 50 έως 60 % των «μεσαίων συνταγογράφων» και 60 έως 70 % των «μικρών συνταγογράφων» στο διάστημα T 0 ανήκουν ακόμη στην ίδια κατηγορία στο διάστημα T 2.
- 1510 Πλην όμως, οι εξελίξεις αυτές δεν καταδεικνύουν υψηλό βαθμό «αδράνειας» των ιατρών κατά τη συνταγογράφηση της περινδοπρίλης, δεδομένου ότι, αφενός, διαπιστώνονται σε περιορισμένο χρονικό διάστημα οκτώ έως δέκα μηνών και, αφετέρου, το ποσοστό των ιατρών που άλλαξαν κατηγορία είναι σημαντικό στο περιορισμένο αυτό χρονικό διάστημα. Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι η μελέτη Thalès στην οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή ταξινομεί τους γενικούς ιατρούς σε τέσσερις ομάδες ιατρών, «πιστούς», «μη πιστούς», «νέους πελάτες» ή «περιστασιακούς», ανάλογα με την εξέλιξη των συνηθειών συνταγογράφησης τους από το διάστημα T 0 έως το διάστημα T 2. Κατά τη μελέτη, το ποσοστό «πιστών», «μη πιστών», «νέων πελατών» ή «περιστασιακών» ιατρών ανέρχεται αντίστοιχα σε 30 έως 40 %, 5 έως 10 %, 10 έως 15 % και 40 έως 50 % του συνόλου των γενικών ιατρών. Επομένως, από τα αποτελέσματα της μελέτης Thalès προκύπτει ότι το ποσοστό των «πιστών» γενικών ιατρών συνιστά μειονότητα και είναι κατώτερο του ποσοστού των «περιστασιακών» γενικών ιατρών. Συνεπώς, τα αποτελέσματα της μελέτης Thalès, η οποία περιορίζεται εξάλλου μόνο στους γενικούς ιατρούς της Γαλλίας, δεν αποδεικνύουν τη σημασία του μηχανισμού «αδράνειας» των ιατρών όσον αφορά τη συνταγογράφηση περινδοπρίλης και το υψηλό ποσοστό των «πιστών» στην περινδοπρίλη συνταγογραφούντων ιατρών.
- 1511 Εξάλλου, η Επιτροπή δεν αμφισβητεί τον ισχυρισμό των προσφευγουσών ότι 52 % των ερωτηθέντων ιατρών στο πλαίσιο της έρευνας που πραγματοποίησε η Επιτροπή στους συνταγογράφους περινδοπρίλης απάντησαν ότι συνταγογραφούν περισσότερα εναλλακτικά φάρμακα από ό,τι περινδοπρίλη. Το γεγονός, όμως, ότι η πλειονότητα των ιατρών συνταγογραφεί περισσότερο τα εναλλακτικά φάρμακα της περινδοπρίλης από ό,τι το φάρμακο αυτό τείνει επίσης να θέσει υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη μηχανισμού «αδράνειας» ο οποίος ωφελεί ιδιαίτερα την περινδοπρίλη.

1512 Τέλος, από τις απαντήσεις των τριών παρασκευαστών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στους οποίους η Επιτροπή υπέβαλε ερωτήσεις προκύπτει ότι αυτοί θεωρούν την περινδοπρίλη ανταγωνιστικό φάρμακο του δικού τους φαρμάκου. Ειδικότερα, στην απάντησή της στην Επιτροπή, η Sanofi-Aventis θεωρεί ρητώς ότι η περινδοπρίλη είναι ο πρώτος ανταγωνιστής της στις Κάτω Χώρες, στην Πολωνία και, από το 2001, στη Γαλλία, και ο δεύτερος ανταγωνιστής της στο Ηνωμένο Βασίλειο. Κανένα στοιχείο στις απαντήσεις των ερωτηθέντων παρασκευαστών πρωτότυπων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου δεν αποδεικνύει ότι οι ανταγωνιστικές πιέσεις μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου περιορίζονταν από σημαντικό φαινόμενο «αδράνειας» των ιατρών όσον αφορά τους νέους ασθενείς.

1513 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, συνάγεται ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι το φαινόμενο «αδράνειας» των ιατρών και η ύπαρξη διογκούμενης ομάδας συνταγογράφων «πιστών» στην περινδοπρίλη περιόρισαν σημαντικά τις ανταγωνιστικές πιέσεις που ασκούν στην περινδοπρίλη οι λοιποί αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου για τους νέους ασθενείς.

iii) Επί της τάσης των ασθενών υπό συνεχή θεραπεία προς αλλαγή

1514 Η Επιτροπή έκρινε, στις αιτιολογικές σκέψεις 2496 έως 2510 της προσβαλλόμενης απόφασης ειδικότερα, ότι οι ασθενείς υπό συνεχή θεραπεία με περινδοπρίλη δεν ήταν πιθανό να μεταπηδήσουν σε εναλλακτικά φάρμακα εφόσον είχαν υιοθετήσει την περινδοπρίλη. Λόγω του χαρακτήρα της περινδοπρίλης ως «εμπειρικού αγαθού», η Servier απολάμβανε πλεονέκτημα ενημέρωσης, υπό την έννοια ότι οι ασθενείς υπό συνεχή θεραπεία με περινδοπρίλη γνώριζαν περισσότερα σχετικά με το προϊόν αυτό από ό,τι σχετικά με τις άλλες θεραπείες τις οποίες δεν είχαν ήδη δοκιμάσει.

1515 Λόγω της ανομοιογένειας των φαρμάκων της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, η οποία μπορεί να συνδέεται με διαφορές αποτελεσματικότητας και ανοχής σε ατομικό επίπεδο, θα έπρεπε, κατά την Επιτροπή, να γίνει δεκτό ότι δεν ήταν ιδιαίτερα πιθανό να υπάρξει αλλαγή θεραπείας μεταξύ φαρμάκων της ίδιας φαρμακοθεραπευτικής κατηγορίας. Συγκεκριμένα, η αλλαγή αυτής της θεραπείας θα μπορούσε να συνεπάγεται κόστος λόγω πρόσθετων ιατρικών εξετάσεων και, δυνητικώς, πολύ σοβαρούς, κινδύνους παρενεργειών καθώς και μη βέλτιστο έλεγχο της αρτηριακής πίεσης.

1516 Κατά την Επιτροπή, το γεγονός ότι δεν είναι πιθανό να αλλάξουν θεραπεία ασθενείς που υποβάλλονται σε συνεχή θεραπεία η οποία ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους επιβεβαιώνεται, μεταξύ άλλων, από σειρά διαχρονικών μελετών, από τα αποτελέσματα της έρευνας στους συνταγογράφους και από την απάντηση της Sanofi-Aventis στο ερωτηματολόγιο της Επιτροπής, κατά την οποία οι μεταβολές μεταξύ ραμπρίλης και περινδοπρίλης ήταν πολύ περιορισμένες. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η μέση εκτιμώμενη διάρκεια θεραπείας με περινδοπρίλη είναι επτά έως οκτώ έτη και ότι το ποσοστό «αφοσίωσης» είναι 90%, όπως μετράται από τις ανανεώσεις συνταγογράφησης περινδοπρίλης, τούτο δε επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα παγίωσης της βάσης των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη.

1517 Προσκομίζοντας σειρά αποδεικτικών στοιχείων στο Γενικό Δικαστήριο, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή υποτίμησε την τάση των ασθενών υπό συνεχή θεραπεία προς αλλαγή.

1518 Πρώτον, επισημαίνεται ότι η σχετική με τα μοντέλα αλλαγής θεραπείας των ασθενών υπό συνεχή θεραπεία ανάλυση της Επιτροπής στηρίζεται στην ανομοιογένεια των φαρμάκων που ανήκουν στην κατηγορία των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Από την αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης, και ιδίως από τις αιτιολογικές σκέψεις 2496 και 2499, προκύπτει ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε στην ανομοιογένεια της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στο πλαίσιο της ανάλυσης των μοντέλων αλλαγής θεραπείας μεταξύ της περινδοπρίλης και των άλλων αντιυπερτασικών φαρμάκων. Λαμβάνοντας υπόψη τη φερόμενη ανομοιογένεια των φαρμάκων της

κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η αλλαγή θεραπείας μεταξύ φαρμάκων της ίδιας φαρμακοθεραπευτικής κατηγορίας μπορούσε να συνεπάγεται δυνητικώς πολύ σοβαρούς κινδύνους οι οποίοι προκύπτουν από την αλλαγή θεραπείας.

- 1519 Όπως, όμως, προεκτέθηκε, η Επιτροπή δεν απέδειξε την ανομοιογένεια των φαρμάκων που ανήκουν στην κατηγορία των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Αντιθέτως, δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της περινδοπρίλης και των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου σε θεραπευτικό επίπεδο, ακόμη και όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τις παρενέργειες. Ειδικότερα, από τα στοιχεία της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι οι λοιποί αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου δημιουργούσαν στους συνταγογράφους ιδιαίτερες ανησυχίες σχετικά με τις παρενέργειες ή τη μειωμένη αποτελεσματικότητά τους. Ως εκ τούτου, ελλείψει ανομοιογένειας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου κατά την άποψη των ιατρών, η ανάλυση της Επιτροπής όσον αφορά τη σύνδεση της αλλαγής θεραπείας μεταξύ φαρμάκων της ίδιας κατηγορίας με δυνητικώς πολύ σοβαρούς κινδύνους τίθεται υπό αμφισβήτηση. Ελλείψει διαφορών όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και την ανοχή μεταξύ αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, δεν αποδεικνύεται ότι η αλλαγή θεραπείας μεταξύ αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου δημιουργούσε ιδιαίτερες ανησυχίες στους ιατρούς.
- 1520 Δεύτερον, η Επιτροπή στήριξε την εκτίμησή της όσον αφορά τη χαμηλή τάση προς αλλαγή των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη σε διαχρονικές έρευνες που εκπόνησε η Thalès. Οι μελέτες αυτές αναλύουν τις συνήθειες συνταγογράφησης των γενικών ιατρών από τον Ιούλιο του 2005 έως τον Ιούνιο του 2006 στη Γαλλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά τις μελέτες αυτές, άνω του 90 % των συνταγών περινδοπρίλης αφορούν ανανέωσεις. Η Επιτροπή συνάγει εξ αυτού την ύπαρξη πολύ υψηλού ποσοστού (90 %) «αφοσίωσης» στην περινδοπρίλη. Εκτιμά ότι η ανάλυση της τάσης των ασθενών προς αλλαγή βάσει του αριθμού χορηγηθεισών συνταγών αντικατοπτρίζει καλύτερα τη φύση της ζήτησης περινδοπρίλης από ό,τι η ανάλυση της τάσης αυτής βάσει του αριθμού ασθενών.
- 1521 Εντούτοις, το ποσοστό συνταγών ανανέωσης στον συνολικό αριθμό συνταγών παρέχει αποσπασματικές μόνον πληροφορίες σχετικά με τη τάση προς αλλαγή των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη. Συγκεκριμένα, το ποσοστό συνταγών ανανέωσης εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από τη συχνότητα των επισκέψεων των ασθενών στο ιατρείο των ιατρών, η οποία μπορεί να ποικίλλει σε σημαντικό βαθμό και δεν μνημονεύεται, εξάλλου, στην προσβαλλόμενη απόφαση. Εξάλλου, ο αριθμός συνταγών ανανέωσης ως προς τον συνολικό αριθμό συνταγών δεν μετρά το ποσοστό αφοσίωσης των ασθενών, υπό την έννοια του ποσοστού των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη κατά το διάστημα N οι οποίοι συνεχίζουν να υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη κατά το διάστημα N + 1.
- 1522 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι μελέτες Thalès δεν επαρκούν για να εκτιμηθεί η αφοσίωση στην περινδοπρίλη των ασθενών που ξεκινούν θεραπεία με το φάρμακο αυτό.
- 1523 Τρίτον, οι μελέτες Cegedim και IMS Health παρέχουν πληροφορίες, όσον αφορά τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, σχετικά με την τάση των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη να αλλάζουν θεραπεία κατά τη διάρκεια πενταετούς χρονικού διαστήματος.
- 1524 Η μελέτη Cegedim, η οποία χρονολογείται από τον Οκτώβριο του 2012 και προσκομίστηκε από τη Servier στο πλαίσιο των παρατηρήσεων με τις οποίες απάντησε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, αναλύει, σε χρονικό ορίζοντα πέντε ετών, τη συνέχιση της θεραπείας των ασθενών με περινδοπρίλη εκ μέρους των γενικών ιατρών στη Γαλλία. Η ανάλυση αφορά τους ασθενείς που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη και επισκέπτονται τον ίδιο γενικό ιατρό επί χρονικό διάστημα πέντε ετών. Διαπιστώνεται ότι 20 έως 30 % των ασθενών που ξεκινούν θεραπεία με περινδοπρίλη σταματούν τη θεραπεία εντός χρονικού διαστήματος έξι μηνών και ότι, από τους ασθενείς που συνεχίζουν τη θεραπεία με περινδοπρίλη για διάστημα πέραν των έξι μηνών, 30 έως 40 % αλλάζουν φάρμακο και στρέφονται σε άλλα αντιυπερτασικά φάρμακα και δεν ακολουθούν πλέον τη θεραπεία αυτή έως το

- τέλος της πενταετίας. Οι αλλαγές προς άλλα αντιυπερτασικά φάρμακα οι οποίες σημειώνονται ύστερα από διάστημα έξι μηνών είναι κυρίως αλλαγές προς θεραπείες που περιλαμβάνουν σαρτάνες, ενώ περίπου 40 % των ασθενών αλλάζουν προς θεραπεία η οποία περιλαμβάνει άλλον αναστολέα του μετατρεπτικού ενζύμου, μόνο ή σε συνδυασμό με άλλο φάρμακο. Τελικώς, άνω του 50 % των ασθενών που ξεκινούν θεραπεία με περινδοπρίλη δεν λαμβάνουν πλέον το φάρμακο αυτό στο τέλος της πενταετίας. Επομένως, όσον αφορά τους ασθενείς που παρακολουθούνται τακτικά από τον ίδιο γενικό ιατρό στη Γαλλία, οι αλλαγές θεραπείας των ασθενών που ξεκινούν θεραπεία με περινδοπρίλη είναι σημαντικές σε ορίζοντα πενταετίας. Από τη μελέτη Cegedim προκύπτει επίσης ότι, το 2005, οι ροές εισερχόμενων και εξερχόμενων ασθενών (ήτοι, αντίστοιχα, ποσοστό από 30 έως 40 % και από 15 έως 20 %) αντιπροσωπεύουν το ήμισυ των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με Coversyl.
- 1525 Η μελέτη IMS Health, η οποία χρονολογείται τον Δεκέμβριο του 2013 και προσκομίστηκε από τη Servier, αναλύει τις συνταγογραφήσεις ραμιπρίλης, λισινοπρίλης και περινδοπρίλης κατά το διάστημα από το 2003 έως το 2008, όσον αφορά ασθενείς που παρακολουθούνταν από γενικούς ιατρούς στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 1526 Η Επιτροπή αντιτάσσεται στη συνεκτίμηση από το Γενικό Δικαστήριο της μελέτης IMS Health, στο μέτρο που οι προσφεύγουσες κοινοποίησαν τη μελέτη αυτή στην Επιτροπή με καθυστέρηση στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας. Εντούτοις, όπως υπενθυμίστηκε στη σκέψη 1373 ανωτέρω, το Γενικό Δικαστήριο διασφαλίζει εμπειριστατωμένο έλεγχο της νομιμότητας λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων που προσκομίζουν οι προσφεύγουσες, ανεξαρτήτως του αν αυτά είναι προγενέστερα ή μεταγενέστερα της ληφθείσας απόφασης, στο μέτρο που τα στοιχεία αυτά είναι λυσιτελή για τον έλεγχο της νομιμότητας της απόφασης της Επιτροπής. Εν προκειμένω, η μελέτη IMS Health του Δεκεμβρίου του 2013, την οποία η Servier υπέβαλε στην Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία, απαντώντας στην έκθεση των πραγματικών περιστατικών της 18ης Δεκεμβρίου 2013, συνιστά απάντηση στην άποψη της Επιτροπής ότι οι ασθενείς που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη δεν είναι πιθανό να αλλάξουν θεραπεία. Επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η μελέτη αυτή συνιστά στοιχείο υποβληθέν με καθυστέρηση το οποίο δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη στο στάδιο του ελέγχου της νομιμότητας της προσβαλλόμενης απόφασης.
- 1527 Όσον αφορά την αξιοπιστία της μελέτης, η Επιτροπή δεν μπορεί να απορρίψει τη μελέτη IMS Health για τον λόγο ότι εκπονήθηκε «κατά παραγγελία» των προσφευγουσών. Το γεγονός ότι οι προσφεύγουσες ζήτησαν οι ίδιες από την IMS Health να εκπονήσει τη μελέτη αυτή δεν επηρεάζει κατ' ανάγκη την αποδεικτική αξία της, δεδομένου, μεταξύ άλλων, ότι δεν εκπονήθηκε βάσει των στοιχείων που έθεσαν στη διάθεση της IMS Health οι ίδιες οι προσφεύγουσες. Συγκεκριμένα, όπως έχει κρίνει το Γενικό Δικαστήριο (απόφαση της 3ης Μαρτίου 2011, Siemens κατά Επιτροπής, T-110/07, EU:T:2011:68, σκέψη 137), η ανάλυση στερείται αξιοπιστίας και, συνακόλουθα, αποδεικτικής αξίας πέραν απλής δήλωσης των προσφευγουσών όταν στηρίχθηκε σε στοιχεία που έδωσαν οι προσφεύγουσες, χωρίς τα στοιχεία αυτά να αποτελέσουν αντικείμενο ανεξάρτητου ελέγχου ως προς την ακρίβεια ή τη λυσιτελεία τους. Εν προκειμένω, η μελέτη που παρήγγειλε η Servier στηρίχθηκε σε στοιχεία προερχόμενα από τρίτο, την IMS Health, σε σχέση με την οποία η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε, όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων, από την υποσημείωση 2843 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι ήταν οργανισμός αναφοράς όσον αφορά την παροχή στοιχείων στον φαρμακευτικό τομέα. Η ίδια η Επιτροπή στηρίχθηκε, επανειλημμένως, στα στοιχεία της IMS Health, στο πλαίσιο της οριοθέτησης της σχετικής αγοράς.
- 1528 Εξάλλου, το γεγονός ότι η παραγγελία της μελέτης δεν δόθηκε στην Επιτροπή και ότι η Επιτροπή δεν μπόρεσε να αναπαραγάγει πλήρως τα αποτελέσματά της δεν αρκεί ώστε να τεθεί υπό αμφισβήτηση, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, η αξιοπιστία της μελέτης. Συγκεκριμένα, στην απάντησή της στο ερωτηματολόγιο της Επιτροπής της 17ης Φεβρουαρίου 2014, η Servier εξέθεσε εμπειριστατωμένα τις οδηγίες που έδωσε στην IMS Health. Η IMS Health εξέθεσε στη μελέτη τη μεθοδολογία, τις παραδοχές και τους ορισμούς που χρησιμοποίησε και παρέσχε τα μη επεξεργασμένα στοιχεία καθώς και τον αλγόριθμο για την επανάληψη της μελέτης. Καίτοι αληθεύει ότι η IMS Health δεν παρέσχε τη σχετική με τους νέους ασθενείς ενότητα, επιβάλλεται η επισήμανση ότι η Επιτροπή δεν

επέστησε την προσοχή της Servier, μετά τη διαβίβαση του αλγορίθμου και των στοιχείων, στην ύπαρξη μεθοδολογικού εμποδίου ικανού να επηρεάσει την αξιοπιστία της μελέτης. Εξάλλου, η IMS Health διευκρίνισε στη μελέτη ότι οι νέοι ασθενείς είναι εκείνοι στους οποίους δεν χορηγήθηκε το επίμαχο φάρμακο κατά τους δώδεκα μήνες πριν από τη συνταγογράφηση αυτή και επισήμανε, σε ηλεκτρονικό μήνυμα της 1ης Σεπτεμβρίου 2014, ότι η Servier δεν συμμετείχε στην ανάλυση της μελέτης, ότι αυτή είχε εκπονηθεί από την IMS Health με χρήση της μεθοδολογίας και των ορισμών που εκτίθενται στη μελέτη, ότι η ενότητα των νέων ασθενών αντιστοιχούσε σε τυποποιημένο ορισμό ο οποίος χρησιμοποιήθηκε σε παρόμοιες μελέτες και ότι τα βασικά στοιχεία για τους νέους ασθενείς αντλήθηκαν από βάση δεδομένων με χρήση των ενσωματωμένων εκθέσεων που ήταν προσπελάσιμες από θέση εργασίας της επιχείρησης ή εφόσον πελάτης είχε εγγραφεί στη συγκεκριμένη βάση δεδομένων. Υπό τις συνθήκες αυτές, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των επαρκών εξηγήσεων που παρείχαν η Servier και η IMS Health, η Επιτροπή δεν μπορεί να υποστηρίξει βασίμως ότι η μελέτη IMS Health δεν μπορεί να γίνει δεκτή ως αξιόπιστο αποδεικτικό στοιχείο.

1529 Όσον αφορά τους ασθενείς που παρακολουθούνταν από γενικούς ιατρούς στο Ηνωμένο Βασίλειο στο διάστημα από το 2003 έως το 2008, η μελέτη IMS Health καταδεικνύει ότι, σε συγκεκριμένο έτος, οι νέοι ασθενείς που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη αντιπροσωπεύουν ένα τρίτο του συνόλου των ασθενών που υποβάλλονται στη θεραπεία αυτή. Καταδεικνύει επίσης ότι οι υποκαταστάσεις της περινδοπρίλης γίνονται κυρίως προς όφελος άλλων κατηγοριών αντιυπερτασικών φαρμάκων, αλλά και προς όφελος άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Στη μελέτη επισημαίνεται ότι, στους ασθενείς που ξεκινούν θεραπεία με περινδοπρίλη, η μέση διάρκεια θεραπείας, εξαιρουμένων των διακοπών θεραπείας, είναι κατώτερη των έξι μηνών για το 24 % των ασθενών, κατώτερη των τριών ετών για το 57 % των ασθενών και κατώτερη των πέντε ετών για το 76 % των ασθενών.

1530 Η Επιτροπή εκτιμά ότι η διαδικασία αλλαγής είναι αντιστρόφως προοδευτική, ήτοι ότι οι ασθενείς τείνουν ολοένα και λιγότερο να εγκαταλείπουν την περινδοπρίλη όσο επιμηκύνεται η διάρκεια της θεραπείας. Εντούτοις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά τη Cegedim, η μέση καθαρή απώλεια ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη κατά το τέταρτο και το πέμπτο έτος θεραπείας ανέρχεται σε σχεδόν 5 % ετησίως για τους ασθενείς που παρακολουθούνταν από γενικούς ιατρούς στη Γαλλία. Κατά τη μελέτη IMS Health, το ποσοστό των ασθενών που παρακολουθούνταν από γενικούς ιατρούς στο Ηνωμένο Βασίλειο των οποίων η μέση διάρκεια θεραπείας, εξαιρουμένων των διακοπών θεραπείας, κυμαίνεται μεταξύ τριών και τεσσάρων ετών, αφενός, και τεσσάρων και πέντε ετών, αφετέρου, ανέρχεται αντιστοίχως σε 12 % και σε 7 %. Ως εκ τούτου, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι το ποσοστό των ασθενών που ενδέχεται να σταματήσουν τη θεραπεία τους με περινδοπρίλη κατά το τέταρτο και το πέμπτο έτος θεραπείας με περινδοπρίλη είναι σημαντικό.

1531 Επομένως, από τις μελέτες Cegedim και IMS Health προκύπτει ότι η μέση διάρκεια θεραπείας των ασθενών που υποβάλλονταν σε θεραπεία με περινδοπρίλη και παρακολουθούνταν από γενικούς ιατρούς στη Γαλλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν, κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα, κατώτερη των πέντε ετών. Οι ασθενείς άλλαζαν θεραπεία σε σημαντικό ποσοστό κατά τους πρώτους έξι μήνες θεραπείας, αλλά και κατά τα πέντε έτη μετά την έναρξη της θεραπείας.

1532 Τέταρτον, έγγραφα σχετικά με τα PCT επιβεβαιώνουν την ύπαρξη, όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλαγών θεραπείας σε ασθενείς που υποβάλλονταν σε θεραπεία με περινδοπρίλη και μεταπήδηση σε άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.

1533 Όπως προεκτέθηκε, ορισμένα PCT εκτιμούσαν από το 2005 ότι η περινδοπρίλη δεν ήταν πιο αποτελεσματική από άλλον αναστολέα του μετατρεπτικού ενζύμου και συνιστούσαν τη χρήση άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου πλην της περινδοπρίλης, ακόμη και την υποκατάσταση της περινδοπρίλης από άλλον αναστολέα του μετατρεπτικού ενζύμου. Οι πολιτικές αυτές, οι οποίες προσελάμβαναν ενίοτε τη μορφή κατευθυντήριων γραμμών, εντύπων ή υποδειγμάτων επιστολών προς

τους ασθενείς για την αλλαγή της περινδοπρίλης με ραμιπρίλη ή λισινοπρίλη, είναι σημαντικές, λαμβανομένου υπόψη του αριθμού των ενδιαφερόμενων PCT και του γεγονότος ότι αυτά ανήκαν σε διαφορετικές περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου.

1534 Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι οι πολιτικές αυτές, οι οποίες προβλήθηκαν ως απειλές στα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier από το 2005, είχαν πραγματικό αρνητικό αντίκτυπο στις πωλήσεις περινδοπρίλης σε τοπικό επίπεδο. Ασφαλώς, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, δεν αποδεικνύεται ότι οι πολιτικές που εφάρμοσαν τα PCT είχαν σημαντικό αντίκτυπο σε εθνικό επίπεδο. Παρότι οι πληροφορίες που παρατίθενται στην αιτιολογική σκέψη 2286 της προσβαλλόμενης απόφασης δείχνουν ουσιαστική στασιμότητα των πωλήσεων περινδοπρίλης εκπεφρασμένων σε ορισμένες ημερήσιες δόσεις από τον Σεπτέμβριο του 2006, από τα στοιχεία της δικογραφίας δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των συστάσεων των PCT και της εξέλιξης των πωλήσεων της περινδοπρίλης και των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στο επίπεδο του συνόλου του Ηνωμένου Βασιλείου. Εντούτοις, οι συστάσεις αυτές δεν είναι άνευ σημασίας, καθόσον καταδεικνύουν συγκεκριμένα τις δυνατότητες αλλαγής μεταξύ αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου σε μια από τις γεωγραφικές αγορές που έλαβε υπόψη η Επιτροπή στην ανάλυσή της.

1535 Η Επιτροπή δεν είναι δυνατόν να ισχυρίζεται ότι το επιχείρημα με το οποίο οι προσφεύγουσες επικαλούνται τις πολιτικές που εφάρμοσαν τα PCT αντιβαίνει στον ισχυρισμό τους ότι ο παράγοντας της τιμής διαδραματίζει περιορισμένο ρόλο στις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις που εκτέθηκαν στις σκέψεις 1380 έως 1404 ανωτέρω, ο φαρμακευτικός τομέας είναι «ιδιότυπος» τομέας του οποίου οι ιδιαιτερότητες επιβάλλουν τον ορισμό της αγοράς μέσω προσέγγισης η οποία στηρίζεται σε πλείονα κριτήρια, και ειδικότερα τη θεραπευτική χρήση των προϊόντων. Εν προκειμένω, οι πολιτικές των PCT δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση αυτή. Καίτοι οι πολιτικές αυτές επιβεβαιώνουν τη θεραπευτική δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και τις δυνατότητες αλλαγών θεραπείας για τους ασθενείς που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη, δεν προκύπτει εξ αυτού ότι ο παράγοντας της τιμής διαδραματίζει καθοριστικό ή κυρίαρχο ρόλο στην ανάλυση των ανταγωνιστικών πιέσεων μεταξύ των φαρμάκων αυτών.

1536 Πέμπτον, η Επιτροπή εκτιμά, στηριζόμενη μεταξύ άλλων στα αποτελέσματα της έρευνας στους συνταγογράφους, ότι οι αλλαγές θεραπείας των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη δεν είναι πιθανές όταν οι ασθενείς υποβάλλονται «επιτυχώς» σε θεραπεία με περινδοπρίλη.

1537 Εντούτοις, τα αποτελέσματα της έρευνας στους συνταγογράφους που διοργάνωσε η Επιτροπή, κατά τα οποία η μεγάλη πλειονότητα των ιατρών (76%) εκτίμησε ότι οι ασθενείς που υποβάλλονται «επιτυχώς» σε θεραπεία κατά την αρχική περίοδο και για τους οποίους η θεραπεία αυτή δεν άλλαξε θα συνεχίσουν πιθανώς τη θεραπεία με περινδοπρίλη επί περισσότερα από πέντε έτη, δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση τις διαπιστώσεις των μελετών Cegedim και IMS Health σχετικά με τη μέση διάρκεια της θεραπείας και τις αλλαγές θεραπείας σε ασθενείς που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη. Συγκεκριμένα, η ερώτηση που τέθηκε στους συνταγογράφους στηρίζεται σε εκτίμηση της πιθανότητας συνέχισης της θεραπείας με περινδοπρίλη και όχι σε εκτίμηση του πραγματικού ποσοστού ασθενών που συνεχίζουν τη θεραπεία πέραν της πενταετίας. Εξάλλου, η ερώτηση που τέθηκε στους συνταγογράφους αφορά μόνον τους ασθενείς που υποβάλλονται «επιτυχώς» σε θεραπεία και για τους οποίους η θεραπεία δεν άλλαξε, ενώ οι μελέτες Cegedim και IMS Health παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη μέση διάρκεια θεραπείας των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη και σχετικά με το σύνολο των αλλαγών θεραπείας που σημειώθηκαν, ανεξαρτήτως της εκτίμησης εκ μέρους των ιατρών των αποτελεσμάτων της θεραπείας με περινδοπρίλη. Τέλος, ακόμη και όσον αφορά τους ασθενείς που υποβάλλονται «επιτυχώς» σε θεραπεία με περινδοπρίλη και για τους οποίους η θεραπεία αυτή δεν άλλαξε, μόνον η μειονότητα των ερωτηθέντων ιατρών εκτιμά ότι οι ασθενείς αυτοί θα συνεχίσουν πιθανώς τη θεραπεία με περινδοπρίλη επί περισσότερα από δέκα έτη.

1538 Παρότι οι ασθενείς που υποβάλλονται «επιτυχώς» σε θεραπεία με περινδοπρίλη έχουν φυσικά μικρότερη τάση προς αλλαγή θεραπείας από εκείνους που δεν εμπίπτουν στην κατηγορία αυτή, οι διαπιστώσεις των μελετών Cegedim και IMS Health παραμένουν λυσιτελείς για να εκτιμηθεί, σε ποσοτικό επίπεδο, σε ποιο μέτρο οι ασθενείς οι οποίοι ξεκινούν θεραπεία παραμένουν «πιστοί» στην περινδοπρίλη σε ορίζοντα πενταετίας. Οι μελέτες αυτές καταδεικνύουν ότι υπάρχουν σημαντικές αλλαγές θεραπείας οι οποίες θέτουν υπό αμφισβήτηση τις διαβεβαιώσεις της Επιτροπής στην προσβαλλόμενη απόφαση όσον αφορά τα αποτελέσματα παγίωσης της βάσης των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη.

1539 Έκτον, η Επιτροπή στηρίζεται, στην προσβαλλόμενη απόφαση, στο γεγονός ότι η Sanofi-Aventi επισήμανε, στην απάντησή της στο ερωτηματολόγιό της, ότι οι αλλαγές θεραπείας μεταξύ της ραμιπρίλης και της περινδοπρίλης ήταν πολύ περιορισμένες και ότι η αύξηση των πωλήσεων των δύο προϊόντων βασίζεται στους νέους ασθενείς που ξεκινούν θεραπεία. Εντούτοις, πέραν του ότι η διαβεβαίωση αυτή αφορά μόνον τη γαλλική αγορά, η Sanofi-Aventi επισημαίνει στην απάντησή της, όπως προεκτέθηκε, ότι ο αριθμός των ασθενών που ενδέχεται να υποβληθεί σε θεραπεία με ραμιπρίλη είναι μεγαλύτερος εκείνου που υποβάλλεται σε θεραπεία με περινδοπρίλη και ότι η δοσολογία της ραμιπρίλης ήταν ευρύτερη εκείνης της περινδοπρίλης έως το 2007, στοιχεία τα οποία είναι πιθανότερο να περιορίσουν τις μεταπηδήσεις ασθενών από τη ραμιπρίλη προς την περινδοπρίλη παρά το αντίθετο. Εξάλλου, η Sanofi-Aventis δεν εξέφερε άποψη σχετικά με τις αλλαγές θεραπείας στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο και επισήμανε, όσον αφορά την πολωνική αγορά, ότι θεωρεί την περινδοπρίλη προϊόν εις βάρος του οποίου η ραμιπρίλη απέκτησε ασθενείς. Ως εκ τούτου, οι απαντήσεις της Sanofi-Aventis στο ερωτηματολόγιο της Επιτροπής δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση το εύρος των αλλαγών θεραπείας για τους ασθενείς που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη.

1540 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή υποτίμησε την τάση προς αλλαγή των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη, στηριζόμενη, επιπλέον, στην εσφαλμένη παραδοχή της ανομοιογένειας των φαρμάκων της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι οι αλλαγές θεραπείας σε ασθενείς που ξεκινούν θεραπεία με περινδοπρίλη είναι σημαντικές στη διάρκεια πενταετούς χρονικού διαστήματος, τούτο δε θέτει υπό αμφισβήτηση τη μέση διάρκεια θεραπείας την οποία αξιολόγησε η Επιτροπή και τη σημασία των αποτελεσμάτων παγίωσης της βάσης ασθενών.

iv) Επί των προσπαθειών προώθησης

1541 Η Επιτροπή εκτίμησε, στις αιτιολογικές σκέψεις 2515 έως 2521 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η προώθηση μπορούσε να αυξήσει τον βαθμό ανταγωνισμού εάν, χάρη σε αυτήν, η ιατρική κοινότητα ενημερωνόταν για τις πρόσθετες θεραπευτικές εναλλακτικές δυνατότητες, και ιδίως για τα νέα προϊόντα ή τις νέες σημαντικές ενδείξεις για τα υφιστάμενα προϊόντα. Έκρινε, εντούτοις, ότι, εν προκειμένω, ο ανταγωνισμός στο επίπεδο της προώθησης δεν μπορούσε να θεωρηθεί σημαντική πηγή ανταγωνιστικών πιέσεων από την άποψη της σχέσης μεταξύ της περινδοπρίλης και των δυνητικών ανταγωνιστικών φαρμάκων, στο μέτρο που κάθε νέα προσπάθεια προώθησης, για φάρμακα τα οποία κυκλοφορούν στην αγορά εδώ και καιρό, θα αύξανε απλώς την ήδη υπάρχουσα εμπιστοσύνη των «πιστών» συνταγογράφων. Η Επιτροπή επισήμανε ότι, λαμβανομένων υπόψη των εμποδίων στην αλλαγή θεραπείας και του μεγάλου αριθμού ασθενών υπό συνεχή θεραπεία, ο δυνητικός αντίκτυπος των προσπαθειών προώθησης εκ μέρους των παρασκευαστών άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στις πωλήσεις περινδοπρίλης ήταν περιορισμένος. Η Επιτροπή πρόσθεσε ότι η έλλειψη ανταγωνιστικών πιέσεων από τους άλλους παρασκευαστές αναστολέων του μεταποιητικού ενζύμου αποδεικνυόταν επίσης από τις κατηγορίες ασθενών στις οποίες στοχεύει η Servier στο πλαίσιο της προωθητικής πολιτικής της, από την ανάλυση των προωθήσεων που εκτίθενται στα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier και από τη σταθερότητα των δαπανών προωθήσεων της Servier.

- 1542 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή έσφαλε καθόσον δεν έλαβε δεόντως υπόψη τις σημαντικές προσπάθειες προώθησης των εργαστηρίων, οι οποίες συνιστούν μια από τις κύριες διαστάσεις του ανταγωνισμού και αναγκαιότητα, απουσία «αδράνειας» των ασθενών και των ιατρών, για την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού.
- 1543 Πρώτον, η Επιτροπή στήριξε την ανάλυσή της όσον αφορά τις προσπάθειες προώθησης στο φαινόμενο «αδράνειας» των ιατρών και στην ύπαρξη εμποδίων στις αλλαγές θεραπείας.
- 1544 Πλην όμως, όπως προεκτέθηκε, η συμπεριφορά συνταγογράφησης των ιατρών δεν χαρακτηριζόταν από υψηλό βαθμό «αδράνειας» και οι αλλαγές θεραπείας σε ασθενείς υπό συνεχή θεραπεία ήταν σημαντικές. Επομένως, η Επιτροπή έκρινε ότι ο δυνητικός αντίκτυπος των προσπαθειών προώθησης εκ μέρους των παρασκευαστών άλλων φαρμάκων στις πωλήσεις περινδοπρίλης έπρεπε να θεωρηθεί ιδιαίτερα περιορισμένος, στηριζόμενη σε εσφαλμένες παραδοχές ικανές να καταστήσουν ελαττωματική την ανάλυσή της.
- 1545 Δεύτερον, η Επιτροπή στήριξε την ανάλυσή της όσον αφορά τις προσπάθειες προώθησης στις κατηγορίες ασθενών στις οποίες στοχεύει η Servier στο πλαίσιο των προωθήσεων αυτών και στα υποτιθέμενα ιδιαία προτερήματα της περινδοπρίλης από την άποψη θεραπευτικής χρήσης. Η Επιτροπή επισήμανε, στις αιτιολογικές σκέψεις 2366 και 2519 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι οι δαπάνες προώθησης της Servier επικεντρώνονταν στους νέους δυνητικούς ασθενείς, στους οποίους περιλαμβάνονταν οι ασθενείς που διαγνώστηκαν για πρώτη φορά με υπέρταση, οι ασθενείς των οποίων η αρτηριακή πίεση δεν ελεγχόταν με ικανοποιητικό τρόπο από άλλο αντιυπερτασικό φάρμακο, καθώς και ορισμένες ομάδες ασθενών για τους οποίους η περινδοπρίλη είχε ιδιαίτερες θετικές ιδιότητες.
- 1546 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η προώθηση μπορεί να είναι μέσο ανταγωνισμού, ιδίως όταν τα προϊόντα είναι σε μεγάλο βαθμό παρεμφερή. Η μη θετική διαφοροποίηση της περινδοπρίλης έναντι των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου συνδέεται με την αναγκαιότητα για τη Servier να καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες προώθησης ώστε να παραμείνει στην αγορά και να επιβληθεί στους συνταγογράφους ιατρούς. Συγκεκριμένα, απουσία υπεροχής της περινδοπρίλης από θεραπευτικής άποψης, οι συνταγογράφοι δεν έχουν κίνητρο, με βάση αυτό και μόνο, να συνταγογραφήσουν την περινδοπρίλη αντί άλλου φαρμάκου.
- 1547 Εξάλλου, από το ίδιο το γράμμα των αιτιολογικών σκέψεων 2366 και 2519 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι η Servier κατέβαλε προσπάθειες προώθησης οι οποίες στόχευαν ταυτόχρονα στους νέους ασθενείς και στους ασθενείς που είχαν ήδη χρησιμοποιήσει άλλο αντιυπερτασικό φάρμακο. Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, η Επιτροπή δεν κατέδειξε ότι η περινδοπρίλη είχε ιδιαίτερες ιδιότητες οι οποίες τη διαφοροποιούσαν από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου σε θεραπευτικό επίπεδο. Μολονότι η Servier επιδίωξε να διαφοροποιήσει την περινδοπρίλη από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, οι προσπάθειες αυτές δεν είχαν την προσδοκώμενη επιτυχία και δεν κατέστησαν εφικτή την επαρκή διαφοροποίηση της περινδοπρίλης από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.
- 1548 Επομένως, στο μέτρο που στοχεύει σε ορισμένες κατηγορίες ασθενών, η στρατηγική προώθησης της περινδοπρίλης δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι ο αντίκτυπος του ανταγωνισμού μέσω της προώθησης μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου ήταν περιορισμένος.
- 1549 Τρίτον, τα εσωτερικά έγγραφα της Servier, οι απαντήσεις των παρασκευαστών των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και τα άλλα στοιχεία της δικογραφίας καταδεικνύουν, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, ότι οι προωθητικές ενέργειες των λοιπών παρασκευαστών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου άσκησαν ανταγωνιστικές πιέσεις στην περινδοπρίλη.

- 1550 Συγκεκριμένα, από τα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier, και ιδίως από το έγγραφο με τίτλο «2005/2006 orientation plan» (σχέδιο προσανατολισμού 2005/2006) και από το έγγραφο με τίτλο «Plan d'orientation Coversyl 2006/2007 (σχέδιο προσανατολισμό Coversyl 2006/2007)», προκύπτει ότι, στο διάστημα από το 2000 έως το 2009, η Servier θεωρούσε ότι ο ανταγωνισμός στην αγορά φαρμάκων κατά της αρτηριακής πίεσης και στην αγορά φαρμάκων κατά της καρδιακής ανεπάρκειας ήταν έντονος. Από τα έγγραφα αυτά προκύπτει επίσης ότι η Servier αντιλαμβανόταν ως ανταγωνιστικά φάρμακα άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, και ιδίως τη ραμιπρίλη, την καπτοπρίλη, τη λισινοπρίλη, την εναλαπρίλη, τη φοσινοπρίλη και την τραντολαπρίλη. Η ραμιπρίλη μνημονεύεται κατ' επανάληψη στο μέρος των στρατηγικών εγγράφων που πραγματεύεται τις απειλές εις βάρος της ανάπτυξης της περινδοπρίλης. Για παράδειγμα, η θέση σε κυκλοφορία στην αγορά το 2005 ενός νέου προϊόντος, του Co-Triatec, το οποίο διασφάλιζε τη συνέχεια της επικοινωνίας της γκάμας προϊόντων της ραμιπρίλης, παρουσιάζεται ως απειλή.
- 1551 Οι τρεις παρασκευαστές αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στους οποίους η Επιτροπή υπέβαλε ερωτήσεις θεωρούν επίσης την περινδοπρίλη ανταγωνιστικό ή αντίπαλο φάρμακο του δικού τους φαρμάκου. Ασφαλώς, όπως επισήμανε η Επιτροπή, το γεγονός ότι άλλες επιχειρήσεις αντιλαμβάνονται κάποιο προϊόν ως κύριο ανταγωνιστικό στόχο δεν σημαίνει ότι το προϊόν αυτό δέχεται σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις από τις άλλες αυτές επιχειρήσεις. Εντούτοις, αυτή η δέσμη ενδείξεων μπορεί να έχει κάποια χρησιμότητα, δεδομένου ότι παρέχει τη δυνατότητα να ληφθεί υπόψη ο τρόπος με τον οποίο οι επιχειρήσεις αξιολογούν οι ίδιες τη θέση τους στην αγορά. Συναφώς, από τις απαντήσεις των επιχειρήσεων στις οποίες η Επιτροπή έθεσε ερωτήσεις σχετικά με την αντίληψή τους περί του ανταγωνισμού προκύπτει ότι η Sanofi-Aventis, παραγωγός της ραμιπρίλης, η AstraZeneca AB, παραγωγός της λισινοπρίλης, και η MSD, παραγωγός της εναλαπρίλης και της λισινοπρίλης, θεωρούσαν την περινδοπρίλη ανταγωνιστή του δικού τους φαρμάκου. Συγκεκριμένα, από τα έγγραφα που προσκόμισε η Sanofi-Aventis, ήτοι τις παρουσιάσεις σχετικά με την πολωνική αγορά και τα εμπορικά σχέδια για τα έτη 2008-2009, προκύπτει ότι η περινδοπρίλη και η εναλαπρίλη ήταν, κατά την επιχείρηση αυτή, ο πρώτος και ο δεύτερος σημαντικότερος αντίπαλος της ραμιπρίλης και ότι το σήμα της ραμιπρίλης γινόταν, γενικά, καλύτερα αντιληπτό.
- 1552 Εξάλλου, τα στοιχεία της δικογραφίας υποδηλώνουν ότι η επικοινωνιακή προώθηση των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου είχε σημαντικό αντίκτυπο στις πωλήσεις περινδοπρίλης.
- 1553 Τα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier, καθώς και τα σχετικά με την προώθηση των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου έγγραφα καταδεικνύουν ότι οι λοιποί αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου παρουσιάζονταν ως οι καλύτεροι εντός της συγκεκριμένης ομάδας φαρμάκων, ακόμη και ως ανώτεροι των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Ορισμένα σχέδια προώθησης των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου αφορούσαν άμεσα την περινδοπρίλη της Servier.
- 1554 Μολονότι η έντονη πίεση προώθησης των σαρτανών, παράλληλα με τη μείωση της προώθησης των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, παρουσιάζεται ως απειλή στα εσωτερικά έγγραφα της Servier, η προώθηση της ραμιπρίλης παρουσιάζεται ως απειλή για την περινδοπρίλη, ενώ η μείωση της προώθησης αυτής γίνεται αντιληπτή ως θετική προοπτική. Στα εσωτερικά έγγραφα της Servier υπογραμμίζεται ότι η προώθηση της ραμιπρίλης στηρίζεται στη μελέτη HOPE, η οποία παρουσιάζεται ως μείζον γεγονός το έτος 2001, το οποίο κατέστησε δυνατή τη σημαντική αύξηση των πωλήσεων της ραμιπρίλης και την εξασφάλιση νέων ενδείξεων. Στα έγγραφα στρατηγικής της Servier διευκρινίζεται ότι τα αποτελέσματα της μελέτης HOPE και η θέση στην αγορά της ραμιπρίλης είχαν έντονο αντίκτυπο στις πωλήσεις του Coversyl 4 mg της Servier.
- 1555 Επιπλέον, από τα στοιχεία της δικογραφίας, μεταξύ άλλων από τις πληροφορίες που παρέσχε η IMS Health οι οποίες περιέχονται στην προσβαλλόμενη απόφαση και από την απάντηση της Sanofi-Aventis στο αίτημα παροχής πληροφοριών της Επιτροπής, προκύπτει ότι οι δαπάνες

προώθησης των άλλων παρασκευαστών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου υπήρξαν σημαντικές σε ορισμένες περιόδους, ιδίως αυτές που αφορούσαν τη ραμπρίλη στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο έως το 2003 ή τη Γαλλία έως την αρχή του 2006.

- 1556 Ως εκ τούτου, τα στοιχεία της δικογραφίας, μεταξύ άλλων τα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier, καθώς και οι απαντήσεις των άλλων παρασκευαστών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, καταδεικνύουν ότι οι ενέργειες προώθησης των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου μπορούσαν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις πωλήσεις της Servier.
- 1557 Τέταρτον, το ύψος των δαπανών προώθησης της Servier κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα συνδέεται επίσης με το γεγονός ότι ο ανταγωνισμός μέσω της προώθησης υπήρξε πηγή ανταγωνιστικών πιέσεων στις σχέσεις μεταξύ αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, χωρίς αυτό να τίθεται υπό αμφισβήτηση από την προβαλλόμενη σταθερότητα των εν λόγω δαπανών προώθησης.
- 1558 Το ύψος των δαπανών προώθησης της Servier, το οποίο δεν αμφισβητείται, προκύπτει μεταξύ άλλων από τα σχετικά με τα κύρια κονδύλια δαπανών στοιχεία τα οποία συνέβαλαν στο συνολικό κόστος των εναλλακτικών μορφών της περινδοπρίλης. Οι δαπάνες αυτές ήταν υψηλές, μεταξύ άλλων, στη Γαλλία, στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπως προκύπτει από τις πληροφορίες που παρέσχε η IMS Health οι οποίες περιέχονται στην προσβαλλόμενη απόφαση. Για παράδειγμα, το 2000, η Servier δαπάνησε στη Γαλλία 70 έως 80 εκατομμύρια ευρώ για την προώθηση της περινδοπρίλης, ενώ ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών του προϊόντος κυμάνθηκε μεταξύ 180 και 200 εκατομμύρια ευρώ. Το 2004, οι δαπάνες προώθησης ανέρχονταν στη χώρα αυτή σε 100 έως 120 εκατομμύρια ευρώ, ήτοι περίπου το ένα τρίτο του παγκόσμιου κύκλου εργασιών του προϊόντος (300 έως 350 εκατομμύρια ευρώ).
- 1559 Επιπροσθέτως, η περίπτωση ότι, παρά το πολύ σημαντικό ποσό των δαπανών προώθησης της Servier για την περινδοπρίλη, η αποδοτικότητα της περινδοπρίλης παρέμεινε υψηλή κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα δεν σημαίνει ότι η περινδοπρίλη δεν υπέστη σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Εξάλλου, παρότι διαπιστώνει το υψηλό επίπεδο της γενικής αποδοτικότητας της περινδοπρίλης στις αιτιολογικές σκέψεις 2369 έως 2371 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή δεν αντλεί εξ αυτού συνέπειες στο πλαίσιο της οριοθέτησης της σχετικής αγοράς και δεν στηρίζεται στην αποδοτικότητα αυτή για να καταλήξει στο συμπέρασμα, στις αιτιολογικές σκέψεις 2403 έως 2546 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η σχετική αγορά προϊόντων περιορίζεται στο πρωτότυπο φάρμακο και στη γενόσημο εκδοχή της περινδοπρίλης.
- 1560 Στα έγγραφα εσωτερικής στρατηγικής της Servier υπογραμμίζεται η σχέση μεταξύ του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος και των δαπανών προώθησης της Servier και επισημαίνεται ότι το ανταγωνιστικό περιβάλλον απαιτεί πολύ έντονες προσπάθειες προώθησης, με πρωταχικές τις επισκέψεις στους ιατρούς. Στα έγγραφα αυτά αποτυπώνεται η βούληση της Servier να κατακτήσει με το φάρμακό της νέους πελάτες, εις βάρος άλλων αντιυπερτασικών φαρμάκων, ιδίως των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, και γίνεται λόγος για τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζει η Servier όσον αφορά την παρουσία της στους γενικούς ιατρούς, λόγω, μεταξύ άλλων, των οικονομικής και διαπροσωπικής φύσης επενδύσεων των λοιπών παραγωγών αντιυπερτασικών προϊόντων.
- 1561 Η Επιτροπή διατείνεται ότι η σταθερότητα των δαπανών προώθησης της Servier κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα υποδηλώνει τον, σε μεγάλο βαθμό, ανεξάρτητο χαρακτήρα της προώθησης της περινδοπρίλης και τη μη έκθεση σε ισχυρές ανταγωνιστικές πιέσεις.
- 1562 Εντούτοις, η σταθερότητα των δαπανών προώθησης της Servier δεν προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας, και ειδικότερα από τα στοιχεία της μελέτης IMS Health, δεδομένου ότι το επίπεδο των δαπανών εμφάνισε σημαντικές διακυμάνσεις κατά τη διάρκεια του υπό εξέταση χρονικού διαστήματος. Κατά τα λοιπά, η σταθερότητα των δαπανών προώθησης, έστω και θεωρηθεί αποδεδειγμένη, δεν σημαίνει κατ' ανάγκη την απουσία άσκησης σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Η διατήρηση των δαπανών προώθησης σε

τόσο υψηλό επίπεδο μπορεί να υποδεικνύει τη βούληση της επιχείρησης να διατηρήσει τις πωλήσεις της έναντι των εναλλάξιμων σε θεραπευτικό επίπεδο προϊόντων, τα οποία ασκούν σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις στην περιοδοπρίλη. Η Επιτροπή δεν εξηγεί τους λόγους για τους οποίους επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση, όπως η Servier χρειαζόταν, απουσία σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων, να διαθέτει επί τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα τέτοιο μερίδιο του παγκόσμιου κύκλου εργασιών της σε δαπάνες προώθησης.

1563 Ομοίως, η παύση των προσπαθειών προώθησης της Servier κατά την είσοδο στην αγορά των γενοσήμων δεν υποδεικνύει την απουσία σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων πριν από την είσοδο των γενοσήμων στην αγορά. Συγκεκριμένα, παρότι η προεξοφλούμενη απουσία αποτελεσμάτων μπορεί να αποθαρρύνει τον παρασκευαστή να καταβάλει προσπάθειες προώθησης, η προοπτική επίτευξης αποτελεσμάτων είναι ικανή να τον υποκινήσει να επενδύσει στην προώθηση του προϊόντος. Πάντως, η Servier μπορούσε ενδεχομένως να ελπίζει δικαιολογημένα, πριν από την είσοδο του γενοσήμου στην αγορά, ότι η επένδυσή της σε προώθηση θα είχε θετικά αποτελέσματα. Πριν από την είσοδο στην αγορά των γενοσήμων, η Servier ενδέχεται να υποκινήθηκε να καταβάλει προσπάθειες προώθησης σε πλαίσιο ανταγωνισμού μεταξύ αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου προκύπτοντος, μεταξύ άλλων, από την έλλειψη ανομοιογένειας των φαρμάκων της κατηγορίας αυτής.

1564 Ως εκ τούτου, οι δαπάνες προώθησης της Servier κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα δεν σημαίνουν ότι η Servier δεν υπέστη σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.

1565 Επομένως, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε δεόντως υπόψη τις προσπάθειες προώθησης των εργαστηρίων και τη σημασία τους στην ανάλυση των σχέσεων ανταγωνισμού μεταξύ της περιοδοπρίλης και των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου.

1566 Από το σύνολο των παρατηρήσεων που εκτίθενται στις σκέψεις 1418 έως 1565 ανωτέρω προκύπτει ότι η δεύτερη αιτίαση που προέβαλαν οι προσφεύγουσες είναι βάσιμη.

4) Επί του δευτέρου σκέλους της πρώτης αιτίασης, το οποίο αντλείται από την υπερβολική σημασία που αποδόθηκε στο κριτήριο της τιμής στην ανάλυση της αγοράς, και επί της τρίτης, επικουρικής προβαλλόμενης, αιτίασης, η οποία αντλείται από το ότι η οικονομετρική ανάλυση της Επιτροπής είναι πλημμελής

1567 Στις αιτιολογικές σκέψεις 2460 έως 2495 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή ανέλυσε, για τους σκοπούς της οριοθέτησης της σχετικής αγοράς προϊόντων, τα λεγόμενα «φυσικά» γεγονότα τα οποία σημειώθηκαν στις αγορές της Γαλλίας, των Κάτω Χωρών, της Πολωνίας και του Ηνωμένου Βασιλείου.

1568 Η Επιτροπή έκρινε ότι, όταν δύο προϊόντα είναι παραπλήσια υποκατάστατα, σημαντική μείωση της τιμής του ενός θα πρέπει να συνεπάγεται μείωση του κύκλου εργασιών του άλλου. Η Επιτροπή επιχείρησε να εκτιμήσει, μέσω προκαταρκτικής οπτικής αξιολόγησης, και εν συνεχεία μέσω οικονομετρικού υπολογισμού, τον αντίκτυπο της μείωσης της τιμής των λοιπών αντιυπερτασικών φαρμάκων στις πωλήσεις περιοδοπρίλης. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή συνέκρινε ειδικότερα το αποτέλεσμα στις πωλήσεις περιοδοπρίλης της εισόδου στην αγορά των γενοσήμων της περιοδοπρίλης με το αποτέλεσμα στις πωλήσεις περιοδοπρίλης της εισόδου στην αγορά γενοσήμων άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Κατά την Επιτροπή, η περίπτωση ότι οι πωλήσεις περιοδοπρίλης επηρεάστηκαν λιγότερο από την είσοδο στην αγορά των γενοσήμων άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και περισσότερο από την είσοδο στην αγορά των γενοσήμων της καταδεικνύει ότι οι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου δεν ασκούσαν σημαντικές πιέσεις στην περιοδοπρίλη από άποψη τιμής (αιτιολογική σκέψη 2494 της προσβαλλόμενης απόφασης).

- 1569 Κατά το πέρας της ανάλυσης των φυσικών γεγονότων, η Επιτροπή έκρινε ότι η περινδοπρίλη δεν υφίστατο σημαντικές πιέσεις όσον αφορά τις τιμές της από άλλα προϊόντα, και ιδίως από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, εκτός των πιέσεων που ασκούσε η γενόσημος εκδοχή της περινδοπρίλης. Οι μειώσεις των τιμών των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου δεν είχαν, κατά την Επιτροπή, σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο επί των πωλήσεων και επί του κύκλου εργασιών της περινδοπρίλης.
- 1570 Με το δεύτερο σκέλος της πρώτης αιτίας, οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι η Επιτροπή απέδωσε υπερβολική σημασία στον παράγοντα της τιμής κατά την ανάλυση της σχετικής αγοράς προϊόντων. Επικουρικώς, υποστηρίζουν, στο πλαίσιο της τρίτης αιτίας, ότι η οικονομετρική ανάλυση της Επιτροπής είναι πλημμελής.
- 1571 Πρώτον, όπως επισημάνθηκε προκαταρκτικώς στις σκέψεις 1385 έως 1404 ανωτέρω, από τη νομολογία προκύπτει ότι οι ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τους μηχανισμούς ανταγωνισμού στον φαρμακευτικό τομέα δεν καταλύουν τη σημασία που έχουν οι σχετικοί με την τιμή παράγοντες κατά την αξιολόγηση των ανταγωνιστικών πιέσεων, παράγοντες οι οποίοι πρέπει, εντούτοις, να αξιολογούνται με συνεκτίμηση των λοιπών παραμέτρων του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, AstraZeneca κατά Επιτροπής, T-321/05, EU:T:2010:266, σκέψη 183).
- 1572 Εν προκειμένω, η Επιτροπή μπορούσε επομένως να εξετάσει, κατά τον ορισμό της σχετικής αγοράς, αν η περινδοπρίλη υφίστατο σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις ως αποτέλεσμα των σχετικών διαφοροποιήσεων των τιμών των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και να λάβει υπόψη το αποτέλεσμα της εξέτασης αυτής.
- 1573 Η Επιτροπή συνήγαγε από την ανάλυση των διαφοροποιήσεων των τιμών των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου ότι η περινδοπρίλη δεν υφίστατο σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις ως αποτέλεσμα αυτών. Συγκεκριμένα, η χαμηλή αντίδραση της περινδοπρίλης στις διαφοροποιήσεις των τιμών των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου προκύπτει από αρκετά στοιχεία της δικογραφίας, μεταξύ άλλων από τα εσωτερικά έγγραφα της Servier ή την έρευνα που πραγματοποίησε η Επιτροπή στους συνταγογράφους. Εξάλλου, το συμπέρασμα αυτό δεν αμφισβητήθηκε από τις προσφεύγουσες αυτό καθαυτό. Οι ίδιες οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι οι ιατροί δεν επηρεάζονται εν γένει ιδιαιτέρως από την τιμή, ότι οι επιλογές των ιατρών καθοδηγούνται κυρίως από τη θεραπευτική καταλληλότητα και αποτελεσματικότητα των διάφορων φαρμάκων παρά από την τιμή τους και ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ εργαστηρίων αφορά κυρίως διαστάσεις άλλες πλην της τιμής, όπως η καινοτομία, η ποιότητα των προϊόντων και η προώθηση.
- 1574 Εντούτοις, όπως ορθώς υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η ανάλυση των φυσικών γεγονότων, όπως εκτιμήθηκε από την Επιτροπή, ήτοι υπό το πρίσμα της διαφοροποίησης των τιμών, δεν μπορεί να οδηγήσει σε συμπέρασμα απουσίας ανταγωνιστικών πιέσεων ποιοτικού και μη τιμολογιακού χαρακτήρα.
- 1575 Συγκεκριμένα, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 1395 και 1397 ανωτέρω, η ελευθερία ιατρών να επιλέγουν μεταξύ των πρωτότυπων φαρμάκων που είναι διαθέσιμα στην αγορά ή μεταξύ των πρωτότυπων φαρμάκων και των γενοσήμων εκδοχών άλλων μορίων και η προσοχή που αποδίδουν, κατά προτεραιότητα, οι συνταγογράφοι στις θεραπευτικές πτυχές καθιστούν, ενδεχομένως, εφικτή την άσκηση σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων, ποιοτικού και όχι τιμολογιακού χαρακτήρα, εκτός των συνήθων μηχανισμών άσκησης πιέσεων μέσω των τιμών. Τέτοιες πιέσεις μπορούν να υφίστανται τόσο στην περίπτωση που τα θεραπευτικά οφέλη φαρμάκου υπερέχουν σαφώς εκείνων των άλλων διαθέσιμων για τη θεραπεία της ίδιας παθολογίας φαρμάκων όσο και στην περίπτωση που τα διαθέσιμα φάρμακα αναγνωρίζονται ή γίνονται αντιληπτά ως ισοδύναμα από τους συνταγογράφους.
- 1576 Όταν, για τη θεραπεία της ίδιας πάθησης, οι συνταγογράφοι μπορούν να επιλέξουν μεταξύ φαρμάκων εκ των οποίων κανένα δεν αναγνωρίζεται ούτε γίνεται αντιληπτό ως ανώτερο από τα άλλα, μεταξύ άλλων επειδή έχουν τον ίδιο τρόπο δράσης ή επειδή τα θεραπευτικά οφέλη τους ή οι ανεπιθύμητες

ενέργειες ή οι παρενέργειές τους δεν καθιστούν εφικτή τη μεταξύ τους διάκριση, η ανάλυση του ανταγωνισμού μεταξύ των φαρμάκων αυτών στηρίζεται επίσης, σε μεγάλο βαθμό, σε ποιοτική σύγκριση. Γενικά, η επιλογή του επαγγελματία δεν είναι καταρχάς συνάρτηση του αντίστοιχου κόστους των θεραπειών αυτών, αλλά του βαθμού θεραπευτικής διαφοροποίησής τους, καταλληλότητάς τους για τον συγκεκριμένο ασθενή, γνώσης από τον ιατρό των διάφορων φαρμάκων ή ακόμη προσωπικής εμπειρίας του ιατρού και των ασθενών του.

- 1577 Επιπλέον, όπως προκύπτει από την απάντηση στη δεύτερη αιτίαση, η περινδοπρίλη μπορούσε να εκτίθεται, λαμβανομένης υπόψη της απουσίας σημαντικής διαφοροποίησης μεταξύ αυτής και των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου σε θεραπευτικό επίπεδο, σε ανταγωνιστικές πιέσεις μη τιμολογιακού και ποιοτικού χαρακτήρα, τις οποίες η Επιτροπή όφειλε να λάβει δεόντως υπόψη. Αυτές οι ανταγωνιστικές πιέσεις, οι οποίες μπορούσαν να ασκηθούν μεταξύ άλλων μέσω των ενεργειών προώθησης των παρασκευαστών άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, αφορούσαν τόσο τους νέους ασθενείς όσο και τους ασθενείς που είχαν ήδη ξεκινήσει θεραπεία με περινδοπρίλη.
- 1578 Επομένως, η περίπτωση ότι η περινδοπρίλη εμφανίζει ελάχιστη ευαισθησία στη διαφοροποίηση των τιμών των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου δεν σήμαινε υποχρεωτικώς ότι το φάρμακο αυτό δεν υφίστατο σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις εκ μέρους των φαρμάκων αυτών. Δεν είναι δυνατόν να συναχθεί από την περίπτωση αυτή ότι η περινδοπρίλη δεν υπέστη σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις ως αποτέλεσμα, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, άλλων διαστάσεων εκτός των τιμών, όπως η καινοτομία, η ποιότητα των προϊόντων και η προώθηση. Συναφώς, η ίδια η Επιτροπή υπενθυμίζει, στην αιτιολογική σκέψη 2543 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η οικονομική δυνατότητα υποκατάστασης μπορεί να υφίσταται όταν μεταβολές οι οποίες επηρεάζουν σημαντικές οικονομικές μεταβλητές πλην των τιμών μεταφέρουν σημαντικό μερίδιο των πωλήσεων από ένα προϊόν σε άλλο.
- 1579 Ως εκ τούτου, η περίπτωση ότι οι πωλήσεις και οι τιμές της περινδοπρίλης μειώθηκαν μόνο μετά την είσοδο στην αγορά της γενοσήμου περινδοπρίλης και παρέμειναν σταθερές ή επηρεάστηκαν λιγότερο κατά την επέλευση φυσικών γεγονότων σχετικών με τις διακυμάνσεις των τιμών άλλων μορίων δεν μπορεί να οδηγήσει σε συμπέρασμα απουσίας ανταγωνιστικών πιέσεων έως την είσοδο στην αγορά των γενοσήμων της περινδοπρίλης.
- 1580 Δεύτερον, από τη δικογραφία προκύπτει ότι, όπως ορθώς υπογράμμισαν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή απέδωσε υπερβολική σημασία στον παράγοντα της τιμής κατά τον ορισμό της αγοράς προϊόντων, συνάγοντας από την ανάλυση των φυσικών γεγονότων την απουσία άσκησης σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων από τους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου στην περινδοπρίλη.
- 1581 Συγκεκριμένα, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι ο παράγοντας της τιμής διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο στην ανάλυση της Επιτροπής για τον αποκλεισμό των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου από τη σχετική αγορά. Από το ίδιο το γράμμα της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε κατ' ουσίαν στην ανάλυση των φυσικών γεγονότων τιμολογιακού χαρακτήρα για να αποκλείσει από τη σχετική αγορά αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου, όπως τη ραμιπρίλη, την εναλαπρίλη ή τη λισινοπρίλη, τους οποίους η Servier παρουσίασε ως άμεσους ανταγωνιστές του φαρμάκου της. Για παράδειγμα, η Επιτροπή υπογράμμισε στην αιτιολογική σκέψη 2460 και στην υποσημείωση 3245 της προσβαλλόμενης απόφασης, τη σημασία των αποτελεσμάτων της οικονομετρικής ανάλυσής της προκειμένου να επαληθεύσει αν η μείωση της τιμής ορισμένων φαρμάκων της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, μετά την είσοδο στην αγορά γενοσήμων των φαρμάκων αυτών, είχε ή όχι αντίκτυπο στις πωλήσεις της περινδοπρίλης. Στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή επισήμανε επανειλημμένως, μεταξύ άλλων στις αιτιολογικές σκέψεις 2527 και 2534, ότι η απουσία πιέσεων στις τιμές ως αποτέλεσμα του κανονιστικού πλαισίου την οποία ανέδειξε η ανάλυση των φυσικών γεγονότων οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι κανένα άλλο μόριο δεν είχε ασκήσει σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις στην περινδοπρίλη. Στην αιτιολογική σκέψη 2546 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή έκρινε ότι

το γεγονός ότι οι ανταγωνιστικές πιέσεις που ασκούν τα γενόσημα υπερέχει κατά μία τάξη μεγέθους κάθε άλλης δυνητικής ανταγωνιστικής πίεσης την οποία αντιμετώπιζε η περινδοπρίλη οδηγούσε με φυσικό τρόπο σε ορισμό περιορισμένης αγοράς περιλαμβάνουσας μόνον το επίμαχο φάρμακο.

- 1582 Η σημασία, στον ορισμό της αγοράς τον οποίο έλαβε υπόψη η Επιτροπή, της ανάλυσης των σχετικών με τις διακυμάνσεις των τιμών φυσικών γεγονότων υπογραμμίζεται, εξάλλου, στο υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής, στο οποίο επισημαίνεται ότι η ανάλυση αυτή καταδεικνύει, για τα τέσσερα επίμαχα κράτη μέλη, ότι οι προσφεύγουσες δεν υφίσταντο σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις από τους παραγωγούς άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου. Όσον αφορά την Πολωνία, στο υπόμνημα αντικρούσεως η Επιτροπή εκθέτει ότι η ανάλυση των φυσικών γεγονότων δείχνει ότι τα λοιπά φάρμακα της ίδιας κατηγορίας δεν ασκούσαν ανταγωνιστικές πιέσεις στην περινδοπρίλη.
- 1583 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή υπογράμμισε επίσης ότι η διαπίστωση περί μείωσης των πωλήσεων της περινδοπρίλης κατά την είσοδο στην αγορά των γενόσημων εκδοχών των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, οι οποίες ήταν πολύ φθηνότερες από την περινδοπρίλη, κατείχε κεντρική θέση στην ανάλυσή της και μπορούσε να οδηγήσει σε συμπέρασμα απουσίας άσκησης σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων από τους άλλους αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.
- 1584 Αποδίδοντας, επομένως, αποφασιστική σημασία στα αποτελέσματα της ανάλυσης των φυσικών γεγονότων η οποία στηρίχθηκε κατ' ουσίαν στον αντίκτυπο των διακυμάνσεων των τιμών, η Επιτροπή δεν έλαβε πλήρως υπόψη το πλαίσιο του φαρμακευτικού τομέα και δεν απέδωσε επαρκή προσοχή στα στοιχεία που καθιστούν εφικτό τον προσδιορισμό της ύπαρξης ανταγωνιστικών πιέσεων ποιοτικού ή μη τιμολογιακού χαρακτήρα.
- 1585 Υπό τις συνθήκες αυτές, το δεύτερο σκέλος της πρώτης αιτίας που προέβαλε η Servier, σχετικά με την υπερβολική σημασία που απέδωσε η Επιτροπή στις εξελίξεις των σχετικών τιμών των φαρμάκων, πρέπει να γίνει δεκτό. Η Επιτροπή δεν μπορούσε να συμπεράνει από την ανάλυση των φυσικών γεγονότων και από τη χαμηλή αντίδραση της περινδοπρίλης στις διακυμάνσεις των τιμών των λοιπών αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου ότι η Servier δεν υφίστατο, από άλλα προϊόντα, ανταγωνιστικές πιέσεις οποιουδήποτε είδους, εκτός των πιέσεων που ασκούσε η γενόσημος εκδοχή της περινδοπρίλης.
- 1586 Στο μέτρο που το Γενικό Δικαστήριο κάνει δεκτό το δεύτερο σκέλος της πρώτης αιτίας, σχετικά με την ανάλυση των τιμών, το οποίο προέβαλαν οι προσφεύγουσες, παρέλκει η απάντηση στην τρίτη αιτία που προέβαλαν οι προσφεύγουσες, με την οποία υποστηρίζουν, επικουρικώς, ότι η οικονομετρική ανάλυση των τιμών από την Επιτροπή είναι πλημμελής από μεθοδολογική άποψη.

5) Συμπέρασμα

- 1587 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η υπόμνηση, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 1373 έως 1375 ανωτέρω, ότι η έκταση του ελέγχου νομιμότητας τον οποίο προβλέπει το άρθρο 263 ΣΛΕΕ καλύπτει όλα τα στοιχεία των αποφάσεων της Επιτροπής οι οποίες αφορούν τις διαδικασίες εφαρμογής των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ, τον εμπεριστατωμένο έλεγχο των οποίων διασφαλίζει το Γενικό Δικαστήριο, τόσο από νομικής όσον και από πραγματικής άποψης, υπό το πρίσμα των λόγων που προβάλλουν οι προσφεύγοντες, και λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που αυτοί υποβάλλουν στην κρίση του (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 72).
- 1588 Εξάλλου, μολονότι, όταν απαιτούνται πολύπλοκες οικονομικές εκτιμήσεις, η Επιτροπή διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τα οικονομικά ζητήματα, τούτο δεν σημαίνει ότι ο δικαστής της Ένωσης δεν πρέπει να ελέγχει την εκ μέρους της Επιτροπής ερμηνεία στοιχείων οικονομικής φύσης. Συγκεκριμένα, ο δικαστής της Ένωσης οφείλει, ειδικότερα, όχι μόνο να εξετάζει την ακρίβεια των

αποδεικτικών στοιχείων των οποίων γίνεται επίκληση, την αξιοπιστία και τη συνοχή τους, αλλά και να ελέγχει αν τα στοιχεία αυτά αποτελούν το σύνολο των κρίσιμων δεδομένων που πρέπει να ληφθούν υπόψη για να εκτιμηθεί μια πολύπλοκη κατάσταση και αν τεκμηριώνουν τα συμπεράσματα που συνάγονται από αυτά (αποφάσεις της 15ης Φεβρουαρίου 2005, Επιτροπή κατά Tetra Laval, C-12/03 P, EU:C:2005:87, σκέψη 39· της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Χαλκόρ κατά Επιτροπής, C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 54, και της 10ης Ιουλίου 2014, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 54). Όταν, προκειμένου να χαρακτηρίσει μια πρακτική υπό το πρίσμα των διατάξεων του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, η Επιτροπή αποδίδει πραγματή σημασία στην οικονομική ανάλυση της ικανότητας μιας πρακτικής εκπτώσεων να προκαλέσει τον εκτοπισμό εξίσου αποτελεσματικών ανταγωνιστών από την αγορά (κριτήριο του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή), ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να εξετάσει το σύνολο των επιχειρημάτων που προβάλλει η επιχείρηση στην οποία επιβλήθηκε η κύρωση σχετικά με το κριτήριο αυτό (πρβλ. απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2017, Intel κατά Επιτροπής, C-413/14 P, EU:C:2017:632, σκέψεις 141 έως 144).

1589 Έν προκειμένω, στο πέρας της σφαιρικής αξιολόγησης των στοιχείων στα οποία η Επιτροπή στήριξε την εκτίμησή της και της εξέτασης των αιτιάσεων που προέβαλαν οι προσφεύγουσες, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε σειρά σφαλμάτων κατά την ανάλυση του ορισμού της σχετικής αγοράς. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή:

- κακώς έκρινε, όσον αφορά τη θεραπευτική χρήση, ότι οι αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου ήταν ανομοιογενής κατηγορία φαρμάκων και ότι η περινδοπρίλη είχε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά εντός της συγκεκριμένης κατηγορίας φαρμάκων·
- κακώς κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο μηχανισμός «αδράνειας» των ιατρών περιόρισε σημαντικά τις ανταγωνιστικές πιέσεις που ασκούν στην περινδοπρίλη οι λοιποί αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου για τους νέους ασθενείς·
- υποτίμησε την τάση των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με περινδοπρίλη προς αλλαγή θεραπείας·
- δεν έλαβε δεόντως υπόψη τις προσπάθειες προώθησης των εργαστηρίων και τη σημασία τους στην ανάλυση των σχέσεων ανταγωνισμού·
- δεν έλαβε υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ανταγωνισμού στον φαρμακευτικό τομέα, συμπεραίνοντας εσφαλμένως από ανάλυση των φυσικών γεγονότων στηριζόμενη κατ' ουσίαν στις διαφοροποιήσεις των τιμών ότι η περινδοπρίλη δεν υφίστατο σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου.

1590 Στηριζόμενη σε ανάλυση η οποία βαρύνεται με τα σφάλματα που προεκτέθηκαν, η Επιτροπή περιόρισε τη σχετική αγορά αποκλειστικά και μόνο στο μόριο της περινδοπρίλης, ενώ από τα στοιχεία της δικογραφίας συνάγεται ότι η περινδοπρίλη μπορούσε να υφίσταται σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις μη τιμολογιακού χαρακτήρα από τους λοιπούς αναστολείς του μετατρεπτικού ενζύμου. Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι η πλάνη στην οποία υπέπεσε η Επιτροπή είναι ικανή να καταστήσει ελαττωματικό το αποτέλεσμα της ανάλυσής της.

1591 Επομένως, στο πέρας της εκτίμησης του Γενικού Δικαστηρίου και τηρουμένων των ορίων του δικαστικού ελέγχου που υπενθυμίζονται στις σκέψεις 1587 και 1588 ανωτέρω, συνάγεται ότι δεν αποδείχθηκε ότι η σχετική αγορά προϊόντων περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στην περινδοπρίλη στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της.

1592 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, ο δέκατος τέταρτος λόγος ακυρώσεως, ο οποίος βάλλει κατά του ορισμού της αγοράς τελικών προϊόντων ως της αγοράς που περιλαμβάνει την περινδοπρίλη στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της, πρέπει να γίνει δεκτός.

13. Επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στην αγορά των τελικών προϊόντων

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- ¹⁵⁹⁵ Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, δεσπόζουσα θέση, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, κατέχει η επιχείρηση που, λόγω της οικονομικής ισχύος της, μπορεί να κωλύει τη διατήρηση συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην οικεία αγορά και να υιοθετεί ανεξάρτητη συμπεριφορά έναντι των ανταγωνιστών της, των πελατών της και, τελικά, των καταναλωτών (αποφάσεις της 14ης Φεβρουαρίου 1978, *United Brands και United Brands Continentaal κατά Επιτροπής*, 27/76, EU:C:1978:22, σκέψη 65, και της 13ης Φεβρουαρίου 1979, *Hoffmann-LaRoche κατά Επιτροπής*, 85/76, EU:C:1979:36, σκέψη 38).
- ¹⁵⁹⁶ Εν προκειμένω, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα, στην αιτιολογική σκέψη 2593 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η Servier κατείχε δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ στην αγορά της περινδοπρίλης, στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της, στο Ηνωμένο Βασίλειο, από τον Ιανουάριο του 2000 έως τον Ιούνιο του 2007, στις Κάτω Χώρες, από τον Ιανουάριο του 2000 έως τον Δεκέμβριο του 2007, στη Γαλλία, από τον Ιανουάριο του 2000 έως τον Δεκέμβριο του 2009, και στην Πολωνία, από τον Ιανουάριο του 2000 έως τον Δεκέμβριο του 2009.
- ¹⁵⁹⁷ Για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η Servier κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά περινδοπρίλης στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της, η Επιτροπή στηρίχθηκε στα μερίδια αγοράς της Servier στη σχετική αγορά, στην ύπαρξη φραγμών στην είσοδο στην αγορά αυτή, στην ύπαρξη σημαντικών οικονομικών εσόδων καθώς και στην απουσία άσκησης αντισταθμιστικής αγοραστικής ισχύος από τις δημόσιες αρχές. Στις αιτιολογικές σκέψεις 2594 έως 2600 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή πρόσθεσε ότι, ανεξαρτήτως του ορισμού της αγοράς που έλαβε υπόψη, αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία, ήτοι η ύπαρξη σημαντικών οικονομικών εσόδων, αντικατόπτριζαν άμεσα την ισχύ που διέθετε η Servier στην αγορά.
- ¹⁵⁹⁸ Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης και διατείνονται ειδικότερα ότι η αγορά προϊόντων δεν περιορίζεται στην περινδοπρίλη στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της.
- ¹⁵⁹⁹ Δεδομένου ότι, όπως επισημάνθηκε προς απάντηση του προηγούμενου λόγου ακυρώσεως, ο ορισμός της αγοράς είναι εσφαλμένος, στο μέτρο που περιορίζει την αγορά προϊόντων αποκλειστικά και μόνο στην περινδοπρίλη στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της, πρέπει, κατά συνέπεια, να θεωρηθεί, ότι η εξέταση της οικονομικής ισχύος της Servier στην αγορά είναι επίσης πλημμελής.
- ¹⁶⁰⁰ Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο επισημαίνει ότι, τουλάχιστον, δύο από τα βασικά κριτήρια εκτίμησης της οικονομικής ισχύος της Servier, ήτοι τα μερίδια αγοράς και η ύπαρξη σημαντικών οικονομικών εσόδων, τίθενται υπό αμφισβήτηση λόγω της εσφαλμένης οριοθέτησης της σχετικής αγοράς.
- ¹⁶⁰¹ Όσον αφορά τα μερίδια αγοράς, η Επιτροπή επισήμανε, στην αιτιολογική σκέψη 2561 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι σχετικά μικρά μερίδια αγοράς συνιστούσαν γενικά αξιόπιστη ένδειξη απουσίας σημαντικής ισχύος στην αγορά. Εκτίμησε επίσης ότι μερίδια αγοράς άνω του 50 % ήταν εξαιρετικά υψηλά μερίδια και συνιστούσαν αφ' εαυτών, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων, απόδειξη της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης και ότι μερίδια αγοράς από 70 έως 80 % συνιστούσαν σαφή ένδειξη δεσπόζουσας θέσης.

- 1602 Στις αιτιολογικές σκέψεις 2563 έως 2567 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η Servier κατείχε εξαιρετικά υψηλά μερίδια αγοράς στη σχετική αγορά (ιδίως μερίδιο αγοράς 90 έως 100 % στη Γαλλία, στην Πολωνία και στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 2000 έως το 2005) και, εν πάση περιπτώσει, πάντοτε υψηλότερα του 50 % ακόμη και λαμβανομένου υπόψη του ρόλου των παράλληλων εισαγωγών στις Κάτω Χώρες.
- 1603 Δεδομένου ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη εκτιμώντας ότι η σχετική αγορά προϊόντων περιοριζόταν αποκλειστικά και μόνο στην περινδοπρίλη στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της, ο υπολογισμός των μεριδίων αγοράς από την Επιτροπή είναι οπωσδήποτε εσφαλμένος.
- 1604 Το Γενικό Δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν αμφισβητείται ότι, εάν η Επιτροπή είχε ορίσει τη σχετική αγορά στο επίπεδο του συνόλου των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου και όχι στο επίπεδο του μορίου της περινδοπρίλης, το μέσο μερίδιο αγοράς της Servier στα τέσσερα κράτη μέλη που ανέλυσε η Επιτροπή θα ήταν κατώτερο του 25 %, ήτοι κατώτερο των ορίων μεριδίων αγοράς τα οποία συνιστούν, κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, ενδείξεις της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης.
- 1605 Συναφώς, η Επιτροπή επισημαίνει, στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι οι υπολογισμοί των μεριδίων αγοράς της Servier εντός της κατηγορίας των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου στηρίζονται όχι στην αξία των πωλήσεων, αλλά στον όγκο των πωλήσεων εκπεφρασμένο σε ορισμένες ημερήσιες δόσεις, με αποτέλεσμα την υπερεκτίμηση της αξίας των πωλήσεων ραμιπρίλης. Πλην όμως, πέραν του ότι η Επιτροπή δεν παρέχει καμία εναλλακτική ανάλυση των σχετικών πωλήσεων των διάφορων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, από τις σκέψεις 1494 έως 1498 ανωτέρω προκύπτει ότι, τον Ιανουάριο του 2000, η περινδοπρίλη είχε, σε όλες τις οικείες χώρες, βάση ασθενών πολύ πιο περιορισμένη από εκείνη άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, όπως η ραμιπρίλη, η εναλαπρίλη ή η λισινοπρίλη. Ανεξαρτήτως γεωγραφικής αγοράς, η περινδοπρίλη της Servier δεν κατείχε ποτέ ηγετική θέση μεταξύ των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου, όσον αφορά τις πωλήσεις δισκίων και καψουλών, κατά την περίοδο εφαρμογής των πρακτικών που εξετάζονται στην προσβαλλόμενη απόφαση.
- 1606 Όσον αφορά τα οικονομικά έσοδα, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η Servier είχε σημαντικά οικονομικά έσοδα. Έκρινε τα οικονομικά έσοδα ως ιδιαίτερα σημαντικά και διαρκή κέρδη σε σχέση με εκείνα που υπάρχουν σε ανταγωνιστική αγορά για το επίμαχο προϊόν. Η Επιτροπή εκτίμησε τα έσοδα τα οποία απέκτησε η Servier πριν από την είσοδο στην αγορά των γενοσήμων πολλαπλασιάζοντας τη διαφορά μεταξύ των τιμών προ της εισόδου και μετά την είσοδο των γενοσήμων στην αγορά επί τις πωληθείσες ποσότητες από τον παρασκευαστή του πρωτότυπου φαρμάκου. Εντούτοις, η συλλογιστική αυτή στηρίζεται στην παραδοχή ότι η αγορά περιορίζεται μόνο στην περινδοπρίλη στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της και ότι, ως εκ τούτου, δεν υφίστατο ανταγωνιστική αγορά πριν από την είσοδο στην αγορά του γενοσήμου της περινδοπρίλης. Δεδομένου ότι δεν κατέδειξε ότι η αγορά περιοριζόταν μόνο στην περινδοπρίλη στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της, η Επιτροπή δεν μπορούσε, στηριζόμενη σε τέτοιο υπολογισμό, να εκτιμήσει το επίπεδο των οικονομικών εσόδων της Servier. Υπό τις συνθήκες αυτές, η ύπαρξη σημαντικών οικονομικών εσόδων της Servier δεν αποδεικνύεται.
- 1607 Επομένως, η εκτίμηση της Επιτροπής όσον αφορά δύο βασικά στοιχεία της συλλογιστικής της, ήτοι τα μερίδια αγοράς και την ύπαρξη οικονομικών εσόδων, τίθεται υπό αμφισβήτηση λόγω της εσφαλμένης οριοθέτησης της αγοράς. Ως εκ τούτου, χωρίς να χρειάζεται να εκτιμηθεί η ύπαρξη φραγμών στην είσοδο στην αγορά και η αντισταθμιστική αγοραστική ισχύς των δημόσιων αρχών, η Επιτροπή δεν μπορούσε, εν πάση περιπτώσει, να καταλήξει στο συμπέρασμα, για τους λόγους τους οποίους έλαβε υπόψη, ότι η Servier κατείχε δεσπόζουσα θέση και ήταν σε θέση να συμπεριφερθεί, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της, τους πελάτες της και τους καταναλωτές.
- 1608 Συνεπώς, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως, ο οποίος αντλείται από την απουσία δεσπόζουσας θέσης στην αγορά των τελικών προϊόντων, πρέπει να γίνει δεκτός.

14. Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στην αγορά της τεχνολογίας

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παρालειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1611 Στις αιτιολογικές σκέψεις 2667 και 2758 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η σχετική αγορά της τεχνολογίας περιοριζόταν στην τεχνολογία ΔΦΟ περινδοπρίλης και ότι η Servier κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά αυτή κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.
- 1612 Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν τα συμπεράσματα της Επιτροπής και διατείνονται μεταξύ άλλων ότι η πλάνη στην οποία υπέπεσε η Επιτροπή κατά τον ορισμό της αγοράς των τελικών προϊόντων βαρύνει επίσης τον ορισμό της αγοράς της τεχνολογίας και την ανάλυση της δεσπόζουσας θέσης της Servier στην αγορά αυτή.
- 1613 Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο υπέβαλε ερωτήσεις στους διαδίκους, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, σχετικά με τις συνέπειες που θα πρέπει να αντληθούν ως προς τη νομιμότητα της απόφασης στο μέτρο που βασίζεται στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ, στην περίπτωση που γίνει δεκτός ο λόγος ακυρώσεως ο οποίος αντλείται από τον εσφαλμένο ορισμό της αγοράς των τελικών προϊόντων.
- 1614 Η Επιτροπή εκτίμησε ότι ενδεχόμενη πλάνη στην οριοθέτηση της αγοράς των τελικών προϊόντων δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τη δεσπόζουσα θέση της Servier στην αγορά της τεχνολογίας. Υποστηρίζει ότι η απόδειξη της δεσπόζουσας θέσης της Servier στηρίζεται στην εκτίμηση συνόλου σχετικών κριτηρίων και ειδικότερα της ζήτησης ΔΦΟ περινδοπρίλης, η οποία δεν εξαρτάται από τον ορισμό της αγοράς των τελικών προϊόντων.
- 1615 Όσον αφορά την οριοθέτηση της αγοράς της τεχνολογίας, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι, για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η σχετική αγορά της τεχνολογίας ήταν αυτή της τεχνολογίας ΔΦΟ περινδοπρίλης, η Επιτροπή στηρίχθηκε μεταξύ άλλων στο γεγονός ότι η αγορά των τελικών προϊόντων, η οποία έχει κάθετη σχέση με την αγορά της τεχνολογίας, περιοριζόταν αποκλειστικά και μόνο στην περινδοπρίλη στην πρωτότυπη και στη γενόσημο εκδοχή της. Εκτίμησε, επομένως, ότι η ζήτηση για την τεχνολογία ΔΦΟ απορρέει από τη ζήτηση για το τελικό φάρμακο περινδοπρίλης (αιτιολογικές σκέψεις 2648 έως 2651 της προσβαλλόμενης απόφασης). Συνεπώς, η Επιτροπή χρησιμοποίησε την εσφαλμένη οριοθέτηση της σχετικής αγοράς την οποία έλαβε υπόψη για την αγορά των τελικών προϊόντων στο πλαίσιο της ανάλυσης της αγοράς της τεχνολογίας, ειδικότερα όσον αφορά την εκτίμηση της ζήτησης στην αγορά της τεχνολογίας.
- 1616 Εντούτοις, όπως υποστήριξε, η Επιτροπή χρησιμοποίησε, στο πλαίσιο της ανάλυσης της αγοράς της τεχνολογίας, και άλλα στοιχεία για να οριοθετήσει την αγορά της τεχνολογίας, μεταξύ άλλων, ανάλυση της δυνατότητας υποκατάστασης από την πλευρά της προσφοράς (αιτιολογικές σκέψεις 2657 κ. επ. της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1617 Εν προκειμένω, παρέλκει εντούτοις η κρίση επί του εσφαλμένου, ή μη, χαρακτήρα της οριοθέτησης της αγοράς της τεχνολογίας προκειμένου να εκτιμηθεί ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από πλάνη κατά την απόδειξη, από την Επιτροπή, της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης της Servier στην αγορά αυτή.
- 1618 Συγκεκριμένα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 2668 και 2669 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι η Επιτροπή εκτίμησε ότι η Servier κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά της τεχνολογίας λαμβανομένων υπόψη των εκδηλώσεων της θέσης αυτής στην αγορά των τελικών προϊόντων.

- 1619 Ειδικότερα, η Επιτροπή αξιολόγησε τη θέση της Servier στην αγορά της τεχνολογίας ΔΦΟ στηριζόμενη, στις αιτιολογικές σκέψεις 2735 κ. επ. της προσβαλλόμενης απόφασης, στα μερίδια αγοράς της Servier στην αγορά των τελικών προϊόντων. Η Επιτροπή επισήμανε ρητώς, στην αιτιολογική σκέψη 2738 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η θέση στην αγορά συγκεκριμένης τεχνολογίας ΔΦΟ εξαρτώνταν ουσιαστικά από τη δυνατότητα ή μη του τελικού φαρμακευτικού προϊόντος να τεθεί σε κυκλοφορία στην αγορά με βιώσιμο τρόπο. Επομένως, στις αιτιολογικές σκέψεις 2743, 2746, 2751 και 2755 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η Servier ήταν, πλην εξαιρέσεων, η μόνη επιχείρηση η οποία εμπορευόταν την περινδοπρίλη και συνήγαγε εξ αυτού ότι κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά της τεχνολογίας της περινδοπρίλης. Επομένως, όπως αναλύθηκε από την Επιτροπή, η θέση της Servier στην αγορά προηγούμενου σταδίου όσον αφορά τα μερίδια αγοράς αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό τη θέση της Servier στην αγορά των τελικών προϊόντων.
- 1620 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή στηρίχθηκε με καθοριστικό τρόπο στην οριοθέτηση της αγοράς των τελικών προϊόντων για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η Servier κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά της τεχνολογίας.
- 1621 Δεδομένου ότι η οριοθέτηση της αγοράς των τελικών προϊόντων είναι εσφαλμένη, η Επιτροπή δεν μπόρεσε να καταδείξει, βασιζόμενη σε αυτή, ότι η Servier κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά της τεχνολογίας.
- 1622 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, πρέπει να γίνει δεκτός ο λόγος ακυρώσεως ο οποίος αντλείται από πλάνη κατά την απόδειξη από την Επιτροπή της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης της Servier στην αγορά της τεχνολογίας, χωρίς να χρειάζεται να δοθεί απάντηση στην αιτίαση των προσφευγουσών σχετικά με τον εσφαλμένο χαρακτήρα της οριοθέτησης της εν λόγω αγοράς.

15. Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης περί τα πράγματα όσον αφορά την ύπαρξη κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1625 Στην αιτιολογική σκέψη 2997 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η στρατηγική της Servier, η οποία συνδύαζε την απόκτηση τεχνολογίας ΔΦΟ και τη σύναψη συμφωνιών διακανονισμού σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας έναντι αντίστροφης πληρωμής, συνιστούσε ενιαία και διαρκή παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.
- 1626 Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των παρατηρήσεων που εκτέθηκαν προς απάντηση των τριών προηγούμενων λόγων ακυρώσεως, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι τα σφάλματα στα οποία υπέπεσε η Επιτροπή κατά την εξέταση της δεσπόζουσας θέσης της Servier στην αγορά των τελικών προϊόντων και στην αγορά της τεχνολογίας θέτουν υποχρεωτικώς υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης. Συγκεκριμένα, απουσία δεσπόζουσας θέσης, το ζήτημα της κατάχρησης της θέσης αυτής κατέστη άνευ αντικειμένου.
- 1627 Επαλλήλως, το Γενικό Δικαστήριο επισημαίνει ότι η απουσία δεσπόζουσας θέσης της Servier μόνο στην αγορά των τελικών προϊόντων θέτει, αφ' εαυτής, υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης η οποία προσάπτεται στη Servier στην προσβαλλόμενη απόφαση.

- 1628 Συναφώς, όπως διευκρινίστηκε στη σκέψη 1613 ανωτέρω, το Γενικό Δικαστήριο υπέβαλε ερωτήσεις στους διαδίκους, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, σχετικά με τις συνέπειες που θα πρέπει να αντληθούν ως προς την ύπαρξη παράβασης του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, εάν γίνει δεκτός ο λόγος ακυρώσεως ο οποίος αντλείται από τον εσφαλμένο ορισμό της αγοράς των τελικών προϊόντων.
- 1629 Η Επιτροπή υποστήριξε συναφώς ότι, ακόμη και αν ο ορισμός της αγοράς των τελικών προϊόντων επικριθεί από το Γενικό Δικαστήριο, η ύπαρξη της παράβασης του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν θα ετίθετο υπό αμφισβήτηση. Εξέθεσε ειδικότερα ότι οι δύο καταχρηστικές συμπεριφορές τις οποίες αφορά η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης που προσάπτεται στη Servier, ήτοι η απόκτηση της τεχνολογίας της Azad και η σειρά συμφωνιών διακανονισμού σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας οι οποίες συνήφθησαν με τις εταιρίες γενοσήμων, συνδέονταν με την αγορά της τεχνολογίας.
- 1630 Εντούτοις, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης η οποία στόχευε κατ' ουσίαν, κατά την αιτιολογική σκέψη 2765 της προσβαλλόμενης απόφασης, στην προστασία της θέσης της Servier στην αγορά της περινδοπρίλης κατά κάθε εισόδου γενοσήμων στην αγορά, με σκοπό την προστασία των προερχομένων από την περινδοπρίλη εσόδων της Servier. Επομένως, η Επιτροπή προσήψε στη Servier ενιαία και διαρκή παράβαση η οποία στόχευε, κατ' ουσίαν, στην προστασία της θέσης και των εσόδων της Servier στην αγορά των τελικών προϊόντων της περινδοπρίλης καθυστερώντας την είσοδο των γενοσήμων στην αγορά. Συνεπώς, προκειμένου να εξηγήσει και να χαρακτηρίσει την προσαπτόμενη στη Servier πρακτική, η Επιτροπή στηρίχθηκε στη βούληση που αποδόθηκε στην επιχείρηση αυτή να υπερασπιστεί τη θέση της στην αγορά των τελικών προϊόντων.
- 1631 Εξάλλου, η Επιτροπή, η οποία παρέπεμψε κατ' ουσίαν στην αγορά των τελικών προϊόντων για τον χαρακτηρισμό της πρακτικής, χαρακτήρισε τα πραγματικά περιστατικά ενιαία και διαρκή παράβαση καλύπτουσα ταυτόχρονα την αγορά προγενέστερου σταδίου της τεχνολογίας και την αγορά των τελικών προϊόντων. Μολονότι, όπως υπενθυμίζει η Επιτροπή, στην προσβαλλόμενη απόφαση γίνεται διάκριση μεταξύ πρακτικής απόκτησης της τεχνολογίας της Azad και των πρακτικών σύναψης συμφωνιών διακανονισμού, δεν γίνεται αντιθέτως διάκριση, εντός της ενιαίας και διαρκούς παράβασης, μεταξύ συμπεριφορών της Servier που αφορούν μόνον την αγορά της τεχνολογίας και άλλων συμπεριφορών της Servier στηριζόμενων στη διαπίστωση περί δεσπόζουσας θέσης της Servier στην αγορά των τελικών προϊόντων. Ούτε η πρακτική απόκτησης της τεχνολογίας της Azad ούτε εκείνη των σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας συμφωνιών διακανονισμού χαρακτηρίζεται από την προσβαλλόμενη απόφαση παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ αποκλειστικά και μόνο βάσει της δεσπόζουσας θέσης της Servier στην αγορά της τεχνολογίας. Επομένως, απουσία δεσπόζουσας θέσης της Servier στην αγορά των τελικών προϊόντων, η απόδειξη της ύπαρξης ενιαίας και διαρκούς παράβασης στερείται μία από τις κύριες αιτιολογίες της, ενώ δεν μπορεί να εκτιμηθεί αυτοτελής συμπεριφορά της Servier της οποίας ο παραβατικός χαρακτήρας δεν θα εξαρτώνταν από την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης της επιχείρησης στην αγορά της περινδοπρίλης και θα αφορούσε μόνον την αγορά της τεχνολογίας.
- 1632 Επομένως, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει να γίνει δεκτός.
- 1633 Από την εξέταση των τεσσάρων ως άνω λόγων ακυρώσεως προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί εν μέρει, στο μέτρο που με αυτήν διαπιστώθηκε ύπαρξη παράβασης του άρθρου 102 ΣΛΕΕ. Κατά συνέπεια, το άρθρο 6 της απόφασης αυτής πρέπει να ακυρωθεί.

16. Επί των επικουρικών αιτημάτων περί ακύρωσης των προστίμων ή περί μείωσης των ποσών τους

- 1634 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο να ακυρώσει τα πρόστιμα που τους επιβλήθηκαν ή να μειώσει το ποσό τους.

- 1635 Προκειμένου να επιτύχουν την ακύρωση των προστίμων ή τη μείωση του ποσού τους, οι προσφεύγουσες προβάλλουν επτά λόγους ακυρώσεως, οι οποίοι πρέπει να εξεταστούν διαδοχικώς.
- 1636 Καταρχάς, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η ακύρωση του άρθρου 4 της προσβαλλόμενης απόφασης, καθόσον η Επιτροπή διαπίστωσε σε αυτό τη συμμετοχή των προσφευγουσών σε παράβαση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ σχετική με τις συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Kkrka (βλ., ανωτέρω, το μέρος που αφορά τις συμφωνίες που συνήφθησαν με την Kkrka), πρέπει να ακυρωθεί το άρθρο 7, παράγραφος 4, στοιχείο β', της προσβαλλόμενης απόφασης, με το οποίο η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο ύψους 37 661 800 ευρώ στη Servier για την παράβαση αυτή.
- 1637 Δεδομένης της ακύρωσης αυτής, δεν είναι αναγκαία η εξέταση του βασίμου των λόγων ακυρώσεως ή των αιτιάσεων που προβάλλονται προς στήριξη των αιτημάτων που αφορούν το προπαρατεθέν στη σκέψη 1636 πρόστιμο.
- 1638 Ομοίως, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η ακύρωση του άρθρου 6 της προσβαλλόμενης απόφασης, με το οποίο η Επιτροπή διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ (βλ., ανωτέρω, τα μέρη που αφορούν τον ορισμό της σχετικής αγοράς, την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στις δύο σχετικές αγορές και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης), πρέπει να ακυρωθεί το άρθρο 7, παράγραφος 6, της προσβαλλόμενης απόφασης, με το οποίο η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο ύψους 41 270 000 ευρώ στη Servier για την παράβαση αυτή.
- 1639 Δεδομένης της ακύρωσης αυτής, δεν είναι αναγκαία η εξέταση του βασίμου των λόγων ακυρώσεως ή των αιτιάσεων που προβάλλονται προς στήριξη των αιτημάτων που αφορούν το προπαρατεθέν στη σκέψη 1638 πρόστιμο.
- 1640 Ως εκ τούτου, στις σκέψεις που ακολουθούν, οι αιτιάσεις ή τα επιχειρήματα που αφορούν τις συμφωνίες που συνήφθησαν με την Kkrka ή την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, καταρχήν, δεν θα εξεταστούν, ούτε καν θα μνημονευθούν. Εάν εξεταστούν, κατ' εξαίρεση, η εξέταση αυτή θα πραγματοποιηθεί επαλλήλως.

α) Επί του απρόβλεπτου χαρακτήρα της ερμηνείας που προκρίθηκε στην προσβαλλόμενη απόφαση

1) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1655 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η αποτελεσματική καταστολή των παραβάσεων στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού δεν μπορεί να φθάσει σε σημείο που να παραβιάζεται αρχή *nullum crimen, nulla poena sine lege*, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά ποινικές κυρώσεις και την υποχρέωση των κρατών μελών να καταπολεμούν τις παράνομες δραστηριότητες που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης, απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2017, M.A. S. και M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, σκέψη 61).
- 1656 Περαιτέρω, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή *nullum crimen, nulla poena sine lege* επιτάσσει να ορίζει σαφώς ο νόμος τις παραβάσεις και τις ποινές που αυτές επισύρουν. Η προϋπόθεση αυτή πληρούται όταν ο πολίτης έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει, με βάση το γράμμα της οικείας διάταξης και, εν ανάγκη, με τη βοήθεια της ερμηνείας που δίδεται στη διάταξη

- αυτή από τα δικαστήρια, ποιες πράξεις και παραλείψεις συνεπάγονται την ποινική ευθύνη του (βλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 1657 Η αρχή *nullum crimen, nulla poena sine lege* δεν μπορεί επομένως να ερμηνευθεί ως απαγορεύουσα τη βαθμιαία αποσαφήνιση των κανόνων περί ποινικής ευθύνης διά της νομολογιακής ερμηνείας από τη μία υπόθεση στην άλλη, υπό την προϋπόθεση ότι το αποτέλεσμα είναι ευλόγως προβλέψιμο κατά τον χρόνο της διάπραξης της παράβασης, λαμβανομένης υπόψη ιδίως της ερμηνείας που χρησιμοποιούσε κατά την περίοδο εκείνη η σχετική με την επίμαχη διάταξη νόμου νομολογία (απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 1658 Το περιεχόμενο της έννοιας της προβλεψιμότητας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το περιεχόμενο του οικείου νομοθετήματος, από τον τομέα τον οποίο καλύπτει, καθώς και από τον αριθμό και την ιδιότητα των αποδεκτών του. Η προβλεψιμότητα του νόμου δεν εμποδίζει τον ενδιαφερόμενο να προσφύγει σε συμβουλές ειδικών προκειμένου να αξιολογήσει, όσο τούτο είναι ευλόγως δυνατό με βάση τις εκάστοτε περιστάσεις, τις συνέπειες που μπορούν να προκύψουν από μια συγκεκριμένη πράξη. Τούτο ισχύει ειδικότερα όσον αφορά τους επαγγελματίες, οι οποίοι είναι συνηθισμένοι να επιδεικνύουν μεγάλη σύνεση κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους. Επίσης, από αυτούς αναμένεται να επιδεικνύουν ιδιαίτερη μέριμνα για την αξιολόγηση των κινδύνων που ενέχει το επάγγελμά τους (βλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 1659 Πρέπει να προστεθεί ότι η προσφυγή σε συμβουλές επαγγελματιών είναι κατά μείζονα λόγο εύλογη όταν πρόκειται, όπως εν προκειμένω, για την προετοιμασία και τη σύνταξη συμφωνιών με σκοπό την πρόληψη ή τον φιλικό διακανονισμό των ένδικων διαφορών.
- 1660 Στο πλαίσιο αυτό, ακόμη και αν, κατά τον χρόνο των παραβάσεων που διαπιστώθηκαν με την επίδικη απόφαση, δεν είχε δοθεί η ευκαιρία στα δικαστήρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αποφανθούν ειδικώς επί συμφωνίας διακανονισμού, όπως αυτή που συνήψε η Servier, αυτή θα έπρεπε να αναμένει, εν ανάγκη έχοντας αναζητήσει τη συμβουλή ειδικών, ότι η συμπεριφορά της μπορούσε να κριθεί μη συμβατή προς τους κανόνες ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης, λαμβανομένου υπόψη, ιδίως, του ευρέος περιεχομένου των εννοιών της «συμφωνίας» και της «εναρμονισμένης πρακτικής» που προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου (πρβλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψη 43).
- 1661 Η Servier μπορούσε ιδίως να εικάσει ότι, παρέχοντας κίνητρα σε εταιρίες γενοσήμων ώστε να αποδεχθούν ρήτρες περί μη εμπορίας και περί μη αμφισβήτησης, που περιορίζουν, αυτές καθαυτές, τον ανταγωνισμό, καθιστούσε εντελώς αθέμιτη την προσθήκη τέτοιων ρητρών σε συμφωνία διακανονισμού για διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Πράγματι, η προσθήκη αυτή δεν στηριζόταν τότε πλέον στην εκ μέρους των συμβαλλόμενων στις συμφωνίες μερών αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και καταδείκνυε επομένως μια ασυνήθη χρήση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, μη σχετιζόμενη με το ειδικό του αντικείμενο (βλ. σκέψη 267 ανωτέρω). Η Servier μπορούσε επομένως να προβλέψει ευλόγως ότι η συμπεριφορά που επιδείκνυε ενέπιπτε στην απαγόρευση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (πρβλ. αποφάσεις της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψη 46, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναίρεσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 764).
- 1662 Επιπροσθέτως, όπως ήδη επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο, πολύ πριν από την ημερομηνία σύναψης της επίμαχης συμφωνίας, είχε κριθεί νομολογιακά ότι ήταν δυνατή η εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού στους τομείς που άπτονται δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Xellia Pharmaceuticals και Alpharma κατά Επιτροπής, T-471/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναίρεσεως, EU:T:2016:460, σκέψεις 314 και 315).

- 1663 Το Δικαστήριο έχει κρίνει δε, ήδη από το 1974, ότι, καίτοι τα δικαιώματα που αναγνωρίζει η νομοθεσία ενός κράτους μέλους στον τομέα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν θίγονται στην υπόστασή τους από το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, εντούτοις, οι όροι άσκησης τους μπορούν να εμπίπτουν στις απαγορεύσεις αυτού του άρθρου και ότι τούτο μπορεί να συμβαίνει κάθε φορά που η άσκηση τέτοιου δικαιώματος φαίνεται ότι είναι το αντικείμενο, το μέσο ή η συνέπεια σύμπραξης (απόφαση του Δικαστηρίου της 31ης Οκτωβρίου 1974, Centrafarm και de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, σκέψεις 39 και 40).
- 1664 Στη συνέχεια, από την έκδοση της απόφασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, Bayer και Maschinenfabrik Hennecke (65/86, EU:C:1988:448), και εφεξής, είναι σαφές ότι οι συμφωνίες διακανονισμού των διαφορών σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας μπορούν να χαρακτηρισθούν ως συμφωνίες κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.
- 1665 Εξάλλου, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι με τις επίμαχες συμφωνίες η Servier και οι οικείες εταιρίες γενοσήμων αποφάσισαν, στην πραγματικότητα, να συνάψουν συμφωνίες περί αποκλεισμού από την αγορά (βλ., μεταξύ άλλων, σκέψεις 271, 562 και 704 ανωτέρω). Καίτοι είναι δε αληθές ότι, το πρώτον με μεταγενέστερη της σύναψης των επίδικων συμφωνιών απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι συμφωνίες περί αποκλεισμού από την αγορά, με τις οποίες οι παραμένοντες αποζημιώνουν τους αποχωρούντες, συνιστούσαν περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, εντούτοις, διευκρίνισε ότι τέτοιου είδους συμφωνίες έρχονται σε «πρόδηλη» αντίθεση προς τη συμφυή με τις διατάξεις της συνθήκης περί ανταγωνισμού αντίληψη, κατά την οποία κάθε επιχείρηση πρέπει να καθορίζει αυτοτελώς την πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στην αγορά (απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2008, Beef Industry Development Society και Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, σκέψεις 8 και 32 έως 34). Συνάπτοντας τέτοιες συμφωνίες, η Servier δεν ήταν επομένως δυνατόν να αγνοεί τον αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού χαρακτήρα της συμπεριφοράς της.
- 1666 Πάντως, καίτοι, λόγω του ότι οι επίμαχες συμφωνίες είχαν συναφθεί υπό τη μορφή συμφωνιών διακανονισμού σχετικών με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ο παραβατικός χαρακτήρας των συμφωνιών αυτών μπορούσε να μην είναι σαφής για έναν εξωτερικό παρατηρητή όπως η Επιτροπή ή νομικοί ειδικευμένοι στον επίμαχο τομέα, δεν ίσχυε όμως το ίδιο και για τα συμβαλλόμενα στις συμφωνίες μέρη.
- 1667 Εξάλλου, οι δυσχέρειες που μπορούσε να αντιμετωπίσει η Επιτροπή στη διαπίστωση παράβασης ήταν ικανές να δικαιολογήσουν, εν μέρει τουλάχιστον, τη διάρκεια της διαδικασίας ή την έκταση της προσβαλλόμενης απόφασης.
- 1668 Το συμπέρασμα που εκτίθεται στη σκέψη 1661 ανωτέρω δεν αναιρείται από τα λοιπά επιχειρήματα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες.
- 1669 Πρώτον, το επιχείρημα που αντλείται από την ύπαρξη πρακτικής της Επιτροπής κατά την οποία αυτή απέχει από την επιβολή προστίμων ή περιορίζεται στην επιβολή συμβολικών προστίμων όταν εξετάζει καινοφανή νομικά ζητήματα δεν μπορεί να γίνει δεκτό εν προκειμένω, καθόσον, παρά τον καινοφανή χαρακτήρα των ζητημάτων που τέθηκαν στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης, η Servier μπορούσε ευλόγως να προβλέψει ότι, ενεργώντας όπως ενήργησε, ήτοι πληρώνοντας εταιρίες γενοσήμων προκειμένου να παραμείνουν εκτός της αγοράς, η συμπεριφορά που επιδείκνυε ενέπιπτε στην απαγόρευση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ. σκέψη 1661 ανωτέρω). Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, σε μια από τις αποφάσεις της Επιτροπής που επικαλούνται οι προσφεύγουσες, φαίνεται ότι «δεν ήταν επαρκώς σαφές για [τους ενδιαφερομένους] ότι η συμπεριφορά τους θα συνιστούσε παράβαση». Επομένως, η κατάσταση που αντιμετώπισε η Επιτροπή διέφερε από αυτήν της υπό κρίση υπόθεσης.
- 1670 Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 1665 ανωτέρω, η Servier δεν μπορούσε, εν προκειμένω, να αγνοεί τον αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού χαρακτήρα της συμπεριφοράς της.

- 1671 Εν πάση περιπτώσει, κατά τη νομολογία, η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, προκειμένου να κατευθύνει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων προς την τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού. Το γεγονός ότι η Επιτροπή είχε στο παρελθόν επιβάλει πρόστιμα ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που θέτει ο κανονισμός 1/2003, εάν τούτο κρίνεται απαραίτητο προς εξασφάλιση της υλοποίησης της πολιτικής ανταγωνισμού της Ένωσης. Η αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού της Ένωσης απαιτεί, αντιθέτως, να μπορεί οποτεδήποτε η Επιτροπή να προσαρμόζει το επίπεδο των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής αυτής (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 773).
- 1672 Δεύτερον, ενώ παραπέμπουν στην ύπαρξη νομικής γνωμοδότησης την οποία είχε ζητήσει μια από τις επίμαχες εταιρίες γενοσήμων και η οποία μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 3074 της προσβαλλόμενης απόφασης, οι προσφεύγουσες δεν προσκομίζουν αρκετά στοιχεία ώστε να μπορεί να συναχθεί ότι υφίστατο πραγματική αβεβαιότητα όσον αφορά τον παραβατικό χαρακτήρα των επίμαχων συμφωνιών λαμβανομένων υπόψη των κανόνων της Ένωσης στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 1673 Τρίτον, μολονότι οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η λύση που πρόκρινε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση αντιβαίνει στις αρχές που διατυπώνονται στις κατευθυντήριες γραμμές του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί.
- 1674 Συγκεκριμένα, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι πρόθεση των προσφευγουσών ήταν να προβάλουν με τον τρόπο αυτό τη μη τήρηση του σημείου 209 των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, από το σημείο αυτό προκύπτει ότι οι ρήτρες μη αμφισβήτησης θεωρείται «εν γένει» ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Επομένως, λαμβανομένης υπόψη της χρήσης του όρου αυτού, η διάταξη αυτή δεν αποκλείει να μπορεί να συνιστά η συμπερίληψη ρητρών μη αμφισβήτησης, υπό ορισμένες περιστάσεις, παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού.
- 1675 Επιπλέον, στο σημείο 209 των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας προβλέπεται ότι ρήτρες μη αμφισβήτησης ενδέχεται να μην εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, στο μέτρο που, διά της αποφυγής των μελλοντικών αμφισβητήσεων των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που καλύπτουν οι συμφωνίες, ο «ίδιος ο σκοπός [των ρητρών αυτών] είναι η διευθέτηση υπάρχουσας διαφοράς ή/και η αποφυγή μελλοντικών διαφορών».
- 1676 Πάντως, στην περίπτωση που, όπως εν προκειμένω, στη σύναψη των επίμαχων συμφωνιών οδήγησε μια αντίστροφη πληρωμή, και όχι η αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας από κάθε μέρος, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι ο «ίδιος ο σκοπός [των συμφωνιών αυτών] είναι η διευθέτηση υπάρχουσας διαφοράς ή/και η αποφυγή μελλοντικών διαφορών», όταν αυτές είναι στην πραγματικότητα συμφωνίες αποκλεισμού από την αγορά επιδιώκουσες αντίθετους προς τον ανταγωνισμό σκοπούς.
- 1677 Εξάλλου, κανένα στοιχείο δεν οδηγεί στο συμπέρασμα, εν αντιθέσει προς ό,τι φαίνεται να υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ότι η λύση που προέκρινε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση ήταν απρόβλεπτη σε βαθμό τέτοιο ώστε η Επιτροπή να κρίνει αναγκαία την τροποποίηση των διατάξεων των κατευθυντήριων γραμμών του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας.
- 1678 Βεβαίως, στο σημείο 243 των κατευθυντήριων γραμμών του 2014 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας προβλέπεται ότι ρήτρες μη αμφισβήτησης ενδέχεται να συνιστούν παράβαση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, εάν ο δικαιούχος, πέραν της παραχώρησης των δικαιωμάτων τεχνολογίας, προσφέρει οικονομικό ή άλλο αντάλλαγμα στον δικαιούχο προκειμένου να συμφωνήσει να μην αμφισβητήσει το κύρος των δικαιωμάτων τεχνολογίας.

- 1679 Εντούτοις, με τη νέα αυτή διάταξη διευκρινίζονται απλώς οι διατάξεις που περιέχονταν προηγουμένως στις κατευθυντήριες γραμμές του 2004 για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας.
- 1680 Κατά τέταρτον, όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από την ύπαρξη αντιφάσεων στην προσβαλλόμενη απόφαση σχετικών με την ερμηνεία της έννοιας του δυνητικού ανταγωνισμού, επισημαίνεται ότι το επιχείρημα αυτό απορρίφθηκε ήδη και γίνεται παραπομπή στις παρατηρήσεις που προεκτέθηκαν συναφώς (βλ. σκέψεις 374 έως 377 ανωτέρω).
- 1681 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, στο μέτρο που αφορά τις παραβάσεις οι οποίες διαπιστώθηκαν στην προσβαλλόμενη απόφαση βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

β) Επί της πλάνης περί το δίκαιο όσον αφορά τη σώρευση των προστίμων

- 1682 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν δύο αιτιάσεις, οι οποίες αντλούνται, η πρώτη, από την ύπαρξη ενιαίας παράβασης περιλαμβάνουσας το σύνολο των επίμαχων συμφωνιών διακανονισμού που συνήψε η Servier, η οποία εμποδίζει την Επιτροπή να επιβάλει στη Servier πέντε χωριστά πρόστιμα, και, η δεύτερη, από τον παράνομο χαρακτήρα της σώρευσης του επιβληθέντος βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ προστίμου και του επιβληθέντος βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ προστίμου.

1) Επί της παρερμηνείας της έννοιας της ενιαίας παράβασης

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1685 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν δύο επιχειρήματα, τα οποία σχετίζονται αμφότερα με την έννοια της ενιαίας παράβασης και αντλούνται, το πρώτο, από την ύπαρξη ενιαίας παράβασης περιλαμβάνουσας το σύνολο των επίμαχων συμφωνιών διακανονισμού που συνήψε η Servier και, το δεύτερο, επικουρικώς, από την ύπαρξη ενιαίας παράβασης περιλαμβάνουσας τις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix.
- 1686 Όσον αφορά το πρώτο επιχείρημα, όπως προκύπτει από τη σκέψη 1282 ανωτέρω, η Επιτροπή δεν μπορούσε να διαπιστώσει την ύπαρξη κοινού σκοπού μεταξύ της Servier και καθεμίας εκ των εταιριών γενοσήμεων και, επομένως, την ύπαρξη συνολικού σχεδίου.
- 1687 Απουσία τέτοιου κοινού σκοπού καθώς και συνολικού σχεδίου, η Επιτροπή δεν μπορούσε να διαπιστώσει την ύπαρξη ενιαίας παράβασης. Επομένως, δικαιούνταν να επιβάλει χωριστό πρόστιμο στη Servier για καθεμία από τις διαπιστωθείσες παραβάσεις.
- 1688 Συνεπώς, η σώρευση των προστίμων από την Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία στηρίζεται στη δικαιολογημένη διαπίστωση της ύπαρξης χωριστών παραβάσεων, δεν μπορεί, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, να θεωρηθεί «άδικη και δυσανάλογη».
- 1689 Αντιθέτως, θα ήταν άδικο για τις εταιρίες γενοσήμεων να επιβληθεί μία μόνο κύρωση στη Servier, όπως και σε αυτές, ενώ, εν αντιθέσει προς αυτές, η Servier μετείχε σε πλείονες διαφορετικές συμφωνίες.
- 1690 Κατά τα λοιπά, η σώρευση προστίμων δεν είναι, καταρχήν, δυσανάλογη, δεδομένου ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη, στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 3128), το γεγονός ότι η Servier είχε διαπράξει πλείονες παραβάσεις, ασφαλώς χωριστές, αλλά αφορώσες το ίδιο προϊόν, την περινδοπρίλη,

και, σε μεγάλο βαθμό, τις ίδιες γεωγραφικές περιοχές και τα ίδια χρονικά διαστήματα. Στο ιδιαίτερο αυτό πλαίσιο, προκειμένου να αποφύγει ένα δυνητικώς δυσανάλογο αποτέλεσμα, η Επιτροπή αποφάσισε να περιορίσει, για κάθε παράβαση, το ποσοστό της αξίας των πραγματοποιηθεισών από τη Servier πωλήσεων που λήφθηκε υπόψη για τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου. Συγκεκριμένα, εφάρμοσε διόρθωση η οποία είχε ως αποτέλεσμα μέση μείωση κατά 54,5 % του συνόλου των αξιών των πωλήσεων που αφορούσαν τις διάφορες παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

1691 Επομένως, το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί.

1692 Όσον αφορά το επιχείρημα που αφορά συγκεκριμένα τις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix, όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις που εκτέθηκαν στις σκέψεις 1295 έως 1302 ανωτέρω, οι συμφωνίες αυτές συνιστούσαν δύο χωριστές παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

1693 Εντούτοις, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 1296 ανωτέρω, από την ανάλυση του πλαισίου και των συνθηκών των συμφωνιών αυτών συνάγεται ότι η Servier είχε τα «ίδια κίνητρα» όταν συνήπτε τις επίμαχες συμφωνίες και επιδίωκε συναφώς τον ίδιο σκοπό, ήτοι την οριστική επίλυση της εκκρεμούς ένδικης διαφοράς και την αποφυγή κάθε μελλοντικής ένδικης διαφοράς σχετικής με το προϊόν των Niche/Matrix καθώς και την εξάλειψη του προϊόντος αυτού ως πηγής δυνητικού ανταγωνισμού μέσω πληρωμής. Ειδικότερα, τον ίδιο αυτό σκοπό, τον οποίο επιδίωκε η Servier κατά τη σύναψη των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και με τη Matrix, επιβεβαιώνει όντως το γεγονός ότι οι συμφωνίες αυτές υπογράφηκαν την ίδια ημέρα και στον ίδιο τόπο από τον ίδιο εκπρόσωπο των προσφευγουσών, το γεγονός ότι το χρονικό και γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής τους ήταν ίδιο, το γεγονός ότι οι συμφωνίες αφορούσαν, μεταξύ άλλων, το ίδιο προϊόν επιβάλλοντας παρόμοιες υποχρεώσεις στη Niche και στη Matrix και τέλος, το μη αμφισβητούμενο γεγονός ότι ήταν προς το συμφέρον της Servier να συνάψει συμφωνίες με τους δύο ενδιαφερομένους στο οικείο κοινό σχέδιο περινδοπρίλης.

1694 Παρότι από τα πραγματικά στοιχεία που εκτίθενται στην αιτιολογική σκέψη 1693 ανωτέρω δεν καθίσταται δυνατή η διαπίστωση ότι η Niche και η Matrix επιδίωκαν από κοινού τον ίδιο σκοπό, επιβεβαιώνοντας την ύπαρξη κοινού σχεδίου, όταν συνήψαν τις επίμαχες συμφωνίες, ούτε, κατά μείζονα λόγο, ότι μετείχαν στο κοινό αυτό σχέδιο μαζί με τη Servier, προκύπτει εξ αυτών ότι η Servier επιδίωκε τον ίδιο σκοπό κατά τη σύναψη των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και με τη Matrix (βλ. σκέψεις 1296 έως 1301 ανωτέρω).

1695 Εξάλλου, οι επιζήμιες συνέπειες των επίμαχων συμφωνιών αφορούσαν εν μέρει το προϊόν που αναπτύχθηκε από κοινού από τη Niche και τη Matrix, του οποίου η εμπορία ήταν απαγορευμένη κατά το ίδιο χρονικό διάστημα και στην ίδια εμβέλεια. Επομένως, ο βαθμός αλληλεπικάλυψης των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων των συμφωνιών αυτών ήταν ιδιαίτερα υψηλός.

1696 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που παρατίθενται στις ανωτέρω σκέψεις, τα οποία αφορούν ειδικά τις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix και τις διακρίνουν, επομένως, από τις συμφωνίες διακανονισμού που συνήψε η Servier με άλλες εταιρίες γενοσήμων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η μείωση βάσει της σώρευσης παραβάσεων που πρόκρινε η Επιτροπή (βλ. σκέψη 1690 ανωτέρω), δεδομένου ότι δεν εφάρμοζε ειδική μεταχείριση στη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix, δεν έλαβε επαρκώς υπόψη τη σχέση της συμφωνίας αυτής με τη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche.

1697 Επιπλέον, το ποσό του προστίμου που όρισε η Επιτροπή δεν λαμβάνει προσηκόντως υπόψη τον βαθμό σοβαρότητας της παράβασης που συνιστά η συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix, ο οποίος, όσον αφορά τη Servier, είναι κατώτερος του βαθμού σοβαρότητας της παράβασης που συνιστά η συμφωνία διακανονισμού με τη Niche, δεδομένου ότι Servier συνήψε τη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix προκειμένου να ενισχύσει τα αποτελέσματα της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche (βλ. σκέψη 1300 ανωτέρω) και ότι, λαμβανομένης υπόψη της συμφωνίας διακανονισμού με τη Biogaran, η συνολική μεταβίβαση αξίας από την οποία επωφελήθηκαν η Niche και η Unichem είναι υψηλότερη εκείνης από την οποία επωφελήθηκε η Matrix.

1698 Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο, ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του, αποφασίζει, προκειμένου να τηρηθεί η αρχή της αναλογικότητας (πρβλ. απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, ΥΚΚ κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, σκέψη 66), να μειώσει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη Servier λόγω της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix κατά 30%, ήτοι 23 736 510 ευρώ.

1699 Συνεπώς, το ποσό του προστίμου που επιβάλλεται για την παράβαση που μνημονεύεται στο άρθρο 2 της προσβαλλόμενης απόφασης, όπως προκύπτει από το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο β', αυτής, ορίζεται σε 55 385 190 ευρώ αντί 79 121 700 ευρώ.

2) Επί της σόρευσης προστίμων βάσει των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

1702 Λαμβανομένης υπόψη της ακύρωσης του άρθρου 7, παράγραφος 6, της προσβαλλόμενης απόφασης (βλ. σκέψη 1638 ανωτέρω), η κύρωση που επιβάλλεται στη Servier βασίζεται πλέον μόνο στο άρθρο 101 ΣΛΕΕ. Απουσία σόρευσης κυρώσεων δυνάμει των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, δεν είναι αναγκαία, εν πάση περιπτώσει, η εξέταση του βασίμου της παρούσας αιτίας, η οποία πρέπει να απορριφθεί.

γ) Επί του υπολογισμού της αξίας των πωλήσεων

1703 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν τρεις αιτιάσεις, οι οποίες πρέπει να εξεταστούν χωριστά.

1) Επί της συνεκτίμησης των πωλήσεων του νοσοκομειακού τομέα

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

1706 Επισημαίνεται ότι, προς στήριξη της υπό κρίση αιτίας, οι προσφεύγουσες παραπέμπουν στις αιτιολογικές σκέψεις 2408 έως 2412 της προσβαλλόμενης απόφασης, στις οποίες η Επιτροπή διευκρινίζει ότι εξαιρεί από την ανάλυση της αγοράς τον νοσοκομειακό τομέα.

1707 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2408 έως 2412 της προσβαλλόμενης απόφασης περιλαμβάνονται στο σημείο 6.5 της απόφασης αυτής, το οποίο αφορά την αξιολόγηση της δεσπόζουσας θέσης της Servier στην αγορά των τελικών προϊόντων.

1708 Η Επιτροπή επισήμανε στην αιτιολογική σκέψη 2412 της προσβαλλόμενης απόφασης ότι η διανομή της περινδοπρίλης πραγματοποιούνταν ουσιαστικά μέσω του δικτύου λιανικής και ότι, επομένως, οι πωλήσεις στα νοσοκομεία δεν μπορούσαν να επηρεάζουν τις συνολικές τιμές και τους συνολικούς όγκους στο δίκτυο λιανικής. Επομένως, η Επιτροπή εκτίμησε ότι οι ανταγωνιστικές πιέσεις που προέρχονταν από τον νοσοκομειακό τομέα δεν μπορούσαν να εμποδίσουν τη Servier να συμπεριφερθεί ανεξάρτητα από κάθε ανταγωνιστική πίεση. Εξάιρεσε, συνεπώς, τον νοσοκομειακό τομέα από την ανάλυση της αγοράς των τελικών προϊόντων.

- 1709 Εξάλλου, η Επιτροπή διευκρίνισε, στην αιτιολογική σκέψη 2595 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η διαπίστωση περί αντοχής έναντι των ανταγωνιστικών πιέσεων καθιστούσε εφικτό τον χαρακτηρισμό της ύπαρξης ισχύος στην αγορά.
- 1710 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι πρόθεση της Επιτροπή ήταν να εξαιρέσει τον νοσοκομειακό τομέα από την ανάλυση της αγοράς, για τον λόγο ότι εκτίμησε ότι το μέρος αυτό της αγοράς δεν ασκούσε επιρροή προκειμένου να καθοριστεί αν η Servier διέθετε ή όχι ισχύ στην αγορά.
- 1711 Κατά την εξέταση των επίμαχων συμφωνιών βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, η Επιτροπή παρέπεμψε στο σημείο 6.5 της προσβαλλόμενης απόφασης στο πλαίσιο της ανάλυσης του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος, για την οποία ο καθορισμός της ύπαρξης ισχύος στην αγορά της Servier είχε σημασία, όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τις αιτιολογικές σκέψεις 1397, 1503, 1656, 1847 και 2048 της προσβαλλόμενης απόφασης και, κυρίως, από την αιτιολογική σκέψη 1224 αυτής, στην οποία η Επιτροπή επισήμανε ότι η έννοια της ισχύος στην αγορά κατείχε κεντρική θέση για την ανάλυση των περιοριστικών αποτελεσμάτων των συμφωνιών.
- 1712 Επομένως, η Επιτροπή αποφάσισε να εξαιρέσει τον νοσοκομειακό τομέα από την ανάλυση του εκ του αποτελέσματος περιορισμού του ανταγωνισμού.
- 1713 Όσον αφορά την ανάλυση του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, η Επιτροπή δεν παρέπεμψε στο σημείο 6.5 της προσβαλλόμενης απόφασης και ουδόλως διευκρίνισε ότι εξαιρούσε από την ανάλυσή της τον νοσοκομειακό τομέα. Εξάλλου, τέτοια εξαίρεση δεν είχε σημασία για την Επιτροπή, καθόσον η ανάλυση του περιορισμού ως εκ του αντικειμένου δεν την οδηγούσε να καθορίσει αν η Servier διέθετε ή όχι ισχύ στην αγορά.
- 1714 Επιπλέον, για να διαπιστώσει την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αντικειμένου, η Επιτροπή στηρίχθηκε στην ύπαρξη περιοριστικών ρητρών στις επίμαχες συμφωνίες. Επομένως, η ύπαρξη των ρητρών αυτών και, κατά συνέπεια, το πεδίο εφαρμογής τους κατέστησαν εφικτό για την Επιτροπή να οριοθετήσει την έκταση του περιορισμού ως εκ του αντικειμένου. Για παράδειγμα, όσον αφορά το γεωγραφικό πεδίο του περιορισμού ως εκ του αντικειμένου το οποίο έλαβε υπόψη η Επιτροπή για κάθε συμφωνία, αυτό περιελάμβανε μόνον τα κράτη μέλη στα οποία εφαρμόζονταν οι περιοριστικές ρήτρες, όπως προκύπτει από τον πίνακα 50, στην αιτιολογική σκέψη 3134 της προσβαλλόμενης απόφασης.
- 1715 Πλην όμως, οι ρήτρες μη εμπορίας που περιέχονταν στις επίμαχες συμφωνίες δεν εξαιρούσαν τον νοσοκομειακό τομέα από το πεδίο εφαρμογής τους. Ομοίως, ακόμη και αν υποθεθεί ότι τέτοια εξαίρεση είναι δυνατή για ρήτρα μη αμφισβήτησης, ούτε οι ρήτρες μη αμφισβήτησης που περιέχονταν στις συμφωνίες αυτές εξαιρούσαν τον εν λόγω τομέα από το πεδίο εφαρμογής τους.
- 1716 Λαμβανομένων υπόψη των ως άνω παρατηρήσεων, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή δεν εξαιρέσε τον νοσοκομειακό τομέα όταν διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 1717 Προκειμένου να καθοριστεί αν οι προσφεύγουσες μπορούσαν, λόγω της διαπιστωθείσας ανωτέρω εξαίρεσης του νοσοκομειακού τομέα από την ανάλυση του περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος, να επιτύχουν, ωστόσο, μείωση του ποσού των προστίμων που τους επιβλήθηκαν βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, πρέπει να εξακριβωθεί αν η συνεκτίμηση από την Επιτροπή της διαπίστωσης του περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος της παρείχε τη δυνατότητα να καταδικάσει τη Servier πέραν του ορίου που επέτρεπε διαπίστωση και μόνον περί περιορισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 1718 Συναφώς, επισημαίνεται ότι ουδόλως η Επιτροπή επισήμανε, στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι επέκτεινε το ουσιαστικό, χρονικό ή γεωγραφικό πεδίο της παράβασης πέραν των ορίων που επέτρεπε η διαπίστωση και μόνον περί περιορισμού ως εκ του αντικειμένου.

- 1719 Αντιθέτως, η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος μόνο σε τέσσερα κράτη μέλη, ήτοι τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ, για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, όσον αφορά τις σχετικές με τις Niche και Unichem, Matrix, Krka και Lupin παραβάσεις, επέκτεινε τη γεωγραφική εμβέλεια των παραβάσεων σε όλα τα κράτη μέλη στα οποία εφαρμόστηκαν οι συμφωνίες.
- 1720 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή ανέλυσε τα περιοριστικά αποτελέσματα των επίμαχων συμφωνιών στον ανταγωνισμό μόνο επικουρικά, «για λόγους πληρότητας» (αιτιολογική σκέψη 1213 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1721 Τέλος, οι ίδιες οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι ο υπολογισμός του ποσού του προστίμου «στηρίζεται αποκλειστικά στην παραδοχή ότι οι συμφωνίες συνιστούν εξ αντικειμένου περιορισμούς».
- 1722 Επομένως, η συνεκτίμηση της διαπίστωσης από την Επιτροπή περί περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος δεν της παρείχε τη δυνατότητα να καταδικάσει τη Servier πέραν των ορίων που επέτρεπε η διαπίστωση και μόνον περί περιορισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 1723 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ορθώς η Επιτροπή δεν εξαίρεσε τον νοσοκομειακό τομέα από τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου για το μέρος αυτού που ανάγεται στο άρθρο 101 ΣΛΕΕ.
- 1724 Εκ του συνόλου των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

2) Επί της ανεπαρκούς αιτιολογίας του υπολογισμού της αξίας των πωλήσεων

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1727 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά πάγια νομολογία, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου σε περίπτωση παράβασης των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή εκπληρώνει την υποχρέωση αιτιολόγησης όταν επισημαίνει στην απόφασή της τα στοιχεία εκτίμησης βάσει των οποίων υπολόγισε τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης, χωρίς να υποχρεούται να περιλάβει τα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου (βλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψη 68 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 1728 Εν προκειμένω, η αιτίαση των προσφευγουσών αφορά μόνο τον διορθωτικό συντελεστή που εφάρμοσε η Επιτροπή στην αξία των πωλήσεων.
- 1729 Συναφώς, η Επιτροπή επισήμανε, στην αιτιολογική σκέψη 3128 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η Servier είχε διαπράξει πλείονες παραβάσεις, ασφαλώς χωριστές, αλλά αφορώσες το ίδιο προϊόν, την περινδοπρίλη, και, σε μεγάλο βαθμό, τις ίδιες γεωγραφικές περιοχές και τα ίδια χρονικά διαστήματα, εφάρμοξε διορθωτικό συντελεστή ο οποίος καθιστούσε εφικτό τον περιορισμό, για κάθε παράβαση, του ποσοστού της αξίας των πωλήσεων της Servier που λήφθηκε υπόψη για τον σκοπό του καθορισμού του βασικού ποσού του προστίμου. Διευκρίνισε επίσης ότι αυτός ο διορθωτικός συντελεστής είχε ως αποτέλεσμα την εφαρμογή, κατά μέσο όρο, για καθεμία από τις πέντε παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, μείωσης της αξίας των πωλήσεων κατά 54,5 %.

- 1730 Κατ' αυτόν τον τρόπο, λαμβανομένης υπόψη της μνημονευόμενης στη σκέψη 1727 ανωτέρω νομολογίας και του ότι η εφαρμογή του επίμαχου διορθωτικού συντελεστή, έστω και αν δεν προβλέπεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων, είναι μέτρο ευνοϊκό για τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς την απόφασή της, η δε περίπτωση ότι οι προσφεύγουσες δεν είναι σε θέση να επαναλάβουν το σύνολο των υπολογισμών που κατέληξαν, αφενός, στο προμνησθέν ποσοστό του 54,5% και, αφετέρου, στο ποσό του προστίμου που τελικώς ορίστηκε για κάθε παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, δεν μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα.
- 1731 Βεβαίως, επισημαίνεται ότι, κατόπιν μέτρου οργάνωσης της διαδικασίας το οποίο διέταξε το Γενικό Δικαστήριο προκειμένου να διευκολυνθεί, ενδεχομένως, η άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, η Επιτροπή παρέσχε πιο συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με τους υπολογισμούς βάσει των οποίων κατέληξε στο προμνησθέν ποσοστό του 54,5% καθώς και στο ποσό του προστίμου το οποίο ορίστηκε τελικώς για κάθε παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, και ότι οι πληροφορίες αυτές παρείχαν τη δυνατότητα στο Γενικό Δικαστήριο και στις προσφεύγουσες να αντιληφθούν, με περισσότερες λεπτομέρειες, τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή είχε καθορίσει το ποσοστό αυτό και τα ποσά αυτά.
- 1732 Εντούτοις, η περίπτωση ότι ακριβέστερες πληροφορίες σχετικές με τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου σε περίπτωση παράβασης των κανόνων του ανταγωνισμού γνωστοποιούνται μεταγενέστερα κατά την ένδικη διαδικασία δεν καταδεικνύει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ενείχε, συναφώς, ανεπαρκή αιτιολογία. Συγκεκριμένα, διευκρινίσεις παρεχόμενες από τον συντάκτη της προσβαλλόμενης απόφασης, οι οποίες συμπληρώνουν μια αιτιολογία που αφ' εαυτής είναι ήδη επαρκής, δεν συναρτώνται με την κατά κυριολεξία τήρηση της υποχρέωσης αιτιολόγησης, έστω και αν μπορούν να είναι χρήσιμες στον –ασκούμενο από τον δικαστή της Ένωσης– έλεγχο της εσωτερικής συνοχής του σκεπτικού της απόφασης, καθ' όσον επιτρέπουν στο θεσμικό όργανο να αποσαφηνίσει τους λόγους στους οποίους στήριξε την απόφασή του (πρβλ. απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, Weig κατά Επιτροπής, C-280/98 P, EU:C:2000:627, σκέψη 45).
- 1733 Εξάλλου, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ο μερικός χαρακτήρας της μείωσης που εφαρμόστηκε χάρη στον διορθωτικό συντελεστή δικαιολογείται από το ότι, όπως διευκρινίστηκε σε απάντηση στον σχετικό με την ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παράβασης λόγο ακυρώσεως, οι διάφορες επίμαχες συμφωνίες δεν συνιστούν ενιαία παράβαση, αλλά χωριστές παραβάσεις για καθεμία εκ των οποίων η Επιτροπή δικαιούνταν να επιβάλλει χωριστό πρόστιμο.
- 1734 Εκ του συνόλου των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

3) Επί του γεωγραφικού πεδίου της αξίας των πωλήσεων

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1738 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, και ειδικότερα στον πίνακα 50 στην αιτιολογική σκέψη 3134 αυτής, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη κατά τον ορισμό του γεωγραφικού πεδίου των παραβάσεων του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, καθόσον, αφενός, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 χορηγήθηκε στην Πολωνία μετά τη λήξη όλων των παραβάσεων και, αφετέρου, η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Κύπρος, η Λεττονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβενία, η Σλοβακία και η Φινλανδία δεν καλύπτονταν από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 939 έως 941.

- 1739 Διευκρινίζεται ότι στον προμνησθέντα πίνακα 50 αναγράφονται οι ημερομηνίες έναρξης και λήξης κάθε παράβασης ανά κράτος μέλος.
- 1740 Προκαταρκτικώς, πρέπει να εξαιρεθεί από την ανάλυση η παράβαση που αφορά την Teva. Πράγματι, η παράβαση αυτή αφορά μόνον το Ηνωμένο Βασίλειο. Εντούτοις, κανένα από τα επιχειρήματα των προσφευγουσών δεν αφορά το συγκεκριμένο κράτος μέλος. Επομένως, είναι αλυσιτελή όσον αφορά το γεωγραφικό πεδίο της παράβασης αυτής.
- 1741 Όσον αφορά τις άλλες παραβάσεις, επισημαίνεται ότι το πεδίο, μεταξύ άλλων, γεωγραφικό, κάθε παράβασης εξαρτάται κατ' ανάγκη από εκείνο των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που περιέχονται στην επίμαχη συμφωνία. Συγκεκριμένα, οι ρήτρες αυτές περιορίζουν τον ανταγωνισμό και, όταν στερούνται κάθε νομιμότητας, έχουν αρκούντως επιζήμιο χαρακτήρα για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού ώστε να μπορούν να χαρακτηριστούν περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 270 ανωτέρω).
- 1742 Συναφώς, οι προσφεύγουσες συνάγουν απλώς και μόνον από την απουσία ενός ή περισσότερων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε συγκεκριμένο κράτος μέλος ότι δεν υφίσταται καμία παράβαση στο κράτος αυτό, χωρίς να διακρίνουν μεταξύ παραβάσεων και, κυρίως, εντός κάθε παράβασης, μεταξύ των δυνητικώς διαφορετικών αποτελεσμάτων της απουσίας διπλώματος ευρεσιτεχνίας στη γεωγραφική εμβέλεια της ρήτρας μη εμπορίας και στη γεωγραφική εμβέλεια της ρήτρας μη αμφισβήτησης.
- 1743 Συγκεκριμένα, οι προσφεύγουσες δεν διευκρινίζουν ούτε αναφέρουν τις συνέπειες στην εκτίμηση της σοβαρότητας της παράβασης που θα μπορούσε να έχει η διαφορά στο επίπεδο των αντίστοιχων γεωγραφικών πεδίων της ρήτρας μη εμπορίας και της ρήτρας μη αμφισβήτησης.
- 1744 Επομένως, στόχος της επιχειρηματολογίας των προσφευγουσών είναι να αποκλείσουν, για συγκεκριμένο κράτος μέλος, την ύπαρξη κάθε παράβασης.
- 1745 Αρκεί όμως να εφαρμόστηκε είτε η ρήτρα μη εμπορίας είτε η ρήτρα μη αμφισβήτησης σε κράτος μέλος κατά τη διάρκεια καθορισμένου χρονικού διαστήματος ώστε να μπόρεσε, βασίμως, η Επιτροπή να περιλάβει το συγκεκριμένο κράτος στο γεωγραφικό πεδίο της παράβασης αυτής για το επίμαχο χρονικό διάστημα.
- 1746 Επομένως, ο λόγος ακυρώσεως, όπως προβάλλεται από τις προσφεύγουσες, μπορεί να ευδοκιμήσει μόνο στο μέτρο που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ούτε η ρήτρα εμπορίας ούτε η ρήτρα αμφισβήτησης εφαρμόζονταν σε συγκεκριμένο κράτος μέλος στη διάρκεια χρονικού διαστήματος κατά το οποίο η Επιτροπή διαπίστωσε, εντούτοις, την ύπαρξη παράβασης στο συγκεκριμένο κράτος μέλος.
- 1747 Καταρχάς πρέπει να εξεταστεί, λαμβανομένων υπόψη των διάφορων επιχειρημάτων των προσφευγουσών, το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της ρήτρας μη εμπορίας για καθεμία από τις συμφωνίες, πλην της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva.
- 1748 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν δύο επιχειρήματα, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και το δεύτερο τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340 και 341.
- 1749 Όσον αφορά τη συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin, το άρθρο 1.6 αυτής προβλέπει ότι η Lupin δεν δύναται να πωλεί το «προϊόν» σε κανένα κράτος μέλος. Ο όρος «προϊόν» παραπέμπει, ιδίως, στα φάρμακα που περιέχουν ερβουμίνη. Επομένως, στη συμφωνία αυτή, η ρήτρα μη εμπορίας δεν εξαρτάται από την ύπαρξη διπλώματος ευρεσιτεχνίας, είτε του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 είτε των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 339, 340 και 341. Συνεπώς, η συμφωνία εφαρμόζονταν στο σύνολο των κρατών μελών χωρίς να χρειάζεται να καθοριστεί αν, σε καθένα εξ αυτών, τα προμνησθέντα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ίσχυαν κατά τον χρόνο της παράβασης. Επομένως, δεδομένου ότι η

Επιτροπή δεν έσφαλε κατά τον ορισμό του γεωγραφικού πεδίου της παράβασης όσον αφορά τη ρήτρα μη εμπορίας, ο λόγος ακυρώσεως που προβάλλουν οι προσφεύγουσες μπορεί να απορριφθεί όσον αφορά τη συμφωνία διακανονισμού με τη Lupin (βλ. σκέψεις 1741 έως 1746 ανωτέρω).

- 1750 Όσον αφορά τις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix και τη συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη με την Krka, η εμβέλεια της ρήτρας μη εμπορίας εξαρτάται, αντιθέτως, από την ύπαρξη διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier. Συνεπώς, τα επιχειρήματα των προσφευγουσών προβάλλονται λυσιτελώς.
- 1751 Πρώτον, πρέπει να εξεταστεί το σχετικό με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 επιχείρημα.
- 1752 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι το συγκεκριμένο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν είχε χορηγηθεί στην Πολωνία κατά τον χρόνο της παράβασης.
- 1753 Όσον αφορά, εν πάση περιπτώσει (βλ. σκέψεις 1636, 1637 και 1640 ανωτέρω), τη συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη με την Krka, όπως προκύπτει από τον πίνακα 50 στην αιτιολογική σκέψη 3134 της προσβαλλόμενης απόφασης, ο οποίος δεν αμφισβητείται ως προς το ζήτημα αυτό, η Επιτροπή δεν διαπίστωσε την ύπαρξη παράβασης όσον αφορά την Πολωνία. Ως εκ τούτου, δεν ασκεί επιρροή το αν το συγκεκριμένο κράτος μέλος καλυπτόταν ή όχι από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος της παράβασης.
- 1754 Όσον αφορά τη συμφωνία διακανονισμού με τη Niche, η προβλεπόμενη στο άρθρο 3 ρήτρα μη εμπορίας εφαρμόζεται στις χώρες στις οποίες ισχύει, μεταξύ άλλων, «δικαίωμα διπλώματος ευρεσιτεχνίας άλφα», το οποίο περιλαμβάνει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και όλα τα ισοδύναμα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ή τις αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 1, στοιχείο ii, στην ενότητα 1 με τίτλο «Définitions».
- 1755 Ομοίως, όσον αφορά τη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix, η προβλεπόμενη στο άρθρο 1 ρήτρα μη εμπορίας εφαρμόζεται στην «επικράτεια», ήτοι σε όλες τις χώρες στις οποίες ισχύει, μεταξύ άλλων, «δικαίωμα διπλώματος ευρεσιτεχνίας άλφα», το οποίο περιλαμβάνει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 και όλα τα ισοδύναμα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ή τις αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 1, στοιχείο ii, στην ενότητα 1 με τίτλο «Définitions».
- 1756 Πάντως, δεν αμφισβητείται, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 120 και από την υποσημείωση 155 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η Servier είχε καταθέσει αίτηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας για «την κρυσταλλική μορφή άλφα της περινδοπρίλης από ερβουμίνη (η οποία αντιστοιχούσε στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947)» στην Πολωνία, στις 6 Ιουλίου 2001.
- 1757 Ως εκ τούτου, το σχετικό με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 επιχείρημα των προσφευγουσών (βλ. σκέψη 1752 ανωτέρω) πρέπει να απορριφθεί όσον αφορά τις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix.
- 1758 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί για το σύνολο των συμφωνιών.
- 1759 Δεύτερον, πρέπει να εξεταστεί το σχετικό με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340 και 341 επιχείρημα των προσφευγουσών.
- 1760 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, κατά τον χρόνο των παραβάσεων, η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Κύπρος, η Λεττονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβενία, η Σλοβακία και η Φινλανδία δεν καλύπτονταν από τα επίμαχα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

- 1761 Όσον αφορά τη συμφωνία διακανονισμού που συνήφθη με την Ktka, αρκεί, εν πάση περιπτώσει (βλ. σκέψεις 1636, 1637 και 1640 ανωτέρω), να επισημανθεί ότι η εμβέλεια της ρήτρας μη εμπορίας δεν εξαρτάται από την ύπαρξη των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας 339 έως 341. Επομένως, δεν ασκεί επιρροή το αν είχαν χορηγηθεί τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας ή το αν είχε υποβληθεί η σχετική με αυτά αίτηση σε καθένα από τα κράτη μέλη στα οποία οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν εφαρμόζονταν.
- 1762 Όσον αφορά τις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix, η ρήτρα μη εμπορίας η οποία περιέχεται στις συμφωνίες αυτές εφαρμόζεται στις χώρες στις οποίες ισχύουν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339 έως 341 «ή/και» το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Niche και στο άρθρο 1, στοιχείο xiii, της ενότητας 1 της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix και στο άρθρο 1 της ενότητας 2 της ίδιας συμφωνίας.
- 1763 Πάντως, εξαιρουμένου του σχετικού με την Πολωνία επιχειρήματος, το οποίο απορρίφθηκε ήδη ανωτέρω, οι προσφεύγουσες δεν υποστηρίζουν και, κατά μείζονα λόγο, δεν αποδεικνύουν ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 δεν ίσχυε σε κάποιο από τα μνημονευόμενα στη σκέψη 1760 ανωτέρω κράτη μέλη.
- 1764 Δεδομένου, όμως, ότι οι προσφεύγουσες γνωρίζουν επακριβώς το πεδίο εφαρμογής των συμφωνιών, καθόσον μετείχαν στην κατάρτισή τους, απέκειτο σε αυτές να προσκομίσουν στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να αποδείξουν την προμνησθείσα μη ισχύ ή, τουλάχιστον, απέκειτο σε αυτές να την προβάλουν.
- 1765 Επομένως, ακόμη και αν υποθεθεί ότι τα προπαρατεθέντα στη σκέψη 1760 κράτη μέλη δεν καλύπτονταν από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας 339, 340 και 341, η περίπτωση αυτή δεν θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα, λαμβανομένης υπόψη της επιχειρηματολογίας που προέβαλαν οι προσφεύγουσες, ότι οι ρήτρες μη εμπορίας που περιέχονται στις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και με τη Matrix δεν εφαρμόζονταν στα κράτη αυτά, δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν ότι αυτά καλύπτονταν από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947.
- 1766 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι τα επιχειρήματα που προέβαλαν και οι αποδείξεις που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή έσφαλε κατά τον ορισμό του γεωγραφικού πεδίου της παράβασης όσον αφορά τη ρήτρα μη εμπορίας.
- 1767 Λαμβανομένων υπόψη των εκτιμήσεων που εκτίθενται στις σκέψεις 1741 έως 1746 ανωτέρω, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως μπορεί να απορριφθεί χωρίς να χρειάζεται να καθοριστεί αν η Επιτροπή έσφαλε κατά τον ορισμό του γεωγραφικού πεδίου της παράβασης όσον αφορά τη ρήτρα μη αμφισβήτησης.

δ) Επί της σοβαρότητας των παραβάσεων

1) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1784 Πρώτον, πρέπει να εξεταστεί η αιτίαση των προσφευγουσών η οποία αφορά την απουσία αντίθετης προς τον ανταγωνισμό πρόθεσης.

- 1785 Στην πραγματικότητα, η αιτίαση των προσφευγουσών αφορά τις αιτιολογικές σκέψεις 3064 κ. επ. της προσβαλλόμενης απόφασης, στις οποίες η Επιτροπή διαπίστωσε απλώς ότι οι επίμαχες παραβάσεις διαπράχθηκαν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, και τούτο της παρείχε τη δυνατότητα, όπως προβλέπεται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, να επιβάλει πρόστιμα στις οικείες επιχειρήσεις.
- 1786 Συναφώς, όσον αφορά το ζήτημα αν οι παραβάσεις τελέστηκαν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας και, αν μπορεί, για τον λόγο αυτό, να επιβληθεί πρόστιμο δυνάμει του άρθρου 23, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1/2003, από τη νομολογία προκύπτει ότι η εν λόγω προϋπόθεση πληρούται όταν η επιχείρηση δεν είναι δυνατό να αγνοεί ότι οι ενέργειές της είναι αντίθετες προς τον ανταγωνισμό (αποφάσεις της 18ης Ιουνίου 2013, *Schenker & Co.* κ.λπ., C-681/11, EU:C:2013:404, σκέψη 37· της 10ης Ιουλίου 2014, *Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής*, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 156, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, *Lundbeck κατά Επιτροπής*, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 762).
- 1787 Πάντως, από την εξέταση των διαφόρων επίμαχων συμφωνιών, πλην των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Ktka, προκύπτει ότι η Servier πλήρωσε εταιρίες γενοσήμων για να παραμείνουν εκτός της αγοράς. Δεν ήταν επομένως δυνατόν να αγνοεί τον αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού χαρακτήρα της συμπεριφοράς αυτής. Συγκεκριμένα, ο αποκλεισμός των ανταγωνιστών από την αγορά αποτελεί ακραία μορφή κατανομής της αγοράς και περιορισμού της παραγωγής (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, *Lundbeck κατά Επιτροπής*, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 435), η οποία έχει, κατά τη νομολογία, «πρόδηλο» παραβατικό χαρακτήρα (βλ. σκέψη 1665 ανωτέρω).
- 1788 Ενώ, λόγω του ότι οι επίμαχες συμφωνίες είχαν συναφθεί υπό τη μορφή συμφωνίας διακανονισμού σχετικής με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ο παραβατικός χαρακτήρας των συμφωνιών αυτών μπορούσε να μην είναι πρόδηλος για έναν εξωτερικό παρατηρητή, δεν ίσχυε το ίδιο και για τα συμβαλλόμενα στις συμφωνίες αυτές μέρη (βλ. σκέψη 1666 ανωτέρω).
- 1789 Εξάλλου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι επίμαχες συμφωνίες, πλην των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Ktka, επιδίωκαν αντίθετους προς τον ανταγωνισμό σκοπούς.
- 1790 Συγκεκριμένα, στην περίπτωση που, όπως συμβαίνει με καθεμία από τις επίμαχες συμφωνίες, μια αντίστροφη πώληση, και όχι η αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας από καθένα από τα μέρη, οδηγεί στη σύναψη συμφωνίας διακανονισμού, ήτοι όταν παρέχεται κίνητρο στην εταιρία γενοσήμων να αποδεχθεί ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης, οι περιορισμοί του ανταγωνισμού που εισάγονται με τις ρήτρες αυτές δεν συνδέονται πλέον με τον φιλικό διακανονισμό –πραγματικής ή εικονικής– ένδικης διαφοράς σχετικής με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Στην περίπτωση αυτή, η πραγματική αιτία των περιορισμών του ανταγωνισμού που εισάγονται με τις ρήτρες αυτές είναι η παροχή κινήτρου και όχι η αναγνώριση του κύρους του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας από τα συμβαλλόμενα στη συμφωνία μέρη. Σε τέτοια περίπτωση, η συμφωνία αυτή μπορεί, βασίμως, να θεωρηθεί στο σύνολό της συμφωνία αποκλεισμού από την αγορά επιδιώκουσα αντίθετους προς τον ανταγωνισμό σκοπούς.
- 1791 Επομένως, αποδεικνύεται η ύπαρξη αντίθετου προς τον ανταγωνισμό σκοπού και δεν ασκεί επιρροή, συναφώς, αν η Servier συνήψε ή όχι συμφωνία με όλες τις εταιρίες γενοσήμων που αμφισβητούσαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της, αν ανέλαβε ή όχι την πρωτοβουλία για τις συμφωνίες αυτές ή αν οι επίμαχες συμφωνίες ήταν ή όχι μυστικές.
- 1792 Εντούτοις, τα στοιχεία αυτά θα ληφθούν υπόψη εν συνεχεία προκειμένου να καθοριστεί αν τα ποσοστά που εφάρμοσε η Επιτροπή ήταν δυσανάλογα.
- 1793 Δεύτερον, πρέπει να εξεταστεί η αιτίαση των προσφευγουσών η οποία αφορά τη μη συνεκτίμηση από την Επιτροπή της ύπαρξης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier.

- 1794 Συναφώς, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν παρέβλεψε το γεγονός ότι οι συμφωνίες αφορούσαν δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας.
- 1795 Συγκεκριμένα, η διαπίστωση της ύπαρξης παροχής κινήτρου σημαίνει ότι ο αποκλεισμός από την αγορά, τον οποίο συνεπάγεται η συμφωνία, προκύπτει όχι από τα αποτελέσματα των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και από τη νόμιμη χρήση τους, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο φιλικού διακανονισμού, αλλά από τη μεταβίβαση αξίας, η οποία αντιπροσώπευε το αντάλλαγμα του αποκλεισμού αυτού (βλ. σκέψεις 253 έως 276 ανωτέρω).
- 1796 Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι η Επιτροπή τήρησε τις προϋποθέσεις εφαρμογής του δικαιού του ανταγωνισμού στα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας καθώς και το τεκμήριο περί κύρους που συνδέεται με τα δικαιώματα αυτά, δεδομένου ότι χαρακτήρισε περιορισμό ως εκ του αντικειμένου μόνο τις συμφωνίες που καταδεικνύουν ασυνήθη χρήση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας καθόσον στηρίζονται σε παροχή κινήτρου και όχι στην αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. σκέψεις 266 και 267 ανωτέρω).
- 1797 Τέλος, όταν, όπως συμβαίνει με το σύνολο των επίμαχων συμφωνιών πλην των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka, διαπιστώνεται η παροχή κινήτρου, τα μέρη δεν μπορούν πλέον να προβάλλουν την εκ μέρους τους αναγνώριση, στο πλαίσιο της συμφωνίας διακανονισμού, του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Το γεγονός ότι το κύρος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας επιβεβαιώνεται από δικαστική ή διοικητική αρχή δεν ασκεί επιρροή συναφώς. Τούτο ισχύει για την αναγνώριση του κύρους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας 947 από το τμήμα ανακοπών του ΕΓΔΕ ή τις ευνοϊκές για τις προσφεύγουσες διαπιστώσεις των βρετανικών δικαστηρίων (βλ. σκέψη 269 ανωτέρω).
- 1798 Εξάλλου, το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι θα ήταν «παράδοξο και παράνομο» να εξαρτάται η διάρκεια των παραβάσεων από τη διάρκεια και την έκβαση των ένδικων διαδικασιών που αφορούσαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier πρέπει να απορριφθεί.
- 1799 Συγκεκριμένα, η διάρκεια των παραβάσεων που προσάπτονται στις προσφεύγουσες εξαρτάται από το χρονικό πεδίο εφαρμογής των ρητρών μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης που περιέχονταν στις επίμαχες συμφωνίες, το οποίο εξαρτάται με τη σειρά του από την ύπαρξη των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier και, επομένως, από την έκβαση των διαδικασιών που αφορούσαν την αμφισβήτηση των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.
- 1800 Επιπροσθέτως, η Servier δεν μπορεί να αμφισβητεί τη σχέση που υφίσταται μεταξύ της διάρκειας των ένδικων διαδικασιών που αφορούσαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της και της διάρκειας των παραβάσεων, δεδομένου ότι η αλληλουχία που μνημονεύεται στη σκέψη 1799 ανωτέρω, η οποία δημιουργεί τέτοια σχέση, είναι αποτέλεσμα συμβατικών ρητρών που καταρτίστηκαν και από τη Servier.
- 1801 Κατά τρίτον, πρέπει να εξεταστεί η αιτίαση των προσφευγουσών περί απουσίας συγκεκριμένου αντικτύπου των παραβάσεων στην αγορά.
- 1802 Συναφώς, πρέπει, πρώτον, να υπομνησθεί ότι το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 ορίζει ότι ο καθορισμός του ύψους του προστίμου γίνεται με βάση τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης, χωρίς να ορίζει ειδικά ότι αυτή πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τα αποτελέσματα που πράγματι επιτεύχθηκαν στην αγορά (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Mischo στην υπόθεση *Mo och Domsjö* κατά Επιτροπής, C-283/98 P, EU:C:2000:262, σημείο 96).
- 1803 Ασφαλώς, στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού αριθ. 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3) προβλέπεται ότι, για να αξιολογηθεί η σοβαρότητα της παράβασης, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο πραγματικός αντίκτυπος της επί της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατό να εκτιμηθεί.

- 1804 Εντούτοις, η απαίτηση αυτή δεν μνημονεύεται πλέον στις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23, παράγραφος 2, [στοιχείο] α', του κανονισμού 1/2003.
- 1805 Συναφώς, επισημαίνεται ότι ο σχετικός με το αν «η παράνομη συμπεριφορά έχει εκδηλωθεί στην πράξη ή όχι» παράγοντας, ο οποίος μνημονεύεται στο σημείο 22 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων, αφορά τη συμπεριφορά των μετεχόντων στην παράβαση και όχι τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς αυτής στην αγορά.
- 1806 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν υποχρεούνταν, δυνάμει των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων, να λάβει υπόψη τον συγκεκριμένο αντίκτυπο της παράβασης στην αγορά προκειμένου να καθορίσει το ποσοστό της αξίας των πωλήσεων το οποίο έλαβε υπόψη όσον αφορά τη βαρύτητα σύμφωνα με τα σημεία 19 έως 24 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Μαρτίου 2013, *Fresh Del Monte Produce* κατά Επιτροπής, T-587/08, EU:T:2013:129, σκέψεις 773 έως 775, και της 16ης Ιουνίου 2015, *FSL* κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-655/11, EU:T:2015:383, σκέψη 539).
- 1807 Δεύτερον, ούτε η νομολογία της Ένωσης επιβάλλει στην Επιτροπή να λάβει υπόψη τον συγκεκριμένο αντίκτυπο της παράβασης στην αγορά.
- 1808 Συγκεκριμένα, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υπόθεσης, το πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη της 25ης Μαρτίου 1996, *SPO* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-137/95 P, EU:C:1996:130, σκέψη 54· αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, *Ferriere Nord* κατά Επιτροπής, C-219/95 P, EU:C:1997:375, σκέψη 33, και της 28ης Ιουνίου 2005, *Dansk Rørdindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψη 241).
- 1809 Ασφαλώς, τα αποτελέσματα στην αγορά μπορούν να λαμβάνονται υπόψη μεταξύ του «μεγάλου αριθμού στοιχείων» που μνημονεύονται στη σκέψη 1808 ανωτέρω, δεν θα έχουν όμως ουσιώδη σημασία παρά μόνον όταν πρόκειται για συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές που δεν έχουν άμεσα ως αντικείμενο την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού και, επομένως, μπορούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ μόνο συνεπεία των συγκεκριμένων τους αποτελεσμάτων (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Mischö στην υπόθεση *Mo och Domsjö* κατά Επιτροπής, C-283/98 P, EU:C:2000:262, σημείο 101).
- 1810 Συγκεκριμένα, η επιβολή στην Επιτροπή, στο στάδιο του υπολογισμού του ποσού του προστίμου, της υποχρέωσης να λάβει υπόψη τον συγκεκριμένο αντίκτυπο της παράβασης στην αγορά θα είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή υποχρέωσης την οποία, κατά πάγια νομολογία, δεν υπέχει στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, όταν η οικεία παράβαση έχει αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο (βλ. απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, *Prym* και *Prym Consumer* κατά Επιτροπής, C-534/07 P, EU:C:2009:505, σκέψη 64 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 1811 Ασφαλώς, όπως επισημαίνουν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν στηρίχθηκε στην προσβαλλόμενη απόφαση αποκλειστικά και μόνο στη διαπίστωση της ύπαρξης περιορισμών του ανταγωνισμού ως εκ του αντικείμενου, αλλά διαπίστωσε επίσης την ύπαρξη περιορισμών ως εκ του αποτελέσματος.
- 1812 Εντούτοις, η Επιτροπή ανέλυσε τα περιοριστικά αποτελέσματα των επίμαχων συμφωνιών στον ανταγωνισμό μόνο επικουρικά, «για λόγους πληρότητας» (αιτιολογική σκέψη 1213 της προσβαλλόμενης απόφασης). Εξάλλου, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι είχε αποδείξει την ύπαρξη περιορισμού ως εκ του αποτελέσματος μόνο σε τέσσερα κράτη μέλη, ήτοι τη Γαλλία, τις Κάτω

- Χώρες, την Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Πάντως, για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, έλαβε υπόψη γεωγραφική έκταση των παραβάσεων η οποία περιελάμβανε όλα τα κράτη μέλη στα οποία είχαν εφαρμοστεί οι συμφωνίες.
- 1813 Επιπλέον, οι ίδιες οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι ο υπολογισμός του ποσού του προστίμου «στηρίζεται αποκλειστικά στην παραδοχή ότι οι συμφωνίες συνιστούν περιορισμούς ως εκ του αντικειμένου».
- 1814 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούνταν να λάβει υπόψη την προβαλλόμενη απουσία συγκεκριμένου αντικτύπου των παραβάσεων στην αγορά κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου για τις παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.
- 1815 Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η Επιτροπή όφειλε να αποδείξει την ύπαρξη συγκεκριμένου αντικτύπου στην αγορά συνεπεία των επίμαχων παραβάσεων και ότι δεν το έπραξε επαρκώς, αυτό δεν θα έχει συνέπειες στα ποσοστά τα οποία έλαβε υπόψη, στο μέτρο που μπορεί να συναχθεί, ακόμη και απουσία τέτοιου αντικτύπου, ότι τα ποσοστά αυτά δεν είναι δυσανάλογα.
- 1816 Συναφώς, επισημαίνεται ότι οι επίμαχες συμφωνίες είναι συμφωνίες αποκλεισμού από την αγορά επιδιώκουσες σκοπούς αντίθετους προς τον ανταγωνισμό (βλ. σκέψη 1790 ανωτέρω). Ο αποκλεισμός όμως των ανταγωνιστών από την αγορά είναι ακραία μορφή κατανομής της αγοράς και περιορισμού της παραγωγής (βλ. σκέψη 271 ανωτέρω). Επομένως, βάσει του σημείου 23 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων, τέτοιες συμφωνίες πρέπει να τιμωρούνται, καταρχήν, με βαριά πρόστιμα.
- 1817 Επιπροσθέτως, οι περιοριστικές ρήτρες που περιέχονται στις επίμαχες συμφωνίες τέθηκαν σε εφαρμογή.
- 1818 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το ποσοστό της αξίας των πωλήσεων που εφάρμοσε η Επιτροπή, ήτοι 10 ή 11 %, ανάλογα με την περίπτωση, το οποίο αντιπροσωπεύει μόλις ένα τρίτο περίπου του μέγιστου ποσοστού το οποίο μπορούσε να εφαρμοστεί, δεν φαίνεται δυσανάλογο. Αντιθέτως, τα ποσοστά αυτά αντικατοπτρίζουν επαρκώς τόσο τη σοβαρότητα των διαπιστωθεισών παραβάσεων, οι οποίες είναι ιδιαίτερα επιζήμιες λόγω του αντίθετου προς τον ανταγωνισμό αντικειμένου τους, όσο και το συγκεκριμένο πλαίσιο εντός του οποίου διαπράχθηκαν, το οποίο χαρακτηρίζεται από την προάσπιση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και την αβεβαιότητα όσον αφορά την έκβαση των σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier ένδικων διαφορών.
- 1819 Συναφώς, επιβάλλεται η επισήμανση ότι οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να επικαλεστούν βασίμως την απουσία πραγματικών αποτελεσμάτων των επίμαχων συμφωνιών στον ανταγωνισμό έτι περισσότερο επειδή οι συμφωνίες αυτές, οι οποίες στηρίζονταν σε παροχή κινήτρου και όχι στην αναγνώριση από τα μέρη του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, παρείχαν σε αυτές ακριβώς τη δυνατότητα να αντικαταστήσουν την άγνωστη έκβαση των σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών και τις αβεβαιότητες σχετικά με τις συνθήκες και τις δυνατότητες εισόδου των εταιριών γενοσήμων στην αγορά με τη βεβαιότητα ότι οι εταιρίες με τις οποίες είχε συναφθεί συμφωνία θα παρέμεναν εκτός της αγοράς.
- 1820 Ομοίως, το συμπέρασμα που εκτίθεται στη σκέψη 1818 ανωτέρω δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση, ακόμη και αν αποδειχθούν τα στοιχεία που προέβαλαν οι προσφεύγουσες τα οποία μνημονεύθηκαν στη σκέψη 1791 ανωτέρω.
- 1821 Εξάλλου, όσον αφορά την έλλειψη αιτιολογίας την οποία προέβαλαν, χωρίς κάποια άλλη διευκρίνιση, οι προσφεύγουσες, αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Συγκεκριμένα, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των διαπιστώσεων της Επιτροπής στην προσβαλλόμενη απόφαση, μεταξύ άλλων στην αιτιολογική

σκέψη της 3130, και του πλαισίου εντός του οποίου εκδόθηκε η απόφαση αυτή, η Servier μπορούσε να αντιληφθεί τους λόγους για τους οποίους είχαν ληφθεί υπόψη ποσοστά 10 και 11 % της αξίας των πωλήσεων.

1822 Ειδικότερα, η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς την εφαρμογή διαφορετικών ποσοστών της αξίας των πωλήσεων ανάλογα με τις συμφωνίες. Συγκεκριμένα, επισήμανε ότι το ποσοστό που εφαρμόστηκε στις συμφωνίες διακανονισμού με τις Niche, Matrix και Lurip ήταν υψηλότερο εκείνου που εφαρμόστηκε στις συμφωνίες διακανονισμού με τις Teva και Krka, επειδή η γεωγραφική εμβέλεια των πρώτων ήταν ευρύτερη της γεωγραφικής εμβέλειας των δεύτερων (αιτιολογική σκέψη 3131 της προσβαλλόμενης απόφασης).

1823 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

ε) Επί της διάρκειας των παραβάσεων

1824 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν δύο αιτιάσεις, οι οποίες αντλούνται, η πρώτη, από πλάνη σχετικά με τον καθορισμό της ημερομηνίας έναρξης των παραβάσεων και, η δεύτερη, από πλάνη σχετική με την παύση των παραβάσεων.

1) Επί της ημερομηνίας έναρξης των παραβάσεων

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

1833 Πρώτον, πρέπει να εξεταστεί το επιχείρημα ότι η αμφισβήτηση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier δεν έπαυσε ποτέ, ούτε δε καθυστέρησε.

1834 Συναφώς, επισημαίνεται ότι οι προσφεύγουσες δεν αποδεικνύουν, ούτε καν ισχυρίζονται, ότι κάποια από τις εταιρίες γενοσήμων που συνήψε τις επίμαχες συμφωνίες αμφισβήτησε, παρά την ύπαρξη ρήτρας μη αμφισβήτησης την οποία είχε αποδεχθεί, κάποιο από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier.

1835 Επομένως, οι προσφεύγουσες δεν προβάλλουν μη εφαρμογή των συμφωνιών, αλλά περιορίζονται μάλλον να ισχυριστούν ότι άλλες εταιρίες γενοσήμων, πλην εκείνων που συνήψαν τις επίμαχες συμφωνίες, αμφισβήτησαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Servier.

1836 Συνεπώς, με το επιχείρημά τους, οι προσφεύγουσες διατείνονται, κατ' ουσίαν, ότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα στον ανταγωνισμό λόγω των επίμαχων συμφωνιών.

1837 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, όσον αφορά περιορισμούς του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, η εξέταση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων τους στην αγορά παρέλκει για την απόδειξη της ύπαρξης της παράβασης (πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, σκέψεις 98 και 99) και, επομένως, για τη χρονική οριοθέτηση της παράβασης αυτής και τον καθορισμό της διάρκειας αυτής κατ' αυτόν τον τρόπο (πρβλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2009, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, C-510/06 P, EU:C:2009:166, σκέψεις 113, 114 και 140).

- 1838 Επομένως, δεν είναι δυνατόν να προβληθεί λυσιτελώς η απουσία αποτελέσματος των επίμαχων συμφωνιών στον ανταγωνισμό προκειμένου να τεθεί υπό αμφισβήτηση η διάρκεια των παραβάσεων, δεδομένου ότι αυτή αποδεικνύεται επαρκώς βάσει της διαπίστωσης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 1839 Εν πάση περιπτώσει, εάν θεωρηθούνταν ότι η αμφισβήτηση της προσφεύγουσας δεν αφορά τη διαπίστωση των παραβάσεων, καθόσον η διάρκεια αυτών καθορίστηκε εσφαλμένως, αλλά την εκτίμηση της σοβαρότητας των παραβάσεων που διαπίστωσε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αιτίαση που αφορά την απουσία συγκεκριμένων αποτελεσμάτων των συμφωνιών και τις συνέπειες της απουσίας αυτής στην εκτίμηση της σοβαρότητας των παραβάσεων απορρίφθηκε ήδη (βλ. σκέψεις 1801 έως 1820 ανωτέρω).
- 1840 Δεύτερον, όσον αφορά τα επιχειρήματα ότι ορισμένες από τις παραβάσεις δεν μπορούσαν να διαπιστωθούν ενόσω η Teva και η Lupin δεν διέθεταν ΑΚΑ, αυτά εξετάστηκαν ήδη στο πλαίσιο της απάντησης στους σχετικούς με την απουσία δυνητικού ανταγωνισμού λόγους ακυρώσεως (βλ. σκέψεις 604 και 743 ανωτέρω). Από την απάντηση αυτή προκύπτει ότι ορθώς η Επιτροπή εκτίμησε ότι η Teva και η Lupin ήταν, κατά την ημερομηνία σύναψης των συμφωνιών, δυνητικοί ανταγωνιστές της Servier. Επομένως, η Επιτροπή δεν έσφαλε όταν καθόρισε την έναρξη των επίμαχων παραβάσεων στην ημερομηνία αυτή.
- 1841 Όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από τη μη λήξη του σχετικού με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που προστατεύει την περινδοπρίλη ΣΠΠ, αυτό μπορεί να απορριφθεί βάσει των παρατηρήσεων που εκτέθηκαν στο πλαίσιο της απάντησης στον σχετικό με την απουσία δυνητικού ανταγωνισμού λόγο ακυρώσεως.
- 1842 Συγκεκριμένα, όπως σημειώθηκε στη σκέψη 359 ανωτέρω, οικονομικός φορέας μπορεί να αναλάβει τον κίνδυνο να εισέλθει στην αγορά με προϊόν, ακόμη και με προϊόν που προσβάλλει δυνητικά το ισχύον δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, η δε είσοδος ή η θέση αυτή σε κυκλοφορία του προϊόντος με κίνδυνο μπορεί να στεφθεί από επιτυχία, εάν ο δικαιούχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας δεν ασκήσει αγωγή λόγω προσβολής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή η αγωγή αυτή απορριφθεί, εφόσον ασκηθεί. Αυτή η δυνατότητα εισόδου «με κίνδυνο» στην αγορά καταδεικνύει ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν συνιστούν ανυπέρβλητα εμπόδια στην είσοδο των εταιριών γενοσήμων στην αγορά.
- 1843 Επιπλέον, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν εμποδίζει τις επιχειρήσεις να προβούν στις πράξεις που είναι αναγκαίες για την παρασκευή και την εμπορία προϊόντων που δεν προσβάλλουν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Θεωρούνται τότε δυνητικοί ανταγωνιστές του δικαιούχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας έως την είσοδό τους στην αγορά, οπότε γίνονται πραγματικοί ανταγωνιστές του (βλ. σκέψη 357 ανωτέρω).
- 1844 Συναφώς, η Επιτροπή ανέφερε στην αιτιολογική σκέψη 3137 της προσβαλλόμενης απόφασης ότι οι εταιρίες γενοσήμων αρχίζουν ενίοτε να προετοιμάζουν την είσοδό τους στην αγορά αρκετά χρόνια πριν από τη λήξη του σχετικού με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ΣΠΠ και ότι, όσον αφορά την περινδοπρίλη, το μέσο αυτό χρονικό διάστημα ήταν δύο ή τρία χρόνια. Οι παρατηρήσεις αυτές φαίνεται να επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση ότι οι επίμαχες παραβάσεις είχαν ξεκινήσει πριν από την ημερομηνία λήξης του ΣΠΠ το οποίο αφορούσε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που προστάτευε το μόριο περινδοπρίλης.
- 1845 Εντούτοις, η Επιτροπή πρόσθεσε ότι, όταν το ΣΠΠ είχε λήξει σε κάποιο κράτος μέλος μετά τη θέση σε κυκλοφορία στην αγορά της γενοσήμου περινδοπρίλης σε άλλα κράτη μέλη, προτίμησε, «λαμβάνομένης υπόψη της ύπαρξης ταχείας διαδικασίας αμοιβαίας αναγνώρισης δυνάμει της οποίας τα κράτη μέλη συμφωνούν να αναγνωρίζουν το κύρος της άδειας κυκλοφορίας στην αγορά που χορήγησε άλλο κράτος μέλος» (υποσημείωση 4073 της προσβαλλόμενης απόφασης), να εφαρμόσει επιφυλακτική προσέγγιση και να καθορίσει την ημερομηνία έναρξης της παράβασης στον χρόνο

- λήξης του ΣΠΠ. Η Επιτροπή διευκρίνισε εν συνεχεία ότι είχε εφαρμόσει τέτοια προσέγγιση για την Ιταλία. Ανέφερε ότι, αντιθέτως, στη Γαλλία, κανένα γενόσημο προϊόν δεν είχε τεθεί σε κυκλοφορία σε άλλο κράτος μέλος πριν από τη λήξη του ΣΠΠ (υποσημείωση 4073 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1846 Οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν τα στοιχεία που εκτίθενται στις σκέψεις 1845 και 1845 ανωτέρω.
- 1847 Λαμβανομένων υπόψη των παρατηρήσεων που εκτίθενται στις σκέψεις 1842 έως 1846 ανωτέρω, πρέπει να συναχθεί ότι βασίμως η Επιτροπή θεώρησε ότι ορισμένες παραβάσεις είχαν ξεκινήσει στη Γαλλία στις 8 Φεβρουαρίου 2005, πριν από τη λήξη του ΣΠΠ.
- 1848 Επιπλέον, η αιτίαση των προσφευγουσών είναι λυσιτελής μόνον όσον αφορά τις παραβάσεις που αφορούν τις συμφωνίες διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix, οι οποίες είναι οι μόνες επίμαχες συμφωνίες που συνήφθησαν πριν από τη λήξη του ΣΠΠ στη Γαλλία.
- 1849 Αυτές συνήφθησαν, όμως, μόλις στις 8 Φεβρουαρίου 2005, ήτοι λίγο περισσότερο από ένα μήνα πριν από τη λήξη του ΣΠΠ στη Γαλλία, στις 22 Μαρτίου 2005.
- 1850 Επομένως, διαπιστώνεται ακόμη ευχερέστερα ότι, στις 8 Φεβρουαρίου 2005, οι οικείες εταιρίες γενοσήμων ήταν σε θέση να προετοιμάζουν είσοδο στην αγορά η οποία μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόλις θα έληγε το ΣΠΠ και, συνεπώς, να ασκούν ανταγωνιστικές πιέσεις.
- 1851 Εξάλλου, ακόμη και αν υποθεθεί ότι οι προσφεύγουσες προβάλλουν παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και ότι η επίκληση του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως δεν είναι όψιμη, η κατάσταση ότι η Servier μπόρεσε να επωφεληθεί, όσον αφορά τον καθορισμό της έναρξης της παράβασης στην Ιταλία, μη επιβεβλημένης ευνοϊκής μεταχείρισης (λαμβανομένων, μεταξύ άλλων, υπόψη των παρατηρήσεων που εκτίθενται στη σκέψη 1842 ανωτέρω) δεν δικαιολογεί τέτοια μεταχείρισή της όσον αφορά το σύνολο των άλλων κρατών μελών, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι τέτοια διαφορά μεταχείρισης είναι αυθαίρετη (βλ. σκέψεις 1868 έως 1871 κατωτέρω).
- 1852 Εν προκειμένω όμως δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση. Συγκεκριμένα, υφίστατο αντικειμενικά διαφορετική κατάσταση μεταξύ της Γαλλίας και της Ιταλίας, η οποία δεν ήταν άσχετη με τη δυνατότητα διαπίστωσης παράβασης (βλ. σκέψη 1845 ανωτέρω).
- 1853 Επαλλήλως, η διαφορετική κατάσταση μεταξύ της Γαλλίας και της Ιταλίας στην οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή (βλ. σκέψεις 1844 και 1845 ανωτέρω) μπορούσε να δικαιολογεί την εφαρμογή διαφορετικής μεταχείρισης.
- 1854 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

2) Επί της ημερομηνίας παύσης των παραβάσεων

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1859 Στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτίασης, οι προσφεύγουσες προβάλλουν την είσοδο στις αγορές περισσότερων κρατών μελών εταιριών γενοσήμων οι οποίες δεν ήταν συμβαλλόμενα μέρη σε οποιαδήποτε εκ των επίμαχων συμφωνιών και την επακόλουθη μείωση των τιμών της περιοδοπρίλης.

- 1860 Το επιχείρημά τους ισοδυναμεί, κατ' ουσίαν, με επίκληση απουσίας συγκεκριμένου αποτελέσματος στον ανταγωνισμό συνεπεία των επίμαχων συμφωνιών από τον χρόνο εισόδου στην αγορά των εν λόγω εταιριών γενοσήμων.
- 1861 Συναφώς, υπενθυμίζεται, όσον αφορά τους περιορισμούς του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, η νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 1837 ανωτέρω.
- 1862 Επομένως, δεν είναι δυνατόν να προβληθεί λυσιτελώς η απουσία αποτελέσματος των επίμαχων συμφωνιών στον ανταγωνισμό προκειμένου να τεθεί υπό αμφισβήτηση η διάρκεια των παραβάσεων, δεδομένου ότι αυτή αποδεικνύεται επαρκώς βάσει της διαπίστωσης περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου.
- 1863 Εν πάση περιπτώσει, εάν θεωρηθούνταν ότι η αμφισβήτηση της προσφεύγουσας δεν αφορά τη διαπίστωση της παράβασης, καθόσον η διάρκεια αυτής καθορίστηκε εσφαλμένως, αλλά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παράβασης που διαπίστωσε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αιτίαση που αφορά την απουσία συγκεκριμένων αποτελεσμάτων των συμφωνιών και τις συνέπειες της απουσίας αυτής στην εκτίμηση της σοβαρότητας της παράβασης απορρίφθηκε ήδη (βλ. σκέψεις 1801 έως 1820 ανωτέρω).
- 1864 Εντούτοις, οι προσφεύγουσες προβάλλουν επίσης παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισεως.
- 1865 Συναφώς, οι προσφεύγουσες προβάλλουν το γεγονός ότι η Επιτροπή μείωσε τη διάρκεια των παραβάσεων στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο προκειμένου να ληφθεί υπόψη η είσοδος γενοσήμων προϊόντων στις δύο αυτές αγορές, ενώ δεν το έπραξε σε άλλες αγορές ως προς τις οποίες στηρίχθηκε, κατά κανόνα, στις ημερομηνίες λήξης ή ακύρωσης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Servier (αιτιολογική σκέψη 3133 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1866 Εντούτοις, πρέπει να διευκρινισθεί, όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, ότι η ημερομηνία παύσης της παράβασης η οποία λήφθηκε υπόψη αντιστοιχεί, βεβαίως, στην είσοδο στην αγορά γενοσήμου προϊόντος (αιτιολογική σκέψη 776 της προσβαλλόμενης απόφασης), αλλά και σε απόφαση δικαστηρίου του κράτους αυτού με την οποία ακυρώθηκε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 (αιτιολογικές σκέψεις 180, 776 και 2125 της προσβαλλόμενης απόφασης).
- 1867 Επομένως, η λυσιτέλεια του επιχείρηματος των προσφευγουσών, το οποίο αντλείται από διαφορετική μεταχείριση ανάλογα με το κράτος μέλος στο οποίο διαπράχθηκαν οι παραβάσεις, δεν αποδεικνύεται όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο.
- 1868 Επιπλέον, η περίπτωση ότι η Servier επωφελήθηκε, σε ορισμένα κράτη μέλη, όσον αφορά τον καθορισμό της παύσης της παράβασης, μη επιβεβλημένης ευνοϊκότερης μεταχείρισης –βασισμένης σε απουσία περιοριστικών αποτελεσμάτων, η οποία δεν ασκεί επιρροή όταν η Επιτροπή διαπιστώνει, όπως εν προκειμένω, την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου (βλ. σκέψη 1862 ανωτέρω)– δεν δικαιολογεί τέτοια μεταχείριση της Servier σε τα άλλα κράτη μέλη τα οποία αφορά η απόφαση. Συγκεκριμένα, σκοπός της αρχής της ίσης μεταχείρισεως δεν είναι να εξασφαλίσει σε επιχείρηση η οποία επωφελείται ευνοϊκής μεταχείρισης, μη επιβεβλημένης δυνάμει των νομοθετικών κειμένων ή της νομολογίας, το δικαίωμα να μην της επιβληθούν κυρώσεις όταν η Επιτροπή διαπιστώσει βασίμως την ύπαρξη παράβασης.
- 1869 Εντούτοις, είναι γεγονός ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να εφαρμόζει, ακόμη και στην ίδια επιχείρηση, μεθόδους υπολογισμού του ποσού του προστίμου οι οποίες διαφοροποιούνται αυθαίρετα, καθόσον τέτοιες διαφοροποιήσεις ουδόλως δικαιολογούνται καταλλήλως.
- 1870 Εν προκειμένω, ωστόσο, η ύπαρξη τέτοιας διαφοροποίησης δεν αποδεικνύεται. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή επισήμανε ότι εφάρμοσε για τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο ειδική προσέγγιση, την οποία χαρακτήρισε «επιφυλακτική», βάσει της οποίας μείωσε τη διάρκεια των χρονικών

διαστημάτων παράβασης προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι ημερομηνίες εισόδου σε ευρεία κλίμακα, στα δύο αυτά κράτη μέλη, γενοσήμων προϊόντων τα οποία είχαν σημαντικό αντίκτυπο στις πωλήσεις της περινδοπρίλης της Servier (αιτιολογική σκέψη 3133 της προσβαλλόμενης απόφασης).

- 1871 Πάντως, τα μόνα στοιχεία τα οποία επικαλέστηκαν οι προσφεύγουσες συναφώς, ήτοι η ύπαρξη σημαντικής μείωσης της τιμής της περινδοπρίλης της Servier και συνεχούς μείωσης των μεριδίων αγοράς της μετά τη θέση σε κυκλοφορία γενοσήμου προϊόντος στη Γαλλία, δεν αρκούν για να διαπιστωθεί ότι οι καταστάσεις στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο, αφενός, και στη Γαλλία, αφετέρου, ήταν σε τέτοιο βαθμό παρόμοιες ώστε η διαφορετική μεταχείριση να είναι αυθαίρετη. Α fortiori, τα στοιχεία που προέβαλαν οι προσφεύγουσες δεν καθιστούν εφικτό να διαπιστωθεί ο αυθαίρετος χαρακτήρας της διαφορετικής μεταχείρισης μεταξύ των Κάτω Χωρών και του Ηνωμένου Βασιλείου, αφενός, και του Βελγίου, της Τσεχικής Δημοκρατίας και της Ιρλανδίας, αφετέρου, δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά δεν αφορούν την κατάσταση των τριών αυτών κρατών μελών.
- 1872 Επαλλήλως, ενώ από τους πίνακες 43 και 44 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι η είσοδος των γενοσήμων προϊόντων στην αγορά είχε ως αποτέλεσμα μαζική και απότομη πτώση της αξίας των πωλήσεων της περινδοπρίλης της Servier στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο, δεν προκύπτει από τον πίνακα 45 της προσβαλλόμενης απόφασης ότι τέτοια πτώση διαπιστώθηκε στη Γαλλία μετά την είσοδο αυτή στην αγορά. Επομένως, η διαφορετική κατάσταση των Κάτω Χωρών και του Ηνωμένου Βασιλείου, αφενός, και της Γαλλίας, αφετέρου, παρείχε τη δυνατότητα στην Επιτροπή να εφαρμόσει βασίμως διαφορετική μεταχείριση, διαπιστώνοντας, μόνο για τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο, την παύση της παράβασης ήδη από την είσοδο των γενοσήμων προϊόντων στις αγορές αυτές.
- 1873 Η ύπαρξη διαφορετικής κατάστασης, η οποία διαπιστώθηκε στη σκέψη 1872 ανωτέρω, δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση από την περίπτωση ότι η είσοδος γενοσήμου προϊόντος στη γαλλική αγορά είχε ως αποτέλεσμα μείωση κατά 30 % της τιμής της περινδοπρίλης και «συνεχή μείωση του μεριδίου αγοράς της Servier». Συγκεκριμένα, τα στοιχεία αυτά δεν επιβεβαιώνουν μείωση της αξίας των πωλήσεων της Servier στη Γαλλία, τόσο μαζική και απότομη, όπως αυτή που παρατηρήθηκε στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 1874 Όσον αφορά το Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία και την Ιρλανδία, από κανένα στοιχείο της δικογραφίας που επικαλέστηκαν οι προσφεύγουσες δεν προκύπτει ότι είχε διαπιστωθεί, στις αγορές αυτών των κρατών μελών, κατά την είσοδο στην αγορά γενοσήμων προϊόντων, μαζική και απότομη μείωση της αξίας των πωλήσεων της περινδοπρίλης της Servier, ισοδύναμη με εκείνη που παρατηρήθηκε στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 1875 Εκ του συνόλου των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η υπό κρίση αιτίαση και, επομένως, ο λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του πρέπει να απορριφθούν.

στ) Επί της επιβολής πρόσθετου ποσού

1) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 1883 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι οι επίμαχες συμφωνίες είναι συμφωνίες οι οποίες επιτρέπουν στη Servier να αποκλείσει ανταγωνιστές από την αγορά, η δε περίπτωση ότι οι ανταγωνιστές αυτοί ήταν δυνητικοί ανταγωνιστές δεν μεταβάλλει την εκτίμηση αυτή. Πλην όμως, οι συμφωνίες αυτές, οι οποίες συνήφθησαν μεταξύ ανταγωνιστών, συνιστούν οριζόντιες συμφωνίες. Επιπλέον, ο αποκλεισμός των

- ανταγωνιστών από την αγορά αποτελεί ακραία μορφή κατανομής της αγοράς και περιορισμού της παραγωγής (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 435). Επομένως, βασίμως εφάρμοσε η Επιτροπή το σημείο 25 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων, το οποίο προβλέπει την προσθήκη επιπλέον ποσού προστίμου για τις οριζόντιες συμφωνίες περιορισμού της παραγωγής.
- 1884 Το ως άνω συμπέρασμα δεν αναιρείται από τα λοιπά επιχειρήματα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες.
- 1885 Πρώτον, εν αντιθέσει προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν παρέβλεψε το γεγονός ότι οι επίμαχες συμφωνίες αφορούσαν δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας (βλ. σκέψεις 1794 έως 1797 ανωτέρω).
- 1886 Δεύτερον, εν αντιθέσει προς τα ό,τι διατείνονται οι προσφεύγουσες και όπως ήδη διαπιστώθηκε στα διάφορα μέρη που αφορούν την απάντηση επί των λόγων ακυρώσεως που αντλούνται από την απουσία δυνητικού ανταγωνισμού, οι εταιρίες γενοσήμων ήταν δυνητικοί ανταγωνιστές της Servier κατά τον χρόνο που καθεμία εξ αυτών συνήψε την επίμαχη συμφωνία ή τις επίμαχες συμφωνίες που την αφορούσαν.
- 1887 Τρίτον, εν αντιθέσει προς τα ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η Servier μπορούσε να προβλέψει ευλόγως ότι η συμπεριφορά που επιδείκνυε ενέπιπτε στην απαγόρευση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ. σκέψη 1661 ανωτέρω). Επιπλέον, δεν μπορούσε να αγνοεί τον αντίθετο προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρα της συμπεριφοράς της (βλ. σκέψη 1665 ανωτέρω).
- 1888 Τέταρτον, όσον αφορά την απουσία «πραγματικών αποτελεσμάτων» των παραβάσεων, την οποία επικαλέστηκαν οι προσφεύγουσες, επισημαίνεται ότι αυτές προβάλλουν απλώς, χωρίς άλλη διευκρίνιση, την υποτιθέμενη αυτή απουσία για να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι το πρόσθετο ποσό που επέβαλε η Επιτροπή είναι δυσανάλογο. Επομένως, το επιχείρημα αυτό δεν συνοδεύεται από επαρκείς διευκρινίσεις που να καθιστούν εφικτή την εκτίμηση του βασίμου του και πρέπει, ως εκ τούτου, να απορριφθεί.
- 1889 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν είχε την υποχρέωση στο στάδιο αυτό του υπολογισμού του ποσού του προστίμου, όπως και στο στάδιο του καθορισμού του ποσοστού της αξίας των πωλήσεων που έλαβε υπόψη (βλ. σκέψεις 1802 έως 1810 ανωτέρω), να λάβει υπόψη ενδεχόμενη απουσία συγκεκριμένου αντικτύπου στην αγορά. Συγκεκριμένα, ούτε ο κανονισμός 1/2003 ούτε οι κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων ούτε η νομολογία της Ένωσης της επέβαλλαν τέτοια υποχρέωση.
- 1890 Πέμπτον, η περίπτωση ότι η Επιτροπή δεν επέβαλε πρόσθετο ποσό στις εταιρίες γενοσήμων δεν μπορεί να οδηγήσει σε συμπέρασμα περί παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.
- 1891 Συναφώς, υπάρχουν θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ της μεθόδου που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων την οποία εφάρμοσε η Επιτροπή στη Servier και εκείνης που εφάρμοσε η Επιτροπή στις εταιρίες γενοσήμων (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Xellia Pharmaceuticals και Alpharma κατά Επιτροπής, T-471/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:460, σκέψη 423).
- 1892 Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων μεθόδου, η συνεκτίμηση της αξίας των πωλήσεων στο σημείο 13 έχει ως σκοπό να καθορισθεί ως βάση αναφοράς για τον υπολογισμό του επιβαλλόμενου σε επιχείρηση προστίμου ένα ποσό που να αντανakλά την οικονομική σημασία της παράβασης και το σχετικό βάρος της συγκεκριμένης επιχείρησης σε αυτήν. Περαιτέρω, κατ' εφαρμογήν των σημείων 19 και 21 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών, η Επιτροπή καθορίζει, ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης, το ποσοστό της αξίας εκείνης των πωλήσεων το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό του

- βασικού ποσού. Το ποσοστό αυτό μπορεί καταρχήν να ανέλθει έως το 30 % της αξίας των πωλήσεων και πρέπει να πολλαπλασιαστεί επί συντελεστή σε συνάρτηση με τη διάρκεια της σύμπραξης, βάσει του σημείου 24 των κατευθυντήριων γραμμών του 2006. Εν συνεχεία, κατ' εφαρμογή του σημείου 25 αυτών, ανεξαρτήτως της διάρκειας της συμμετοχής της επιχείρησης στην παράβαση, η Επιτροπή περιλαμβάνει στο βασικό ποσό επιπλέον ποσό κυμαινόμενο από 15 έως 25 % της αξίας των πωλήσεων, προκειμένου να αποθαρρύνει τη συμμετοχή των επιχειρήσεων σε οριζόντιες συμφωνίες καθορισμού των τιμών, κατανομής της αγοράς και περιορισμού της παραγωγής ή και σε άλλες παραβάσεις (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Xellia Pharmaceuticals και Alpharma κατά Επιτροπής, T-471/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:460, σκέψη 424).
- 1893 Αντιθέτως, η μέθοδος που εφαρμόστηκε στις εταιρίες γενοσήμων, δεδομένου ότι παρέχει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να χρησιμοποιεί άμεσα ως βασικό ποσό τις μεταβιβάσεις αξίας από τη Servier στην επίμαχη εταιρία γενοσήμων, δεν προβλέπει όλα αυτά τα στάδια, και ειδικότερα την επιβολή πρόσθετου ποσού δυνάμει του σημείου 25 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Xellia Pharmaceuticals και Alpharma κατά Επιτροπής, T-471/13, μη δημοσιευθείσα, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:460, σκέψη 425).
- 1894 Πλην όμως, η εφαρμογή της πρώτης μεθόδου στη Servier και της δεύτερης μεθόδου στις εταιρίες γενοσήμων ήταν δικαιολογημένη.
- 1895 Συγκεκριμένα, πρώτον, λόγω του ίδιου του αντικειμένου των επίμαχων συμφωνιών, οι οποίες είναι συμφωνίες αποκλεισμού από την αγορά, οι εταιρίες γενοσήμων δεν ήταν παρούσες, εν αντιθέσει προς τη Servier, κατά το χρονικό διάστημα των παραβάσεων, στις αγορές στις οποίες διαπράχθηκαν οι παραβάσεις.
- 1896 Επομένως, η Επιτροπή δεν μπορούσε να λάβει υπόψη την αξία των πωλήσεων που πραγματοποίησαν οι εταιρίες γενοσήμων στον οικείο γεωγραφικό χώρο κατά το τελευταίο πλήρες οικονομικό έτος συμμετοχής τους στις παραβάσεις, όπως προβλέπεται στο σημείο 13 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων.
- 1897 Συνεπώς, δεν μπορούσε να εφαρμόσει στις εταιρίες γενοσήμων τη μέθοδο υπολογισμού του ποσού του προστίμου που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων και, ειδικότερα, να επιβάλει σε αυτές πρόσθετο ποσό υπολογισθέν βάσει της αξίας των πωλήσεων που πραγματοποίησε η επιχείρηση σε σχέση με την οικεία παράβαση.
- 1898 Οι ως άνω παρατηρήσεις ισχύουν για το σύνολο των εταιριών γενοσήμων, καθόσον καμία εξ αυτών δεν μπόρεσε να εισέλθει στις αγορές στις οποίες η παράβαση που την αφορούσε είχε διαπιστωθεί από την Επιτροπή.
- 1899 Όσον αφορά ειδικότερα την Krka, ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι προσφεύγουσες μπορούν να επικαλεστούν λυσιτελώς, προς στήριξη της αιτίας που αντλείται από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, τη μέθοδο υπολογισμού του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στη συγκεκριμένη εταιρία γενοσήμων ενώ δεν πρέπει να γίνει δεκτή ευθύνη της Servier βάσει των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka (βλ. σκέψη 1636 ανωτέρω), η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.
- 1900 Βεβαίως, η σύγκριση στην οποία στηρίζεται η αιτίαση που προβάλλουν οι προσφεύγουσες δεν πραγματοποιείται, για κάθε επίμαχη συμφωνία, μεταξύ της κατάστασης της Servier και εκείνης της οικείας εταιρίας γενοσήμων, αλλά, για όλες τις συμφωνίες, μεταξύ της κατάστασης της Servier και εκείνης όλων των επίμαχων εταιριών γενοσήμων. Επομένως, η περίπτωση ότι δεν επιβλήθηκε στη Servier πρόσθετο ποσό λόγω των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka δεν απαγορεύει κατ' ανάγκη τη συνεκτίμηση της κατάστασης της Krka για τον σκοπό της εξέτασης της αιτίας που προβάλλουν οι προσφεύγουσες.

- 1901 Εν συνεχεία, είναι αληθές ότι μία εκ των συμφωνιών που είχε συνάψει η Kрка με τη Servier προέβλεπε τη χορήγηση άδειας εκμετάλλευσης για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 947 η οποία θα ίσχυε σε επτά κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, η Kрка μπόρεσε να πωλήσει τα προϊόντα της σε αυτά τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια της παράβασης.
- 1902 Εντούτοις, η Επιτροπή δεν διαπίστωσε παράβαση για τα κράτη μέλη στα οποία ίσχυε η άδεια εκμετάλλευσης. Η Επιτροπή δεν προσάπτει στα μέρη της συμφωνίας την είσοδο της Kрка στις επτά αγορές στις οποίες ίσχυε η άδεια εκμετάλλευσης, αλλά τη μη είσοδο της Kрка από τις αγορές των άλλων κρατών μελών στα οποία οι ρήτρες μη εμπορίας και μη αμφισβήτησης εφαρμόζονταν χωρίς συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.
- 1903 Πλην όμως, η προβλεπόμενη στο σημείο 13 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων έννοια της αξίας της πωλήσεων δεν μπορεί να επεκτείνεται κατά τρόπον ώστε να καλύψει τις πωλήσεις της οικείας επιχείρησης οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της προσαπτόμενης σύμπραξης (απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2014, Guardian Industries και Guardian Europe κατά Επιτροπής, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, σκέψη 57).
- 1904 Επομένως, οι επτά αγορές τις οποίες αφορούσε η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως περιλαμβανόμενες στον «σχετικό γεωγραφικό χώρο» κατά την έννοια του σημείου 13 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων.
- 1905 Επιπροσθέτως, έστω και αν το πλεονέκτημα που παρέχει η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης θα μπορούσε, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να θεωρηθεί ότι λειτουργεί ως κίνητρο, η παροχή σε εταιρία γενοσήμων, μέσω τέτοιας συμφωνίας, της δυνατότητας να εισέλθει ή να παραμείνει χωρίς κίνδυνο σε αγορά είναι, καταρχήν, ευνοϊκή για τον ανταγωνισμό, καθόσον η είσοδος εταιρίας γενοσήμων στην αγορά μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα σημαντική μείωση των τιμών. Δεν θα ήταν, όμως, προσήκον να ληφθεί υπόψη η αξία των πωλήσεων που πραγματοποιήθηκαν σε αγορές στις οποίες ο ανταγωνισμός ενισχύθηκε, με σκοπό την επιβολή προστίμου σε εταιρία γενοσήμων η οποία φέρεται ότι μετείχε σε περιορισμό του ανταγωνισμού σε άλλες αγορές.
- 1906 Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορούσε να εφαρμόσει στην Kрка καθώς και, έτι περισσότερο, στις άλλες εταιρίες γενοσήμων που ήταν συμβαλλόμενα μέρη στις επίμαχες συμφωνίες τη μέθοδο υπολογισμού του ποσού του προστίμου που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων και, ειδικότερα, να επιβάλει σε αυτές πρόσθετο ποσό υπολογισθέν βάσει της αξίας των πωλήσεων που πραγματοποίησε η επιχείρηση σε σχέση με την οικεία παράβαση.
- 1907 Πλην όμως, δεν ήταν αυτή η περίπτωση της Servier, η οποία πωλούσε περινδοπρίλη στους γεωγραφικούς τομείς όπου διαπράχθηκαν οι παραβάσεις.
- 1908 Δεύτερον, η μέθοδος υπολογισμού του ποσού του προστίμου που επέβαλε η Επιτροπή στις εταιρίες γενοσήμων ήταν προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες του σχετικού πλαισίου, δεδομένου ότι στο ποσό της μεταβίβασης αξίας που προβλέφθηκε στη συμφωνία λαμβανόταν υπόψη το όφελος που θα αποκόμιζε κάθε εταιρία γενοσήμων από την παράβαση που την αφορούσε. Η μέθοδος αυτή δεν ήταν προσαρμοσμένη για τη Servier, η οποία επρόκειτο να αντλήσει όφελος από τη διατήρηση υψηλής τιμής της περινδοπρίλης.
- 1909 Οι ως άνω διαφορετικές καταστάσεις δικαιολογούσαν την εφαρμογή στις εταιρίες γενοσήμων μεταχείρισης διαφορετικής από εκείνη που εφαρμόστηκε στη Servier, ήτοι την εφαρμογή ειδικής μεθόδου υπολογισμού άλλης από εκείνη που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων και, επομένως, μη απαιτούσας την επιβολή του πρόσθετου ποσού που προβλέπεται στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές.

1910 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι βασίμως η Επιτροπή επέβαλε πρόσθετο ποσό για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στη Servier για την πρώτη παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, ήτοι εκείνη που αφορούσε τη Niche και την Unichem (αιτιολογική σκέψη 3139 της προσβαλλόμενης απόφασης).

1911 Όσον αφορά την αιτίαση που αντλείται από πλημμελή αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης σχετικά με τη μη επιβολή πρόσθετου ποσού για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στις εταιρίες γενοσήμων, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή διευκρίνισε τα εξής στην αιτιολογική σκέψη 3146 της προσβαλλόμενης απόφασης:

«Οι εταιρίες γενοσήμων δέχθηκαν να μην πωλούν γενόσημο περινδοπρίλη στην προβλεπόμενη σε κάθε συμφωνία γεωγραφική ζώνη και, επομένως, δεν πραγματοποίησαν πωλήσεις στη σχετική γεωγραφική ζώνη. Επομένως, το σημείο 37 των κατευθυντήριων γραμμών [για τον υπολογισμό των προστίμων] θα πρέπει να εφαρμοστεί στις εταιρίες γενοσήμων. Το σημείο 37 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να μην εφαρμόσει τη συνήθη μεθοδολογία που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές [για τον υπολογισμό των προστίμων] λόγω των ιδιαιτεροτήτων δεδομένης περίπτωσης ή της αναγκαιότητας διασφάλισης του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου.»

1912 Στην αιτιολογική σκέψη 3152 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή ανέφερε, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«Κατά τον κανονισμό 1/2003 και τις κατευθυντήριες γραμμές [για τον υπολογισμό των προστίμων], το πρόστιμο πρέπει να εξαρτάται από τους ακόλουθους παράγοντες: i) τη σοβαρότητα της παράβασης, ii) τη διάρκεια αυτής, iii) κάθε επιβαρυντική ή ελαφρυντική περίσταση και iv) την αναγκαιότητα επίτευξης αποτρεπτικού αποτελέσματος. Κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει, η Επιτροπή εκτιμά ότι, εν προκειμένω και λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της υπόθεσης, το ποσό της μεταβίβασης αξίας που έλαβαν οι εταιρίες γενοσήμων παρέχει σημαντικές ενδείξεις όσον αφορά τους παράγοντες αυτούς.»

1913 Από τα προπαρατεθέντα αποσπάσματα της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει, πρώτον, ότι η Επιτροπή δεν εφάρμοσε την προβλεπόμενη στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων μέθοδο, η οποία στηρίζεται στην αξία των πωλήσεων κατά το τελευταίο πλήρες οικονομικό έτος συμμετοχής της επιχείρησης στην παράβαση, αλλά μια μέθοδο η οποία έλαβε υπόψη το ποσό της μεταβίβασης αξίας του οποίου επωφελήθηκαν οι εταιρίες γενοσήμων ως βασικό ποσό για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, δεύτερον, ότι ενήργησε κατ' αυτόν τον τρόπο στηριζόμενη στο ίδιο το αντικείμενο των συμφωνιών, οι οποίες ήταν συμφωνίες αποκλεισμού από την αγορά συνεπεία των οποίων οι εταιρίες γενοσήμων δεν ήταν παρούσες στην αγορά κατά τον χρόνο της παράβασης, και, τρίτον, ότι εκτίμησε ότι η προκριθείσα μέθοδος της παρείχε τη δυνατότητα να συνεκτιμήσει, μεταξύ άλλων, τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης.

1914 Η αιτιολογία αυτή παρείχε τη δυνατότητα στις προσφεύγουσες να κατανοήσουν τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή χρησιμοποίησε, για τις εταιρίες γενοσήμων, μέθοδο διαφορετική, η οποία δεν συνεπαγόταν την επιβολή πρόσθετου ποσού, από την προβλεπόμενη στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων. Παρέχει επίσης τη δυνατότητα στον δικαστή της Ένωσης να ασκήσει τον έλεγχο νομιμότητας, καθώς και την πλήρη δικαιοδοσία του.

1915 Επομένως, η αιτίαση που αντλείται από πλημμελή αιτιολογία συναφώς πρέπει να απορριφθεί.

1916 Εν κατακλείδι, επισημαίνεται ότι η επιβολή, για την πρώτη παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, πρόσθετου ποσού υπολογισθέντος βάσει ποσοστού 11 % επί της αξίας των πωλήσεων, το οποίο είναι κατώτερο του εύρους ποσοστών που προβλέπεται στο σημείο 25 των κατευθυντήριων γραμμών, το οποίο επιβάλλεται, επιπλέον, μόνο σε μία από τις παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ οι οποίες

διαπιστώθηκαν εις βάρος της Servier δεν μπορεί να θεωρηθεί δυσανάλογη, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των λυσιτελών περιστάσεων στην υπό κρίση υπόθεση, οι οποίες υπενθυμίζονται στις σκέψεις 1816 έως 1818 ανωτέρω.

¹⁹¹⁷ Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

ζ) Επί της παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας και της αρχής της εξατομίκευσης των ποινών

¹⁹¹⁸ Οι προσφεύγουσες προβάλλουν δύο αιτιάσεις, οι οποίες αντλούνται, η πρώτη, από μη συνεκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων της Servier και, η δεύτερη, από τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.

1) Επί της μη συνεκτίμησης των ιδιαιτεροτήτων της Servier

i) Επιχειρήματα των διαδίκων

[παραλειπόμενα]

ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

¹⁹²² Πρώτον, η περίπτωση, εφόσον ήθελε θεωρηθεί αποδεδειγμένη, ότι η Servier είναι επιχείρηση η οποία παράγει ένα μόνον προϊόν δεν επέβαλλε, αφ' εαυτής, στην Επιτροπή τη μείωση του ποσού των προστίμων. Συναφώς, επισημαίνεται ότι οι προσφεύγουσες δεν προβάλλουν προς στήριξη του επιχειρήματος αυτού κάποια δεσμευτική διάταξη του δικαίου της Ένωσης ούτε νομολογιακό προηγούμενο.

¹⁹²³ Επιπλέον, επιχείρηση όπως η προσφεύγουσα, η οποία πραγματοποιεί ιδιαιτέρως μεγάλο ποσοστό του κύκλου εργασιών της στα προϊόντα που καλύπτονται από τη σύμπραξη, αποκομίζει, κατά συνέπεια, ιδιαίτερα υψηλό κέρδος από αυτήν (πρβλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση Pilkington Group κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-101/15 P, EU:C:2016:258, σημείο 100). Επομένως, η περίπτωση ότι η Servier είναι επιχείρηση που παράγει ένα μόνον προϊόν δεν δικαιολογεί, αφ' εαυτής, μείωση του ποσού των προστίμων.

¹⁹²⁴ Όσον αφορά την επίκληση της πρακτικής λήψης αποφάσεων της Επιτροπής με την οποία αυτή φέρεται να έχει μειώσει το ποσό των προστίμων στηριζόμενη στην ύπαρξη επιχείρησης που παρήγε ένα μόνον προϊόν, επισημαίνεται ότι η προγενέστερη απόφαση που επικαλούνται οι προσφεύγουσες, όπως αυτές την εκθέτουν, αφορά περιστάσεις διαφορετικές από τις επίμαχες στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένου ότι η Επιτροπή είχε μειώσει το ποσό του επίμαχου προστίμου με σκοπό να αποφύγει να ανέλθει αυτό στο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών που προβλέπεται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003.

¹⁹²⁵ Επιπλέον, κατά τη νομολογία, η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, προκειμένου να κατευθύνει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων προς την τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού. Το γεγονός ότι η Επιτροπή είχε στο παρελθόν επιβάλει πρόστιμα ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που θέτει ο κανονισμός 1/2003, εάν τούτο κρίνεται απαραίτητο προς εξασφάλιση της υλοποίησης της πολιτικής ανταγωνισμού της Ένωσης. Η αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού της Ένωσης απαιτεί, αντιθέτως, να μπορεί οποτεδήποτε η Επιτροπή να προσαρμόζει το επίπεδο των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής αυτής (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Lundbeck κατά Επιτροπής, T-472/13, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2016:449, σκέψη 773).

- 1926 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, δικαίωμα να προβάλλουν την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης έχουν όλοι οι πολίτες στους οποίους κάποιο από τα όργανα της Ένωσης έχει δημιουργήσει βάσιμες προσδοκίες. Το δικαίωμα επίκλησης της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης προϋποθέτει τη συνδρομή τριών σωρευτικών προϋποθέσεων. Πρώτον, πρέπει να έχουν δοθεί από τη διοίκηση της Ένωσης στον ενδιαφερόμενο συγκεκριμένες, άνευ όρων και συγκλίνουσες διασφαλίσεις, προερχόμενες από αρμόδιες και αξιόπιστες πηγές. Δεύτερον, οι διασφαλίσεις αυτές πρέπει να μπορούν να δημιουργήσουν θεμιτή προσδοκία σε αυτόν προς τον οποίο απευθύνονται. Τρίτον, οι δοθείσες διασφαλίσεις πρέπει να είναι σύμφωνες προς τους ισχύοντες κανόνες (βλ. απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2014, *Éditions Odile Jacob* κατά Επιτροπής, T-471/11, EU:T:2014:739, σκέψη 91 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 1927 Πλην όμως, τα στοιχεία που επικαλούνται οι προσφεύγουσες, ήτοι ένα ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και μια δήλωση του αρμοδίου για τον ανταγωνισμό μέλους της Επιτροπής, μπορούν, το πολύ, να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι ενδέχεται να τροποποιηθούν στο μέλλον οι κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων ώστε να λαμβάνονται υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που παράγουν ένα μόνον προϊόν. Επομένως, δεν πρόκειται για συγκεκριμένες, άνευ όρων και συγκλίνουσες διασφαλίσεις ικανές να δημιουργήσουν δικαιολογημένη προσδοκία στη *Servier*.
- 1928 Δεύτερον, η περίπτωση, εφόσον ήθελε θεωρηθεί αποδεδειγμένη, ότι τη *Servier* διαχειρίζεται ίδρυμα μη κερδοσκοπικού σκοπού το οποίο δεν καταβάλλει κανένα μέρος σε δικαιούχους φυσικά πρόσωπα και μπορεί, επομένως, να διαθέτει σημαντικό μέρος, ακόμη και το σύνολο, των κερδών του στην έρευνα ουδόλως επέβαλε στην Επιτροπή να μειώσει το ποσό των προστίμων.
- 1929 Επιπλέον, η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων (βλ. σκέψη 1925 ανωτέρω).
- 1930 Ακόμη και αν θεωρηθεί ότι πρόθεση των προσφευγουσών ήταν να αμφισβητήσουν την ιδιότητα της *Servier* ως επιχείρησης, κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού, πρέπει να επισημανθεί ότι οι τρεις εταιρίες αποδέκτες της προσβαλλόμενης απόφασης, οι οποίες είναι επίσης προσφεύγουσες, δεν είναι ιδρύματα.
- 1931 Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η περίπτωση ότι η προσφορά αγαθών και υπηρεσιών δεν έχει σκοπό το κέρδος δεν σημαίνει ότι ο φορέας που πραγματοποιεί τις πράξεις αυτές στην αγορά δεν πρέπει να θεωρείται ως επιχείρηση, εφόσον με την προσφορά αυτή ανταγωνίζεται άλλους επιχειρηματίες που επιδιώκουν κερδοσκοπικό σκοπό (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2008, *ΜΟΤΟΕ*, C-49/07, EU:C:2008:376, σκέψη 27).
- 1932 Τρίτον, οι προσφεύγουσες προβάλλουν παραβίαση της αρχής της εξατομίκευσης των ποινών.
- 1933 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχή της εξατομίκευσης των ποινών και των κυρώσεων επιβάλλει να καθορίζεται, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, το ύψος του εις ολόκληρον οφειλόμενου προστίμου σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παράβασης που προσάπτεται ατομικώς στην οικεία επιχείρηση και με τη διάρκεια της παράβασης αυτής (αποφάσεις της 10ης Απριλίου 2014, Επιτροπή κ.λπ. κατά *Siemens Österreich* κ.λπ., C-231/11 P έως C-233/11 P, EU:C:2014:256, σκέψη 52, και της 19ης Ιουνίου 2014, *FLS Plast* κατά Επιτροπής, C-243/12 P, EU:C:2014:2006, σκέψη 107).
- 1934 Πλην όμως, με το επιχείρημα των προσφευγουσών δεν αμφισβητείται η σχέση της εις ολόκληρον ευθύνης την οποία εφάρμοσε η Επιτροπή επιβάλλοντας το ίδιο πρόστιμο σε διαφορετικές επιχειρήσεις.
- 1935 Επιπλέον, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν μείωσε το ποσό των προστίμων που επιβλήθηκαν στη *Servier* προκειμένου να λάβει υπόψη το γεγονός ότι αυτή είναι ίδρυμα μη κερδοσκοπικού σκοπού το οποίο δεν καταβάλλει κανένα μέρος σε δικαιούχο φυσικό πρόσωπο και μπορούσε, επομένως, να διαθέτει

σημαντικό μέρος, ακόμη και το σύνολο, των κερδών του στην έρευνα δεν αποδεικνύει ότι η Επιτροπή δεν καθόρισε το συνολικό ποσό του προστίμου που επέβαλε στη Servier σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παράβασης που προσήφθη ατομικώς σε αυτήν και τη διάρκεια της παράβασης αυτής, όπως προβλέπει η μνημονευθείσα στη σκέψη 1933 ανωτέρω νομολογία.

¹⁹³⁶ Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

2) *Επί της διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας*

i) *Επιχειρήματα των διαδίκων*

[*παραλειπόμενα*]

ii) *Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου*

¹⁹⁴¹ Υπενθυμίζεται ότι, μολονότι η παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας μπορεί να δικαιολογήσει την ακύρωση απόφασης που ελήφθη μετά το πέρας διοικητικής διαδικασίας κατά το άρθρο 101 ή 102 ΣΛΕΕ, εφόσον συνεπάγεται επίσης προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της εμπλεκόμενης επιχείρησης, εντούτοις η παραβίαση από την Επιτροπή της εύλογης προθεσμίας τέτοιου είδους διοικητικής διαδικασίας, ακόμη και αν αποδειχθεί, δεν είναι ικανή να οδηγήσει σε μείωση του ποσού του επιβληθέντος προστίμου (βλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2016, PROAS κατά Επιτροπής, C-616/13 P, EU:C:2016:415, σκέψη 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

¹⁹⁴² Εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες ουδόλως υποστηρίζουν ότι η προβαλλόμενη παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας είχε ως αποτέλεσμα προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της Servier. Επομένως, η παραβίαση αυτή, ακόμη και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένη, δεν μπορεί να δικαιολογήσει την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης. Επίσης, κατ' εφαρμογή της μνημονευόμενης στη σκέψη 1941 ανωτέρω νομολογίας, δεν μπορεί να παράσχει τη δυνατότητα στις προσφεύγουσες να εξασφαλίσουν μείωση του ποσού του προστίμου που τους επιβλήθηκε.

¹⁹⁴³ Εν πάση περιπτώσει, στο σημείο 1037 του υπομνήματος αντικρούσεως, η Επιτροπή αναφέρει τα εξής:

«Η Επιτροπή εκτιμά ότι εκπλήρωσε όλες τις νόμιμες υποχρεώσεις της όσον αφορά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Εν προκειμένω, η Επιτροπή ξεκίνησε την αυτεπάγγελτη έρευνά της στις 24 Νοεμβρίου 2008. Η απόφαση εκδόθηκε στις 9 Ιουλίου 2014. Στην απόφαση υπογραμμίστηκαν ήδη τα πλείονα μέτρα που λήφθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας [...] Κατά την Επιτροπή, η εμβέλεια και η σημασία της υπόθεσης –όσον αφορά τόσο τις διάφορες πρακτικές που αποτέλεσαν αντικείμενο της έρευνας όσο και το πλήθος των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και αρχών– μπορούν να εξηγήσουν τη διάρκεια της έρευνας. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η απόφαση απευθυνόταν σε δεκατρείς επιχειρήσεις, αφορά την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, έξι χωριστές παραβάσεις και δύο ορισμούς της αγοράς και απαιτούσε ανάλυση σημαντικού αριθμού εγγράφων. Η Επιστολή απέστειλε περισσότερα από 200 [αιτήματα παροχής πληροφοριών], διενήργησε έλεγχο σε 6 επιχειρήσεις, διοργάνωσε περισσότερες από 15 συσκέψεις εργασίας με τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και κατάρτισε φάκελο με περισσότερες από 11 000 εγγραφές [...]».

¹⁹⁴⁴ Πλην όμως, τα στοιχεία αυτά, τα οποία δεν αμφισβητούνται από τις προσφεύγουσες και στα οποία προστίθεται η πολυπλοκότητα τόσο των νομικών όσο και των πραγματικών ζητημάτων της υπό κρίση υπόθεσης, η οποία οφείλεται, εν μέρει τουλάχιστον, στο γράμμα των συμφωνιών που κατήρτισαν από κοινού οι προσφεύγουσες, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας δεν υπερέβη εν προκειμένω ένα εύλογο χρονικό διάστημα.

1945 Επιπροσθέτως, η πολυπλοκότητα που διαπιστώνεται στη σκέψη 1944 ανωτέρω, δεν αντιφάσκει προς ό,τι επισήμανε, εξάλλου, η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 3110 της προσβαλλόμενης απόφασης, κατά την οποία:

«[...] Εν πάση περιπτώσει, οι πρακτικές στην προκειμένη περίπτωση, σκοπός των οποίων ήταν ο αποκλεισμός από την αγορά με αντάλλαγμα τη μεταβίβαση αξίας, δεν μπορούν να θεωρηθούν, όσον αφορά την επιβολή προστίμων, νομικά πολύπλοκες και τα μέρη μπορούσαν να προβλέψουν τον παράνομο χαρακτήρα τους.»

1946 Συγκεκριμένα, υπενθυμίζεται ότι, καίτοι, λόγω του ότι οι επίμαχες συμφωνίες είχαν συναφθεί υπό τη μορφή συμφωνιών διακανονισμού σχετικών με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ο παραβατικός χαρακτήρας των συμφωνιών αυτών μπορούσε να μην είναι πρόδηλος για έναν εξωτερικό παρατηρητή όπως η Επιτροπή, δεν ίσχυε όμως το ίδιο και για τα συμβαλλόμενα στις συμφωνίες μέρη.

1947 Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η υπό κρίση αιτίαση και, επομένως, ο λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του πρέπει να απορριφθούν.

η) Ανακεφαλαίωση των παρατηρήσεων επί της ακύρωσης των προστίμων ή επί της μείωσης των ποσών τους

1948 Υπενθυμίζεται ότι οι επίμαχες συμφωνίες, πλην των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka, είναι συμφωνίες αποκλεισμού από την αγορά οι οποίες επιδίωκαν σκοπούς αντίθετους προς τον ανταγωνισμό. Ο δε αποκλεισμός των ανταγωνιστών από την αγορά είναι ακραία μορφή κατανομής της αγοράς και περιορισμού της παραγωγής (βλ. σκέψη 1816 ανωτέρω). Επομένως, βάσει του σημείου 23 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων, για τέτοιες συμφωνίες πρέπει να, καταρχήν, να επιβάλλονται επαχθείς κυρώσεις (βλ. σκέψη 1816 ανωτέρω).

1949 Επιπλέον, οι συμφωνίες αυτές, οι οποίες στηρίζονταν σε παροχή κινήτρου και όχι στην αναγνώριση από τα μέρη του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, παρείχαν ακριβώς τη δυνατότητα στη Servier να αντικαταστήσει την άγνωστη έκβαση των σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών και τις αβεβαιότητες σχετικά με τις συνθήκες και τις δυνατότητες εισόδου των εταιριών γενοσήμων στην αγορά με τη βεβαιότητα ότι οι εταιρίες με τις οποίες είχε συναφθεί συμφωνία θα παρέμεναν εκτός της αγοράς (βλ. σκέψη 1819 ανωτέρω).

1950 Τέλος, επισημαίνεται ότι οι συμφωνίες αυτές ετέθησαν σε εφαρμογή.

1951 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη, στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 3128), το γεγονός ότι η Servier είχε διαπράξει πλείονες παραβάσεις, ασφαλώς χωριστές, αλλά αφορώσες το ίδιο προϊόν, την περινδοπρίλη και, σε μεγάλο βαθμό, τις ίδιες γεωγραφικές περιοχές και τα ίδια χρονικά διαστήματα. Στο ιδιαίτερο αυτό πλαίσιο, προκειμένου να αποφύγει ένα δυνητικώς δυσανάλογο αποτέλεσμα, η Επιτροπή αποφάσισε να περιορίσει, για κάθε παράβαση, το ποσοστό της αξίας των πραγματοποιηθεισών από τη Servier πωλήσεων που λήφθηκε υπόψη για τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου. Συγκεκριμένα, εφάρμοσε διόρθωση η οποία είχε ως αποτέλεσμα μέση μείωση κατά 54,5 % των συνολικών πωλήσεων που αφορούσαν τις διάφορες παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

1952 Επιπλέον, το ποσοστό της αξίας των πωλήσεων που εφάρμοσε η Επιτροπή για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, ήτοι 10 ή 11 %, ανάλογα με την περίπτωση, αντιπροσωπεύει μόλις το ένα τρίτο περίπου του μέγιστου ποσοστού το οποίο μπορούσε να εφαρμοστεί.

1953 Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τη σχέση μεταξύ της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix και των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη Servier λόγω της συμφωνίας διακανονισμού με τη Matrix.

- 1954 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που μόλις υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 1948 έως 1953 ανωτέρω, καθώς και του συνόλου των παρατηρήσεων που εκτέθηκαν στην παρούσα απόφαση, συνάγεται ότι το ποσά των προστίμων που επιβλήθηκαν στη Servier βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ δεν είναι, λαμβανομένων υπόψη των μειώσεων που ήδη επέφερε το Γενικό Δικαστήριο στο πλαίσιο της άσκησης της πλήρους δικαιοδοσίας τους, δυσανάλογα, έστω και αν η Επιτροπή εκτίμησε εσφαλμένως στην αιτιολογική σκέψη 3130 της προσβαλλόμενης απόφασης, όπως προκύπτει από την απάντηση στον λόγο ακυρώσεως που αντλείται από πλάνη εκτίμησης όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς, ότι η Servier «κατείχε πολύ υψηλά μερίδια αγοράς στις σχετικές αγορές οι οποίες ορίστηκαν για τους σκοπούς της παρούσας απόφασης και επηρεάστηκαν από τις παραβάσεις του άρθρου 101 [ΣΛΕΕ]».
- 1955 Διευκρινίζεται επίσης ότι, δεδομένου ότι βασίμως η Επιτροπή εκτίμησε ότι οι διαπιστωθείσες παραβάσεις ήταν χωριστές παραβάσεις (βλ. σκέψεις 1685 έως 1691 ανωτέρω), η περίπτωση ότι το σωρευτικό ποσό των προστίμων αντιπροσωπεύει σημαντικό ποσοστό του παγκόσμιου κύκλου εργασιών της Servier δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι τα πρόστιμα αυτά είναι δυσανάλογα. Είναι δε ακόμη λιγότερο δυσανάλογα, δεδομένου ότι το ποσοστό αυτό μειώθηκε σημαντικά από το Γενικό Δικαστήριο στο πλαίσιο της άσκησης της πλήρους δικαιοδοσίας του.
- 1956 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι πρέπει να απορριφθούν τα επικουρικά προβαλλόμενα αιτήματα των προσφευγουσών, στο μέτρο που αυτά αφορούν τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στη Servier για τις σχετικές με το άρθρο 101 ΣΛΕΕ παραβάσεις, εξαιρουμένων των αιτημάτων που αφορούν, πρώτον, την ακύρωση του προστίμου που επιβλήθηκε στη Servier λόγω της σχετικής με τις συμφωνίες που συνήφθησαν με την Krka παράβασης και, αφετέρου, τη μείωση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στη Servier λόγω της σχετικής με τις συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix παράβασης. Όσον αφορά τα επικουρικά προβαλλόμενα αιτήματα των προσφευγουσών, στο μέτρο που αφορούν τη σχετική με το άρθρο 102 ΣΛΕΕ παράβαση, αυτά πρέπει να γίνουν, κατά συνέπεια, δεκτά, εφόσον ακυρώνεται το άρθρο 6 της προσβαλλόμενης απόφασης, με το οποίο η Επιτροπή διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ (βλ. σκέψη 1638 ανωτέρω).
- 1957 Τέλος, πρέπει να σημειωθεί επιπροσθέτως ότι, στο πλαίσιο του τρόπου υπολογισμού του ποσού καθενός εκ των προστίμων που σχετίζονται με τις διάφορες παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ που διαπίστωσε, η Επιτροπή εφάρμοσε διορθωτικό συντελεστή ο οποίος εξαρτώνταν από το πλήθος των παραβάσεων που έλαβαν χώρα ταυτόχρονα σε ένα κράτος μέλος. Επομένως, το συμπέρασμα ότι δεν αποδεικνύεται μία εκ των παραβάσεων του άρθρου 101 ΣΛΕΕ θα μπορούσε να οδηγήσει ενδεχομένως το Γενικό Δικαστήριο να εξετάσει τη σκοπιμότητα της προσαύξησης των προστίμων που επιβλήθηκαν στη Servier λόγω των άλλων παραβάσεων του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.
- 1958 Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, ιδίως εκείνων που υπενθυμίστηκαν στο τέλος της σκέψης 1954 ανωτέρω, δεν συντρέχει λόγος τέτοιας προσαύξησης, την οποία, εξάλλου, ουδόλως ζήτησε η Επιτροπή.

IV. Γενικό συμπέρασμα

- 1959 Πρώτον, όσον αφορά το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, από το σύνολο των ως άνω παρατηρήσεων προκύπτει ότι βασίμως η Επιτροπή διαπίστωσε περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου όσον αφορά τις συμφωνίες διακανονισμού με τις Niche, Matrix, Teva και Lurip. Υπό τις συνθήκες αυτές, παρέλκει, εν πάση περιπτώσει, η εξέταση του βασίμου της διαπίστωσης περί περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος σε σχέση με τις ίδιες συμφωνίες.
- 1960 Αντιθέτως, αφενός, όσον αφορά τη διαπιστωθείσα βάσει των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka παράβαση, το Γενικό Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου. Εξετάζοντας τη διαπίστωση της Επιτροπής όσον αφορά την ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος, το Γενικό Δικαστήριο καταλήγει επίσης στο συμπέρασμα ότι αυτή δεν αποδεικνύεται. Επομένως, το άρθρο 4

της προσβαλλόμενης απόφασης πρέπει να ακυρωθεί, στο μέτρο που στο άρθρο αυτό η Επιτροπή διαπίστωσε τη συμμετοχή της Servier σε παράβαση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ σε σχέση με τις συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ της Servier και της Krka. Κατά συνέπεια, το άρθρο 7, παράγραφος 4, στοιχείο β', της προσβαλλόμενης απόφασης, με το οποίο η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο ύψους 37 661 800 ευρώ εις βάρος της Servier για την παράβαση αυτή, πρέπει επίσης να ακυρωθεί.

¹⁹⁶¹ Αφετέρου, ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη Servier για τη σχετική με τη συμφωνία διακανονισμού με τη Matrix παράβαση, η οποία διαπιστώθηκε στο άρθρο 2 της προσβαλλόμενης απόφασης, είναι υπερβολικά υψηλό. Ως εκ τούτου, το ποσό αυτό, το οποίο προκύπτει από το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο β', της προσβαλλόμενης απόφασης, πρέπει να μειωθεί και να οριστεί σε 55 385 190 ευρώ.

¹⁹⁶² Κατά τα λοιπά, όσον αφορά τα πρόστιμα που η Επιτροπή επέβαλε στη Servier σε σχέση με τις συμφωνίες διακανονισμού με τις Niche, Teva και Lupin, το ποσό τους πρέπει να επικυρωθεί.

¹⁹⁶³ Δεύτερον, όσον αφορά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ, το Γενικό Δικαστήριο φρονεί ότι δεν αποδεικνύεται ότι η σχετική αγορά των τελικών προϊόντων περιοριζόταν στην περιοδοπρίλη. Δεδομένου ότι η δεσπόζουσα θέση της Servier δεν αποδεικνύεται ούτε στην αγορά αυτή ούτε στην αγορά της τεχνολογίας, η ύπαρξη κατάχρησης της θέσης αυτής τίθεται υπό αμφισβήτηση, με αποτέλεσμα να πρέπει να ακυρωθεί το άρθρο 6 της προσβαλλόμενης απόφασης σχετικά με τη διαπίστωση της παράβασης αυτής. Κατά συνέπεια, το άρθρο 7, παράγραφος 6, της προσβαλλόμενης απόφασης, με το οποίο η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο ύψους 41 270 000 ευρώ εις βάρος της Servier για την παράβαση αυτή, πρέπει επίσης να ακυρωθεί.

V. Επί των δικαστικών εξόδων

¹⁹⁶⁴ Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.

¹⁹⁶⁵ Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του Κανονισμού Διαδικασίας, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων, κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

¹⁹⁶⁶ Δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες και η Επιτροπή ηττήθηκαν μερικώς, κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

¹⁹⁶⁷ Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι ο παρεμβαίνων, ακόμα και όταν είναι άλλος από τους αναφερόμενους στις παραγράφους 1 και 2 του ίδιου άρθρου, φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

¹⁹⁶⁸ Δεδομένου ότι η προπαρατεθείσα στη σκέψη 1967 διάταξη εφαρμόζεται στην ΕΦΡΙΑ, η τελευταία πρέπει να φέρει τα δικαστικά έξοδά της.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει το άρθρο 4 της απόφασης C(2014) 4955 τελικό της Επιτροπής, της 9ης Ιουλίου 2014, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ [υπόθεση AT.39612 – Perindopril (Servier)], κατά το μέτρο που με αυτό διαπιστώνεται η συμμετοχή της Servier SAS και της Les Laboratoires Servier SAS στις συμφωνίες οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο αυτό.
- 2) Ακυρώνει το άρθρο 6 της απόφασης C(2014) 4955 τελικό.
- 3) Ακυρώνει το άρθρο 7, παράγραφος 4, στοιχείο β', και παράγραφος 6, της απόφασης C(2014) 4955 τελικό.
- 4) Το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη Servier και στη Les Laboratoires Servier για την παράβαση η οποία μνημονεύεται στο άρθρο 2 της απόφασης C(2014) 4955 τελικό, όπως προκύπτει από το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο β', αυτής, ορίζεται σε 55 385 190 ευρώ.
- 5) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 6) Η Servier, η Servier Laboratories Ltd και η Les Laboratoires Servier, αφενός, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αφετέρου, φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.
- 7) Η European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations (EFPIA) φέρει τα δικαστικά έξοδά της.

Gervasoni
da Silva Passos

Bieliūnas

Madise
Kowalik-Bańczyk

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 2018.

(υπογραφές)

Περιεχόμενα

I.	Ιστορικό της διαφοράς.....	2
A.	Οι προσφεύγουσες	2
B.	Επί της περιοδοπρίλης και των σχετικών με αυτήν διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	2
1.	Περιοδοπρίλη	2
2.	Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για το μόριο.....	3
3.	Επακόλουθα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.....	3
4.	Περιοδοπρίλη δεύτερης γενιάς	3
Γ.	Επί των διαφορών σχετικά με την περιοδοπρίλη	4
1.	Διαφορές ενώπιον του ΕΓΔΕ	4
2.	Ένδικες διαφορές ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων	4
α)	Ένδικη διαφορά μεταξύ της Servier και των Niche και Matrix.....	4
β)	Ένδικες διαφορές μεταξύ της Servier και των Ivax και Teva	5
γ)	Ένδικες διαφορές μεταξύ της Servier και της Krka	6
δ)	Ένδικη διαφορά μεταξύ της Servier και της Lupin	6
ε)	Ένδικες διαφορές μεταξύ της Servier και της Apotex	6
Δ.	Επί των συμφωνιών διακανονισμού των σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ένδικων διαφορών	7
1.	Συμφωνία της Servier με τις Niche και Unichem και με τη Matrix	7
2.	Συμφωνία της Servier με την Teva	9
3.	Συμφωνίες της Servier με την Krka	10
4.	Συμφωνία της Servier με τη Lupin	11
E.	Επί της απόκτησης τεχνολογιών γενικής εφαρμογής	12
ΣΤ.	Επί της τομεακής έρευνας	12
Z.	Επί της διοικητικής διαδικασίας και της προσβαλλόμενης απόφασης.....	12
II.	Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	14
III.	Σκεπτικό.....	15
A.	Επί του παραδεκτού.....	15

1.	Επί του παραδεκτού του τρίτου αιτήματος	15
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	15
	β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	15
2.	Επί του παραδεκτού ορισμένων παραρτημάτων του δικογράφου της προσφυγής	18
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	18
	β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	19
B.	Επί της ουσίας	22
1.	Επί της παραβίασης της αρχής της αμεροληψίας και επί της προσβολής του δικαιώματος χρηστής διοικήσεως	22
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	22
	β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	22
2.	Επί της έλλειψης πραγματικής διαβούλευσης με τη συμβουλευτική επιτροπή επί συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων	29
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	29
	β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	29
3.	Επί της προσβολής του δικαιώματος σε πραγματική προσφυγή, των δικαιωμάτων άμυνας και επί της παραβίασης της αρχής της ισότητας των όπλων	37
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	37
	β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	37
4.	Επί της παραμόρφωσης των πραγματικών περιστατικών	40
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	40
	β) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	40
5.	Επί της πλάνης περί το δίκαιο όσον αφορά τον ορισμό της έννοιας του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου	44
	α) Επί του εξ αντικειμένου περιοριστικού χαρακτήρα των συμφωνιών διακανονισμού σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας	45
	1) Επί των περιορισμών του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου	45
	2) Επί των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και, ειδικότερα, επί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	49
	3) Επί των συμφωνιών διακανονισμού ένδικων διαφορών σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας	53
	4) Επί του συμβιβασμού μεταξύ των συμφωνιών διακανονισμού σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας και του δικαίου του ανταγωνισμού	55

5)	Επί της παροχής κινήτρου	59
6)	Επί της δυνατότητας εφαρμογής της θεωρίας των δευτερευόντων περιορισμών στις συμφωνίες διακανονισμού	61
7)	Επί του συμβιβασμού μεταξύ των συμφωνιών διακανονισμού σχετικά με διπλώματα ευρεσιτεχνίας και του αμερικανικού δικαίου του ανταγωνισμού	63
8)	Επί των εκ φύσεως αμφίβολων αποτελεσμάτων των συμφωνιών διακανονισμού ..	64
β)	Επί των κριτηρίων που εφάρμοσε η Επιτροπή για τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών διακανονισμού ως περιορισμό ως εκ του αντικειμένου	66
1)	Επί του σχετικού με τον δυνητικό ανταγωνισμό κριτηρίου	66
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	66
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	67
	– Επί των κριτηρίων εκτίμησης του δυνητικού ανταγωνισμού	67
	– Επί των εμποδίων στον δυνητικό ανταγωνισμό τα οποία συνιστούσαν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας των προσφευγουσών	74
2)	Επί του κριτηρίου σχετικά με τη δέσμευση των εταιριών γενοσήμων να περιορίσουν τις ανεξάρτητες προσπάθειές τους εισόδου στην αγορά	84
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	84
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	84
3)	Επί του κριτηρίου που αφορά τη μεταβίβαση αξίας προς όφελος των εταιριών γενοσήμων	86
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	86
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	86
6.	Επί των συμφωνιών που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix	88
α)	Επί της ιδιότητας δυνητικού ανταγωνιστή της Niche και της Matrix	88
β)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών που συνήφθησαν με τη Niche και τη Matrix ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου	89
1)	Επιχειρήματα των διαδίκων	89
2)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	89
i)	Επί της έλλειψης μεταβίβασης αξίας παρέχουσας κίνητρο	89
ii)	Επί της έλλειψης αρκούντως επιζήμιου χαρακτήρα των ρητρών μη αμφισβήτησης και μη εμπορίας	94

γ)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών διακανονισμού με τη Niche και τη Matrix ως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος	97
7.	Επί της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva	97
α)	Επί της ιδιότητας της Teva ως δυνητικού ανταγωνιστή	97
β)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ως περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου	98
1)	Επιχειρήματα των διαδίκων	98
2)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	98
i)	Επί του μη περιορισμού των προσπαθειών της εταιρίας γενοσήμων να ανταγωνιστεί την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων	98
ii)	Επί της έλλειψης πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο	105
	– Επί της τελικής κατ' αποκοπήν αποζημίωσης	106
	– Επί του αρχικού ποσού	106
iii)	Επί της επικουρικώς προβληθείσας αιτίας σχετικά με τη διάρκεια της παράβασης	109
γ)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με την Teva ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος	110
8.	Επί της συμφωνίας διακανονισμού με τη Luripin	110
α)	Επί της ιδιότητας δυνητικού ανταγωνιστή της Luripin	110
β)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με τη Luripin ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου	110
1)	Επιχειρήματα των διαδίκων	110
2)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	110
i)	Επί της έλλειψης πλεονεκτήματος που λειτουργεί ως κίνητρο	111
ii)	Επί του μη περιορισμού των προσπαθειών της εταιρίας γενοσήμων να ανταγωνιστεί την εταιρία πρωτότυπων φαρμάκων	116
iii)	Επί της απουσίας παράβασης	121
iv)	Επί του επικουρικώς προβληθέντος από τη Servier λόγου ακυρώσεως ο οποίος αφορά πλάνη κατά τον καθορισμό της διάρκειας της παράβασης	124
γ)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας διακανονισμού με τη Luripin ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος	126

9.	Επί των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka	126
α)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου	126
1)	Επί των συμφωνιών διακανονισμού και επί της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.....	126
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	126
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	126
2)	Επί της συμφωνίας μεταβίβασης	140
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	140
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	140
β)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμφωνιών που συνήφθησαν με την Krka ως περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος.....	143
1)	Επιχειρήματα των διαδίκων	143
2)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	143
i)	Επί της προσέγγισης που εφάρμοσε η Επιτροπή	143
ii)	Επί της σχετικής εν προκειμένω νομολογίας	147
iii)	Επί της εσφαλμένης εκτίμησης	152
–	Επί της ρήτρας μη εμπορίας που περιέχεται στη συμφωνία διακανονισμού	152
–	Επί της ρήτρας μη αμφισβήτησης που περιέχεται στη συμφωνία διακανονισμού	158
–	Επί της παραχώρησης άδειας χρήσης της τεχνολογίας της Krka	161
iv)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο	162
10.	Επί του λόγου ακυρώσεως που αφορά τον ορισμό της έννοιας του περιορισμού του ανταγωνισμού ως εκ του αποτελέσματος	164
α)	Επιχειρήματα των διαδίκων	164
β)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	164
11.	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και της πλάνης εκτίμησης όσον αφορά τον χαρακτηρισμό χωριστών παραβάσεων	164
α)	Επί του χαρακτηρισμού ως χωριστών παραβάσεων των πέντε συμφωνιών	164
1)	Επιχειρήματα των διαδίκων	164

2)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	165
β)	Επί του χαρακτηρισμού ως χωριστών παραβάσεων των συμφωνιών που συνήφθησαν με τη Niche και με τη Matrix	170
1)	Επιχειρήματα των διαδίκων	170
2)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	171
12.	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς τελικών προϊόντων	173
α)	Επιχειρήματα των διαδίκων	173
β)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	173
1)	Προκαταρκτικές παρατηρήσεις	174
i)	Επί της έκτασης του ελέγχου του δικαστή της Ένωσης	174
ii)	Επί της οριοθέτησης της σχετικής αγοράς προϊόντων στον φαρμακευτικό τομέα	176
2)	Επί του πρώτου σκέλους της πρώτης αιτίας, το οποίο αντλείται από τη μη συνεκτίμηση του συνόλου των στοιχείων του οικονομικού πλαισίου	181
3)	Επί της δεύτερης αιτίας, η οποία αντλείται από το ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τη θεραπευτική δυνατότητα υποκατάστασης των αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου	182
i)	Επί της διάκρισης μεταξύ της περινδοπρίλης και των άλλων αναστολέων του μετατρεπτικού ενζύμου όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τις παρενέργειες	182
ii)	Επί του φαινομένου «αδράνειας» των ιατρών όσον αφορά τους νέους ασθενείς	194
iii)	Επί της τάσης των ασθενών υπό συνεχή θεραπεία προς αλλαγή	199
iv)	Επί των προσπαθειών προώθησης	204
4)	Επί του δευτέρου σκέλους της πρώτης αιτίας, το οποίο αντλείται από την υπερβολική σημασία που αποδόθηκε στο κριτήριο της τιμής στην ανάλυση της αγοράς, και επί της τρίτης, επικουρικής προβαλλόμενης, αιτίας, η οποία αντλείται από το ότι η οικονομετρική ανάλυση της Επιτροπής είναι πλημμελής ..	208
5)	Συμπέρασμα	211
13.	Επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στην αγορά των τελικών προϊόντων	213
α)	Επιχειρήματα των διαδίκων	213
β)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	213
14.	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στην αγορά της τεχνολογίας	215

α)	Επιχειρήματα των διαδίκων	215
β)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	215
15.	Επί της πλάνης περί το δίκαιο και επί της πλάνης περί τα πράγματα όσον αφορά την ύπαρξη κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης.....	216
α)	Επιχειρήματα των διαδίκων	216
β)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	216
16.	Επί των επικουρικών αιτημάτων περί ακύρωσης των προστίμων ή περί μείωσης των ποσών τους	217
α)	Επί του απρόβλεπτου χαρακτήρα της ερμηνείας που προκρίθηκε στην προσβαλλόμενη απόφαση	218
1)	Επιχειρήματα των διαδίκων	218
2)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	218
β)	Επί της πλάνης περί το δίκαιο όσον αφορά τη σώρευση των προστίμων	222
1)	Επί της παρερμηνείας της έννοιας της ενιαίας παράβασης	222
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	222
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	222
2)	Επί της σώρευσης προστίμων βάσει των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ	224
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	224
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	224
γ)	Επί του υπολογισμού της αξίας των πωλήσεων	224
1)	Επί της συνεκτίμησης των πωλήσεων του νοσοκομειακού τομέα	224
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	224
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	224
2)	Επί της ανεπαρκούς αιτιολογίας του υπολογισμού της αξίας των πωλήσεων	226
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	226
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	226
3)	Επί του γεωγραφικού πεδίου της αξίας των πωλήσεων	227
i)	Επιχειρήματα των διαδίκων	227
ii)	Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	227
δ)	Επί της σοβαρότητας των παραβάσεων	230

1) Επιχειρήματα των διαδίκων	230
2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	230
ε) Επί της διάρκειας των παραβάσεων	235
1) Επί της ημερομηνίας έναρξης των παραβάσεων	235
i) Επιχειρήματα των διαδίκων	235
ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	235
2) Επί της ημερομηνίας παύσης των παραβάσεων	237
i) Επιχειρήματα των διαδίκων	237
ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	237
στ) Επί της επιβολής πρόσθετου ποσού	239
1) Επιχειρήματα των διαδίκων	239
2) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	239
ζ) Επί της παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας και της αρχής της εξατομίκευσης των ποινών	244
1) Επί της μη συνεκτίμησης των ιδιαιτεροτήτων της Servier	244
i) Επιχειρήματα των διαδίκων	244
ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	244
2) Επί της διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας	246
i) Επιχειρήματα των διαδίκων	246
ii) Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	246
η) Ανακεφαλαίωση των παρατηρήσεων επί της ακύρωσης των προστίμων ή επί της μείωσης των ποσών τους	247
IV. Γενικό συμπέρασμα	248
V. Επί των δικαστικών εξόδων	249